KIZILAĞAÇLAR KRALI • Michel Tournier

Kızılağaçlar Kralı

MICHEL TOURNIER

Fransızcadan çeviren:
Hasan Anamur

AYRINTI

MICHEL TOURNIER

Fransız romancı, öykücü ve denemeci, 1924'te Paris'te doğdu. Tournier, gerçekçi mekânlarda geçmesine karşılık, mitlerden ve simgecilikten yararlanan ve entelektüel bir kışkırtıcılık içeren metinler yazar. Roman ve öykülerinin çoğunda mit ya da efsanelerin günümüz atmosferine uyarlandığını görürüz; sık sık cinsel sapkınlıklara, rahatsız edici takıntılara ve grotesk temalara yer verilir. Her yapıtında ana ya da minör karakterlerden birinin bir çocuk olduğuna, Tournier'nin en çok işlediği temanın masumiyetin yitirilmesi olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıntılı ve felsefi spekülasyonlara dayanan bir yazım tarzı vardır. İlk romanlarıyla Fransız Akademisi'nin Roman Büyük Ödülü'nü, ikinci romanıyla Goncourt Ödülü'nü kazanmış, 1972'de Goncourt Akademisi üyeliğine seçilmiştir.

Tournier ilk romanı *Vendredi; ou les limbes du Pacifique* (1967; Cuma ya da Pasifik Arafı, çev. Melis Ece, Ayrıntı Yayınları, 1994) ile büyük ilgi topladı. Bu yapıtında, modern felsefe ve antropolojinin kuramlarından yararlanarak Robinson mitini yeniden yorumlar ve insan doğasına ilişkin Defoe'nunkilerden oldukça farklı çıkarsamalar yapar. Yoğun göndermeler ve simgelerle yüklü *Le roi des aulnes* (1970; Kızılağaçlar Kralı) adını Goethe'nin bir şiirinden alır. Roman, kökeni yıldızlar ve gezegenler evreninde olan, zamanın ölçüsünden sıyrılan, ancak güncel olaylar içinde de yaşamak zorunda kalan bir adamın etrafında döner. *Les météores* (1975; Göktaşları) eşcinsel bir amcayla ikiz yeğenleri arasındaki ilişkiyi anlatırken ikilik, narsişizm ve cinsel sapkınlık konularını kurcalar. (Bu roman da yayınevimizin programına alınmıştır.) *Le coq de bruyère* (1978; Çalı Horozu) ise hikâye ve masal arasındaki ayrımı belirlediği ve insanla benzerleri ya da insanla nesneler arasında aykırı ilişkiler yarattığı bir başka önemli kitabıdır.

Başlıca yapıtları: *La goutte d'or* (1986; Altın Damla, çev. Mustaf Balel, Ayrıntı Yayınları, 1996), *Gaspard, Melchior et Balthazar* (1980), *Gilles et Jeanne* (1983; Gilles ile Jeanne, çev. Melis Ece, Gece Y., 1989), *Le coq de bruyère* (1978; Çalı Horozu, çev. M. Balel, Ayrıntı Y., 1990), *Le vagabond Immobile, Le vent paracle*.

Ayrıntı: 166
Edebiyat dizisi: 58

Kızılağaçlar Kralı
Michel Tournier

Fransızcadan çeviren
Hasan Anamur

Yayına hazırlayan
Yaşar Avunç

Kitabın özgün adı
Le Roi des Aulnes

Gallimard/1992
basımından çevrilmiştir.

© Onk Ajans

Bu kitabın tüm yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak illüstrasyonu
Sevinç Altan

Kapak düzeni
Arslan Kahraman

Düzelti
Uğur Ural Mut

Basıma hazırlık
Renk Yapımevi (0 212) 516 94 15

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. (0 212) 212 03 39-40

Birinci basım
Ekim 1996

ISBN 975-539-137-1

AYRINTI YAYINLARI
Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş-İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Fax: (0 212) 516 45 77

Michel Tournier

KIZILAĞAÇLAR KRALI

AYRINTI

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

GÜLÜNESİ AŞKLAR
Milan Kundera/10. basım

KALECİNİN PENALTI ANINDAKİ ENDİŞESİ
Peter Handke

YÜZBAŞI ve KADINLAR TABURU
Mario Vargas Llosa/3. basım

BİZ
Yevgeni Zamyatin/2. Basım

KESİK BİR BAŞ
Iris Murdoch/2. basım

YENİ TANRILAR
Alberto Vasquez-Figueroa

İNFAZA ÇAĞRI
Vladimir Nabokov

EVET AMA, BİR LOKOMOTİF BUNU YAPABİLİR Mİ BAKALIM?
Woody Allen/4. basım

ÇALI HOROZU
Michel Tournier/2. basım

BANYO
Jean-Philippe Toussaint

BALKON
Jean Genet / Tütenği

GÜNEŞ İMPARATORLUĞU
J.G. Ballard

BEYAZ ZENCİLER
Ingvar Ambjörnsen/3. Basım

SİYAH MADONNA
Doris Lessing

KAPANDA ÜÇ KAPLAN
G. Cabrera Infante

ZAMANIN KIYISINDAKİ KADIN
Marge Piercy

ANARŞİNİN KISA YAZI
Buenaventura Durruti'nin Yaşamı ve Ölümü
Hans Magnus Enzensberger

FOTOĞRAF MAKİNESİ
Jean-Philippe Toussaint

GÜLÜN GÜNLÜĞÜ
Ursula K. LeGuin/2. basım

HOTEL DU LAC
Anita Brookner

AZİZLER ve ALİMLER
Terry Eagleton

VEDA YEMEĞİ
Michel Tournier / 2. basım

ORLANDO
Virginia Woolf / 2. basım

UTANÇ BİTTİ
Anja Meulenbelt / 2. basım

YAKIN GELECEĞİN MİTOSLARI
J. G. Ballard

KARANLIĞIN SOL ELİ
Ursula K. LeGuin / 2. basım

AĞ
Iris Murdoch

WATT
Samuel Beckett

EKOTOPYA
Ernest Callenbach

GECEYİ ANLAT BANA
Djuna Barnes

İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK
Ingvar Ambjörnsen / 2. basım

CUMA
ya da Pasifik Arafı
Michel Tournier

AFRODİT'İN BAŞKALDIRISI
Tunç/Nunquam
Lawrence Durrell

GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA
Anja Meulenbelt

MURPHY
Samuel Beckett

MASAL MASAL İÇİNDE
Khimaira
John Barth

ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI
Değerlerin Sorgulanması
Robert M. Pirsig

PARFÜMÜN DANSI
Tom Robbins

SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI
J. G. Ballard

FRANSIZ TEĞMENİN KADINI
John Fowles

BEYAZ OTEL
D.M. Thomas

MYRA
Gore Vidal

DALGALAR
Virginia Woolf

ATLANTİK ÖTESİ
Witold Gombrowicz

HAYRANLIK
Anja Meulenbelt

FERDYDURKE
Witold Gombrowicz

MELEKLER ZAMANI
Iris Murdoch

PAULINA 1880
Pierre Jean Jouve

EŞEKARISI FABRİKASI
Iain Banks

ROCK LANET!
Iain Banks

KAYIP ZAMAN
Anja Meulenbelt

SENİ İÇİME GÖMDÜM
Andrew Jolly/2. basım

BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ
Sören Kierkegaard

KONFİDENZ
Ariel Dorfman

ALTIN DAMLA
Michel Tournier

BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P.
Brian O'Doherty

NIETZSCHE AĞLADIĞINDA
Irvin D. Yalom

KIZILAĞAÇLAR KRALI
Michel Tournier

AİLEDE BİR ÖLÜM
James Agee

HAZIRLANAN KİTAPLAR

MÖSYÖ
Jean-Philippe Toussaint

MOLLOY
Samuel Beckett

MALONE ÖLÜYOR
Samuel Beckett

ADLANDIRILAMAYAN
Samuel Beckett

62
Julio Cortazar

DUYGUSAL BİR YOLCULUK
Laurence Sterne

KALPSİZ AMANDA
Jurek Becker

HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ
Jean Genet

KÜÇÜK DEĞİŞİMLER
Marge Piercy

PORNOGRAFİ
Witold Gombrowicz

BAKAKAİ
Witold Gombrowicz

GÖKTAŞLARI
Michel Tournier

İçindekiler

I. Abel Tiffauges'un ürkünç yazıları 9

II. Rhin yöresinin güvercinleri 133

III. Kuzeyin kuzeyi 159

IV. Rominten'in tenobur devi 195

V. Kaltenborn'un tenobur devi 239

VI. Yıldıztaşıyan 329

Abel Tiffauges
ve erkeğin analık eğilimi 367
Philippe de Monès

1914 savaşına karşı çıktığı için öldürülen veliaht çar Aleksi'nin üfürükçüsü Staretz Grigori Yefimoviç
RASPUTİN'in
karaçalınmış anısına.

I
Abel Tiffauges'un ürkünç yazıları

Bir şeyin ilginçleşmesi için ona uzun süre bakmak yeter.
Gustave Flaubert.

3 Ocak 1938. Sen tenobur bir devsin, masallarda çocuk yiyenlere benzer, derdi arada bir bana, Rachel. Tenobur bir masal devi ha? Hani şu zamanın karanlıklarından çıkıvermiş, inlere, cinlere, perilere karışmış hilkat garibelerinden biri yani? Aslında, ben de inanıyorum ecinni bir yanım olduğuna; kişisel yaşam serüvenimi çevremdeki olayların gelişimiyle derinden derine çakıştıran ve bu olayları benim yaşamıma göre ayarlayıp düzenleyen bir tür yazgı birliğinin varlığına ben de inanıyorum.

Bir de, zamanın karanlıklarından çıkageldiğime inanıyorum. Öldükten sonra kendilerini neyin beklediğinden deli gibi kaygılanan, ama doğmadan önce ne olduklarıyla zerrece ilgilenmeyen insanların vurdumduymazlıkları da tepemin tasını fena halde attırıyor. Oysa

yaşam öncesi de yaşam sonrası kadar önemlidir; yaşam sonrasının anahtarı da belki yaşam öncesindedir. Ben, işte, o zamanlarda oradaydım, bin yıl önce, yüz bin yıl önce. Dünya daha gökyüzünde fırdolanan helyumdan bir ateş topuyken, onu alevlendiren ruh, onu döndüren ruh benim ruhumdu. Kökenlerimin bu baş döndürücü eskilliği bile yeter aslında doğaüstü gücümü açıklamaya: varlık ve ben, o kadar uzun süredir birlikte yol alıyoruz ki, o kadar eski yoldaşlarız ki, birbirimizden öyle pek fazla hoşlanmasak da, yeryüzünün geçmişinden beri var olan bir alışkanlıkla birbirimizi anlıyoruz ve birbirimizden bir şey esirgemiyoruz.

Hilkat garibeliğine gelince...

İlk önce, nedir hilkat garibesi denen şey? Aslında sözcüğün kökeninde bile oldukça ürkütücü, beklenmedik bir gerçek yatmakta: *göstermek* vardır, *hilkat garibeliğinin* kökeninde. Hilkat garibesi denen şey gösterilen şeydir; parmakla gösterilen, panayırlarda filan. Demek ki, bir varlık ne kadar çok hilkat garibesiyse, o kadar çok sergilenmek zorundadır. İşte tüylerimi diken diken eden de bu gün ışığına çıkma zorunluluğu; yalnızca karanlıkta yaşayabilen, benzerlerimden oluşan kitle varlığımdan habersiz olduğu için yaşayabilen ben, bir yanlış anlama sayesinde yaşamını sürdürebildiğine inanan ben, bütün tüylerimin diken diken olduğunu hissediyorum bu gerçek aklıma geldikçe.

Hilkat garibesi olmamak için benzerlerinin eşi olmak, türüne uygun olmak, hık demiş anasının-babasının burnundan düşmüş olmak gerekir. Ya da sizi yeni bir türün ilk halkası yapan bir soy üretmek. Çünkü hilkat garibeleri üremezler. Altı bacaklı buzağılar yaşamazlar. Doğa, sanki, usdışı saydığı bir deneyin neresinden dönülse kârdır demiş gibi, dişi olsun, erkek olsun tüm katırları dünyaya kısır getirtir. Benim değişmez gerçeğim de bu işte, kısırlık; çünkü bu, hem anamınbabamın özelliği hem de benim gelecekteki soyumun. Dünya kadar yaşlı, dünya gibi ölümsüz olan anam ile babam beni ancak evlat edinmiş olabilirler; benim çocuklarım da ancak evlat edinilmiş olabilirler.

...

Yazdıklarımı bir kez daha okudum. Adım Abel Tiffauges, Porte-des-Ternes meydanında bir benzin istasyonu-oto tamirhanesi işletiyorum, *deli filan da değilim.* Yazdıklarım da kesinlikle hafife alınmamalı, tersine üzerine büyük bir ciddilikle eğilinmeli. Neden mi? Geleceğin

temel işlevi, bu yazdıklarımın *ne kadar ciddi* olduğunu kanıtlamak - daha doğrusu örneklemek - olacak da onun için.

6 Ocak 1938. Nemli ve kapkara gökyüzüne neonla çizilmiş *Mobilgas*'ın kanatlı atı ellerimin üstüne bir yansıyor, bir kayboluyor. Bu kırmızımsı kırpışma ile buradaki her şeyin iliğine kemiğine kadar işlemiş olan atık yağ kokusu, hem nefret ettiğim hem de içinde yaşamaktan kendime bile itiraf edemeden hoşlandığım bir ortam oluşturuyorlar. Buna alışkanlık demek çok hafif kaçar: yatağımın sıcaklığı kadar ya da her sabah aynada karşıma çıkan surat kadar kaynaşmış benimle bu ortam. Ama eğer şu an, hem de ikinci kez, sol elimde bir dolmakalemle bu beyaz kâğıdın karşısındaysam -bu *Ürkünç Yazılar*'ımın önüne oturmuşsam-, bu, en beylik deyimiyle, yaşamımın bir dönüm noktasında olduğum içindir; belki biraz da bu garajdan, beni buraya bağlayan bu ıvır zıvır işlerden, bir anlamda da kendimden kaçmak amacıyla bu günceden medet umduğumdan.

Her şey bir göstergedir. Ne var ki miyopluğumuzu ya da sağırlığımızı delmek için ya parlak bir ışık gerekir ya da tiz bir çığlık. Gerçi ben, Saint-Christophe kolejindeki sıra ermeye başlama yıllarımdan beri yolumun üstüne çizilen tüm hiyeroglifleri sürekli gözlemlemiş, kulağıma fısıldanan karmaşık sözleri hep dinlemiştim; ama bunları hiçbir şey anlayamadan, öylesine, yaşamımın akışı üzerine kaygıdan başka hiçbir şey, bir de, az daha söylemeyi unutuyordum, gökyüzünün boş olmadığının yinelenen kanıtından başka bir şey elde edemeden yapmıştım. Oysa o ışık, dün, en sıradan olaylardan birinden birdenbire fışkırıverdi; yolumu aydınlatmayı da hâlâ sürdürüyor.

Durup dururken geçirdiğim sıradan bir kaza yüzünden sağ elimi bir süre için kullanamaz oldum. Hararet yapmış bir motorun kaynamış segmanlarını İngiliz anahtarıyla kanırtıp çıkartayım derken anahtar birden kurtulup boşa dönüverince gafil avlandım; bereket kolum gergin değildi; omzum da boştaydı. Tüm yük bileğime bindi. Bilek bağlarımın, eklemlerimin çatırtısını neredeyse kulaklarımla duydum. Az daha kusacaktım acıdan; hâlâ da nabzımın her atışında acı, önümdeki koca pansumanın altından yüreğime kadar işliyor. Tamirhanede tek elle hiçbir iş yapamayınca, gelip eski gazeteleri, hesap defterlerini filan koyduğum ikinci kattaki bu küçük odaya sığındım. Oyalanmak

için de sağlam elimle bir not defterine aklıma gelen sözcükleri öylesine çiziktirmeye başladım.

İşte o zaman, birden, sol elimle yazabildiğimi gördüm! Evet, sol elim, birdenbire, önceden hiçbir çalışma yapmadığım halde, hiç duraksamadan, hızlı hızlı, tüm çocuksu kargacık burgacıklıklardan uzak, üstelik de her zamanki yazımla, yani sağ el yazımla hiçbir benzerliği olmayan son derece düzgün harfler yazmaya başladı. Nereden kaynaklandığını tahmin ettiğim bu allak bullak edici olaya ileride yine döneceğim; ama her şeyden önce, sırf içimi boşaltmak, yüreğimi ferahlatmak ve gerçeği açıklamak için beni yazmaya iten olayları açıklamam gerek.

Bilmem, aynı derecede önemli bir başka olayı, Rachel'den ayrılmamı da anlatmam gerekir mi? Ama o zaman da tüm bir öyküyü anlatmam gerekecek, tüm bir aşk öyküsünü, benim aşk öykümü yani. Bunu gururuma pek yediremiyorum, alışkanlığım olmadığından belki. Benim gibi doğal olarak dış dünyaya kapalı birinin, içini sanki bağırsaklarını sergilermiş gibi kâğıt üstüne yayması çok tiksindirici geliyor şu an; gel gelelim, beni yazmaya sürükleyen elime de engel olamıyorum; öyle sanıyorum ki, bir kez yazmaya başlayınca da kâğıtların dibine darı ekmeden duramayacağım. Hem kim bilir, bundan böyle, yaşamımın olayları da, adına günce denilen bu sözlü yansıma olmadan belki de gerçekleşmeyeceklerdir?

Rachel'i yitirdim. Karımdı o benim. Yok, öyle Tanrı'nın ve insanların önünde nikâhlı karım filan değildi, ama yaşamımın kadınıydı, benim evrenimin hiç abartmadan söylüyorum - dişi varlığıydı o. Onunla da, birkaç yıl önce, herkesle tanıştığım gibi, tamirhaneme müşteri olarak geldiğinde tanışmıştım. O zamanlar araba kullanan kadınların çevrede yarattıkları bugünküyle kıyaslanmayacak derecede büyük şaşkınlıktan koltukları kabarmış, kasıla kasıla, ağzı kulaklarında, her tarafı dökülen bir Peugeot'nun direksiyonunda çıkagelmişti. Ortak konumuz olan otomobili bahane ederek de benimle hemen senli benli olmuş, derken bu teklifsizlik çabucak her şeye yayılıvermişti; öyle ki, bir süre sonra onu yatağımda buluvermiştim.

Onda beni ilk etkileyen, herhangi başka bir giysi, herhangi bir yolculuk ya da gece giysisi gibi hiç yadırgamadan taşıdığı çıplaklığı olmuştu. Bir kadın için talihsizliklerin en büyüğü, kuşkusuz, çıplak olabileceğini, çıplaklığın yalnızca bir alışkanlık olmadığını, aslında doğal bir genel durum olduğunu bilememesidir. Övünmek gibi olmasın ama

bundan habersiz kadınları daha uzaktan, hallerindeki belli belirsiz bir tutukluktan, giysilerinin tenlerine bir tuhaf yapışmasından şıp diye anlayıveririm.

Rachel'in, siyah bukleli bir kask giymişe benzer kartal profilli küçük kafasının altında dolgun kalçalı, geniş mor çemberli memeli, iyice kavisli belli ve tam kıvamında sıkılıkta, her biri avuçtan taşan, yuvarlak mı yuvarlak, tümünü birden saramadığım, inanılmaz derecede kadınsı, güçlü ve kütür kütür bir vücudu vardı. Yaşam anlayışı ve yaşama biçimiyse, ünlü bir romandan beri pek moda olan kalıplaşmış "garçonne" tarzında, yani delikanlımsı özgür genç kadın havalarındaydı. Serbest muhasebecilik yaparak, zanaatçıların, tüccarların, küçük esnafın hesap defterlerini tutarak bağımsızlığını sağlamıştı. Yahudiydi; bütün müşterilerinin de Yahudi olduklarını fark ettim; bunda incelediği belgelerin yabancılara gösterilemez nitelikte oluşlarının da payı vardı kuşkusuz.

Ahlâk mahlâk tanımaz kafa yapısı, tüm ilkelere karşı yıkıcı yaklaşım biçimi, sürekli olarak can sıkıntısı kaygısı içinde yaşamasına yol açan bir tür beyinsel kurdeşeni, aslında nevrimi döndürmek için yeter de artardı bile; ama öte yandan, gırgır geçmedeki yeteneği, insanların ve olayların anlamsız, saçma yanlarını hemen bulup çıkarıverme becerisi, yaşamın renksizliği içinden birden fışkırtıverdiği cana can katan neşesi, kolayca tepesi atıveren, zıvanadan çıkmaya eğilimli ters yapım üzerinde yatıştırıcı bir etki yapıyorlardı..

Bu satırları yazarken, onun benim için ne demek olduğunu daha iyi anlıyorum ve her, "Rachel'i yitirdim" deyişimde boğazıma sanki bir yumru düğümleniyor. Rachel, birbirimizi sevip sevmediğimizi bile bilmiyorum hâlâ, bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim, ama bildiğim, emin olduğum bir tek şey var: O da birlikteyken çok güldüğümüz; bu da önemli, öyle değil mi? Zaten, ikimizin de aynı noktadan hareketle ayrı ayrı yollardan geçerek aynı sonuca, yani ayrılmamız gerektiği sonucuna vardığımız önermeyi de yine böyle gülerek, içinde hiçbir kötülük olmadan yapmıştı.

Kimi zaman rüzgâr gibi gelip küçük arabasını onarım ya da yağ değiştirmek filan için çırağına bırakırdı; biz de fırsattan yararlanarak hemen daireme yollanırdık; üst kata çıkarken, her seferinde, arabasının başına gelen ile birazdan sürücüsünün başına gelecek olanı benzeştiren belden aşağı bir şaka yapmadan edemezdi. O gün de, yine, giyinirken, öyle laf olsun diye söylüyormuş gibisinden, benim "kanarya

gibi" seviştiğimi söyledi. İlk önce bunu bilgimi, becerimi kınamak için söylüyor sandım. Hemen düzeltti. Kastettiği, küçük kuşların karı-kocalık görevi niyetine birbirlerini çıpınişi pıtpıtlamalarına benzeyen çabukluğumdu. Ondan sonra da düşlerine dalıp giderek eski sevgililerinden birini, herhalde içlerinden en iyisini anlatmaya başladı. Adam, daha yatağa girer girmez ona sahip olacağını, güneş doğmadan da ondan çıkmayacağını söylemişmiş de, dediğini de yapmışmış, tanyeri ağarıncaya kadar üstünde durmadan gidip gelmişmiş. "Ama aslında geç yatmıştık; ayrıca o mevsim geceler de oldukça kısaydı", diye dürüstçe eklemeyi de unutmamıştı. Bu öykü bana, yaşlı Renaude'a öykünmek için gece boyunca kurtla boğuşmayı bir onur sorunu yapıp kendisini ancak güneşin ilk ışıklarıyla yedirten Bay Seguin'in küçük keçisinin öyküsünü anımsattı nedense.

— Durduğun an seni yiyeceğimi şu kafana soksan iyi olacak, demişti sonunda Rachel.

Birden onda, kara kaşları, kalkık burun delikleri ve doymak bilmez ağzıyla gerçekten bir kurt havası olduğunu gördüm. Bir kez daha birlikte güldük. Son kez. Çünkü, serbest muhasebeci beyninde yetersizliğimin hesabını çoktan yapmış, gidip konacağı başka bir yatağı da şimdiden gözüne kestirmiş olduğunu adım gibi biliyordum.

Kanarya gibi... Bu söz, altı ay önce söylendiğinden beri enine boyuna, derinliğine işledi durdu içime. Cinsel birleşmelerde en sık rastlanan fiyasko biçimlerinden birinin *ejaculatio precox,* yani *erken boşalma* olduğunu epeydir biliyordum. Ancak Rachel'in suçlaması bu kadarla da kalmıyor, bir yandan beni iktidarsızlığın eşiğinde göstermeyi amaçlarken, öte yandan da, insan çiftinin büyük açmazını, büyük anlaşmazlığını, sürekli olarak döllendirilen, ama hiçbir zaman tatmin edilmeyen kadınların muazzam horlanışlarını dile getiriyor.

— Benim zevk almam senin umurunda bile değil!

Bunu ister istemez kabul etmek zorundayım. Gerçekten de, sahip olmak için Rachel'i tüm bedenimle sardığımda, onun gözkapaklarının ardında, küçük Yahudi çobanı kafasının içinde olup bitenler gerçekten vız geliyordu bana.

— Açlığını taze insan teniyle gideriyorsun, ondan sonra da tenekeci dükkânına dönüveriyorsun.

Doğru söylüyordu. Ama bu, ekmek yiyen bir insanın ekmeğin yenmekten zevk alıp almadığıyla ilgilenmesi gibi bir şeydi.

— Bana biftek muamelesi yapıyorsun.

Aslında, duruma kadınların kendilerinin yarattıkları ve zayıflıklarının bir silahı olan şu ünlü 'erkeklik yasası' açısından bakılırsa, herhalde öyledir. Ama, pek çok dinde, en başta da İsa'nın tenini simgeleyen ekmeğin yenildiği, kanını simgeleyen şarabın içildiği Hıristiyanlıkta bu türden birçok benzetme bulunabileceğine göre, sevişme eyleminin yeme eylemine benzetilmesinde de küçültücü bir yan olmamalı. Aslında otopsi masasına yatırılması gereken - salt kadınsal bir kavram olan - erkeklik düşüncesi olmalı. Gördüğüm kadarıyla erkeklik varsa yoksa *cinsel güçle* ölçülüyor; cinsel güç de cinsel eylemi olabildiğince uzatmak anlamına geliyor. Yani bir tür bilerek, isteyerek kendini yoksun bırakma olayı. Bu durumda güç teriminin, Aristotelesçi anlamda, *eylemin karşıtı* olarak anlaşılması gerekir. Yani cinsel güç, cinsel eylemin tam karşıtı ve onun yadsınması demek oluyor. Vaat edilen, ama hiçbir zaman gerçekleştirilmeyen, sürekli bastırılan, tutulan, ertelenen eylem. Kadın güç, erkekse eylem. Demek ki erkek doğal olarak cinsel yönden güçsüz; ağır ağır olgunlaşarak kıvamına gelen kadınsal yapıya da doğal olarak uyumsuz. Kendisine sunulan beklentili tenden bir haz ve sevinç kıvılcımı çıkarttırmak için var gücünü harcamazsa, kadının tarzını kuzu kuzu benimsemezse, onun ritmini kabul etmezse, bu böyle.

— Sen sevgili filan değilsin, sen tenobur bir devsin, masallardaki çocuk yiyenlere benzer.

Ey mevsimler, ey şatolar! Bu basit tümceyi söylemekle Rachel, ürkünç biçimde erken gelişmiş, ama akıl almazcasına da çocuksu kalmış, anısı tüm benliğimi hâlâ sımsıkı kavrayan hilkat garibesi bir çocuğun hayaletini çıkarıverdi karanlıkların arasından. Nestor. Zaten hep hissetmiştim onun günün birinde yaşamıma etkin bir biçimde yeniden gireceğini. Aslında, hiç çıkmamıştı ki yaşamımdan; ama ölümünden beri öyle pek sık yoklamıyordu beni; arada bir, kendisini unutmayayım diye, şurada burada önemsiz küçük bir göstergeyle - hatta kimi kez matrak bir göstergeyle - yetiniyordu yalnızca. Sol elimle yazdığım yeni yazım ile Rachel'in gidişi, Nestor'un gücünün yeniden kurulacağının habercileri.

10 Ocak 1938. Geçenlerde, okullarda haziran ayında karne töreninde çekilen sınıf fotoğraflarından birine bakıyordum. Hapishane kaçkınla-

rına özgü ifadelerde donup kalmış tüm bu yüzlerin arasında en zayıfı, en mıymıntısı benimki. Champdavoine ile Lutigneaux da resimdeler; biri enginar gibi kırpılmış palyaço perukasını andırır saçlarının altında yüzünü buruşturmuş; suratından hınzırlık akan ötekiyse, uyku numarasına yatarak yeni hergelelikler tasarlarcasına gözlerini yummuş. Fotoğraf ölümünden önce çekilmiş olduğu halde, Nestor'dan hiçbir iz yok. Tam ona göre bir davranış bu az buçuk gülünç törenden kaytarmak; özellikle de, ortadan yok olmadan önce, yaşamıyla ilgili sıradan hiçbir iz bırakmamak.

On bir yaşında filandım o zamanlar; ikinci yılıma başladığım Saint-Christophe kolejinde acemi çaylaklıktan artık çıkmıştım. Mutsuzluğum da köklerimden koparılmış olmaktan, bilinmezin içinde öylesine sürüklenmekten kaynaklanan çılgınca bir mutsuzluk değildi artık; ama durulmuş, oturmuş, kesinleşmiş haliyle daha da derinleşmişti. Çok iyi anımsıyorum o günlerde mutsuzluklarımın dökümünü yaptığımı; yaşamımı değiştirebilecek hiçbir umut ışığı yoktu. Hem tüm öğretmenlerin hem de bize kakalanmaya çabalanan düşünce dünyasının üstüne bir çizgi çekmiş, erişkinlerin sahiplendikten sonra lütfedip bizlere tinsel besin olarak sokuşturmaya kalktıkları bütün yazarları, bütün tarihsel kişileri, bütün yapıtları, bütün öğretim konularını toptan dışlamış, silip atmıştım. Aslında bugün de farklı mı ki tutumum? Sözlükleri karıştırarak, okul kitaplarında bulabildiklerimi toplayarak, tarih ya da dilbilgisi derslerinde benim asıl önem verdiklerimle ilgili belli belirsiz anıştırmaları kollayarak, ufaktan ufağa, kendime, bize öğretilenlerin dışında bir ekin dünyası, Alkibiades ile Pontius Pilatus'un, Caligula ile Hadrianus'un, I. Frédéric-Guillaume ile Barras'ın, Talleyrand ile Rasputin'in yan yana yaşadıkları kişisel bir ünlüler tapınağı kurmaya başlamıştım. Kimi kez öğretmenlerin, bir politikacıdan ya da bir yazardan söz ederlerken bana hemen kulak kabarttıran, bana onun da benimkilerden biri olabileceğini düşündüren garip tavırları olurdu. Onu kınayan bir tavır olurdu bu doğal olarak, ama bu kadarı benim için yeterli değildi. Hemen, elimdeki tüm olanakları kullanarak, sonucuna göre ünlüler tapınağımın kapılarının açıldığı ya da kapandığı bir soruşturmaya girişirdim.

Arap ile Çingene karışımı çifte kavrulmuş tenli, esmer yüzlü, dümdüz, simsiyah saçlı, orantısız görünüşlü, kemikli vücutlu, tereddütlü ve uyumsuz hareketli, çelimsiz ve çirkin bir çocuktum. Ama, bir de asıl, beni okulda en korkakların, en güçsüzlerin bile hedefi haline geti-

ren anlayamadığım uğursuz bir yanım vardı. Sanki en korkakların, en güçsüzlerin de birilerine üstün gelebileceklerini, birilerini aşağılayabileceklerini kanıtlamak için yaratılmıştım ben. Daha teneffüs çanı çalar çalmaz kendimi yerlerde, birilerinin altında bulurdum; sınıfa dönmeden önce yerden kalkabildiğim de pek olmazdı.

Pelsenaire o sıralar okula daha yeni gelmişti, ama kaba kuvveti ile yalınkat kişiliği ona sınıfta hemen üst düzeyde bir yer aldırtmıştı. Bu saygın konumunun hatırı sayılır bir nedeni de siyah okul önlüğünün üstüne taktığı, sonradan at kolanından yapılmış olduğunu öğrendiğim, son derece kalın ve enli, çelikten tokası tam üç iğneli meşin bir kemerdi. Buğday tarlasını andıran sarı saçlı dört köşe bir kafası, düzgün, hiçbir duygu yansıtmayan bir suratı, insana dosdoğru bakan açık renk gözleri vardı; kimi kez, başparmaklarını kemerine geçirip öğrenci kümelerinin arasından geçerken, kabaralı nefis postallarıyla avluya döşeli granit taşlarını çın çın öttürür, yerden de kıvılcım demetleri fışkırtırdı. İçi temiz, hilesi hurdası olmayan safın tekiydi, dolayısıyla da kötülüğe karşı savunmasızdı; yüreğimin karmaşasını ona açtığım gün, tıpkı beyaz adamın sorumsuzca getirdiği mikroplarla ilk karşılaşışlarında kırılıp giden Pasifik adaları yerlileri gibi, o da, anında, benden kötülük, gaddarlık ve nefret mikroplarını kaptı.

O sıralar okulda birdenbire bir "dövme" modası çıkmıştı. Gündüzlülerden biri deriyi zedelemeden deri altına derinlemesine çizgiler çizdirten sivri uçlu yazı kalemleri ile çinmürekkebi ticareti yapıyordu. Saatlerce uğraşarak avuç içlerimize, bileklerimize ya da dizlerimize harf, sözcük ya da resim "dövmeleri" yapıyorduk; yaptıklarımızın hepsi de duvar ya da kenef yazılarından yürüttüğümüz gerzekliklerdi.

Pelsenaire de, kuşkusuz, bu yeni zaman öldürme uğraşımızın albenisine karşı duyarsız değildi, ama saygınlığına yaraşacak bir süslemenin gerektirdiği beceriden de, düşgücünden de doğal olarak yoksundu. Bunu bildiğim için, üstüne, özene bezene, bir okla delinmiş, yarasından kanlar akan bir kalp resmi yaptığım, çevresine de *Aşk Tek Senindir Her Zaman* yazdığım bir kâğıdı, amacım sanki bunu ona göstermek değilmiş gibi yaparak ortaya çıkardığımda, hemen ilgilendi. Bu nefis dövme örneğini bir aile dostumuzun ahbabı Yabancılar Lejyonundan bir astsubayın göğsündeki dövmeden kopya ettiğim palavrasını da sıkınca gözleri iyice kamaştı. Ondan sonra da ona, bu saygın yazıları örneğin sol uyluğunun içi gibi pek göze çarpmayan, ancak her istenildiğinde rahatça gösterilebilecek bir yerine yaptırmayı düşünür-

se, dövmeci olarak bu göreve hazır olduğumu söyledim.

Uygulama bütün bir akşam etüdünü aldı. Pelsenaire'in sırasının altına yere oturmuştum ve gözetmenin herhangi bir münasebetsiz girişimine karşı çevremizde vücutları, kitapları ve çantalarıyla bir sur oluşturan sıra komşularımızın yardımları sayesinde rahat rahat ve büyük bir titizlikle çalışıyordum. Yalnız, Pelsenaire oturduğu için, uyluğu sıradan taşarak dışbükey bir yüzey oluşturduğundan işim biraz güçleşiyordu.

Pelsenaire sonuçtan çok memnun kaldı; ama biraz da şaşırdı, çünkü okla delinmiş kanayan kalbi çevreleyen yazı *A.T.Senindir Her Zaman* olmuştu. Hiç bozuntuya vermeden, hemen, lejyonerlerin bu harfleri kimi kez Aşk'ın, kimi kez de Tanrı'ya başkaldıran demek olan *Ate*'nin kısaltmaları olarak ya da aynı anda her ikisinin de kısaltması olarak kullandıklarını söyledim. Bu alengirli açıklamalarımdan aslında hiçbir şey anlamadı, ama o an için bu kadarıyla yetinir göründü.

Ama ertesi akşam altı teneffüsünde beni, yüzünde hiç de iyiye yorulamayacak bir ifadeyle bir köşeye çekti. Biri ona mutlaka bir şeyler söylemiş olmalıydı ki söze doğrudan doğruya o gizemli büyük harflerden girdi:

— A.T., dedi, senin adının baş harfleri. *Abel Tiffauges Senin Her Zaman* demek bu. Hemen sileceksin bu salakça lafları!

Foyam meydana çıkmıştı; ya herru ya merru deyip haftalardan beri yapmak için yanıp tutuştuğum hareketi yapıverdim en sonunda. Yanına iyice yaklaşıp ellerimi kalçaları hizasında ünlü kemerinin üstüne koydum ve ona gittikçe daha fazla sokularak ellerimi, sırtında kavuşturuncaya kadar, kemerinin üstünden geriye doğru yavaş yavaş kaydırdım. En sonunda da başımı göğsüne, kalbinin üstüne yasladım.

Pelsenaire ne olup bittiğini anlamaya çalışıyor olmalıydı ki ilk başta hareket bile edemeden öylece kalakaldı. Ama sonra sağ eli - benim deminki hızımda - ağır ağır havaya kalktı ve avucu gelip yüzümün ortasına dayandı; sertçe iterek, bir de tekme savurarak beni metrelerce uzağa sırtüstü fırlattı attı. Sonra arkasını döndü ve ayakkabılarının altından kıvılcım demetleri saçarak çekti gitti.

O andan sonra da, artık bir köleye sahip olmanın kendisine sağlayacağı yararları keşfettiğinden, beni durmadan aşağılamaya, bana en olmayacak şeyleri yapmaya başladı; ben de bütün bunları aptalca bir boyun eğmeyle sineye çekiyordum. Yemekhanede örneğin, yemeğimin yarısını ona seve seve veriyordum, çünkü zaten hiç iştahım yoktu;

onun o olağanüstü güzel postallarını da, ayakkabılara dokunmayı eskiden beri sevdiğim için, her sabah, çamurlarını temizledikten sonra, belli etmediğim bir mutlulukla cilalayıp boyuyordum.

Ancak, bir yere kadar makul kabul edilebilecek bu istekler ona yetmemeye başlamıştı; hastalığı kapmış olan ruhuna daha da iç burkucu doyumlar gerekiyordu artık. Her gün ot yemem gerektiğine de bu yüzden karar vermişti. Öğle teneffüsü başlar başlamaz beni okula adını veren koruyucumuz aziz efendimizin heykelini çevreleyen cılız çimenliğe atıyor, sırtıma ata biner gibi binerek, çenesi hayvansal bir içgüdüyle havaya kalkmış bir halde, ağzıma avuç avuç, boğulmamak için özenle çiğnediğim ayrıkotları dolduruyordu. Bir meraklı çemberi de her zaman olayı seyrederdi. İş beni suçüstü yakalayıp cezalandırmaya gelince aslan kesiliveren gözetmenlerden hiçbirinin bu sahneye bir son vermek için bir kerecik olsun müdahale etmedikleri aklıma geldikçe, bugün bile, içimi yaman bir öfke ve hınç dalgası kaplıyor.

Köleliğim, doruğuna ulaştıktan sonra bitecekmiş ancak. Sonbahar başlarıydı; gece gündüz durmadan yağan yağmurdan teneffüs avlusu çamur gölüne dönmüştü. Yerdeki taşlar ile cüruflar aldatıcı yumuşaklıkta bir balçık ve kuru yaprak örtüsü altında kaybolmuşlardı. Ne sırtları ne de içleri ısınan, iyi beslenmeyen, hiç yıkanmayan, bir öksüz sefaleti içinde yaşayan bizler ayrıca bir de nem içinde yüzdüğümüzden, giysilerimiz bedenlerimize yapışıp bir tür doğal zara, pula, kabuğa dönüşmüşlerdi; öyle ki, gece soyunurken ya da herhangi bir zamanda insanın içi biraz büzüldüğünde, örneğin derisi ürperdiğinde, kasları çekildiğinde, cinsel organı büzüştüğünde, bu kabuktan ayrılması korkunç bir şey oluyordu. İçinde yaşadığımız koşulların rezaletine ve katılığına sanki bir karşılık vermek, sanki kendimizi bir savaşçı ya da yırtıcı hayvan olarak kanıtlamak istiyormuşuz gibi, o gün oyunlarımıza alışılmamış, neredeyse umutsuz bir şiddet katılmıştı. Yumruklar boğuk sesler çıkartarak suratlarda patlıyor, çelmeyi yiyen balçığa balıklama dalıyor, birbirlerine kenetlenmiş güreşenler soluyarak yerlerde yuvarlanıyorlardı. Pek fazla bağrış çağrış yoktu; küfürse hiç yoktu, ama yeri öpenlerin hemen hepsi duraksamadan yerden bir avuç çamur alıp boğuştuğu da çamura bulansın diye bunu ona doğru fırlatıyordu. Bense, sonuçları benim için hiç de iç açıcı olmayacak karşılaşmalardan kaçınmak amacıyla - bu olası tehlikeli karşılaşmaların sayısı hiç de az değildi - sundurmanın altında, direklerin arkasında gizleniyordum. İlk kez Pelsenaire'den çekinmez gibiydim, çünkü onun bu muh-

teşem kapışmada benim gibi nanemolla bir rakiple bir alacağı veremeceği olamazdı. İşte bu yüzden, gülle gibi fırlatılmış bir futbol topundan kaçayım derken birden onunla çarpışınca fazla paniğe kapılmadım. Tek dizi üstüne acayip bir biçimde düşmüş olmalıydı ki bacağının yalnız bir yanı yarıya kadar çamura bulanmış, gerisine bir şey olmamıştı. Tam kaçmaya davranırken kolumdan yakalayıp dizini ileri uzattı ve "Beni temizle!" diye buyurdu. Hemen ayaklarının dibine diz çöküp kirli bir mendille temizlemeye başladım. Pelsenaire sinirlendi:

— Başka bir şeyin yok mu? Yoksa, dilinle temizle!

Oyluğu, dizi, baldırının üst tarafı siyah balçıktan yapılmış, kusursuz, perdahlı tek parça bir heykel gibiydi, ama dizkapağının hemen altında, ortada kocaman, erguvan kırmızısı bir yara vardı. Yaradan parlak kırmızı bir sıvı çıkıyor, sonra toprak rengi oluyor, daha sonra da çamura karışarak gittikçe daha koyu bir kahverengine dönüşüyordu. Dilim yaranın çevresinde şöyle bir dolanıp orada gri bir çember oluşturdu. Yere birkaç kez toprak ve cüruf tükürdüm. Hâlâ kanayan yara, kabarmış eti, beyazımsı deri kabarcıkları, içeriye dönük dudaklarıyla değişken coğrafyasını gözlerimin hemen önünde sergiliyordu. Dilimi yaranın üstünden çabucak geçirdim, biraz bastırmış olmalıyım ki yarayı çevreleyen katlanmış deri kıvrımı birden bir titremeyle sırıtır gibi açılıverdi. Sonra ikinci bir kez ve daha uzun bir süre tutarak geçirdim dilimi yaranın üstünden. En sonunda da dudaklarım yaranın dudakları üstüne kondular ve orada öyle kestiremediğim kadar uzun bir süre kaldılar.

Daha sonra ne olup bittiğini söyleyemeyeceğim. Bir titremedir almış beni, orada öylece kasılıp kalmışım, sonunda beni revire götürmek zorunda kalmışlar.

Revirde günlerce yattım. Kaç gün bilmiyorum. Yaşamımın Saint-Christophe'taki bu dönemi üzerine anılarım hayli bulanık. Ama öğretmenlerimin babama haber verme gereğini gördüklerini ve lafı eveleyip geveledikten sonra yaptıkları densizliğin farkına varmadan alaycı bir anlatımla babama rahatsızlığımın aşırı şekerleme yemekten ileri geldiğini ima ettiklerini biliyorum.

13 Ocak 1938. Rachel'e, "İki tür kadın vardır", demiştim. "Bir, ne istersen yapan, kullanabildiğin, sarıp öpebildiğin, erkek yaşamının süsü

olan biblo-kadın. Bir de görünüm kadın. Bu kadında gezilir, tozulur; içinde kaybolma tehlikesi bile vardır. Birincisi dikeydir, ikincisi yatay. Birincisi çalçenedir, kaprislidir, kokettir, istekleri bitmek tükenmek bilmez. Ötekiyse suskundur, dik kafalıdır, sahiplenicidir, düşçüdür, hiçbir şeyi unutmaz".

Kaşlarını çatmış, söylediklerimde gocunabileceği bir şey olup olmadığını keşfetmeye çalışarak dinlemişti. Bu halini görünce, onu güldürmek için, açıklamamı başka sözcüklerle yeniler gibi yapmıştım: "İki tür kadın vardır", diye baştan almıştım. "Paris kalçalılar ile Akdeniz kalçalılar", demiş, ellerimle de bir küçük, bir de büyük genişlik çizmiştim havaya. Gözlerinde son bir kaygı kalıntısıyla, kendisini geniş türe soktuğumdan hâlâ kuşkulanarak - aslında kesinkes bu türe giriyordu -, gülümsemişti.

Aslına bakılırsa, bu delikanlı kılıklı, işini bilir kadın hiçbir tartışmaya yer vermeyecek biçimde bir görünüm kadın, tam bir Akdeniz kalçalıydı (ailesi de zaten Selanikliydi). Geniş, kabulsever, anaç bir bedeni vardı. Kızacağından çekindiğim için bunları ona söyleyemiyordum, çünkü söz onun için her zaman ya bir okşamaydı ya da bir saldırı; hiçbir zaman gerçeğin aynası olmadı. Örneğin, elimi çok gelişmiş bir yükselti biçimindeki, görüntünün tüm geri kalanına egemen olan kalça kemiğinin üstüne koyduğumda da söyleyemiyordum ona aklımdan geçenleri. Oyuklarının kütleleri arasından, heyecanlı beklentilerle oyulmuş titrek, küçük bir dere gibi içeriye doğru giren apış arası... Adına kadının cinsel organı denen bu gizemli kavramın ne olduğunu anlamaya çalışıyordum. Bu başı kopartılmış nesne, erkeğin cinsel organı da erkek bedeninin aynı yerinde bulunuyor diye, kendisinin kadının cinsel organı olduğunu ileri sürecek durumda değil herhalde. Kadının cinsel organı. Kadının cinsel organı, aslında apış arasında değil, zafer kazanmış gibi gururla iki bolluk simgesi taşıdığı göğsündedir...

Kitabı Mukaddes bu sorunu tuhaf bir biçimde aydınlatıyor. Eski Ahit'te Yaratılış'ın başlangıcı okunduğunda, bu saygın betiği zedeleyen bir çelişkiyle karşılaşıp şaşırmamak elde değil. *"Ve Allah insanı kendi suretinde yarattı, onu Allahın suretinde yarattı; onları erkek ve dişi olarak yarattı. Ve Allah onları mübarek kıldı; ve Allah onlara dedi: Semereli olun, ve çoğalın, ve yeryüzünü doldurun, ve onu tabi kılın; (...)"*.[1] Burada birdenbire tekilden çoğula bu geçiş gerçekten anlaşılmaz bir şey, üstelik bundan da, kadının Adem'in bir kaburgasından yaratılmasından çok sonraları, Yaratılış'ın II. Bölümünde söz edi-

liyor. Ama, deminki tümcede çoğul yerine tekil konup tümce öyle sürdürülürse her şey açığa çıkıyor. *"Allah insanı kendi suretinde yarattı, yani onu hem kadın hem erkek yarattı. Ve ona dedi ki: Semereli ol, çoğal"*, vb. Tanrı daha sonra erdişiliğin yarattığı yalnızlığın iyi bir şey olmadığını görür. Adem'i uykuya daldırır ve onun bir tek kaburgasını değil, bir "yanını", yani dişisel cinsel yanlarını çıkartıp bunlardan bağımsız bir yaratık yapar.

Bu böyle kabul edilirse, kadının neden tam anlamıyla kendisine ait cinsel parçaları *olmadığı* da anlaşılır; bunun nedeni kadının kendisinin bütünüyle bir cinsel parça *olmasıdır*: Sürekli taşınması zahmetli olduğu ve fazla yer tuttuğu için erkeğin çoğu kez bir yerlere bıraktığı, ondan sonra da gerek duyduğunda gidip aldığı cinsel parçası. Bilindiği gibi, gereksinim duyduğu aygıtlara, araçlara, silahlara uyum sağlama, işi bitince de bunları bir kenara bırakma - hayvanların tersine - tümüyle insana özgü bir şeydir. Istakoz, örneğin, kıskaçlarını yaşadığı sürece taşımak zorundadır. Ama el nasıl insanın yerine göre çekice, kılıca ya da dolmakaleme uyum sağlayan kavrama organıysa, erkeğin cinsel nesnesi de, aynı biçimde, kendisi bir cinsel parça olmaktan çok, cinsel parçaların birbirlerine kenetlenmelerini sağlayan organdır.

Eğer gerçek böyleyse, birbirlerinden ayrılmış olanları birbirlerinden bir daha hiç ayrılmayacaklarmış gibi yeniden sımsıkı kaynaklamak demek olan evlenme isteğini ciddi bir biçimde irdelemek gerek. Tanrının ayırdığı birleştirilmemeli! Ama sen istediğin kadar yalvar yakar, ne dersen de, boşuna akıntıya kürek çekiyorsun! Tüm üretimsel takım taklavatıyla donanmış bir halde, yattığı yerde yaşayan, belki hiç yürüyemeyen, hiçbir iş görmeyen, kendi marifetiyle kendinden gebe kaldığı dönemler dışında - belki bu dönemlerde de - sürekli olarak erişilmemiş cinsel doyumlar yaşayan - aynı anda hem sahip olan hem de sahip olunan - eskil Adem'in çekici etkisine farkına bile varmadan kapılmamak anlaşılan insanoğlunun elinde değil. Birbirleri içine giren süs bebekleri gibi hem kadın-taşıyıcı hem de çocuk-taşıyıcı erkeğe dönüşmüş, yüklenmiş ve de yük üstü yük yüklenmiş o masalsı atanın giyimi kuşamı da kim bilir neye benziyordu!..

Bu imge kimine gülünç gelebilir. Ama, bir aldatmacadan başka bir şey olmayan evlilik konusunda son derece bilinçli olduğum halde, bu imge yine de heyecanlandırıyor beni ve içimde eksiksiz niteliğiyle, zamanın ve yaşlanmanın değişimlerinin bile üzerinde insanüstü bir yaşamın soyaçekimsel özlemine benzer duygular uyandırıyor. Yaratılış'ta

bir *İnsanın Cennetten Kovuluşu* bölümü var, ama bu, bir düşüşü değil, tersine bir yükselişi; iyi ile kötünün ayrımına varmayı anlatan elma bölümünde değil, Adem'i üçe bölen parçalanmayı anlatan bölümde. Erkekten, önce kadını, sonra da çocuğu düşürten, bir batında bu üç bahtsız öksüzü, yani sonsuza kadar yetim kalacak çocuğu; yalnızlığa itilmiş, ürkek, sürekli bir koruyucu arayışı içindeki kadını; bayağı işlerde çalışması için tüm özniteliklerinden yoksun bırakılmış uçarı, uyanık bir krala benzer erkeği yaratan bölümdedir bu anlatı.

Evlilik, bir tür yokuş yukarı tırmanış, ilk Adem'i yeniden canlandırma demek; tek anlamı bu. Peki ama, bu gülünç çözümden başka bir çözüm de olamaz mı?

16 Ocak 1938. Ben Saint-Christophe'tan ayrıldığımda, bu eski yapının ruhunun yok olup gidişinin üzerinden dört yıl geçmişti; hem din kurumu, hem hapishane karışımı bir şey olan bu okulun evreninde çocuk ve papaz gölgeleri kalmıştı yalnızca. Nestor, sonuçta, başkaları için kolejin bodrumunda ölüp gitmiş herhangi biri olabilir; ama şimdi benim için her zamankinden daha canlı o.

Nestor okulun kapıcısının tek oğluydu. Bu tür kurumları bilenler bu konumun ona ne biçim bir güç, ne biçim olanaklar sağladığını hemen anlamışlardır. Canı çektiğinde evinde, canı çektiğinde de okulda yatıp kalktığından hem yatılıların hem de gündüzlülerin tüm ayrıcalıklarından yararlanıyordu. Babası ona sık sık okulda birtakım ufak tefek işler verdiği için de bütün binalarda keyfince dolaşabiliyordu; neredeyse bütün kapıların anahtarları da cebindeydi; bütün bunların yanı sıra ders ile etüt saatleri dışında "kente" çıkmakta da özgürdü.

Ama bütün bunlar Nestor'dan başka birinin elinde bir halta yaramayabilirlerdi. Yıllar sonra o günleri düşündükçe, onun dostu olduğum o dönemde aklımın köşesinden bile geçmeyen kimi sorular soruyorum şimdi kendi kendime onun hakkında. Örneğin, bu hilkat garibesi, bu öcüsel, bu iyi saatte olsunlara karışmış yaratık, gerçekte gelişme süreci içinde çocuk boyunda donup kalmış bir cüce erişkin miydi, yoksa tersine, görünüşünün yarattığı izlenime uygun dev bir bebek mi? Bilemiyorum. Nestor'un sınıftakilerle aynı yaşta olduğu kanıtlanabilseydi, onun belleğimde kalan sözleri - bunları şimdi tam aktaramıyor olabilirim -, şaşkınlık verici bir erken gelişmenin ürünü sa-

yılabilirlerdi. Ancak burada da yine bir soru işareti var; çünkü, bunun tam tersi de, kolejde doğmuş, orada kalmaya mahkûm, ömür boyu çocuk kalacak bir gerzek, bir alık olması da hiç olasılık dışı değil. Bütün bu belirsizliklerin ortasında, söylemeden daha fazla duramayacağım bir sözcük takılıyor kalemimin ucuna: zamandışı. Kendimi anlatırken sonsuzluktan söz etmiştim. Bu durumda, kendisinden geldiğim kesin olan Nestor'un da benim gibi zaman ölçüsünden soyutlanmış biri olması şaşırtıcı olmasa gerek...

Çok şişmandı, daha doğru bir deyimle şişkonun tekiydi; bu da tüm hareketlerine, yürüyüşüne bile görkemli bir hantallık veriyordu; koca cüssesi kavgalarda da onu dehşet saçan bir rakip yapıyordu. Sıcağa hiç tahammül edemezdi; en soğuk havalarda bile incecik giyinir, yılın geri kalan bölümünde de durmadan şakır şakır terlerdi. Sanki aşırı gelişmiş zekâsı yüzünden belleği kendisine fazla geliyormuş gibi vaaz verircesine ağır ağır, üzerinde çalışılmış, hazırlanmış, doğallıkla zerrece ilgisi olmayan bir tarzda konuşur, bizim hiçbir şey anlamadığımız veciz bir kelam lütfedeceği zaman da işaret parmağını havaya kaldırırdı. İlk önceleri hep okuduklarından derlediği alıntılarla konuşuyor sanmıştım; sonraları, onun yörüngesine girince, yanıldığımı anladım. Öğrenciler üzerinde tartışılmaz bir otoritesi vardı; öğretmenler bile ondan çekinir gibiydiler; ona tanınmış ayrıcalıklar, daha kim olduğunu bilmediğim günler bana akıllara durgunluk veren özel bir konum gibi görünüyorlar.

Nestor'un bu ayrıcalıklı durumuna tanık olduğum ilk olay, aslında, bana dayanılmayacak kadar gülünç gelmişti, çünkü o zamanlar onunla ilgili şeyleri çevreleyen büyülü ve ürkünç çemberin daha farkında değildim. Her sınıfta, öğretmen kürsüsünün yanına konmuş bir küçük sandık, kâğıt sepeti olarak kullanılıyordu. Büyük aptes için ayakyoluna gitmek isteyen öğrenciler iki parmaklarını V biçiminde havaya kaldırarak izin isterlerdi. Gözetmenin ya da öğretmenin olumlu bir baş işareti üzerine de sandığa doğru gidilir, el çabucak sandığın içine daldırılır; oradan alınan bir avuç kâğıtla kapıdan çıkılırdı.

Nestor'un, o işi geldiğinde, âdet olan V işaretini vermek gereğini duymadığını da ilk başlarda fark etmemiştim; çünkü sınıfın en arkasında oturuyordu. Ama sandığa yaklaşışındaki aldırmazlığı ve önemsemezliği, bir de bunu izleyen sahne bende ona karşı hemen bir saygı duygusu yarattı. Sandığın yanına gelince, manyakça bir titizlikle, önce üstlerdeki çeşitli kâğıt örneklerini tek tek incelemeye koyuldu; bul-

duklarını beğenmemiş olacak ki, daha önce atılmış kâğıt parçalarını, kâğıt topaklarını bulmak için sandığı eliyle şöyle gürültülüce bir karıştırdı; bulduklarını yine uzun uzun incelemeye koyuldu, öyle ki, bir bölümünün üstündeki yazıları bile okudu. Tüm öğrencilerin dikkati ister istemez onun yaptıklarına yönelmişti; öğretmen bile coğrafya dersini ağır, makineleşmiş bir sesle, konuşmasına gittikçe daha uzun susuşlar serpiştirerek vermeye başlamıştı. Başka bir öğrenci aynı şeyi yapacak olsa çıkacak şamata yerine tüm sınıfın üzerine çöken kaygılı sessizlik etkiledi sanırım beni. Ancak bir kez daha söyleyeyim, o yıl ben Saint-Christophe'ta daha çok yeniydim, onun için, sırama kapanmış, gözlerimden yaşlar gelerek, katıla katıla gülüyordum ki yanımda oturan çocuk birden, anlam veremediğim bir hınçla, böğrüme bir dirsek geçirdi. Sonunda Nestor seçimini krokilerle kaplı bir karalama defteri üzerinde kullandıktan sonra, çocuğun dişleri arasından bana fısıldayarak söylediklerine de, yediğim dirsek gibi bir anlam veremedim: 'Onun için önemli olan' dedi, 'kâğıdın kendisi değil, üstünde yazılı olanlar ile onları kimin yazdığıdır.' Anlamlarını çıkartmaya çalışacağım daha pek çok tümce gibi bu tümce de aslında Nestor'un gizini aydınlatmakta yetersiz kalıyor; yalnızca kuşatıyor onu.

Nestor'nun olağandışı bir iştahı vardı; akşam yemeklerini evinde yemesine karşın öğlenleri yemekhanede yediği için buna ben de her gün tanık oluyordum. Masalar sekiz kişilikti; her masa da yemeklerin eşit dağıtımını gözetmesi gereken bir "masa başkanı"nın sorumluluğu altındaydı. Okulda birkaç ay geçirip havaya ısındıktan sonra artık doğal görmeye başladığım çelişkilerden biriyle burada da karşılaşmıştım: Nestor masa başkanı değildi! Ama bu onun daha çok işine geliyordu, çünkü bu görevi üstlenmiş olan öğrenci de, masadaki öteki öğrenciler de yemeklerinin dörtte birini gözlerini kırpmadan onun tabağına aktarmakla kalmıyorlar, sanki eskil bir tanrıya tapıyorlarmış gibi ona ayrıca besinsel armağanlar da sunuyorlardı.

Nestor yemeğini hızlı hızlı, ciddi ciddi, yediğinin hakkını vererek, arada bir yalnızca alnından gözlüklerine akan teri silmek için duraklayarak yerdi. Şişko yanakları, tostoparlak karnı ve geniş mi geniş kaba etleriyle gerçekten de sanki satirlerin babası, Dionysos'un besleyicibaşısı Silenos'u andırıyordu. Tüm yaşamı, yeme - sindirme - dışkılama üçlü eylemi üzerine kurulmuştu; bu üç işlem de genel bir saygı çemberiyle kuşatılmıştı. Ne var ki bütün bunlar Nestor'un ancak görünen yüzüydü. Varlığından bir tek benim kuşkulandığım gizli yüzüyse *gös-*

tergelerde, göstergelerin çözümünde saklıydı. Yaşamının büyük uğraşı buydu, bir de tüm Saint-Christophe üzerinde estirdiği mutlak egemenlik.

Göstergeler, göstergelerin çözümü... Hangi göstergelerdi bunlar? Çözümleri neyi açıklıyordu? Bir yanıtlayabilseydim bu soruyu, tüm yaşamım değişirdi; yalnız benim yaşamım mı? - Bu satırları hiç kimsenin okumayacağından emin olduğum için yazmaktan çekinmiyorum bunu - tarihin akışı bile değişirdi. Nestor bu yönde birkaç adımdan fazla atmamıştı kuşkusuz, ama benim temel amacım adımlarımı onun bıraktığı izlere uydurarak, bana verilmiş olan daha uzun zamandan ve onun ruhundan aldığım esinden yararlanarak, onun çabalarını sürdürmek ve daha da ileriye götürmek olacak.

20 Ocak 1938. Salya sümük, yapışkan bir ben daha var içimde. İyi, çok iyi bir haber aldım; sevinçten havalara uçtum. Çok geçmeden haberin doğru olmadığı anlaşıldı. Geriye bir şey kalmadı, hiçbir şey. Aslında kalmadı değil! Önce tüm içimi kaplayan, sonra da çekiliveren sevinç, geri çekilen denizin ardında üstlerine gökyüzünün yansıdığı berrak su birikintileri bırakışı gibi, mutlu bir örtü bıraktı içimde garip bir yeniden yayılmayla. İyi haberin doğru olmadığını hâlâ anlamayan, hâlâ anlamsızca sevinen biri daha var içimde.

Rachel beni terk ettiğinde bunu o kadar büyütmemiştim. Bu ayrılmayı hâlâ da öyle çok ciddiye alıyor değilim; büyük değişikliklere, büyük şeylere yol açtığı için bir bakıma yararlı bile buluyorum. Ancak bir başka ben daha var içimde, yapışkan, salya sümük bir ben. Bu ben hiçbir şey anlamadı ilk başta, o ayrılık olayından. Zaten hiçbir zaman hiçbir şeyi bir seferde anlayamaz. Hantal, kinci, cini tepesinde, gözyaşlarıyla ve menilerle hep vıcık vıcık, alışkanlıklarına, geçmişine yapışmış bir bendir bu. Rachel'in bir daha geri dönmeyeceğini anlaması da haftalar sürdü. Şimdi artık anladı. Durmadan ağlıyor. Saf ve sevecen, jetonu hep geç düşen, biraz miyop, kolayca kandırılabilen, mutsuzluk karşısında kendini bir türlü toparlayamayan bu varlığı içimde bir yara gibi taşıyorum. Bana Saint-Christophe kolejinin buz gibi koridorlarında herkesin düşmanlığı, bundan da ağırı, bir kişinin dostluğu altında ezilen, kimsenin teselli edemeyeceği kadar mutsuz bir küçük hayaletin izini aratan da bu ben kuşkusuz. Yirmi yıl sonra sanki onun

o mutsuzluğunu erkekleşmiş omuzlarıma yükleyip de onu güldürebilirmişim, güldürebilirmişim gibi!

25 Ocak 1938. Saint-Christophe koleji Beauvais'de, 1152'de kurulan, 1785'te de lağvedilen Citeaux mezhebinin eski binalarındadır. Ortaçağdan yalnızca onarım görmüş manastır kilisesinin kemerleri ayakta kalmış; kolejin kendisiyse 18. yüzyılda Jean Aubert tarafından yaptırılmış olan muazzam binaya yerleştirilmiş. Bu ayrıntıların her biri ayrı ayrı önemli, çünkü okulda üzerimizde estirilen sert, çatık kaşlı, hoşgörüsüz havada bu duvarların tarihçesinin de, kökenlerinin de kuşkusuz büyük payları vardı. Bu hava en fazla da sıradan mimarisi 17. yüzyıla kadar ancak uzanan, sabahları gündüzlüler gelmeden önce, akşamları da onlar gittikten sonra yatılılara teneffüs yeri olan sütunlu galeride hissedilirdi. Bizim yalnızca galeriye çıkma iznimiz vardı; Nestor'un babasının titizlikle baktığı, içinde yazın çevreye tirşe rengi bir ışık yayan yabanincirleri, ortasında da içinden salkım saçak aşkmerdivenleri fışkıran kenarları kırık bir saksı bulunan küçük bahçeyi hayran hayran, ancak çevresindeki korkulukların arkasından, uzaktan seyredebilirdik. Buradan çevreye yayılan hüzün, alanı dört bir yandan kuşatan yüksek duvarlarla daha da ağırlaşır, sanki elle tutulur bir hal alırdı.

Dışarıyla canlı bağımızı oluşturan gündüzlüler gelmeden ya da onlar gittikten sonra, demek günde iki kez, yatılılar, akvaryum adını taktığımız bu yeşil hapishanede bir araya gelirdik. Burada gürültülü oyunlar ve kovalamaca yasaktı; aslında burasının havası bile insanı bu gibi girişimlerden vazgeçirtecek türdendi; buna karşılık volta atmaya, konuşmaya izin vardı, bu yüzden akvaryum sonuçta - kiliseden, yemekhaneden ya da yatakhaneden daha çok - yatılıların doğal toplanma yeri, hem içe hem dışa kapalı bu kolej yaşamına katlanan yüz elli çocuğun yoğunlaşma merkez olmuştu. Nestor akşamları yemekhanede bizlerle birlikte olmadığı için buraya ender olarak gelirdi. Ama orada tümüyle yok da değildi -tam tersine-, iki hempası, Champdavoine ile Lutigneaux, onun bildiri ve buyruklarını bize iletme görevini üstlenmişlerdi. Burada daha çok, ya Saint-Christophe'ta uygulanan ceza ile cezadan bağışıklık düzeniyle ilgili ya da Nestor'un bu konudaki esrarengiz gücünden kaynaklanan birtakım alışverişler, değiş tokuşlar yapılırdı.

Saint-Christophe'ta uygulanan ceza türlerinin hepsini hiç aksatmadan sırayla yediğim için, her birini çok iyi bilirdim. İlk önce "manga" diye bir ceza vardı; bu, cezayı yiyenler bahçedeki büyük sundurmanın altında, hiç konuşmadan, bir çeyrek, yarım saat, bir saat ya da daha fazla dönüp duran uzun öğrenci kuyruğuna girerlerdi; sonra, bir öğretmeni ya da bir gözetmeni yanıtlamanın dışında cezalının bir başkasıyla konuşmasını kesin olarak yasaklayan "icra" vardı; yemekhanede, küçük bir masada tek başına ve *ayakta* yemek yeme cezası olan "kalkık" vardı. Ama benim için yürekdarlığı ve aşağılanma demek olan "Tiffauges şamara!"yı duymamak için bu cezalardan herhangi birini bin kez yemeye razıydım. Çünkü bu cezada sınıftan çıkmak, iki üst kata gitmek, ıssız bir koridoru geçmek, en sonunda da disiplin sorumlusunun çalışma odasına açılan bekleme odasının kapısından içeri girmek gerekiyordu. Orada, nedense odanın ortasına, yüzü de çalışma odasının kapısına dönük olarak konmuş bir dua sandalyesine diz çökülüyor, hemen elin yetişebileceği uzaklığa konmuş olan küçük bir çıngırak çalınıyordu. Dua sandalyesi, diz çökme, titrek titrek çalan bir çıngırak; bugün bu ceza töreninde İsa'nın Göğe Yükselişinin şeytanca bir parodisini görmeden edemiyorum. Tapınma için gidilmiyordu ki şamara! Çıngırak çalındıktan sonraki bekleyiş birkaç saniye ile bir saat arasında değişirdi; cezanın en katlanılmaz yanı da bu bekleyişti. Sonunda, er ya da geç, çalışma odasının kapısı hışımla açılır, öfkeli bir papaz giysisi hışırtısı eşliğinde, sol elinde salıverme belgesiyle disiplin sorumlusu sökün eder, o hızla dua sandalyesine yönelir, suçlunun suratına var gücüyle bir şamar patlatır, cezasını çektiğini kanıtlayan belgeyi eline tutuşturur, ondan sonra da geldiği gibi çekip giderdi.

Vicdanbilimsel inceliklerle hazırlanan bir bareme göre kurulu bir bağışıklıklar düzeni de çeşitli cezalardan kurtulmayı sağlamaktaydı. Bağışıklık denen şey, derslerde alınan çok yüksek notları ya da yazılı anlatımlarda elde edilen ilk dereceleri ödüllendiren - değerlerine göre - beyaz, mavi pembe ya da yeşil renkli küçük dikdörtgen kartonlardı. Bu bağışıklıklar sayesinde papaz efendilere göre altı saatlik 'manga'nın bir günlük 'icra'ya eşit olduğunu; iki günlük 'kalkık'ın ya da bir 'şamar'ın yazılı anlatımda alınacak bir birincilikle, iki ikincilikle, üç üçüncülükle ya da yirmi üzerinden on altıdan yukarı dört notla geri alınabileceğini öğrenmiştik. Ne var ki cezalı öğrenci genelde acı çekme pahasına bağışıklıklarını korumayı yeğlerdi, çünkü bunlar aynı zamanda bir "küçük çıkış" (pazar günleri öğleden sonra) ya da bir

"büyük çıkış" (pazar bütün gün) satın almayı da sağlarlardı.

Ne var ki bu bağışıklık düzeni neredeyse tümüyle felçliymiş gibi uygulanmaz durumdaydı, çünkü azizlere özgü her şeyde var olması gereken ortaklık ve hakların değişebilirliği ilkelerine aykırı olarak, papaz efendiler bağışıklıkların kesinlikle kişisel olacağına bağışıklıktan yararlanacak öğrencinin numarası kartonda yazılıydı-, bundan ancak onu hak edenin yararlanabileceğine karar vermişlerdi. Oysa bu bağışıklıklardan en çok kazananlar - en iyi, en bilgili öğrenciler, öğretmenler ile gözetmenlerin gözdeleri - bağışıklıklara en az gereksinim duyanlardı, çünkü sanki garip bir koruma olayı mangayı da, icrayı da, kalkığı da, şamarı da onların tepelerinden uzak tutuyordu. Bu aykırı durumun düzeltilebilmesi için Nestor'un dehasına gerek vardı.

2 Şubat 1938. Bütün gün bir paket lastiğini parmaklarıma dolayıp dolayıp çözdüm durdum. Evlilik yüzüğünden daha az can sıkıcı, daha az simgesel olmasına karşın yine de evlilik yüzüğünü andıran bu yalancı ve tuhaf *varlık*'tan vazgeçmek için yarın epeyce uğraşmam gerekecek. Bu lastik elimi bırakmamak üzere kavrayan, ayırmak istediğimde de daha sıkı kavrayıp hafifçe çimdikleyen bir el sanki.

8 Şubat 1938. Kimi kez, umut ışığının karanlık göğü deldiğini görmek için gecenin dibine kadar gitmek gerekir. Daha sonraları çok yararını göreceğim, kanatlarını üzerime hep gerecek garip bir korumanın varlığını bana gösteren de *şamar* oldu.

Sınıfın benim sinmiş olduğum köşesinde, çıkmasında gerçek payımın ne olduğunu şimdi tam kestiremediğim bir şamata kopmuştu. Ama korkunç ceza: "*Tiffauges şamar'a*!" kürsünün tepesinden, benim başımda patlamış, sonra da bu tür cezaları her zaman izleyen sadistçe bir neşe dalgası sıraları dolaşmıştı. Bir karabasanın içindeymişim gibi yerimden kalkıp tutulan kırk soluktan oluşan sahte bir sessizliğin ortasında kapıya doğru yöneldim. Aralık ayında, artık kesinleşmiş gibi görünen bir kışın eşiğindeydik; revirden çıkışımdan beri beni görmezlikten gelen Pelsenaire'le olan dalaşmamın izleri daha tümüyle geçmiş

değildi. Kestane ağaçlarından oluşan siyah parmaklığın arkasında, solda, içinde in cin top oynayan, teneffüslerde çıktığımız sundurma ile dipte erkek çocukların tüten sunağı gibi arsızca dikilen kenefleriyle avlu, nemli bir alacakaranlık içinde boğuluyorlardı. Sundurmanın yanına, kaldırıma bırakılmış bir topa geçerken bir tekme yapıştırdım. Duvardaki kırık dökük askılara takılı siyah önlükler karanlıkta bir yarasa ailesini andırıyorlardı. Yaşamayı reddetme isteği içimden sessiz bir uğultu gibi yükseliyordu. Yüreğimden kopup gelerek hareketsiz nesnelerin titreşimlerine karışan boğuk bir uluma, gizli bir çığlıktı bu. Önüne geçilmez bir atılım, omuzlarımı çökertircesine bastırarak, bizi - bu hareketsiz nesneler ile beni hiçliğe doğru sürüklüyor, ölüme doğru götürüyordu. Ayaklarım kaldırımın dışında, oturdum. Dizlerimi kollarımın arasına aldım. Yalnızken her zaman en azından benim olan - kafaları dazlak ve tümsekli bu ikiz bebeklerim vardı. Dudaklarımı yer yer yağlı, yer yer de pudralı gibi kurumuş derinin baklavamsı yollarla örülü ağının ortasında yükselen siyah bir kabuğun üstüne koydum. Yakından tanıdığım sürtülmüş çakmaktaşı kokusunu duymak içimi rahatlattı. Biraz önce gecenin dibine sert bir iniş yapmış olduğumu anladım. Öyle sert bir inişti ki bu, işkenceye götüren merdiveni çıkarken bile sersemliğim geçmiş değildi. Disiplin sorumlusunun bekleme odası alacakaranlığa gömülmüştü. Işıkları yakmaya filan kalkışmadım. Dua sandalyesinden yalnızca duvara asılı çokrenkli bir resim görülüyordu: başında dikenli tacıyla, sarhoşun birinin tokatladığı, aşağılanan İsa. Göstergelerin okunuşuna - yaşamımın temel uğraşına - o zamanlar o kadar uzaktım ki, kurulmaması olanaksız benzerlik aklımın ucundan bile geçmedi. Bugünse, tokatlanan bir yüzün, o yüz isterse pespayelerin en pespayesinin yüzü olsun, o an İsa'nın yüzüne dönüşüverdiğini biliyorum.

Uzaklarda bir çan çaldı. Döşeme çatırdadı. Disiplin sorumlusunun kapısının altından tehditler saçan bir ışık sızıyordu. Soluğumu tutarak dua sandalyesinde büzüldüm. *Şamar* çıngırağını çalmaya bir türlü karar veremeden dakikalar geçip gidiyordu. Bu çıngırak da neredeydi ki? Karanlıkta el yordamıyla yeri araştırmaya başladım. Derken parmaklarım ağır ve kalleş bir nesnenin bakır etekliğinin ucundaki tornalanmış ağaçtan yapılmış sapa değdiler. Onu, uyuyan bir yılanı tutar gibi yavaşça, sakına sakına yerden alıp kaldırdım. Çıngırağın içindeki tokmağı parmaklarımla yakalayınca da kendimi daha bir güvencede hissettim. Tokmak kurşundandı; üstünde ve altında içeriye girik birer

süs vardı; yüzeyiyse dövmeydi; et gibi de kaygandı. Bu da uzun yıllardır kullanıldığını gösteriyordu. Tam bu lanet çıngırağın sayısız çocuk yüzlerine yağdırdığı *şamarlar*'ı düşünüyordum ki, meret birden elimden kurtulup dua sandalyesinin kumaş kaplı kolluğuna çarparak sıçradı; gök gürlemesini andıran bir sesle döşemede yuvarlandı gitti. O an çalışma odasının kapısı açıldı; ışık odanın her yerini kapladı. Taş kesilmiş gibi, tokadı bekleyerek gözlerimi kapattım.

Tokat filan yemedim. Tersine, bir okşama gibi bir şey oldu; bir hışırtı sesiyle birlikte yanağıma yumuşak, ipeksi bir şey değdi. En sonunda bakmaya cesaret edebildim. Karşımda duran Champdavoine'dı; biraz önce yanağıma sürttüğü küçük bir kâğıdı her zamanki dalgacı haliye bana uzatıyordu. Sonra, geri geri gidip palyaçoların yaptıklarına benzer biçimde yerlere kadar bir selam çakarak çalışma odasının aralık kapısından geçip kayboldu. Başı, bana son kez bir kaş göz işareti yapacak bir süre kadar yine belirdi, ondan sonra da kapı ardından kapandı.

Bana verdiği kâğıda bir göz attım: Bu, disiplin sorumlusunun usulüne uygun olarak imzalamış olduğu bir bağışıklık belgesiydi.

Sınıfa dönerken başım sanki çifte *şamar* yemişim gibi uğulduyordu. Doğal olarak, olan bitenden hiçbir şey anlamadığım gibi beni ezen yazgının parçalanmaz kütlesindeki ilk çatlağın oluşmasına tanık olduğumun da farkında değildim. Bu unutulmaz günden beri, yazgıyı *önsellikle* düşman bir olaylar zinciri olarak görmekten vazgeçebilir, - o zamandan beri yaptığım gibi - onun, benim küçük kişisel öykümle bir tür koşutluk kurabileceğini, sonuçta da olayların akışına Tiffauges'dan da bir şeyler katılabileceğini kavrayabilirdim.

Bu *şamar* olayı ancak bir önhaberciymiş. Saint- Christophe'taki durumumu temelden değiştirecek, yaşamımda yeni bir dönem açacak olan asıl olayın gerçekleşmesi için daha uzun bir süre beklemem gerekti.

Rameaux yortusunun kutlandığı pazar günü yatılıların tümü, geleneksel olarak, kış mevsiminin sona erişi dolayısıyla yemekli bir "kır gezisi"ne götürülürlerdi. Zavallılığımın, duvarları ardında kendi içine kapanarak en azından bir tür sıcaklık yaratabildiği Saint-Christophe'tan zorunlu çıkışlardan nefret ederdim, ama bu gezi benim için hepsinden de tiksindiriciydi. Gezi öncesi bizi iki kümeye ayırırlardı. Bisikleti olanlar - bir zamanlar ordudaki süvariler gibi - imrenilen bir seçkinler sınıfı oluştururlar, motosiklete binen genç bir papazın yönetiminde,

daha uzaklara yapılacak bir geziye hazırlanırlardı. Bense, hırçın bir gözetmen sürüsünce hırpalanacak, kurşun gibi ağır postallarla kilometreler tepecek bitli piyade takımındaydım.

O gün tam yola çıkış düdüğü çalmak üzereydi ki birden bütün okulda olay yaratan bir şey oldu. Elinde gıcır gıcır bir bisikletle, Nestor'un bisikletiyle, Lutigneaux göründü. *Alcyon* marka, sarımtırak çizgili, nar rengi, kromlu çelikten yapılmış gidonunun solunda şirin bir aynası, sağında da iki sesli kocaman bir zili olan, yarı balon lastikli, arkasına da fosforlu uyarı işaretli bir yük sepeti takılı bir bisikletti bu; ayrıca, o zamanlar pek bilinmeyen üçlü bir vitesi de vardı.

Hepimiz Lutigneaux'nun gidip bisikletlilere katılmasını bekliyorduk, ama öyle olmadı; o, elinde yerinde duramayan bir at gibi avlunun taşları üstünde zıp zıp zıplayan bisikletle bütün alanı geçerek piyadeler arasında kaybolmuş olan bana doğru geldi ve şu yalın sözcüklerle bisikleti bana uzattı:

— Nestor gezi için sana gönderdi.

Şaşkınlığım, beni hemen eşi emsali bulunmaz bir sinsi olmakla damgalayan tüm okulun şaşkınlığından aşağı kalır değildi; herkes beni sinsinin teki sanmıştı; çünkü bu kadar olağanüstü bir lütuf, ancak bu lütfu yapanla uzun bir dostluktan, ahbaplıktan sonra olabilirdi. Bu sahne kimilerine o kadar çarpıcı gelmeyebilir, hatta Saint-Christophe'taki yaşamın gerçek niteliğini bilmeyenlerin dikkatlerini bile çekmeyebilir. Bense, çeyrek yüzyıla yakın bir süre sonra bile, bu olaydan söz ederken hâlâ sevinç ve gururla ürperiyorum.

Bu olayı izleyen hafta boyunca Nestor benim varlığımdan habersizmiş gibi göründü. Bu arada ona teşekkür etmek gerekmediğini bilecek kadar bu işlerde pişmiştim. Ama bir sonraki cumartesi Lutigneaux, gündüzlüler gittikten sonra beş teneffüsünde gelip beni buldu; sınıftaki yerimin değiştiğini, kendisinin de bana yerimi değiştirmede yardımcı olacağını söyledi.

Sınıftaki yerlerin belirlenmesi yetkisinin, aslında, kimi kez arkadaşları birbirlerinden ayırarak, kimi kez de sınıfın en dibinde herkesten saklı ve mutlu yaşamaktan başka bir şey istemeyen dalgacılar ile tembelleri zorla ön sıralara oturtarak öğrencilerin isteklerinin tersini yapmaya özel bir özen gösteren disiplin sorumlusunun iki dudağı arasında olduğunu söylemek bile gereksiz. Bu düzeni ceza filan almadan bir tek Nestor bozabilir, isteğini disiplin sorumlusuna bir tek o yaptırtabilirdi. Kendisi sınıfın en arkasında, sol köşede, pencerenin yanında

oturuyordu. Avluda olan biteni sürekli gözlemleyebilmek için sırasının ayaklarının altına küçük tahta yükseltiler bile koymuş, ayrıca bütün sınıfların pencerelerinde olduğu gibi buzlu olan küçük camlardan birini de düz bir camla değiştirmişti. Ondan başkasından çıkamayacak yasa gücünde bir buyrukla, bundan böyle, bu aynı sol köşede, onun yanında, sağında oturacaktım. Bisiklet olayından sonra gelen bu yer değiştirmeyi kimse yadırgamadı; öğretmenler ve gözetmenlerden öğrencilere varıncaya kadar herkes bunu zaten bekliyor gibiydi.

O günden sonra Saint-Christophe'ta kendini açıkça belli etmeyen, ancak son derece etkili bir korumayla kuşatılmış olarak yaşamaya başladım. Yatakhanede eşyalarımı koyduğum dolabımda her hafta birtakım küçük armağanlar buluyordum; ceza yağmuru benim başımdan uzaklaşıp başka yerlere yağmaya başlar gibi olmuştu; daha önce beni pataklamış olan büyükler bile artık çevremde, nedense, süt dökmüş kediler gibi dolaşmaya başlamışlardı. Ama bütün bunlar, tüm dersler ile etüt saatleri boyunca sürekli etkisinde kaldığım Nestor'un ışıltısı yanında solda sıfırdı. Koca cüssesi sanki tüm odanın dengesini bu köşeye, dibe, sola, onun yerleşmiş olduğu yere doğru yatırıyordu. Benim için tüm sınıfın odak noktası, gelip geçici önemsiz birtakım konuşmacıların boy gösterdikleri kürsüden çok burasıydı.

12 Şubat 1938. Bir kadın müşteri, yanında beş-altı yaşlarında bir kız çocuğuyle beni görmeye gelmişti. Giderlerken çocuk, tokalaşmak için bana sol elini uzattı diye annesinden azar işitti. Birden, yedi yaşın - akıl çağının!- altındaki çocukların çoğunun bize doğal olarak sol ellerini uzattıklarını; bizleri de onlara sol elimizi uzatmaya çağırdıklarını ayrımsıyorum. *Sancta simplicitas*! *Kutsal masumluk*! Çocuklar, tüm masumluklarıyla, sağ elin iğrenç temaslarla kirlendiğini; zenginlerin yataklarına giren bir orospu gibi her gün katillerin, papazların, aynasızların, patronların ellerine giriverdiğini; oysa, zavallı, kendi halinde, silik sol elin, salt kardeşçe kucaklaşmalar için var olan bir kız oğlan kızlık içinde kaldığını biliyorlar. Bu dersi unutmamak gerek. Bundan böyle yedi yaşından küçük çocuklara hep sol el uzatılacak.

16 Şubat 1938. Nestor durmadan yazar, çizerdi. Defterlerinden birini yürütüp saklamadığıma çok pişmanım. Söylediği her şey bana olağanüstü geliyordu, ama aslında dediklerinden hemen hiçbir şey anlamıyordum; bu yüzden, aradan yirmi yıl kadar geçtikten sonra belleğimde canlandırabildiğim sözlerini bugün tümüyle onun olmayan anlatımlarla aktarıyor, yorumluyor olabilirim. Böyle de olsa, onun yanında geçirdiğim bu - aslında oldukça kısa - dönem bende öyle derin izler bıraktı ve daha sonraları başımdan geçenler de bu döneme o derece belirgin bir biçimde bağlanıyorlar ki, yaşam birikimimde doğrudan doğruya onun eseri olanlar ile kendimden kaynaklananları belirlemek bile bana gereksiz gibi görünüyor.

Benim Nestor'un mirasçısı olduğumun en kesin kanıtı, sol elim, bu tekin olmayan yazıların harflerini kâğıdın üstünde koşar gibi art arda sıralayan şu sol elim. Nestor, bu eli uzun uzun avucunda tutmuştu bir zamanlar; onun kocaman, ağır, terden sırılsıklam avucunda kuluçkalandı benim çelimsiz yumruğum; ne türden bir enerji yüklendiğinin ayrımında bile olmadan kuluçkalandı, kendini bu sıcak kavramaya bırakan bu kemikli, yarısaydam yumurta. Nestor'un tüm gücü, tüm egemen, çökertici ruhu geçti bu ele; her gün, ortak yapıtımız olan bu tekin olmayan yazıların çıktığı bu ele. Vakti zamanı gelince kırılıp açıldı, küçük yumurta ve bu kıllı, küt parmaklı, tepsi gibi geniş avuçlu, dolmakalem tutmaktan çok madenci küreği sallamak için yaratılmış ele dönüştü.

Nestor, sol elimi sağ elinin içinde tutarak sol eliyle yazılar yazar, resimler yapardı. Belki aslında solaktı. Kendime biraz övünme payı çıkartmak için, onun sırf benim elimi tutarak yazabilmek uğruna kendisini sol elle yazma sıkıntısına soktuğunu düşünmeyi yeğliyorum. Kesin olan tek şey, kendimi ona hiçbir zaman, birkaç ay önceki o unutulmaz gündeki kadar yakın hissetmemiş olmam; sol elle yazmayı *bildiğimi* kutsal bir ürpermeyle gördüğüm, sol elimin serbest kalınca kâğıdın üstünü, hiçbir deneme, hiçbir öncalışma filan yapmadan, hiç duraksamadan, sağ elimin, *becerikli elimin* yazısına hiç benzemeyen yeni bir yazıyla kaplamaya başladığını gördüğüm gündeki kadar yakın hissetmemiştim doğrusu kendimi ona hiçbir zaman.

Böylece şimdi iki yazım var. Biri toplum karşısında oynadığım maskeli kişiliği yansıtan *becerikli*, sevimli, toplumcul, tecimsel yazım; ötekiyse dehanın tüm beceriksizlikleriyle biçimsizleşmiş, şimşeklerle, çığlıklarla yüklü, tek sözcükle söylemek gerekirse, içinde Nestor'un ruhu yaşayan *ürkünç* yazım.

18 Şubat 1938. Onarım için bana getirilen kimi arabaların ön tablolarına vidalanmış oto sürücülerinin koruyucusu Aziz Christophe madalyonlarını her görüşümde aklıma hemen Beauvais koleji gelir; yaşamım boyunca sürekli karşılaştığım değişmez olaylardan birine ayrı bir bağlılığım vardır; bu olayların kimi rastlantısaldır, hatta gülünçtür. Ama bu öyle değil. Saint-Christophe koleji, Nestor, beni İsa-Taşıyan o devin koruyuculuğu altına yeniden sokan oto tamirciliği mesleği... Hepsi bu kadar da değil. Bu koyu esmer tenim ile düz siyah saçlarımı annemden almışım; kuşkusuz Çingene yanı olan annemden. Ailesinin kökenini araştırmayı hiç düşünmedim, çünkü yaşamım önsezilerimle zaten oldukça yüklü, ama ailesinde göçebe arabası, at filan çıkmasına doğrusu hiç şaşırmazdım.

Kitabı Mukaddes'in insanoğlunun ilk cinayetini anlatan satırlarını okuyuncaya kadar adım olan Abel'in, yani Habil'in bana öylesine, düşünülmeden konmuş bir ad olduğunu sanıyordum; hiç merak etmemiştim adımın kökenini. Abel/Habil çobandı, Cain/Kabil'se çiftçi. Çoban, yani göçebe; çiftçi, yani yerleşik. Abel/Habil ile Cain/Kabil'in kavgası, zamanın başlangıcından beri göçebeler ile yerleşikler arasındaki temel toplumsal karşıtlık olarak sürüp gitmekte; daha da açıkçası, bu durum, yerleşiklerin göçebeleri kendilerine kurban belledikleri amansız bir kıyım olarak kuşaktan kuşağa sürmekte. Bu kin bugün de sönmüş değil, nerede! Çingenelerin uymak zorunda oldukları aşağılık ve aşağılayıcı yönetmeliklerde bile var - sabıkalı muamelesi yapılıyor onlara resmen -; köy girişlerine filan hiç utanmadan arlanmadan dikilen ve üstlerine: "Göçebelerin konaklamaları yasaktır" yazan tabelalara varıncaya kadar sergilenmekte bu kin.

Kabil'in lanetlenmiş olduğu, cezasının da, Habil'e karşı duyduğu kinin de kuşaktan kuşağa süregittiği doğru. *"Ve RAB Kain'e dedi: Ve şimdi sen toprak tarafından lanet edildin, o toprak ki kardeşinin kanını senin elinden almak için ağzını açtı; toprağı işlediğin zaman, artık sana kuvvetini vermeyecektir; yeryüzünde kaçak ve serseri olacaksın".*[2] Görüldüğü gibi Kabil kendisi için en kötü olan cezaya çarptırılmış: hiç istemediği halde, o da Habil gibi göçebe olacak. Ama Kabil bu yargıya karşı çıkmış, başkaldırıcı sözler etmiş, boyun da eğmemiş.

Rabbin karşısından uzaklara çekilmiş ve orada bir kent kurmuş, Hanok adını verdiği, yeryüzünün ilk kentini. Rabbin bu lanetinin - göçebe kardeşlerine karşı bugün de aynı acımasızlığı sürdüren bu lanetin - çiftçilerin tepelerinde varlığını hâlâ sürdürdüğüne eminim. Toprak

artık onları beslemediği için, tüm bu andavallı köylü sürüsü, pılılarını pırtılarını toplayıp başka yerlere gitmek zorundan kalmakta. Binlercesi o bölge senin, bu bölge benim, dolanıp durmakta. Geçen yüzyılda, oy verme koşullarından biri olarak seçmenlerin belirli bir yere yerleşmiş olmalarının istenmesinden amaç, oradan oraya dalgalanan, köklerinden sökülmüş olduğu için de, ilke olarak düşünce bakımından sakıncalı sayılan büyük bir kitlenin oy vermesinin bu yolla engellenmesi düşüncesiydi. Bunlar daha sonra gidip, proleter nüfusunu oluşturdukları büyük sanayi kentlerine yerleştiler.

Bana gelince, yerleşikler arasına gizlenmiş yerleşik olmayan bir yerleşik, sakıncalı bir sakıncasız olarak, bulunduğum yerden başka bir yerlere pek gittiğim yok aslında, ama benim işim, en gelişmiş göç aygıtı olan otomobilin onarımı ve bakımı. Yerleşiklerin işledikleri suçlardan bıkıp usanan gökyüzünün, günün birinde, bunların tümünün tepesine ateş yağdıracağını adım gibi bildiğim için de sabrediyorum. İşte o zaman hepsi, Kabil gibi, lanetli kentlerinden de, onları artık beslemeyen topraklarından da kaçarak yollara dökülecekler karman çorman. Bense, ben Abel/Habil, işte o zaman, muradına ermiş tek kişi olarak, dudaklarında bir gülümsemeyle, partal tamirci giysimin altına gizlediğim koskoca kanatlarımı açacak, ayaklarımla da hepsinin kapkara kafataslarına vurarak yükselip yıldızlara uçacağım.

25 Şubat 1938. Bir gün Nestor sınıfta çekmecesinden dört köşe bir mukavva kutu çıkartıp kulağıma yaklaştırmıştı. Kutunun içinden çok yükseklerde uçan bir uçağın vınlamasını andıran, azalıp çoğalan ıslıklı bir uğultu geldiğini duymuştum. Dostumun kısık gözleri büyüteçler kadar kalın gözlük camlarının ardından bana alaycı alaycı bakıyorlardı. Kutuyu masaya bıraktı. Bırakır bırakmaz da kutu, köşelerinden birinin üstüne dikilip, sağa sola yatarak, hareketin yavaşlığının görkemlileştirdiği bir zariflikle bir tür dansa başladı. Dönme hareketi sırasında kutu yere ne kadar çok yatarsa, uğultu da o kadar çok artıyor, çıkardığı ses de o derecede kalınlaşıyordu. En sonunda bir yanı üstüne yatıp kendi çevresinde birkaç kez döndükten sonra hareketsiz durdu. Kutunun üstündeki basılı yazıyı okumak için merakla uzandım: *1852'de ünlü Fransız fizikçi Léon Foucault tarafından Yer'in dönme hareketini göstermek için icat edilmiştir...* Nestor kutuyu eline aldı; bir

yandan bu nesnenin ne olduğunu ciddi ciddi, "Buna jiroskop derler, bu mutlağın anahtarıdır", diye açıklarken, bir yandan da kutunun içini açtı. Nesne, dik açılı düzlemlerle birbirlerine kaynaklanmış merkezi aynı olan iki çelik halkadan oluşuyordu. Halkalardan birinin içine kırmızı bakırdan oldukça ağır, yuvarlak bir levha konmuştu; levhanın içinden geçen bir dingilin sivri uçları öteki halkanın üstündeki, birbirlerinin tam karşısına gelen iki deliğe, levhayla birlikte dönebilecek biçimde giriyorlardı. Nestor dingilin üstündeki bir delikten bir ipin ucunu geçirerek ipi dingile sardı. Sonra ipin öteki ucunu hızla çekti; ip bir şaklama sesiyle boşaldı. Levha ötmeye başladı. Nestor kutudan Eyfel kulesi biçiminde, dökümden yapılmış bir ayak çıkararak jiroskobu bu kulenin tepesinde dengede durdurdu. Zarif dans hemen yeniden başladı. Son derece yalın, süssüz, geometrik biçimli küçük aygıt, gittikçe daha geniş bir yörünge çizerek, sabit noktası çevresinde dönüyor, bu dönme hareketinin görkemli yavaşlığı ile halkaların içindeki levhanın çılgınca fırdönüşü tam bir karşıtlık oluşturuyordu, tıpkı küçük kanatlarını ne kadar hızlı çırparlarsa o kadar yavaş uçan, hatta uzun süre yerlerinde durur gibi görünen sinekkuşları gibi.

Sıranın üstünde sarsılıp duran Eyfel kulesinin çıkardığı boğuk homurtu çok geçmeden öğrenciler ile gözetmenin de dikkatini çekti. Ama bu Nestor'un umurunda bile değildi. Dirseğine yaslanmış, yarı bana dönük, kendini dansını sürdüren jiroskoba kaptırmış gitmişti. "Kozmik bir oyuncak", diye mırıldanıyordu, "yerkürenin dönüşünü olduğu gibi yansıtan küçük bir imge..." "Görüyorun ya, Mabel" dedi bana, "gözlerinle izlediğin bu hareket var ya, o hareket aslında yok! Aslında dans eden o değil, dans edenler sensin, Saint- Christophe, tüm Fransa! Jiroskobun yerküresel hareketin dışına çıkabilme özelliği vardır, o yüzden döner gibi görünür. Aslında bizler dönüyoruz onun çevresinde. Al, iyice tut onu ellerinde". Jiroskobu yere değen noktasından tutarak bana uzattı. Yumruğumu bu canlı küçük aygıtın üstüne kapattım. Aynı anda da elimde, bileğimden koluma kadar, olağanüstü bir itme, karşı konulmaz bir bükülme hissettim.

— Fırlamanın biri bu sanki! diye haykırdım.

— Fırlama olan asıl sensin, küçük Fauges, dedi Nestor. Sen sabit bir noktaya yapışıp kalıyorsun, ama dünya dönmek istiyor, dönmesine engel olamazsın. Elinde hissettiğin şey, seni sürükleyip götüren şey, dünyanın dönüşünün engellediği jiroskobun hareketsizliği. Ver bakayım onu bana. İşler kötü gittiğinde dayanak noktam oluyor o. Cebimde taşıdığım mutlağım o benim...

28 Şubat 1938. İki aydır çocukluğuma yeniden dalışımın etkisinden midir acaba? Yaşlı Marie'nin yağmurlu günlerde beni sallarken söylediği, iliklerine kadar hüzün işlemiş ruhumu, mağaralarının en dibinde büzüştüren şu saçma sapan yavan ezgi takıldı aklıma:

Düşün düşün
Şişsin için
Kükürt dolu
Uçuruma
Dalan için
Acı dolu, acı dolu, acı dolu
uçuruma
Sünger gibi dalan için
Düşün düşün
Şişsin için...

2 Mart 1938. Nestor dudaklarını kıpırdatmadan konuşmayı huy edinmişti, ama bunu, kuşkusuz, konuştuğunu gizlemesi gerektiği için değil, sırf bir şeyi gizli yapmanın zevkini tatmak için yapıyordu, çünkü öğretmenler ile gözetmenlerin ona tanıdıkları dokunulmazlıklar, konuşmasından çok daha fazlasına izin veren türdendi. Kimi kez hergelelikten kısılmış gözlerle bana uzun uzun bakar, anlamlarını kavrayamadığım için beni mutlu bir baş dönmesinin sarmalına sokan sözler söylerdi.

— Günün birinde hepsi çekip gidecekler, derdi örneğin, ama sen bana kalacaksın, ben yok olduktan sonra bile. Güzel değilsin, zeki de değilsin, ama Saint-Christophe'ta hiçbir öğrenciye nasip olmayan biçimde benimsin. Sonunda ben olmasam da bir şey fark etmeyecek, bundan iyisi de baş sağlığı.

Ya da, elleriyle omuzlarımdan tutarak:

— Bütün tohumlarımı bu küçük bedene ektim, derdi. Yalnız senin onların gelişip serpilmelerine uygun bir ortam bulman gerekecek. Yaşamının başarıya ulaştığını benliğini korkuyla sarsacak gelişmelerden ve sonuçlardan anlayacaksın.

O günlerden birinde, eliyle çenemi tutup bana ağzımı açtırtarak gelecek üzerine de bir şeyler söylemişti; o günkü sözlerinin ne anlama geldiklerini bugün çok iyi anlıyorum.

— Yakında, demişti, bu dişler büyüyecekler. Mabel'in dehşet mi dehşet köpek dişleri olacak; onun çenelerinden çıkacak sesler, tüm kulaklarda öd patlatan tehditler gibi gümbürdeyecekler.

İleride, geleceğin gebe olduğu olayları yaşadıkça, şunları söylediği zaman da ne demek istemiş olduğunu anlayacağım kuşkusuz:

— Bir kapıya sürekli vurulursa, o kapı sonunda kesinlikle açılır. O olmazsa, komşu bir kapı, o âna kadar farkına varılmamış bir başka kapı aralanır ki, bu daha da güzeldir.

Ya da:

— Alfa ile omegayı bir çizgiyle birleştirmek gereklidir.

Onu hep aynı romanı okurken gördüm; ama bu romandan sayfalar ezberlemişti; ders iyice sıkınca, dudaklarını kıpırdatmadan bu bölümleri okumaya başlardı. James Oliver Curwood'un *Altın Tuzak*'ıydı bu roman. Nestor gizemli bir havayla bana doğru eğilir ve kulağıma baş döndürücü bir giz açıklıyormuş gibi fısıldamaya başlardı: '*Athabasca gölüne bir yerli kayığı indirilip Barış ırmağı boyunca Kuzeye doğru gidilirse büyük Köle gölüne ulaşılır; oradan Mackenzie nehrinin akıntısı inilerek Kutup dairesine kadar çıkılırsa...*' Anlatının kahramanı ürküntü veren donmuş çöllerde kurtların çektiği kızağıyla dolanan bir İngilizdi: yerli ile Eskimo kırması yabanıl bir melez yarması olan Bram. Bram'ın kurtlarla birlikte uluması, laf olsun diye, hava atmak için yaptığı bir şey değildi: '*Birden koca kafasını geriye doğru atarak, ciğerleri ile gırtlağından, mağaradan gelirmiş izlenimi veren bir ses çıkarttı*', diye okurdu Nestor ezberden. '*İlk önce birbirlerini aralıksız izleyen gök gürültüleri çıktı sanki ağzından, sonra ses düz ovada millerce ötelere kadar ulaşan tiz ve yakaran bir iniltiyle söndü. Efendinin sürüsünü çağırışıydı bu; hayvan-insanın kardeşlerine seslenişi...*' Bu yabanıl haykırışı kuzey rüzgârının uğultusu yanıtlar, ancak kimi kez de '*göklerin müziği olur onu yanıtlayan; kutup şafağının, güneşin doğuşunu bildirmek için çıkardığı olağandışı ezgi. Kimi kez çın çın öten bir ıslık olur bu, kimi kez bir kedinin hırıldanmalarını andıran hoş bir mırıltı, kimi kezse arının madensel vızıltısına benzeyen bir şey*'.

Bram'ın haykırışı, kurtlar ile rüzgârın uğultusu, kuzey şafağının madensel müziği demek, Saint-Christophe'ta cümbür cemaat, alt alta üst üste sürdürdüğümüz hapis yaşamına birden bire el değmemiş, insanlıkdışı, hiçlik gibi bembeyaz, arı bir dünyanın zorla girmesi demekti. Benim için, bu çağrı, o aralık akşamı *şamar'a* giderken - ya da gittiğimi sanırken - avludaki sundurmanın kaldırımına oturduğumda duy-

duğum sessiz uğultuyla örtüşüyordu. Yalnız örtüşmekle de kalmıyor, aynı zamanda onu varsıllaştırıyor, genişletiyor, Nestor'un anlattıklarının çağrıştırdığı buruk albenilerle donatıyordu. Dostum bana, coşku içinde, karaçamlarda uğuldayan tipiden, buz tutmuş bir gölden geçerken üstlerinde koşulan mavi-yeşil uçurumlardan, kar üstünde yürümek için ayağa takılan raketlerin çıkardığı tekdüze zip, zip, zip seslerinden, buz gibi gecede korkunç avlarına çıkmış kurt sürülerinden, bir de tuzak kurarak avlanan kürk avcısının geceleri sığındığı, bedenini ve ruhunu ısıtmak için büyük bir ateş yaktığı, ağaç kütüklerinden yapılmış, kambur damlı, buzulkarların altına yarı gömülmüş kulübeden söz ederdi.

Aradan yıllar geçti; ama kendimi çocukluğumun can çekiştiği o çürük ve küf kokulu havadan daha tam kurtarabilmiş değilim. Kanada, benim için, her zaman, içlerinde hapsolduğum tüm gülünç sefillikleri ortadan kaldıran bir zaman ve uzam-ötesi anlamına gelmiştir. Ona ulaşmaktan hâlâ umudumu kesmediğimi burada yazma yürekliliğini gösterebilecek miyim acaba? Bir gün, Mabel, bir gün gelecek, göreceksin, o da olacak!

6 Mart 1938. Araba ruhsatımı yenilemek için Emniyet Müdürlüğündeydim. Çirkin ve hırçın kadınların havlar gibi bağrıştıkları gişelerin önünde yazgılarını kabullenmişlerden oluşan süklüm püklüm bekleme kuyrukları vardı. İnsan tüm nüfus kütüklerini, kimlik cüzdanlarını, pasaportları, her türden belgeyi, adliye sicillerini, sözün kısası işe yararlılıkları - tabii bir işe yaradıklarının varsayılması durumunda - mal oldukları işgücü kaybına ve yarattıkları sinir bozukluklarına oranla çok daha az olan tüm bu kâğıtsal karabasanı bir kalemde silip atabilecek iyi bir zorba hükümdar düşlüyor.

Ama, ender durumlar dışında, çoğunluğun onayı olmadan, hatta çoğunluk var olmasını istemedikçe bir kurumun yaşayamayacağı da, açık bir gerçek. Böyle olunca, idam cezası da barbar zamanların bugün de yaşayan bir kalıntısı olmaktan çıkıyor. Yapılan kamuoyu araştırmalarının tümü insanların büyük çoğunluğunun idam cezasına körükörüne bağlı olduğunu kanıtlamakta. Resmi belge zımbırtısı da, çoğunluğun bir isteğini, daha doğrusu ilksel bir korkusunu yansıtıyor olmalı: *hayvan olma korkusunu.* Çünkü resmi belgesiz yaşamak

demek, hayvanlar gibi yaşamak demektir. Vatansızlar, evlilikdışı ya da anasız babasız çocuklar gerçekliği kâğıtlara bağlı olmaktan öteye gitmeyen bir konumun acısını çekerler. Bunları düşünürken, kendim için şu kıssayı yazmak geldi aklıma.

Bir zamanlar polisle başı biraz derde girmiş bir adam varmış. Derken konu kapanmış ama tabii, ortada her zaman raftan indirilme tehlikesi olan bir dosya kalmış. Adamımız da bunu yok etmeye karar vermiş ve gidip Adliye Sarayı'nın o bölümüne gizlice girmiş. Doğal olarak, kendi dosyasını bulacak ne zamanı varmış ne de olanağı. Dolayısıyla bütün "sabıka kayıtları"nı yok etmesi gerekiyormuş; o da öyle yapmış ve o bölümü bir bidon benzinle ateşe vermiş.

Başarıyla sonuçlanan bu ilk denemesi, bir de tüm resmi belgelerin insanlığın kurtulması gereken birer musibet olduklarına sarsılmaz inancı onu bu yolda ilerlemede yüreklendirmişler. Varını yoğunu benzin bidonlarına yatırdıktan sonra, emniyet müdürlüklerini, belediyeleri, karakolları sıraya koyup bir bir dolaşmaya başlamış; buralarda ne kadar dosya, kayıt, arşiv marşiv varsa hepsini ateşe vermiş; tek başına çalıştığı için ele geçmesi de söz konusu değilmiş.

Bu arada, olağandışı bir olay saptamış: Onun yangın çıkardığı semtlerde yaşayan insanlar yere eğik yürümeye başlamışlar, ağızlarından anlaşılmaz sesler çıkar olmuş, kısacası hayvana dönüşmeye başlamışlar. Sonunda, insanlığı özgürleştireyim derken onu hayvan düzeyine indirdiğini anlamış, çünkü *insan ruhu kâğıttan yapılmışmış*.

8 Mart 1938. Akşamları yemekhanede istediğimiz gibi konuşma özgürlüğümüz vardı. Yüz elli öğrenciden fazla olmadığımız halde, değişmez kural gereğince herkes kendi sesini duyurabilmek için gittikçe daha yüksek sesle konuşmak zorunda kaldığından ses düzenli bir biçimde *proprio motu* yükselirdi. Gürültü doruğuna ulaşıp geniş, koca yemekhaneyi tümüyle kaplayan sesten bir yapı oluşturunca, gözetmen bir tek düdük çalışıyla onu yıkıverirdi. Bunu izleyen sessizlikte baş döndürücü bir şeyler olurdu. Derken hafiften bir mırıltı masalardan masalara yayılmaya başlar, bir çatal bir tabakta çınlar, aradan bir kahkaha fışkırır, sesler ile gürültüler ağlarını yeniden örmeye başlarlar, çevrim yeniden kurulurdu.

Öğle vakti, yemeklerini okulda yiyen gündüzlüler de yatılılara ek-

lenince, iki yüz elli kişi kadar olurduk; ama o zaman da yemekte çıt çıkarmak yasaktı. Konuşanlara saatler sürecek manga cezaları yağardı; yine konuşurlarsa, bir de *kalkık* yerlerdi. Yemek sırasında bir öğrenci de bir yükseltinin üstünde ayakta durarak, genellikle bir azizin örnek yaşamından alınmış, doğru yolu gösteren sayfaları yüksek sesle okurdu. Uçsuz bucaksız yemekhanede, tabak çanak çınlamaları ile hafiften konuşma uğultusunun ortasında sesini duyurabilmesi için bu öğrencinin metni *recto tono*, yani tek bir notada ezbere okuması, konuşurken kullanılan vurgulamaların hiçbirini yapmadan avaz avaz bağırması gerekirdi; bu da söylediklerini, soru, alay, tehdit ya da hoşnutluk gibi tüm tonlamaları, tüm *ayırtıları* insafsızca rendelenmiş tekdüze bir okumaya dönüştürür; her tümceye, saldırganca ateşli, baştan sona hüzünlü, yakınmalı bir hava verirdi.

Recitator'luk görevi öğrenciler arasında son derece tutulan ve yalnızca bunu başarabileceklerine inanılan sınıf birincilerine ödül olarak verilen bir görevdi. Böylesine barbarca bir uygulama için yazılmamış bir betiği bir çocuğun kırk beş dakika boyunca, teklemeden, kekelemeden okuması kolay bir iş değildi. Bu nedenle, *recitator* seçilen hemen bir tür saygınlık kazanırdı; bunda öteki öğrencilerden önce yediği, her zamankinden daha bol ve daha güzel yemeğin etkisi de kuşkusuz yok değildi.

Benim *recitator* olmam için ortada hiçbir geçerli neden yoktu; onun için bir sabah, herkesi şaşırtan bir biçimde *şamar* cezasına çarptırıldığı için artık bu onura layık görülmeyen o günkü *recitator'un* yerini hemen o gün öyle yemeğinde benim alacağımı öğrendiğimde şaşkınlıktan neredeyse küçük dilimi yutacaktım; dizlerim zangır zangır titremeye başladı. Haberle birlikte okuyacağım betik de elime tutuşturuldu: Bu, Jacques de Voragine'in *Azizlerin Yaşam Öyküleri* başlıklı kitabından alınmış Aziz Christophe'un yaşam öyküsüydü.

Üstüme bir yük gibi çöken bu aşırı onurun kaynağının Nestor olduğundan adım gibi emindim. Bugün de, bütün bu olayları yaşamış biri olarak, o gün bütün kolejin karşısında bağıra çağıra okuduğum sayfaları yeniden okuduktan sonra, bu şaşırtıcı betiğin satır aralarında onun imzasını görüyorum. Gelgelelim, Aziz Christophe söylencesi ile mirasçısı ve yürütücüsü olduğum Nestor'un alın yazısını birbirlerine bağlayan derin ilişkiyi açıklamaya ömrüm yetecek mi?

Jacques de Voragine'in anlattığına göre Christophe, Kenan ülkesindenmiş. Dev gibi uzun bir boyu varmış, görünüşü de korkunçmuş. Bi-

rine hizmet etmek istiyormuş, ancak hizmetine gireceği kişinin dünyanın en büyük hükümdarı olmasını istiyormuş. Büyüklükte eşi olmamakla ün salmış çok güçlü bir krala gitmiş. Bu kral onu çok iyi karşılayıp sarayında alıkoymuş. Ne var ki günün birinde Christophe hükümdarın, yanında şeytandan söz edildiğinde, istavroz çıkardığını görünce ona bu davranışının nedenini sormuş: 'Şeytandan her söz edilişinde, onun gücünün etkisi altına girmeyeyim; bana bir zararı dokunmasın diye bu işarete sığınırım', yanıtını almış. Bunu duyan Christophe şeytandan çekinen bu hükümdarın hükümdarların en büyüğü, en güçlüsü olamayacağını anlamış. Ona veda edip bu kez şeytanı aramaya koyulmuş. Derken, bir çölün ortasında yürüdüğü sırada, çok sayıda asker görmüş; bunların içinden sert ve korkunç görünüşlü biri ona doğru gelerek nereye gittiğini sormuş. O da: 'Efendim olması için şeytanı arıyorum', diye yanıtlamış. Bunun üzerine asker ona: 'Aradığın benim', demiş. Çok sevinen Christophe ömür boyu onun hizmetinde kalmaya söz vererek onu efendisi bellemiş. Ama birlikte yürürlerken, yolun kenarına dikili bir haçla karşılaşmışlar. Şeytan birden dehşete düşerek kaçmaya başlamış, yoldan uzaklaşıp Christophe'u engebeli arazilerden geçirmiş, neden sonra yeniden yola çıkarmış. Bu olanlardan şaşkına dönmüş olan Christophe ona niçin bu kadar korktuğunu sormuş. O da ona: 'İsa adında birini çarmıha gerdiler, demiş. Onun çarmıhının imgesini her görüşümde içime müthiş bir korku düşer, dehşet içinde kalıp kaçarım'. O zaman Christophe ona: 'Demek ki şimdiye kadar boş yere uğraşmışım, dünyanın en büyük hükümdarını daha bulamamışım,' demiş. 'Elveda, senden daha büyük ve daha güçlü olan bu İsa'yı aramaya gidiyorum ben'.

Uzun bir süre kendisine İsa üzerine bilgi verebilecek birilerini arayıp durmuş. Derken bir keşişe rastlamış. Bu keşiş ona İsa'nın öğretisini anlatmış ve onu bu inançta eğitmiş. Keşiş Christophe'a: 'Hizmetine girmek istediğin bu kral senden sık sık oruç tutmanı ister', demiş. Christophe da onu: 'Ben devin tekiyim, karnım müthiş acıkır. Oruç moruç tutamam; isteyecekse başka bir şey istesin benden', diye yanıtlamış. O zaman keşiş ona sormuş: 'Bir kıyısından öteki kıyısına geçmek isterken pek çok kişinin boğulduğu falanca nehri bilir misin?' '-Bilirim,' demiş Christophe. Keşiş konuşmasını sürdürmüş: 'Boylu poslu ve de güçlü kuvvetli biri olduğuna göre, bu nehrin kıyısında durup isteyen herkesi karşıya geçirirsen, hizmet etmek istediğin kral İsa'nın çok hoşuna gidecek bir iş yapmış olursun' Christophe da ona:

'Tamam, bak işte bu görevi üstlenebilirim; bunu onun için yapacağıma söz veririm', demiş.

Bunun üzerine, o nehrin kıyısına gidip orada kendisine küçük bir kulübe yapmış. Eline de, suyun içinde destek olarak kullandığı bir sırık alarak gelen bütün yolcuları dur durak bilmeksizin karşıya geçirmeye başlamış. Aradan epey bir süre geçtikten sonra, bir gün nasılsa fırsat bulup kulübesinde dinlenirken, 'Christophe, dışarıya gel, beni karşıya geçir', diye onu çağıran bir çocuk sesi duymuş. Hemen yerinden kalkıp dışarı çıkmış, ama kimseyi bulamamış. Kulübesine dönünce, aynı sesi yine duymuş. Yine dışarı koşmuş, ama yine kimseyi bulamamış. Bir üçüncü kez yine öncekiler gibi çağrılmış, yine dışarı çıkmış, bu kez nehrin kıyısında, kendisini karşıya geçirmesini isteyen bir oğlan çocuğu görmüş. Christophe çocuğu omuzlarına oturtmuş, sırığını almış ve karşıya geçmek için nehre girmiş. Gel gör ki nehrin suları yavaş yavaş kabarmaya başlamış; çocuk da üstünde kurşun gibi ağırlaştıkça ağırlaşmış; o ilerledikçe sular daha da kabarıyor, çocuk da omuzlarını gittikçe daha dayanılmaz bir ağırlıkla eziyormuş; öyle ki Christophe'un yüreği ağzına gelmiş ve ölüp gideceğinden korkmaya başlamış...

Güç bela kurtarmış canını. Karşıya ulaşınca, oğlan çocuğunu yere indirmiş ve ona: 'Beni büyük bir tehlikeye attın. Öyle ağırdın ki, sırtımda tüm dünyayı taşımış olsaydım senden daha ağır olmazdı', demiş. O zaman oğlan çocuğu da onu şöyle yanıtlamış: 'Buna hiç şaşma, Christophe; sen omuzlarında yalnız dünyayı değil, onu yaratanı da taşıdın; çünkü ben hizmetinde olduğun kralın İsa'yım; sana doğru söyleyip söylemediğimi anlamak istersen, geri döndüğünde sopanı evinin önünde toprağa sapla; sabah kalktığın zaman onu yaprak açmış, meyve vermiş göreceksin'. Ve bir anda ortadan yok olmuş. Christophe geri dönünce sopasını toprağa saplamış, sabah kalkınca da sopasının bir hurma ağacına dönüşüp yeşermiş, meyve vermiş olduğunu görmüş...

Bütün bu öyküyü bir kez bile tökezlemeden söylediğim için kendimle epey gururlanıyordum ve iki etüdünde yanına oturduğumda Nestor'un beni kutlamasını bekliyordum. Oysa o, yüzünü önündeki kâğıda neredeyse yapıştırmış, kimi kez saatler boyu süsleyip durduğu resimlerinden birine kaptırmıştı kendini. Doğrulduğunda bir Aziz Christophe resmi yapmış olduğunu gördüm. Yalnız dev, omuzlarında pencerelerinden öğrenciler sarkan okulun tüm binalarını taşıyordu.

Nestor, her zamanki davranışıyla mendilini çıkartıp alnını kurularken fısıldadı: 'Christophe mutlak efendisini ararken onu bir oğlan çocuğu kılığında buldu. Ama asıl bilinmesi gereken şey, omuzdaki oğlan çocuğunun ağırlığı ile sopanın yaprak açması arasındaki gerçek ilişkinin ne olduğudur'.

Biraz daha yakından bakınca, resminde, İsa Taşıyan devin yüzü yerine kendi yüzünü çizmiş olduğunu gördüm.

11 Mart 1938. İki aydan fazla bir süredir sol elimle tuttuğum bu günce-anı karışımı ürkünç nesnenin, anlattığı bütün olayları ve davranışları - benim yaşadığım olaylar ile benim davranışlarımı - hem açıklayan hem de yepyeni boyutlu bambaşka bir konuma yerleştiren garip bir gücü var. Adım Abel, örneğin, 18 Şubat tarihli notumdan beri artık benim için bambaşka bir anlam içeriyor. Bunun gibi, bana özgü, az buçuk utanç verici, savunulamayacak kadar abuk sabuk birtakım küçük alışkanlıklarımı da burada birkaç satırla anlatırsam, onları da sanırım temize çıkaracağım.

Kızışmış geyik gibi böğürmem örneğin, evet, bu sabah bile yapmaya niyetlendiğim, ama sağ bileğimin üstüne güç bindiğinde içime işleyen bir acıyla sızladığı için yapamadığım böğürmem. Hem bir umutsuzluk davranışıdır bu hem de umutsuzluğu alt etmek için düzenlediğim bir tür tören. Böğürmek için yere yüzükoyun uzanırım; ayaklarım dışarıya dönüktür; ellerime dayanarak belden yukarımı dikleştirip başımı tavana bakacak gibi arkaya atarım. Ve bu halde böğürürüm. Sanki içimin derinliklerinden yükselerek boynumu uzun uzun titreten derin ve sürekli bir geğirme gibi bir şeydir bu. Onunla birlikte içimdeki tüm yaşama sıkıntısı, tüm ölüm kaygısı çıkar gider.

Bu sabah, böğüremeyince, kendime, onun yerine, adını daha tam kararlaştırmadığım, ama kenef şampuanlanması ya da kaka şampuanı gibi bir ad takacağım yeni bir tören icat ettim. Sabahın köründe kendimi yataktan kaldırmaya uğraşırken birdenbire yaşamı böyle sürdürmemin olanaksızlığını hissetmiştim olanca ağırlığıyla üstümde. Ama bu daha işin başıydı: Az sonra sıra her günkü gibi - ancak her zamankinden de acı bir biçimde - ayna karşısındaki düş kırıklığına geldi. Hep ummuşumdur nedense, bir sabah uyandığımda, her zamanki maskemin yerinde yepyeni bir yüz bulmayı. Örneğin, bir sabah, sırları yer yer dökülmüş aynamda, çekik yeşil badem gözleriyle bana bakan bir

karacanın saf ve ciddi yüzü görünebilir. Hareketli ve anlamlı kulaklarımı oynatırım; onların hareketlilikleri bana yüzümün alışılmamış sertliğini unutturur.

Ama aynada karşıma çıkan hep kendi suratım oluyor, git gide her zamankinden daha sarı, daha karanlık bir surat; çukurlarına derinlemesine gömülmüş gözler; kömür gibi kocaman kaşlar; basık, inatçı ve anlamsız bir alın; durmak bilmez bir gözyaşı ırmağınca oyulmuş izlenimi veren, yanaklarımı boydan boya geçen iki derin kırışık. Gece iyi uyuyamamıştım; avucumu çenemde gezdirdiğimde zımpara gibi sakalım canımı acıtıyordu; dişlerimde yeşil yeşil pislikler yer etmişti. Bu kadarı da artık fazlaydı! Bir yandan ellerimle boynumu yakalayıp vida söker gibi bir hareketle çıkartıp atmaya uğraşırken, bir yandan da: 'Ne boktan surat ulan bu! Ulan bu ne boktan surat! Seni ancak kenef paklar!' diye haykırdım. Ondan sonra da o öfkeyle doğru ayakyoluna vurdum. Orada, sanki kusacakmışım gibi klozetin önünde yere diz çöküp kafamı tümüyle içine soktum; bir yandan da elimle sifonun zincirinin ucunu arıyordum. Rezervuardaki su bir çağlayan gürültüsüyle boşandı; bir giyotin bıçağı kadar sert ve soğuk bir su kütlesi düştü enseme. Suyun akması bitince, sırılsıklam, ama sakinleşmiş, biraz da mahcup, ayağa kalktım. Kim ne derse desin, çok iyi geldi! Yine yapmazsam, aklıma şaşarım.

14 Mart 1938. Büyük teneffüste, dört teneffüsünde, kıyamet kopuyordu. Etekleri kırmızı çizgili kapkara önlüklerinin içine hapsolmuş yüzlerce çocuğun kaynaştığı avludan her kafadan aynı anda çıkan ortak bir uğultu yükseliyordu. Nestor bir pencereye dayanmıştı; ben de onun yanında pervaza oturmuş, sertliği insanı büyüleyen yeni bir oyunu izliyordum. Daha çelimsiz olan oğlan çocukları güçlülerin omuzlarına oturuyorlar, böylece oluşan çiftler - biniciler ile binekleri - birbirlerini yere düşürmek için kapışıyorlardı. Binicilerin ileriye doğru uzatılmış kolları önce rakiplerin yüzlerini hedef alan mızraklar oluşturuyor, sonra da kancalara dönüşerek boyunlarına dolanıp onları yana ya da arkaya doğru çekiyorlardı. Avlunun zeminini kaplayan kömür tozunun üstüne sert düşüşler oluyor, kimi kez de düşen biniciler atlarının boyunlarını dizlerimin arasından bırakmadan rakip bineklerin bacaklarına iki elleriyle yapışıp başları yer hizasında da olsa, boğuşmayı sürdürüyorlardı.

Nestor, bu dalaşmada seyirci kalmanın kendisine sağladığı üstünlüğün tadını çıkararak ilk önce tüm avluya şöyle bir göz gezdirmişti. Bu arada da, âdeti olduğu üzere, hiç kimseye yönelik olmayan birkaç sözcük söyledi ortaya: 'Bir teneffüs avlusu' dedi, 'oyunların oynanmasını sağlayacak yeterli alanı olan kapalı bir uzamdır. Bu oyun alanı, oyunların çözümlenecek göstergeler olarak üstüne yazıldıkları beyaz bir sayfadır. Ancak havanın yoğunluğu kendisini çevreleyen uzamla ters orantılı. Duvarlar birbirlerine yaklaşsalardı neler olurdu, onu görmek gerekirdi. O zaman yazı daha sıklaşırdı. Sıklaştığında, daha bir okunaklı, daha bir anlaşılabilir olur muydu? Konuya bu görüş açısından bakıldığında, hiç kuşkusuz bir yoğunlaşma olayı görülürdü. Ancak, ne tür bir yoğunlaşma? Belki akvaryum ya da daha iyisi yatakhaneler buna bir yanıt verebilirler'.

Tam bu sırada birbirlerine arapsaçı gibi dolanmış bir binici salkımı binekleriyle birlikte küme halinde bir sağa bir sola yalpaladıktan sonra zımpara gibi pütürüklü yere düşüp dağıldı. Nestor coşkudan titredi. 'Haydi, gel bakalım Mabel, dedi, şunlara kim olduğumuzu gösterelim!' Sonra arkama geçti, koca kafasını cılız bacaklarımın arasından geçirip beni bir tüy gibi kaldırdı. Elleriyle bileklerime yapışmıştı; sağlam oturayım diye kollarımdan çektiği için de boş elimiz kalmamıştı. Ama onun buna aldırdığı filan yoktu, kazanmak için iri cüssesine güveniyordu. Gerçekten de, tüm savaş alanını gözü dönmüş bir boğa gibi yolu üstüne çıkan her şeyi devirerek boydan boya geçti. Geri döndü ve yeniden saldırdı; ne var ki, demin gafil avlananlar ilk şaşkınlıklarını atlatmışlardı; ayakta kalan biniciler yüreklice karşı koydular. Çatışma korkunç oldu. Nestor'un gözlüğü bir anda paramparça olup uçtu gitti. Ellerimi bırakarak bana: 'Bir şey görmüyorum', dedi, 'beni sen yönlendir!' Ben de kulaklarına yapışıp bir atın gemini çeker gibi onları gitmesini istediğim yöne doğru çekerek, onu yönetmeye çalıştım. Ancak o birden başka bir taktik uygulamaya başladı. Her yönden saldıran binicilerden kurtulmak için, cüssesinden hiç umulmayan bir çabuklukla, kendi çevresinde dönmeye koyuldu. Ben de kolumun yetiştiği uzaklıktaki herkesi yakalayıp kendime doğru çekince, saldırganlar paldır küldür yeri öpmeye başladılar. Az sonra, yerde birbirlerinden güçlükle çözülen yeniklerin ortasında, bir tek biz kalmıştık ayakta. Çevremiz bir hayran çemberiyle kuşatılmıştı. İçlerinden bir küçük, ileri çıkarak yerden aldığı Nestor'un kırık gözlüğünü saygılı bir tavırla bana verdi.

Nestor, beni yere indirmek için, biraz bakıcısını sırtından indiren bir filinkini anımsatan bir hareketle, yere diz çöktü. Sonra, bir an, belli belirsiz gülümseyerek, yüzünde o zamana kadar hiç görmediğim bir mutluluk ifadesiyle, gözleri dalgın, ter fışkıran yüzünü hep yaptığı gibi mendiliyle silmeyi bile unutarak, hareketsiz durdu. Hiçbir şey görmediği halde gözlüğünü takmayı bile düşünmeden, elini omzuma koydu. Bu biraz önce coşku havası yüzünden silinmeden, deminki penceremize geri döndük. Orada uzun bir süre sessiz durduktan sonra en sonunda: 'Bir çocuk taşımanın bu kadar güzel bir şey olduğunu bilmiyordum, küçük Fauges', dedi.

14 Mart 1938. Kendimi avutmak için başvurduğum ıvır zıvır oyalanma işlerinden biri de ayakkabılarımı boyamaktır. Dolabımın altında içi çeşitli sertliklerde fırçalarla, halis yünlü kumaştan bezlerle, özellikle de saf siyahtan renksiz beyaza kadar her türlü cila kutularıyla dolu küçük bir sandığım vardır. Ustaca ayarlanmış renk karışımları kullanarak ayakkabılarımı her gün canımın çektiği renge boyamayı severim. Ayakkabılarımı geceden fırçalar, sonra tozlarını alıp boyalarını sürerim; ertesi sabah da onları bir güzel cilalayıp perdahlarım. Yapılması gereken de budur. Ama en hoşlandığım şey, bir ayakkabıyı elimde evirip çevirerek hissetmektir, bir de elimi onun içine sokmak. Ellerim kocamandır; yaba gibi, lağımcı kürekleri gibidirler; beyaz bir örtünün, bir dosya kâğıdının üstüne konduklarında ya da parmakları arasında sanki bir kibrit çöpüymüş de kırılıverecekmiş gibi duran gümüş bir çay kaşığı tuttuklarında gülünçleşiverirler. Ama konu ayakkabı olunca, iş değişir.

Geçen hafta, bir çöp tenekesinin üstünde, burunları açılmış, yırtık pırtık, terden çatlamış, üstelik de atılmadan önce bağcıkları alınarak iyice aşağılanmış bir çift postal ilişmişti gözüme; dillerini çıkarmış, boş bağcık deliklerini fal taşı gibi açmış, esniyorlardı.. Ellerim dostluk duygularıyla aldılar onları oradan, nasırlı başparmaklarım tabanlarını şöyle bir kıvırdılar - sert ama sevecen bir okşamaydı bu -, parmaklarım da içlerine daldılar. Bu kadar anlayışlı bir temasla karşılaşınca yeniden yaşamaya başlar gibi oldular, zavallı salapuryalar; onları yeniden pislik yığınının üstüne bırakırken içimden bir şeyler koptu.

Çalışma masamın bir çekmecesinde de içinde ayakkabı boyamak

için gerekli malzemeler olan küçük bir takımım vardır. Bir kutu renksiz cila, çamur temizlemek için sert bir fırça, parlatma için yumuşak bir fırça, bir de yün kumaş parçası. Bir müşteri demir atıp da canımı sıkmaya başladı mıydı, hiç çekinmem. Onun şaşkın bakışları altında, malzemelerimi çıkarıp ayakkabılarımı boyamaya başlarım. Gerekirse, ayakkabılarımı çıkarıp masanın üstüne bile koyarım. Renksiz cilanın en büyük rahatlığı, boyayı yaymak için fırça filan gerektirmemesidir. Ne büyük bir zevktir insanın parmaklarını bu beyazımsı, saydam, buram buram terebentin kokan maddeye bulayıp onunla deriye uzun uzun masaj yapması, derinin tüm deliklerini beslemesi, kıvrımlarını yumuşatması, dikişlerini doldurması! Ziyaretçim bu davranışımdan alınırsa doğrusu çok ayıp eder. Bunu yapınca neşem yerine gelir, sabırlı, hoşgörülü biri oluveririm.

Ellerim ayakkabıları severler. Aslında, erkek çocuğu olarak doğmadıklarına tüm yaşamları boyunca yanıp duran çok uzun boylu kızlar gibi ellerim de ayak olmadıklarına pişmanlar.

16 Mart 1938. Nestor köşesine çökmüş, sol yumruğumu sağ avucunun içine almış, parçaları yapışkan şeritlerle kabaca tutturulduğundan daha da kocamanlaşmış gözlüğünün ardından gülümseyerek bana bakarak:

— Adrets baronunu bilir misin? diye sormuştu. Tabii ki bilmiyorum, nereden bilebilirim ki Adrets baronunu? Nestor da zaten beklememişti bile yanıtlamamı.

— Onun öyküsünü anlatacağım sana, demişti dudaklarını oynatmadan. Adı François de Beaumont'du ve Dauphiné bölgesinde, La Frette'te bir şatosu vardı. Anlatacağım olay 16.yüzyılda, din savaşları krallığı kana bularken, yani güçlülerin her istediklerini ceza meza görmekten korkmadan yapma fırsatı yakaladıkları dönemde geçer.

'Bir gün avda, Adrets ve subayları bir ayının peşine düşerler; ayının kaçabileceği yerin sonu uçurumdur. Uçurumun ucuna kadar gelip dayanan hayvan can havliyle Adrets'in adamlarından birine saldırır, adam da ateş ederek ayıyı yaralar; derken ikisi birlikte karda yuvarlanmaya başlarlar. Baron olanı biteni görür. Adamına yardım etmek için ileri atılır. Ama birden, sözcüklerle anlatılmaz bir tutkunun etkisine girip, olduğu yerde inme yemişçesine kalakalır. Birbirlerine sarılmış olan adamı ile ayının yavaş yavaş uçuruma doğru kaydıklarını fark et-

miştir; bu yavaşlatılmış düşüş onu hipnotize etmiş gibi, olayı hareketsiz seyreder. Derken, kara kütle boşluğa yuvarlanır; arkalarında yerin beyazlığı üstünde gri renkli bir izden başka bir şey kalmamıştır; Adrets'se mutluluktan dört köşe, hırıltılı sesler çıkarmaktadır.

'Birkaç saat sonra, uçuruma yuvarlanan subay, kan revan içinde, yaralı olarak çıkagelir; ayının üstüne düştüğü için ölümden kurtulmuştur. Saygılı bir tavırla barondan neden yardımına koşmaktan vazgeçtiğini sorar. Baron, sanki tadına doyum olmaz bir anısını yaşar gibi gülümseyerek, onu şu gizemli ve tehdit yüklü tümceyle yanıtlar: "Düşen bir insanın bu kadar güzel bir şey olduğunu bilmiyordum".

'Bundan sonra, yeni tutkusunun önünde hiçbir engel tanımaz. Din savaşlarının karmaşa ortamından yararlanarak, Protestan ülkesinde Katolikleri hapseder, Katolik ülkesindeyse Protestanları; sonra da onları *düşürür*. Kendine göre incelikleri olan bir düşüş töreni geliştirmiştir: hükümlüler korkuluksuz bir kulenin tepesinde, bir viyol eşliğinde, gözleri bağlı olarak dans ettirilirler. Baron da, zevkten soluğu kesilmiş bir halde, onların boşluğa yaklaşıp uzaklaşmalarını, yeniden yaklaşmalarını, en sonunda da içlerinden birinin boşluğa basıp haykırarak düşmesini ve kulenin dibinde yere çakılmış kazıklara geçmesini seyreder...

Nestor'un anlattığının tarihte gerçekten olup olmadığını soruşturmayı hiç düşünmedim. Hem zaten gerçek olmuş, olmamış ne önemi var ki? Olayların gerçeğini fersah fersah aşan bir insansal gerçek - az daha Nestorsal bir gerçek yazıyordum - var. Nestor, bana Adrets baronunun kapkara yaşamını anlattıktan sonra sözlerine hiçbir yorum eklememişti. Ancak şimdi, bu anlattıkları ile onun daha sonra söylediği, ama o zamanlar kavrayamadığım bir görüşü arasında bağlantı kurmadan edemiyorum. 'İnsanın yaşamındaki en heyecan verici şey, içinde doğuştan var olan sapkınlık yönelimini keşfidir', demişti. Bir de o zamanlar bana ukalaca gelen bir sözcüğü sık sık özenle kullandığını anımsıyorum: erinç. 'Adrets, demişti, *düşme erincini* keşfetmişti'. Ve, bu alışılmadık sözcük bileşimini düşünerek, belki de bilinmeyen tutkulara götürecek başka formüller, başka anahtarlar arayarak dalmış, gitmişti.

20 Mart 1938. Bu sabahki gazeteler, geçen yıl Fransa'da 2.783 kişinin geride hiçbir iz bırakmadan ortadan yok olduğunu yazıyor. Bunların içlerinden önemli bir bölümü kuşkusuz iğrenç bir aileden ya da kadın-

dan kurtulmak için yapılmış bilinçli kaçışlardır. Ama geri kalan bütün öteki olaylarda, "suç kanıtı"nın ateşle, toprakla ya da suyla yok edildiği kusursuz cinayetler karşısındayız demektir. Buna bir de, en kusursuz cinayetlerin doğal ölüm süsü verilenler oldukları gerçeğini de eklersek, ne dehşet verici bir toplum içinde yaşadığımız konusunda yaklaşık da olsa bir fikir edinebiliriz. Olayların pek çoğunda suçun işe yaradığına, cinayetten istenen sonucun alındığına hiç kuşku yok. Her gün, adam boğazlamış, arsenikle adam zehirlemiş kim bilir kaç elle tokalaşıyoruzdur. Adalete yansıyan olaylar, aslında, gizli kalamamış oldukları için, tanımsal olarak, başarısız cinayetlerdir. Ne var ki bunların toplamının son derece az, yılda toplam on iki filan oluşu, toplumun, ilkesel olarak yaşama karşı saygılı davrandığı izlenimi yaratacak sayıdan fazla olmayışı, bu cinayetlerin ancak simgesel olduklarının, birer anıştırmadan başka bir şey olmadıklarının açık bir kanıtıdır.

Aslında bu topluma yaraşan da hak ettiği bu adalet. Savaş adamlarının en ünlülerinin, yani tarihimizin en kan içici meslekten katillerinin adlarını her köşe başına, mavi tabelalar üstüne yazarak halka örnek gösteren; canilere tapma ilkesi üzerine kurulu bu topluma ancak böyle bir adalet yaraşır.

22 Mart 1938. Manastırın kilisesi, kalıntılarının üstüne yeniden yapılmış olduğu halde, ayinler ve dualar için, burada değil de modernleştirilmiş; Bizans tarzında onarılmış ve bezenmiş oldukça yeni bir yapı olan küçük kilisede toplanılırdı. Olağan günler buraya iki kez - sabah ve gece duaları için - giderdik; ama pazarları ve bayram günleri tam yedi kez gelirdik buraya, sabah duası, kudas ayini, asıl ayin, ikindi ayini, akşamüstü ayini, yatsı ayini ve gece duası için. Hepimiz buraya neredeyse kendi evimizdeymişiz gibi yerleşmiştik; herkes oturduğu sıraya, dolabına, yerinden gördüğü şeylere karşı bir tür alışkanlık edinmişti. Toplum burada da sınıfta olduğu gibi, ancak daha başka türlü örgütlenmiş, belirli bir ast-üst sıralamasına göre biçimlenmişti. En önde koro üyeleri geliyordu; bunlar kimi kez dersin ortasında bile provaya çağrılabildikleri ve bu özel durumları kimi kaytarmalarına kılıf olabildiği için oldukça özenilen kişilerdi. Ne var ki ayinler sırasındaki konumları - büyük gülpencerenin altına sıralamaca dizilmeleri; başpapaz Pigeard'ın üstünde yırtınıp durduğu harmonyumun çevresinde

toplu bir halde durmaları - sonuçta onları özgür olmaktan çok rahatsızlık verici bir duruma sokuyordu; ama onların asıl üstünlükleri de bir yerde buradaydı, çünkü tüm koleji bir araya toplanmış olarak, tepeden, neredeyse kuş bakışı ve arkadan görüyorlardı. Bu son noktaya dikkatimi çeken Nestor olmuştu; bir aralık bir bahane uydurarak kendisine de bu galeride bir gözlem yeri ayarlamayı düşünmüş, ama bu tasarısıyla sonradan nedense ilgilenmez olmuştu. Bu koroyla ilgili olarak kimi günler yanımda söylediklerini, örneğin, koronun oluşturduğu düzenli ve mimari birliktelik ile bir teneffüs avlusundan yükselen, Dionysos törenlerindekileri andıran yabanıl birlikteliği karşılaştıran sözlerini tam olarak aklımda tutmadığıma yanıyorum.

Kilise korosu, din konusunda içime, Nestor'u benimle epey dalga geçirten bir kuşku düşürtmüştü; sonraları, kuşkum gerçekleşince, bu olayın gözümün açılması için kesinkes gerekli olduğunu anladım. Şöyle: Ben, saf saf, dinsel bir kurumda ayini yöneten din adamına yardım etme gibi bir onurun, doğal olarak, kolejin en iyi öğrencilerine; derslerinden, hal ve gidişten sınıf birincisi olanlar ile erdem örnekleri, azizlik tohumları sayılanlara verildiğini sanıyordum. Ama, çok geçmeden, bu ölçütün, Tanrı'nın geçmişleri lekesiz sevgili kullarının seçiminde dikkate alınan geçerli bir etken olmasına karşın, koro üyeliğine seçimin tümüyle farklı bir düzeyde yapıldığını; bu seçimin, bal gibi ruh güzelliğiyle ilgisi olmayan başka düşüncelere de bağlandığını gördüm. Papaz efendilerin ancak kazığa oturtulma ya da ızgarada kızartılma işkencesi tehditleri altında kabul edecekleri bu utanç verici, bu itiraf edilemez gerçek şuydu: yüzü güzel olmayan öğrenci koro çocuğu olamıyordu. Ayrıca papaz efendilerin yaptıkları, sınıfın goril suratlı ineklerini elemeyi amaçlayan üstünkörü bir seçme de değildi; bu seçmede kılı kırk yaran gizli bir hesap vardı: sarışınlar ile esmerlerin, zayıflar ile tıknazların, al yanaklı tombul hanım evlatları ile Mater Dolorosa'nın kemikli yüzünün, hayvanımsı masum neşe ile çileli temizliğin mihrabın basamaklarında bir arada bulunması amaçlanıyordu.

Gözümü açan Nestor olmuştu. Ama onun o gün söylediklerinden de, daha sonraları benzer olaylardaki sözlerinden de aklımda asıl kalan, onun papaz efendileri -işleri oğlan çocuklarına çobanlık etmek olması gereken papazları -bir çocuğun ancak *elde edilmiş* olduğu ölçüde güzel olabileceğini; elde edilmiş olabilmesi içinse ona *hizmet edilmiş* olması gerektiğini bilmemekle suçlaması oldu. Christophe'un omuzlarındaki Çocuk İsa hem taşınandır hem de götürülen. Tüm ışıltı-

sı bundandır. Yakalanıp kaldırılmış ve uğuldayan dalgaların üstünde binbir güçlükle, ama son derece alçakgönüllü bir tarzda tutulmuştur. Christophe'un tüm onuru, aynı anda hem yük hayvanı ve hem de kutsal ekmeğin saklandığı değerli kutu olmasından gelir. Nehir geçilirken gerçekleşen hem bir çocuk kaçırmadır, hem de bir angaryayı yerine getirme olayı. Nestor'un sözlerini, kendi düşünceme uydurarak, aslından daha güçlü ve daha açık bir biçime sokuyor olabilirim. Ama Nestor'un, bu çifte anlamlılığı koro çocuğunda bulmak istediğini; üst düzey bir kilise yetkilisinin, buhurdanlık taşıyan küçük bir koro çocuğunun önünde diz çöktüğünü görmek istediğini bal gibi anımsıyorum.

Yazgı ilk darbesini bize işte bu Bizans tarzındaki küçük kilisede vuracak, o yıl Saint-Christophe'un yaşayacağı acı olayın bir genel provasını burada çıkartacaktı karşımıza.

Ben, her zamanki yerimde, bir sıranın sondan bir öncesinde oturuyordum. Solumdaysa Nestor vardı; ucunda oturduğu sıranın yanından yanyol geçiyordu; hizamızdaki bir günah çıkarma kulübesi de tam orada yolu daraltıyordu. Burada yeni olan tek şey, sağımda oturan, kendisiyle başa çıkamayacağını anlayan ailesinin Beauvais'ye "tıktığı" genç bir Parisli olan Benoît Clément'dı. Bu Clément, dur durak bilmeden, toplu tabanca, pusula, sustalı çakı, hacıyatmaz, golf topu filan gibi kimi korkutucu, kimi şiirsel birtakım nesneler ortaya çıkararak biz andavallı köylülerin gözünde kolay bir saygınlık kazanmıştı. Şimdi düşünüyorum da, Nestor'un "yetkin oyuncağım" dediği jiroskobu da ona o mu getirmişti acaba, diyorum, kendi kendime. Her neyse, kesin olan şey, bu iki yeniyetme arasında bir tür kafadarlık - hatta bir tür dostluk - kurulmuş olmasıydı. Clément bundan yararlanarak çoktan Nestor'la senli benli havalara girmişti; hem onu kıskandığımdan hem de bu ödün verici davranışının dostumun saygınlığına gölge düşürmesine katlanamadığımdan, bu yeni durum acı çektiriyordu bana. İkisi, sık sık, birlikte, birbirleriyle iş konuşmaları, değiş tokuş pazarlıkları yaparlarken görülüyorlardı. Bense, ancak, Nestor'un bu yeni geleni varıyla, yoğuyla tüketip ondan artık hiçbir şey beklemez olduktan sonra onu hak ettiği sıradan yere koyacağına kendimi inandırarak kabullenebiliyordum bu durumu.

Her neyse, Clément'ın benim sağımda oturmasının da o günkü bu gizli alışverişte kuşkusuz bir payı vardı, çünkü daha ayin başlar başlamaz, bu ikisi, benim varlığımdan tümden habersizlermiş gibi, başımın üzerinden pazarlığa girişmişlerdi. Doğal olarak, ben de bütün konuşu-

lanları tek sözcük kaçırmadan dinliyordum; aslında, birkaç günden beri benim yanımda da tartıştıkları yeni olmayan bir işi görüşüyorlardı. Konu, Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma, çakmağa dönüştürülmüş bir el bombasıydı. Aklımda kaldığı kadarıyla Clément'ın istediği on beyaz bağışıklığı Nestor çok pahalı buluyor, en azından çakmağın iyi çalıştığını görmek istiyordu. Aralarındaki pazarlıklardan birinden sonra bana: 'Ne meret olduklarını bilirim ben çakmakların', demişti, 'doğru dürüst yananı daha görülmemiştir'. Ama, çakmağı denemek için biraz benzin gerekiyordu, bunu da bulsa bulsa Nestor bulabilirdi.

İşler işte bu noktadaydı o pazar sabahı; ancak anlaşma epey olgunlaşmış olmalıydı ki Nestor'un bana uzattığı küçük bir şişe benzini Clément'a geçirmiştim. Clément hemen, içine pamuk tıkıştırılmış elbombasına benzin doldurmaya koyuldu; ama bu epey nazik bir işti, üstelik kilisenin ortasındaki yolda bir aşağı bir yukarı gidip gelen gözetmenlikle görevlendirilmiş bir papaz adayı yüzünden ikide bir de yarıda kalıyordu. Nestor da, sonuçta kendi sorumluluk alanına giren bu işlemin tüm aşamalarını dikkatle izliyordu; eğer vaiz kürsüye çıkıp da, nasılsa, ona Clément'ı da, elbombasını da, benzin şişesini de unutturacak kadar ilginç gelen bir vaaza başlamamış olsaydı, kuşkusuz kazayı da önleyebilecekti. Başpapazın bu vaazının ilk sözcüklerini, epey araştırdıktan sonra geçenlerde Montaigne'in *Denemeler*'inde buldum. 15. yüzyılda yaşamış Portekizli Conquistador Alphonse Alburquerque'le ilgili bir öyküydü bu. 'Alburquerque', diye dokunaklı bir sesle konuşmaya başlamıştı vaiz, 'denizde can derdine düştüğünde, bir oğlan çocuğunu omzuna aldı; amacı onun yazgısı ile kendi yazgısını böylece birleştirerek Tanrı katında onun masumluğuna sığınmak, onu kefil göstererek kendisinin de kurtuluşunu sağlamaktı'.

Bu girişten sonra, papaz efendi lafı kolayca bizim koruyucumuza, yani Aziz Christophe'a ve onun İsa'yı taşırken yaşadığı olağanüstü serüven ile Christophe'un ödülü olan o ünlü yapraklanan ve meyvelenen sopaya getirdi. 'Herkesin bildiği gibi Christophe aynı zamanda yolcuların ve denizcilerin de koruyucusudur', diye ekledi, 'Ne var ki, Alburquerque'in Aziz Christophe'un öyküsünü bildiğini ve ölümün eşiğinde ona öykündüğünü varsaydıracak bir belirti yok elimizde. Yok, ancak hem daha olası hem de daha coşku verici olan bir şey var, o da aziz ile Conquistador'un yazgılarını aynı kaynaktan almaları; birbirlerinden habersiz olarak aynı hareketi yapmaları: her ikisi de korudukları çocuğun koruması altına girmişler, birini kurtarırken kendilerini de

kurtarmışlar, bir yükün altına girmişler, omuzlarına yük yüklemişlerdir; ancak yüklendikleri bir ışık ağırlığı, bir masumluk yüküdür!'

— Ezberden okuyorsun, diye mırıldandı tam bu sırada Nestor. Hepsini yazıp ezberlemişsin! Ne var ki, laf ebeliğin koleksiyonuma girecek türden!

Bu sırada papaz efendi bizleri Christophe-Alburquerque'in serüveniyle özdeşleştiriyordu:

— Hepimiz burada Christophe'un etkisi altındayız, onun için, şu andan sonra ve tüm yaşamınız boyunca hepinizin kötülüklerin içinden bir masumluk giysisine bürünmüş olarak geçmeyi bilmesi gerek. Adınız ister Pierre, ister Paul, ister Jacques, her ne olursa olsun, adınızın aynı zamanda Çocuktaşıyan olduğunu da hep hatırlayın: Sizin adınız Pierre Çocuktaşıyan'dır, Paul Çocuktaşıyan'dır, Jacques Çocuktaşıyan'dır. İşte böyle, bu kutsal yükle ağırlaşmış olarak aşacaksınız, geçeceksiniz nehirleri, fırtınaları ve de günah alevlerini.

İşte tam bu sırada, sıraların altından bir alev fışkırıp yerde hızla ilerleyerek sahının orta yerinde hareketli bir perde gibi yükseliverdi. Clément elbombasını doldururken şişedeki benzinin yere de döküldüğünü fark etmemişti. Çakmağı çakınca, her yanı benzine bulanmış elbombası bir meşale gibi yanmaya başlamış; o da, onu yere atmak zorunda kalmıştı. Ayine katılanların tümü karman çorman ayağa fırlarken, papaz adayları, tam tersine, bir din ulusunun kendilerine göründüğünü sanarak diz çöküyorlardı. Bir panik havası herkesi bir anda kalabalıktan tıkanıp kalan kapıya doğru süpürdü. Clément, hâlâ sıraların altında yuvarlanan, yuvarlanırken de alevler püskürtmeyi sürdüren elbombasıyla daha rahat boğuşabilmek için elindeki boş şişeyi bana verdi. Nestor'a doğru döndüm: Ama o sırra kadem basmıştı. En sonunda, bize sakin olmamızı ve yerlerimize dönmemizi haykıran vaizin sesi gürledi. Aslında kimseye pek fazla bir şey olmamıştı, ama herkes epey korkmuştu. Alevler birden yükselmiş, hemen de sönüvermişlerdi; bütün zarar ziyan yanmış birkaç dua kitabıyla sınırlı kalmıştı. İş suçluların bulunmasına gelmişti. Vaizin tehdit dolu, suçlayıcı işaret parmağı bizim bulunduğumuz köşeye dikildi. Clément ile Tiffauges, yeni bir emre kadar *icraya* verilmişlerdi ve bulundukları sıralardan çıkıp ortadaki yolda diz çökeceklerdi. Herkesin önüne genel bir ayıplama havası ortasında çıktık, çünkü suç aletleri hâlâ elimizdeydi; elbombası Clément'ın, bütün kötülüğün çıktığı şişe de benim elimde. Sonra, başpapaz, olayın kapandığını göstermek için avazı çıktığı kadar

bağırarak *credo*'yu söylemeye başladı; koro da ona önce duraksamalı ve tek tük katılmalarla eşliğe başladı, derken gittikçe daha çok sayıda katılım oldu.

Kudas töreni sırasında, günah çıkarma kulübesinin perdelerinin oynadığını ve çok iyi tanıdığım bir gölgenin oradan kayar gibi çıkarak, bizim, Clément ile benim yanımızdan geçip koro parmaklığına doğru ilerleyen öğrenci kalabalığının arasına karıştığını gördüm. Nestor, kollarını göğsünde kavuşturmuş, üç kat gerdanı göğsüne gömülmüş, düşüncelerinin içine hapsolmuş bir halde Kutsal Masaya doğru yürürken bana sürtünerek geçti yanımdan.

25 Mart 1938. Geceleri, düş kurmak ya da düşünmek için uykumdan çalabildiğim kadar saat çalarak, kendi kendimle baş başa kalmaya uğraşıyordum; teneffüslerdeki ya da yemekhanelerdeki hay huy biter bitmez etütte ya da kilisede sinsi kıpırdanmalarla başlayan bu cümbür cemaat yaşam biçiminde bana verilen tek yalnız kalabilme süresi buydu. Tuvalete gitmek için yataktan kalkmak yasak değildi; ben de canım çektiğinde kalkıp gece gezilerime çıkıyordum; ama her İskoç şatosunda bir hayalet olması gibi her yatakhanede de bir uyurgezer vardı; bizimkiyle burun buruna gelmekten korktuğum için gezilerimde pek aşırıya kaçmıyordum.

Bir yandan elbombası olayı, bir yandan da icra cezasıyla içine düştüğüm yalnızlık yüzünden gözüme daha da korkunç görünen disiplin kuruluna verilme tehdidi o gece de uykumu kaçırmıştı. Kalkıp yatak aralarından oluşmuş yollara vurdum kendimi. Yatakhanenin hayaletini gördüğümü sandım ilk önce, yumuşak adımların kayışını duyduğumda: iriyarı bir gölge, biraz ilerleyip durarak, eğilip uyuyanlardan kimilerini inceliyor sonra da hissedilmeyen dolaşmasını sürdürüyordu. Ama bunun, görünüşünü daha da hantallaştıran kalın pamuklu bir eşofman giymiş olan Nestor olduğunu anlamakta gecikmedim. O da kuşkusuz beni tanımış olmalıydı ki, böyle beklenmedik bir anda ortaya çıkıverişime hiç şaşırmadan işini sürdürdü. Yanına gittiğimde bana pek yüz vermedi, yalnızca, belki benimle konuşmak istediği için düşüncelerini fısıldar gibi bir sesle söylemeye başladı; ama o başka zamanlarda da hep kendi kendine konuşurdu.

— Burada, diyordu, yoğunlaşma en üst düzeyde. Oyun azalabildi-

ğince azaltılmış. Hareket değişken duruşlarda donmuş kalmış, ama sonsuz bir yavaşlık içinde. Önemi yok, bunların her biri tek tek okunması gereken biçimler. Aralarında bir alfa-omega mutlak göstergesi olması gerek. Ama nerede olabilir ki o? Ayrıca uyku aldatıcı bir utkudur. Hepsi buradalar; kuşkusuz, çıplak ve bilinçsizler. Ne var ki önemli bir bölümlerine ulaşamıyorum. Buradalar, ama aynı zamanda da yoklar. Kanıtı da şu sönük bakışları. Oysa bu terli ve kendilerine yapılacak her şeye açık bedenlerin durumu değil mi aslında ideal yoğunlaşma denen sey?

Gece lambalarından mavimsi, solgun bir ışık dökülüyordu ayışığı altında mezarlar gibi sıra sıra dizilmiş küçük yatakların üstlerine; kimi çocukların nefesleri de servilerdeki rüzgâr gibi ıslık çalıyordu. Hava bir ahırınki kadar yoğun ve pisti, çünkü bizi yöneten Picardie'li ve Bray'li köylü takımının tüm hastalıkların kaynağı saydıkları hava akımlarından ödleri patlardı. Nestor'la birlikte tuvaletlere kadar gittik güç bela; tuvalete kendisiyle birlikte beni de soktuğunu görünce çok şaşırdım.. İçeri girince, kapıyı sürgüleyip pencereyi ardına kadar açtı. Kentin damları ve çan kulesi fosforlu gibi parlayan gökyüzüne sanki çinmürekkebiyle çizilmiş gibiydiler. Saint-Etienne kilisesinin çanı yakarır gibi saat üçü çaldı. Gecenin, demin çıktığımız odanın pis mi pis kokusuna hiç benzemeyen arı ve dondurucu havası iliklerimize kadar işliyordu. Nestor birden derinden derine esinlendi ve: 'Yoğunluk', dedi, 'şaşırtıcı gizlerle doludur, çünkü o yaşamdır; ama anlığın da iyi yanı yok değildir. Anlık eşittir hiçlik. Anlığın bizim için karşı konulmaz bir çekiciliği vardır, çünkü hepimiz hiçliğin oğullarıyız.' Sonra birdenbire heyecanlanarak bana döndü ve: 'Ne harika bir şey değil mi', diye haykırdı, 'beş paralık bir sürgünün tuttuğu şu zavallı köknar kapı, varlık ile hiçliği ayırıyor!'

Koyu renk tahtadan hela iskemlesi odanın en dibinde, tüm görkemiyle dikilen gerçek bir 'taht' gibi iki basamaklı bir tür podyumun üstüne garip bir biçimde tünemişti. Nestor bana arkasını dönerek basamakları, dinsel bir törenin gereklerini yerine getiriyormuşçasına ağır ağır çıktı. Tahtının önüne gelince, pantalonunu aşağıya kaydırdı; pantalon ayaklarının üstüne kıvrım kıvrım düştü. Sonra hela iskemlesinin içini inceledi; bir teneke kutuya asılı duran küçük bir çalı süpürgesini alıp su akıtma kolunu çalıştıra çalıştıra içini iyice temizlemeye koyuldu. Görünen tek yeri, harcadığı çaba yüzünden kabaetleri fışkırmış olan kıçıydı. Ama beni asıl etkileyen kıçının iriliğinden çok - o tam gözümde canlandırdığım gibiydi - ahlâksal denebilecek anlatımıydı.

Nasıl anlatabilirim ki bunu? Her yeri yağ boğumcuklarıyla biçimsizleşmiş bu çifte yarımayda büyük bir saflık, hatta, ilk bakışta Nestor'un kişiliğine tümüyle yabancı olan bir şey vardı: iyilik. O ana kadar Nestor'un saygınlığı ve çevresi üzerindeki gücü altında ezilmiştim; ayrıca korumasından etkileniyor, bana karşı gösterdiği yakınlıktan da duygulanıyordum. Ama onu ilk kez kıçını görünce sevmeye başladım, çünkü kıçı ondaki çaresiz yanı, en sakarca savunmasız, yaralanabilir yanı keşfettirmişti bana.

Doğrulup geri döndü. Eşofmanının üstü göbek deliğine kadar iniyordu. Alt tarafı, koca göbeği ile baldırları apak, sabunumsu üç et yumağı oluşturuyorlardı; üçünün birleştikleri noktada da minnacık bir cinsel organ sanki oraya gömülüp yok olmuştu. Tahtına kuruldu, kurulur kurulmaz da bilge bir Hinduya, düşüncelerine dalıp gitmiş iyiliksever bir Buda'ya dönüştü. Bir süredir ara verdiği kendi kendine konuşmasına yeniden başladı:

— Avludaki Türk usulü helalara karşı filan değilim, dedi. Onlar da, bunu kutsallıklara saygısızlık olsun diye yapmayan, ama laiklikleri de su götürmez çoğunluğun günlük bağırsak boşaltma işlerini pekâlâ karşılıyorlar. Aradaki ayrımı seziyorsundur. Bu helalardaki zorunlu çömelme hareketi tüm rahatsızlığına karşın, aslında, alçakgönüllülük erdemiyle dopdolu bir harekettir. Bir tür ters diz çökmedir buradaki; yani dizler dikine yere yöneleceklerine göğe doğru çevrilmişlerdir. Yere doğru dikine yönelense toprakla yeniden doğrudan ilişki kurmak isteyen omegadır, yani insanın kıçı; toprak, bedende kendisine en çok benzeyen şeyi sanki bir tür mıknatıslamayla kendisine doğru çekerek bu yolla bağırsak boşaltma işlemine yardımcı olmak istemektedir.

Bir parmağını havaya kaldırdı:

— Bunu böyle söylememek gerek: bedenin içindeki şey toprağın coşkun bir imgesi, canlı tohumlarla yoğrulmuş ve uzun süre hayvansal ısımızda kuluçkalanmış bir topraktır. Gübre denen şey hayvansallığın, kendi içinde var olan dinamizmi geçici olarak aktardığı bir topraktan başka bir şey değildir. Ne var ki, Türk usulü hela, anlamına uygun olarak, yavruladığımız bu hayvansal toprağın madensel toprağa katılışı sürecinde onu hemen tüketir, yok eder. Onun bildiği tek şey maddedir. Oysa ince ruhlar kimi kez yontucu, hatta mimar olabilen omeganın yaptığı biçimleri seyretmekten özel bir zevk duyarlar. Gecenin doğal sessizliği ve yavaşlığıyla çevrelenmiş bir tahtın varlığını zorunlu kılan, krallara özgü bir keyiftir bu.

Uzun bir sessizlik oldu. Bir rüzgâr sağanağı açık pencereden girerek lambanın emaye sactan abajurunu salladı; uzaklardaki bir trenin solumasını bize kadar getirdi. Sonra yine sessizlik kapladı her yeri. Derken, birdenbire, içeri girmek isteyen biri kapıyı şiddetle sarsmaya başladı. Ödüm patlamıştı; ne yapacağımı bilemeden Nestor'a bakıyordum; ama o bir kayadan farksız, istifini bile bozmadan öyle duruyordu. Neden sonra hareket belirtileri göstermeye başladı; ayağa kalktı ve bu kez de burnunu hela haznesinin içine daldırdı.

— Bu gece, diye yorumladı, omega ortaçağ havalarında çıktı. Bak, küçük Fauges, şurada çifte surla çevrili şato kuleleri var. Ortaçağdan, hatta derebeylik döneminden kalma, inan olsun! Geçen haftaysa süslü gotik tarzda yapıyorduk, dedi dalgın dalgın noktalarken yorumunu; bir yandan da ona uzattığım tuvalet kâğıdı rulosunu elinin tersiyle itiyordu.

'Yok, o olmaz, bu geceyi şanına yaraşır bir biçimde bitirmezsek yazık olur. Böyle olağanüstü durumlar için, üstü yetkin bir zekânın göstergeleriyle kaplı değerli bir kâğıt saklamıştım bir köşeye. Aslında onu bu kadar çabuk kullanabileceğimi hiç sanmıyordum, ama bu geceden daha iyi bir fırsat da çıkmaz.'

Elini pantalonunun arka cebine sokup oradan katlanmış üç yaprak kâğıt çıkardı; kâğıtları benim de görebileceğim bir biçimde açtı. Dehşet içinde okudum ilk satırları: 'Albuquerque denizde can derdine düştüğünde, bir oğlan çocuğunu omzuna aldı; amacı onun yazgısı ile kendi yazgısını böylece birleştirerek Tanrı katında onun masumluğuna sığınmak, onu kefil göstererek kendisinin de kurtuluşunu sağlamaktı.' Başpapaz efendinin kendi elyazısıyla yazılmış vaazıydı bu! Nestor'un kocaman elleri parlak kâğıdın üstüne kapanıp yumuşatmak için onu uzun uzun yoğurdu. Sonra kâğıdı bana verdi ve ellerini tahtın deliğine dayayarak görevimi yerine getirmemi bekledi.

Nestor daha bırakmayacaktı beni. İlk kez geçtiğim bir koridorlar ve servis merdivenleri labirentine girdik birlikte. Zemin kata gelince, duvara gömülü küçük bir dolabın önünde durup kapağını açtı; sıra sıra çengellere asılı deste deste anahtar çıktı ortaya. Hiç duraksamadan içlerinden üç tanesini aldı; beni de yeniden ardına takarak bu kez bodrum katına götürdü. Burada gece lambası filan da yanmıyordu. Her

taraf zifiri karanlıktı. Arkadaşım soluğumu kesen bir yüreklilikle mutfaklardan birinin dibinde bir ateş yakıncaya kadar karanlıkta kaldık. Sonra, buzluğun ağır kapılarından birini açıp bir masanın üstüne kaz ciğeri ezmeleri, bir koyun budu ve koca bir gravyer peyniri parçası ile bir kayısı reçeli kavanozu koydu. Bana doğru da bir buyur işareti yaptıktan sonra, beni tümüyle unutmuş gibi bir daha benimle ilgilenmeden, ekmek ve içecek aramadan önündekileri yalayıp yutmaya başladı.

Korkmuştum, üşümüştüm, bütün bu yiyecekler midemi bulandırıyorlardı, beni tehdit eden cezanın korkusuyla da kıvranıyordum. Ama Nestor'un varlığı her şeye karşı konulmaz bir büyü havası katıyordu. Çocukların çok gelişmiş bir güzellik anlayışları olduğunu sanmıyorum. *Güzel*'den ve *çirkin*'den ne anladıkları konusunda bir soruşturma yapılsaydı, eminim, tuhaf sonuçlar çıkardı ortaya. Ama genelde gücün saygınlığına karşı duyarlı olur çocuklar; gizli, büyülü gücün; o donuk gerçekliğin zayıf noktalarına yüklenip onu parça parça yıkarak gizlediği hazineleri ortaya çıkartan gücün saygınlığına karşı daha da duyarlı olurlar. İşte bu güç Nestor'da en üst düzeyde vardı ve beni o derece etkisi altına almıştı ki, ne kilisedeki o anlaşılmaz davranışı, ne de elbombası olayının başıma açabileceği dertler konusunda ona bir şey sormaya cesaret edebiliyordum.

Neden sonra yatacığıma döndüğümde, gece hâlâ zifiri karanlıktı, ama bitişikteki kışlanın avlusunda kalk borusu çalmaya başlamıştı. Tatlı karanlıklarımı altı buçukta hoyratça yırtacak zillere ve iğrenç ışıklara kadar bir saatim daha vardı.

Elbombası olayında Clément ve benimle birlikte yakalanmış olsaydı, Nestor'un bana gerektiği gibi yardım edemeyecek bir durumda kalacağı gerçeği neden sonra kafama dank etti. Olayın dışında kalarak davranış ve girişim özgürlüğünü tümüyle koruyordu. Ne var ki, benzin alev aldığında birdenbire ortadan yok oluşu ve o zaman bu zaman sürdürdüğü suskunluk, beni koruması altına aldığından beri duyumsadığım güven duygusunu yok etmişti. Ayrıca, yalnızca Clément ile onu ilgilendiren bir olayda, hiçbir suçum yokken okkanın altına benim gidişimi; bütün bu acıları onun yerine benim çekişimi nasıl unutabilirdim ki? Geceki karşılaşmamızda, onun gücünü ve egemenliğini görmek içimi biraz rahatlatmıştı kuşkusuz. Ama hemen o sabah disiplin so-

rumlusu gelip de öğretmenler kurulunun ertesi gün toplanacağını ve Clément ile beni ayrı ayrı dinledikten sonra hakkımızda karar vereceğini bildirince, içimde her şeyin yıkıldığını hissettim. İcra cezası yüzünden içine düştüğüm yalnızlık da beni iyice umutsuzluğa itince aklım başımdan gitti ve korkudan ne yaptığımı tam bilmeden içimden gelen kaçma duygusuna uydum.

Yatılıların kaçabilecekleri papaz efendilerin akıllarının ucundan bile geçmediği için gündüzlülerin okuldan çıkışlarında kapıda denetim yok denecek kadar azdı. Kolayca dışarıya süzüldüm ve Saint-Etienne kilisesinin arkasından dolanarak Malherbe sokağını geçip tren istasyonuna giden Tapisserie sokağına attım kendimi. Beauvais'de bütün bildiğim yerler bu kadardı. Şansım yardım etti, çünkü Dieppe'e son tren iki dakika sonra kalkıyordu. Yakalanmayacaktım. Gournay'e bir bilet alıp, bütün yolcuların, beni görür görmez, hem icra cezalısı hem de okul kaçağı olduğumu yüzümden okuduklarını sanarak, üçüncü mevki bir kompartımana girip bir köşeye büzüldüm. Tren her yerde duruyor, ikide bir geri geri gidiyordu; bu yüzden de Beauvais ile Gournay arasındaki otuz kilometreyi gitmek için bir saat gerekiyordu.

Bütün bu süre içinde gelişimi açıklamak için babama ne diyeceğimi yüreğim daralarak düşünüp durmuştum. Ona bir şey açıklamam gerekmedi. Saint-Christophe'tan telefonla haber verildiği için, beni istasyonda bekliyordu. Bana karşı her zaman göstermiş olduğu ilgisizlik ilk kez bir işe yaradı. Âdet yerini bulsun diye bıyığını yanaklarıma şöyle bir değdirdikten sonra eğer Beauvais'ye hâlâ tren olsaydı o geceden tezi yok okula geri gönderileceğimi, ama ertesi sabah yedi on beş treniyle de disiplin kuruluna yetişebileceğimi açıkladı. Bütün bunları o soğuk haliyle, sesinde en ufak bir öfke ya da sinirlenme belirtisi olmadan söylemişti. Eve gelince, işliğin tanıdık kokusu içimi biraz ferahlatır gibi oldu, ama üst kattaki oturma odası, yaşlanmakta olan yalnız bir erkeğin aşırı titizlik ile iğrenç özensizlik karışımı alışkanlıklarını öylesine güçlü bir biçimde yansıtıyordu ki, burada doğup büyümüş olmama karşın, kendimi birden buraya da Saint- Christophe'a olduğu kadar yabancı hissettim. Gece korkunç geçti; uzun süre uyuyamadım; içim geçer gibi olunca da karabasanlar gördüm hep. Bunların içinden saplantısal bir görüntü bir türlü yakamı bırakmıyordu: kilisede birdenbire çevremde yükseliveren alevlerin görüntüsü. Cehennem alevleriydi bunlar kuşkusuz, ama kurtarıcı alevlerdi de; çünkü Saint-Christophe yanarsa, tüm dünya yanarsa, benim mutsuzluğum da ortadan kalkacaktı.

Gün doğarken babam gelip beni sarsarak uyandırdığında daha yeni uyumuştum; saplantım - alev alev yanan Saint-Christophe imgesi - uyanır uyanmaz yine tüm benliğimi kapladı. Yangında benim de yok olduğumu farzederek, bu felakette hüzünlü bir doyum buluyordum. Yangının olmayabileceğiyse aklımın ucundan bile geçmiyordu; bu işten sıyrılabilmem için başka çare olmadığı saplantısı beynime yerleşmişti.

Babam Beauvais istasyonunda beni bir papaz okulu öğrencisinin bekleyeceğini söylemişti. Ama istasyonda hiç kimse yoktu. Olayların akışının, en azından bir süre için, öngörülenin dışında gelişmek zorunda kaldığını düşünerek bunu iyiye yordum. Yoldan geçenlerin yüzlerinden bir anlam çıkarmaya çalışarak, önceki günkü yolu acele etmeden bir kez daha geçtim.

Kolejin sokağı, itfaiyecilerin, yangın hortumlarını açarken olay yerinden uzaklaştırdıkları, aralarında mırıltıyla konuşan bir kalabalıkla dolmuştu. İtfaiyenin uzun merdivenli kırmızı arabası da ne olur ne olmaz diye getirilmişti; ama, söylenene göre, yangın bodrum katından çıktığı için ona gerek kalmamıştı. Gerçekten de, kazan dairesinin küçük pencerelerinden geniz yakıcı kapkara duman bulutlarının tembel tembel çıktıkları görülüyordu. Kazan dairesinin tam üstüne rastlayan küçüklerin sınıflarının camları kırılmıştı; içeride anlatılmaz bir yarı yanmış sıra, kürsü ve karatahta karmaşası görülüyordu. İtfaiyenin alabildiğine sıktığı su da bu keşmekeşe ayrı bir perişanlık havası katıyordu. Herkes birbirine, kürsünün bulunduğu yükseltinin tam karşısında, yerde açılmış, yanardağ ağzını andıran kömürleşmiş bir oyuğu gösteriyordu. Ateş, bodrumda uzun süre için için sürdükten sonra birdenbire buradan bir yanardağ gibi patlamıştı. Neyse ki çok erken bir saatte - oradan biri altıyı çeyrek geçe diye yangının tam saatini verdi -, derslikler daha boşken çıkmıştı yangın. Kimseye bir şey olmadığı söyleniyordu. Ama birden avlunun kapısı açıldı ve bir cankurtaran kalabalığın arasından kendine yol açarak geçti gitti. Yanımdan geçerken içinde oturan Nestor'un annesinin afallamış tombul yüzünü tanıdım.

Kapılar kapanmadan kolejin avlusundan içeriye süzüldüm. Bütün yatılılar oradaydılar; orada öylece, küçük kümeler halinde toplanmışlar, hareketsiz duruyorlar, aralarında alçak sesle bir şeyler konuşuyorlardı. Evlerine dönebilecek durumda olan gündüzlülerden gitmeleri istenmişti. Kimse bana dikkat bile etmedi; o gün yaşadım işte beni herkesten farklılaştıran yazgısal göstergeye karşı başkalarının inanıl-

maz körlüğünün ilk deneyimini. İnsanlar, demek, bu yangın ile benim kişisel yazgımı birleştiren apaçık, su götürmez ilişkiden habersiz olabiliyorlardı! Suçlu bile olmadığım bir uyduruk olayı fırsat bilip beni ezmeye niyetlenen bu gerzek herifler, Saint-Christophe'u çarpan cezada benim de payım olduğu gerçeğini suratlarına avaz avaz haykırsam bile, bunu asla kabul etmeyeceklerdi!

Nestor'u aradım. Annesi neden cankurtarandaydı ki? Öğrendiklerim beni perişan etti. O sabah, Nestor'un babası, oğlundan, saat beşte aşağıya inip kendi yerine kazanı doldurmasını istemişti. Nestor bu işi ilk kez yapmıyordu. Ama orada ne olup bittiği hiçbir zaman tam olarak öğrenilemedi. Aradan bir saatten biraz fazla bir süre geçtikten sonra küçüklerin sınıflarından alevler fışkırmıştı. Kazan dairesine giren ilk itfaiyeciler dumandan boğulmuş Nestor'un cesedini çıkarmışlardı yukarıya.

28 Mart 1938. Bu sabah, bana kalkma vaktinin geldiğini bildiren garip bir hoplama oldu içimde. Çalar saatim ikiye çeyrek kala durmuştu. Masadaki kol saatimi almak için kalktım. O da ikiyi on geçe durmuş. Saatin yedi olduğunu telefonla öğrenmek zorunda kaldım.

Sokakta yoğun bir sis vardı. Meaux'da oturan bir müşterime tamirhaneyi açmadan önce gidebileyim diye külüstür Hotchkiss'imi yolun kenarına bırakmıştım. Marşa basınca motordan ses seda gelmedi: Sis yüzünden aküsü boşalmış olmalı. Arabanın aküden beslenen saati de tam ikiyi çeyrek geçe durmuş.

Bu türden olaylara artık iyice alışmış olmasaydım, zincirleme rastlantılardan pekâlâ etkilenebilirdim. Ama yaşamımda açıklayamadığım o kadar çok rastlantı oluyor ki bunları beni *ufaktan hizaya getirme uyarıları* olarak görüyorum. Aslında öyle çok önemli şeyler de olmuyor, ama yazgı, görünmez, ancak kaçınılmaz olan varlığını unutmamam için gözünü üstümden eksik etmediğini anımsatıyor bana.

Geçen yaz, pencerem ardına kadar açık, uyuyordum. Uyanınca, günün ilk dakikalarında müzikle oyalanmak için radyoyu açtım. Müzik de gerçekten, kıpır kıpır, canlı, taptaze, çılgınca yükseldi. Derken tepemdeki damda kopan bir kızılca kıyamet dikkatimi çekti. Hatırı sayılır büyüklükte kuşlar gözleri dönmüş bir halde kapışmışlar, birbirlerine hakaretler yağdırıyorlardı. Gürültü giderek arttı, birbirlerine

girişmiş rakiplerin eğimli damdan aşağıya doğru kaydıklarını hissettim. En sonunda, kabarık tüylerden oluşan bir yumak pencerenin pervazına vurup sıçrayarak odanın içine düştü. İki saksağan, dehşet içinde, birbirlerinden ayrılarak bir anda pencereden uçup özgürlüğün yolunu tuttular. Aynı anda müziğin son ezgileri de sustu ve spiker hanım: 'Rossini'nin *Hırsız Saksağan* uvertürünü dinlediniz', dedi. Pikemin altından gülümseyerek mırıldandım: 'Günaydın, Nestor!'

Kimi kez de ağzımdan kaçan kendimle ilgili isteklerime - genellikle alaycı - yanıtlar alırım. Benim gibi çepeçevre göstergelerle, şimşeklerle kuşatılmış da olsa insan, şansın bir ara kendisine de gülebileceğini düşünemez mi sanki?

Altı ay önce, vadesi gelen birtakım borçlar yüzünden paraya sıkışınca: 'Nestor, ne olursun, bir kezcik yaparsın değil mi?' diyerek milli piyangodan bir tam bilet almıştım. Yo, isteğim duyulmadı değil! Yanıt bile aldım. Ama bir tür nanikti bu yanıt. Benim numaram B 953 716'ydı. Sahibine bir milyon kazandıran numaraysa B 617 359. Benim numaramın tersi, yani. Evrenin zembereğiyle aramda var olan ayrıcalıklı ilişkiden yararlanarak kendime bayağı bir çıkar elde etmek istediğim içindi bu ders. Önce kızdım, sonra güldüm.

4 Nisan 1938. Almanya'daki iktidar partisinin resmi yayın organı *Volkischer Beobachter* şu sözkalıbını atıyor ortaya: Bize tereyağı değil, top-tüfek gerek. Her yerde etkisini gösteren *kötücül tersyüz etme*'nin en aşağılık anlatımı bu. Bize tereyağı değil, top-tüfek gerek demek, ister soylu sözcüklerle, ister günlük sözcüklerle, hangi sözcüklerle söylenirse söylensin, sonuçta bize yaşam değil ölüm gerek, sevgi değil kin gerek demektir!

6 Nisan 1938. Renault otomobil fabrikası piyasaya bir gazojenli arabalar dizisi çıkarıyor. Doğrudan doğruya odun yakan ve beş-altı dakikalık bir yanma süresinden sonra hareket eden bir ile beş ton arası kamyonlar; bir de on sekizden otuz bir koltukluya kadar otobüsler. Garantili bir sistem uzun inişlerde de gaz oluşumunu sağlıyor, bu da arabaya bundan sonra daha güçlü hareket olanağı veriyor. Aygıt, yapı-

mında bez kullanılmadığı için tıkanma ya da yırtılma tehlikesi olmayan basit bir filtreyle donatılmış.

İlerlemenin artık *geriye doğru* yapılması tam çağımızın özelliği. Daha birkaç yıl öncesine kadar odunla işleyen arabalar herkesi güldürürdü. Yakında, tekniğin en son harikası diye salt saman tüketen bir motor çıkaracaklar karşımıza, ondan sonra da ağzımız kulaklarımızda at arabasını keşfedeceğiz.

8 Nisan 1938. Saint-Christophe'ta on altı yaşıma kadar kaldım. Hal ve gidişim kusursuz, notlarımsa felaketti. Yüzüme bir masumluk maskesi geçirmiştim; o zamandan beri de hiç çıkartmadım bu maskeyi; ama Rachel'den ayrılışım, sol elimle yazdığım ürkünç yazımı keşfedişim; birtakım başka göstergeler, bana artık maskemi çıkarttıracak gibiler. Kötülükten başka bir şey beklemediğim bir topluma varlığımı unutturmaya karar vermiştim. Gelgelelim, ruhum bir türlü öğrenemedi gitti kendisini olduğundan farklı göstermeyi. Öğretmenlerimin ona genel kültür niyetine yutturmaya kalkıştıkları ne varsa hepsini durmadan kustu. Ortaöğretimin sonuna geldiğimde, ne Corneille'den haberim vardı, ne de Racine'den, ama Lautréamont'u ve Rimbaud'yu kimseye çaktırmadan kendi zevkim için okuyordum, hatta ezbere biliyordum; Napolyon konusundaysa yalnızca Waterloo'daki yenilgisini biliyordum; İngilizlerin bu haini asmamış oluşlarına da fena halde içerliyordum; ama gül-haçlılar, Cagliostro ve Rasputin üzerine bilmediğim şey yoktu; çevremde beliren tüm göstergeleri titiz bir incelemeden geçiriyordum, bilimmiş milimmiş tüm benzer haltların üstüneyse bir çizgi çekmiştim. Onuncu sınıfın sonunda, olgunluk sınavını veremeyeceğim açık seçik belli olmuştu. Papaz efendiler, sırf sınavlardaki başarı oranını yüksek gösterebilmek için, beni de, vicdanları hiç sızlamadan, her yıl benzer kurumlardan sepetlenenler kervanına kattılar. Böylece kendimi Gournay-en-Bray'de buluverdim; burada babam bana mesleği olan motor tamirciliğini öğretmeye başladı. Bu az konuşur, soğuk nevale adamın varlığı her zaman aklımı, elimi, ayağımı birbirine dolaştırmıştır. Şunu da eklemem gerek: ben ne kadar bir halta yaramayan bir çırak idiysem, o da, hep yalnız çalışmış olduğu, ayrıca da birine bir şey öğretmek için ağzını açmaya bile üşendiği için, usta olarak benden matah biri değildi. Zaten, kısa bir süre sonra pılımı pırtımı toplayıp ra-

kibinin işlettiği Gournay'deki tek oto tamirhanesine attım kapağı. Askerlik bana önce Paris'e "çıkma", sonra da orada Ballon des Temes yakınlarında bir garajın sahibi bir amca keşfetme fırsatını verdi. Amcam beni, biraz da, büyükbabamın mirası paylaşılırken ters düşmelerinden beri görmediği babama nispet olsun diye, çok iyi karşıladı. Askerliğimi bitirdikten sonra onun en yakın dostu ve can yoldaşı oldum; beş yıl sonra, ölürken, Ballon'daki tamirhaneyi bana bıraktı. Yazgı, işte böyle, babamın mesleğinin eşi, ama ondan daha üst düzeyde bir mesleğe kavuşturdu beni. Aslında ben, toplumsal basamakları hızla tırmanmak için aile geleneğine ihanet etmek filan gibi şeyleri aklımın ucundan bile geçirmemiştim. Ne kadar yanıltıcı ve gülünç bir duruma düştüm, işin aslını astarını bilmeyenler karşısında! Şimdiye kadar hiçbir şeyi biri beni dürtüklemeden yapmadım ben; her şeyi sırf yapmış olmak için, bir uyurgezer gibi yaptım; askerliğimi de böyle yaptım, kadınlarla ilişkilerimi de böyle yürüttüm, vergilerimi de böyle ödedim; nedeni de hep bir uyanışı düşlemem, hep beni özgürleştirecek ve sonunda kendimi bulmamı sağlayacak bir kopmayı düşlemem. Bu kopmayı ne kadar düşlediğimi anlatmakta sözcükler yetersiz kalır. Demin de söyledim, yüzümdeki maske artık düşmek üzere. Bir de asıl şu sol elim var, asıl, üç aydan beri, sağ el yazımın hayatta bulamayacağı sözcüklerle yepyeni şeyler yazan, yeni Tiffauges'un ilk belirtisi olan şu sol elim var. Havaya cemre düşecek, ilkbahar gelecek. İlkbahar gelecek, buzlar çözülecek, sular buzları sürükleyecek...

11 Nisan 1938. Avusturyalı seçmenlerin yüzde 99.06'sı dün ülkelerinin Almanya'ya bağlanması yönünde oy kullanmışlar. Bu uçuruma doğru neredeyse toptan koşuş, halkın tüm direnişini yok eden bir dış baskı sonucu da değil, üstelik. Hayır, hastalık herkesin içinde kök salmış; yaşam ile ölüm arasında bir seçim yapma zorunda bırakılan yığınlar bir ağızdan: 'Ölüm! Ölüm!' diye haykırıyorlar, tıpkı Pontius Pilatus kendilerine 'İsa'yı mı yoksa Barabbas'ı mı salıvereyim' diye sorduğunda 'Barabbas! Barabbas!' diyerek ondan bu suçlunun salıverilmesini isteyen Yahudiler gibi!

13 Nisan 1938. On iki yaşıma kadar ufak tefek, nanemolla, çelimsiz bir çocuktum. Sonra, neredeyse hiç kilo almadan, alabildiğine uzamaya başladım, öyle ki ilk başlarda yalnızca çirkin, derken gülünç olan sıskalığım, kısa sürede kaygı verici bir hal aldı. Yirmi yaşındayken boyum birdoksanbir, kilomsa altmıştı. Hızla ilerleyen miyobum yüzünden de, uçmamaları için kâğıtların üstüne konan camlara benzer, gitgide kalınlaşan bir gözlük takıyordum. Askere alma kurulunun karşısına çıktığımda işte bu haldeydim. Adayları muayeneye hazırlama görevini üstlenmiş olan kır korucusu, gözlüğümü çıkarttırdıktan sonra, sanırım düşünmeden yaptığı bir hareketle, itiverdi beni, çırılçıplak ve körleşmiş bir halde, belediyenin "şeref salonu"na. Bu halde içeri girişim, çalışma masasının arkasına şişe geçirilmiş gibi dizilmiş Gournay eşrafından soyluluk heveslilerini epey güldürdü. Onları en fazla eğlendiren de cinsel organımın boyumla hiç de orantılı olmayışı, buluğa ermemiş bir çocuk organı kadarcık olmasıydı. Masanın arkasına dizilmiş bu bir örnek yerel ürünlerin içinden bölgenin doktoru olanı, hepsinin duyar duymaz anlamında hatırı sayılır bir müstehcenlik bularak makaraları koyverdikleri bilimsel bir laf yumurtladı: *microgenitomorphos,* yani minikçükselöğelilik gibi bir şey. Derken, kafa kafaya verip durumumu uzun uzadıya tartıştılar. Sonuçta kıl payıyla çürüğe çıkarmayıp askerlikte bedensel gelişmişlik istemeyen bir sınıf saydıkları muhabereye ayırdılar.

Hakkımda bir kez daha budalaca bir karara varılmıştı, çünkü güç bela yaptığım askerliğimi daha yeni bitirmiştim ki, Nestor'un daha o zamanlardan öngördüğü gibi, dişlerim birden büyümeye başlayıverdiler; diyeceğim, kimsede görülmemiş engellenemez bir iştahla midem gün boyu kazınır oldu.

İlk önceleri, içim yalnızca yemek aralarında eziliyordu. Derken, işlikte çalışırken ya da çalışma odamda otururken de birdenbire midem bir boşluk hissiyle oyulur gibi olmaya başladı; ellerim, dizlerim zangır zangır titrer, şakaklarımı ter basar, ağzımın suları akar oldu. O an mutlaka bir şey yemeliydim, ne olursa olsun, ama hemen, o an bir şey yemeliydim. İlk krizlerde, son sürat en yakın pastaneye dalıp, davranışım karşısında ne yapması gerektiğini bir türlü kestiremeyen pastacının şaşkın bakışları altında, çörek mörek elime ne geçerse tıkıştırıyordum ağzıma. Sonraları, kışın, bir şarap satıcısının dükkânının önündeki kaldırıma kurduğu tezgâhta sergilediği ıslak yosun kokan sepet sepet istiridyeleri keşfettim. Deniz kabukluları ile sek beyaz

şarap iyi gittiği için bu türden satışlar daha sonraları her yerde yapılmaya başladı; ama o zamanlar için bir yenilikti. Kendime iki düzine Portekiz istiridyesi açtırdım, yanına da bir kadeh nefis pouilly-fuissé şarabı. Sedefli yuvalarından çıkarıldıkları anda, yumuşacık, biçimsiz, kendilerini ağzın egemenliğine terk eden bu küçük bedenlerin yeşilimsi, tuzlu, iyotlu, taptaze etlerine dişlerimi geçirirken duyduğum oburca yeme zevki, etoburluk eğilimimin habercilerinden biri oldu. Salt çiğ et yemeye ne kadar fazla yaklaşabilirsem, besinsel eğilimlerimi o kadar fazla yerine getirebileceğimi anlamıştım. Herkesin genellikle tavada ya da ızgarada pişirerek yediği taze sardalyenin, pulları mutfakta biraz sabırla temizlendiğinde çiğ çiğ, soğuk soğuk da yenebileceğini öğrendiğim gün ileriye doğru büyük bir adım attım. Ama bu alandaki en büyük keşfim, tuz, biber, sarmısaklı sirke, soğan, arpacık soğanı ve kapariden oluşan zehir gibi baharatlı bir malzemeyle kıvamına getirildikten sonra bir yumurta sarısıyla yenen at kıymasından yapılmış 'Tatar bifteği' oldu. Böyle ender rastlanan bir tutkunun doyuma ulaştırılması söz konusu olunca, doğal olarak bu alanda da yapılacak pek çok şey, yapılmayı bekleyen pek çok gelişme vardı. Neuilly'de bu aykırı ve hoyrat yemeğin verildiği tek restoranın çalışanlarıyla tartışa tartışa, sonunda onlara etin katıksız çıplaklığını örtmekten başka bir işe yaramayan baharat ile tüm çeşnileri tek tek çıkarttırıp attırdım bifteğimden. Ama, verdikleri porsiyon etin miktarını da yeterli bulmadığım için, kısa bir süre sonra bir at kasabından aldığım filetoları bu kez kendim kıyma makinemde kıymaya başladım. Böylece anladım kasap vitrinlerindeki çengellerde sallandırılarak gelen geçenin seyrine sunulan derileri yüzülmüş hayvanların yabanıl ve devsel çıplaklıklarının, kıpkırmızı kocaman et kütlelerinin, yağlı ve madensel görünümlü karaciğerlerin, pembemsi ve süngerimsi akciğerlerin, ineklerin müstehcence birbirlerinden ayrılmış kocaman butlarının çağrıştırdığı koyu kırmızı içlidışlılığın, özellikle de bu kıyımın üzerinde dalgalanan soğuk yağ ve pıhtılaşmış kan kokusunun her zaman bende yarattıkları çekiciliğin nedenini.

Böylece keşfettiğim ruhumun bu yönelişi beni hiç mi hiç kaygılandırmıyor. Çünkü, 'Et severim, kan severim, ten severim' dediğimde benim için önemli olan yalnızca sevmek eylemi. Ben tepeden tırnağa sevgiyim. Hayvan eti yemeyi severim, çünkü hayvanları severim. O kadar severim ki, eğer kendi büyüttüğüm, yaşamımı paylaşmış bir hayvanım olsaydı, onun boğazını pekâlâ kendi ellerimle kesebilir,

sonra da onu sevecen bir iştah ve afiyetle yiyebilirdim. Hatta onu, adı sanı bilinmeyen, ne idüğü belirsiz bir etten alacağım taddan daha bilinçli ve daha derin bir tat alarak yerdim. Mezbahalara karşı duyduğu dehşet yüzünden etyemez olmuş şu salak matmazel Toupie'ye de bunu anlatmaya uğraştım boş yere. Herkes onun gibi yaparsa, evcil hayvanların çoğunun doğal çevremizden yok olacağını, bunun da çok hüzün verici bir şey olacağını nasıl anlamıyor ki? Evcil hayvanlar yok olacaklar çevremizden, tıpkı otomobilin atı kölelikten kurtardığı oranda bu hayvanın yok oluşu gibi.

Eğer yüreğimin ne üstün niteliklerle donanmış olduğunu görmek isteyenler varsa onlara süte olan düşkünlüğüm gösterilebilir bir başka örnek olarak. Baharatlanmamış çiğ et yiye yiye ilkçağların damak inceliğine kavuşan, çiğ etin sanki yavanmış izlenimi veren dış görünümü altında sakladığı varsıl ayırtılarını keşfetmeye başlayan tat alma duyum, kısa sürede içtiğim tek içecek haline gelen süt sayesinde de kendisine yeni uygulama alanları buldu. Sütün, yok pastörize edilmekmiş, yok bilmem ne edilmekmiş gibi adice yöntemlerle katledilmediği bir bakkal bulmak için insanın Paris kazan, o kepçe dolaşması gerek! Doğru dürüst bir süt içebilmek için çiftliğe kadar, ineğe kadar gitmek gerek; yaşamla, sevecenlikle, çocuklukla eşanlamlı olan, ama sağlıkbilimcilerin, titizlik pimpiriklilerinin, aynasızların ve benzer tüm mızmız heriflerin saldırısına uğrayan bu sıvının kaynağına ulaşmak gerek! Benim istediğim, sütte sütün gerçek süt olduğunun kanıtları bulunmalı; benim sütüm ahır kokmalı; üstünde de bir kıl ile bir saman çöpü yüzmeli.

Günde gövdeye indirmeye başladığım iki kilo et ile içtiğim beş litre süt dış görünümümü de, bedenimle ilişkilerimi de giderek değiştirdiler. Bugün, suratımı yine hiç sevmesem de, bedenimle gayet iyi anlaşmaktayım. Yüz on kilo dolaylarında olmama karşın bacaklarım oldukça uzun ve ince. Bu yüzden, tüm gücüm geniş kalçalarım ile kamburumsu sırtımda toplanmış. Kürek kemiklerimi çevreleyen sırt kaslarım sırtıma vurulmuş ağır bir heybeye benzerler. Doğal duruşumda ya da yürüyüşümde, sanki belkemiğim o yükün altında eğiliyormuş gibi görünürüm. Ama Rosengart ya da Simca-V marka bir arabayı, gerektiğinde, önünden ya da arkasından tuttum muydu tüy misali kaldırıveririm.

Beni büyülteç altına yatırmış olan Rachel, tüm bedensel özelliklerimi - en başta da, kuşkusuz, miniçükselöğemi - çok yakından bilirdi ve onunla dalga geçmek için de en ufak fırsatı bile kaçırmazdı.

"Sende", derdi bana, "bir sırt hamalının, daha doğrusu bir yük hayvanının bedensel yapısı var. Kim bilir, belki de azman bir katanasındır sen? Daha büyük bir olasılıkla da bir katır, onlar da senin gibi kısır olurlarmış".

Bir de, göğsümün tam ortasında bulunan ve Tıp Fakültesindeki bilimsellik taslayan bilgiç gerzeklerin adına 'sternum hunisi' dedikleri bir çöküntüyle bozmuştu aklını. Bir gün, artık burama kadar gelince ona, şaşkınlıktan gözlerini faltaşı gibi açarak dinlediği bir maval anlattım:

— Bu çöküntüyü benim koruyucu meleğim yaptı, diye başladım söze. Bir gün yasak bir şey yapmak istemiştim. Buna engel olmak istedi. Tartışmaya başladık. Ona bir tokat atayım dedim. O da göğsümün ortasına bir yumruk atarak karşılık verdi. Bir melek yumruğunun ne demek olduğunu bilirsin. Mermerden daha sert ve ağır bir yumruk. Tunçtan bir yumruk. Soluğum kesildi, sırtüstü yuvarlandım. Vuruşu salt *özdeksel* olsaydı ölüp gitmiştim. Ama bir melek yumruğuydu o, tinsel tüylerden bir boks eldiveniyle vurulmuşa benzeyen, ruhun bembeyaz tüyleriyle sarılmış sarmalanmış bir melek yumruğu. Ayağa kalkabildim. Ama o günden beri, göğsümün ortasında bu damga, bu çöküntü var, iki yanından göğüs kaslarımın sert ve boğumlu tepeler gibi, verimsiz ve umutsuz memeler gibi fışkırdıkları bu çöküntü. Arada bir nefes almakta zorlanırım; mermer yumruk hâlâ oradaymış, bütün gücüyle göğsüme bastırıyormuş gibi gelir. Bu nefes darlığına *meleksel baskı* adını taktım; kısaca *meleksel* diyorum.

— Peki, bunu yapanın senin koruyucu meleğin olduğundan emin misin? diye sormuştu ısrarla ve onda hiç görmediğim bir ciddilikle.

— Aslında, ben de arada bir kuşkuya düşmüyor değilim, demiştim. Belki de benim hakkımda pek iyi şeyler düşünmeyen birinin koruyucu meleğiydi. Seninki olamaz mı, örneğin? Ya da yatılı okuldan, ölmüş bir arkadaşımınki?

— Peki, tam olarak neydi, meleğin yapmana engel olmak istediği şey, diye sürdürmüştü sorularını.

Meleksel, bildiğim tek hastalığımdır benim. Buna hastalık denir mi, onu da bilmiyorum? Gittiğim bütün doktorlar, beni muayene edip de bir şey bulamayınca, gülünç varsayımlara giriştiler. Bir tanesi, sorduğumda, sternum hunisi ile nefes darlığım arasında bir ilişki olabileceğini kesinlikle yadsıdı.

— Doğrudan bir neden-sonuç ilişkisi olmayabilir, dedim, ama

simge ile simgelenen şey arasında var olan bir ilişkinin sonucu olamaz mı?

Her ne halse, meleksel, yaşamımın nefes alıp verme olayına temel bir anlam kattı. En azından bunu borçluyum ona. Onun sayesinde, ciğerlerim nefes alma işleminin doğal olarak gerçekleştiği geceden, derinden derine alınmaya çalışılan nefesin alacakaranlığına; kimi aşırı durumlarda da, bilincin büyük ışığına geçtiler. Bu aşırı durumlar iki türlü olurlar. İlki, beni, yerlerde debelendiren, görünmez ve ölümcül bir sıkıştırmaya karşı boğuşturan tıkanma korkusu dolu anlardır; öbürü, kırlangıç uçuşları ve arp sesleriyle dolu tüm gökyüzünün çifte çatallı kökünü dosdoğru ciğerlerime daldırdığı zaman yaşadığım, havayı derinliğine içime çekebilme mutluluğu.

14 Nisan 1938. Omuzlarımda ve sırtımda toplanmış bu korkutucu ve gereksiz gücü kime borçlu olduğumu söylememe bilmem gerek var mı? Nestor'un mirası bu, tabii. Bu konuda hiçbir kuşkum yok; ama olsaydı bile, bana yine ondan geçen korkunç miyopluğum, gücümün Nestor'dan miras kaldığına beni inandırmaya yeter de artardı. Kaslarımı şişirten güç onun gücü, sol elimle yazdığım ürkünç yazımı yöneten de onun ruhu. Alın yazımı ve olayların genel akışını birbirlerine bağlayan anlaşılmaz ortaklığın, hani şu ilk kez Saint- Christophe koleji yangınıyla ortaya çıkan, o günden beri de, durmadan, önemsiz sayılabilecek olaylarla varlığını bana anımsatan ortaklığın sırrını bilen de o. Bütün bunlar, yaşamımın en derin ve en karanlık gizini ortaya çıkarmaya başlayan uyarılar. Sonunda bir gün gelecek, Büyük Serüven onu tümüyle, tüm parlaklığıyla çıkaracak gün ışığına.

15 Nisan 1938. Dün sabah, Notre Dame'daki kutsal perşembe ayinine gittim. Kiliseden içeri, ortama uygun düşen ***karışık*** duygularım varsa girerim ancak; ayinlere de öylę giderim. Nedeni de şu: bana göre Luther, kimi yanlış yorumlarına karşın, Şeytan'ın Aziz Petrus'un tahtına kurulup oturmuş olduğunu ileri sürmekte yerden göğe kadar haklı. Kilisenin en alt basamağından en üst basamağına kadar her mevkiyi maaşa bağlamış Kötücül Güç Şeytan; papaz efendilerse, utanmadan,

arlanmadan, törenliklerini giyinip kuşanıp insanların karşısında boy gösteriyorlar. İnsanın gözlerinin boş inançtan körleşmiş olması gerek, kiliselerde sergilenen şatafatın içinde Şeytan'ın gülünç görkemini görmemesi için. Nedir o öyle, okullarda tembel çocuklara giydirilen eşek külahlarına benzeyen uzun piskopos başlıkları; uçları, kuşkuculuk ve bilgisizlik simgesi soru işaretleri gibi kıvrık asalar; Yeni Ahit'in utancından kıpkırmızı kesilen Orospusu gibi erguvan kırmızısı giysiler içindeki o kardinaller, Roma'dan kalma bütün o takım taklavatlar, sinek kovucular, San Pietro bazilikasında baş köşedeki o *sedia gestatoria* denen Papanın üstünde elle taşındığı iskemle, dört ayağı ile bir mamutunkini andıran karnı sanki tepesine yapacakmış gibi sunağın üstünü kaplayan Bernini'ye yaptırılmış o dev boyutlu tavanlık!

Ne var ki hiçbir şeyin gücü bu pislik yığınının altından çekingen çekingen, ama şırıl şırıl akan kaynağı tümüyle kurutmaya yetmez, çünkü Şeytan, Yeni Ahit'i sahiplenmeye girişmiş olsa bile, tüm ışık İsa'dan gelmekte; rahipleri, isteseler de istemeseler de, eveleyerek de geveleyerek de yapsalar, onun öğrettiklerine başvurmak zorundalar. Onun için, tüm bu yalan, dolan ve suç ormanının içinden bir ışık yolunun süzülüvermesi o kadar da olağanüstü bir şey olmasa gerek; bu yüzden giderim, arada bir, kimi ayinlere, bu ne zaman belireceği bilinmeyen ışığı bekleyerek.

Gittiğim ayin kutsal cumanın iç karartıcı gölgesi altında yapılıyordu. Görkemsiz bir ayindi; onun için de insanlar kendilerini daha fazla kaptırmışlardı olaya. *Gloria* duasının ardından çanlar kutsal cumartesiden önce son kez çaldılar. Derken, Bach'ın bir koro müziği üzerine orgcunun çeşitlemeler yaparak eşlik ettiği vaaz başladı.

Tanrı günah yazmasın, ama ne zaman kilisenin resmi müzik aleti olan orgun tantanalı ve yaldızlı sesini duysam kendimi anında Gournay-en-Bray kasabasının panayır yerindeki tahta atların sırtında bulurum. Atlıkarınca ateşli ve yaslı müziği eşliğinde döner de döner. Küçük oğlan çocukların çıplak baldırları, açık ağızlı, deli gözlü, yarı şahlanmış atların cilalı sağrılarında ezilirler. Çocuklardan oluşmuş bir binici birliği supapları, silindirleri, davulları, borulardan ormanı ve tempo tutan deli bakışlı, koskoca memeli bir cehennem tanrıçasıyla gerçek bir müzik fabrikası olan laternanın fırtınamsı müziğine kendini kaptırmış, yerden bir metre yükseklikte dolanır. Ölen her şeyi tinselleştiren anı, dörtnala kalkmış bu süvari birliğini de kontrpuanlı bir koroya dönüştürdü; içinden tütsü dumanı kıvrımlarının yükseldiği bir

vitray ışığında görüyorum dönerken, dönerken, ölmüş gitmiş yılların oğlan çocuklarını...

Öyle dalıp gitmişim ki, İncil'e ve onu izleyen *Mandatum*'a geçilince ne olduğunu birden kavrayamadım. Arkalıklı sandalyelere oturtulmuş on iki koro çocuğu, sırayla, giysilerinin kıvrımları arasından, çıplaklıkları ayinin görkemine heyecan verici bir biçimde aykırı düşen küçücük, bembeyaz ayaklar çıkartıyorlar. Ayini yöneten rahip Verdier de, her birinin önünde diz çöküyor. Gümüş bir kaptan çıplak bir ayağın üstüne birkaç damla döküyor, ayağı bir bezle kuruluyor ve tüm saygınlığını ve koskoca göbeğini hiçe sayarak, yere kadar eğilip ayağı öpüyor. Ondan sonra da, oğlan çocuğuna teşekkür etmek için ona bir küçük ekmek ile bir madeni para veriyor; tıpkı Cermen savaşçıların gerdek gecesinden sonra genç karılarına *Morgengabe* sunmaları gibi. Rahibin bu şükran gösterisine çocuklardan değişik tepkiler geliyor. Biri, şaşkın şaşkın çevresine bakınıyor; bir başkası, ciddi ciddi gözlerini yere indiriyor, ama benim gözdem olan melek yüzlüsü, kahkahayı basmamak için dudaklarını ısırıyor.

Sırmalarla süslü, erguvan kırmızısı renginde giysisi içinde, bir çocuğun çıplak ayağına dudaklarını değdirmek için yerlere kadar eğilen bu yaşlı adamın görüntüsü bir daha çıkmamak üzere yer etti kalbimde. Gözümden hiç silinmeyecek tüm bayağılığına karşın, kilisenin dün sabah, Nestor'un yirmi yıl önce, ölümünden önceki gün sormuş olduğu soruya son derece derin ve son derece soylu bir biçimde verdiği yanıtı unutmayacağım.

20 Nisan 1938. Mutluluk nedir? Bu kavramın içinde, insanın belirli bir refaha erişmiş, yaşamını bir düzene sokmuş olması, durmuş oturmuşluğa ulaşmış olması gibi hepsi de bana yabancı kavramlar var. İnsanın birtakım mutsuzluklarının olmasıysa, mutluluğun çevresine kurulmuş olan iskelesinin, yazgının darbeleriyle sarsıldığını hissetmesi demek. Onun için, içim rahat. Mutsuzluklara karşı güvencedeyim, çünkü benim iskelem filan yok. Hüznün ve sevincin adamıyım ben. Mutsuzluk-mutluluk seçeneğinin tam karşıtı olan seçenektir bu. Çırılçıplak ve tek başıma, ailesiz, dostsuz, geçinmek için, nefes alır ya da hazmeder gibi ayrımına varmadan yaptığım, düzeyimden çok aşağı bir mesleği sürdürerek yaşıyorum ben. Abanoz gibi kapkara, ışık sızdır-

maz, karanlık mı karanlık bir hüzündür, benim doğal tinsel ortamım. Ama bu karanlığın içinden sık sık beklenmedik ve hak edilmedik, hemen sönüveren, ancak gözlerimin önünde yine de yaldızlı, dans eden, parlak izler bırakan coşkun sevinçler de geçmez değil.

6 Mayıs 1938. Bugün bütün gazetelerin ilk sayfalarında çarşaf çarşaf yeni bakanlar kurulu üyelerinin fotoğrafları var. Bir ipten, kazıktan kurtulmuşlar sergisi sanki! Daha önceleri de başka 'düzenlemeler'de en az yirmi kez hayran hayran seyretme fırsatı bulduğumuz bu yirmi iki suratta adilik, alçaklık ve aptallık farklı biçimlerde canlanmışlar. İçlerinden çoğu zaten aynı bakanlıkta kalmışlar.

Bir 'Ürkünç Anayasa' tasarlaman gerek. Giriş bölümü şu altı öneriyi içermeli:

1. Azizlik, tek başına yaşayan, bedensel erkten yoksun olan bireye özgü bir niteliktir.

2. Buna karşın, siyasal erk tümüyle Mammon'dan gelir. Siyasal erkle donanmış olanlar, toplumdaki bütün haksızlıklardan, her gün toplum adına işlenen bütün suçlardan sorumludurlar. Bunun için bir ulusun en büyük suçlusu siyasal sıralamada en tepede bulunanı, yani Cumhurbaşkanıdır; ondan sonra, bakanlar gelir, onlardan sonra da toplum bünyesindeki tüm yetkililer, her biri Mammon'un hizmetinde olan, her biri Kurulu Düzen denen çamurlu magmanın canlı simgesi, her biri tepeden tırnağa kana bulanmış olan hukukçular, generaller, din adamları.

3. Bu korkunç görevlere kesin uyum gösterecek kurumlar oluşturulur. Mesleklerin en aşağılığının gereklerini layıkıyla yerine getirmek için, tersine uygulanan bir işlemle ve büyük bir titizlikle, ulusun içinde bulunabilecek en beter pislikten damıtılmış sütübozuk çalışma birimleri kurulur. Bir bakanlar kurulu, bir piskoposlar yüksek kurulu toplantısından, en üst düzeydeki tüm uluslararası konferanslardan, en pespaye akbabaları bile kaçırtan bir leş kokusunun yayıldığı kanıtlarla saptanmıştır. Daha alt düzeydeyse, yönetim kurulları, genelkurmaylar, tüm kurulu düzen örgütlerinin toplantıları, orta derecede dürüst bir adamın bile katılmaktan utanç duyacağı rezil yerlerdir.

4. Bir kişi, kendini yasanın üzerinde saydığı anda yasadışı kalır ve aynı nedenle yasanın korumasından çıkar. Bu nedenle, bir hamambö-

ceğinin ya da bir bitin yaşamı, herhangi bir erki başkalarına uygulayan bir kişinin yaşamından daha değerlidir. Milletvekilliği dokunulmazlığına *iyicil bir tersyüz etme* uygulanmalı ve bu uygulama her vatandaşa, tüfeğinin namlusuna rastgelen her politikacıya, av belgesi gerekmezsizin ateş etme hakkı vermelidir. Bu yolda her siyasal cinayet, Meryem Ana ile cennetteki melekleri mutluluktan gülümseten bir tinsel sağlık hizmetidir.

5. 1875 anayasasına bir madde eklenmesi uygun olacaktır. Buna göre, düşürülen bir hükümetin tüm üyeleri yargılanmadan hemen kurşuna dizilmelidir. Ulusun artık güvenmediği insanların, ellerini kollarını sallaya sallaya evlerine dönmeleri, bir de üstelik kuşkulu bir iflasla perdahlanmış siyasal yaşamlarını sürdürme hakkına sahip olmaları düşünülemez. Bu düzenlemenin üç olumlu sonucu olacaktır: Ulusun bu kokuşmuş kanlı irinini yok etmek; aynı kellelerin durmadan her yeni hükümette karşımıza çıkagelmelerini önlenemek ve siyasal yaşama en çok gereksindiği şeyi, ciddiliği getirmek.

6. Kendi isteğiyle herhangi bir üniformayı giyen herkes, bunu yapmakla kendisini Mammon'un, yani haksız zenginlik cininin kapıkulu olarak betimlediğini kabullenmeli, dolayısıyla da namuslu insanların her an kendisinden öç alabilme haklarını kullanabileceklerini bilmelidir. Yasa, aynasızları, papazları, park bekçilerini, hatta akademi üyelerini, her mevsim avlanabilecek leş gibi kokan hayvanlar arasında saymalıdır.

13 Mayıs 1938. İyicil tersyüz etme. Bu işlem, daha önce kötücül tersyüz etmeyle tersine çevrilmiş değerlerin yeniden gerçek değerlerine kavuşturulmaları demektir. Dünyanın sahibi olan Şeytan, buyruğundaki sürüyle hükümetler, yüksek görevlerdeki devlet memurları, din adamları, generaller ve polislerin yardımıyla, Tanrı'nın karşısına bir ayna tutmuş. Bunu yapınca da, sağ sola dönüşmüş, sol da sağa, iyiliğin adı kötülük olmuş, kötülüğün adıysa iyilik. Şeytanın kentler üzerindeki egemenliği, örneğin, meslekten askerlere, yani profesyonel canilere adanmış sayılmayacak kadar çok cadde, meydan, sokak adı gibi göstergelerlde karşımıza çıkıyor. Bu profesyonel canilerin hepsinin yataklarında ecelleriyle öldüklerini söylemeye bile gerek yok, çünkü buna benzer, Karanlıklar Prensi'nin, yani Şeytanın muziplikleri denilebilecek böyle gülünç şeyler olmadan Şeytansı hiçbir şey olmaz. Geçen

yüzyılın en iğrenç kasaplarından biri olan Bugeaud'nun tiksindirici adı bile, Fransa'daki pek çok kentte sokakların şerefini lekeliyor. Salt kötülük demek olan savaş, yazgısal olarak, şeytansal bir inanca dönüşmüş. Savaş, gün ortasında Mammon'un yönettiği bir kara törenden başka bir şey değildir; kandırılmış kalabalıkların önlerinde diz çöktürüldükleri kanlı putların adlarıysa: Vatan, Özveri, Kahramanlık, Şeref. Bu inancın en yüce tapınağıysa, İmparatorun Leşi ile yine orada çürüyen birtakım ikinci sınıf katillerin leşlerinden yükselen gazlarla şişmiş kocaman altın kubbesini Paris'in üzerine dikmiş Invalides binası. Şu 14-18 yıllarında yaşanan aptalca kıyımın bile birtakım gelenekselleşmiş, törenselleşmiş uygulamaları, baş köşeye oturtulmuş kişileri var: Zafer Takı'nın altında tüten meçhul asker ateşi, şakşakçılar, Maurice Barrès et Charles Péguy gibi tüm yetenekleri ve tüm etkilerini 1914 yılının toplumsal çılgınlığının hizmetine veren ve *Gençliği Mezbahaya Gönderen Büyük Kasaplar* mertebesine yükseltilmeleri gereken ozanlar; bunların yanında başkaları da var kuşkusuz.

Geleneksel törenlerle, kötülük, acı ve ölüm konusunda canlı tutulan bu inanca, mantıksal olarak, yaşamdan korkunç bir nefret duygusu eşlik eder. Aşk da, bu bağlamda, - soyut olarak baş tacı edilirken - somut bir biçime girerse, bir bedene bürünür de cinsellik, erotizm adını alırsa, anında acımasızca cezalandırılır. Bu sevinç ve yaratıcılık çeşmesi, bu yüce iyilik, bu soluk alan her şeyin varoluş nedeni, ister laik olsun, ister dinsel, herkesten daha iyi düşündükleri varsayılanlar sürüsünün şeytanca hıncından nasibini alır.

Not: *Arılık* düşüncesi, en bilinen ve en öldürücü kötücül tersyüz edilmelerin birinden doğmuştur.

Arılık, masumluk durumunun kötücül tersyüz edilmesidir. Masumluk, varoluşu sevme, göksel ve yersel besinlerin gülümsemeyle kabulü, cehennemsel arılık ya da kirlilikten birini seçebilme olasılığından habersiz oluş demektir. Bu kendiliğinden olan ve sanki doğuştan gelen azizlikten, Şeytan, bunun tam tersi olan ve kendisine benzeyen bir maskaralık üretmiştir: arılık saplantısı. Arılık saplantısı, yaşamdan nefrettir, insana kin duymadır, hastalıklı bir hiçlik tutkusudur. Kimyada *arı* bir cisim, tümüyle doğala aykırı bu duruma gelebilmek için vahşice bir işlemden geçirilir. Sırtına arılık şeytanı binmiş insan çevresine yıkım ve ölüm saçar. Dinsel arılaşma, siyasal temizlik, ırkın arılığını koruma gibi pek çok çeşitlemesi vardır bu korkunç izleğin, ancak bunların hepsi, aynı biçimde, hem arılığın hem de cehennemin simgesi olan o ayrıcalıklı araç ateşle işlenen sayısız cinayetle son bulur.

20 Mayıs 1938. Karl F.'nin evine gittim. Kablosu çok uzun olduğu için hareket de ettirilebilen bir mikrofonla alınan sesleri manyetik şeritler üstüne kaydetmeyi - sonra da bunları yeniden dinlemeyi - sağlayan garip bir Amerikan aygıtı satın almış. Bana çeşitli hayvan bağırışları, özellikle de kızışmış geyik böğürmeleri dinletti. Gerçekten de sesler çok başarılı bir biçimde yansıtılmıştı, ama bana özgü davranışlardan birine bir gönderme mi yapıyor acaba diye içime bir kurt düşmeseydi tadına daha fazla varacaktım. Sonra bana, kaydettiği kuş seslerini Müze'deki bir kuşbilimciye dinlettiğini, adamcağızın ancak bir müzikhol sanatçısının ıslıkla yaptığı taklitlerdeki seslerin hangi kuşların olduğunu söyleyebildiğini anlattı. Karl F.'nin büyük çabalar harcayarak doğada kaydettiği sesleriyse, belirsiz, özellikleri tam vermeyen sesler olarak değerlendirmiş bu uzman; kaydı da, sonuçta, tümüyle başarısız diye değerlendirmiş.

Karl F., en son dinletmek üzere ayırdığı bir bandın benim üzerimde bırakacağı izlenimi herhalde hiç tahmin etmemişti. Bu bantta ilk önce yalnızca sabırsız, durumdan hoşnut olmayan, sonra öfkeli, daha sonra da kuduran bir kalabalığın gitgide yükselen homurtusu vardı. Kudurmuş gibi bağırıp çağıran, gebertin diye haykıran, içine, atılan taşlarla kırılan ilk camların berrak şangırtılarının da karıştığı bu kin uğultusunu göğe doğru yükselten bu bin başlı canavarın şu anda da Karl F.'nin pencerelerinin altında olmaması gerçekten olası mıydı? Bu çılgın öfke özellikle bana karşı değil miydi? Sıkıntıdan tepemden aşağı ter boşanmış, donmuş kalmıştım; benzim de solmuş olmalı. Bir şeyim olup olmadığımı sordu Karl F., sonra da, elimden geldiğince uzatmamaya çalıştığım konukluğum süresince şaşkın şaşkın bakıp durdu bana.

Ona nasıl anlatabilirdim ki, insanlar beni yanlışlıkla yalnızca Ternes kapısında garajı olan kendi halinde bir oto tamircisi sandıkları için yaşamımı sürdürebildiğimi, yüklenmiş olduğum karanlık gücü anladıkları anda insanların beni linç edeceklerini? Ben bile yazgımdaki bu gizli yanı kavramakta zorlanıyorum: etten varlıkların kimi bölümlerini mermerden heykellere dönüştüren sihirli bir deynek dokunmuş bana çocukluğumda bir gün. O günden beri, yarı-etten, yarı-taştan biri olarak, yani, aynı anda, hem yumuşak bir kalp, açık bir sağ el, sevimli mi sevimli bir gülümseme; hem de çarpan herkesin ne yaparsa yapsın paramparça olacağı katı, acımasız, buz tutmuş bir yanla dolanıyorum yeryüzünde. Bu bir tür kutsama; pek istemeden gerçekleştirdiğim,

ama canı yürekten kabullendiğim ve her gösterge belirişinde de daha fazla benimsediğim bir tür kutsama.

3 Ekim 1938. Bu defteri dört aydan fazla bir süredir hiç elime almamıştım, bir daha açmayı da düşünmüyordum, ama olağanüstü bir şey oldu. Bu sabah olan şey o kadar önemli ki onu buraya aktarmak zorundayım, hem de hiç bir şey değiştirmeden yazmalıyım.

Saat altı sularında son derece perişan bir halde uyandım. Önce bir böğürme yapayım dedim, sonra bir k-şampuanı, ama yaşamaktan o derece bıkmıştım ki, en umutsuz anlarımda başvurduğum bu çarelere başvuracak kadar bile gücüm kalmamıştı. Bu depresyon durumlarında en korkunç şey, insanın bilincinin yerinde olması ya da öyle görünmesi, dolayısıyla da depresyonu arttırması. Umutsuzluk, bu gibi durumlarda, kendiliğinden, yaşamın anlamsızlığına tek gerçek yanıt olarak beliriyor. Bunun dışındaki - geçmişteki ya da gelecekteki - tüm tavırlar bir tür sarhoşlukmuş gibi geliyor insana. Yaşama ancak sarhoşken katlanabiliyor insan. İçki, aşk ya da din sarhoşluğu. Bir boşluk yaratığı olan insan, içine düştüğü akıl almaz serüvene aslında şu topu topu birkaç var oluş yılına -, kafayı çekerek katlanabiliyor ancak.

Tıraş filan olmadım. Üstüme iş giysimi geçirdim, kahve içmek için mutfağa bile uğramadan tamirhaneye indim. Bana yöneltilen bu müthiş düşmanlığa, benim de insansal kusurlardan uzak bir robot zırhıyla karşılık vermem gerekiyordu. Bu sabah, yalnızca Ballon tamirhanesinin patronu olacaktım. Bunun farkına ilk varan zavallı Ben Ahmed oldu. Okuması yazması olmayan bu veledin makinelere karşı olağanüstü bir yeteneği vardır, ama 'önseziyle', yöntemsiz, aklına estiği gibi çalışır. Motoru bir hafif 2 CV Citroen olan Georges İrat marka bir arabanın supaplarını, rektifiye etmek için, özel zımpara makinesinden geçirmiş, supap yataklarını alıştırıyordu. Ama, bir türlü, bir kurşunkalem alıp da şanfrenin üstüne yaklaşık 2 - 3 milimetrelik çizgiler çekerek supapların yerlerine doğru oturup oturmadıklarını denetlemeye yanaşmıyordu. Kurşunkalem kullanmak ürkütüyordu onu kuşkusuz. Bağıra çağıra yanına giderek onu arabanın başından uzaklaştırdım ve kendim geçtim işin başına. Daha sonra zılgıt yeme sırası geç geldiği için Jeannot'nun oldu. Onu da, eline on iki kadar supapları onarılacak iç lastik tutuşturarak tezgâha yolladım. Sonra, hazırlanacak bir yığın

faturayla, çalışma odası olarak kullandığın camlı bölmeye kapandım. Saat yedi buçukta, Gaillac, elektrik sistemini gözden geçirmem için 402 B'sini bıraktı, derken postacı mektupları getirdi. Gün kör topal başlıyordu.

Saat dokuza çeyrek vardı, Rosengart marka arabası üzerine matmazel Toupie'yle laflıyorduk ki, Georges İrat'nın onarımını tamamlayan Ben Ahmed motoru çalıştırdı. Bir kulağımla matmazel Toupie'yi, ötekiyle de, uzaktan, dört dörtlük çalışıyor gibi görünen Georges İrat'nın motorunu dinliyordum. Ben Ahmed'in kısa aralıklarla motora sonuna kadar gaz vermesine sinirlenmeye başlamıştım. Koca bir kedi gibi keyifli keyifli mırıldanan motoru, böyle boşta ambale etmeye ne gerek vardı ki? Ben Ahmed sanki motorun çıkardığı uğultudan ve bütün tamirhaneyi dolduran egzoz gazlarından zevklenir gibiydi. En sonunda bir sessizlik oldu. Matmazel Toupie bana, felsefe okuttuğu Saint-Dominique dinsel okulunu anlatıyordu. Yatılı okullar eskiden beri ilgimi çektikleri için yapmacık olmayan bir ilgiyle sorular soruyordum ona; bu arada da bir yatılı kız okulunun neye benzeyebileceğini düşünüyordum. Tam bu sırada, Georges İrat, bir kez daha seslerimizi bastıracak gibi uludu. Sonra, bu korkunç crescendonun ortasında, tak diye madensel bir ses açık seçik geldi kulağıma. Sesi Ben Ahmed de duymuş olacak ki hemen gazı kesti. Bulunduğum yerden, Jeannot'nun elini şakağına götürdüğünü, tezgâha doğru öne eğildiğini, diz çöktüğünü, sonra da arkaya doğru yere yuvarlandığını gördüm. Vantilatörün bir kanadının kırılıp korkunç bir hızla ona çarpmış olduğunu anladım o an. Bir sıçrayışta üstüne atılarak, zayıf ve baygın vücudunu kucağıma alıp havaya kaldırdım.

İşte o zaman, dayanılmaz ve bayıltıcı tatlılıkta bir şey çöktü üstüme. Sanki gökten yıldırım gibi inen bir kutsanma ne yapacağımı şaşırttı bana. Gözlerim, bir yanda kumral saç tutamları altında kemikli ve kanlı yüzü koluma yaslanmış, öte yanda incecik dizleri birbirine bitişik, ağır postalları boşlukta öylesine sallanarak kucağımda yatan bu kıvrılmış vücuda dikilmişlerdi. Ben Ahmed bana bakıyordu şaşkın şaşkın . Hiç kıpırdamıyordum. Sonsuza kadar böyle kalabilirdim. Kirişlerini örümcek ağı sarmış, pencereleri kir pas içinde Ballon tamirhanesi umurumda bile değildi artık. Dokuz melek sıralarına göre çevremi görülmez ve ışıklı bir aylayla sarmışlardı. Hava tütsü kokuları ve arp sesleriyle doluydu. Damarlarımda bir dinginlik ırmağı akıyordu tüm görkemiyle. Ben Ahmed sonunda dayanamadı:

— Bak! dedi, yerde gittikçe yayılan koyu bir lekeyi göstererek. Kan kaybediyor!

Bu sözlerin ardından, mutluluktan kıpır kıpır uzun bir sessizlik yeniden kapladı ortalığı.

— Bir çocuk taşımanın bu kadar güzel bir şey olduğunu bilmiyordum! diyebildim neden sonra.

Ve bu sıradan tümce, anılarımda uzun ve derin bir yankı uyandırdı. Büyüyü matmazel Toupie bozdu. Beni zorla Rosengart'ına doğru sürükledi; arabanın arkasına yükümle zar zor binebildim. Sonra Neuilly kliniğine gitmek üzere yola çıktık.

Jeannot'nun ciddi bir şeyi yok. Kafasının saçlı bölümünde derince bir çizik ile bir baş travması var. Kafatasında çatlak filan yok. Onu, daha tam ayılmamışken annesinin evine götürdüm; kadın, oğlunun kafasındaki sarık biçimindeki kocaman pansumanı görünce bayılır gibi oldu. İkimizden en fazla yaralananıysa yine bendim tabii; bu kaza sonucu ulaştığım göz kamaştırıcı Tanrı esini aklımdan hiç çıkmıyor.

6 Ekim 1938. Kalemime takılan ilk sözcük, ilk bakışta çok sıradan ve zayıf gibi görünüyor, ancak büyük bir kaynaktan geliyor: *erinç*. Evet, Jeannot'nun hareketsiz bedenini kucağıma alıp kaldırdığımda, tepeden tırnağa bir tür erinç kapladı her yerimi. Özellikle tepeden tırnağa diyorum, çünkü, odak noktası genelde dar bir alana müstehcence yerleşen haz duygusundan farklı olarak, bu mutluluk dalgası beni tümüyle sardı, en derindeki katmanlarımı, en uç noktalarımı bile suladı. Açık saçık, ayrıca süreyle sınırlı bir iç titremesi değildi bu; bütün benliğimin ortak yaşadığı bir neşeydi. Bu noktada, kaçınılmaz olarak, İncil üzerindeki düşüncelerimi yinelemek, eskil Adem'i anımsatmak istiyorum: hem kadın-taşır, hem çocuk- taşır; ayrıca, hem sahip olan, hem de sahip olunan konumunda bulunduğundan sürekli erotik hazlar içinde yaşayan, bizim sevişmeden aldığımız haz onunkinin yanında suyunun suyu kalan, ilk günah öncesinin eskil Adem'ini. Acaba insanüstü yönelimim beni de, kimi durumlarda, hem erkek hem dişi olan büyük atamızın coşkun hazzına ulaştırıyor olabilir mi?

Ama, fikir yürütme düzleminden çıkmaya çalışmalı, somuta daha bir yaklaşmalıyım. Dünkü deneyimimin tartışmasız en *nesnel* verisi, Jeannot'nun *ağırlığı*, yani istenilen kesinlikte, kilogramla belirlenebi-

lecek bir ağırlık. Bu ağırlığı ben yüklendim ve sonuç: Erinç / 'Euphorie'.

Kendini iyi hissetme, diyor yavan bir biçimde sözlük. Ama, sözcüğün kökeni daha aydınlatıcı. Kökendeki 'eu' iyilik, mutluluk, dingin ve dengeli neşe düşüncesi uyandırıyor. Sonra, 'porter' / taşımak'tan türemiş '*phorie*'. 'L'euphorique' / erinçli, bu durumda, mutlu olan, iyi olan demek. Ama, yalnızca kendini mutluluk içinde *taşıyor*, demek, anlamı daha da eksiksiz aktarmak olacaktır. Bu noktada, bir ışıkla aydınlanıyor birden geçmişim, bugünüm, kim bilir, belki de geleceğim. Temeldeki bu taşıma, bu 'phorie' düşüncesi, İsa- Taşıyan devin, Saint-Christophe'un adında da var, Albuquerque'in söylencesinde de var, şimdi de, burnumdan soluyarak onarmak için kendimi harap ettiğim, ama tüm bayağılıklarına karşın insan '*taşıma*' aygıtları, '*phorique*' aygıtlar olan şu otomobillerde de var.

Artık durmam gerek. Bu art arda gelen Tanrı esinlerinden gözlerim yanıyor. Ama bir düşüncemi daha yazmak istiyorum. 3 Ekim günkü erinç benim ağırlığıma eklenen bir çocuk ağırlığıyla gerçekleşmişti. Jeannot şişman bir çocuk değil, kuşkusuz, ama yine de kırk kilo filan olmalı, onun kilosu benim yüz on kiloma eklenmişti. Benim 'taşıma erincimse en iyi bir hafiflik, bir hafifleşme, insanı kanatlandıran bir sevinç duygusuyla tanımlanabilir. Artan bir ağırlıkla sağlanan bir tür ayakların yerden kesilmesi olayı! Şaşkınlık verici bir olay! *Tersyüz etme* deyimi geliyor hemen kalemimin ucuna. Bir tür gösterge değişimi oldu: artı eksi oldu, eksi de artı. Bir iyicil, yararlı, tanrısal tersyüz etme olayı bu...

20 Ekim 1938. Bu gece, bir türlü uyuyamadım. Hava yumuşak ve aydınlık olduğu için, külüstür Hotchkiss'imin direksiyonuna geçip rastgele sokaklarda dolaşmaya başladım. Champs-Elysées bulvarı, Concorde meydanı, Seine kıyıları. Derken yolum Hal'in çevresini tıkayan dizi dizi el arabaları ve kamyonlarla kesildi. Arabayı bir yere bırakıp yürüyerek aralarına daldım, dalar dalmaz da kendimi, keskin ve içbayıltıcı kokularıyla, asetilen lambalarının madensel ışığında daha da belirginleşen çiğ renkleriyle Paris'in göbeğinde koskoca bir meyve bahçesi, koskoca bir sebze bahçesi yaratan bir sebze ve meyve çığının ortasında buldum. İnsanın aklına ilk önce Gargantua'nın yemeği geli-

yor, ama buradaki bolluk giderek tüketim kavramını bile gülünçleştiriyor, oburluktan bile vazgeçirtiyor insanı. Lahanalardan oluşan piramitlerin, karnabahar dağlarının çevrelerinden dönüyorum, derken, sıkışan iki tekerlekli bir yük arabasından kaldırıma boşalan pırasa çığının altında kalmaktan son anda kurtuluyorum.

Muazzam miktarlarda oluşlarının bu sebze ve meyvelere değerlerinden kaybettirdiğini düşünmek doğru olmaz. Tersine, bu durum, onları kullanılmaz kıldığı, daha baştan her tür kullanım düşüncesini ortadan kaldırdığı için, yüceltiyor bile onları. Böyle olunca da, ayaklarımın dibine yayılanlar elma, bezelye, havuç olmaktan çıkıp, elma kavramına, bezelye kavramına, havuç kavramına dönüşüyorlar...

Bir superisi gibi, üstüne yapışmış pullarla pırıl pırıl, gençliğinin tazeliğiyle ışıl ışıl, çok güzel bir tatlısu balıkçısının dışında kalan bütün kadınlar kapı gibiler; bir yandan da avaz avaz bağırıyorlar. Ama, onlar ile aramda var olduğunu hissettiğim yakınlık dolayısıyla, ilgimi asıl çeken, 'fort' denen yük taşıyıcılar. Geniş sırtları, koskocaman elleri, omuzlarına bir yarım sığır ya da bir ringa balığı fıçısı vurduklarında küçük küçük adımlarla gidişleri, bütün bunlar, beni yansıtıyor, kuşkusuz, bir yönümle. Ancak bayağılaşmış, tecimsel ve aşağı kullanımlar düzeyine indirilmiş bir '*taşıma*' / '*phorie*' bu. Sanırım bu yüzden '*phores' des Halles* / Hal taşıyıcıları yazacak yerde kabaca *forts des Halles* / Hal güçlüleri yazılıyor. 'Fort' / Güçlü, 'phore'un / 'taşıyıcı'nın bayağılaşmış biçimidir. Görkemli ve yüce gönüllü, muazzam omuzlarında, mağrur bir edayla, ayaklarının dibine bitmez tükenmez bir çiçek, meyve ve değerli taşlar hazinesi döken bir bereket boynuzu taşıyan gerçek bir Hal 'phore'u / 'taşıyıcı'sı canlandırdım gözümde.

28 Ekim 1938. Bir sözlüğü karıştırırken, Atlas'ın omuzlarında - genelde gösterildiği gibi yeryüzünü değil - gökyüzünü taşıdığının ayırdına vardım. Aslında, coğrafyasal anlamda Atlas bir dağ; bir dağın gökyüzünü tutan bir direğe benzetilmesinin bir anlamı olsa bile, yeryüzüne uygulanınca bu imge iyice saçmalaşıyor. En anlı şanlı '*phorique*' / '*taşıyıcı*' kahramanlardan birine yamanan kötücül tersyüz etmenin bir örneği bu. Atlas omuzlarında yıldızlar ile ayı, takımyıldızları ile samanyolunu, bulutsu yıldızları, kuyruklu yıldızları, erime durumundaki güneşleri kaldırıyordu. Yıldızlı uzamlara dalan başı yıldızlar arasında

dolaşıyordu. Bunu değiştiriyorlar. Başını taçlandıran, onu kutsayan mavi ve altın rengi sonsuzun yerine, ensesini öne eğdiren, görüşünü engelleyen o donuk çamur kütlesi yerküreyi yüklüyorlar sırtına. Böylece, kahramanın değeri düşürülüyor, aşağılanıyor, 'phore' iken 'fort' oluyor, gönül huzuruyla yapılan bir iş, külfetli bir iş biçimine sokuluyor.

Ama düşünüyorum da, benim yaşamımın, doğal sonunu ve kutsanmasını bulabilmesi için ulaşmayı amaçlaması gereken söylensel kahraman, gökyüzü-taşıyan Atlas, yıldız-taşıyan Atlas olmalı. Geleceğe ne götürürsem götüreyim, omuzlarımda hangi değerli ve kutsal yükü taşırsam taşıyayım, benim son utkum, Tanrı dilerse, enseme yerleştirilmiş bir yıldızla, çocuk İsa'ya bağlılıklarını bildiren müneccim kralların gördüklerinden daha parlak ve daha yaldızlı bir yıldızla yürümek olacak yeryüzünde...

30 Ekim 1938. Hervé geldi bu sabah, kabriole Viva model spor Renault'sunu almaya. Satıştan aldığım oldukça kabarık komisyon, bu tür züppe arabalarına karşı duyduğum tiksintiyi azaltıyordu. Yeni arabasına kavuşmaktan çok heyecanlanan Hervé, hiç bu kadar neşeli, hiç bu kadar kendinden, toplumsal başarısından ve erdemlerinden emin olmamıştı; toplumsal başarısına kendi erdemleriyle ulaştığı inancı da yerleşmiş tabii kafasına. Otuz altı yaşına basmış; bana bu yaşın en dolu, en dengeli yaş; doğumdan sonra yükselerek gidip, bir yere gelince ölüme doğru aşağıya inecek bir eğrinin doruk noktası olduğunu söyledi.

Bana göreyse, o her zaman otuz altı yaşında; on yıl önce tanıştığımızda da otuz altı yaşında gösteriyordu, ben tanımadan önce de kuşkusuz öyleydi, belki doğduğu günden beri de öyle. Yalnız, şimdiye kadar, otuz altı yaşından *daha genç* gösteriyordu, bundan sonraysa her geçen yıl otuz altı yaşından *daha yaşlı* gösterecek.

Her insanın, gelmeden ulaşmayı amaçladığı, ulaştıktan sonra da sıkı sıkıya sarıldığı böyle bir 'temel yaş'ı var galiba. Bertrand *temelde* hep altmış yaşındaydı, Claude'sa yaşamı boyunca on yedi yaşında bir delikanlı kalacak. Bana gelince, sonsuza kadar yaşayacak oluşum, yaşlanma dramı ile arama aşılmaz bir *mesafe* koyuyor ve ormanda mevsimlerin gelip gidişini seyreden bir kaya gibi, hüzün yüklü bir kayıtsızlıkla, insan kuşaklarının gelgitini izliyorum yerimden.

Hervé'yi bu kadar dinç ve iyimser görünce başka bir düşünce geldi

aklıma: o bir *aşırı-uyumlu.* Tıp bilimi bu yeni aşırı-uyumluluk kavramını biraz kurcalamalı; eğitim sistemi de, aman çocuklar bir uyumsuzluk yaşamasınlar kaygısıyla onları birden aşırı-uyumlular yapmamaya özen göstermeli.

Aşırı-uyumlu kendi çevresinde, 'sudaki balık gibi' mutludur. Balığın suya aşırı-uyumlu oluşu oranında. Yani, mutluluğu tamdır, ancak tam olduğu oranda da kırılgan bir mutluluktur bu. Su çok ısınırsa, ya da çok tuzlulaşırsa ya da düzeyi alçalırsa, sarsılır... Onun için, en iyisi suya yalnızca uyumlu, hatta en alt derecede *uyumlu* olmaktır, hem suda hem karada yaşayan hayvanlarda olduğu gibi. Bunlar ne nemli ortamda, ne de kuru ortamda tam mutludurlar, ama ona da, buna da, tam olmasa da, uyum sağlarlar. Hervé'nin kötülüğünü filan istediğimden değil, ama kurduğu parlak düzenin bir yerinde bir şey kırılacak olsa, birgün yazgının sillesini bir yese, o güzelim dengesini yeniden bulmakta çok zorlanacak biri o. Oysa, hem suda hem karada yaşayan bizler, hiçbir ortamda tam mutluluğu bulamayan, geçici şeylerle, olabilecek kadarıyla yetinen bizler, doğuştan biliriz biz, çevrenin tüm ihanetlerine göğüs germeyi.

4 Kasım 1938. Oraya buraya gidip gelirken yolum Louvre taraflarına düştüğünde, hep bu müzeye daha sık girmediğim için kızarım kendime. Paris'te oturup da, Louvre'a hiç gitmemek, aptallıkların en bağışlanmazıdır. İki yıllık bir aradan sonra, bu öğleden sonra Louvre'a gittim bu yüzden. Bu ziyaretten edindiğim en belirgin kazanç, ilgi alanlarımın yer değiştirmesi dolayısıyla yaşamakta olduğum evrimin önemini kavramam oldu.

İnsanın, daha ilk adımda, gözleri yaşarmadan, bu başyapıtlar birikiminin yaydığı ışıltıya bakabileceğini düşünemiyorum. Paros adasının eskil Apollon'unun büyüsü! Bir yanda, bir sütun gibi yusyuvarlak, butları birbirlerine kaynamış, kolları gövdenin kütlesi içine girmiş bedenin donmuş kalmışlığı, öte yanda dinginlik yayan, gizemli bir gülümsemeyle aydınlanmış, taş boyunca uzanan ve yara izlerini andıran çatlakların hüzünlendirdiği yüz ve bunlar arasındaki karşıtlık ne kadar etkileyici!

Bu tanrı benim evimde olsaydı, ona gece gündüz sahip olsaydım, yaşamım nasıl olurdu, onu düşünüyorum. Doğrusunu söylemek gere-

kirse, yok, iki bin yıllık bir düşüşten sonra yanıma inen bu korlaşmış göktaşının varlığına nasıl dayanabileceğimi düşünmeye bile yetmiyor gücüm. Sanatın temel işlevini en güzel bu heykel açıklıyor: sanat yapıtının işlevi, zamanın - zamanın aşındırmasının, her yerde hazır ve nazır ölümün, sevdiğimiz her şeyin bir gün yok olup gideceği konusundaki var olan kesin sözün - hasta ettiği yüreklerimize biraz sonsuzluk getirmek olmalıdır. Sanat yapıtı en yüce ilaçtır, ulaşmak için çabaladığımız sakin huzur limanıdır, ateşten yanan dudaklarımıza bir damla soğuk sudur.

Yunan ve Roma sanatına ayrılmış salonlarda beni en uzun süre büstler tutarlar. İnsan bıkmıyor, bu, derinliklerinden yoğun bir biçimde zekâ, tutku, acımasızlık, halinden memnunluk, yüreklilik, daha azlarındaysa iyilik, soyluluk fışkıran yüzleri sorgulamaktan. Sonsuza kadar yanıtsız kalacak şu soruyu onlara sormaktan bıkmıyoruz: sizler hangi gösterinin, hangi yaşamın, hangi evrenin şifrelerisiniz?

Sonra, birkaç salonu daha oldukça çabuk ve çevreye fazla dikkat etmeden şöyle bir dolaşırım, birkaç tablonun önünde dururum yalnızca - on beş yıldır hep aynı tablolardır bunlar -, yaptığım bunları bir tür ziyaret, hallerini hatırlarını sorma, bu eşsiz aynalarda kendi imgemi arama gibi bir şeydir. Burada, Nestor'un çok ilgilendiği ve Saint-Christophe'un değişik uzamlarında izlemeye çalıştığı bir deneyi, *hava yoğunluğu* deneyini bulurum burada. Bu güzelliklerle yoğunluğa ulaşmış havada, taşıma coşkusuyla da ilişkili bir tür sarhoşluk izlenimi yaşarım. Sabırla tamamlamaya çalıştığım büyük puzzle'a eklenecek yeni bir parça olur bu.

Giriş kapısından geçerken, görevli memurla fena halde kapışmış bir çocuk görüyorum. Az sonra da, anlaşmayla sonuçlanması olanaksız tartışmanın nedenini anlıyorum. Çocuk yanında fotoğraf makinesini de getirmiş, onu müzeye sokması için de 0.50 frank istemişler. Yanında bu para yok; bu kez makinesini vestiyere bırakmasını istiyorlar, bu da gülünç bir öneri, olacak gibi değil, çünkü vestiyer de 0.50 frank. Çocuk içeri girmekten vazgeçip, kırık, uzaklaşıyor, ama ben tabii hemen atılıp ona - erişkinlerin saçma çözümü olan, fotoğraf makinesi için gerekli 50 santim kurtulmalığı değil - romanlara, serüvenlere özgü bir kaçakçılık çözümü öneriyorum ve kapıdan içeri onunla birlikte, ceketimin altına sakladığım kavga konusu o nesneyle böğrüm şişkin bir halde giriyorum.

Etienne on bir yaşında. Boyu yaşına göre kısa, bir de, insanı hay-

ran bırakacak kadar pis. Biçimsiz, ince, kemikli, sıkıntılı suratı ile yuvarlak ve çarpık dizli, şişko ve hantal bedeni harika bir karşıtlık oluşturuyorlar. Kitap konmaktan yırtılmış cepleri, tırnakları acımasızca yenmiş küt elleri, onu, şaşkınlık verici bir düşünsel olgunluğa erişmiş - doğuştan her şeyi okumuş ve anlamışa benzeyen -, ancak bedensel gelişmelerindeki gecikme yüzünden bütün söyledikleri bir tür masumluk ürünü sayılan çocuklar ulamına sokuyordu.

Daha ilk salonlardan başlayarak, sergilenen yapıtları çok iyi bildiğini hissettiriyor ve beni doğruca, fotoğrafını çekmek istediği Guido Reni'nin *Davut* tablosuna götürüyor. Bu kasım kasım kasılan budala, koca yanaklı, bu bön bön bakan, içinde hiçbir kötülük olmayan, kafasına saçma sapan tüylü bir şapka geçirmiş, bir hayvan postunun içine zar zor sığmış bu şişko çocuk, nasıl Etienne'in sevgisini kazanmış olabilir ki? Yaptığı bölük pörçük açıklamalardan, bu Davut'un Etienne için *hiçbir zaman, hiçbir şeyden kuşku duymamış* olanların büyüleyici soyunu simgelediğini anlıyorum. Etienne bunu keşfetmiş demek! Üzerlerinden sınırlılık akan birtakım insanlar vardır, pırıl pırıl güzeldirler, ama işte o kadar; açık yüreklilikle söylersek, yaşama tam uyum sergilemeseler, dilekleri ile çevrelerindeki nesneler, sözleri ile kendilerine yöneltilen sorular, yetenekleri ile yaptıkları işler mucize gibi örtüşmese aslında her yerde hor göreceğimiz yaratıklardır bunlar. Sanki dünya onlar için yapılmış, onlar da dünya için yaratılmış gibi doğarlar, yaşarlar ve ölürler, ötekilerse - kuşkucular, akılları karışmışlar, yaşama gücenmişler, her şeyi merak edenler, Etienne, ben - bunların öyle önlerinden geçişlerini izlerler ve *doğallıklarına* hayran kalırlar.

Bir süre, önceki ilgi alanlarımı unutmuş gibiydim ki, Vatikan Müzesindeki bir heykelden çıkartılmış bir kalıp beni birdenbire yine bunların içine çekti. Heykelin kaidesindeki tanıtım yazısı bile yeterdi zaten dikkatimi uyandırmaya: Pédéphore Herakles. Gerçekten de, sol koluna oturttuğu küçük oğlu Telephos'u taşıyan Herkül'ün bir betimlemesi bu. Pédéphore, yani Çocuk Taşıyan. Çocuk Taşıyan Herkül..

Etienne, apışıp kalmama doğal olarak bir anlam veremeden bakıyordu bana. Onu öyle görünce, gülerek yanına diz çöktüm ve sol kolumu dizlerinin arkasından geçirdim. O da oyuna katılarak kıvrılan koluma oturdu; karşımızdaki Herkül'e benzer biçimde, sağ elimle bir gürze dayanıyormuş gibi yaparak ayağa kalktım. Aynı pozu biraz ileride, Praksitelos'un, solak koluna çocuk Bakhüs'ü oturtmuş Hermes heykeliyle de alabilirdik. Ama, asılları Napoli Ulusal Müzesi'nde olan iki

kopya ilgimizi daha çok çekti. Bunlardan biri, yarı döndürüp havaya kaldırdığı başını ensesine ata biner gibi oturtarak taşıdığı çocuk Dionysos'a çevirmiş sembal çalan bir satiri gösteriyor. Çocuk sol eliyle satirin saçlarından tutunmuş, sağ eliyleyse ona bir salkım üzüm sunuyor. Neyse ki Etienne'le tek başımızaydık salonda, çünkü rastlantı sonucu karşılaştığım yoldaşımı omuzlarının tepesine oturtup, düşsel ama şiddetli sembal vuruşlarıyla tartımlanan dairesel bir satir dansı yapmaya başladım salonun ortasında; bu arada Dionysos, yanaklarımı çıplak ve pis uylukları arasına sıkıştırmıştı. Ama asıl öteki Napoli heykeli soktu bizi havaya. Yaralı küçük kardeşi Troilus'u taşıyan Hektor. Ama ne biçim! Sağ baldırından yakalayıp bir çuval gibi omzuna attığı çocuk baş aşağı sarkıyor, sol bacağı havada sallanıyor. Etienne'e şöyle bir var mısın der gibi baktım, o da yanıt olarak sol ayağını uzattı. Topuğundan yakalayıp, onu bir hamlede, başı yere çarpmasın diye oldukça hızlı bir biçimde havaya kaldırdım ve muazzam ve sevecen taşıyıcılık yönelimimle gizliden gizliye yumuşatılan bir laubalilikle, kahkahadan boğularak, sırtımdan sarkıttım. Ne kadar hoştu! Hangi bal ırmağıydı içimde böyle görkemli görkemli akan!

Etienne'le kapıda ayrıldık, onu bir daha da herhalde hiç görmeyeceğim. Bunu düşününce, sessiz bir hıçkırık düğümlendi boğazıma, ama şu ya da bu çocukla kişisel ilişkiler kurmanın bana yakışmadığını çok emin bir kaynaktan biliyorum. Ne olabilirler ki bu ilişkiler? Babalık ya da seks gibi kolay, önceden çizilmiş yollara girerlerdi herhalde sonuçta. Benim yönelimim daha yüksek ve daha genel. Bir tekine sahip olmak, hiçbirine sahip olmamaktır. Bir tanesinin eksik olması, hiçbirinin olmamasıdır.

10 Kasım 1938. Sabaha kadar bunalttı beni meleksel; suda boğulma, kumların, toprakların altına, çamurların altına gömülme düşleri gördürdü bana gece boyunca... Ayağa kalkıyorum, göğsüm hâlâ sıkışık ama, zaten tatsız olan bir gerçeği büyüttükçe büyüten bu düşlerden kurtulduğum için mutluyum. İçilmeyecek kadar acı bir kahve. Büyük bir böğürme. İki büyük böğürme. Bana mısın demiyor. Sabahın tek avundurucu olayı dışkısal nitelikli. Hiç beklemezken en kusursuz biçimde tek parça harika bir dışkı çıkartıyorum, o kadar uzun ki, küvete sığabilmek için uçlarından kıvrılmış. Doğurduğum bu canlı topraktan

tombul, güzel bebeciğe sevecenleşerek bakıyorum ve yaşamdan zevk almaya başlıyorum.

Kabızlık önemli bir nemrutluk kaynağıdır. Durmadan bağırsaklarını yıkatan on yedinci yüzyıl insanlarını o kadar iyi anlıyorum ki! İnsanın en son kabul edebileceği şey, iki ayaklı bir bok çuvalı olmaktır. Bütün bunların çaresiyse, mutlu, bol ve düzenli bir sıçma, ama bu ayrıcalık ne kadar az kişiye nasip oluyor!

12 Kasım 1938. Rachel ve arı eylem (güç = 0). Jeannot ve mutluluktaşıma. İncil'in eskil Adem konusundaki kıssaları. Bu parçalar beynimde birleşiyorlar ve bir adın, Nestor adını oluşturan altı harfin varlığının alttan alta sezildiği tutarlı bir bütün oluşturuyorlar.

Egemenlik istenci. Başka hiçbir şey Nestor'un kişiliğini bu iki sözcükten daha iyi kuşatamaz. Amacına ulaşmak, başkalarını etkisi altına almak için önünde iki yol olduğunu görüyorum bugün. Bu yollardan ilki, ona gözü kapalı tapan çocuklar ile önünde tir tir titreyen yetişkinlerle dolu Saint-Christophe'un, bütün anahtarları elinde olan bu yapıların, orta yerine tıpkı ağına sinen bir örümcek gibi tam siper yattığı bu kolej yaşamının kapalı dünyasının dışına çıkmayan yoldu. Bu yol, yerine göre değişen, teneffüs avlusunda kiliseye göre daha az, yemekhanede akvaryuma göre daha ağır olan, doruğunaysa yatakhanelerde, gece yarısına doğru ulaşan hava yoğunluğunu kılı kırk yaran bir titizlikle ölçtüğü bu kapalı dünyanın içinde kalıyordu.

Öteki yolun varlığınıysa sezmişti kuşkusuz, epey geç ve yüzeysel-ce de olsa biraz girmişti bile bu yola. *Taşımasal yol*'a yani. Her şey, Christophe ile Albuquerque'e, biniciler savaşına, dillere destan bisikletine - okul çocukları için biçilmiş kaftan olan bu taşımasal aygıta - varıncaya kadar her şey onun bu yoldan habersiz olmadığını gösteriyor. Burada, ilk ağızda pek sağlam gibi görülmeyecek, ama geleceğin doğrulamakla yükümlü olduğu bir varsayım ileri sürmek istiyorum. Söz konusu olan aynı yere çıkan iki yol bile olsa, aynı kişi iki yolu birden aynı anda yürüyemeyeceği için, bu iki yolun birbirlerinden bağımsız olduklarını düşünüyorum. Kolejdeki kapatılma - çok güzel adlandırılmış olduğu gibi 'yatılı' kapatılma - taşımayı gereksiz kılan bir şeydi; bu durumda taşıma, açık havada geçecek bir geleceğe hazırlık için yapılan birtakım yararlı alıştırmalardan öteye gitmemekteydi. Bu böyle-

ce kabul edilirse, taşıma ancak yoğunluğu çok az olan açık ortamlarda gerçekleşen bir şey olmakta ve pilotların yükseklerde uçtuklarında takmak zorunda oldukları oksijen maskelerine benzemekte.

Bütün bunlar, üzerlerinde enine boyuna konuşulabilecek düşünceler; ama sonuçta, bana kendilerini zorla kabul ettiren birtakım belirginleşmemiş verileri anlamak için anlağımın gösterdiği bir çaba.

Yatılı öğrencilik yıllarımdan beri unutmuş olduğum 'hava yoğunluğu' olayı da, birkaç gün içinde iki kez işte bu arada çıkıverdi karşıma, ilk önce Louvre'da o yılları anıştıran bir biçimde, sonra da bu sabah, durup dururken!

Rivoli sokağında, tam 119 numaralı apartmanın bulunduğu yerde oldu olay. Bir geçit vardır burada, Charlemagne sokağına, aynı adı taşıyan kolejin yakınlarında bir yere çıkar. Quai des Célestins'deki bir dükkânda bir işim vardı; kestirmeden gitmek için iki apartmanın avlularından da geçen bu karanlık boğaza girmiştim. Tam o sırada okul dağılmış olacak ki, birdenbire kendimi karşımdan gelen ve daracık kanalda bağıra çağıra koşuşturan, önlerine avlu gibi daha geniş bir alan çıktığında buraları da doldurıiveren, sonra yine itişe kakışa Rivoli sokağına doğru seğirten bir çocuk dalgasının içinde buluverdim. Yüzüm onlara dönük olarak ilerlemeye çalıştıkça, dağda çağlayanı aşmaya uğraşan bir sombalığı gibi, oraya buraya savruluyor, itilip kakılıyordum; bu arada da, ansızın çıkan çiçektozu yüklü bir rüzgâr altında kalınca bütün erkeklik organlarını dışarıya çıkartan bir çiçeğin mutluluğuna benzer tatlı bir mutluluk yaşıyordum. Kanatlanmış bir mutluluktu bu, başına vantilatör kanadı gelip yaralanan Jeannot'yu kucağıma aldığımda benliğimi kaplayan mutluluğa benzer bir şey. Ancak bu kez, gürültülü patırtılı ve kalabalık bir mutluluktu; taşıma coşkusunu aşabilmesi için tek eksiği değişmez bir *bütünlük* damgasıydı.

Descartes'ın birkaç satırının, bir felsefe dersinin sıkıcılığı içinde içimde birdenbire alevlenir gibi oluşunun nedenini şimdi anlıyorum. *Yöntem Üzerine Söylev* başlıklı yapıtında Descartes'ın şu kuralının Nestor'un temel uğraşıyla ilişkili olduğuna emin gibiydim: 'Üzerinde çalıştığım konularda hiçbir şey atlamadığımdan emin oluncaya kadar her şeyi en küçük ayrıntılarına kadar tek tek belirlemek ve bütünü birkaç kez gözden geçirmek gerekir'. Kendi kendine koyduğu içyasalara göre işleyen, dış dünyaya hiçbir açılımı olmayan, içine kapalı bir dünyanın en iyi yanı, bu temel yasanın buyurduğu gereklere uymayı kolaylaştırışıdır.

Ama ben Nestor'un kalesinden ve tek tek sayılıp belirlenmiş kullarından uzakta, açık bir ortamda yaşıyorum bir sürgün gibi. El yordamıyla ilerliyorum, ama içim rahat, görünmez bir ipin adımlarımı gizemli bir sona doğru götürdüğünden emin olarak. 'Bak Christophe ve emin adımlarla ilerle.'

Tamirhaneye dönünce Fransa'da bugün ne kadar çocuk olduğunu merak ettim. On iki yaşın üzerine çıkmadım, çünkü bu yaş çocuğun bir tür çocukluk olgunluğuna eriştiği, çocukluk açılımının doruğuna ulaştığı, ama ne yazık ki, buluğ felâketinin de eşiğine geldiği yaştır. Nüfusla ilgili konularda uzman bir gazeteci arkadaşımın verdiği bilgiler şunlar:

FRANSA'DA DOĞUMLAR

	Toplam	*Erkek*	*Kız*
1926	767.500	392.100	375.400
1927	743.800	379.700	364.100
1928	749.300	383.600	365.700
1929	730.100	373.000	357.100

Bizse 1938'de, berbat mı berbat bir yıldayız. Dışarıdaki hava, yani en yüksek karışım durumu, daha uzun süre erişilmeyecek bir yoğunlukta, çünkü on iki yaş sınıfı 1939'da iyice düşüyor, 1940'ta biraz artıyor, 1941'deyse daha da düşüyor.

15 Kasım 1938. Dün akşam Hervé'ler sonunda direncimi kırıp beni operaya götürmeyi başardılar. Mozart'ın Don Juan'ı oynuyordu.

Operadan nefret ettiğimi biliyordum, ama şimdi ondan neden nefret ettiğimi de biliyorum. Nefret ediyorum, çünkü sahnede bize gösterdiği dünyada, kişilerin cinsel özellikleri karikatürleştirilinceye kadar abartılıyor. Erkekler neredeyse hayvansal bir erkeklik sergiliyorlar; kadınlarsa, sanki hepsi isteriklermiş gibi, azgın bir dişilik içindeler. Benim için yaşamdaki en yüksek değer olan *körpelik* - kendisiyle karşılaştırılan her şeyin karşılıksız çeke ya da kalp paraya dönüştüğü körpelik - bana operanın nedense yüceltmeyi hiçbir zaman beceremeyeceği bir şey gibi geliyor. Yüreklilik, büyüklük, saygınlık, görkem, güzelliğin kimi biçimleri - soylu, yüce, fırtınalı güzellik -, derinlik,

acımasızlık, aşk, bunlar, tamam, var. Körpelikse, yok. Ne müzikte, ne dekorlarda, ne olayda; hele kişilerde körpeliğin izi bile yok. Aslında operanın koltukları da, sahnesi de insana afakanlar bastıran yerlerden biri; çocukların adım atamadıkları bir yer. Böööğ!

Dün akşamki oyununsa yüreğime işlediğini söylemek zorundayım; nedeni de çok basit: çünkü Don Juan, benim. Ama tabii, körpeliğe yer vermeyen bir evrene aktarılmam istendiğinde yapılması gereken biçimde makyajlı, boyalı, maskeli ve kılık değiştirmiş olarak; herkes aldansın ve bu kişiyi benden başka hiç kimse tanıyamasın diye. Leporello'nun, efendisinin gönüllerini fethettiği kadınların listesini açıklayıp Almanya'da yüz kırk, İtalya'da iki yüz otuz, Fransa'da dört yüz elli, İspanya'da da bin üç kadın saydığı sahne, benim çok yakından tanıdığım bir *sonuna kadar gitme istemi*'ni sergiler nitelikte. Bir Rachel, Don Juan'a da 'Sen bir sevgili değil, tenobur bir devsin!' diyebilirdi. Ayrıca görmek için gözlerim, duymak için de kulaklarım olduğundan, o korkunç sondeyişi de çok iyi anladım; bu son deyiş benim kendi ölümümün öyküleme gereklerine uydurulmuş biçiminden başka bir şey değil. Hiç kuşkum yok, gecenin birinde, mezar taşından yontulmuş bir ziyaretçi gelip mermer yumruğuyla kapımı çalacak ve ona uzatacağım eli tutarak beni kimsenin geri dönmediği karanlıklara doğru götürecek. Ancak aşağılanmış ve kanına girilmiş bir babanın yüzüyle değil, benim kendi yüzümle gelecek.

Artık sonumun ne olacağını biliyorum: İçimdeki taştan adamın bende ten ve kan olarak kalan şeyler üzerindeki kesin zaferi olacak sonum. Sonum, yazgım bana tümüyle egemen olduğu gece gelecek; son çığlığım, son nefesim taştan dudaklardan çıkarak.

2 Aralık 1938. Az önce, Saussaye bulvarındaki ilkokulun dağılışını izlerken, gözümün önüne bütün çocukları bir lokmada yalayıp yutacak büyük bir kepçe geldi. Çocukların büyük bölümünü daha kapının duvarında içine alacak bir kepçe; ilk çıkanları yakalamak için kaldırımı taraması da gerekecek. Ondan sonra da etekleri kırmızı yollu siyah önlükler, çıplak bacaklar ve gülen yüzlerle kıpır kıpır kaynaşan bir bütünü teslim edecek bana.

9 Aralık 1938. Gazeteler, yedi kişiyi öldürdüğünden kuşkulanılan Weidmann adında bir Almanın La Celle-Saint- Cloud'daki "La Voulzie" adlı villasında tutuklandığı haberiyle dolu.

12 Aralık 1938. İnce bir kar tabakası kaplamıştı kenti bu sabah. Küçük bir fotoğraf çekme gezisi için bir fırsattı bu pek sık görülmeyen olay. Rollei makinemi boynuma asmış, Roule caddesinden yukarı doğru çıkıyordum. Sainte-Croix kolejinin teneffüse çıktığı avlunun önüne geldiğimde, bir süre çocukların her yöne koşuşturmalarını izledim. Bu olağanüstü balenin, bu her an oluşan ve bozulan, sonra yeniden oluşan figürlerin bir anlamı olmalı kuşkusuz. Ama nedir bu anlam? Kümeler, bir araya gelişler, bütünleşmeler, düzenlemeler, birbirlerinden birdenbire ayrılıvermeler, hepsi bir gösterge, her yerde olduğu gibi, her yerdekinden daha fazla. Ama neyin göstergesi? Bu benim, anahtarını elde edemediğim hiyerogliflerle dolu bu dünyada bir türlü yanıt bulamadığım temel sorum.

Sainte-Croix'nın avlusu ile kaldırımı ayıran parmaklıklara yaklaştım ve demirlerin arasından, bir hayvanat bahçesinde kafeslerindeki hayvanlara ateş eden bir avcının güçlülük ve suçluluk karışımı sevinciyle, mermi yağdırır gibi bir sürü fotoğraf çektim. Bu resimleri sakin kafayla inceleyeceğim. Kendi haline bırakılmış ve her saniyesi saptanmış bu küçük topluluğun art arda durumlarını karşılaştıracağım. Eğer bir şey keşfedemezsem şaşarım! Çocukları kafes içine koymak... Çocukobur ruhuma göre tam. Ama burada basit bir sözcük oyunundan da fazlası var. Her kafes bir çözümleme kafesidir, iş bunu kullanmayı bilmekte.

15 Aralık 1938. Öğle tatili. Karşıma oturmuş, sol eli gür ve uzun kumral saçlarının içinde kaybolmuş, Jeannot okuyor. Arada biri bir şey sorarsa, parmağını okuduğu satıra koyuyor ya da okumayı bırakması gerekiyorsa, cebinden küçücük bir kurşun kalem çıkarıp yeniden okumaya başlayacağı yerin yanına bir haç çiziyor.

Okuduğu kitap İtalyan Collodi'nin *Pinokyo*'su. Çocuk masallarını dolduran korkunç olayların beklentisiyle içim gerilmiş olarak bıraktığı

kitabın sayfalarını karıştırıyorum. Sanki çocuklar, zekâdan ve duyarlılıktan hiç nasiplerini almamış, yontulmamış hödüklermiş, sanki yalnızca korkunç ve iğrenç öyküler - yazınsal açıdan gerçek zıkkımlar - onları heyecanlandırabilirmiş gibi! Perrault, Caroll, Busch, bu çocuk masalı yazarlarının hepsi sadist, Sade'dan bile öğrenecekleri bir şey yok.

Pinokyo önceleri içimi rahatlatıyor. Bu, birdenbire canlanıveren kuklanın öyküsü çok eski ve sevecen bir peri geleneğiyle bağlantılı. Bu yüzden, Pinokyo ile arkadaşı Lumignon'un okulda tembellik ettikleri için eşeğe dönüştükleri korkunç bölümü okurken çok fena olurum. Pinokyo ile arkadaşı dehşete kapılıp diz çökerler, ellerini kavuşturarak bağışlanmaları için yalvarırlar. Ama sesleri yavaş yavaş gülünç anırmalara dönüşür, kavuşmuş küçük elleri eşek ayakları biçimini alır, ağızları eşek ağzına dönüşür, kısa pantalonlarının arkası şişip şişip iğrenç bir sesle yırtılır ve içinden kıllı, siyah bir kuyruk çıkar. Doğrusu, dehşetin bu kadarı duyulmuş şey değil. Babasının cinsel tacizinden kurtulmak için gittikçe çirkinleşen Peau d'âne bile bana bu iki çocuğun başlarına gelen kötülük kadar şiddetli bir kötülük duygusu vermiyor.

Bu arada Pinokyo ile Lumignon'un korkunç serüvenini bir yerlerden bildiğimin ayırdına varıyorum. Bir sihirli değnek dokunuşuyla arabayı balkabağına, küçük oğlanı da eşeğe dönüştüren kötü periyle her gün karşılaşıyorum ben; Buluğ perisinden başkası değil bu. On iki yaşındaki çocuk, onu yaratılışın başyapıtı yapan aşılması olanaksız bir denge ve açılım noktasına ulaşmıştır. Mutludur, kendinden emindir, onu çevreleyen ve ona tümüyle düzenli görünen bir evrene karşı güven doludur. Yüzü ve bedeni o kadar güzeldir ki her tür insan güzelliği bu yaşın uzak ya da yakın bir yansımasıdır. Ondan sonraysa, felaket başlar. Erkekliğin tüm çirkinlikleri - pislik içindeki kıllı mı kıllı derisi, ergin tenlerinin cesede benzer rengi, sert sert kıllarla kaplı yanakları, eşeğinkine benzer, uzun mu uzun, biçimsiz, leş gibi kokan cinsel organı - hep birlikte, tahtından alaşağı edilmiş küçük prensin üstüne yığılırlar. Böylece sıska, kamburlaşmış, sivilceler içinde, gözlerini kaçıran, sinema ya da müzikhollerin pisliklerini açgözlülükle içen bir köpek, yani bir yeniyetme olur çıkar.

Evrimin anlamı açık. Çiçek olma zamanı geçmiştir. Meyve olmak gerek, tohum olmak gerek. Kısa süre sonra evlilik tuzağı çenelerini kapatıp budalayı içine alır. O da, böylece, başkalarıyla birlikte, türün

üremesini sağlayan ağır arabaya koşulur, insanlığın gebermesine yol açan büyük nüfus ishaline katkıda bulunmaya zorlanır. Üzül, kız istediğin kadar. Ama neye yarar? Yakında başka çiçekler de bitmeyecek mi bu gübre üstünde?

18 Aralık 1938. Yedi kişinin katili Weidmann'ın soruşturması sürüyor. Adamın boyu bir metre doksan bir, kilosu da yüz on. Tamtamına benim boyum ile kilom.

21 Aralık 1938. Bu sabah, Roule caddesi. Tam Sainte- Croix kolejinin avlusunun ucunu geçip kendi tamirhaneme doğru, sıra sıra işlikler ve benzin istasyonları boyunca yürüyüp gidecektim ki teneffüs oyunlarının tümünün gürültüsünü bastıran uzun bir çığlıkla oraya çakılıp kaldım. Gırtlaktan çıkan, inanılmayacak kadar temiz, uzun uzun süren, sanki bedenin en derin yerinden gelen, derken hem neşeli hem hüzünlü bir dizi değişimler bütünüyle sona eren bir notaydı bu. Garip bir katılık ve tamlık, denge ve aşma izlenimi!

Teneffüs avlusunda olağanüstü, çarpıcı bir şey ya da birini göreceğim inancıyla hemen gerisin geriye döndüm. Ama hiçbir şey yoktu. Tenin tüm harmonileriyle varsıllaşmış bu billur ses hâlâ kulaklarımdaydı, ama sanki bu sessel mucize olmamış gibi çocukların gitgelleri deminkinden farksız sürüp gidiyordu. Bu küçük adamlardan hangisi çekip çıkartmıştı içinden bu mutlu ve temiz yakınmayı? Hepsi bana aynı derecede, yani her biri ötekiler kadar önemli görünüyordu.

Uzun bir süre kaldım orada, 'çığlık'ın gittikçe uzaklaşan yankısı içimde dalgalanarak; Saint- Christophe'u anımsamıştım, ama bu anı çocukların oyunları ve dalaşmalarının canlı ve çok türlü müziğiyle örtülerek siliniyordu. Derken bir çan çaldı, sınıfların kapılarında sıralar oluştu. En sonunda uzaklaştım bomboş kalan avludan.

Bir mucizenin belirli bir zamanda yinelenme düşüncesi ne kadar saçma olursa olsun, tamirhaneye girmeden önce yine de bir yere yazdım 'çığlık'ın gününü ve saatini.

23 Aralık 1938. Saussaye bulvarında sevimsiz görünümlü bir yapıda bir aradalar ana okulu ile kız ve erkek çocukların ilkokulları. Artık çocukların akşam altıda çıkışlarını izlemek bende bir alışkanlığa dönüştü. Bir gün teneffüs saatinde oradan geçerken, yüksek duvarın arkasından açılarak yükselen bir ses demeti alıkoydu yolumdan beni ilk önce. Hepsi bir ağızdan haykıran birçok çocuktan oluşan, içinde zaman zaman sessizlikler ve naralar, bir nota üzerinde duruşlar, *mezza voce* yinemeler olan bu geniş ve kalabalık koroyla çok hoş bir biçimde sarmalanmış olarak durdum. Hep, önceki gün Sainte-Croix'nın parmaklıkları önünde beni can evimden vuran o 'çığlık'ı bekliyordum, çünkü burada kişisel bir ses yeteneğinin özel bir belirtisinin değil, sessel biçimiyle çocuğun özünün söz konusu olduğuna inanıyorum.

'Çığlık'ı bu sabah duymadım, ama güçlü ve öfkeli bir ses kümesini birdenbire hoş bir ses titremesi, çok tiz, dantel gibi ince, hem alaycı hem de okşayıcı bir *pizzicato* izledi, öyle ki neredeyse gözlerim yaşaracaktı. Karl F.'den bana ses kaydeden Amerikan malı aygıtını ödünç vermesini istemeye karar verdim. Her gün buraya gelip *her teneffüsü* manyetik bantlara kaydedeceğim. Sonra onları evimde sakin sakin dinleyeceğim, senfoninin ucunu yakalayıncaya kadar kaç kez dinlemek gerekirse o kadar dinleyeceğim. Kim bilir? Belki de, sonra, ona ben de eşlik edebilirim, belki de, sonunda, Beethoven'in bir dörtlüsü ya da Chopin'in bir etüdü için yaptığım gibi, ezberleyip belleğimde 25 Kasım günkü beş teneffüsünü ya da 20 Aralık günkü on teneffüsünü canlandırabilirim.

Bu yeni tür müzik kültürünü edinmeye çalışırken, uzun süre kapalı tutulduktan sonra birden sokağa salınan çocukların dışarıya saldırılarını şaşkınlıktan şaşkınlığa düşerek izliyorum. Hep aynı çocukların ilk önce çıktıklarını, hep aynıların oyalandıklarını görüyorum. Bunları tanıyorum; bunları, kapının daracık çıkışında bağrışarak gırtlaklaşan ötekilerin tümünden daha iyi tanıyorum.

Öteki kapıdan, tutkulu bir merakla gözlemlediğim cıvıldayan küçük kızlar sürüsü çıkıyor. Çocuklukta erkek çocuklar ile kız çocukları ayırmanın yarattığı kötü sonuçlar anlatmakla bitmez! Erkek ile kadın birbirine zaten o kadar yabancı ki, onları ortak bir yaşamda bir araya getirmek o kadar güç ki, onları çocuk yaşlarından başlayarak her şeyi paylaşmaya alıştırmamak aptalca ve canice bir şey. Kedi ile köpeğin ancak aynı biberondan beslendiklerinde bir arada yaşayabildikleri bilindiği halde!

28 Aralık 1938. Noel tatili dolayısıyla boşalan okulların ve teneffüs avlularının sonsuz hüznü. İnsan, bu cana can katan körpe küçük adacıklar, erişkinliğin leş kokulu anlarını unutturan bu oksijen baloncukları olmadan nasıl yaşayabilir? Benim için hiçbir şeyin çocukların özgürlüğünden daha kötü olmadığının ayrımına varıyorum. Onların dört bir yana dağılmalarından arda yalnızca nefes alınmayacak kadar azalmış bir hava kalıyor.

İşte bu üzüntülü ruh haliyle izledim bu sabah kral Herodes'in buyruğuyla öldürülen Masum-Azizler'e adanmış dinsel töreni. Bu büyük ve korkunç kıyım ile her gün beslendiğim çocuk çığlıkları senfonisi arasında bir ilişki kurmamak olası mı? Bu kıyımı anlatan Aziz Matta'nın İncil'inin okunmasını beklerken bir sütunun arkasına gizlenip, içim sevecenlik ve acımayla dolup taşarak hıçkıra hıçkıra ağladım.

31 Aralık 1938. Birazdan 1939 yılı başlayacak. Kafalarına palyaço külahları geçirmiş kadınlar ile erkekler birbirlerinin suratlarına konfetiler atıyorlar. Bense, uykusuzluktan kurumuş, yavanlaşmış ve beni artık barındırmaz olmuş yatağımdan kalkmış, damların kenarlarında yalpalayan bir uyurgezer gibi gidiyorum yalnızlık uçurumları boyunca. Bu yılın bir ateş ve kükürt yağmuru içinde biteceğini bildiğim için de korku ve hüzün kaplı yüreğim. İncil'i açıyorum, ama benim türümden olan ve geceleri yaşayanlarca yazılmış bu kitapta da yakınmalarımın son derece büyültülmüş yankısından başka bir şey bulmuyorum.

Ve gözüm kederden karardı
Azamın hepsi de gölge gibi.
Eğer ölüler diyarını evimdir diye bekliyorsam,
Eğer yatağımı karanlığa serdimse;
Eğer çukura : babamsın sen,
Kurda : anam ve kız kardeşimsin, dedimse,[3]
Suların ve içinde oturanların altında
Ölüler titremede Allahın karşısında ölüler diyarı çıplaktır,
Helâk yerinin de örtüsü yok.
Boşluğun üzerine şimali yayar,
Ve hiçliğin üzerine dünyayı asar.
Kalın bulutların içine suları sarar;

Ve bulut onların altında yırtılmaz.
Çatlamaz o bulut o ağırlık altında.
Tahtının yüzünü örter,
Ve üzerine bulutunu gerer.
Sular yüzüne sınır çizdi, ışık ile karanlığın bittikleri son yere kadar.[4]
Tanrı düşürdü geceyi patikamın üstüne,
Çekip aldı üstümden erguvan rengi paltomu,
Paramparça etti bir kayada başımdan alıp tacımı
Kırdı, döktü her yerimi,
Söktü, attı umudumu bir ağaç söker gibi.
Ama çıbanı veren de, sağaltan da Tanrı'dır yine,
Yaralayan da O'dur, şifayı veren de O kendi elleriyle,
Biliyorum, geri verecek dudaklarıma bir gün gülümsemeyi,
Cıvıl cıvıl şarkılar söyletecek yine bana.
Sevinçle sarsılacak o zaman toprak,
Kahkahalarla çınlayacak deniz,
Seviden titreyecek kırlar,
Sallayacak ormanlardaki ağaçlar kişneterek yapraklarını,
Tıpkı yağız bir at silkeler gibi yelesini.

2 Mart 1939. Yılbaşından beri hiçbir şey yazmadım. Aslında, pek yaşamış da sayılmam! Çocukken; kışın karanlığına, nemine, soğuğuna dalış, benim için varoluşun mutsuzluğu demekti. Kışın yalnızca bir mevsim olduğunu anlayıncaya kadar çok uzun zaman gerekti. Yıllar geçip de yaşlandıkça zaman benim için daha da çabuk geçer oldu; giderek uzayan süreler de ölçülebilir, egemen olunabilir oldular. Ama kış, daha üzerinden korkmadan adımımı attığım gibi aşabileceğim kadar kısalmadı. O da olur belki bir gün. Şimdilerde, üzerinden atlayayım derken karşı kıyıyı ıskalayıp, ocak-şubat çukurunun içine tepe taklak yuvarlanıveriyorum, yüreğimde de sanki kışın içinden hiç mi hiç çıkamayacakmışım gibi bir duyguyla.

Aslında kıştan nefret etmemin temel nedeni, kışın tenden nefret etmesi. Kış, püriten bir vaiz gibi, nerede çıplak bir ten görse, onu cezalandırır, kamçıya yatırır. Soğuk, bir ahlâk dersidir, Jansenistçe bir nefretten kaynaklanan bir ders. Bu mantık gereğince, *göstergelerin belirginleşmek için tene gereksinimleri olduğundan*, kış sesleri sustu-

rur, genelde yolum boyunca dizilen ateşleri söndürür. O zaman, benim de dengem bozulur. Kış uykusuna yatarım, yüzümü duvara dönüp, yumruklarımla kulaklarımı tıkayarak...

Ama bu sabah, ılık ılık esmeye başlayan şiddetli rüzgâr gece boyunca tamirhanenin camdan çatısına vurup duran yağmur damlalarını silmeye başladı. Derken, okyanustan gelen bir hava gökyüzünü yumuşattı. Evden çıkınca kendimi birdenbire çıplak bacakları kıştan beyazlanmış okullu küçük kız çocukların ortasında buluverdim. Hiç merak etme, Mabel, kısa kollu yazlık gömlekler, kısa beyaz çoraplar, kısa pantalonlar görmemize de az kaldı! Çığlık ve ses çalan makinen ile içine resim hapseden kutunu artık hazırlayabilirsin.

Ancak dikkatli olman gerek; bu yakında esrarengiz uyarıların saldırısına uğrarsan şaşırma!

4 Mart 1939. Her birinin yanında özel bir görevli ile soylu bir koruma bulunan altmış iki kardinal önceki sabah Vatikan'ın yeni Papa'yı seçme toplantıları için ayrılmış özel bölümüne çekilerek içeri kapandılar. Kapıdan girerlerken *Veni Creator*'u söylüyorlardı, ama gazaba gelen gökyüzü şiddetli bir fırtınayla bastırdı seslerini. Din adamları güruhunun bu çokuluslu kaymak tabakası, böylece, Papa seçme törenlerinden sorumlu olan Chigi prensinin özenli çabalarıyla dört duvar arasına kapatılmış oldu; bütün giriş ve çıkışları da Papalık birlikleri ve Kilise mahkemesi yargıçları gözlüyorlardı.

Bugüne kadar görülmemiş, duyulmamış yoğunlukta bir ortamın kendilerini sarmaladığının bilincinde olan bu 186 yaşlı adamın içeride yaptıkları şamatayı düşünmeye kalkışmak bile insanın tüylerini diken diken etmeye yetiyor! Dokunulmazlıklarından başları dönmüş bu dinsel meclis üyelerinin karıştırdıkları haltların tanığı da Sixtine kilisesinin bacasından fışkıran simsiyah duman yumakları.

Saat on yedi otuzda, san Pietro bazilikasının tören için açılmış, altına da, üstünde IX.Pius'un armasını taşıyan bir büyük halı yayılmış orta locasında kardinal Caccia Dominioni göründü.

— Size büyük bir mutluluğu bildiriyorum, dedi. Çok saygıdeğer Kardinal Eugenio Pacelli yeni Papa seçilmişlerdir.

Halk da hemen *Te Deum*'u söylemeye başladı.

Bu Pacelli'nin kimin nesi olduğunu bilmiyorum. Ama davası süren

Weidmann gibi onun da adı Eugène. Gazetelerde resmini de gördüm: Tıpkı II.Ramses'in mumyası, ama daha da kurusu, insanlıktan daha da çıkmışı. Yaklaşan kıyamet gününün gerektirdiği Arılık iblislerinin tümünce yenmiş, mahvedilmiş tam bir karşıt-İsa.

15 Mart 1939. Saussaye bulvarındaki ilkokuldan arkadaşlarıyla birlikte çıkan son derece güzel, dümdüz göğüslerine ve yaralı bereli bacaklarına karşın şimdiden tam kadınlaşmış sayılabilecek bir kız çocuğu çekti dikkatimi. Dikkatimi çekti, ama ilk önce onun beni gördüğünü söylemem daha doğru olacak. Alın yazısı denen bu işte. Haftalardır buraya fotoğraf makinemle ya da eski Hotchkiss'imin içine sakladığım Karl F.'nin ses kayıt aygıtıyla geliyorum. Kayıt aygıtının, iki kapının arasına yerleştirdiğim bir tür antenin ucuna taktığım mikrofonu çıkıyor yalnızca arabadan. Kimi kez de, onları, teneffüslerde ses kaydı, okul çıkışlarında da resim çekmek için ayrı ayrı kullandığımdan, birlikte alıp geldiğim de oluyor.

Arkadaşlarından duyduğum için adının Martine olduğunu biliyorum. Merak ettiğim de şu: Bir kız çocuğunu taşımak acaba nasıl bir şeydir? Saint- Christophe'taki eğitimim yalnızca erkek çocuklar arasında geçtiğinden dişi çocuk, keşfetmek için yanıp tutuştuğum bir *terra incognita*, bir *bilinmez ülke*.

21 Mart 1939. Baharın bu ilk gününde, olumlu ile olumsuz sanki bundan böyle yolumun iki yanına dizilip birbirlerini sürekli dengeleyeceklermiş gibi, bir kara taş, bir de ak taş olarak çıktılar karşıma.

Kara taş: Basından, davasını günü gününe izlediğim Weidmann'ın 5 Şubat 1908'de Frankfurt'ta doğduğunu ve ailesinin tek çocuğu olduğunu öğrendim. Ben de tek çocuğum. Ve 5 Şubat 1908'de Gournayen-Bray'de doğdum. Yedi cinayet işlemiş bu katilin benim boyumda ve benim kilomda olması yetmezmiş gibi, bir de benimle aynı günde doğmuş olması geldi başıma. Bunlar beni anlatamayacağım kadar yaralayan rastlantılar.

Ak taş: kendi türünde bir başyapıt sayılacak, dünkü dört buçuk teneffüsünde yaptığım ses kaydı. İlk kez, tümüyle enstrümanlarla çalı-

nan senfoniden dramatik eyleme, kısacası oratoryoya doğru bir geçişe tanık oldum. Bütün bunlar da işte şurada, ses kayıt aygıtının bobininde duruyor. Belki yirmi kez dinledim şimdiye kadar; dinlemekten bıkıp usanacağımı da hiç sanmıyorum.

Kayıt, bütün öteki sesleri emip yok ederek çevresinde bir sessizlik yaratan utkusal bir ses demetinin fışkırmasıyla başlıyor. Derken, görünüşte tek parça olan bu ses kütlesi, onu hem çeşitlendiren hem de zayıflatan bin bir küçük çığlığa ayrışıyor. Birdenbire de bir durgu, olağanüstü, soluk kesici, insanın yüreğini durduran bir durgu geliyor. İşte o anda bir başka ses demeti, küçük çığlıkların sözlere dönüştüğü, sayısız mırıltıya dönüştüğü bir başka ses demeti fışkırıyor; ancak bunun egemen öğesi, bu kez, farklı yüzeylerde binlerce kez yansıyan, yinelenen bir kaygı duygusu. En sonunda da, bu titreşen fonun üstüne bir tek sözcük gelip yazılıyor koyu ve parlak harflerle: EŞŞOĞLUEŞŞEK! Ah bu küfür, uzun uzadıya hazırlanmış, bu kadar varsıllaştırılmış bu küfrü her seferinde içim titreyerek bekliyorum, birdenbire patladığındaysa, şoka kendimi hazırladığım için, birkaç saniye öncesinden koltuğumda büzülmüş buluyorum kendimi. Sonra, bu sessel kütle kaçınılmaz biçimde parçalanıyor, orada burada odaklar oluşuyor - betimsel müzik meraklıları bunların içinden bir futbol maçını, iki çocuk arasında öfkeli bir tartışmayı, bir köşe kapmaca oyununu, küçük bir kümenin aralarından birini ebe seçmek için bir ağızdan söyledikleri bir tekerlemeyi kolayca belirleyebilirler - ne var ki bu yazınsal yorumlara bel bağlamamak ve bu tür bir dağılımda, okulların birlikteliği içinde her zaman varolagelmiş bir tür farklılaşma çabası, hatta okulun birliktelik ilkesini tehlikeye sokan bir özel bireyler yaratma çabası görmek gerekir. Biraz sonra her şey yeniden haykırışlarla, sızlanışlarla dolu sessel büyük bir bağırış-çağırış, sövme-sayma curcunasına, içinde gülümseyen ya da hüzünlü yüzlerin titreştikleri gümüşsel bir buğuya dönüşüyor. Bu da, derse giriş çanı, sık vuruşlarla sessel kubbeye saldırıp onu her yanından çökertmeye başlayıp azaltıncaya, yok edinceye kadar sürüyor; ondan sonra da, sıkıştırılmış toprak üstünde sürünen postalların çıkardıkları seslerden başka bir şey duyulmuyor.

Manyetik bandımı belki yirminci kez geri sararken, bu on beş dakikanın şimdi bu derece kesin, bu derece açık olan ayrıntılarına onları kaydederken hiç dikkat etmemiş oluşuma - kayıt yaparken yalnızca heyecan verici, ama düzensiz bir uğultu algılıyordum -, bunların ayırdına ancak yavaş yavaş ve dinledikçe varışıma şaştım kaldım.

Körlüğümüzün ve sağırlığımızın duvarını delebilmek için göstergelerin bıkıp usanmadan kafamıza dank dank vurmaları gerek. Yeryüzünde her şeyin simge ve alegori olduğunu anlamak için gereken tek şey sonsuz bir dikkat yeteneği.

6 Nisan 1939. Albert Lebrun, Versailles'daki Kongre Sarayı'nda toplanan dokuz yüz on senatör ve milletvekilinden beş yüz altısının oyuyla yeniden cumhurbaşkanı seçildi. Bu senatörler ile milletvekilleri çok incelikli bir seçim yaptıklarını kanıtladılar. Lebrun, anlamsızlık ile alçaklığı kişiliğinde bağdaştırmak gibi bir becerisi olan tek adam.

14 Nisan 1939. Bu akşam Martine, üçgen yüzünü sıkıca saran siyah ipek bir başörtüsü bağlamıştı başına. Sık ve uçarı sarı buklelerinden kurtulup temel çizgilerine indirgenmiş bu yüzde, ciddi görünüşüne karşın çocuksulukla iyice belirginleşen bir Meryem Ana arılığı vardı. Ne kadar güzeldi! Bana ısrarlı ısrarlı baktı, ama gülümsemedi.

1 Mayıs 1939. Köhne Hotchkiss'imin direksiyonunda sokaklarda avare avare dolaşırken neşem yerine ancak boynuma asılı fotoğraf makinem bacaklarımın arasına iyice yerleşmiş olursa gelir. Böyle kocaman, deri kaplı, 'Bak!' dediğimde Kyklops'unkini andıran gözü yıldırım gibi açılıp gördüğü şeyin üzerine amansızca kapanarı bir cinsel organımın olması hoşuma gidiyor. Avın en derin ve en aldatıcı yanını, görünüşünü çalıp sahibine getirmek için üstüne atılan şaşmaz bir şahin, gören ve bellekleyen harika bir organ! Azıcık yer tutan, ama içinde sonsuz bir oyuk bulunan, sanki yeryüzünün tüm güzelliklerinin buhurdanlığıymış gibi kayışının ucunda sallanan bu güzel nesneye sahip olmanın verdiği esriklik! İçine gizlice serilmiş el değmemiş film, bir kez görecek - kamaşarak görecek -, ama gördüğünü bir daha unutmayacak kocaman ve kör bir retina.

Fotoğraf çekmeyi, çektiğim fotoğrafları banyo etmeyi, basmayı hep sevmişimdir; Ballon'a yerleşir yerleşmez de, içinde su donanımı

bulunan bu işe uygun küçük bir odayı karanlık odaya dönüştürmüştüm. Bugün bu hevesin nasıl tanrısal bir nimet olduğunu ve güncel uğraşlarımı ne kadar kolaylaştırdığını görüyorum. Şurası apaçık ki, fotoğrafçılık, fotoğrafı çekilen varlığa sahip olmayı amaçlayan büyüsel bir işlemdir. Fotoğrafının 'alınması'ndan çekinenlerin gösterdikleri tepki, aslında, son derece sağduyusal bir davranış. Fotoğraf, genelde, daha iyisi bulunamadığı için başvurulan bir tüketim biçimi; eğer güzel görünümler yenilebilseydi, hiç kuşku yok ki bunların daha az fotoğrafı çekilirdi.

Şimdi burada fotoğrafçı ile ressam arasında bir karşılaştırma yapmak kaçınılmaz oldu: ressam, duygularını ve kişiliğini tuvalinin üstüne sermek için gün ışığında, açık seçik görünen, sabırlı, hafif dokunuşlarla çalışır. Fotoğraftaysa olay anlıktır ve birtakım gizli güçlerin alanına girer; bir balkabağını saray arabasına ya da uyanık bir genç kızı uyuyan bir prensese dönüştüren perinin sihirli değnek dokunuşuna benzer fotoğraf. Ressam duygularını saçan, her şeyini herkese dağıtan merkezkaç bir yapıdadır. Fotoğrafçıysa cimridir, açgözlüdür, doymak bilmez bir merkezcil yapıdadır. Bu demektir ki ben doğuştan fotoğrafçıyım. Yakalamaya karar verdiğim çocuklara sahip olmamı sağlayacak buyurgan bir gücüm olmadığı için, fotoğraf tuzağını kullanıyorum. Şunu da hemen söyleyeyim, bu öyle, bundan başkası elimden gelmediği için başvurduğum bir yol değil. Gelecekte başıma ne gelirse gelsin, kimi akşamlar gidip tek başıma çılgın dalışlar yaptığım göller kadar parlak ve derin olan bu resimlere karşı duyduğum sevi hiç azalmayacak. Yaşam burada işte, gülümseyen, etli canlı, sunulan, sihirli kâğıda hapsedilmiş, ardından gözyaşı dökmekten bıkmadığım o yitik cennetin yaşamda kalan son örneği, kölelik. Büyü ve büyü uygulamaları, fotoğrafçının fotoğrafı çekilene yarı-sevisel, yarı-ölümcül sahip oluşunu kullanırlar. Bu büyüsel yan benim için de çekici, ama fotoğraf çekme eylemi benim kafamda çok daha uzağa ve çok daha yukarılara gidiyor. Fotoğrafçılıkta yapılan şey gerçek bir nesneyi yeni bir güce, *düşsel bir güce* ulaştırmaktır. Gerçeğin tartışma kabul etmez yayılımı demek olan fotoğraf imgesi, hem böyledir hem de düşlerimle aynı hamurdan, düşsel evrenimle tam bir uyum içinde. Fotoğraf, gerçeği düş düzeyine yükseltir, gerçek bir nesneyi kendi öz söylenine dönüştürür. Fotoğraf makinesinin objektifi bir dar kapıdır, ünlü ölülerimi sakladığım içimdeki anıt kabire girmek için her biri *sahip olunmuş* tanrılara ve kahramanlara dönüşecek seçkinlerin geçtikleri bir dar kapı.

Böyle olunca, bende bir saplantı haline gelen her şeyi tam yapma, hiçbir eksik bırakmama tutkusunu gerçekleştirmeye, yani Fransa'daki *bütün* çocukların fotoğraflarını çekmeye de gerek kalmıyor. Çünkü çekilen her fotoğraf konusunu hemen bir tür soyutluk aşamasına yükseltiyor; bu da konuya bir genelleme getiriyor, öyle ki fotoğrafı çekilmiş bir çocuk, sahip olunmuş X çocuk - bin, on bin çocuk - anlamına geliyor...

Bu güneşli, güzel 1 Mayıs günü, kahvaltımı masamın bir köşesinde neşe içinde yaptıktan sonra, Rollei makinemi bacaklarımın arasındaki üretici yerine yerleştirip, kendimi yollara, resim avına vurdum. Gözlerim, bu andan başlayarak, birer vizöre dönüşürler, ağaç dallarından, kaldırımlardan, hatta yanlarından geçtiğim arabaların içlerinden çekilebilecek resimler toplamaya başlarlar. 1 Mayıs yayaları, 1 Mayıs köpekleri işçi bayramıyla sakinleşmiş sokaklarda pazar günlerine özgü adımlarla yürüyorlar. Dünya, arabamın ön camının ardından geçip duruyor. Dünya, 1 Mayıs adında bir sergileme ustasının ince bir zevkle düzenlediği bir vitrin. 1 Mayıs tatillerinde trafiği düzene sokarak eğlenen aynasızlar bile beyaz sopalarıyla bana dostça işaretler yapıyorlar.

Külüstür Hotchkiss'imi Champs-Elysées köprüsünün kenarında bırakıyorum. Gri martılar, hareketsiz balık tutanlar, içinde kimse bulunmayan yatlar, arabalarını nehir kıyısında yıkayan küçük memurlar; bu belki de hafta boyunca geçirecekleri en zevkli anları olacak. Bir denizci, öfkeli öfkeli, büyük bir mavnanın su pompasını basıyor, her basışında teknenin su kesimi hizasında sarımsı bir fışkırtı oluyor. Bir sandalın içine atlayıp, suya düşme tehlikesini göze alarak, vizörümde, sarı fışkırtı ile teknenin gövdesinin kapkara ve dik görünümünü, en üstte de, mavi bir gök parçası üstünde, pompanın koluna bütün gücüyle abanmak için havalara ziplayan ufak tefek adamı bir araya getiriyorum. Bir velet, rıhtımda, elinde bir aynayla, gelen geçeni körleştirme oyunu oynayarak eğleniyor. Ondan, güneş ışınını makinemin objektifine göndermesini istiyorum; bu karşılaşmadan çıkacak fotoğrafı önceden görür gibiyim: beyaz bir patlama, üstünde de süt dişleri dökülmüş ağzıyla kulaklarına kadar sırıtan, saç baş darmadağın, neşe içinde bir surat.

Tokyo Sarayı'nın önündeki geniş alanda kimi erkek çocuklar ayaklarında patenlerle dönüp duruyor, kimileri de top oynuyorlar. Paten kayanlar, patenlerini ayaklarından hiç çıkartmıyorlar. Top oynayanlar da hiç paten kaymıyorlar. Neredeyse biyolojik bir farklılaşmayla bir-

birlerinden ayrılan bu iki küme hiçbir zaman bir araya gelmiyor. Karıncalar geliyor insanın aklına: kimileri kanatlı, kimileri değil.

Paten kayan iki çocuk takılıyor gözüme, çok esmer iki oğlan çocuğu, iki kardeş kuşkusuz, bir örnek giyinmişler, yüzleri, vücutları benziyor, yalnız yaşça ve boyca farklılar, sanki iki kır tanrısı, biri büyük ötekisiyse küçük. Hızla arabeskler çiziyorlar, bir sıçrayışta birkaç basamak birden aşıyorlar. Onlardan, alanda, Arkadhia dekoru içinde dans eden Terpsikhora ile bir kır perisini betimleyen dev bir alçak kabartmanın önünde el ele tutuşarak dönmelerini istiyorum. Sonra, birbirlerinden haberleri olmayan, ama birbirlerine çok iyi uyan bu çifte çiftin - etten kemikten küçük çift ile taştan yontulmuş büyük çiftin - fotoğraflarını çekiyorum. Ondan sonra da, çocuklara Terpsikhora'nın öyküsünü anlatıyorum; onun bir Yunan tanrıçası, paten kayanların koruyucu meleği olduğunu söylüyorum. Derken herkes, ön tekerleğini bir patene bağlamış, öyle dolaşan bir bisikletliyi seyretmeye başlıyor. Şaşırtıcı bir buluş bu, okul çocuğuna özgü, ilke olarak temel, ancak birlikte düşünülemeyecek iki aracın birleşmesi. Bisikletin hareketsizleştirilmiş ön tekerleği alana döşeli taşların üstünde madensel bir gürültü çıkararak kayıyor.

Bir an için duran oyunlar yeniden başlıyor. Kovalamacalar, olduğu yerde dönüşler, sıçrayışlar, el ele tutuşarak, gök gürültüsünü andıran madensel sürtünme sesleri içinde dalgalana dalgalana kayarak yapılan danslar. El ele dans edenler, önlerine çıkan basamakları atlamak için ellerini bırakıyorlar. Çocuklardan biri tökezliyor. O hızla merdivende birkaç kez zıplıyor ve basamakların dibinde hareketsiz, zavallı bir giysi yığını gibi kalıyor. Bunun iki kardeşin küçüğü olduğunu görüyorum. Yavaşça dönerek oturuyor, sonra sağ dizine eğiliyor. Ağlamıyor, ancak yüzü acıdan buruşmuş. Yanına diz çökerek elimi dizinin altına, şu nemli, yumuşak ve titrek boğaza - tam tamına dizinin arkasına - sokuyorum; içimi tuhaf bir haz kaplıyor. Mermer basamaklardan birinin kenarının açtığı yara olağanüstü bir belirginlikte: tam bir yumurta biçiminde açılmış koyu kırmızı bir yarık, bir Kyklops gözü sanki, kenarları gözkapaklarının kenarları gibi kıvrıntılı, uçları kısık, yalnızca ölü bir bakış sızdıran patlak, belli belirsiz kanayan, içinden sanki cansı bir sıvı sızıyormuş gibi olmuş, kat kat düşmüş çorabın üstüne kadar baldır boyunca akkandan ince bir yol halinde kanayan bir göz. İki çocuk yaralının patenlerinin bağlarını çözerken, ben de Rollei'yimin vizörü ile objektifine iki dioptrilik yardımcı bir mercek takıyorum.

Şimdi artık yaralının kalkıp en az birkaç saniye ayakta durması gerek. Onu ayağa kaldırıyorum, ama duramıyor, sendeliyor, rengi de yemyeşil. 'Düşecek', diyor çocuklardan biri. Düşmemesi gerek. Bütün gücümle suratına bir tokat yapıştırıyorum. Sonra sırtını duvara dayıyorum. Bir fotoğraf çekiyorum, ama bu doğrudan doğruya gelen ışık altında iyi sonuç alamayacağım. Bana açık yaranın mor derinliğini verecek teğet bir ışık gerek. Çocuğu çevresinde doksan derece döndürüyorum. Patlamış Kyklops gözü üstüne, Rollei'yim kristalden yapılmış robot gözünü dikiyor; yaralanmış, edilgenliğe itilmiş, görmeyen, yalnızca görülebilen, açığa çıkmış iniltili ten ile benim silahımın arı, sahiplenici ve kesin görüşü arasında temel bir yüzleşme bu. Bu acı heykelciğinin önünde yere diz çökerek, engel olamadığım mutlu bir esriklik içinde, bütün filmi bitiriyorum. En sonunda da, yüreğimi sevinçten kıpır kıpır oynatan beklediğim an geliyor. Rollei'yimi kayışının ucunda sarkıtıyorum, sağ kolumu yaralının dizleri altından, sol kolumu da koltuk altlarından geçirdikten sonra cılız yükümle ayağa kalkıyorum.

Ayağa kalkıyorum ve omuzlarım göğe değiyor, başım şarkı söyleyerek mutluluğumu dile getiren meleklerle çevrili. Gizemsel güller en taze kokularını benim için yayıyorlar. Birkaç ay içinde kollarımda ikinci kez bir yaralı çocuk taşıyorum ve taşıma coşkusu tüm benliğimi kaplıyor. Yalnız bu bile artık yeni bir çağa girdiğimin yeterli kanıtı.

Çevremdeki çocuklar yüzümden yayılan ışıktan hiçbir şey anlamıyorlar. Ama, zamana geri dönmem, beylik günlük olayları yaşamayı sürdürmem, o büyük insanlık ailesinin içinde sıradan herhangi biriymişim gibi davranmam gerek.

Arabama doğru gidip küçük kardeşi, kendisine göz kulak olacak ağabeyi kır tanrısının yanına yerleştiriyorum. Onları, Alma alanındaki bir eczaneye bıraktıktan sonra bir şarkı tutturuyorum, bir yandan da, bacaklarımın arasında duran, içi beklentilerimi aşacak güzellikte hazinelerle dolu imge kutumu okşaya okşaya başımı alıp yoluma gidiyorum.

4 Mayıs 1939. Bu sabah, Neuilly'deki Saint-Pierre kilisesinin, bir vitraydan süzülen güneş ışığıyla aydınlanan serin kubbeleri altında öylesine dolaşıyordum. Bir bebek viyaklaması beni vaftiz havuzunun bu-

lunduğu yan bölüme çekti. Bir dost, akraba, ana-baba kalabalığı, kollarında sanki gelinlik tüllerine sarılıp sarmalanmış bir bebeği ciddi bir tavırla tutan uzun boylu, çok esmer bir adamın çevresinde toplanmış. *Vaftiz babası çocuğu vaftiz havuzuna taşıyor.* Burada ilk kez vaftiz töreninin Tiffauges'ca bir anlamı olduğunu kavrıyorum: bir ergen ile bir çocuk arasındaki küçük bir taşımasal evlilik bu.

Burada benim yaptığım, aslında gerçek önemi başka yerde olan bir kurum üzerine biraz kaydırılmış bir yorum; bu arada, benim şimdiye kadar hiç vaftiz babası seçilmemiş olmam da ayrıca ilginç bir durum. Ama vaftiz babalığının benim doğal eğilimime uygun olabileceğini gözlemlemek hoşuma gidiyor. Bunda, olayların biraz sertçe, ancak yıkıcı olmayan bir dönüşümünün işaretini, içlerinde şimdiden benim izimi taşıyanların yüzlerini, gerçek yaşamla yakın ilişkimi ortaya koyar bir biçimde benden yana çevireceklerinin işaretini - hatta kanıtını - görüyorum.

7 Mayıs 1939. Film banyo etmek, negatif resimleri keşfetmek hem bir çekicilik hem de bir pişmanlık içerir. Çünkü saydam olarak incelenen negatiflerin eşi benzeri olmayan bir çekicilikleri vardır; pozitif resmi oluşturacak baskının aykırı niteliğiyse apaçıktır. Negatifteki ayrımların ve ayrıntıların zenginliği, tonların derinliği, resmi aydınlatan gecesel ışık; ne var ki bütün bunlar, negatifte değerlerin tersyüz edilişinden doğan tuhaflığın yanında solda sıfır kalır. Bembeyaz saçlı, kapkara dişli, kara alınlı, apak kaşlı bir yüz; akları kapkara, gözbebekleri açık renk küçücük birer nokta olan gözler; mürekkep rengi bir gökyüzü üstünde kuğu tüylerini andıran ağaçlarla bir görünüm; gerçekte en yumuşak, en akça pakça bölgeleri burada en fazla gölgelenmiş, kurşuni bir renk almış bir beden; görsel alışkanlıklarımızın böyle sürekli yalanlanması, insanı sanki *tersyüz edilmiş* bir dünyaya, resimsel bir dünyaya, dolayısıyla da gerçek kötücüllüğü olmayan, istenildiğinde düzeltilebilecek, yani tam anlamıyla *tersyüz edilebilir* bir dünyaya sokuyor.

Negatifin egemenliği, olağanüstü bir biçimde, laboratuvarın kırmızı gecesinde kurulur. Dün akşam saat yedide kapandım karanlık odama. Her zaman olduğu gibi de zaman kavramını yitirdim. Gece yarısıydı odadan çıktığımda, sersemlemiş, yorgunluktan tir tir titrer bir haldeydim. Nasıl agrandisörde kutsal bir yan varsa, odayı kaplayan

kanlı ışıkta cehennemden, çekilmiş negatiflerin sırayla içlerine atıldıkları kimyasal madde kaplarında simyadan bir şeyler varsa, bir insanın kişisel belirtisi olan görüntüsünün pervasızca biçimlendirmeye sokulduğu işlemlerde de, kim ne derse desin, kara büyüden bir şeyler var. Bisülfit, hidrokinol, asetik asit ve hiposülfit kokuları da bu kapalı ortama bir kara büyü havası katmaktalar.

Bütün bunların dışında, fotoğrafçının başkalarında pek bulunmayan asıl gücü, resmi büyültebilmesinden ve bu işlem sırasında tersyüz edebilmesinden gelir. Bu arada, siyahtan beyaza ya da beyazdan siyaha dönüşümün yanı sıra negatif, agrandisörün şasisine ters konularak sol sağ, sağ da sol yapılabilir. Banyo işleminden sonra, demek ki, bir de çifte tersyüz edilebilme olayı söz konusu. Daha önce de, eski makinelerde resmin çekilme anında, resmi çekilen saf saf ters döner; baş aşağı gelirdi. Fotoğrafçılıkta, ister iyilik büyüsü olsun, ister kötülük büyüsü, büyücülükten yana her ne varsa hepsi, bu pek önemli görünmeyen, ancak nitelendirici olan olaylarca açımlanırlar sık sık.

Şurada, burada karşıma çıkanların çektiğim fotoğraflarından oluşan bir kutu dolusu negatifim vardır. Resimler kadar uslu çocuklar orada öylecene, kendilerine yapılacak her şeye hazır durup beklerler. Canım çektiğinde onlardan birini alıp agrandisörümün şasisine koyabilirim; koydum mu da çocuk anında odayı kaplar; duvarlara, masaya, üstüme başıma yapışır. Bedeninin ya da yüzünün istediğim yerini dev boyutta basabilirim; hem de bunu canımın çektiği kadar yapabilirim. Buna karşın, uçsuz bucaksız yeryüzü tüketilmez bir av alanı - insana, içindeki avları tüketebilme umudunu yitirten bir av alanı - olsa da, benim orada avladıklarım - tüm varsıllıklarına karşın - sayıca sınırlıdır; çocuk sürümün sayısı bellidir, her biri tek tek sayılmıştır; ayrıca, her birinin nereden geldiğini de, ne olduğunu da, doğal olarak, ayrıntılarıyla bilirim. Ne var ki, negatiflerimin sayıca sınırlı oluşları, bunların her birinden sonsuz sayıda pozitif resim basma olanağımla dengelenmekte. İlk başta koleksiyonumun sayıca sınırlı oluşuna indirgenen görgül sonsuz, böylece olası bir sonsuza dönüşüyor yeniden, ancak bu kez yalnızca benim aracılığımla gerçekleşiyor. Fotoğraf yoluyla, yabanıl sonsuz evcilleşmiş bir sonsuza dönüşüyor.

14 Mayıs 1939. Ambroise'lar. Tamirhane binasının giriş katında üç oda kiraladım onlara. Ambroise, kapıcılık yapıyor, tamirhane kapalıyken de bekçilik. Bayan Eugénie'yse hiçbir şey yapmıyor; tüm yaşamı boyunca hiçbir şey yapmamış olduğuna da kalıbımı basarım.

Ambroise bana onun öyküsünü anlattı. Bundan kırk yıl önce, Eugénie ile o, Kuzey Garında karşılaşmışlar. Ambroise o sıralar yaşamını marangozluk yaparak kazanmaya başlayan bir gençmiş, Eugénie'yse Brabant'ın bir köyünden Paris'e yas giysileri içinde ayak basan genç bir kız oğlan kız. Tatlarından yenmeyen, yumuşacık, durmamacasına her şeyden yakınan, mıh gibi durgunluklarını tek silahları yapmış sarışın güzellerden biri. Paris'e gelirken, kardeşinin kollarında ölen babasının mirasına güvenerek, nesi var nesi yoksa geride bırakmış; kardeşi papazmış. Babasının malı mülkü varmış, kardeşi de bunları aralarında hakça paylaştıracakmış. Daha doğrusu, bunlar, Eugénie'nin garın kaldırımında genç Antoine'a anlattıkları; Ambroise o zaman da kupkuru, sırf kemik, ama ateşli ve girişimci biriymiş; talih kuşunun kokusunu her iki anlamda da almış. Hemen genç kızın bavullarına yapışmış, kız nereye gideceğini bilmediği için de ona, damdan düşer gibi, kendi evine gitmeyi önermiş, bir yandan da, söz bir namus bir, demiş. 'O iki bavulu kırk yıldan beri hâlâ taşıyorum', dedi bir gün bana, bastıramadığı bir öfke anında.

Eve daha yerleşir yerleşmez kendini kolayca Ambroise'ın kollarına bırakan Eugénie, küçük daireye bir daha kıpırdamamak üzere postu sermiş; papazın üçkâğıtçılığı Eugénie'ye göre papaz kardeşi ona kazık atmış - ya da babasının metelik bırakmadan ölmüş oluşu yüzünden mirasa konma umutları uçup gidince de iyice yayılmış, Ambroise'ın yaşamı üstüne gülle gibi çökmüş. Ambroise ile Eugénie, benim çatım altında sürdürdükleri bu iki kişilik oyunu kırk yıldır oynayageliyorlar gibi geliyor bana. Bir bağ çubuğu gibi dik ve yamru yumru Ambroise, kırlaşmış bıyığını burarak durmadan hem kendi salaklığına hem de karısının (aslında hiç evlenmemişler) bitkisel tembelliğine veryansın ediyor. Koca cüssesiyle bir sandalyeye çökmüş, akça pakça, bıngıl bıngıl, hep yakınır gibi duran koca suratını sarkık köpek kulakları gibi çevreleyen ak düşmüş saçlarıyla Eugénie'yse, Cennet'ten çıkmış gerçek bir melek saydığı, kendi işinde geçirdiği saatler dışında kalan vaktini de ev işlerine, alışverişe ayıran, yemeği de, bulaşığı da hallediveren Bay Ambroise'a hayır dua ediyor. Meşakkatli aşk dediğinin daniskası!

Eugénie çok konuşuyor. Dur durak demeden, olanın bitenin, insanların kötülüklerinin dökümünü yapan tekdüze bir ağıdı andırır renksiz, sürekli inleyen bir sesle durmadan konuşuyor. Ambroise'ın evine ilk gittiğim zamanlar mırıltısını duyduğum, ılık ve acı bir su akıtan bu musluğa pek dikkat etmemişim. Derken, bir gün, sesinin, genellikle tümcelerinin sonunda sık sık bir oktav yükselip pırıl pırıl yan ezgilerle, bahar cıvıltılarıyla, kırları çağrıştıran çan sesleriyle bezendiğini fark ettim. Edince de bu ani perde değişimine, 'çıngırak oyunu' adını taktığım bu geçişe kulak vermeye başladım ve işte o zaman, bu çıngırakların, bu zil seslerinin, bu cıvıltıların arkasında hiç eksik olmayan gerçekle karşılaşıverdim. Uzun ve ağlamaklı bu laf yığınının sonundaki çıngıraklı seslerde mutlaka iğrenç bir iftira, zehir zıkkım bir suçlama, yaralayıcı bir anıştırma vardı. Böylece, Jeannot'nun Uniprix mağazalarından hırsızlık yaptığını; Ben Ahmed'in mahalledeki bir Berberi fahişenin dostu olduğunu; yoğun iş günlerinde benzin pompasında çalıştırdığım İtalyan'ın aldığı yüzdeyle ve bahşişlerle yetinmediğini; ve asıl, fotoğraf avlarımın bu kötü yürekli uyanık tanığın gözünden kaçmamış olduğunu öğrendim.

Bir gün, çok bereketli geçmiş bir resim düzme seferinden dönüşte, avdan sonra harikalar yaratmış iyi bir av köpeği nasıl sahibinin önünde koşuşturulur, zıplatılır, hoplatılırsa, ben de makinemi kayışının ucunda öyle sallayarak eve dönüyordum. Seviden ve sevinçten esrik bir halde, tam Ambroise'ların penceresinin altından geçiyordum ki, şunları duydum:

— İşte, Bay Tiffauges da taze et nevalesini düzmüş çarşıdan dönüyor. Hepsini yemek için birazdan karanlığa kapanacak. Kimi şeyler gün ışığında yapılmaz, di mi? Eugénie'ydi bunları söyleyen, sesinde de zillerden oluşmuş koca bir orkestra vardı.

18 Mayıs 1939. Fotoğraflarımı uzun süre kaçamak çektim, yani resmini çektiğim erkeğin ya da kadının haberi olmadan. Hem verimli hem de rahat bir yöntemdir bu. Ayrıca, resim hırsızlığına girişirken içimi hep biraz kemiren bir tür hafiften kancıklık duygusunu da canlı tutar. Ancak, sonuçta, kötünün iyisi bir yöntemdir bu; ne kadar ürkütücü görünürse görünsün, fotoğrafı çeken ile fotoğrafı çekilenin yüz yüze gelmelerinin her zaman yeğlenmesi gerektiğini düşünüyorum bugün.

Çünkü, fotoğraf çekme anının, şu ya da bu biçimde, fotoğrafı çekilenin yüzüne ya da duruşuna yansıması daha iyidir: şaşkınlık, öfke, korku ya da tersine; eğlenme, kibirli bir hoşnutluk, hatta maskaralık, müstehcen ya da tahrik edici bir hareket gibi şeyler yakalayabilir insan. Yüz yıl önce, anesteziyle yapılan ameliyatlar yaygınlaşmaya başladığında kimi cerrahlar bu yeni uygulamaya karşı çıkmışlardı: 'Cerrahlık öldü' demişti bunlardan biri. 'Cerrahlığın temeli, hasta ile ameliyatı yapanın acı üzerine kurulu birlikteliğidir. Anesteziyle yapılan ameliyatlarda bu olay, kadavra üstünde yapılan bir uygulama düzeyine indirilmiş olur'. Fotoğrafçılık da biraz böyledir işte. Fotoğrafçıya, fotoğrafı çekilenle hiçbir bağ kurmadan, uzaktan çalışma olanağı sağlayan teleobjektifler, görüntü yakalamadaki en heyecan verici şeyi öldürüyorlar, yani fotoğrafının çekildiğini bilen ile bir başkasının sırtından geçinme, bir resim kaçırma eylemine giriştiğinin bilindiğinin bilincinde olanın, karşıt kutuplarda yaşadıkları belirsiz acıyı yok ediyorlar.

20 Mayıs 1939. Siyah ile beyaz arasındaki tersyüz edilme olayında griler de değişime uğrarlar, ancak bu değişim o kadar geniş kapsamlı değildir; kapsamı, siyah ve beyazı oluşturanların, birbirleriyle tam dengelendikleri orta bir griye yaklaşışları oranında daralır. Bu orta gri, tersyüz etme olayının çevresinde döndüğü odak noktasıdır, bu odak noktası da değişmez, mutlak bir noktadır. Bütün tersyüz etme olaylarına karşıt olan bu *salt gri*'yi tanımlamaya ve üretmeye çalışan olmuş mudur acaba? Ben hiç duymadım.

25 Mayıs 1939. Bütün çocuklar dağılmışlardı, içlerinde Martine'i göremediğim için düş kırıklığına uğramış, orada öylece duruyordum. En sonunda o da çıktı, tek başına, en son. Çok güç bir sınamadan geçirdiğim çekingenliğimi gizlemek için gülümsemeye çalışarak yanına yaklaştım. Günaydın, dedim ona, sanki çok uzun zamandan beri tanışıyormuşuz gibi bir havada ve birden iyice yüreklenerek, külüstür Hotchkiss'imle onu evine götürmeyi önerdim. Hiçbir şey söylemeden ardım sıra gelip kapısını açık tuttuğum arabaya girip oturdu, otururken

de tam kadınca nefis bir hareketle kısacık eteğini bacaklarının üstüne çekti.

Gırtlağıma bir şey oturmuştu, bütün yol boyunca onunla üç tümce ya konuştum ya konuşmadım. Onu evlerinin önüne bırakmamı istemedi - yesinler böylece aramızda kuruluveren suç ortaklığını! -, Grande Jatte adasında, Levallois bulvarı üstünde, yalnızca kaba inşaatı bitmiş bir yapının önünde durmamı rica etti. Bir kır perisi gibi hafif, kaçıp gitti; şaşkın şaşkın onun içinde in cin top oynayan şantiyeye girip yapının bodrum merdivenlerinde kayboluşunu izledim.

28 Mayıs 1939. Martine'in babası demiryollarında işçi. Bana üç kız kardeşi olduğunu söylediğinde, içimi heyecanlı bir merak kapladı. Martine'in - dört yaşındaki, dokuz yaşındaki, on altı yaşındaki - bu modellerini tanımayı ne kadar çok isterdim, tıpkı değişik çalgılarla, değişik oktavlarda çalınan aynı ezgiyi dinliyormuşum gibi! Bu istekte de, yine ortaya kendimi bir tek kişilik içine hapsetmekteki garip yetersizliğim, bir tek formülden yola çıkarak çeşitlemeler, tekdüze olmayan bir yineleme aramaya karşı duyduğum engellenmez eğilim çıkıyor.

Sonraki günler de hep o yarım kalmış yapının önünde inmek istedi. Bodrumdan geçince, hemen, yapının öteki tarafındaki Vital-Bouhot bulvarındaki evlerine kestirmeden çıkıyormuş.

30 Mayıs 1939. Tuhaf şey, çocuklarla yoğun biçimde ilgilenmeye başladığımdan beri, iştahım azalır gibi oldu. Kasap vitrinleri ile süt ürünleri sergenleri ağzımın suyunu artık eskisi kadar akıtmıyorlar. Sonuçta, çiğ eti de, çiğ sütü de bırakıp daha sıradan bir yemek düzenine geçtim. Ama kilo filan vermiyorum! Çocuklarla bu ilişkim açlığımı daha yüce ve daha tinsel bir biçimde gideriyor sanki; daha incelmiş, mideselden çok gönülsel bir biçim almış gibi açlığım...

3 Haziran 1939. Eugène Weidmann'ın davasına ilişkin haberleri izliyorum her gün. İçimde bu sanığa karşı bir yakınlık ve bir benimseme

uyandıran şey, yalnızca, pek çok cinayetle suçlanan bu yalnız adamın mahvını isteyen toplumun ortak tavrı değil; sanki alın yazısı da onu bana yaklaştırmak için elinden geleni ardına koymuyor. İşte, bu sabah da, onun da solak olduğunu ve bütün cinayetlerini sol eliyle işlediğini öğrendim. Sol elle işlenmiş ürkünç cinayetler denen şeyin dik âlâsı! Benim yazılarım gibi hem sol elle yapılmışlar hem de ürkünçler.

Neyse ki, Martine'i düşünmek kafama üşüşen tüm kötü düşünceleri dağıtmaya yetiyor.

6 Haziran 1939. Yer yer dama, yer yerse baklava biçiminde örgüsü, değişken kalınlığı, sık ya da aralı aralı delikleri, ya yumuşacık ya da diken gibi sert tüyleriyle ten, kısaca deri kafesi, işte fotoğrafın harikalar yarattığı, resminse tümüyle yabancı olduğu bir alan.

10 Haziran 1939. Gözlerimde canlandırdığım görüntülerin en hoşu Martine'in ailesinin görüntüleri; üç kız kardeşi, annesi, babasıyla, akşam, lambanın altında toplanmış oturuyorlar. Aile diye bir şey hiç tanımamış olan ben de ne kadar isterdim orada onların arasında oturabilmeyi, kendine özgü bir havası, nefis bir yoğunluğu olan bu kapalı hücreye benim de hapsedilmemi! Her zaman özel bir kişiliği olan - fotoğraf ya da öteki alanlardaki - avlarımın sonuçta hep bana kapalı olan topluluklardan olmaları dikkat çekici bir durum. Aklıma, kaynağını çocukobur masal devliğinden alan, bu arada benim durumumu da aydınlatan bir benzetme geldi. İnsan, yüzyıllar ve de yüzyılları meyve filan toplamakla geçirdikten sonra tarımı icat etti. Yüzyıllar boyu avlandıktan sonra hayvancılığı keşfetti. Ben de, artık, buz tutmuş bozkırlarda koşturmaktan bıktığım için, en güzel meyvelerin kendiliklerinden elime düşecekleri dört bir yanı kapalı meyve bahçelerinde yaşamayı düşlüyorum; buram buram kokular yayan sıcacık ahırlara kapatılmış her an her şeye hazır uysal hayvanlardan oluşan büyük sürüler düşlüyorum; ne güzel olurdu kışın orada onlarla birlikte uyumak...

16 Haziran 1939. Lebrun denen alçak herif Weidmann'ın af başvurusunu reddetti. Weidmann'ın işlediği cinayetlerin sayısını bilen yok; belki kendisi bile bilmiyordur. Ama ne olursa olsun, Weidmann kaç cinayet işlemiş olursa olsun, anıtsal çalışma masasının arkasında oturan bu süslü püslü adamın, üzerinde hiçbir baskı olmamasına karşın, devletin işlediği yasal cinayetlerin süregitmesini önlemek için parmağının ucunu bile oynatmayı reddetmesinden daha korkunç bir cinayet olabilir mi?

17 Haziran 1939. Nereden kaynaklandığını bir türlü çıkaramadığım ve boşuna karşı koymaya çalıştığım bir güç, beni, dün gece, Bayan Eugénie'nin, komşu kadınlarla birlikte Weidmann'ın idamını izlemeye Versailles'a gitme ricalarını kabule zorladı. Aslında oraya gitme düşüncesi yanılıp da benim aklıma gelmiş olsaydı bile bu kadınların o coşkulu ve iğrenç halleri vazgeçirmeliydi beni bu seferden, ama yazgısal denebilecek bir şey bir zorunluluğa dönüştürüyordu, soruşturmasının tüm aşamaları ile davasının tüm gelişmelerini her gün gazetelerden okuduğum, yedi cinayet işlemiş bu devle ölümü anında buluşmamı.

İdamın gün doğarken yapılacağını biliyorduk, ama Bayan Eugénie ile arkadaşları iyi bir yer kapabilmek için akşam saat dokuzda yola çıkalım diye tutturdular. Bu ne idüğü belirsiz serüvene katılmayı kesinlikle reddeden Ambroise'sa o geceyi karısı olmadan geçireceği için mutluluktan uçtuğunu fısıldadı kulağıma. Arabaya güç bela sığan dört dedikoducu şişko kadının anlamsız ve zehirli vıdı vıdıları daha yola koyulur koyulmaz nevrimi döndürdü. Bayan Eugénie'nin ardı arkası kesilmeyen çıngıraklarının çınlamalarını duyuyor, her seferinde de sözlerindeki zehirli iğnelemelerin kime yöneldiğini anlıyordum.

Daha kentten çıkarken olağandışı bir şeyler olduğunu anlıyor insan. Önemli akşamlar yolları ve kaldırımları dolduran kalabalıkların yanı sıra, suça namussuzca bir ortaklık gibi bir şeyler de uçuşuyor havada. Bütün bu erkekler, bütün bu kadınlar, hatta bütün bu çocuklar aynı şeyi görmeye gelmişler, ne göreceklerini de biliyorlar. Ben de onlardan biriyim, ne söyleyebilirim ki...

Arabayı güç bela Maréchal-Joffre sokağına park ediyorum, ondan sonrasını yürüyoruz. Kalabalık geçen her dakika arttıkça artıyor. Yol-

lar arabalardan tıkanmış. Şato'nun karşısındaki Armes alanı ile Valilik alanı otoparka dönüştürülmüş. Trenler geldikçe, her iki istasyondan da oluk oluk yolcu dalgaları taşıyor. Ama en çok bisikletli var, 'golf' pantolonlar ve balıkçı kazaklar giymiş erkekler ile kadınları birleştiren iki kişilik bisikletlerin sayısı da oldukça fazla.

Geceyarısı, havazağı lambalarının söndürülüşü bağrış çağrışla uzun uzun selamlanıyor. Arabaların farlarıyla, cep fenerleri ve asetilen lambalarıyla delinen karanlığın içi kahkahalar, küfürler, kıkırdamalarla dolu; arada bir, bir fırlamanın yakası açılmadık bir esprisi hepsinin üzerine çıkıyor ya da uğultuyu bir klakson konseri bastırıyor. Zincirden boşanmışa benzeyen Bayan Eugénie'nin kolbaşılığında birbirlerinin eteklerine yapışmış giden dört dedikoducu kadının ardı sıra seğirtiyorum ben de homurdana homurdana. Bu gülünç halimizle Saint-Louis alanına ve alanda bütün ışıkları ışıl ışıl yanan üç birahaneye doğru ilerliyoruz. Bayan Eugénie'nin becerikliliği ve hırsı sayesinde, kaldırımın tümünü kaplayan dış bölümde bir masa ile beş sandalye ele geçiriyoruz. İş bu kadarla bitmiyor. Koltuğunu masanın üstüne tünetip, kendisini de, bu koltuğa oturtturmadan rahat etmiyor kolbaşımızın içi. Kadını bu sallanan iskelenin üstüne zar zor çıkarıyoruz. Tahtına, tıpkı biraz sonra gerçekleşecek olayın Cellatlık Tanrıçası gibi kuruluyor. Üç kafadarı ile bendenizse, kalabalığın her dalgalanışında sürüklenip götürülmesine ramak kalan masanın devrilmesini engellemek için tüm çabamızı gösteriyoruz; bu arada tek gördüğümüz şey Bayan Eugénie'nin kopçalı keçe terlikleri ile fillerinkini andıran topukları. Çevremiz, sanki geniş bir piknik alanı. Herkes getirdiği nevaleyi çıkartıyor, bir şeyler atıştırıyor, çevreye sinmiş kızarmış patates kokuları içinde sandviçler, limonata, bira şişeleri elden ele dolaşıyor başlar üzerinden. Saat sabahın birine doğru üç birahanede de bira hemen hemen aynı anda bitiyor. Önce bir öfke dalgalanması oluyor, derken herkes, bir tankerin musluğundan satılan şaraba hücum edip elindeki bardaklarla, şişelerle kuyruğa giriyor. Bayan Eugénie, alışveriş çantasından iki termos, bir tiyatro dürbünü, bir de, omuzlarına sardığı kocaman bir şal çıkartıyor. Sonra bize sıcak kahve dağıtıyor.

Saat ikide, bir avuç jandarma giyotinin kurulacağı Saint-Pierre hapishanesinin önündeki alanı boşaltmaya uğraşıyor. Kısa süren, ama kıran kırana bir itiş kakış oluyor; bir kadın ayaklar altında kalıyor. Jandarmalar geri çekilmek zorunda kalıyorlar; ama bu kez de bindirilmiş muhazıflar giriyorlar devreye ve birlik sonunda kutsal dikdörtgeni

ele geçirmeyi başarıyor. Birliklerin hareketleriyle oluşan şiddetli dalgalanmalar bizim bulunduğumuz yere kadar ulaşıyor. Sandalyeler devriliyor; bekleyişin ve şarabın etkisiyle tepeleri atmış iki adam birbirlerine kenetlenmiş bir halde masaların ortasına yuvarlanıyorlar. Bayan Eugénie'nin gözlem kulesi zarar görmesin diye birkaç kez vücutlarımızdan bir duvar örmemiz gerekiyor önüne. Bu arada, biraz önceki o şen şakrak havadan da eser kalmıyor. Hırçınlaşan kalabalık neden bekletildiğini anlamıyor. Parasının karşılığını istiyor. Birdenbire, ilk önce sağdan soldan tek tük yükselen üç hece, yüz bin gırtlaktan çıkan öfkeli bir tempoda yinelenmeye başlıyor: Baş-la-yın, baş-la-yın, baş-la-yın! Bu insanların ayıpları altında ezilme duygusunu acaba gerçekten bir tek ben mi duyuyorum? Birazdan cinayetin işleneceği yerin çevresini sarmış olan askerler neden kalabalığın üstüne ateş etmiyorlar, ya da en iyisi, bütün bu insanlık irinini neden bir alev makinesiyle temizlemiyorlar ki? En sonunda, tempo tutmanın yerini muazzam ve uzun bir *Heeeey*! alıyor. Bayan Eugénie, gözlem kulesinin tepesinden, bize, sıskası çıkmış bir atın çektiği kapalı bir siyah arabanın parke taşı döşeli yolda sallana sallana yaklaştığını anlatıyor. Bir direğe asılı, rüzgârdan sallanan bir gaz lambası, arabadan birtakım keresteler çıkarıp Koca Dul denen giyotinin parçalarını birleştirmeye başlayan iki adamın gölgelerini oynatıyor. Müthiş bir sessizlik var; yalnız tokmak sesleri ile takoz gıcırtıları duyuluyor. Başımı masanın yapay mermerine dayamış, ben de can çekişir gibiyim. Bu haldeyken, Bayan Eugénie'nin, arada bir tepeme gülle gibi düşen zehir zıkkım sözlerini de duyuyorum ister istemez: 'İdamlığın üstüne uzandırılacağı tahterevalli yatak, kafanın düşeceği sepet, kafanın yerleştirileceği yuva, kafayı koparacak bıçak'. Derken, hapishane binalarının kara kütlesi içinde bir ışığın titreştiği ve sürek avında tek başına bırakılıp köşeye sıkıştırılmış hayvana son darbe vurulurken yapıldığı gibi, sonunda idamlık için ölüm borusunun gırtlağı patlatırcasına çalınacağı anın yaklaştığı haberi geliyor. Ama bir şey çıkmıyor, daha beklenmesi gerekiyor, kalabalık da yeniden homurdanmaya, bir o yana bir bu yana dalgalanmaya başlıyor, her şeyi önüne katıp sürükleyecek bir hale geliyor.

Doğuda gökyüzü aydınlanmaya başlarken hapishanenin kapısında bir ışık yanıyor. Kapıdan, beyaz gömleği alacakaranlıkta ışıklı bir leke oluşturan bir devi önlerinde itekleyen siyahlar giyinmiş bir birtakım ufak tefek adamlar çıkıyorlar. Kolları arkasında bağlanmış olan Weid-

mann, ayaklarına da köstek vurulduğu için, ancak kısa kısa adımlarla yürüyebiliyor. Halktan büyük bir memnunluk ohlaması yükseliyor. Ufak tefek adamlar öldürme makinesinin dibindeler. Weidmann'ı, ortaçağdan kalma uzanmış bir ölü yontusuymuş gibi, idam sehpasına dört cellat yardımcısı taşıyor. Onu ayakları üstüne doğrulttuklarında, tam karşıdan gelen bir ışıkla aydınlanıyor beyaz yüzü. O anda da, Bayan Eugénie'nin, kilisede, İsa'nın gökyüzüne yükselişini kutlama töreninde koro çocuğunun çaldığı küçük zilin sesini çağrıştıran çıngıraklı sesi yükseliyor genel sessizliğin içinden:

— Ama, adam ne kadar da size benziyor, Bay Tiffauges! Vay anasını, sanki kardeşiniz bu sizin! Bu sizsiniz, Bay Tiffauges, hık demiş burnunuzdan düşmüş!

Cellat Henri Desfourneaux'nun bir işareti üzerine, yardımcıları solgun yüzlü ulu yontuyu tahterevalli yatağa yatırıp başını kafa yuvasına doğru yöneltiyorlar. Ama o da ne ki? Bütün bu ölüme götüren alışılmış hareketler düzeninde bir aksama oluyor gibi. İdamlığın çevresinde bir koşuşturmadır başlıyor. Tahterevallinin uzunluğu iyi hesaplanmamış. Üstüne yatırılanın uzun boynu, içine girmesi gereken 'yuva'ya oturmamış, beden iki büklüm olmuş, kıvrılmış duruyor. Başını kulaklarından yakalıyorlar, saçlarından çekiyorlar. Hem gülünç hem de insanın dayanma sınırını aşan bir şey. Yanlardaki kasaların içinden, klik klik sesleri çıkartarak duraklaya duraklaya yükselen bıçak. Bir ıslık sesi. Kan dalga dalga fışkırıyor. Saat dört otuz iki.

Bayan Eugénie'nin tahtının altına çömelip içimdeki tüm safrayı kusuyorum.

20 Haziran 1939. Bütün gece boyunca, sanrı ve bilinçlilik anları karışımı kahredici karabasanda baştan sona Rasputin'in büyük ve ışıltılı yüzünü gördüm. O benim için, bugüne kadar, yalnızca, verdiği vaazlarda seksin günah olmadığını skandal yaratacak bir biçimde savunan, bir de, saraydaki hatırı sayılır saygınlığına dayanarak çarın çevresindekilerin savaş dolduruşlarına ve yaygaralarına tüm gücüyle karşı çıkan biri olmuştu . 28 Haziran 1914, Arşidük François-Ferdinand o gün Saraybosna'da öldürüldüğü için Birinci Dünya Savaşı'nın çıkış tarihi sayılır. Peki, aynı 28 Haziran 1914 günü - belki de aynı saatte - Rus milliyetçilerinin parayla tuttukları bir orospunun Rasputin'i Sibirya'da bir

kasabada bıçakladığını kaç kişi anımsar? Rasputin, haftalar boyunca yataktan kalkamayacaktı; hastanedeki yatağından yazıp gönderdiği tüm rica mektuplarına karşın II.Nicolas'nın genel seferberlik ilan ederek savaş felaketini başlatmasına engel olamamıştı.

Gecenin hıçkırıklarla dolu karanlıklarında, Rasputin göründü bana, ama artık olumlu tersyüz etme olayının peygamberi ve şehidi olarak değil, üçüncü ve en yüce onurunun niteliklerine bürünmüş, çağımızın en büyük taşıyıcı kahramanı olarak. Mucizeler yaratan ellerinde bir çocuğun acı çeken bedeninden hastalığı çekip çıkartma ve onu yaşama ve ışığa doğru sırtlama gücü vardı. Çektiği acıdan iki büklüm uyuyakalmış veliaht çar Alexis'yi, şu sarışın alevi, kapkara dev bir şamdan gibi kollarında taşıyan Rasputin'in asık yüzlü, ama ışıltılı görünümünün eteğinde bir sığınak buldu yüreğimdeki tüm tasa, bu gece.

23 Haziran 1939. Bundan böyle ağzıma ne tütün koyacağım ne de alkol. Çocuklar sigara ve içki içmezler. Temel körpeliğe ulaşmak için avlarınla beslenmekten başka bir yol bulamıyorsan, hiç olmazsa leş gibi erişkinlik kokan bu küçük kusurlardan uzak dur.

25 Haziran 1939. Dört gündür geçmeyen bir kabızlık. Böyle olduğumda, kıçıma hep musallat olan bir tür acılı kaşıntının yanı sıra karnımın altı da ağırlaşıp şişer, öyle ki kendimi dışkı maddelerinden yapılmış bir destek üstüne oturtulmuş insan etinden bir büst gibi görürüm.

27 Haziran 1939. Weidmann'ın öldürülmesiyle yiten dengemi bir türlü bulamıyorum. Meleksel, göğsümün üstünde sanki bir gülle. Ciğerlerime temiz hava çekebilmek için durmadan esnemeye çalışıyorum, ama canımı kurtaracak bu refleksi bir türlü harekete geçiremiyorum; gözyaşlarım da seller gibi akıyor bu arada, gözlüğümün arkasından.

Açık pencerenin kenarına yapışıp nefes almaya çabalıyorum, kuru kumun üstüne atılmış bir balık gibi. Sonunda, öyle bir umutsuzluğa

düşüyorum ki, doktora gitmeye karar veriyorum, çırılçıplak soydukları bedenlere, sevilme gereksiniminin en çok duyulduğu anda sevgisizce dokunmaktan başka bir şey bilmeyen bu korkunç meslekten insanlara duyduğum tiksintiye karşın. İnsanların ruhlarına yaptıklarıysa apayrı bir konu! İnsan nasıl düşünebilir dehşete düşmeden, Roma'nın durup dinlenmeden sürüsüne bereket peydahladığı sahte din adamlarının, cinlerini kovmayı reddettikleri ya da beceremedikleri şeytana karışmışların kapatıldıkları tımarhaneleri; onlara ses geçirmez kapılar ardında neler yaptıkları sır gibi saklanan doktorlara teslim edilsinler diye 'akıl hastası' adı takılanları düşününce insan nasıl dehşete kapılmaz!

Bir doktora gideceksem eğer, bu içlerinde en alçakgönüllüsü, en yoksulu, en az 'bilgin'i olmalı. Bekleme odasında, evsiz-barksızlar ile orospulardan oluşan bir kalabalık içinde almalıyım yerimi, yaralarıma merhem de onun bakışları olmalı ilk önce.

Ama daha da iyi bir fikrim var. Bir baytar, sinekkuşundan fillere varıncaya kadar bütün hayvanları iyileştirebildiğine göre bir insanı niye iyileştiremesin? Gidip en yakın baytarın bekleme odasında, kısırlaştırılmış bir kedi ile gözleri çapaklı bir papağanın arasında sıramın gelmesini bekleyecek, sıram gelince de, gerekirse önünde diz çöküp yalvararak, bizden alt düzeydeki kardeşlerimize gösterdiği ilgiyi benden de esirgememesini rica edeceğim ondan. Hatta öyle ısrar edeceğim ki, sonunda bana bir hintdomuzu ya da küçük bir ev köpeği muamelesi yapmak zorunda kalacak. İnsancıl sıcaklık yerine en azından bir hayvansal sıcaklık bulacağım onda, bir de, beni konuşturmaya kalkmayacak.

3 Temmuz 1939. Nasıl olmuş da bu kadar akılsız olabilirmişim, tiksindiğim bu toplumun benim gibi kendi halinde, kalabalığın içine gizlenmiş, hır gür çıkarmadan yaşayıp giden birinin rahatça yaşamasına ve sevmesine izin vereceğini sanacak kadar nasıl akılsız olabilirmişim? Bütün bu serseri alayı bana çirkef atmak ve acı çektirmek için üzerime çullandı önceki gün, sanki sürek avında köşeye sıkıştırdıkları bir hayvanmışım gibi, doğrunun ve sevdalının ölüm borusunu çaldılar, tüm kötülükleri ve aptallıklarıyla. Ama daha şimdiden belirdi ufukta, onlar için tehdit, benim içinse sevecenlikle dolu kurtuluş yolu.

Sakin ol, Mabel, öfkeni dizginle, beddua yağdırmayı da bırak. Çok

iyi biliyorsun artık büyük serüvenin hazırlanmakta olduğunu, Yazgı'nın da senin alçakgönüllü yazgına sahip çıktığını!

Her zaman yaptığım gibi, Martine'i okul çıkışı almaya gitmiş, sonra da onu Grande Jatte adasında Levalois bulvarında, yapım halindeki binanın karşısında indirmiştim. Kuş gibi hafif ve neşeli bir halde benden ayrılmış, bodruma inmeden önce de eliyle, sanki benimle dalga geçiyormuş gibi bir işaret yapmıştı. Ben de, dirseklerimi külüstür Hotchkiss'imin direksiyonuna dayamış, dışarıda, sokağın ucunda gökyüzünde görünen kızıllık ile içimde Martine'le birlikte olduğum zamanlar kabaran sevecenlik dalgasının hoş yansımasını izleyerek orada öylesine oyalanıyordum.

Böyle ne kadar kaldım bilmiyorum; birden, Martine'in girdiği yapıdan gelen yürek parçalayıcı bir çığlıkla iliklerime kadar ürperdim. Eyvahlar olsun, Sainte-Croix okulunun avlusundan yükselen, yan ezgilerle varsıllaşmış, perdeden perdeye gezinen çağrıyla hiçbir ilgisi yoktu bu sesin! Bir yaralı hayvan çığlığı, havayı yırtan bir çığlıktı bu; bir an taşlaşmış gibi kaldım arabanın içinde, sonra dışarıya fırlayıp inşaat alanını koşarak geçip bodruma inen merdivenlere atıldım. Çevrem kapkaranlıktı, ama ucunda bir başka çıkışın dikdörtgen ışığını gördüğüm bodrumun dibinden yükselen tiz ve uzun hıçkırıklar yönlendiriyordu beni. Gözlerim karanlığa alışınca Martine'i seçtim. Yerdeki harç artıkları ile su birikintilerinin ortasında, etekliği zayıf kalçalarının üstüne sıyrılmış, sırtüstü yatıyordu. Ona bir şeyler söyledim, ama sağırlaşmış gibiydi, kollarıyla yüzünü çaprazlama örtmüştü ve sanki yalnızca çocuksu yakınmasını haykırabilmek için nefes alıyordu. Bileğinden yakalayıp elimden geldiğince yumuşak davranarak onu oturmaya zorladım. İşte o zaman, kollarını birden kirletilmiş yüzünden çekerek, bir erkek gölgesinin belirdiğini gördüğüm kapıya doğru avaz avaz bağırmaya başladı: 'İmdat! Bırakın beni! Canımı acıttı, acıttı, acıttı!'.

Bağrışmalar, koşuşmalar oldu, derken birdenbire bir cep fenerinin ışığı gözlerimi kamaştırdı. Bir ses Martine'e: 'Canını kim acıttı?', diye sordu; onun parmağıyla beni göstererek: 'O, o, o!' diye haykırdığını duyunca dünya başıma yıkıldı. Aklım başımdan gitti. Çıkışa doğru atıldım, ama biri bir çelme takınca yüzükoyun sert toprağın üstüne kapaklandım. Ayağa kalktığımda, çevremde bana kötü kötü bakan adamlardan oluşmuş bir çember vardı, iki kadın da Martine'le ilgileniyordu. Birtakım eller kollarımı kıskıvrak yakaladılar, üstüme eğilen kara su-

ratlar iğrenç küfürler savurdular. Ondan sonra, bir kolum sırtıma bükülmüş halde itile kakıla götürülüp bir polis arabasının cıyakladığı caddeye çıkartıldım.

Yaka paça aynasızların minibüsüne tıkılınca içim biraz rahatladı. En azından çevremi kuşatmaya ve kinini kusmaya başlamış olan kalabalığın elinden kurtulmuştum. Beni götürdükleri Neuilly karakolunda her şeyin açıklanacağını düşünüyordum. Ama daha ilk sorgulamada, dehşet içinde, benim tüm yadsımalarımın aleyhimdeki deliller, özellikle de Martine'in kesin suçlaması karşısında ne kadar gülünç kaldıklarını gördüm. Bu çocuk aklını mı yitirmiş? Yoksa bodrumun karanlığında kendisine saldıranın gerçekten ben olduğumu mu sanıyor? Ya da, beni saldırgan göstermenin benden en kolay ve kesin kurtulma yolu olduğunu mu düşünüyor? Çocuk yalanlarının, incelikleri erişkinlerin algılama güçlerini aşan durumları anlaşılabilir kılmaya yönelik basitleştirme çabaları olduğunu pek çok kez gözlemlemişimdir. Eğer davranışının nedeni buysa, cüretli bir kestirmeciliğin kurbanı olmak üzereyim demektir!

Geceyi Neuilly karakolunda geçirdim; sabahın köründe de bir kapalı polis minibüsüyle, ahlâk zabıtasının Orfèvres rıhtımındaki binasına götürüldüm. Bir komiser beni öğleden sonra sorguya çekti, daha doğrusu - çünkü aradaki ayrım belirtilmeye değecek kadar önemli - ifademi zapta geçirdi. Mesafeli, ancak önyargısız tutumu, dün yaşadığım sahnelerden ve pezevenkler ile yankesiciler arasında geçirdiğim cehennemden farksız geceden sonra kendimi biraz toparlamama yardımcı oldu. İlk kez bana insanca, yani kibarca davranan biriyle karşılaşıyordum. Ne var ki, bana, soğukkanlılığını bozmadan indirdiği darbeler bu yüzden ölümcül darbelerden de beter oldular. O sabah alınan tanık ifadelerinden benim, nedeni anlaşılmaz bir biçimde, sürekli olarak Saussaye caddesindeki okulların çevresinde görüldüğümün anlaşıldığını söyledi. Tamirhanemde yapılan bir arama-tarama, fotoğraflarım ile bant kayıtlarıma el konulmasıyla sonuçlanmıştı. Bayan Eugénie'nin hakkımda söylemiş olabileceklerinin en azını tahmin etmek bile başıma en kötü şeylerin gelebileceği kaygısını düşürdü içime. Sonra, komiser bana, alıştırmaya filan gerek görmeden, tecavüzün gerçekleştiği konusunda hiçbir kuşkuya yer vermeyen sağlık muayenesinin sonucunu açıkladı. En sonunda da, dosyamdaki belgelere göre ortaya çıkan görünümümü şu iki sözcükle çerçeveledi: tehlikeli bir sapık! Derken, birdenbire kapı açıldı ve içeriye Martine girdi. Her

şey beni yıkıp perişan etmek için inceden inceye ayarlanmıştı. O ana kadar bütün çektiklerim, bu dişi şeytanın, gözü dönmüş bir halde, en ufak ayrıntısına, en müstehcen noktasına varıncaya kadar ballandıra ballandıra anlatarak yaptığı suçlamalar karşısında solda sıfır kalır. Beni mahvetmek için art arda sıraladığı - içlerine ustaca birkaç doğru olay da sokuşturulmuş - yalanlarının yüzde birini bile kâğıt üstüne sermeye elim gitmiyor. Ondan sonra komiser beni, on beş yaşından küçük bir çocuğa tecavüz suçunun ceza yasasının 332. maddesine göre yirmi yıl ağır hapsi gerektirdiği konusunda uyardı.

— Avukatınız sanırım deli olduğunuzu ileri sürmenizi önerecektir, dedi ayağa kalkarken. Ancak bunu yapabilmek için her şeyi burada açık açık itiraf etmeniz gerekir. Sizi şimdi ifadenizi alacak komisere götürecekler. Sorgu yargıcı sizi suçlamadığı sürece de bu olayda siz yalnızca bir tanıksınız... ama nasıl söyleyeyim, özel konumda bir tanık.

Söylediği bu son sözlerden memnun bir halde beni bir polise teslim etti, o da beni üç kat yukarıya, çatı katına götürdü. Orada on parmağımı önce matbaa mürekkebine sürüp bir kartona bastırttılar; sonra, önden ve yandan fotoğraflarımı çektiler, benim, resim hırsızının fotoğraflarını çektiler, ne gülünç ve kötücül bir tersyüz etme bu! Ciddi şeyler de işte bundan sonra başladı.

Cehennem gibi sıcak, daracık, çirkin ve sıradan bir odada üç kişiydiler. Bir bücür, bir şişko, bir de orta sıklet. Orta sıklet, makineli tüfek sesleri çıkartan hurda bir yazı makinesi kullanıyordu. Şişko, iyi adam havalarındaydı. Bücürün suratındansa kin akıyordu. Şişko bana ilk önce, yalnızca sıradan bir işlemin söz konusu olduğunu söyledi. Suçüstü yakalanmış olduğum, tanıklıklarda da bir tutarsızlık bulunmadığı için, oracıkta birlikte yazacağımız bir ifadeyle iş uzamadan bitecekti. Ona hemen, özel konumdaki tanık Abel Tiffauges'un bu temel nokta üzerinde ötekilerle aynı görüşte olmadığını, çünkü onun tecavüz eden kişi sayılmayı reddettiğini söyleyerek karşı çıktım. Ben bunu söyleyince oturduğu koltukta iyice yayıldı; iğrenç yumuşaklıkta bir gülümseme belirdi suratında.

— Size bir öykü anlatacağım, diye başladı. Bir varmış, bir yokmuş, Porte-des-Ternes meydanındaki bir oto tamirhanesinde yaşayan bekâr bir adam varmış...

Ondan sonra da, çok bilmiş havalarda, fotoğraflar sayesinde yeniden canlandırılan Tokyo sarayı olayını, Bayan Eugénie'nin anlattığı Jeannot'nun geçirdiği kazayı, daha benim bile bilmediğim belirlemeler

yaparak ve hepsini art arda sıralayarak bütün dosyamı sayıp döktü. Bütün bu karmaşık kurgudan çıkan amansız kesinlikteki sonuç - bu kurguyu oluşturan tüm parçalar teker teker bakıldığında tartışılmaz biçimde doğruydular - benim Martine'e tecavüz etmiş olduğumdu. Reddetme inadım akıllıca bir şey değildi ve mahkemeye çıktığımda, jüri üyelerini kızdırmaktan başka bir işe yaramayacaktı.

Kan ter içinde kalarak, yorgunluktan sendeleyerek, yağmur gibi yağan küfürler, tekmeler, tokatlar altında, altı saat boyunca bu suçlamayı reddettim. Sonunda bücür beni lavabonun üstüne asılı aynaya götürdü. 'Bak, dedi, jüri üyelerine işte bu suratı göstereceksin! Tam bir katil suratı'. Elimde olmadan ben de baktım aynaya. İlk kez doğru söylüyordu. Sonra, kendisinin de Martine yaşında bir kızı olduğunu, ve benim gibi pislikleri kendi elleriyle kazığa oturtmaktan büyük zevk duyacağını ekledi sözlerine. Ayaktayken başı ancak omuzlarının hizasına kadar geldiği için beni yeniden oturttu. Tokat atacağını sanarak, kırılıp beni hiçbir şey görmez duruma sokmasın diye gözlüğümü çıkarttım. Tokat atmadı. Yüzüme tükürdü. Ne olduğunu anlayınca, yani yanağımdan aşağı süzülen balgamın gıdıklamasını hissedince ayağa kalktım. Adamlar kendilerine saldıracağımı sanmış olacaklar ki geri geri gittiler. Ne kadar yanılıyorlardı, bir kez daha! Benim içimi mutluluğu andıran büyük bir huzur kaplamıştı oysa. Gözlüksüz olduğum için tatlı ve yumuşak bir renkler sisi kuşatmıştı çevremi. Yolculara, makinelerin en sonunda çalışmaya başladığını, demirin alındığını, gemiyi yola çıkartan çok yönlü ve derin ilişkiler ağının uz' bir süre için örüldüğünü haber veren titreşmelere benzer bir şeyler hissediyordum ayaklarımın altında. Yazgı yürüyüşe geçmişti, benim küçücük kişisel yazgımın sorumluluğunu da üstlenerek. Çok çok uzaklarda kalmış bir imge düştü aklıma: Nestor'un jiroskobu; belli belirsiz hareketiyle ona dünyanın dönüşünün doğrudan elle tutulabilir kanıtını veren mutlak oyuncak. Kemiklerimin her birinde, dünyanın yüreğinin derinden derine atışını duyuyordum.

Gülümsedim. Sorgulanmamın bana göre sona erdiğini söyledim. Başka bir durumda şaşırtıcı gelebilecek bir uysallıkla, şişko bir polis çağırıp beni hücreme gönderdi. O gece sevinçten gözüme uyku girmedi. Artık hiç kaygılanmamam gerek. Tarih'in koca kazanı fokurdamaya başladı, hiç kimse durduramaz onu artık, hiç kimse de içinden ne çıkacağını bilemez, ne de içine kimin atılacağını. Okul yanacak, tıpkı yirmi yıl önce Beauvais'de olduğu gibi. Ancak bu kez, yangın, dev Tiffauges ile ona yönelik korkunç tehdide orantılı bir yangın olacak.

12 Temmuz 1939. Savunmamı yapmakla görevlendirilen avukat Lefèvre beni görmeye geldi. Beni, yanıltıcı olarak nitelediği iyimser yaklaşımıma karşı uyardı. Dosyam son derece kötü olduğu için savunmasını zekâca azgelişmişlik üzerine kurmayı düşünüyor. Ona benimle vakit yitirmemesini, çünkü ne duruşma ne de savunma olacağını söyledim. Tarih yürüyüşe geçti. Kıyametin boru sesleri yakında hapishanemin duvarlarını yıkacaklar. Ben böyle konuştukça, avukatın savunmasını deliliğe dayandırmayı düşünmeye başladığını hissediyor-dum. İçeri tıkılışımın ikinci günü lütfedip vermeye başladıkları kâğıt-kalemin yanı sıra, her şeyin askıda kalacağı önümüzdeki birkaç tatil haftası boyunca okumak için kitap filan isteyip istemediğimi sordu. Ondan az daha bir İncil isteyecektim, sonra vazgeçtim. Bana gereken bir ceza yasası, başka hiçbir şeye gerek görmüyorum.

16 Temmuz 1939. Bir yanlış anlama sonucu benden nefret eden bütün bu insanların, beni tanısalardı, *bir bilselerdi*, benden bin kat fazla nefret edeceklerini, hem de bu kez haklı olarak nefret edeceklerini saklamamam gerek kendimden. Ama şu da var ki beni *gerçekten* tanımış olsalardı, o zaman da çok severlerdi. Beni tam olarak tanıyan Tanrı'nın yaptığı gibi, beni tam olarak tanıyan O'nun yaptığı gibi.

30 Temmuz 1939. Ceza yasası. Ne akıl almaz bir metindir ki bu, içinde toplum, donunu resmen sıyırmış, en utanç verici yerlerini; en söylenmesi ayıp saplantılarını sergilemekte! Temel kaygı: mülkün korunması. Başka hiçbir suç mala, mülke karşı işlenen suçlar kadar vahşice cezalandırılmıyor. Bilerek, isteyerek yaralamalar ve vurulan darbeler hafif bir hapis cezasıyla geçiştiriliyorlar. Ama bir eve girilerek yapılan hırsızlığın cezası, hırsızın üstünde silah varsa, ölüm; silah, hırsızlık amacıyla arabayla gidilen yerde hırsızın üstünde bulunmasa, arabada bırakılmış olsa bile. Aslında, bu yasalardan pek çoğundaki aptalca gaddarlıklar tümüyle uygulanmaz kılıyor bunları. İnsan ilk başta, ceza maddelerini çalışma odasının sessizliği içinde sakin sakin, suçla yüz yüze gelmeden, *in abstracto* hazırlayan yasa yapıcının, yazdığı metinlerde, burunları suçun içine dalmış, sıcağı sıcağına karar vermek zo-

runda olan yargıçların öç alma dürtülerini dizginleme çabası göstereceğini varsayıyor. Oysa gerçek bunun tam tersi. Anlaşılan, bu yasaları gözleri dönmüş deliler tasarlamışlar; bunların budalaca ağırlıklarını hafifletmek içinse yargıçlar ile jüri üyelerinin sağduyularına sığınmak gerekiyor.

Yasaya göre, hiçbir şey yapmamış olsalar bile, *a priori* suçlu kabul edilen insanlar bile var. 277. maddeye göre: 'Bir dilenci ya da bir evsiz-barksız, üzerinde bir silahla ya da bir eğe, bir çengel ya da herhangi başka bir aletle... yakalanırsa, bunlarla kimseyi tehdit etmemiş, bunları kullanmamış olsa bile, iki yıldan beş yıla kadar hapisle cezalandırılır'. Zina yaptığı kanısına varılan bir kadın iki yıla kadar hapsedilebiliyor, ceza ancak kocası suçluyu yeniden evine almaya razı olursa, kalkabiliyor (mad.337). Karısı ile karısının dostunu kendi evinde zina durumunda suçüstü basan kocanın karısını da, suç ortağını da öldürme hakkı var. Kadınınsa, aynı koşullarda aynı haklara sahip olmadığını söylemek bile gereksiz (mad.324). Bir mahremle zina konusundaysa yasaya tek sözcük bile konmamış. Dolayısıyla, bir erkek, evliymiş gibi annesiyle ya da kızıyla, anneannesiyle ya da torunuyla karı-koca yaşamı sürebilir ve hiçbir ceza kaygısı olmadan herkesin gözü önünde dört dörtlük kalabalık bir aile edinebilir.

Daha fazlasına girmiyorum. Bu budalalık, bu nefret ve bu arlanmaz, utanmaz alçaklık yığını öfkenin sınırını da aşırtıyor insana.

3 Ağustos 1939. Hapishane gecelerim beni, elimde olmadan, Saint-Christophe kolejinde geçirdiğim uzun uykusuz gecelere geri götürüyorlar. Nestor'un burada olmayışı bile bu anımsamaların gücünü azaltıcı bir etken değil, çünkü o bir yerde benimle yeniden yaşıyor, Nestor'um ben. Sanki ölmek üzereymişim gibi, tüm geçmiş yaşamım kapalı gözlerimin önünden geçiyor bir panorama gibi.

...

Martine'le yaşadığım kötü serüvenden kendime dersler çıkarmaya çalışıyorum. Kendimi bildim bileli çocukları sevmişimdir, ama artık kız çocuklarını sevmeyeceğim. Zaten, nedir ki tam olarak kız çocuğu denen şey? Kimi kez, erkek olacakken kız doğmuş bir çocuk, daha sıkça görülen de küçük bir kadın; kız çocuğu tanımına tümüyle uyan bir şey yok ortada. İlkokuldaki kız çocuklarına gülünç bir hava veren

de bu işte: cüce kadınlar gibiler. Bedenlerinden başka her şeyleri erişkin kadın giysilerini andıran çiçek yapraklarına benzer minnacık eteklerini uçuşturarak kısacık bacakları üstünde koşuştururlar. Bu benzerlik davranışları için de geçerli. Çok küçük - daha üç, dört yaşlarındaki - kız çocuklarının erkekler karşısında takındıkları, son derece gülünç belirgin kadınımsı tavırlarını çok gördüm. Erkek çocukların kadınlara karşı davranışlarıysa böyle değil. Bu durumda, *kız çocukları diye bir şey yoksa*, kız çocukları niçin var?

Kız çocuğu diye bir şeyin olmadığına inanıyorum gerçekten. Kız çocuğu, bir bakışımlılık aldatmacasıdır. Aslında doğada, her şeyin bakışımlı olmasına yönelik karşı durulmaz bir eğilim var. Erişkinler, erkek ve kadın diye iki bakışımlı kümeye ayrıldıkları için, doğa, çocukların da erkek çocuk ve kız çocuk diye ikiye ayrılmaları gerektiğini sanmış. Ne var ki, kız çocuk yanlış bir pencere, tıpkı erkekteki memeler ya da kimi büyük yolcu gemilerinin ikinci bacaları gibi aldatıcı bir şey kız çocuk. Ben böyle bir aldatmacanın kurbanı oldum. Hapiste oluşumun başka bir açıklaması yok.

3 Eylül 1939. Bu satırları evimde, iki aydır kapalı duran ve daha uzun süre de kapalı kalacak Ballon'daki tamirhanemdeki çalışma odamda yazıyorum. Bugün öğlene doğru serbest bırakıldım. Saat dokuza doğru sorgu yargıcını gördüm. Bana üç aşağı beş yukarı şunları söyledi.

— Tiffauges, dosyanız yüklü, hem de çok yüklü. Olağan zamanlarda görevim sizi suçlamak ve ağır cezaya yollamak olurdu. Ancak tüm Fransa seferberlik halinde. Savaş bugün yarın patlayacak. Askerlik belgenizden sizin cepheye ilk sevk edilecekler arasında olduğunuzu gördüm. Sonuç olarak da, herhangi bir itirafta bulunmadınız; şu küçük Martine de, o yaştaki kız çocuklarında sık sık görüldüğü gibi, yalanlar uyduran biri olabilir. Bu durumda, hakkınızda kovuşturmaya gerek olmadığı kararını veriyorum. Ancak, yargılanmaktan sizi yalnızca savaşın kurtardığını lütfen unutmayın ve savaş meydanlarındaki davranışınızla günahlarınızı bağışlatmaya çalışın.

Savaşa gidip postu deldirmem başka türlü bundan daha iyi önerilemezdi! Ama boş ver! Okul bir kez daha yandı. Bütün Fransa karınca yuvası gibi kaynaşarak dövüşe hazırlanıyor. Ama 1914'teki coşkulu hava olmadan! Bu kez Péguy'ler, Barrès'ler türünden savaş çığırtkan-

ları, sözleri ve yazılarıyla gençliğe yurtseverlik frengilerini bulaştırmadılar. Silah altına alınanlar niçin dövüşeceklerini bile tam olarak bilmiyorlar. Nasıl bilebilirlerdi ki? Bir tek ben, Çocuktaşıyan denen Abel Tiffauges, minikçükbiçimsel ve taşıyıcı devler soyunun son dölü olan ben biliyorum nedenini; ben bilmeyeyim de kim bilsin...

Aynasızlar burada her şeyi altüst etmişler, ama böylesi daha da iyi. Bütün fotoğrafları, bütün bant kayıtlarını götürmüşler, ama yerde, darmadağınık bir halde sol elimle yazdığım *Ürkünç Yazılar*'ımı buldum. Burayı karıştıran okuma yazma özürlüler, '*solak niteliği*' okunmasını güçleştiren bir yazıyla kaplı bu yaprakları incelemeye kalkmaktan herhalde ürktüler. Oysa, buradan her şeyi öğrenebilirlerdi...

4 Eylül 1939. Güneş parıldadığı zamanlar ben de pekâlâ neşeli biri olabilirim. Ama gecenin ortasında, oluşum halindeki büyük sınamanın beklentisi içime dehşet saçıyor. Güneş insan kardeşlerimi aydınlatırken, benim asık yüzüm karanlıkları araştırıyor dehşet içinde...

Belli belirsiz bir söz gelir gibi oldu bana kadar, kulağım da yakaladı bu fısıltıyı. İliklerime kadar titredim korkudan, bütün tüylerim diken diken oldu. Bir gölge geçti yanımdan, faltaşı gibi açılmış gözlerim görünümünden kim olduğunu çıkardılar. Kocaman kocaman attığı her adımında yer gök sarsıldı.

Tanrı tanığımdır, hiçbir zaman kıyamet kopsun diye dua etmedim! Ben, kocaman ellerini beşik biçiminde uzatan, munis, zararsız, sevgiye susamış bir devim. Sen de beni zaten benim kendimi tanıdığımdan daha iyi tanıyorsun. Söz daha benim dilime gelmeden biliyorsun önceden ne söyleyeceğimi. Öyleyse, nereden çıktı bu kinle ağırlaşmış, şimşeklerle yol yol olmuş gökyüzü, nereden çıktı yerden yükselen bu kanlı buğu, dumanları yıldızları karartan bu toplu mezarlar? Benim bütün istediğim, oduncularınkine benzer omuzlarımı ılık ve karanlık büyük yatakhanelerin üzerine eğmek, omuzlarıma güleç ve zorba küçük biniciler bindirmekti. Ama borularının sesleri gecenin tatlı sessizliğini yırtıyor; yapmak istediklerin beni dehşete düşürüyor; düşlerimi sanki hafif bir kelebek bulutuymuşlar gibi silkeliyorsun; ayaklarımdan ve saçlarımdan yakalamış sürüklüyorsun beni ışıktan merdivenlerinde!

Bu sabah Neuilly'deki Saint-Pierre kilisesinin mihraplı bir yan bölümünde yapılan kudas törenine gizli heyecanlar içinde ben de katıldım. Papazın dağıttığı mayasız kuru küçük ekmeğin saydam örtüsü altında Çocuk İsa'nın titreyen etinin cana can katan körpeliğini duydum. Peki, müminlerine kudas töreninin iki türünden yalnız birini reva gören, üstüne İsa'nın sıcak kanı dökülünce kim bilir ne kadar nefisleşen etini yeme zevkini yalnız kendilerine saklayan Roma'daki papazların bu alçakça tutumlarını nasıl adlandırmalı?

II
Rhin yöresinin güvercinleri

'Cumhurbaşkanı, Elysée Sarayı'nda, ordunun en yüksek rütbelisi olan Mareşal Pétain'e doğru döndü ve:
— Peki ama, dedi, sayın mareşal, şimdiye kadar eşi benzeri görülmemiş bu bozgunu nasıl açıklıyorsunuz?
Albert Lebrun, böylece, herkesin aklına takılan soruyu yöneltiyordu mareşale. Hepimiz daha bir dikkat kesildik. Bu soruyla savaşın tüm stratejik sorunu gündeme getiriliyordu. Mareşalin verdiği yanıt hâlâ kulaklarımdadır:
— Elektrikli haberleşmeye sanırım fazla bel bağladık, dedi. Hatlarımız kesildi. Haberleşmede posta güvercincileri ve posta güvercinlerini kullanmaktan sanırım çok erken vazgeçtik. Cephe gerisinde bir güvercinliğimiz olsaydı, genel karargâh ile birlikler sürekli haberleşme halinde kalabilirlerdi.
Şaşkınlıktan küçük dilimizi yutmuş, birbirimize bakakalmıştık.'

Laurent-Eynac.[5]

6 Eylül günü Reuilly'deki askere alma merkezine çağrılan Abel Tiffauges, burada, olağandışı beden ölçüleri sayesinde, hiçbir sorunla karşılaşmadan, tepeden tırnağa giydirilip kuşatıldı. İlk gelenlerce neredeyse talan edilmiş olan orta boy giysilerden hiç kalmadığı halde, yeryüzünün tüm cüceleri ile tüm devlerini giydirecek kadar çok şey kalmıştı depoda. Üç gün sonra, Nancy'ye gönderilip oradaki 18. Telgraflı İstihkâm alayı emrine verildi ve bir acemi istihkâmcılar mangasında görevlendirildi.

Mors abecesiyle daha ilk karşılaşmasında, uzun yıllardan sonra ilk kez, benliğinin derinliklerinde, çocukluğu ile gençliğini ona zehir etmiş olan ve yeni bir konuyla her karşılaşışında zekâsının ve belleğinin kilitlendiğini bildiren kapanma sesini duydu açık seçik. Mangaya

kumanda eden mühendis, adamlarının daha iyi çalışmalarını sağlamak amacıyla, kente çıkma iznini mors abecesinin çok iyi öğrenilmesine bağlamıştı. Tiffauges, büyük bir gönül rahatlığıyla kendisini kışlaya kapatma kararı aldı. Ona göre hapishaneden çıkmasını sağlayan seferberlik, zaten, tutsaklığının bir başka biçimde süregitmesinden başka bir şey değildi. Aslında, belleklerde yer edecek çalkantılarla, kargaşalarla altüst olacak tekdüze bir bekleyiş dönemiydi bu; ve hazırladığı yeniden doğuşun büyük başarısıyla orantılı olarak uzun ve kuru geçecekti.

Bu arada acemi erler ile Tiffauges arasında haberleşme bilgisi konusunda bir fark da kalmadı. Çünkü akşamları üstlerine ellerindeki malzemenin gereken en mükemmel biçimde kullanıldığını kanıtlayacak tekmiller verme hevesindeki öğreticiler, manipulanın başına kendileri geçip başkasını geçirmediklerinden, öteki erler de hiçbir şey öğrenemeden kaldılar. Hattın karşı tarafındaki, bu gönderileri almakla yükümlü acemi erlerse, tepelerinden aşağı boca edilen bu göstergeler çığına, çoğu kez, bir bozgun formülüyle karşı koyabiliyorlardı: YNLYYY, yani, yineleyin, yavaş yazın. Bu durumda Tiffauges'a yalnızca elektrik jeneratörünün kolunu çevirmek gibi son derece basit ve tekdüze bir görev düşmekteydi; o da, piyade arkadaşlarının her gün çamurlar içinde sürünüşlerini ya da sonu gelmez koşar adımlarda soluk soluğa geçişlerini gördükçe, bu görevini daha bir canı yürekten yapıyordu. 1940 yılının ocak ayında, bu uzlaşımsal, soyut, gereksiz, yaşamsal yükü olmayan göstergelerle başa çıkmaktaki yetersizliği onbaşılık sınavındaki başarısızlığıyla da kanıtlanınca, ikinci sınıf er olarak Strasbourg'un yirmi kilometre kadar güneyindeki, 83 no'.lu karayolu ile Rhin nehri kıyısı arasındaki Erstein'a gönderildi.

Yirmi telefoncu ile yirmi telsizciden oluşan bölüğünün görevi, altı bin kişilik nüfusundan çoğu başka yerlere gönderilmiş bu büyükçe kasabanın postahanesini tümenin sinir sisteminin merkezine dönüştürmekti; böylece, belediye binasına yerleşmiş olan komutanlık ile Rhin nehrinin kıyısındaki kazamatlarda üslenmiş üç piyade alayı, atlılardan oluşan bir keşif kolu, sahra topçusu, ağır topçu, istihkâm ve geri hizmetler arasında haberleşme sağlanacaktı.

Haftalar boyu, Tiffauges, kimi kez sahra kabloları döşemeye yarayan el arabasını sürerek, kimi kez dikenli tel serme aygıtını göğsünde taşıyarak tüm bölgeyi dere tepe dolaştı; onunla birlikte iki arkadaşı da, biri elinde bir merdiven, öbürü ucu çatallı bir sopa, duvar boylarınca,

ağaçlardan ağaçlara ya da telgraf direklerinden telgraf direklerine telefon hattı döşüyorlardı. Ardı sıra bitmez tükenmez bir ağ salgılayan koca bir örümceğe benzetiyordu kendisini Tiffauges; kış günleri kırlarda yapılan, bir yandan zihnini rahatlatırken bir yandan da bedenini güçlendiren bu uzun yürüyüşlerden çok hoşlanıyordu. Kısa bir süre sonra da Erstein postahanesi, gerçekten, buradan her yöne havadan dağılan kırk kablosuyla bir örümcek ağının odağını andırır oldu; bir casus uçağı bunu kolayca belirleyebilir, dedi, telli telefonculara karşı kullandığı zehir zemberek diliyle ünlü asteğmen Bertold.

Telli telefoncular ile telsizciler arasında sessiz, ama acımasız bir rekabet vardı; telsizciler, kendilerinin, hat döşeme ya da döşenen hatların gözetimini üstlenme türünden angaryalar gerektirmeyen, daha çağdaş ve daha az maddeye bağımlı bir tekniğe sahip olduklarını ileri sürmekteydiler. Noel'den önceki olaylar da onlara hak verdirir gibi gelişti. Rhin nehrinin çamurlu suları üzerinden kazamatlardaki askerleri haber ve slogan yağmuruna tutan, birlikleri tek tek numaralarıyla, subaylarını da adlarıyla selamlayan Ottenheim'daki Alman sesyükselticisi, alaycı bir biçimde, hat döşeme işini tamamlayan telefoncuları kutladıklarının bunlara iletilmesini rica etti. Bu sırada, Fransız gözcülerden biri, nehrin sağ yakasında dolanan bir kamyonun üstüne yerleştirilmiş sesyükselticiyi görüp de bunu dürbünlü bir tüfekle darmadağın etmemiş olsaydı, iş kuşkusuz bu kadarla kalacaktı. Ama böyle bir davranış, iki tarafın da o ana kadar saygı gösterdikleri, kendiliğinden oluşmuş barışçıl komşuluk uzlaşmasına aykırı ve misillemeye çanak tutan bir tutum demekti.

Misilleme ertesi gün şafakta, Erstein postahanesinin üzerine stuka türü bir uçağın yaptığı bir dalış biçiminde oldu. Makineli tüfek mermileri kiremitlerde takırdamaya başlar başlamaz, Tiffauges ile öteki altı görevli kendilerini bodruma atıp girişi ağaç kütükleriyle kapattılar. Uçak, birkaç takla numarası da çektikten sonra çevredeki bahçelerde yitip giden tespih dizisine benzer küçük bombalar da bıraktı. Eğer ağzına kadar doldurulmuş ve alarm sırasında gözetim dışı kalmış olan soba bir yangın başlangıcına yol açmamış ve yanındaki telefon santralının bir bölümünü kömürleştirmemiş olsaydı, zarar ziyan hiç denecek kadar az olacaktı.

Olayın yankısı, bölgenin tekdüze yaşamında önemli boyutlara ulaştı. İlk önce, stukanın dalışı sırasında duyulan tiz uğultu konusunda heyecanlı tartışmalar yapıldı. Sesin, psikolojik bir etki yaratmak için

uçağın gövdesine yerleştirilmiş bir sirenden geldiğini ileri sürenler ile bunun, yere çakılmamak için uçağın burnunun havaya dikilmesi sırasında çıkan ıslık sesi olduğunu savunanlar fena halde kapıştılar. Bu sonunculara göre, uçak yaklaşırken daha tiz olan ıslık sesi, uçak uzaklaşırken pesleşiyordu, siren sesi sanılması da bundandı. Tiffauges'un katılmadan izlediği bu tartışmalar, savaşın bir sayılar ve göstergeler çatışmasından, yorum yanlışları ya da belirsizlikleri dışında bir tehlikesi olmayan görsel-işitsel bir dalaşmadan başka bir şey olmadığı düşüncesini yerleştiriyordu yavaş yavaş benliğine. Aslında, bu göstergeleri algılama, çözümleme ve yayımlama konusuna hiç kimsenin onun kadar hazır olmaması gerekirdi. Ne var ki, bu göstergeler ona hâlâ yabancıydılar, çünkü, onun için varlığın imzası demek olan kan, can ve ateş öğesi, et ve ten daha ortada yoktu; şimdilik, soyut, izlemeye açık, temelsiz bir dünyada dalgalanıyorlardı. Güvenle ve sabırla bekliyordu, kendisi için her şeyin, özellikle de bu savaşın son amacı demek olan şeyi, gösterge ile tenin birleşmesini. Bu da ona, birkaç hafta sonra, oldukça gülünç bir biçimde, ancak gelecekteki gelişmelerin habercisi sayılacak bir nitelikte sunulacaktı.

Komutanlığın, iletişim sisteminin korunması amacıyla verdiği alarmlar, gerçekten de, Tiffauges için hiç beklenmedik sonuçlar doğuracaktı. Bu yöndeki ilk gelişme, telsizcilerin geçici zaferleri sonucunda görüldü. Bölgenin son derece geniş oluşu, ayrıca adam ve araçgereç azlığı yüzünden iletişim noktaları birbirlerinden çok uzağa, ancak menzil dışına kurulabiliyor, bu yüzden de karşılıklı görüşme yapılamıyordu. Ayrıca düşman istihbaratının etkinliği yüzünden şifre uygulaması zorunluluğu - Ottenheim'daki sesyükseltici bu istihbaratın etkinliğini her gün kanıtlıyordu iletişimin hızını aksatıyor, adam sorununu da ciddi boyutlara çıkartıyordu. İşte tam bu sırada, tutkunluk derecesinde bir güvercinsever olan asteğmen Bertold, karargâhın yakınlarında bir yerde gidişli-gelişli bir posta güvercinliğinin kurulmasını önerdi. Komutan Granet Verdun'de de dövüşmüş ve burada kahramanca bir savunma örneği gösteren Vaux tabyasında, Mareşal Pétain'le posta güvercinleri aracılığıyla kesintisiz iletişim kurmuş olan komutan Raynal'in yanında görev yapmıştı. Bertold'ün önerisini coşkuyla destekledi. Asteğmene her işe koşturacak bir yardımcı gerekiyordu. Kimse yanında tutmak istemediği için ona Tiffauges'u verdiler.

Bütün ocak ayı, belediye binasının yanında yükselen, giriş katına belediye yol işçilerinin aletlerini koydukları garip biçimli bir kulenin tepesine bir güvercinlik yapımı ve bunun düzenlenmesiyle geçti. Taşınır bir merdivenle, çevresine, bir zamanlar belki de mazgal delikleri olan dar pencereler açılmış dairesel bir odaya çıkılıyordu. Bu pencerelere önce dört değişik konumlu kapaklar kondu: kapalı, yalnız çıkışa açık, yalnız girişe açık, açık. Bu arada, oda da bir bölmeyle ikiye ayrıldı, çünkü, Bertold'ün açıkladığına göre, güvercinliğe alışan ve burada eşleri olduğu için yuvalarına bağlanan güvercinler ile oldukça uzak bir başka güvercinlikten gelmiş ve taşıdıkları haberle hemen geri dönmeleri istenenleri ayrı ayrı yerlere koymak gerekiyordu. Bu ikinci kümeye girenler, güvercinlikte kısa bir süre, ayrıca da dişi ve erkek olarak cinslerine göre ayrı ayrı yerlerde tutulmalıydılar, yoksa onlar da güvercinliği benimserlerdi; o zaman da onları, ister istemez, birinci kümenin içine katmak gerekirdi. Bir marangozun yardımıyla, eşli ve eşsiz güvercinleri alabilecek nitelikte yetmiş bölmelik bir yuva yapıldı; böylece en fazla yüz kırk kuş alabilecek bir güvercinlik elde edilmiş oldu; 'bu daha küçük bir başlangıç', diyordu, gökyüzünde gidip gelen kuş bulutlarıyla yapılacak bir savaş düşlediği anlaşılan asteğmen Bertold. Kulenin giriş katının bir köşesinde, on üç küçük tahta sandıkta, asker güvercinlerin yönetmeliğe uygun biçimde beslenmeleri için gereken tüm yem çeşitleri vardı; yani arpa, yulaf, darı, keten tohumu, kolza, mısır, buğday, mercimek, fiğ, kenevir, acı bakla, pirinç ve bezelye. Küçük çakmak taşları ile killi toprak eklendikten sonra tuzlu su katılan dövülmüş tuğla, sıva kırıntısı ve istiridye kabuğu karışımından oluşan tuzlu toprak kutusu da unutulmamıştı.

20 Ocak günü, Bertold'ün aşırı derecede duygusallaştığı zamanlarda kullandığı deyimle, kanatlı küçük askerlerin barınmaları ve ağırlanmaları için gereken her şey artık hazırlandığından, komutan Puyjalon bir elkoyma emri imzaladı. Buna göre, bölgede oturan tüm güvercin sahipleri bir mektupla kendilerini tanıtacaklar ve ilerideki günlerde görevli bir posta güvercinci-istihkâmcı, ellerindeki güvercinler arasından birkaçını silah altına almaya geldiğinde, bunları belirlenecek bir bedel karşılığında orduya teslim edeceklerdi. Böylece, ayın sonlarına doğru Tiffauges, her biri küçük kundaklar içine sokulmuş altı güvercin alabilen sorgun dalından özel sepetler - piyade no.1 - yüklü bir kamyonetin direksiyonunda Alsace yollarına düştü.

Bertold, kendisinin de Yüzbaşı Castagnet'nin Ordu Postagüvercin-

ciliği Yetki Belgesi Adayları İçin Kılavuz başlıklı kitabından öğrendiklerine dayanarak, onu gereken biçimde bilgilendirmişti. Şunları biliyordu artık: günde yedi yüz ile dokuz yüz kilometre uçabilen ve kendi soyundan yavrulara üstün bedensel ve zihinsel yeteneklerini aktarabilen iyi cins ordu güvercininin başı tümsekli, gagası büyük ve güçlü, göz kırpışları sık; gözüstü kasları hareketli ve duyarlı, bakışı erkekte kaçamaksız ve dik, dişide daha yumuşak, boynu bol tüylü, boyun kası erkekte güçlü, dişide daha gevşek, göğsü gelişmiş ve öne çıkıntılı, omuzları yapılı, beli güçlü ve bol tüylü; göğüs kemiği sağlam, öne doğru kıvrımlı, arkaya doğru belde incelerek içe giren, karnı da en aza indiren biçimde, kanatlar omuzlara sağlamca bağlanmış, açıldıklarında dıştan içe doğru kavisli ve bir damın kiremitleri gibi birbirlerini tam örten tüylerle kaplı, sırtı geniş ve diri, kuyruk sokumunun her yanı ince ve bol ipeksi tüylerle kaplı, kuyruk tüyleri çok uzun olmayan, dipleri çok sayıda küçük tüylerle takviyeli, hem oynak hem esnek hem de güçlü bir dümen niteliğinde; butları sinirli, ayakları kuru, pençeleri sivri ve parmaklara iyice girmiş olmalıydı. Güvercinciniin sahip olması gereken niteliklerin yumuşak huyluluk, sabır, sakınım, temizlik, düşünceli davranış, gözlemcilik, ödün vermezlik ve düzen anlayışı olduğunu da öğrenmişti. Bertold, Fransa'daki tüm ordu güvercinliklerinde bilinen şu ünlü satırları ona ezbere okutuyordu: 'Güvercin tutkusu, istihkâmcıya güvercinliğe girdiğinde erdemlerin pek çoğunu aşılayan bir tılsımdır. En delidolu, en delişmen güvercinci bile güvercinlerinin yanında yumuşak ve sabırlı biri oluverir; en pasaklısı bile kuşları için temizlik kumkuması olur çıkar'.

O günden sonra Tiffauges dağ bayır demeden dolaşır, bütün çiftliklere girip çıkar, başıboş boğalarla, bekçi köpekleriyle boğuşurken, uyuşmuş kalmış beldeleri uyandırır, köy evlerinin kapılarına vurur, arazi sahiplerinin konaklarının bahçe kapılarındaki zilleri çalarken görülmeye başlandı; elinde bir mektup, dolaşıyor, kendisine bildirilen güvercinleri görmek ve onlara dokunmak istiyordu. Güvercinleri, nasıl olduğunu kendisi de anlamadan, ama onu hiç şaşırtmayan bir biçimde, son derece rahatlıkla tutma ve inceleme becerisi edinivermişti. Ellerini hafifçe kaldırıp güvercinin üstüne doğru yavaş yavaş indiriyordu. Sonra, sol eliyle kuşun arka tarafını yakalıyor, bunu yaparken kuyruğun altına doğru uzanmış ayakları işaret parmağı ile orta parmağı arasına alıyor, işaret parmağıyla birleşen küçük parmağıyla da kanatları kuyruğun üstünde çapraz gelecek gibi tutuyordu. Bu sırada, kuşun

göğsüne konan sağ eli de, yüzü sağ tarafa bakar biçimde, hayvanın göğsünü tutuyordu. Sağ elini kullanması gerektiğinde, güvercin dengesini yitirmesin, kayıp da sol elinden kurtulmaya kalkmasın diye güvercinin göğsünü kendi göğsüne dayıyordu. Güvercinlerin olabilecek tüm renklerini teknik adlarıyla tek tek öğrenmişti: kanat üstü siyah çizgili Vendôme mavisi, kurşun mavisi, kiremit kırmızısı, pullu kızıl, gök baştankara, gümüş, benekli; ayrıca, aynı nitelikteki güvercinler arasından, her zaman, daha koyu renkli olanı seçmek gerektiğini de biliyordu, çünkü, bunlar daha az duygusal olduklarından daha dayanıklı çıkıyorlardı. 'Açık' güvercinler - yani leğen kemikleri arasında en azından bir santim açıklık bulunanlar - ile 'kaynamış' güvercinleri - yani kalça kemikleri birbirine değenleri - ayırt etmeyi de öğrenmişti. Bir kuşun yaşını, dişi mi, erkek mi olduğunu, en son ne zaman tüy değiştirdiğini ya da ne zaman tüy değiştireceğini gözü kapalı anlıyordu.

Akşamları, kafesleriyle Erstein'e döndüğünde, Bertold, getirdiği güvercinlerin niteliklerini uzun uzun sayıp döktükten sonra, her kuşun sol bacağına, üstünde bir kayıt numarası ile doğum yılının son iki rakamı ve F.O. (Fransız Ordusu) harfleri yazılı madenden bir yüzük geçiriyordu. Ondan sonra, yeni gelenler, kendilerini lezzetli bir yem karışımının beklediği kafeslerine konuyorlardı.

*

Boyu bosu dev gibi, gücü kuvveti olağandışı olduğu için Tiffauges arkadaşlarına yüz vermeyebiliyordu; onlarla pek az ahbaplık kuruyor, onların günlük dertleriyle ilgilenmeyebiliyordu. Onun yaptığını bir başkası yapsa anında kasıntı damgasını yerdi, ama onu budalanın ya da en hafif deyimiyle, içinde kötülük olmayan ayının teki olarak görüyorlardı. Özel yazgısının kendisi ile arkadaşları arasında aşılmaz uçurumlar yarattığının bilincinde olduğu için, bu durum ona vız geliyordu. Sonuçta bu savaşın, o dönem kullanılan deyimle bu 'tuhaf savaş'ın, hiçbir şeyin farkında olmayan arkadaşlarının tepetaklak içine atıldıkları ve onları, başlarına gelen bu felaketten sonra birbirlerine kimi kez gülümser, kimi kezse kırgın bir şaşkınlıkla bakturtan bu savaşın, onu da korkutmasına, onu da fersah fersah aşmasına karşın onun malı, onun kişisel sorunu olduğunu biliyordu. Ayrıca, sınamanın daha yeni başladığını, alnına yazılmış başka felaketler, başka tarihsel depremler olduğunu da biliyordu. Alayın güvercinciler birliğine atanması-

na varıncaya kadar yaşadığı her şeyi, kendisiyle ilgili daha genel bir düzenlemenin bir parçası, daha sonraki aşamalarınsa yalnızca başlangıcı sayıyordu.

Asteğmen Bertold'ün çılgınca saplantısı çabucak ona da bulaşmıştı; yaşamının sevecen, içini ısıtan bölümünü artık güvercinler oluşturuyordu. İlk önceleri, onu birliğinin tekdüze cümbür cemaatliğinden uzaklaştıran mutlu bir değişiklik olarak gördüğü Alsace köylerindeki dolanmaları, çabucak tutkulu avlara; güvercinler de artık onun için kaçış bahaneleri olmaktan çıkarak, kendilerine özgü kişilikleri olan, elde etmek için can atılan sevgili küçük varlıklara dönüşmüşlerdi. Her sabah, güvercin sahiplerinin ordunun elkoyma emrine uyarak gönderdikleri güvercinlik bildirim mektuplarında yazılanları sabırsızlıktan içi pır pır ederek okuyordu; güvercinleri almak için yola çıktığında ya da ıssız bir çiftlikte ya da eski duvarlarının ardına çekilmiş bir evde kocaman eli, içlerinden hoşuna gidenleri alıp götüreceğini bildiği, yürekleri pıt pıt atan küçük bedenler üstüne kapanırken, heyecandan boğazı düğümlenir gibi oluyordu. Bu arada, pek çok güvercin sahibinin bu vatan görevini yerine getirmediklerinden; boş vermekten çok, kuşlarına kıskançlıkla bağlılıkları yüzünden çağrıyı duymazlıktan geldiklerinden ve Erstein Posta Güvercini Merkezi'ne bildirimde bulunmadıklarından emindi. Onun asıl görmek, dokunmak ve alıp götürmek için yanıp tutuştuğu güvercinler de işte bunlardı; en çok sevilenler bunlar olduklarına göre, en çok arzu edilenler de bunlar olmalıydılar.

Onun için, kendisine kadar ulaşan bildirim mektuplarını pek dikkate almamaya başladı ve gün boyu, hayranlık verici o nesnelerle ağzına kadar dolu olmalarına karşın onun iştahından uzak tutulmaya çalışılan gizli güvercinlikleri bulabilmek amacıyla, esnafın ve jandarmaların ağızlarını aramaya koyuldu. Bir de, tek başına uçan bir güvercin görüp onun sayesinde gizli bir güvercinliğe ulaşma umuduyla bir gözü hep havada dolaşmaya başladı.

İşte böyle yaşar giderken, güzel bir nisan sabahı - tamı tamına ayın 19'unda, bu tarih belleğine kazındı - Belfeld kasabasının çıkışına kadar İll nehrini izleyerek gidiyordu ki, birden, gümüş rengi bir parıltının gökte başının üzerinden geçerek cılız bir perde oluşturan bir sıra çam ağacına doğru gittiğini hissetti. Yaklaşıp, ağaçları yanından hiç ayırmadığı dürbünüyle tek tek incelemeye başladı. Uzun süre araştırmasına gerek kalmadı, çünkü kuşun gümüş rengi tüyleri dalların koyu renkli karmaşası içinde hemen belli oluyordu. Her yanı sanki kanatmış

gibi duran, gemi pruvasını andıran kar rengi şişkin bir göğsün üstüne kibirlice yerleştirilmiş küçücük başlı nefis bir hayvandı bu. Verdiği bu kısa mola sırasında geçen yıldan kalma kozalakları gagalayarak oyalanıyordu. Sonra yine havalandı ve bir ev kümesinin üzerinden uçup gitti. Tiffauges yüreği burkularak, 'Eğer göç ediyorsa onu bir daha hiç göremem', diye düşündü.

Hemen Belfeld'e döndü ve kapısına asılı tabeladan baytarı bularak bilgi almaya çalıştı. Hayır, çevrede güvercinlik filan yoktu. Ama, baytarın Tiffauges'a evini gösterdiği bir dul, Bayan Unruh, uydurma bir kümeste oldukça acayip birkaç kuş besliyordu.

Elkoyma emrine yanıt vermemiş olan Bayan Unruh Tiffauges'u küçümseyerek ve kuşkuyla karşıladı. Evet, birkaç güvercini vardı kuşkusuz, ancak bunlar kocasının büyük bir titizlikle ürettiği ender bulunur safkan örneklerdi. Bir kalıtımbilimci olan Profesör Unruh, birbirlerini izleyen kuşaklardaki kalıtımsal özelliklerin sürekliliklerini ya da yitişlerini gözlemlemek amacıyla bir deneysel üretim ve yetiştirme birimi kurmuştu. Derken, kendini bu oyuna kaptırmış ve yetiştirdiği kuşların güzellikleri, arılıkları ya da tuhaflıkları gibi olağanüstü özelliklerine bağlanarak bir koleksiyoncu olmuş çıkmıştı. Öyle ki, profesörün kısa bir süre önceki ölümünden beri, güvercinliğinde kalan kuşlardan hangilerinin bilimsel çalışma ürünü, hangilerinin profesörün zevkine ve keyfine göre üretilmiş olduklarını söylemek; bilimin payı ile zevkin payını ayırt etmek olanaksızlaşmıştı. Profesörün bilimden de, zevkten de nasibini almamış olan karısıysa, onları kocasının canlı mirası olarak gördüğü için son güvercinlere bakmayı sürdürüyordu.

Kapıda, soğuk tavırlarla aralıksız konuşuyor, Tiffauges'u güvercinliğe götürmek için eve almaya hiç niyetli görünmüyordu; ancak Tiffauges kararlı bir biçimde içeriye doğru yürüyünce ona yolu göstermeye razı oldu.

Duvarları her boydan ve her renkten doldurulmuş güvercinlerle kaplı olmasaydı sıradan sayılacak kocaman bir evdi bu. Duvarlarda, parlak külrengi tahtalıgüvercinler, koyu altın yansımalılar, Landes güvercinleri, kayagüvercinleri, titrektavuslar, kırlangıçayaklılar, hatta bir çift kravatlı çingüvercini ile bir davulcugüvercin bile vardı. Her kuş, yapımcısının düşgücüne göre bir biçim almıştı; kuşun üstünde hareketsiz durduğu her tüneğin altında da soyu ve kalıtımsal nitelikleri üzerine bilgiler vardı. Mobilyalardan, avizelerden, perdelerden yansıyan ağır, oturaklı burjuva havasıyla çelişen, duvarları iki yana açılmış

kanatlarla kaplı, sivri gagalarla diken diken olmuş böyle iki büyük odadan - iki ayrı evrenden, su ile yağın bir bardakta kaynaşmaz iki katman oluşturuşu gibi, tüm ömürleri boyunca, yan yana ama birbirlerine karışamadan yaşayıp gitmiş olan profesör ile karısının farklı evrenlerinden - geçip ufacık bir bahçeye açılan bir tür verandaya geldiler. Bahçe o kadar küçüktü ki, tepesi huni biçimi bir tel örgüyle kapatılarak tümüyle kümese dönüştürülmüştü. Kümeste, iskeleti kalmış küçük bir ağaçta, bambudan sopaların üstünde, yan yana dizilmiş yuvaların giriş tahtalarının üstünde, aralarında bir tumbler, bir taklacı, bir kariye, bir kapüsen, hatta, son derece uzun bacakları üstüne tünemiş, başlarını da olağanüstü şişmiş göğüslerinin arasına sokmuş iki Bulan örneği de bulunan, her biri ötekinden acayip bir sürü kuş hareket edip duruyordu.

Tiffauges, biraz tedirgin bir halde, bu az buçuk egzotik, az buçuk da hilkat garibesi hayvan koleksiyonunu incelerken gözüne birden, bir yuvanın girişine büzülmüş, başsız, ayaksız, tam yumurta biçiminde bir kızıl tüy yumağı ilişti. Merakla yaklaşarak elini uzattı. Yumurta o an ikiye ayrıldı ve ortaya kuru yaprak renginde, birbirlerinin tıpa tıp eşi iki güzel güvercin çıkıverdi. Birbirlerine kaynayıp başları ile ayaklarını da içeri alınca, Tiffauges'un demin dikkatini çeken yumurtasal tüy kütlesini oluşturuyorlardı. İkisini de aynı anda ellerine aldı ve bu işten anlayan birinin gözüyle, güvercinleri birbirlerinden ayıran bir ayrıntı aradı boş yere. Başını kaldırınca, Bayan Unruh'un sert yüzünün çok tatlı bir gülümsemeyle aydınlandığını görerek şaşırdı.

— Bu kuşları tutuş biçiminizden sizin gerçek bir güvercinsever olduğunuz anlaşılıyor, bayım, dedi kadın. Bunu yapabilmek için uzun yıllar kuşlarla yaşamış olmak gerekir. Bir de, insanda, gerçek bir eğilimin olması. Kocam da sizin gibi yapardı. Bense, deneylerinde ona elimden geldiğince yardımcı olmak istememe karşın, bir türlü beceremedim; o da sonunda bu hoş ve gizemli sanatı bana öğretmekten umudunu kesti...

Tiffauges, iki eline de birer kuş almış, onları, sanki bir kaza sonucu ikiye ayrılan aynı yalın ve uyumlu nesnenin iki parçasıymışlar gibi birbirlerine yaklaştırıp, birbirlerinden uzaklaştırıyordu. Kızıl renkli kardeşler, birbirlerine her dokunuşlarında, bir çarkın dişlileri gibi, her yerlerini birbirlerine kendiliğinden geçiren içgüdüsel bir tepkiyle yumurta biçimi alarak birleşiyorlardı. Sanki manyetik bir güç alanı onları birbirlerine doğru çekip yapıştırıyordu.

— Bu sıradanmış gibi görünen güvercinler gerçekte profesörün koleksiyonunun en ender örnekleridir, diye açıkladı Bayan Unruh. Birer yapay ikizdir bunlar. Kocam, Japon üstat Mirota'nın deneylerinin benzerlerini yapmaya meraklıydı. Embriyon diskiyle bağlantılı durumdaki yumurtanın içine ufak kurbağa ya da fare dokuları sokularak hücresel bir uyarma sağlanır; böylece kimi kez iki ya da üç ayrı örnek, kimi kezse ikiz hilkat garibeleri elde edilir. İki başlı kuşlar da ürettik, ancak yaşamadılar.

İkizlerle vedalaşmadan önce Tiffauges, Bayan Unruh'a gümüş rengi güvercini sordu. Kadın birden yine eski kuşkucu haline bürünüverdi ve kuşu bilmediğini açıkça söylemekten kaçınarak lafı ağzında eveleyip gevelemeye başladı. Tiffauges tam gitmek üzere kapıda duruyordu ki çırpılan kanatlardan çıkan büyük bir gürültü dikkatini hemen evin duvarı dibinde bitmiş cılız bir ayva ağacına yöneltti. Gümüş rengi güvercin gelip bu ağaca konmuş, gerdanını kabartarak fiyakalı fiyakalı dem çekmeye başlamıştı. Görkemli güzelliğinin, menekşe rengi büyük gözlü ince uzun başının, başının tepesindeki beyaz tüylerinin - güvercinseverlerin dilindeki adıyla 'hotoz'unun-; kanatlarının bağlantı yerlerindeki kabarıklıklardan ne kadar güçlü olduğu anlaşılan füze biçimindeki bedeninin; özellikle de, hayvanlar evreninden çok, sanki madenler evrenine özgüymüş duygusu yaratan platin rengi madensi giysisinin görkemli görünüşünün tümüyle bilincindeydi sanki.

Tiffauges elini - güvercinleri ürkütmeyen elini; elinin güvercinleri korkutmadığını ilk günden beri görmüş ve hiç şaşırmamıştı - kuşa doğru uzatarak onu tuttu; kuş da hemen Tiffauges'un bileğinin üstüne kuyruğundaki on iki tüyü yelpaze gibi yaydı; bu, kuşun kuşçuya boyun eğişi ve saygısını belirtişi anlamına geliyordu. O sırada gördü Tiffauges Bayan Unruh'un bembeyaz kesilmiş yüzünü, titreyen dudaklarını.

— Bayım, diyebildi kadın bir süre sonra, güçlükle, bu kuşu götürmenize engel olamam. Ancak, ordu güvercinliğine bir birim katmak uğruna beni, kocamın ölümünden beri dünyada en çok sevdiğim şeyden umarım yoksun bırakmazsınız. Kocam bu kuşla, bu kumruyla, sevgimizin ve birlikteliğimizin bir simgesini yaratmak istemişti. O basit bir kanatlıdan çok farklıdır, o...

Tiffauges'un ona hiç aldırmadan, omzunda taşıdığı kafesin kapağını tutan kayışı çözdüğünü görünce konuşmasını kesmişti. Tiffauges gümüş kuşu kafese yavaşça koyduktan sonra kadının yüzüne baktı.

Kadın o zaman, platin rengi güvercinin kendisi için yalnızca bir simge, Tiffauges içinse çok daha önemli olduğunu ve bütün yalvarıp yakarmalarının boşa gideceğini, bunun adamdaki en bükülmez, en az insancıl yanı oluşturan avlanma eğilimini aşamayacağını anladı.

*

Güvercinler yaşamını kapladıkça, Tiffauges gitgide daha yoğun ve amansız bir yalnızlığa dalıyordu. Eskiden de konuşkan değildi, ama şimdi hiç konuşmaz olmuştu. Arkadaşlarının boş gevezeliklerine ve oyunlarına hiç katılmazdı; ama şimdi, günlerce ortalıkta görünmez oluyordu; kimse de onu ne arıyor ne de merak ediyordu. Aslında, görevi, yani güvercinlerin silah altına alınmaları ve bakımları, isteseydi, kaytarmaya öteki hizmetlere oranla çok daha uygundu. Ne var ki o, bütün boş zamanlarında, ya ummadık bir yerden çıkacak avın iştahıyla sevinç içinde yollara düşüyor ya da tüm vaktini daha da mutlu bir biçimde, ona dünyayı unutturan güvercinliğinin en dibinde, yumuşacık tüyler ile dem sesleri arasında erinç içinde geçiriyor; buradan üstüne başına bulaşmış kuş pislikleri ve kuş tüyleriyle, yüzünde de bir mutluluk ifadesiyle çıkıyordu. Güvercin arayıcılığındaki titizliği nisan ayının sonlarına doğru önemli bir olayla sonuçlandı: bir yol kenarında, çamurlar içinde, açlıktan ve soğuktan yarı ölü bir halde, yumurtadan erken çıkmış, sonra da büyük bir olasılıkla yuvadan düşmüş bir yavru güvercin buldu. Vıcık vıcık çamura bulanmış yavruyu gömleği ile teni arasına soktu ve onu kurtarmak için tüm çabasını göstermeye başladı.

Yavruya ayrı ve kapalı bir bölmede bir tür yuva yapmıştı ve günde birkaç kez onu beslemeye uğraşıyordu. Ne var ki, hiç de kolay değildi bu; gerçi yavru, faraş gibi açtığı gagasından içeriye atılan her şeyi müthiş bir iştahla yutuyordu, ama yediklerini aynı biçimde hazmedemiyordu; birkaç kez, Tiffauges yavrunun önce kabızlığını sodyum sülfatla, sonra da ishalini yalnızca pirinç perhizi uygulayarak iyileştirmek zorunda kaldı. Koruması altındaki yavruya, sonunda, kaynağını tam olarak belirleyemediği, ama içinden gelen ve yanılmaz olduğunu bildiği bir güdüye uyarak, kendisinin uzun uzun çiğnemediği, salyasına bulamadığı, diliyle ezmediği, bir tür ağız sindiriminden geçirmediği hiçbir şey yedirmemesi gerektiğini anladı. Böylece, gece gündüz demeden, büyük bir sebatla, kâseler dolusu bakla, bezelye - daha sonraları kıyılmış et topakları - çiğneyerek bunları yaşam ısısında ve tü-

müyle bir örnek bir tür bulamaca dönüştürüyor, ondan sonra da bu bulamacı kendi dudaklarından yavrunun kocaman açılmış gagasından içeri akıtıyordu.

Kuş büyüdü ve güvercinlikteki yerini alacak duruma geldi. Ama hep cılız kaldı, siyah tüyleri de hiçbir zaman kafes arkadaşlarınınkiler kadar parlak olmadı. Ancak Tiffauges, kuşun gözlerinde, erken yaşanmış bir yalnızlık ve mutsuzluk deneyiminin derinleştirdiği külyutmaz bir zekânın pırıltılarının varlığına inandığından, ona karşı apayrı bir sevgi duyuyordu.

*

Binbaşı Granet'nin başındaki en büyük dertlerden biri, Albay Puyjalon'un bir türlü yatıştıramadığı kanı kaynayan kişiliğiydi. Granet'nin yaşamında bir sır vardı, aslında; bu sır, ancak en dikkatlilerce, neden sonra anlaşılabildi. İlk önceleri kimse neden onun daha konforlu ve daha gösterişli bir başka ev seçmek dururken gidip de kasabanın çıkışındaki küçük, sıvası bile yapılmamış sıradan bir evi yeğlediğini anlayamamıştı. Ondan sonra da bu bulmaca, yanıtı bulunamadan unutulup gitmişti. Oysa yanıt evin arkasında, binbaşının önce, kendi elleriyle ve binbir sabırla tarıma uygun hale getirdiği, sonra da ekip biçmeye başladığı dikdörtgen biçimindeki yaklaşık bir dönümlük tarladaydı. Granet bahçeciliğe, özellikle de sebzeciliğe tutkunluk derecesinde düşkündü ve yaşamının en mutlu saatlerini, akşamüstleri, elinde çapa bahçesini bellerken geçiriyordu.

Kanı kaynayan Albay Puyjalon'sa manevra yapan büyük kitlelerin durmadan oradan oraya yer değiştirecekleri günlerin düşüyle yaşıyordu. Ağzından çıkan tek söz, 'birliklere satrançtaki gibi rok yaptırmak gerekir'di; her önüne çıkana da 'durağan durumlar'dan nefret ettiğini söylüyordu; bir yüzbaşıyı görevle Strasbourg'a göndermeden önce söyledikleri bölgedeki tüm subay gazinolarında hayranlıkla dolaşmıştı ağızdan ağıza: 'Benim amacım, karargâhımın koordinatlarının her zaman değişken parametreleri olmasıdır'. Ne var ki, Puyjalon'un ortaya attığı tüm tasarılar, tüm düşünceler, yeni çıkacak havuçları ile bezelyelerini toplamadan bölgeden ayrılmaktan ödü kopan Granet tarafından mışıl mışıl uyutuluyordu.

10 Mayıstan sonra art arda gelen olaylar bu uyuşmazlığı iyice su üstüne çıkardı. Maginot hattının arkasında gereksiz yere yığılmış

duran Doğu Ordusunun kuzeyde didişen General Georges'un imdadına uçar gibi yetişmeye çağrılacağına inanan Puyjalon, bütün adamlarını hemen yola çıkabilecek durumda tutuyor, Granet'yse, tersine, çevresine, von Leeb'in bir yarma hareketi yaparak birliklerini Rhin nehrinin karşı kıyısında mevzileyeceğine inandığını yayıyordu. Bu arada, Belçika ordusunun 28 Mayısta teslim oluşu, tüm cephelerin art arda çöküşleri sonucu Alman birliklerinin Paris'e girişleri, güneyden kuşatma içine alınmayı gündeme getirdi ve gün geçtikçe daha az emir göndermeye başlayan Nancy'deki Genel Karargâhın, Erstein'e haber vermeden geri çekilme olasılığı albayı kaygılandırdı. İçini rahatlatmak amacıyla kısa süreli bir keşif görevi için önden çekişli bir araba hazırlattı. Yanına sadık şoförü Ernest ile iki kurmay subay aldı. Son dakikada, Erstein'le iletişimin kesilebileceğini düşünerek, yanında, yedekte bir posta güvercini bağlantısı da bulundurmak istedi. Böylece Tiffauges da, içinde dört güvercin bulunan bir sepetle, 17 Haziran sabahı arabanın arka koltuğunda yerini aldı. Erstein'deki güvercinliğini bir daha hiç göremeyeceğini önsezisiyle anladığı için, en sevdiği güvercinlerini; cılız esmeri, büyük gümüş renkliyi ve kuru yaprak renkli ikizleri almıştı yanına.

Bulutsuz bir gökte parlayan güneş, çiçeklerle bezenmiş çayırlar, yaprakları rüzgârda fısıldaşan yaldızlanmışa benzer kızılağaçlar, her şey, Fransa'nın batışını utkusal ve sevecen bir dekor içine oturtmak ister gibiydi. Koltuğuna iki büklüm oturmuş, sepetini dizlerinin üstüne koymuş olan Tiffauges, bir yandan sepetin içine soktuğu sol eliyle görmeden hangisi olduğunu anladığı kuşlarının karınlarını okşarken, bir yandan da Weidmann'ın Versailles'da öldürülüşünün üzerinden günü gününe tam bir yıl geçtikten sonra, iğrenç ve zalim halk kitlesinin hak ettiği bu savaş cezasının ne gibi bir biçim alacağını merak ediyordu. Bu sorunun yanıtı, albayın omuzlarındaki şeritlerin bile inatlarını kıramadığı jandarmaların, nedeni anlaşılmaz bir biçimde kapatmış oldukları Nancy yolu yerine onları sapmak zorunda bıraktıkları Epinal'de verildi. Vosges dağlarının eteğindeki bu küçük kent, önünde, alt alta üst üste yayalar, atlar, bisikletler, arabalar sürükleyen bir insan seli altında, bir kıyamet karabasanı yaşıyor gibiydi. Benzin istasyonlarında hiç benzin kalmadığı, besin maddeleri satan bütün dükkânlar da bomboş oldukları için esnaf kepenkleri indirmeye karar vermişti, dolayısıyla herhangi bir şey satın alabilmek söz konusu değildi. Yorgunluktan perişan düşmüş ve hırçınlaşmış bütün bu kalabalık, bir gün

önce Almanların her an gelebilecekleri bildirilmiş olan Nancy'den güneye inip mantıksız bir kaçma dürtüsüyle Plombières'e doğru gidiyordu. İçinde iki oturma sırası olan bir at arabası kapalı küçük bir içkili lokantanın önünde durmuştu ve su alabilmek için demir kepenklere vurmaktan bıkmış birkaç adam, masaları gürz ya da koçbaşı gibi kullanarak dükkânın kapısını kırmaya girişmişlerdi. Puyjalon onlara engel olmaya yeltenir gibi oldu, ama kalabalıktan ağzının payını alınca hemen gerisin geriye dönüp yerine oturarak şoföre, Moselle nehri boyunca kuzeye doğru gitmesini emretti. Tiffauges dehşete mi düşmesi, yoksa sevinmesi mi gerektiğini bilemiyordu, kulağındaysa bir serserinin onlara attığı bir laf kalmıştı; kafasını arabanın camından içeri uzatınca güvercin sepetini gören herif, ağzı kulaklarında: 'Hey ahbap, n'ed'yo' bu posta güv'cinlerin? gezmeye mi git'yo'la'?', demişti.

Sığınmacıların oluşturdukları, herkesin, her şeyin birbirine karıştığı yoğun akıntıyı ters yönde yararak, iki saatte dokuz kilometre yol aldılar. Thaon'dan daha ileriyeyse gidemediler, orada durup kaldılar. Avaz avaz haykıran bir kadın görülmeyen bir düşmanla boğuşur gibi yerde debeleniyor, kadının çevresine toplananlar da yolu tıkıyorlardı. Kadının, Beşinci Kol'un zehirlediği Moselle nehrinin suyundan içtiği için bu hale geldiği lafı dolaşıyordu ortalıkta; kimileri de sara nöbeti geçirdiğini ileri sürüyorlardı; posbıyıklı bir köylüyse kadının numaracının biri olduğunu, onu iyileştirmek için tek çarenin ona iyi bir sopa çekmek olduğunu söylüyordu. En sonunda kadın ani bir hareketle eteklerini açtı ve ayrılmış bacaklarının arasından ölü bir bebeğin başının çıktığı görüldü.

Tepesi atan albay, bu ökseyi andıran insan yığınından kurtulmak için sağa dönerek Moselle nehrinin karşı kıyısına geçme emri verdi. Köprüye bir şey olmamıştı, bu da, albaya göre, Almanların hâlâ uzakta olduklarının kanıtıydı. 57 sayılı kentler arası yoldaki rezalet itiş kakıştan sonra girdikleri, boy atmış buğday ve arpa tarlaları ortasında kıvrıla kıvrıla uzanan küçük köy yolu yolcuları huzurlu bir kırsal mutluluk havasına soktu. Önce, öğle sıcağı altında mayışmış kalmış Girmont köyünden, sonra da kuş cıvıltılarıyla dolu serin koruluklar arasından hızla geçtiler. Küçük bir yamacın tepesini aşınca araba, birkaç evden oluşan bir yerleşim biriminin ortasında buldu kendini; evler, *Kalpler Çeşmesi* adlı koca bir lokanta-otelin çevresinde kümelenmişlerdi; eski zamanlarda posta arabalarının geçebilmeleri için yapılmış geniş ve yüksek bir giriş kapısının yanında, gerçekten de, bakırdan bir

musluk, sularını kalp biçiminde, granitten yapılmış bir havuza neşeyle akıtıyordu. Albay durulmasını emretti ve kararlı adımlarla lokanta-otelden içeri girdi. Girmesiyle birlikte de, ardı sıra geniş el, kol hareketleriyle olanaksızlık ve yoksunluk gibi bir şeyler anlatmaya çabalayan, lokanta-otelin sahibi olması gereken solgun suratlı şişko bir adamla gerisin geriye dışarı çıktı.

— Lokanta kapalı, diye açıkladı albay durumu yol arkadaşlarına. İçecek bir şeyler var, ama yiyecek yok. Ben Erstein'e telefon etmeye çalışırken Tiffauges ile Ernest köylülerden yiyecek bir şeyler satın alsınlar.

Üç çeyrek sonra Tiffauges, adı Zincourt olan köyde bütün kapıları çaldıktan sonra lokantaya döndüğünde her birini değerlerinin üç katına satın aldığı bir kutu taze bezelye, bir somun ile iki yüz elli gram tereyağı bulabilmişti ancak. Subaylarıyla birlikte büyük salondaki masaya önlerinde birkaç şarap şişesiyle kurulmuş olan albayın yüzüyse gülüyordu.

— Bezelye! diye haykırdı. Tiffauges, daha iyisini bulamazdınız. Güvercinlerle harika gidecek!

Tiffauges önce anlamadı, sonra mutfağa doğru giderken içini kötü bir önsezi kapladı. Sepet masanın üstüne konmuştu. İçinde bir tek güvercin kalmıştı. Kızıl kahve ve gümüş rengi tüyler vardı yerdeki taşların üstünde, ocakta da, canlı bir odun ateşinde, şişlere geçirilmiş, üstlerinden yağ damlayan çıplak üç küçük beden hüzünlü hüzünlü dönüyorlardı.

— Albayın emri, diye açıkladı Ernest. Her olasılığa karşı bir tanesini bırakalım, dedi. Ben de esmeri bıraktım, içlerinde en zayıfı olduğu için. Şaşkınlıktan dilini yutmuş olan Tiffauges'un ağzından tek sözcük çıkmayınca da, olsun, diye toparladı lafını, beş kişiye üç güvercin ama, buna da şükür!

Tiffauges elindeki yiyecekleri sessizce masaya koydu ve esmer güvercinin dipte bir yerlere iyice büzülmüş olduğu sepete son bir kez baktıktan sonra, salona geçti; nara atarak kafa çeken subaylardan uzakta bir yere oturdu. Öfkeden kuduracak bir halde, "Beş kişiye üç güvercin? Kimseyi doyurmaz tabii", dedi içinden öfkeyle. Ama şölenin konuklarından biri, yani o, bu güvercinleri sadık birer haberci, canlı ve titreşen gösterge-taşıyıcılar olarak sevgiyle yetiştirmiş olan o, Tiffauges, hiç el sürmeyecekti bu yemeğe. Sonra aklına başka bir düşünce geldi. Bir cinayete kurban gitmiş bu küçük bedenleri asıl yemesi

gereken o değil miydi? Her şeyden önce, açlıktan ölüyordu; bu kıvrandırıcı duygu ona, tüm bolluğu ve de bereketiyle bu şölene yalnızca onun konması gerektiğini söylüyor, hatta bunu buyuruyordu. Keyfini kaçıran, şölenin o zil zuma sarhoş, ciğerleri beş para etmez asker bozuntularının yanında çekilecek olmasıydı. Buna karşılık, boğazlanmış üç küçük erinden arda kalanlara, tapınır gibi sofuca ve sessizce uygulanacak yutma işiyse, neredeyse dinsel bir nitelik kazanacak ve sonuçta, onlara karşı düşünülebilecek en büyük saygı gösterisi de bu olacaktı. Tiffauges, iki kurmay subayın dalkavuklaşarak dinledikleri şu Puyjalon denen şamatacıya karşı içinde şiddetli bir kinin giderek kabarmakta olduğunu hissediyordu. Ernest'e gelince, oydu tabii, yiyecek bulmak için köyü dolaşmaya üşendiğinden güvercinlerin kurban edilmelerini albaya öneren. Tiffauges, bir kez daha, beceriksiz ve suskun olduğu için onu hor gören kaba insanlara karşı tek başına kalmıştı; ama gerçekte içlerinde en iyisi, en güçlüsü, tek masumu, tek seçilmiş olanı oydu; yazgının yardımıyla, bu kafa çeken ayaktakımının hakkından gelecekti.

Lokantanın kapısı, içeriye güneşi ansızın doldurarak, hem sertçe hem de sessizce açıldığında, böyle, tepesi atmış, bunları düşünürüyordu. Lokantacı, albayın masasına doğru koşturdu.

— Dikkat! Almanlar geliyor! dedi alçak sesle; ama bunu öyle şiddetli bir biçimde söyledi ki sanki avaz avaz haykırmış gibi oldu.

Üç adam bir sıçrayışta ayağa fırlayarak kemerlerini bağladılar. Ernest'in ürkmüş yüzü mutfak kapısının aralığında belirdi.

— Motosikletle Hadigny'den geliyorlar, kaçın! Sakın arabayla gitmeyin, diye uyardı lokantacı, gördükleri anda makineliyle tararlar. Tarlalardan kaçıp Fiefs ormanına ulaşmaya bakın. Yolu göstereyim.

Sonra yeniden öğleden sonranın kızgın güneşinin içine daldı, ardı sıra da Puyjalon, Ernest ve öteki iki subay.

Yalnız kalınca, Tiffauges ağır ağır ayağa kalktı. Gülümsedi ve derin bir nefes aldı. Quai des Orfèvres'de yüzüne tükürülüşünden beri sallanmakta olan toprak bir kez daha altüst olacaktı. Aklına Puyjalon'un ünlü tümcesi geldi: 'Durağan durumlardan nefret ederim!' İstediği olmuştu, albayın! Loş ve sessiz salonu geçerek muftağa doğru gitti. Sepette son güvercinin gölgesi kıpırdıyordu. Tiffauges sepeti kolunun altına sıkıştırdı. Tam dışarı çıkacakken vazgeçerek sepeti masaya bıraktı. Gereken kıvamda kızarmış üç güvercin şişte uslu uslu sıralanmışlardı. Ocağın üstüne bir yağlı kasap kâğıdı sererek üç

kızartmayı içine kaydırdı. Sonra hepsini azık torbasına koydu. Kafes kolunun altında, tam kapıdan çıkıyordu ki lokantacıyla çarpıştı.

— Siz daha burada mısınız! diye haykırdı adamcağız. Almanlar köye giriyorlar! Lokantamda bir Fransız askeri bulmalarını istemem. Arkadaşlarınıza hâlâ yetişebilirsiniz. Gelin sizi de götüreyim.

Tiffauges kayıtsızca gitti adamın arkasından. İn cin top oynayan yolu geçtiler. Güneş bütün köyde ortalıkta kimseyi bırakmamış gibiydi. Yalnız kalp biçimindeki çeşme durmadan şırıldıyordu. İki adam, taş döşeli daracık sokakların birbirlerinden ayırdığı evlerin arasından süzülüp bir bostana girdiler. Tiffauges'un aklına Granet geldi. En azından onun için savaşın somut, kesin bir anlamı olmuştu, ama bozgun onu da herkesin yazgısıyla buluşturacaktı. Oysa o, Tiffauges...

Korular içine dalıp kaybolan bir keçiyolunun başına gelmişlerdi. Lokantacı Tiffauges'a bu yola girmesini işaret etti ve dönüp gitmeden önce bir süre durup onun arkasından baktı. 'Döner dönmez, Almanlara sunmak üzere şarabını soğutacak', diye geçirdi içinden Tiffauges, 'onun için de anlamlı olan şey, bozgun'.

İki-üç kilometre daha güney olduğunu varsaydığı bir yönde yürüdü, asfalt bir yoldan geçti, küçük bir çayı aştı, bir süre sonra da Fiefs ormanı olması gereken bir ağaçlığa ulaştı. Oraya varınca, Ernest'in, birdenbire, gözcülük yaptığı bir hendekten çıkıverdiğini gördü. Albay ile iki subay, yakınlardaki bir kömürcü kulübesine sığınmış, haber bekliyorlardı. Ernest ile Tiffauges onların yanına gittiler. Puyjalon, Tiffauges'un kafes ile kafesin son konuğunu hâlâ yanında taşıdığını görünce çok sevindi:

— Aferin, oğlum, dedi, en kötü durumda bile, uyduruk muyduruk da olsa, silahını terk etmemişsin. Adını onur listesine yazdırtacağım senin. Bu durumda, Erstein'le hâlâ iletişim kurabileceğimize göre, söyleyeceklerimi yazmaya başla. Tutsak düşersek, bu bildiriyi göndeririz.

Tiffauges emre uyarak sepetten posta güvercini yazışmaları için özel olarak hazırlanmış bir sabit kalem ile pelür kâğıdından özel yapraklı cep defterini çıkardı. Albay kulübeyi bir aşağı bir yukarı arşınlayarak ve deri tozluklarını elindeki kızılcık sopasıyla döverek ona kendi bölgesindeki tüm askerlere yönelik coşkulu bir bildiri yazdırırken ('Evlatlarım, albayınız, zorlu bir direnişten sonra düşmanın eline esir düşmüş bulunuyor. Vatanın üstüne çökmüş felaketlerin ortasında sizlere güvenebileceğimi, yüreğinizin ne derecede yüce olduğunu

bana kanıtladınız, komutam altındayken...'), Tiffauges'sa, Teğmen Bertold'e göndereceği bambaşka bir bildiri hazırlıyordu: 'Sevgili teğmenim. Esir düştük. Beyaz ile iki kızılı albay öldürdü. Esmerse bunaltıcı sıcak altında uzun bir yolculuk yaptı. Su içmesi gerek, ama yalnız ılık su; biraz çelimsiz olduğu için ona günde iki balıkyağı hapı verin. Koca gökbaştankara yine beyaz yumurtalar yumurtlamış; bu, yalnızca dişilerle birlikte olmaktan hoşlandığını gösterir. Altı Vendôme mavisinin kursaklarının yıkanması gerek. Kursakları boşken her birine ikişer adet hintyağı hapı verin. Açık renk beneklinin sol kanadında bir çıban çıkacak gibiydi. Eklem yerinde sarımtırak hafif bir şişkinlik görmüştüm. Tentürdiyot sürmek iyi gelebilir...' Tiffauges, aklına geldiği gibi yazmış ve küçük gösterge-taşıyanlarına karşı duyduğu büyük sevgiyi dile getiren sık satır iki koca sayfa doldurmuştu. O hararetli hararetli yazarken albay sözlerini bitireli bir dakikadan fazla olmuştu. Sonunda kâğıdı imzalayıp albayın yazdıklarını kendisine okumasını istemesine fırsat vermeden silindir şeklinde üç kez kıvırıp bildiri tüpünün içine yerleştirdi. Esmer, ayağında tüpün ağırlığını duyumsar duyumsamaz uyuşukluğundan kurtuldu ve uçmak için sabırsızlanmaya başladı. Ama Tiffauges onu yine sepetin dibine koydu.

Beş adam, Girmont'un girişinde Fiefs ormanının seyrekleştiği bir açıklıkta tutsak edildiklerinde güneş batmak üzereydi. Bir Feldwebel komutasındaki devriyeler çevrelerini kuşattı. 'Silahlarınızı atın!' komutu üzerine üç tabanca yosunlu toprağa yumuşakça düştü. Tiffauges sepetinin kapağını açtı, esmeri itinayla çıkartıp tabancalara doğru yavaşça attı. Kuş bir kanat çırpışıyla yere kondu. Küçük yuvarlak gözü silahlardan birinin kabzasına doğru eğildi, kuru ayakları namlunun koyu renk çeliğinde kaydılar. Sonra, oturur gibi oldu, ama birdenbire havalanarak Almanların başları üzerinden gürültüyle uçup gitti.

Tiffauges boş sepeti ayaklarının dibine koymak için öne doğru eğilmişti. Tam doğrulacaktı ki, birden, kıçına müthiş bir tekme yedi. Tekmenin acısı tüm belkemiği boyunca bedenine yayıldı. Yüzünü acı içinde buruşturarak elleriyle belini tutarken, albay doğrulmasına yardımcı oldu.

— Helal olsun, evladım, dedi. Yutturdun heriflere! Bildirim en geç yarın Erstein'e ulaşır. Canın yanıyor mu? Gazi madalyasına aday göstereceğim seni.

*

Hemen ertesi sabah Tiffauges kendisini, üç subaydan ayrılmış olarak, birkaç yüz kadar başka tutsakla birlikte, Strasbourg'daki bir fabrikanın avlusunda buldu. Bunların içinden en azından birini, şoför Ernest'i tanıyordu, ama kimseyle ahbaplık kurmaya niyetli değildi, güvercin katili Ernest'le hele hiç. İlk gece, üç kızartmadan birini tek başına yemişti. Yediğinin gümüş rengi güvercin olduğunu da anlamıştı. Bunu onun ağırlığından duyumsamıştı kuşkusuz, ama biraz da kuşun canlıykenki kokusunu andıran kokusundan. Öteki iki kızartmaysa, hem arkadaşlarının midelerini kazıtan açlığı onun da çekmesini önlemişti, hem de altı aydan bu yana yürekten sevmiş olduğu tek yaratıklar olan bu kuşların, onunla en derinden bütünleşerek ruhunu beslemelerini sağlamıştı.

Dışarıdan hiçbir haber alamayan esirler en olmadık söylentilere bel bağlıyorlardı. Yok, Fransa ile Almanya arasında silah bırakışma anlaşması imzalanmış da, onun için yakında serbest bırakılacaklarına hiç şüphe yokmuş. Yok, ulaşım olanaklarının yeniden düzenlenmesi tamamlanıncaya kadar beklenecekmiş de ondan sonra sığınmacı halk yerine yurduna dönecekmiş. Tiffauges bu gerçekleşmeyecek düşleri paylaşmıyordu; geleceği öyle olağanüstü bir açıklıkta gördüğü için filan değil, yalnızca kendi gerçeğinin doğuda olduğunu bildiği ve Paris'e, Ballon'daki tamirhanesine dönüşünün akıl almayacak kadar gülünç bir şey olacağını düşündüğü için. Onun alın yazısı, eskiden beri, bu tür aldanışlara yer vermeyecek kadar sağlam çizilmişti. Onun için, 24 Haziran günü onları altmışar kişilik kümeler halinde dışarıya çıkartıp da yıkılmış Kehl köprüsünün yerine teknelerden yapılmış bir köprüye doğru yürüttüklerinde, içi, gerçekleştirdiği temel eyleme uygun bir biçimde, ağırbaşlı ve gizli bir sevinçle doldu. Arkadaşlarından bir bölümü kısa süre sonra serbest bırakılma düşlerinin suya düştüğünü anlayarak suskun bir umutsuzluk içine hapsoluyor; bir bölümüyse saçma düşlerini görmeyi sürdürerek bunları kalp paralar gibi bir kümeden ötekine geçiriyorlardı: Bunlara göre onları Almanya'ya hasat için götürüyorlardı, hasattan sonra gerisin geriye evlerine döneceklerdi; ya da bir nehir üstünde geçici olarak kurulmuş bir limana götürülüyorlardı, oradan nehir yoluyla ülkelerine iade edileceklerdi.

Strasbourg'dan çıkarken güneş çoktan yükselmişti, susuzluk da kendini duyumsatmaya başlamıştı. Nehir kıyısındaki evlerden çıkan genç kızlar, Alman askerlerin göz yummalarından yararlanarak, tutsaklara içecek veriyorlardı. Bu arada, Tiffauges'un da içinde bulunduğu küme, evinin önündeki kaldırıma bir kova su ile bardaklar koymuş

yaşlı bir Alsace'lı ile buna izin vermek istemeyen bir Alman astsubayı arasındaki ağız dalaşı yüzünden durakladı. Bu bir anlık kargaşadan yararlanan bir kadın birden evinden dışarı fırlayarak Tiffauges'u kolundan yakaladığı gibi içeri çekti ve aceleyle kesik kesik söyleyebildiği sözcüklerle onu saklamayı, ona sivil giysiler vermeyi önerdi. Yola çıkarken sayım yapılmamıştı, altmış kişi içinden birinin yokluğu da pek kolay fark edilmezdi. Girişimin başarı olasılığı çok yüksekti. Tiffauges, bu ender ele geçer kaçma fırsatı için yazgının tutup da alay eder gibi onu seçmesini hiç de hoş karşılamadı. Bir bardak süt içmeyi kabul etti, kadına içten gelen bir heyecanla teşekkür ettikten sonra da gidip uzun insan dizisindeki yerini aldı. Az sonra, aralarından Rhin nehrinin telaşlı sularının dalga dalga akıp gittiği görünen geçici köprünün kalasları üstünde insanların yorgun ayaklarından çıkan sesler duyuluyordu.

— Almanya'ya giriyoruz, dedi Tiffauges yanında yürüyen kapkara kaşlı, kısa boylu esmer adama.

Durum onun için o derece törenseldi ki, hiç kimseyle konuşmama kararına karşın bu iki sözcüğü söylememezlik edememişti.

— Noel'den önce evime döneceğimden emin olmasaydım, kendimi şuracıkta şu suya atardım, diye yanıtladı onu ufak tefek esmer adam, çenesini kasarak.

Fransa'ya bir daha hiç mi hiç dönmeyeceğinden emin olan Tiffauges'un içindense yakıcı bir sevinç fışkırıyordu.

III
Kuzeyin kuzeyi

"Olan biten her şey anlatılmaya layıktır; olan biten her şey bir anlam kazanır. Her şey ya bir simgedir ya da bir alegori"

Paul Claudel

Tiffauges kendini tutsaklığa, birkaç saat sonra güneşin doğuşuyla birlikte bir önceki günün yorgunluğundan arınmış, yenilenmiş, yeni bir yolculuğa çıkmaya hazır uyanacağını bilen bir gezgin gibi hiç direnmeden, gönül rahatlığıyla bıraktı. Paris ile Fransa'yı, yakın planda Rachel, Ballon tamirhanesi ve Ambroise'lar, ufkun dibindeyse Gournay-en- Bray ile Beauvais ve Saint-Christophe koleji olmak üzere, kirlenmiş bir giysiyi, eskimiş bir ayakkabıyı çıkartır atar, çatlayan derisini değiştirir gibi, silkelemiş atmıştı. Yeryüzünde yaşanan tüm olayları onun yaşamına göre düzenleyen dümdüz, şaşmaz, bükülmez alın yazısının bilincinde değildi hiç kimse onun kadar. Yalnız bu bilinç, insanların çoğunun doğal olarak bağlandıkları, terk etmeleri gerektiğindeyse arkalarında yürekleri lime lime olarak bıraktıkları ıvır zıvır

türünden rastlantısal, gelgeç olaylara karşı metin, hoşgörüsüz ve akılcı bir tutum gerektiriyordu. Adaletsiz mi adaletsiz, kıyıcı mı kıyıcı bu düzeni kınayan bir çığlık yükseliyordu, sanki, ayaklar altına alınmış tüm çocukluğundan, başkaldırıyla geçmiş tüm ergenliğinden, uzun süre en sıradan bir görünüm altında gizlediği, ama ayaktakımının keşfederek alaya aldığı ateşli gençliğinden. Tiffauges'a acı çektirmiş olan toplum, tüm devlet adamları, generalleri ve din adamlarıyla, yönetmelikleri, yasaları ve karamamelerinin topuyla artık silinmiş süpürülmüş, gitmişti.

O, şimdi, güneşin doğduğu yere gidiyordu. Onları, vagon başına altmış kişi olarak istiflemişlerdi, ikide bir duran, manevra yapan tıknefes bir trene. Hâlâ olmayacak umutların peşine takılıp kalmış birkaç dikkafalı, kuzeye değil de - olur a - güneye götürüldüklerine kendilerini inandırmak için, pusulası olan bir istihkâm çavuşunun çevresini sarmışlar, yolun hemen her belirgin kıvrımında, garlardaki ileri geri manevralarda bile, gidilen yönü saptamaya uğraşıyorlardı. Tiffauges'sa ışığa doğru gittiklerini biliyordu; biliyordu o, bunu bilmek için de pusulaya musulaya gereksinimi yoktu. *Ex Oriente Lux. Işık Doğudan Yükselir.* Yalnız hangi ışıktı bu? Daha onu bilmiyordu, ama öğrenecekti, uzun ama derinden derine verimli kışlar boyunca sabrederek, kimi kez de birdenbire, göz kamaştırıcı esinlenmeler yaşayarak her gün biraz daha fazlasını öğrenecekti.

Onları Schweinfurt adlı küçük bir sanayi kentinde boşalttılar. Önce karantina barakalarına tıkıştırıldılar; ondan sonra da, ertesi gün, mikrop ve bitlerinden arındırılma işlemlerinden geçirildiler. Saçlar kazınmış, kara sabuna bulanmış bir halde çırılçıplak, avludan barakaya, barakadan avluya gidip gelmek, sonra da bedenlerinin tüm sefilliğini, saatler boyunca, dikenli tellerle çevrili bir çayırda sergilemek ağırlarına gittiği için ağlayanlar bile oldu içlerinde. Tiffauges'sa, bu işlemde bir arınma töreni özelliği gördüğünden, sesini çıkarmadı. Çıplaklığın ona beklenmedik bir biçimde verdiği üstünlük hoşuna bile gitti. Gerçekten, beden yapısı ve kaslarıyla, arkadaşlarının yalnızca kıl ve cinsel organdan oluşan cılız ve eğri büğrü görünümlerine büyük fark atıyordu. Onun tek dileği, arıtma kazanından üstünden dumanlar tüterek ve çekmiş olarak kendisine uzatılan üniformasından bir an önce kurtulmaktı. Eninde sonunda, gerçek değerine uygun bir başka kılığa bürüneceği gün gelecekti ve işte o gün onunla birlikte herkes de anlayacaktı karanlık zamanların artık geride kaldığını.

Ertesi gün, yolculuk hep kuzeydoğu yönünde yeniden başladı. Thüringen, Saksonya ve Brandenburg eyaletlerini geçtiler. Vagonların dar penceresinin önünden Eisenach yakınındaki Wartburg şatosunun, Gotha şatosunun kulelerinin, Erfurt'un çiçek tarlalarının, Weimar konağının, Jena'daki Zeiss fabrikalarının geçtiğini gördüler. Leipzig'te trenden inip garın onlara ayrılmış bölümüne dağıldılar. Duraklama birkaç saat sürecekti. Üçüncü mevki bekleme salonunda onlara çorba dağıttılar, bu arada onlar da, birliklerine, yörelerine ya da birbirleriyle kurdukları ahbaplıklara göre kümeleşmeye başladılar. Şoför Ernest ona kene gibi yapışmasaydı, Tiffauges tek başına kalacaktı. Bu bağlılık onu rahatsız etmiyor, ama şaşırtıyordu; şaşkınlığı, aralarında hiçbir rütbe ayrımı olmayışına karşın Ernest'in ona karşı son derece saygılı davranmaya başlamasıyla daha da arttı. Ağzını aradı. Ernest askere alınmadan önce zengin konaklarında uşaktı; artık ender rastlanan bu mesleğin Tiffauges'a göre karanlık bir saygınlığı vardı, çünkü uşak tutan tuzukuru çevreler ile uşak giren yoksul kökenli kişiler arasında, soğukkanlılıkla uygulanan ve bu rahatsızlık verici aykırılığı örten soğuk bir ikiyüzlülük oyunu ile her hareketi hesaplı kitaplı çıkarcı bir aşırı saygı gösterisi sergileniyordu. Bu arada Tiffauges, Ernest'in güvercinlerin kurban edilişlerindeki sorumluluğunu da bağışlamış, yaşamındaki tüm olaylarda olduğu gibi bu olayda da alın yazısının bir belirtisini görmüş, dolayısıyla Ernest'i suçsuz saymış, davranışını anlaşılabilir bile bulmuştu. Sonunda, kendisini efendisi seçen bu adamı o da kabullendi.

Tren gece yarısı yeniden yola koyulduğunda, nöbetçiler vagonun kapı ve pencerelerini sürgülediler. Uyumamış olanlar, katarın gidişini yeniden ikide bir aksatan duraklamalardan ve manevralardan Berlin'den geçildiğini anladılar. Sonra gidiş düzene girdi, alt alta, üst üste yığılı bedenler beşikte gibi bir örnek sallanmaya başladılar. Gecenin karanlığına gömülü uçsuz bucaksız bir ovada büyük bir hızla gidiyor olmalıydılar.

Günün ilk ışıkları sanki her zamankinden daha erken göründü; sabah da daha serinceydi. Kapılar yanlara doğru boğuk gürültülerle açıldı. Emirler verildi, yoklamalar yapıldı. İnsanlar daha ne olduğunu pek anlamadan vagonlardan atladılar; atlar atlamaz da kendilerini hafif, ama keskin bir ayazın ortasında buldular. Karşılarında, çevrenin düzlüğü içinde görkemliymiş gibi duran, tahtaları ziftle karartılmış oldukça geniş bir baraka yükseliyordu. Üzerinde siyah gotik harflerle

MOORHOF yazılı, iki direğe tutturulmuş, beyaza boyalı, dikdörtgen, ahşap bir tabela rüzgârdan sallanıyordu. Tüm çevrede, göz alabildiğine, sonbaharla birlikte bataklığa dönüşecek gölcükler ve çayırlar uzanıyordu. Şurada, burada görülen tek tük çamlıklar bir tür ölçüt oluşturuyor ve sazlar ile yüksek otların hizasında rüzgârla yayılan dumanların altında kaybolan ufkun sonsuzluğunu hissettiriyorlardı insana. Yaşamında Paris dışında birkaç bağlık bahçelik yerden başka hiçbir şey görmemiş olan Tiffauges, bu toprağın büyüklüğünden etkilendi. Bakışı, sislerin arasından hızla geçerek, çalılar ile ayna gibi göllerin üzerinden süzülerek dört bir yönden sonsuza kadar uzanınca, daha önceleri hiç tatmamış olduğu bir özgürlük duygusu sardı içini. Bir Feltwebel'den fırça yiye yiye, itile kakıla kuzeye doğru sürülen ve yorgunluktan zar zor yürüyen bir sıranın ardına takılırken, bu beklenmedik çelişkiye elinde olmadan gülümsedi.

Birdenbire, yolun birkaç yüz metre ilerisindeki kampı gördüler; Moorhof köyüyse hâlâ görünürlerde yoktu. İleride yaşaya yaşaya öğreneceklerdi: bu avuç içine benzer dümdüz, açık, saklısız gizlisiz gibi görünen ülkede evler, samanlıklar, hatta nöbetçi kulübeleri, yanlarından bir parça uzaklaşıldı mıydı, sanki toprak ya da bitki örtüsüyle emilmiş gibi görülmez oluveriyorlardı. Her biri iki yüz kişi alabilen, ayaklar üstüne oturtulmuş, katranlı bezle örtülmüş, dört adet ikili ahşap barakadan oluşan, oldukça büyük bir kamptı bu. Ancak birkaç hafta sonra gelecek olanlarla ulaşılacak sekiz yüz kişilik toplam, yapılacak işlere göre tasarlanmıştı. Bu durum tutsakların aleyhineydi, çünkü bu sayı ne tutsakların insan çokluğundan yararlanarak karmaşık bir düzen kurmalarına izin verdirecek kadardı, ne de kendi halinde birinin kalabalık arasında saklanmasını sağlayacak kadar. Dört baraka, aralarına sivri demir çubuklar çakılı iki sıra dikenli telle çevrilmişti. Bu sınırlar arasında kalan alanın büyüklüğü yarım hektar kadardı. Dört nöbetçi kulübesi köşeleri belirliyordu.

Yeni yaşam alanlarına girenlerin ilk izlenimleri, barakaların eften püften liği, konforsuzluğu, çevrenin düşmanca görünümü, nöbetçi kulelerinin kin dolu gözaçtırmazlığı oldu. Tiffauges'sa, trenden inerken içini kaplayan özgürlük ve her an şeye açık olma duygusunun güçlendiğini fark etti. Her şey, ova her an kampta yaşayanların önünde var olsun düşüncesiyle yapılmışa benziyordu. Pikardiya'daki, bütün cepheleri avlu içine bakan, dışarıda yalnızca penceresiz duvarları olan kimi büyük çiftlikler geliyordu aklına. Burada, tam tersiydi. Dikenli

tellerden çitler saydam duvarlardı. Nöbetçi kuleleri ufku gözlemlemeye çağırıyor gibiydiler. Ona gösterilen barakada, sobadan uzakta, ama başını çevirdiğinde bir tepe penceresinden bütün ovayı görebildiği bir üst yatak seçti kendine. Yaşadığı düzensiz günler ve trende sallana sallana geçirdiği geceler yüzünden bitkin düşmüş olduğu için kendini hemen yatağa bıraktı. Neuilly'de tutuklanıp çevresinden kopuşundan bu yana ilk kez, bir yere geldiği ve kendisine belli bir güvenlik sunulduğu duygusunu yaşıyordu. Hak ettiği cezayı çeken Avrupa, batı yönünde uzak bir yerlere atılmıştı ardında. Ama asıl, bu el değmemiş uzamın, süpürgeotlarının morluklarıyla yer yer koyu tonlar edinen, üstünde yalnız bir kayınağacının çelimsiz görünümü olan bu gümüş grisi toprağın, bu kumların, bu turbaların, Sibirya'ya kadar uzanan ve onu soluk renkli bir ışık uçurumu gibi kendine çekip doğuya doğru giden bu büyük uzanışın olağanüstü ve tatlı bir çağrısı vardı. Bu arada, kendisinden önce kampa gelenlerden Doğu-Prusya haritasında Moorhof'un tam nerede olduğunu öğrendi. Dört yüz kişilik bu köy, batıda Insterburg'a, doğudaysa Gumbinnen'e on iki kilometre kadar uzaklıkta, İnsterburg da, İnster'le birleşerek Pregel'i oluşturan Angerapp adında bir akarsuyun kıyısındaydı.

Yeni gelenler kendilerinden beklenen işin ne olduğunu yönetmelik gereği verilen yirmi dört saatlik dinlenmeden sonra anladılar: bundan böyle, her gün, bu ağzına kadar su dolu kapkara toprakla haşır neşir olacaklardı, çünkü Angerapp'ın kıyısındaki tarlalara büyük çapta bir su süzme ve arındırma şebekesi yapılıyordu. Araç-gereç yetersizliği, istendiğinden de fazla ve az masraflı olan el emeğiyle kapatılıyordu. Akşamları tutsakları, saat yedide, pantalonları ile ayakkabılarını daha doğrusu ilk gün dağıttıkları ayakkabıları - topladıktan sonra barakalara kapatıyorlardı. O zaman herkes için, yalnızca beş lüks lambasıyla aydınlanan uzun bir düşsel gece yolculuğu başlıyordu. O kadar yorulmuş oluyorlardı ki akıllarına sıkılmak filan gelmiyordu. Sabahları onları saat altıda barakalardan çıkarıyorlar ve çeyrek litre *Waldtee* - çam, kayın, kızılağaç ve dut yapraklarından yapılmış gizemli bir bitki-özü karışımı - ile bir dilim ekmek ve bir avuç haşlanmış ve tabii soğumuş patatesten oluşan yolluklarını alıyorlardı. Akşam, yine sade suya, ama bu kez sıcak bir çorba karşılıyordu onları.

Başlarında bir Alman gözetmenle, on kişilik kümeler halinde, kendilerine ayrılmış çalışma alanına yürüyerek gidiyorlardı. Büyük bir bölümü Moorhof yakınlarındaki bir çiftliğin arazisi içinde kalan yak-

laşık beş yüz hektarlık bir bölgenin sudan arındırılma işinde çalışıyorlardı. Bunun için, iki buçuk metre derinliğinde hendeklerden oluşan bir ağ öngörülüyordu; hendeklerin dibine, ikisi dikey, biri bunların üstüne yatay konacak üç yassı taşla bir tür oluk yapılıyordu. Hendek, kırık kiremitlerden bir yatakla, ondan sonra da dövülmüş toprakla kapatılıyordu. Su yolları, belli belirsiz bir eğimle bir toplayıcı kanala, bu kanal da Angerapp suyuna dökülüyorlardı. Tutsakların büyük çoğunluğu hendek kazma işinde kullanılıyorlardı. Kazma işi bitince, hendeğin iki kenarında yürüyen iki kişi, düzlemek için dipte bir tırmık gezdiriyorlardı. Olukların yapımı, düzey ölçümü ve açılacak kanalların çizimi Alman işçilere emanet edilmişti.

*

Barakalarda herkesin zorunlu olarak iç içe, gizlisi saklısı olamadan geçirdiği yaşam, sonuçta, çok farklı yerlerden gelip buraya hapsedilmiş bu her telden çalan insanları, içinde her birinin kendi yerini aldığı bir örnek ve dengeli bir tür küçük topluluk halinde kaynaştırdı. Değişik toplumsal kesimlerden, değişik yörelerden, değişik mesleklerden gelen arkadaşlarla her şeyi paylaşma zorunluluğu pek çoğu için kimi kez varsıllaştırıcı, kimi kezse üzücü durumlar yarattı. Yaşamaya alışmış oldukları ailesel ve yöresel ortamlardan koparılmak kimilerini tehlikeli bir ruhsal ve zihinsel gerileme belirtisi olan bir durgunluğa itiyordu. Kimileri içinse bu durum, tam tersine, içlerinde kalmış en buyurgan özlemlerinin ortaya çıkabilmesini sağlayan bir tür kurtuluştu. Kendilerini suskun bir eveleme geveleme içine hapsetmiş olanlar da vardı; bu suskunluk, çoğu kez, yalnızca hayvanlardakini andıran basit bir konuşmama olayı olabildiği gibi, başkaldırılar ve birtakım hesaplarla yüklü de olabiliyordu. Kimi başkalarıysa, tersine, durmadan konuşuyorlar, yoksunluklarını paylaşan arkadaşlarından bir birini, bir ötekini yakalayarak, içlerini kavuran yaşam tasarıları ile köşe dönme düşlerini coşkuyla anlatıyorlardı. Bu düşçülerden biri de Maubeuge'de ufak çapta tuhafiyecilik yapan Mimile'di. Çok genç yaşında ununu elemiş eleğini asmış bir hatunla evlendirilmiş olmasının ve yoksulluğunun acısını şimdi kadınlara ve paraya karşı olan saplantısını bıkıp usanmadan anlatarak çıkartıyordu. Bu ikisinin birbirleriyle bağıntılı olduğundan hiç kuşkusu yoktu; ilk önce kampın sınırları içinde kalacak, geliştikçe tüm bölgeyi kaplamaya başlayacak tecimsel bir örgüt-

lenme kurma isteği de, sonuçta, ona koruyucu kanatlarını gerecek, adını verecek, mal mülk, ev bark, belki toprak bile aldırtacak bir Alman metres bulma amacına yönelikti.

— Bu ülkedeki tüm erkekler askere alındılar, diyordu durmadan. Burada yalnızca kadınlar var, bir de mal mülk. Kadınlar, mal mülk, bir de biz! İstemediğimiz halde içine düşürüldüğümüz bu durumdan yararlanmamız kadar doğal bir şey olamaz.

Ama barakanın en genci olan ve tatsız esprileri, şaklabanlıklarıyla herkesi canından bezdiren Paris'in kenar mahallesi Pantin'den Phiphi, kadın olarak yalnızca Fransız kadınlarının, özellikle de Parisli kadınların düşünülebileceğini söyleyerek hemen karşı çıkardı bu düşe. Bir erkeğin, Almanya'ya geldiklerinden beri gördükleri saçları örgülü, bacakları yün çoraplı bir örnek Gretchen'lerin hantal ve kaba albenilerine kendini kaptırması düşünülebilir miydi?

Mimile bu laflara hep omuz silker, kendisine destekleyici olarak da Socrate'ı gösterirdi. Socrate, bu kapalı ve karışık topluluğu, piposunu sessiz ve sakin tüttürürken gözlüğünün ardından izleyen bir Yunanca öğretmeniydi ve suskunluğunu yalnızca eskil bilicilerin kerametlerini andırır laflar yumurtlamak için bozardı. Bunlar da, hemen her zaman, sağduyuya dayalı, herkesçe bilinen gerçeklerden başlayıp birden - nasıl olduğu anlaşılmadan - şaşırtıcı çelişkilerle biten yargılar olurdu.

— Her şey savaşın süresiyle ve sonucuyla ilintili, dedi bir gün. Eğer Noel'den önce kurtulacaksak buradan, Phiphi haklı. Bu durumda vatanımıza bağlı kalmamız gerekir. Ancak, artık hemen hemen kesinleşmiş olduğu gibi, sonuç Almanya'nın zaferi olacak, Almanların fetihlerinin temelleri de birkaç kuşak delikanlının cesedi pahasına atılacaksa, rahat bir yenilginin bize sağladığı olanakları, ölüm üzerine kurulu bir zaferin onuruna üstün tutmak hakkımız olur. Savaştan sonra, sağlam kalan son Alman erkekleri, bu kez de, bin yıllık büyük Reich'ların sınırlarında nöbet tutmaya gidince, işte o zaman Almanya'yı ve Alman kadınlarını alnımızın teri ve de bedenlerimizin tohumlarıyla verimlileştirmek boynumuzun borcu olmuş demektir.

Berry'li, sarkık bıyıklı bir çiftlik işçisi olan Burgeron'un kimseye güvenmeyen küçük köylü gözlerinden bu tür sözleri doğru bulmadığı ve kınadığı anlaşılıyordu, ama "tuhaf savaş"ta tüm çatışmalarda, özellikle de bozgun sırasında savaş alanında harikalar yaratmış olan, Deli lakaplı Victor aynı sözleri duyunca, kişnemeyi andıran kahkahasını

patlatıyordu. Kişilik bozukluğu, toplumsal uyumsuzluk, ruhsal dengesizlik tanılarıyla Orta Fransa'nın tüm tımarhanelerini bir bir dolaşmıştı Victor; her kısa özgürlük dönemi, mutlaka, yeniden içeri alınmasını gerektirecek zıpırlıklarla, taşkınlıklarla noktalanmıştı. Savaş patladığında da Victor bu kısa özgürlüklerinden birini yaşıyordu; hemen gidip gönüllü olarak piyade yazılmıştı. Ondan sonra da taşkınlıklar yeniden başlamıştı; ama bunlar, düşman hatları gerisinde kalanlara kimsenin göze alamayacağı türden yardım girişimleri; alayın bir felakete dönüşen geri çekilişi sırasında da kahramanlıklar olarak değerlendirildikleri için Victor'un göğsü madalyadan, nişandan geçilmez olmuştu. Socrate, onun durumunu, sakin ve düzenli bir dünyaya ayak uyduramama; savaşın düzensizliği, özellikle de bir kaçışa dönüşen geri çekilme sırasındaki kargaşa sürecinde kendi ortamını bulma olarak yorumlamıştı. Tiffauges'sa, herkesle ahbaplık kurmuş olan Ernest'in tüm aracılık çabalarına karşın barakasındaki küçük topluluğun dışında kalmıştı. Oysa, arkadaşlarına tümüyle uzak da değildi; kimilerinde kendisine benzeyen bir şeyler bile gözlemliyordu. Her birinin tutsaklık sorununa ayrı ayrı çözümler ürettiğini görüyordu; bu çözümlerin her biri de kendi çözümüne şurasından burasından biraz benziyordu. Aslında kendi çözümünü de daha tam olarak betimleyememişti, ama bu kaçınılmaz çözümün yaklaşmakta olduğuna ve eninde sonunda gerçekleşeceğine inanıyordu. Örneğin, Mimile'in tensel ve maddesel sahiplenme düşlerini o da duyar gibiydi kendi içinde; özellikle de, toplumsal düzen içinde ezilmiş, ama savaşın bulanık ve çalkantılı sularında balık gibi yüzmeye başlamış olan Victor'un deliliğini.

Onun bu duygularına karşın, ötekiler onun canla başla çalışmasına bozuluyorlardı. Gerçekten de, toprağı, yalnızca bedensel gücüyle açıklanamayacak bir biçimde hırsla, dibinden su çıkıncaya kadar kazıyordu. Nasıl anlatabilirdi ki arkadaşlarına, bu ülkeden *bir şeyler*, - daha tam bilmediği bir gösterge, bir önbelirti - beklediğini, toprağı böyle kazarak yalnızca kendisine yönelik bir bildirinin açıklanmasını çabuklaştırmak istediğini?

Ayrıca, yavaş yavaş sevmeye başladığı bu ülkenin içine, derinine doğru böyle var gücüyle girmek de hoşuna gidiyordu. Buraya geldi geleli yapmak istediği bir şeyi yaptığından beri, bir nöbetçinin göz yummasıyla gözetleme kulelerinden birine çıkarak çevreye baktığından beri anlamıştı bu ülkeyi sevdiğini. Bunlar, üstlerinde kapalı bir sahanlık olan, yuvarlak kütüklerden yapılmış, merdivenle çıkılan, altı

metre yüksekliğinde kulelerdi. Tiffauges, kulenin üstünden, özenli bir düzene göre geometrik olarak yerleştirilmiş yeni yapılar ile bunlarla çelişen insan kılıklı, üstleri başları dökülen tutsakların gidip geldikleri kampa şöyle bir göz atmış, sonra yüzünü, yaklaşık bir yıl önce başlamış olan büyük göçünün amacı gibi duran kuzeydoğuya dönmüştü. Yöre o kadar yayvandı ki, gözetleme kulesi çok yüksek olmadığı halde, bakışı göz alabildiğine uzanıyordu. Gözlerinin önüne, art arda, neredeyse beyaza çalan olgun çavdar tarlaları, bunları yer yer kesen karaçam ormanlarının koyu renk çizgileri, kıyıları açık renk, çelik levhalar gibi parlayan gölcükler, içlerinde kayın ağaçlarının gümüş rengi gövdelerinin parıldadığı kömür gibi kara turbalıklar, bir kızılağaç korusunun koyu renk örtüsünün hemen yanına sıralanmış esmer buğday tarlaları ile beyaz keten ekim alanlarıyla çevrili, üstlerine süt rengi bulutlar yansıyan bataklıklar dizilmişlerdi. 'Siyah beyaz bir ülke,' diye geçirdi aklından Tiffauges. 'Pek az gri var, pek az da renk. Üstü siyah göstergelerle kaplı beyaz bir sayfa.'

Birden, güneş gökyüzünü kaplayan bulut yığınını araladı ve bataklıklardan yükselen buharlar ile Moorhof köyünün bacalarından çıkan dumanları bir yangın kızılına boyadı. Köy evlerinin camlarından biri, mors işaretleri vericisi bir fener gibi, durmadan ışıklar gönderiyordu. Tiffauges en sonunda Moorhof köyünü keşfediyordu. Küt ve hantal çan kulesinin yassı çatısında çepeçevre devriye yoluna benzer bir yol bulunan, enine dolgun, duvarları kireç badanalı bodur kilisesinin çevresine kümelenmiş, damları tahta kiremitli, basık evli bir köydü bu. Yüksek otlar arasından yansıyan ışıltılardan köyün hemen arkasında çukur bir alan olduğu anlaşılıyordu; daha uzakta da, buzultaşından bir bayırın tepesinde, Hollanda tarzı bir yeldeğirmeninin harap, ama etkileyici görünümü yükseliyordu. Gökyüzünden, kanatlarıyla ağır ağır kürek çeker gibi bir balıkçıl sürüsü geçti; bir çan, rüzgâra, tutarsız ve yaslı ezgisini serpti. Tiffauges, kendisinin bu toprakların insanı olduğunu çok derinden hissediyordu. İlk başta, bu topraklarda tutsaktı, belki daha uzun süre de bu toprağın tutsağı kalacaktı, dolayısıyla bütün bedeniyle, bütün yüreğiyle bu toprağın hizmetinde olmak boynunun borcuydu. Ne var ki bu tutsaklık dönemi yalnızca bir sınama evresi niteliğindeydi, bir tür nişanlılık dönemi gibiydi yani, bundan sonraki aşamadaysa, yaşamında birbirini izleyen temel tersyüz olmalardan biri daha gerçekleşecek ve o, bu toprağın efendisi olacaktı.

*

Her gün kazıp durduğu, altını üstüne getirdiği bu kara ve yağlı toprağın da bunda belki bir payı vardı: Kampa geldiğinden beri besin olarak çok az ve kötü şeyler yemesine karşın büyük bir dışkısal mutluluk yaşıyordu. Her akşam, ışıkların ikinci - ve son kez - söndürülmesinden önce, açık helaya gidip burada kalabildiği kadar kalıyordu; onu alıp yoğun bir biçimde yeniden Beauvais yıllarına götüren bu süre, onun için belki de günün en güzel zamanıydı. Aşırı bir güç harcamadan, katılaşmış dışkının sümüksü salgılarla kayganlaşmış kılıfı içinde düzenli biçimde kaymasıyla bol bol gerçekleştirilen bu dışkılama eylemi, bir yalnızlık, huzur ve insanın kendisiyle baş başa kalması dönemiydi.

Oysa, gittiği yer öyle derin düşüncelere filan dalmak için hiç de uygun değildi. Burası, her iki metrede bir yuvarlak bir kütüğün tuttuğu, yatay uzatılmış, müşterileri için rahatsız bir tünek oluşturan dar bir kalasın çevresini döndüğü basit bir çukurdu. Tiffauges, Nestor'un *dibi olmayan yerlere* yapılan dışkılamalar konusundaki eleştirilerini anımsıyordu. Burada, yaklaşık on günde bir yinelenen dışkı toplama işlemiyse bu sakıncayı beklenmedik ve ilginç bir biçimde gideriyordu. Dışkıları toplama işi, bir adamın, bu işe ayrılmış tekerlekli küçük küfeleri, bir sırığın ucuna bağlanmış, kamp mutfaklarında kullanılan dev kepçelere tıpa tıp benzeyen bir kapla doldurmasıyla yapılıyordu. Bu da kampta bitmez tükenmez esprilere konu oluyordu. Tiffauges, bu küfelerin iş bitince su süzme yollarından birine boşaltılarak bütün ovanın fark gözetilmeksizin verime kavuşturulması konusuyla son derece yakından ilgileniyordu. Ama, sonra herkes ne der kaygısıyla dışkı toplama işine gereğinden fazla gönüllü olmamaya başladı; daha sonraları da, *Latrinenwache* olayı onu açık heladan tümüyle soğuttu. Gerçekten de, tutsakların, tembelliklerinden ya da ihtiyaçlarını tutamadıklarından, çukura kadar gitmeden yol kenarlarına kendilerini ele veren nöbetçiler diktikleri kısa sürede anlaşılmıştı. Bunun üzerine Almanlar, Fransızlara tutturdukları ve dört saatte bir devredilen bir nöbet düzeni kurmuşlardı; nöbetçi, boynuna asılan ve üstünde yüz kızartıcı *Latrinenwache* yani *Hela gözcüsü* yazılı teneke bir plakadan tanınıyordu. Bu durum, dışkılama gibi bir temel eylem için gerekli yalnızlık ve içekapanma olayının sonu demekti; bunun üzerine, kısa bir süre sonra, Tiffauges yalnızca çalışma alanlarına konan taşınabilir, kişisel oturakları kullanmaya başladı.

Adı çalışkana çıktığı için onu pek denetlemiyorlardı; sık sık, kazılmakta olan bir hendeğin ucunda saatlerce tek başına bırakıldığı bile

oluyordu. İşte o zamanlar, en elverişli yeri keyfince seçiyor ve oracığa birkaç kazma vuruşuyla küçük bir çukur açıp, yanından hiç eksik etmediği iki küçük tahta parçasını da çukurun üstüne yerleştirerek sunağını kuruyor, sonra da üstüne çıkarak Prusya toprağı ile kendisi arasındaki özel ve dölsel ilişkiyi gerçekleştiriyordu.

Yapacağı şaşırtıcı bir keşif bu özgürlük saatlerine ileriki günlerde yeni bir anlam katacaktı. Kanal yeri belirleme çalışmalarına katıldığı bir gün, az daha, yüksek otların gözlerden tümüyle gizlediği kurumuş bir su yoluna düşüyordu. Bu yeraltı yolunun başlangıç noktası işliklerinden ancak yüz metre kadar uzaktaydı. Hemen ertesi gün bu yolun içine süzüldü ve ne keşfedeceğini merak ede ede, dosdoğru yürümeye koyuldu. Zemin sert ve düzdü. Başının üzerinde çiçek içindeki otlar hafif ve oynak bir çatı oluşturuyor, aralarından güneş ışınları sızıyordu. Ürken bir dişi sülün daracık yolda önü sıra yalpalaya yalpalaya deli gibi koşuşturmaya başladı. Biraz sonra, bir bayır çıkıyormuş hissine kapıldı; Moorhof'un ekili alanlarının sınırındaki küçük karaçam korusuna doğru gidiyor olmalıydı. Uzun süre yürüdü, önünde önceleri dişi sülün, sonra da sülünün önüne katılan iki keklik ve koca bir kızıl tavşanla. Derken başının üzerindeki otlar seyrekleştiler, birkaç metre boyunca hendeğin sınırladığı gökyüzü şeridinde hiçbir bitki görünmedi, ondan sonra da böğürtlen ve akdiken kümeleri toprağın niteliğinin değiştiğini bildirdiler. Sülün birdenbire gürültüyle havalandı. Birkaç metre ilerde diri topraktan bir duvar hendeğin sonuna geldiğini gösteriyordu.

Tiffauges kendini dışarıya çekti. Oldukça ince bir perde oluşturan küçük karaçam korusu arkasında kalmıştı. Şimdi, hafif inişli çıkışlı, yer yer akağaç kümeleriyle kaplı bir kayın ormanının başladığı noktadaydı. Ona sanki başka bir ülkeye, başka bir toprağa gelmiş gibi geliyordu. Kamp havasından uzaklaştığı için doğmuştu bu his kuşkusuz, ama onu buraya kadar getiren, yerin altına yarı gömülü yolun olağandışılığının da etkisi vardı bunda. Süpürgeotlarından oluşan bir halının içinden kıvrıla kıvrıla giden kumlu bir patikayı izlemeye başladı, derin bir vadiden geçti, bir tepe aştı ve sonunda aradığını buldu: Bu, mevsimin ilk acıçiğdemlerinin mor beneklerle bezedikleri bir açıklığın sınırında, taştan bir oturtmalık üstüne ağaç kütüklerinden yapılmış, kapısı, penceresi kapalı bir kulübeydi ve sanki sonsuzdan beri orada onun gelişini bekliyordu.

Heyecan içinde, gözleri kamaşmış, durdu kaldı ormanın sınırında,

ve dudaklarından, geçmişinin derinliklerine kadar uzanan ve gelecek için mutluluklar muştulayan bir sözcük döküldü: "Kanada!" Evet, Kanada'ydı bu kayın ormanı; bu açıklık ve bu kulübe Kanada'yı yeniden canlandırıyorlardı Doğu-Prusya'nın göbeğinde. Yeniden duyuyordu Nestor'un boğuk sesini; onun, yüzü London'ın ya da Curwood'un bir romanına gömülmüş, etüdün sıcağı ve buram buram kokuları içinde, Hudson körfezi ile Büyük Gölleri, Caribou Gölü'nü, Esir ve Ayı göllerini çevreleyen, karlar ve ormanlar içindeki mis gibi havalı temiz çölleri anlatışı kulaklarında yankılanıyordu.

Tiffauges o gün evinin çevresini dolaşmakla yetindi. Kapının, pirinçten yapılmış kolayca açılabilecek bir asma kilitle kapatılmış olduğunu gördü. Sonra, otlar altındaki tünelinin yolunu tuttu. Üç saat süren yokluğunun kimse farkına varmamıştı.

*

Kampın yöneticisi Teğmen Teschemacher, Tiffauges'un oto tamircisi olduğunu öğrenince onu kampın beş tonluk *Magirus*'una şoför atadı; bu sırada sonbaharın ilk büyük yağmurları da başlamıştı. Tiffauges, böylece, ilk başlarda yanında bir nöbetçiyle, sonraları da tek başına ya da direksiyona arada bir onun yerine geçen Ernest'le birlikte ülkeyi dolaşmaya başladı. Görevi, çoğu kez, kampa getirilecek erzağı almak, kamyona çiftliklerden patates çuvalları, kimi kez de birkaç parça domuzyağı ya da on iki düzinelik demetler halinde çıra gibi bağlanmış uzun ve kuru sosisler yüklemekti. Yollar yağmurdan sel yataklarına dönüşmüşlerdi; tekerlekler öyle derin izler oluşturmuşlardı ki yollarda, kamyonun altını bunlar arasındaki çıkıntılara vurdurmak felaket demek olurdu. Fransızlar, ekim ayından sonra yolların düzenli olarak düzletilmeye başlandığını gördüklerinde gözlerine inanamadılar. Bu düzletme çalışmaları, kışın kızaklar geçebilsinler diye yapılıyor ve ilk don vurmadan, aralıksız sürdürülüyordu. Yağmur kimi kez o kadar yoğun ve hiç durmadan o kadar uzun süre yağıyordu ki, su yolları açma çalışmalarına zorunlu olarak ara veriliyordu. O zaman, yarı yarıya sular altında kalmış kamptan dışarı çıkartılmayan insanların üzerine ağır bir hüzün çöküyordu. Tiffauges'sa Magirus'unun direksiyonunda, yüzü sileceğin boş yere silmeye çalıştığı cama yapışmış bir halde, sağa sola gidip geliyordu dur durak bilmeden. Yağmur kimi kez öyle yağıyordu ki, her yandan sıçrayan sular ve buğular arasına gömülmüş,

hantal aracında hafif hafif sallanarak giderken kendini fırtınalı bir denizin ortasında bir gemide sandığı bile oluyordu.

Çevredeki köyler kısa bir süre sonra onun için bildik yerler oldular; Angermoor, Florhof, Preussenwald, Hasenrode, Vierhufen, Grünheide gibi fundalık, orman ya da bataklık kokan adların her biri, giderek, Yaldızlı Kuzu, Alabalık, Karaca, Altın Öküz ya da Sombalığı gibi hemen hepsi bir totem-hayvanı kutsayan, yaldızlı kıvrımlar ve arabesklerle süslenmiş han tabelalarını aklına düşüren şarkı nakaratlarına dönüştüler. Arada bir, bu hanların sigara dumanı içindeki oturma salonlarının bir köşesinde bir parça oyalanıyordu; onun bir Fransız tutsak olduğunu anlayan bir müşteri birden ona bir şeyler söylemeye başlarsa, adamın ne dediğini anlamadan kafa sallıyordu; giderek kendisine sunulan, saman uçlu, tadı kekremsi küçük sigaralardan zevk almaya başlamıştı. İçinden, adı işemeyi çağrıştırdığı için bitmez tükenmez esprilere konu olan Pissa nehri geçen, hâlâ köylülükten kurtulamamış büyükçe bir kasaba olan Grumbinnen'e kadar gitme olanağı bile buldu. Burada, her çarşamba, çatı cephesi geniş merdiven basamakları gibi yontulmuş belediye binasının önünde, on beş kilometre kadar uzaktaki Trakehnen imparatorluk haralarından gelen atların pazarlandığı ünlü bir panayır kuruluyordu. Biraz daha güneyde, her türden tüylü-tüysüz av hayvanlarıyla ağzına kadar dolu, içinde Avrupa'nın en güzel geyiklerinin cenneti büyük ormanlar ve göller sıralanan koruma bölgesi Heide başlıyordu. Tiffauges, halkın arasına gittikçe daha çok karışa karışa Almancayı keşfediyor, Almancayı sökmeye uğraşıyor, daha bu dilin kilidini açacak anahtarı elde edememesine karşın, çok varsıl olduğunu hissettiği yeni bir dünyaya dalıyordu.

Havaların bozmasıyla birlikte, kamptakilerin sayısında da hatırı sayılır bir azalma olmuştu; *Arbeitseinsatz* tutsaklarının, tek başlarına ya da küçük kümeler halinde birtakım görevlere gönderdikleri için kampla yalnızca yönetimsel bir bağları kalıyordu. En büyük bölümü, odun kesmekle görevlendirilerek çevredeki ormanlara dağıtılmışlardı, önemli bir bölümü de, zevklerine ya da mesleksel niteliklerine göre el sanatı işlerinde, taşocaklarında, bıçkı fabrikalarında ya da besi çiftliklerinde çalışmaya gönderilmişlerdi.

Tiffauges her fırsatta Kanada'ya gidiyordu. Genel seferberliğin orman bekçilerinin köküne kibrit suyu ektiğini bildiğinden, kilidini kırarak girdiği ve tek odasını elinden geldiğince dayayıp döşediği kulübesinde rahatsız edileceğine pek ihtimal vermiyordu. Ocakta büyük

bir ateş yakıyor, evin arkasındaki bir saçağın altına kurduğu dışkısal sunağına giderek sunacağını sunuyor ve bu eşi benzeri görülmedik lüksün, yalnızlığın kutsadığı düşlere, düşüncelere dalıp giderek saatlerce orada kalıyordu. İlk önceleri tek uğraşı, kışı düşünerek çatının uygun bir yerinin altına ağaç kütükleri istiflemek oldu. Derken, Kanadalı avcı havasına tam girmek için, tavşan yakalamak amacıyla, kulübenin yakınlarındaki, eğreltiotlarıyla çevrili hayvan geçiş yollarına birkaç kement döşedi. İlk başta hiçbir şey yakalayamadığını sandı, ancak sonraları kementlerin yanındaki kanlı artıklardan, bir tilkinin ya da bir yabankedisinin avını kendisinden önce topladığını anladı.

Bir gün yağmur iyice bastırınca, ocakta yanan ateşin çıkardığı çıtırtılar ve yağmurun damın tahtaları üstündeki tıkırtısıyla içi geçip ihtiyatı iyice elden bıraktı. Uyuyakaldı. Uyandığında gece olmuştu. Yağmur da şakır şakır yağmayı sürdürüyordu. Kampta, kuşkusuz, yoklama yapılmış, ışıklar söndürülmüştü. Adını kaçaklar listesine almışlar mıydı acaba? Sonuçta, kendini yazgıya teslim ederek geceyi evinde geçirmeye kadar verdi. Kampa sabah erkenden dönecekti. Ocağın içini ağzına kadar kütüklerle doldurdu ve okulu kırıp kendisine tatil vermiş bir öğrencinin sevincini yaşayarak kendisine derme çatma bir yatak yaptı. Yüzü, kor halindeki ocağa, içinde, ışıksal kıyametler gibi patlayan gizli ayaklanmalarla dolu müziksiz görkemli bir opera oynanan, alev alev yanan küçük tiyatro sahnesine dönük uzandı yatağına, ama sevinçten uzun süre uyuyamadı. Ertesi sabah kampa döndüğünde, göreve gidenler ile gelenlerin kargaşasında yokluğunun fark edilmemiş olduğunu anlayınca pek fazla şaşırmadı. Tutsaklığının süregiden özgürleştirici garip evrimi içinde yalnızca yeni bir aşamaydı bu.

Hava bozduğundan beri moralleri sıfıra inen arkadaşları içinse durum farklıydı. Yağmurlarla yıkanan gökyüzünü boydan boya geçen göçmen kuşların ötüşleri, barakaların arasından üfüren keskin ayazın durmak bilmez iniltisi, her şeyiyle düşmanca olan bu içkarartan toprak, özellikle de özgürlüklerine kavuşma umutlarını yok edercesine omuzlarına çöken karakış, her şey, günlük yaşamlarının mutlu tekdüzeliğinden nedeni anlaşılmaz bir kasırgayla koparılmış bu bir avuç sıradan insanın gelecekten umutlarını kesmelerine yol açıyordu. Yalnızca, yazın tarihi üzerine bir dizi konferans düzenleyen Socrate ile her gün yanında çalıştığı marangozun karısıyla işi pişirmesiyle ilgili takılmalar karşısında birtakım gizemli havalara giren Mimile, barakaya bir yaşam yankısı getiriyorlardı. Bir akşam Phiphi ipin ucunu o kadar ka-

çırdı ki şarap içmiş olduğunu itiraf ettirinceye kadar arkadaşları onu bir miktar hırpaladılar. Phiphi kendini, içinde Pantin meyhaneleri ile sokaklarının adları, tutsaklığının ilk günlerinden bu yana aklına takılmış ve son derece gülünç bir biçimde Fransızcalaştırarak söylediği Cermence adlar ile bir sürü arkadaş adı geçen bir laf salatasıyla savunmaya çalışıyordu.

— Hiç değilse sen ayak uydurabilmişsin şu Prusya kışına, dedi Mimile. Görmek hoşuna gidiyor insanın!

Ertesi gün onu ölü buldular; kendini kamptaki bir direğe kemeriyle asmıştı. Bu intihar kampta bir panik havası estirdi. Hiç kimsenin buradan sağ ya da aklını yitirmeden çıkamayacağı, gelecek aylar içinde hastalığa, umutsuzluğa ya da deliliğe kurbanlar verileceği birden açık seçik görüldü. Zaten barakalar yalnız bir yıl dayanacak biçimde tasarlanmış ve yapılmışlardı, bu çok açıktı; onların boşalma nedeniyse tutsakların özgürlüklerine kavuşarak buradan gitmeleri olmayacaktı!

Kaçış planları yapılıyordu. Victor'un aklına her gün onları kamptan çıkartacak yeni bir fikir geliyordu; bu fikrini, nöbetçiler de içinde olmak üzere herkese anlatıyordu. Başkalarıysa yiyecek depoluyorlar; muhafızlarla ya da arada bir karşılaştıkları sivillerle sabun ya da tütün paketleri değiş tokuşu yaparak mark biriktirmeye çalışıyorlardı. Haritalar çiziliyordu. Bir gün Ernest Tiffauges'a, bir başka tutsakla kaçmak için Magirus'u ve *Ausweis*'ı kullanmayı düşündüklerini söyledi. Şansları biraz yaver giderse, halkın kendilerine yardımcı olacağını, gözetimin de buradaki kadar ciddi olamayacağını düşündükleri Polonya'ya geçebileceklerdi. Tiffauges omuz silkmekle yetindi. Daha sonraki günleriyse, kamyonun kamp dışına gidiş gelişlerini bir ticaret ağı kurmak için ele geçmez bir fırsat sayan Mimile'in hemen vermeyi önerdiği avanslara karşı koymakla geçti. Mimile'in önerdiği akıl çelici, göz kamaştırıcı yüzdeler Tiffauges'un ilgisini uyandırmadı, tersine, vatandaşlarıyla arasındaki mesafenin ne kadar açılmış olduğunu görmek derinden yaraladı onu.

Bir sabah, Magirus'un, Ernest ve yan barakadan Grenoble'lü muhasebe şefi Bertet'yle birlikte kayıplara karışmış olduğu görüldü. Kamyon, iki gün sonra, yüz elli kilometre güneyde, benzini bittiği için terk edilmiş olarak bulundu. Bu arada tüm kampa cezalar yağdı ve birkaç hafta önce Mareşal Pétain ile Hitler'in Montoire'da el sıkışmalarından beri kamp yaşamında görülen bir parçacık iyileşme de güme gitti. İki kaçağın kurtulma şansları üzerinde bahislere girildi. Bu ilk kaçış bir

örnek oluşturacaktı. Başarıya ulaşması durumunda, kaçmaya hiç cesaret edemeyenlerin bile umutları canlanacaktı.

Ernest'i dört gün sonra, çamurlara bulanmış, üstü başı yırtık, suratı çarşamba pazarına çevrilmiş bir halde getirdiler. Üstünde Bertet'nin cesedi bulunan üstü örtülü bir sedye geliyordu ardı sıra. İki kaçak, kamyonu terk ettikten sonra, jandarmanın taradığı yolları bırakarak araziye vurup şanslarını orada denemek istemişlerdi. Ama bataklıklar içinde kaybolmuşlar ve Bertet boğularak ölmüştü. Sonunda Ernest, kendisi gidip bir kasabanın Kommandantur'una teslim olmuştu. Herkese örnek olsun diye onu bir hafta boyunca bir hücreye kapatmış, sonra da Graudeuz'daki ordu hapishanesine göndermişlerdi.

Sonbahar yağmurları ve fırtınaları biraz diner gibi oldu, Tiffauges da yağmurlar yüzünden kullanamadığı otlarla örtülü tüneline girebildi. Artık kendisine düzenli olarak 'Kanada' geceleri ısmarlıyordu; bu geceler, her seferinde, ormanın tüm gizli sesleriyle bezenmiş gerçek yalnızlık ve düş bayramları oluyorlardı: ava çıkmış bir gelinciğin çıkardığı hışırtılarla, çiftleşme isteğiyle iyice kızışmış bir dişi tavşanın titreyen sesiyle, tilkinin yaklaştığını haber vermek isteyen bir tavşanın ayak vuruşlarıyla, hatta, arada bir, bir yabanıl hayvan sürüsünün uzaklardan yankılanan hüzünlü böğürtüleriyle beslenen geceler. En sonunda tavşan yavruları yakalamayı başarmıştı. Hayvanları, derilerini yüzdükten sonra, Kuzey Kanada'daki bir tuzak avcısının gerçek yaşamını sürmenin çocuksu sevinci içinde, ocağında kızartıyordu. Dallardan yaptığı küçük çerçevelere gerili yüzülmüş deriler, yabanıl hayvan ve yanık deri kokusu çıkararak ocağın yanında kuruyorlardı.

Bir gece, evin duvarlarına bir şeyin sürtündüğünü duyarak uyandı. Biri, sanki kütüklere, hatta evin kapısına dayanarak yürüyordu. Kabul etmek istediğinden daha çok korkmuş bir halde, duvardan yana dönüp yeniden uykuya daldı. Sonraki günler, sürekli bu gece ziyaretini düşündü. Kanada'daki varlığının eninde sonunda anlaşılacağını biliyordu. Küçük evin bacasından çıkan duman, hiç kuşkusuz, varlığını tüm çevreye bildiriyordu. Ama ateş yakmadan nasıl durabilirdi ki. Korkaklığı için kendisine kızdı. Yeni bir ziyaret olursa, en iyisi kapıyı açmak, ihbar edilmeyi beklemek yerine gelenle yüz yüze görüşmek olacaktı.

Sonraki haftalar huzur içinde geçti. Sonbahar uzuyor, hava sanki kışa çevirmek ile çevirmemek arasında gidip geliyordu. Bu günlerden birinde, bir gece, ağır adımlar ve Kanada evinin duvarlarına sürtünmeler Tiffauges'u yine uyandırdı. Kalktı ve gidip kapının arkasında

durdu. Dışarısı yine sessizliğe bürünmüştü. Birden, kanını iliklerine kadar donduran hırıltıya benzer bir sesle neye uğradığını şaşırdı. Derken kapı tırmalanmaya başlandı. Birden kapıyı açtı ve gördüğü hilkat garibesi karşısında sendeleyerek geriledi. Kapıda duran hayvan hem ata hem mandaya hem de geyiğe benziyordu; içeriye doğru bir adım attı, uçları dantelli paletlerle biten muazzam yassı boynuzları kapının kasasına takıldığı için daha ileriye gidemedi. O zaman, üst dudağının üçgen biçimindeki açıklığı tıpkı bir filin hortumunun ucu gibi hafifçe oynayan kocaman yuvarlak kafasını kaldırıp Tiffauges'a doğru uzattı. Tiffauges, Doğu- Prusya'nın kuzeyinde hâlâ var olan rengeyiği sürülerinden söz edildiğini duymuştu, ama evciğini neredeyse kaplayacak kadar iri bu muazzam kıl, kas ve boynuz kütlesi karşısında ağzı yine de bir karış açık kalmıştı. Kendisine doğru uzanan bu dudağın isteği o kadar açıktı ki gidip masadan koca bir dilim ekmek alıp onu rengeyiğine sundu. Hayvan ekmeği gürültülü gürültülü kokladı, sonra da kapıverdi. Sonra, alt çenesini sanki yerinden çıkmış gibi yana kaydırarak ekmeği yavaş ve özenli bir biçimde çiğnemeye başladı. Sunudan memnun kalmış olmalıydı ki geri geri giderek insanı acındıran sakar ve hantal görünümüyle, çirkin ve yapayalnız, gecenin içinde kayboldu.

Böylece, Doğu-Prusya hayvanları Tiffauges'a ilk temsilcilerini göndermiş oluyorlardı; bu temsilci de, tarih öncesinin Hereynia evresi ormanlarından çıkagelmiş yarı-masalımsı bir hayvandı. Tiffauges, gün doğuncaya kadar uyumadan oturdu; bu ziyaret, onda hep var olan, kökeninin anımsanmayacak kadar eskilere gittiği, yani zamanın karanlıklarının en derinine dalan bir kökü olduğu kanısını yeniden uyandırmıştı.

Kanada'ya gitmek için otlarla örtülü tüneline her girişinde artık yanına, mutlaka, rengeyiğine verilmek üzere birkaç dilim eşekturbu alıyordu. Bir gün, hayvan kulübeye her zamankinden geç gelince onu doğan günün ışığında istediği gibi inceleme fırsatı buldu. Hayvan hem etkileyici, hem de acınasıydı: iki metre yüksekliğinde kambur omuzları, güdük boynunun tepesinde eşek kulaklı, ağır ve kaba mı kaba boynuzlu bir kafası, ince ve eğri büğrü bacaklarının üstünde kemikli bir kıçı vardı. Ayıüzümlerini yemeye koyuldu; bunu yapabilmek için, kısa boynu yere ulaşabilsin diye, önayaklarını gülünç bir biçimde iki yana ayırmak zorundaydı. Sonra, otları çiğnerken çarpılan ağzıyla koca kafasını havaya kaldırdı. Tiffauges, hayvanın küçük gözlerinin

iki beyaz perdeyle örtülü olduğunu gördü. Kanada'nın rengeyiği kördü. Tiffauges, o zaman anladı rengeyiğinin dilenci tavrının, hantal yürüyüşünün, bir uyurgezerinkini andıran yavaşlığının nedenini; kendi aşırı miyopluğu dolayısıyla da, karanlıkların bu gizemli devi ile kendisi arasında bir yakınlık kurdu.

Bir sabah, alışık olmadığı bir soğukla ürperdi. Beyazlanmış pencereden şimdiye kadar görmediği çiğ bir ışık giriyordu içeriye. Esnek bir engelin tuttuğu kapıyı açmakta epey zorlandı. Gözleri kamaşarak geri çekildi. Bir gün öncesinin siyah ve ıslak karanlıkları güneşin altında, derin bir sessizlik içinde pırıldayan kardan ve buzdan bir görünümüne bürünmüşlerdi. Birdenbire içini kaplayan sevincin nedeni, bu beyaz büyünün çocuksu yüreğinde hep aynı biçimde yarattığı hayranlık değildi yalnızca. Prusya toprağındaki bu gözle görülür değişikliğin kendisi için de artık yeni bir aşamanın başlangıcı olduğuna, gizli gerçeklerin kesin açıklamalarının yapılması zamanının da artık geldiğine inanıyordu. Karlara bata çıka attığı ilk adımlarla birlikte, ayaklarının dibinde açılmış bembeyaz büyük bir sayfanın üstünde bunun - belki çok ufak çapta, ama anlamlı - bir kanıtını buldu: kuşlar, kemirgenler ve küçük etoburlar bu sayfaya stenoyu andıran ve birbirleriyle kesişen güzel yazılar bırakmışlardı.

Lastiklerine zincir takılmış Magirus'un direksiyonuna yeniden geçti ve zincir şıkırtıları arasında, patinaj yapa yapa, kışın tüm özelliklerini ortaya çıkardığı bir görünümün içinde yollarda dolanmaya başladı. Görünümü oluşturan öğeler en aza indirgenmişlerdi: Siyah renkler, lekesiz beyazlara bürünmüş büyük ovayı çinmürekkebiyle tarıyorlar; evler, biraz kabarttıkları pamuksu kütlenin içinde kayboluyorlar; başlarına başlıklar, ayaklarına da çizmeler geçirmiş insanlar birbirlerinden ayırt edilmiyorlardı.

Bir gün, yolun kenarında karlara bata çıka yürüyen bir çiftçiyi yanına bindirip evine bıraktığında, bir kadeh bir şey içmek için çiftliğe davet edildi. Tiffauges ilk kez bir Alman evine giriyordu; evdeyken duyduğu çekinmeyle karışık huzursuzluk - hem sıkıntı hem de özel bir yere girmenin yarattığı suçluluk duygusu - savaşın, tutsaklığın, bunların hepsinin ötesinde de, kendi doğal eğiliminin onu ne hallere düşürmüş olduğunu kavrattı ona. Yanılarak bir yatak odasına giren bir kurt ya da bir ayı da herhalde aynı boğucu sıkıntıyı yaşardı.

Onu, geniş mi geniş kenarının üstüne pembe renkli hoş bir kâğıt dantel serilmiş; onun üstüne de evlilik fotoğrafı, nar rengi kadifeden

yatağı üstünde demirden bir haç, kurutulmuş bir lavanta demeti, kurdelelerle bağlanmış bretzel çörekleri, üstüne karaçam dallarından yapılmış dört mumlu bir Noel yortusu öncesi oruç tacı gibi yığınla anı eşyası konarak şenlendirilmiş ocağın yanına oturttular. Önüne de, içine turba ateşinin yıllanmış kurum kokusu sinmiş domuzyağı, dumanda pişirilmiş yılanbalığı, içi anason tohumlarıyla dolu bir sıvı peynir kavanozu, Pumpernickel - asfalt parçası kadar siyah ve tıkız bir çavdar ekmeği - ile kereste suyu kadar acı; bir tohumdan çıkarılan alkolden yapılmış bir kadeh dolusu Pillkalder koydular. Adamcağız, konuğunun hoşlandığını sanarak 1914'teki işgal anılarını anlatıyor ve savaşın kaçınılmazlığını lanetliyordu. Derken, bir camekânın içindeki silahlığa dizilmiş tüfekler ona av anılarını, masalsı on çatallı boynuzluların yaşadıkları Johannisburg ve Rominten ormanlarındaki; hantal ve durgun görünüşlü rengeyiği sürülerinin ağır ağır, bir geçit törenindelermiş gibi süzüldükleri kuzeyde Elchwald'daki ve siyah kuğu sürülerinin indikleri göl kıyılarındaki büyük avları coşkuyla anma olanağı yarattı.

İçki, Tiffauges'un, yazgının çizgilerini okumaya en uygun olan mesafesi, kuramsal ve kayıtsız uzaktan bakışını güçlendiriyordu. O buna 'yazgısal gözüm' adını takmıştı. Küçük dörtgen camlardan oluşan çifte camlı bir pencerenin yanında oturuyordu. İki çerçevenin arasında cılız dallar tırmanıyorlardı. Küçük camlardan biri Wildhorst köyünün aşağı mahallesini tam olarak çerçeveliyordu: birinci kat pencerelerine kadar kireç badanalı, sonra çatıya kadar ahşap kaplamalı evler; çan kulesi kütüklerden yapılmış şirin bir kilise; bir yol kıvrımı. Yoldan, kızağa bindirilmiş bir bebeği ardı sıra çeken yaşlı bir kadının, kızgın bir kaz sürüsünü elindeki değnekle kovalayan bir kız çocuğunun, iki atın çektiği karaçam tomurcukları yüklü bir kızağın geçtiklerini gördü. Kenarları otuz santimetrelik bir dörtgen içine hapsedilmiş olan bütün bunlar o kadar belirgin, o kadar iyi çizilmiş, öylesine iyi bir yere yerleştirilmişlerdi ki, ona sanki bütün bunları belirsiz bir bulanıklık içinde daha önce de görmüşmüş gibi geliyordu; sanki ilk kez, daha kesin bir belirleme bir bulanıklığı düzeltiyordu.

Rhin nehrini geçtiğinden beri kendi kendine sorup durduğu soruya yanıt da böylece verilmiş oluyordu. Şimdi artık biliyordu bu kadar uzaklarda, kuzey-doğularda ne aramaya geldiğini: *kuzeyin kuzeyinin bu soğuk ve içe işleyen ışığında tüm simgeler erişilmez bir parlaklıkla parıldıyorlardı.* Sislere bürünmüş, tüm çizgileri belirsizlikler içinde

neredeyse görünmezleşen bir okyanus ülkesi durumundaki Fransa'ya oranla daha katı ve daha yalın olan kara Almanyası, basitleştirilmiş, çizgileri belli bir biçeme göre düzenlenmiş, kolayca anlaşılan ve akılda tutulan, kalem bastırıla bastırıla yapılmış bir resmin ülkesiydi. Fransa'da her şey, anlamı belirsiz, genelde tamamlanmamış birtakım izlenimler, hareketler içinde bulutlarla kaplı göklerde, sınırsız sevecenlikler içinde birbirine karışıyordu. Fransızlar, bir kurumda ya da bir alt-üst sıralamasında değişmez biçimde tanımlanmış bir görevden, üniformadan, belirlenmiş bir mevkiden nefret ederlerdi. Fransız postacılar, ne yaparlar ederler, giyim kuşamlarındaki bir şeyle, kendilerinin yalnız postacı değil, aynı zamanda aile babası, seçmen olduklarını, iş çıkışı kasaba meydanında çelikten toplarla oynanan geleneksel oyuna katıldıklarını çağrıştırırlardı. Üstlerine oturmamış güzel üniformalarının içinde kaybolan Alman postacılarsa, temsil ettikleri şeyle dört dörtlük bir uyum içindeydiler. Aynı biçimde, Alman ev kadınları, Alman öğrenciler, Alman baca temizleyicileri, Alman işadamları, aynı konumlardaki Fransızlardan daha çok ev kadını, daha çok öğrenci, daha çok baca temizleyicisi, daha çok işadamıydılar. Fransızların altındaki kaygan zemin, onları her zaman solmuş renklere, omurgasız bedenlere, nedeni belirsiz vazgeçmelere - karman çorman yaşamalara, pisliğe, kalleşliğe - sürüklerken; Almanya, her zaman bir yapmacıklı hareketler ve şaklabanlıklar sahnesi olma tehlikesiyle karşı karşıyaydı: Bunun en güzel örneği de, öküz alınlı Feldwebel'lerden monokllü, korseli subaylara varıncaya kadar, her bireyi panayırlarda top atılarak ya da ateş edilerek devrilen kuklalara benzeyen ordusuydu. Ama alegoriler ve hiyeroglifler çakılmış göğü durmadan anlaşılmaz sesler ve gizemli çığlıklarla çınlayan Almanya giderek Tiffauges'a bir vaat edilmiş toprak, bir *arı özler ülkesi olarak* görünüyordu. Almanya'yı, çiftçinin anlattığı ve pencerenin küçük camının çerçevelediği biçimde, oyuncaklar gibi cilalanmış, totemleri andıran tabelalarla etiketlenmiş, siyah-beyaz bir görünüm içine yerleştirilmiş köyleriyle; org boruları gibi kat kat sıralanmış ormanlarıyla; görevlerinin adlarını durmamacasına ovup parlatan kadın ve erkekleriyle; özellikle de, tüm Prusya Junker'lerinin armalarında yer alan göstergesel nitelikli hayvan türleriyle - Trakehnen atları, Rominten geyikleri, Elchwald rengeyikleri, ovayı kanatları ve çığrışlarıyla bulut gibi kaplayan göçmen kuşlarıyla- görüyordu.

Bütün bunları ona veren yazgıydı, tıpkı Saint-Christophe yangınını, tuhaf savaşı ve bozgunu verdiği gibi. Ne var ki, Rhin nehrinin bu

yakasına geçişinden beri, yazgısal sunular nefret edilen bir düzenin can damarlarına yönelik balyoz darbeleri olmaktan çıkmışlar, dopdolu ve olumlu bir nitelik kazanmışlardı. Daha ilk günlerde, - çok sıradan ve neredeyse gülünç bir olay olmasına karşın belleğinde hoş bir yer edinen - Alsace güvercinleri ona alın yazısının bir ön-uyarısı olmuşlardı. Kanada da, ne kadar yeni ve el değmemiş olursa olsun, ona vaat edilmiş ve yakında verilecek olan toprağın çocukluğunun derin ve gizli anılarını beslediğini göstermişti. İşte artık, Doğu- Prusya'nın baştan sona bir alegoriler ışıltısı olduğunu ve bunların her birinin içine, yalnızca kilit açan bir anahtar gibi değil, yağ gibi kayarak girmenin de kendi elinde olduğunu keşfetmişti. Çünkü onun görevi yalnızca özlerin anlamlarını çözmek ve açımlamak değil, aynı zamanda bunları yüceltmek, tüm erdemlerini kor haline getirmekti. Bu toprağı Tiffauges'ca bir yoruma açacak, aynı zamanda da, onu, şimdiye kadar hiç ulaşılmamış bir üst güce yükseltecekti.

*

Günler uzamaya başladı, ama soğuk da giderek bastırdı. Kanada gecelerine ancak ocakta sabaha kadar bir cehennem ateşi yakarsa dayanılabiliyordu; Tiffauges, barakaların nemli kalabalığından sonra Kanada'nın cana can katan arılığından hoşlanmasına karşın, burada geçirdiği geceleri seyrekleştirmişti. Bu gecelerden birinin sabahında, yoğun donun tarazlandırdığı yıldızlar gökte henüz parlarken, kapıya vurulmasıyla uyandı. Yarı uyur yarı uyanık, söylenerek doğruldu ve ocağın yanına koymuş olduğu eşekturplarını almaya gitti. Rengeyiği kapıya geldiğinde onu duymamış gibi yapmanın bir işe yaramadığını öğrenmişti: içeride birinin varlığını hisseden rengeyiği kapıdan bir türlü gitmiyordu. Bir süre buzun tuttuğu kapıyla boğuşmak zorunda kaldı; kapı birden kurtulup sonuna kadar açıldı ve Tiffauges karşısında çizmeli ve üniformalı, uzun boylu bir adam buldu. Karşılıklı bir şaşkınlık anı yaşadılar, sonra yabancı, kendi evine girer gibi kulübeye girip kapıyı kapattı ve doğru ocağa gitti. Odunluktan birkaç kuru odun alıp ocağa attıktan sonra Tiffauges'a döndü.

— Burada ne yapıyorsunuz? diye sordu. Tiffauges karşısındakinin bir Wehrmacht subayı olmadığını baştan anlamıştı. İlk önce yaşı - adam altmışına merdiven dayamıştı -, yakasında geyik boynuzlu bir arma olan koyu yeşil üniforması, üç namlulu av tüfeği, her şey onun

bir orman koruyucusu - bir Förster, bir Revierforster, bir Forstmeister, bir Landforstmeister ya da bunlara benzer biri - olduğunu gösteriyordu. Genel seferberlik sonrası sayıları çok azalan bu orman koruyucuları, kaçak avcılık ile savaşın tüm yıkımlarına açık bu post ve tüy cennetini korumaya ve bakımlı tutmaya çabalıyorlardı.

Başından kulaklıklı kayakçı başlığını çıkartmıştı; Tiffauges kendisini bir türlü yanıtlayamadığı için yineledi.

— Kaçak bir tutsak mısınız?

O zaman Fransız ellerini açıp ona doğru uzatarak ve eşekturbu dilimlerini göstererek:

— Kör rengeyiklerini besliyorum! dedi.

Bu açıklama yabancıyı pek fazla şaşırtmış görünmedi; Tiffauges ekledi:

— Moorhof tutsak kampındayım. Birazdan oraya döneceğim. 17 Haziranda Zincourt ormanlarında tutsak edilen, Nancy 18. İstihkâm alayından kazmacı-posta güvercinci Abel Tiffauges.

— Posta güvercinci mi, diye yineledi yeşil giysili adam, ilgilenir gibi olarak. Bir zamanların en soylu silahıydı o, binicilerden sonra, tabii. Zavallı güvercinler!

Ateşin yanına oturdu; bir odunla, birdenbire alev alan ve ocağın dışına düşecek gibi olan bir kütüğü yerine itti. Almancanın inceliklerini daha pek kavrayamamış olan Tiffauges, posta güvercinciliğinin bu özlemsel övgüsünde alaycı bir yan olup olmadığını pek çıkartamıyordu. Sonuçta, bunda yabancı ile kendisi arasında bir duygusallık bağı görmeye karar verdi.

— Söylediklerinizden Unhold'u tanıdığınız anlaşılıyor, diye sürdürdü sözlerini ormancı; Tiffauges'un anlamadığını görünce de açıkladı. Unhold, öteki erkek geyiklerin boynuz darbeleri altında anında telef olmamak için türdeşleriyle birlikte yaşamaktan çekindiği anlaşılan kör bir rengeyiğinin adıdır. Kışladığı ormanlarda gelip geçenlerden yiyecek dilendiği için onu herkes tanır. Ne yazık ki, ilkbaharla birlikte, birkaç kilometre güneye göçer ve henüz tanımadığı bir bölgede her türlü tehlikeyle karşı karşıya kalır. Günün birinde biri vuracak onu, diye karamsar bir gözlemde de bulundu. Belki fark etmişsinizdir, uysal bir hayvan da değildir. Unhold ne demek, biliyor musunuz? Hem yontulmamış, kaba saba demek hem de büyücü, şeytan. Beyaz gözleri ve keçi inadıyla insanları korkuttuğu için takılmış ona bu ad!

— İşte geldi, dedi Tiffauges.

Gerçekten de, önce evin duvarının, sonra da kapısının özel bir biçimde tırmalanmasından çıkan ses ateşin ocaktaki çıtırtısına karışmıştı. Tiffauges kapıyı açtığında, orman görevlisi Unhold'u pek çok kez görmüş olmasına karşın kapıyı anında kaplayıveren bu siyah ve kıllı kütleden ürker gibi oldu. Tiffauges, avuçları açılmış ve sepet gibi birleştirilmiş ellerindeki birkaç eşekturbu dilimini hayvanın titreşen burnuna doğru uzatmıştı. Rengeyiği, başparmak ve işaret parmağı gibi kullandığı büzülmüş küçük dudaklarıyla dilimleri tek tek topladı. Sonra konuşmaya başladılar. Tiffauges, tırnaklarını Unhold'un şaşılacak derecede hareketli ve oynak uzun kulakları arasına sokarak onun güzel, uysal, güçlü ve iyilik dolu bir hayvan, dünyanınsa kötü ve kalleş olduğunu anlattı. Unhold da ona tekdüze olmayan böğürtülerle yanıt veriyordu; böğürtüsü o kadar derinden geliyordu ki, dev bir karnındankonuşanın gülmesine benziyordu; sürekli havayı döven oynak kulakları da, çok açık bir biçimde, sevincini ve güvenini dile getiriyordu. Derken rengeyiği geri çekildi, Tiffauges da malikânesinin önüne kadar ona eşlik etmek ister gibi onun ardı sıra gitti. Sonra kuzey bölgelerinin bu yabanıl hayvanının yürürken çıkardığı kendine özgü klikklak seslerinin gittikçe uzaklaştığı duyuldu. Tiffauges kulübeye dönünce, sırtını ateşe vermiş duran orman korucusu hiçbir şey demeden uzunca bir süre ona baktı.

— Bir Fransız tutsaksınız, belki de kaçaksınız, en azından kamp kurallarına uymayan bir tutsaksınız, dedi sonunda. Sorumluluğum altındaki bir orman barınağına zorla girmişsiniz. Başımın üzerinde kuruyan şu av derilerinden anlaşıldığına göre de kaçak avlanıyorsunuz. Bunlar sizi Graudenz'e yollamak için yeter de artar bile. Ancak, gördüğüm kadarıyla, şu Unhold denen lanet geçimsizin bile güvenini kazanmışsınız. Ayrıca, bir güvercinsever suçluların hapsedildikleri bir kalede ne yapar? Yok, olmaz... (Ayağa kalktı.) Moorhof kampına dönün. Kim bilir, ilerde belki yine görüşürüz. Ben Rominten Heide'nin Oberfortsmeister'iyim.

Başlığını giyip kulaklıklarını indirdi, ceketini iliklediı ve dışarı çıktı. Uzaklaşmadan önce durarak Tiffauges'a döndü:

— Bu soğukta yalnız eşekturbu vermeyin! dedi. Evin ambarına birkaç balya saman ile bir çuval arpa koydurtacağım. Belki bu engel olur Unhold'un daha güneye inmesine.

*

İlkbaharda, kampta yirmi dört saat içinde unutulan, ama Tiffauges'un hem kendisi hem de Doğu-Prusya'daki yazgısı üzerine görüşünü değiştiren bir olay oldu.

Çiğdemler artık son kar kabuklarını delmeye başlamışlardı, geceleri de, Kurzeme yöresi denizkulaklarında toplanmış, ilkbahar rüzgârlarının çıkıp onları kuzeye doğru itmelerini bekleşen şakrak yabankazlarının çağrışları duyuluyordu. Benzinle çalışan tüm araçlar yalnız savaşan birliklere verilmeye başlandığından, Tiffauges da emektar Magirus'unu birkaç hafta önce gazojenle çalışan bir Opel'le değiştirmek zorunda kalmıştı. Bu önlemin, kulaktan kulağa yayıldığı gibi, Hitler'in yakında gerçekleştirmeyi tasarladığı bir harekâtın habercisi oluşu ya da olmayışı Tiffauges'un umurunda bile değildi; onun için önemli olan, bu değişikliğin kendisi ile şimdi odunu ülke içindeki dolanmalarının enerjisini sağlayan Prusya ormanı arasında yeni bir bağ kurmasıydı. Bir de, önsezileri ona, kısıtlayıcılığı ve eskiliği su götürmeyen bu önlemde Almanya'nın parçalanması ve gerilemesi yönünde atılan ilk adımı hissettiriyorlardı; bu durum da, bu savaş galibi, bu burnu Kafdağı'ndaki ülkeyi onun düzeyine getirecek, onun güç alanı içine sokacak, - kim bilir belki de günün birinde - onun insafına bırakacaktı.

Barakalar kıştan sonra biraz bakım gerektirdiklerinden, onu kuzeyde epey uzaklara, Elchwald'deki büyük biçki fabrikalarından kereste getirmeye yollamışlardı. Burada, kolayca, Unhold'un simgelediği ve canlandırdığı görünümlerin ve havanın içine giriverdi: dünyanın suda, gökyüzünün de yağmurlardan yıkanmış ufuklarda genel eriyişiyle oluşmuşa benzer, Doğu-Prusya'ya geldiğinden beri gördüklerinden çok daha kumlu ve çok daha hareketli bir toprak. Arazi genelde o kadar sulak ve yumuşaktı ki batmasınlar diye atlara çıkık tabanlı tahta ayakkabılar takıyorlardı; at arabalarına da yol silindiri gibi geniş tekerlekler- Puffraeder; her çiftliğin de, ilkbahar ve sonbahar taşkınlarına karşı salları ve tekneleri vardı.

Daha da kuzeyde, rüzgârın durmadan, bıkıp usanmadan biçimden biçime soktuğu, buğday türünden bitkiler ekerek sabitleştirilmeye çalışılan, kimi kez tepelerinde rengeyiği sürülerinin eski çağlardan çıkmışa benzer kütlesel görüntüleri geçen kumullar başlıyordu. Ondan sonra, Kurzeme denizkulağı geliyordu. Bu, derinliği olmayan, bin altı yüz kilometre karelik, deniz sularıyla oluşmuş bir göldü. Binlerce yıldan beri Memel'in, Deime'nin, Russ'un ve Gilge'nin taşıdıkları alüv-

yonlarla yavaş yavaş dolmuştu. Suları ölmekte olan bu büyük tuzlu göl, Baltık denizinden yalnızca Nehrung'la, doksan sekiz kilometre uzunluğunda ve dört kilometre ile yer yer beş yüz metrenin de altına düşen değişken genişlikte bir kum diliyle ayrılıyordu. Tiffauges, kuzeyin de kuzeyindeki bu ülkenin uç sınırlarına hiçbir zaman gidemeyecekti. Ama sürekli olarak bu sınırlara ulaşmanın düşünü kuruyordu, özellikle de Nehrung'un ortasındaki ve yalnızca, yaşamlarını üzerlerinden yılda iki kez geçen ve üstlerine tüyden yapılmış canlı büyük ağlar gibi inen göçmen kuş bulutlarını incelemeye adamış kuşbilimcilerin oturdukları, adı da kanatlı mı kanatlı olan Rossitten Köyü'nün düşünü kuruyordu.

Krallığının kuzey sınırlarına yaptığı bu seferden dönüşü biraz olaylı geçti. Gazojenli motor, kamyonun şoför kabininin üstüne kadar yüklenmiş kereste yükü yüzünden her dakika nalları dikecek gibi oluyordu. Ama sonunda, yol tık nefes motorun inadını kırdı. Küçük bir koruluğun çıkışında yolun üstü ayna gibi parlayan ince bir su tabakasıyla kaplıydı; Tiffauges da bunun içine, kışın kararmış toprağa arabanın iki yanından sudan kanatlar fışkırtarak neşeyle daldı. Ama birden direksiyona hâkim olamadığını anladı ve korkuya kapılarak düşünmeden frene bastı. Kamyon yirmi metre kadar kayıp yolda enlemesine durdu. Tiffauges yola devam etmek istedikçe, lastikler çamurda patinaj yapmaya, motora her yüklenişinde de daha derine gömülmeye başladılar. Yürüyerek bir sonraki köy olan Gross-Skaisgirren'e kadar gitti ve görev emrini göstererek belediye başkanından yardım istedi. İki at getiren bir çiftlik işçisiyle kamyonuna döndüğünde gece olmaktaydı. Atlar vıcık vıcık çamurda kayıyorlardı; hatta biri dizlerinin üstüne kapaklandı, az daha yaralanıyordu. Sağlam toprağa basarak kamyonu çekebilmeleri için ip gerekiyordu. Tiffauges jandarmaya başvurmak zorunda kaldı; ona gece uyuması için çok rahatsız, daracık bir oda gösterdiler. Ertesi sabah, kamyon kurtarıldı, ama motoru bir türlü çalışmıyordu. Jandarmaların küçük odasında bir gece daha geçirmek zorunda kaldı ve Moorhof'a ancak ertesi gün hareket edip kırk sekiz saat gecikmeyle varabildi.

Teğmen Teschemacher onu içi rahatlamış bir halde karşıladı:

— Dün, Walkenau turbalıklarından bir ceset çıkartılmış, dedi. Sen olabilirsin diye korkmuştum, çünkü telefonla bana verilen tanımlama sana oldukça uyuyordu. İşin tuhafı, kamptan da, çevre köylerden de kimse kayıp değil.

Gösterge ve rastlantılara çok önem veren Tiffauges gibi biri bu olayın üzerinde durmamazlık edemezdi. Kimliği belirlenemeyen cesedin Paskalya tatili dolayısıyla boş olan Walkenau ilkokuluna konmuş olduğunu öğrenmişti. Okul kampa iki kilometre uzaklıktaydı. İlk fırsatta oranın yolunu tuttu.

*

— Ellerin ve ayakların zarifliğine, alnın genişliğine karşın şu kartalımsı profile, öbür dünyada kullanması için ölünün yanına kondukları kesin olan eşyaların ve simle örülmüşe benzer şu omuzdan tutturulmuş pelerinin zenginliğiyle uyumlu şu soylu tavra dikkatinizi çekerim.

Tiffauges'un gelişi, Königsberg İnsanbilim ve Arkeoloji Enstitüsü'nden Profesör Keil'in ilkokulun bir sınıfında, aralarında Walkenau Belediye Başkanı, öğretmen kılıklı kısa boylu gözlüklü bir adam olayı Königsberg Enstitüsü'ne o haber vermişti -, köyün papazı ile köy eşrafından birkaç kişi bulunan yarım düzine insanın önünde yapmakta olduğu açıklamayı yarıda kestirdi. Bunların önlerine, bir masanın üstüne yatırılmış, yarı çıplak, turba rengi, tenindeki buruşuklar yüzünden deriden yapılmış bir mankeni andıran bir ceset, görünüme bir anatomi dersi havası veriyordu. Ölünün son derece zayıf, tinsel bir havaya bürülü yüzüne gözlerini kapatan ince bir şerit bağlanmıştı; şerit öylesine sıkılmıştı ki, burnun başlangıç noktası ile enseye gömülmüş gibiydi. Şeridin üstünde, gözlerin arasına gelen yerde, yaldızlanmış madenden altı uçlu bir yıldız vardı.

Tiffauges, profesörün anlattıklarından, bu ölünün, Danimarka ve Kuzey Almanya'da bataklıklardan oldukça sık çıkartılan *turbalık adamları*'ndan biri olduğunu anladı. Batağın asidi yüzünden, bunlar o derece iyi korunmuş oluyorlardı ki, köylüler, bunları bulduklarında birinin kısa bir süre önce bir kazaya ya da bir cinayete kurban gitmiş olduğunu sanıyorlardı. Oysa bunlar, bu turbalı topraklara Hıristiyanlık tarihinin birinci yüzyılında ya da bundan önceki yüzyılda törenle gömülmüş eskil Cermenlerdi. Bu arada Keil, bu topluluklar üzerine ne yazık ki pek fazla bir şey bilinmediğini; bu konuda bilgi için başvurulacak tek kaynağın da içeriğinin doğruluk derecesi son derece tartışmalı, ikinci elden bir yapıt olan Tacitus'un *Cermenlerin Töreleri* olduğunu belirtti. Keil, bundan sonra, ölünün iki bin yaşında olmasına karşın derisinin son derece iyi durumda olduğunu vurguladı; öyle ki,

kimliğini belirlemek amacıyla jandarmalar parmak izlerini almışlardı. Kendisi de ölüye otopsi bile yapmıştı. Akciğerlerin durumuna bakarak adamın suda boğularak ölmüş olduğunu kanıtlayabilirdi; zaten cesette hiçbir yara bere izine rastlanmıyordu. Bu arada, profesör, ağzı kulaklarında, hayatından memnun, ölü ile arasında tadını sonuna kadar çıkartmak istediği, keşfedilmesi olanaksız bir sır varmış gibi gizemli havalara bürünerek Hıristiyanlık öncesi bir dönemden gelen bu ölüye sanki onu çoktandır tanıyormuş gibi bakıyordu. Derken, süresi ustaca hesaplanmış bir sessizlikten sonra, her sözcüğün üzerine bastıra bastıra, her sözcüğün hakkını vere vere, son derece fiyakalı bir tavırla yeniden konuşmaya başladı.

—Bayanlar, Baylar (kendisini dinleyenler arasında kadın yoktu), büyük atamızın midesini, ince bağırsağı ile kalın bağırsağını ben kendim inceledim. Bu iç organlar yassılaşmış olmalarına karşın bozulmamışlardı, içlerindeki maddeler de o günkü durumlarında bulunmaktaydılar. İşte böylece, Walkenau adamının, ölümünden on iki ile yirmi dört saat önce yediği son yemeği bilimsel olarak - bilimsel sözcüğünün her hecesini özellikle vurguladı - belirleyecek konumdayım. Yediği bu son yemek, içine değişik oranlarda çeşitli maydanoz türleri, labada, gündüzsefası ve papatya katılmış, halk arasında adına subiberi denen bir tür karabuğday ezmesinden oluşan bir bulamaçtı. Bitki karışımından yapılmış bu lapanın, avcı ve balıkçı olan eskil Cermenlerin günlük yiyecekleri olmadığına eminim. Bana göre, burada söz konusu olan, birkaç sadık bendeyle paylaşılan ve inan birliğini pekiştirmek için ölüme gitmeden önce yenen törensel son yemektir.

"Ölümün gerçekleştiği çağa gelince, doğal olarak bunu kesin bir biçimde belirlemek olanaksızdır. Ancak, cesedin yanında bulunan altın sikkede Tiberius'un resmi bulunduğuna göre bu çağın Hıristiyanlığın birinci yüzyılı olduğunu söyleyebiliriz. Keşfimizin en heyecan verici yönü de işte burada. Hiç kuşkusuz çok önemli biri olan bu adamın, büyük bir olasılıkla kral olan bu adamın, bu korkunç, ama kendi istemiyle seçtiği ölümden önce yediği son yemeğin, çarmıha gerilmeden önce İsa'yı çömezleriyle son kez bir araya getiren yemekle aynı zamanda - aynı yılda, belki de aynı günde, kim bilir, belki de aynı saatte! yendiğini varsaymaktan da kimse alıkonamaz. Sonuç olarak denebilir ki, Yahudi dini Yakındoğu'da Akdeniz çevresinde yaygınlaşmaya başlarken, burada da, benzer bir törenle, belki de birincisine koşut nitelikte, ancak tümüyle kuzeye özgü, hatta Cermen nite-

likli bir dinin temelleri atılmaktaydı".

Heyecanının ve ağzından çıkan sözlerin ağırlığının altında eziliyormuş gibi durdu. Sonra, doğala daha yakın bir biçimde sürdürdü konuşmasını.

— Şunu da eklememe izin verin: Atamız, topraktan, buraya oldukça yakındaki, kızılağacın bataklıklarda biten bir kara türüyle kaplı küçük bir koruda topraktan çıkartıldı. Bu durumda, burada, Alman dilinin en büyük ozanı Goethe'nin hem en ünlü hem de en gizemli yapıtı olan *Kızılağaçlar Kralı* başlıklı baladını düşünmeden edemiyorum. Bu balad biz Almanların kulaklarında şakır, yüreklerini okşar; bu balad aslında Alman ruhunun özüdür. Bu nedenle, size, burada gördüğünüz bu adamın, arkeoloji araştırmaları yıllıklarına *Kızılağaçlar Kralı* adıyla geçmesini öneriyorum. Bu önerimi Berlin Bilimler Akademisi'ne de sunacağım.

Sonra ezbere okumaya başladı:

Kim bu atlı, rüzgârı geceye katmış giden?
O atlı bir baba; kucağında hasta oğlu...[6]

Sözleri, tam burada, içeriye fırtına gibi girip ona doğru giderek kulağına alçak sesle bir şeyler söyleyen bir çiftlik işçisince kesildi.

— Baylar, dedi Keil, aynı turbalıktan ikinci bir cesedin çıktığı bildiriliyor. Zamanın derinliklerinden gelen bu yeni haberciyi karşılamaya hemen hep birlikte gitmeyi öneriyorum.

Cesedin - kendi üstüne iki büklüm olmuş bir biçimde - içine hapsolduğu turba topağı olduğu gibi, bozulmamasına özen gösterilerek çıkartılmıştı. Balçıktan kütlenin üstünde yalnızca baş, daha doğrusu yüzün sağ yanı, ancak bir madalyanın üstündeki resim kadar kabarık görünmekteydi. Rengi turbanın rengine o kadar yakındı ki, topağın üstüne bir alçak kabartma işlenmiş gibiydi. Avurtları çökmüş, çocuksu ve hüzünlü küçücük bir yüzdü bu; başındaki, birbirlerine kabaca dikilmiş üç kumaş parçasından oluşan başlık ona bir mahkûm, hatta bir kürek mahkûmu havası vermekteydi. İşçiler, profesör gelinceye kadar balçık kütlesine dokunmamışlardı. Önce tümüyle başı, sonra da koyun derisinden bir tür kolsuz üstlükle örtülü gibi duran omuzları çıkarttılar ortaya. Giysinin gerisi de çabucak çıkartıldı, ancak içi boş gibiydi. Bu "zamanın derinliklerinin yeni habercisi"nin kalıntıları otların üstüne konup da kepeneği açılınca bedenin gerçekten de tümüyle yok olduğu

görüldü: Yalnızca baş, gizemli bir biçimde, aşmıştı binlerce yılı.

— Bu durumda, dedi Keil, bunun erkek mi, kadın mı, yoksa çocuk mu olduğunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Benzer kazılardan elde edilen sonuçlara dayanarak kadın olabileceğini düşünüyorum. Yüksek düzeydeki bir kişinin ölüler ülkesine yanında karısıyla birlikte inmesi oldukça sık rastlanan bir durumdur; eskil Cermenler de, bildiğiniz gibi, hep tek karılı olmuşlardır. Bu durum da, Kızılağaçlar Kralı'yla ilgili bir başka bilinmeyen olarak kalacak. Tıpkı, gözlerini kapatan altın yıldızlı şu şerit gibi: Bugünkü bilgilerimizle bunun anlamını çözmemiz olanaksız. Ancak, biz zaman içinde ilerledikçe geçmiş de bize yaklaşıyor. Her ne kadar aykırı gibi görünse de bugün ilkçağ konusunda yüzyıl önce bilinenden çok daha fazlasını biliyoruz. Yakında yeni buluşlarla belki de eskil Cermenlerin töreleri konusunda bilmediğimiz bir şey kalmayacak. Ama, ne olursa olsun, Kızılağaçlar Kralı'nın turbada böyle sonsuza dek kalışının kutsal yönünü örten giz de hiçbir zaman kalkmayacak.

Tiffauges, Moorhof'a dönmeden önce, balçıklı karanlıklarda geçen yüzlerce yıldan sonra güneşin ilk kez okşadığı çelimsiz ve ağlamaklı küçük mahkûmun yüzüne uzun uzun baktı. Bir kez daha karşılaşırlarsa onu tanıyabilmek için yüzünün tüm çizgilerini belleğine iyice yerleştirmeye çabalar gibiydi.

*

Küçük Rastenburg kentinde oturanlar, 1940 yılı sonbaharının hemen başlarında, geleneksel halk balolarının, atıcılık yarışmalarının, panayır şenliklerinin yapıldığı, pazar günleri öğleden sonraları da aileleriyle gezintiye çıktıkları Görlitz ormanına girişin yasaklandığını görerek şaşırdılar. Akşamüstleri bir şeyler atıştırmak için buluştukları Karlshof kahvesine de ordu elkoymuştu; kahvede çalışanlar gitmişler, yerlerine bir S.S. takımı yerleşmişti. Derken, *Todt* örgütünün çalışma birimlerinin, *Wayss und Freitag* ve *Dykerhof und Widmann* yapı şirketlerinin, hatta Stuttgart'tan çevre-bahçe görünüm düzenlemecisi *Seidenspinner* şirketi kamyonlarının art arda akın etmeye başladıklarını gördüler. Yollar genişletilmiş, yakın bir yere hava alanı yapılmış ve Rastenburg-Angerburg demiryolu halka kapatılmıştı. Basın, resmi açıklamayı yansıtarak, bu durumu, eskiden Görlitz diye bilinen bölgede *Chemische Werke Askania* firmasının büyük bir şubesinin yapımı için

gerekli çalışmalar olarak verdi; ancak bu, yapılan düzenlemelerin bu kadar çok sayıda ve çok lüks oluşunu açıklayacak gibi değildi. Halkın taktığı adla bu "yeni kent"i saran giz çemberine karşın, herkesin ağzında bu bölgenin üç metre genişliğinde, bir buçuk metre yüksekliğinde dikenli tellerle çevrildiği, gece gündüz devriyelerin nöbet tuttukları, elli metre uzunluğunda, mayın döşeli bir alanla kuşatıldığı lafları dolaşıyordu. İki başka savunma çemberinin çevresine de D.C.A. bataryaları ile ağır makineli tüfekler yerleştirilmişti ve buralara ziyaretçiler ancak bir dizi denetimden sonra girebiliyorlardı. "Kent"te, bir düzine kişisel villadan başka ultra-modern bir haberleşme merkezi, bir otopark, bir sauna, bir ısıtma merkezi, bir sinema, toplantı ve konferans salonları, subaylar için bir "kasino", özellikle de kuzeyde, sekiz metre beton altına yapılıp son derece lüks döşenmiş, asansörle inilen bir bunker vardı.

22 Haziran 1941 günü, Barbaros harekâtının Sovyet topraklarında bütün şiddetiyle başladığı gün, Hitler, yeni "kurt ini"ne (Wolfsschanze), Bormann, kurmay heyeti ve başlıca çalışma arkadaşlarıyla birlikte yerleşiyordu. Rejimin kodamanları da, hemen, en yakın neresini bulabildilerse oraya, Himmler Grossgarten'deki Hegwald'e; Ribbentrop Steinort'a; Başbakan Lammers Rosengarten'e; ve bu beklenmedik fırsata çok sevinen Göring de, Rominten'deki av köşküne kapağı atıyorlardı.

O gün, kuzeyde Fin ordusu, güneyde de Macar ve Rumen ordularınca desteklenen iki yüz yirmi Alman tümeni üç bin iki yüz uçak ve on bin tankla Rus sınırına doğru ilerliyordu. Bundan sonra, Doğu-Prusya toprağı zırhlı araçların paletleri altında sarsılmayı, göğü de borbardıman uçağı filolarının geçişleriyle titremeyi sürdürdü durdu. Doğuda, çok uzaklarda bir yerlerde, muazzam bir burgaç yaratarak oraya doğru insanları, silahları, atları ve arabaları çeken bir yönelim noktası vardı sanki. Bir umut ürpertisi uyuşukluğundan uyandırdı tutsak kamplarını. Bu, onlar için, bir şeyler olduğunun ve belki de alın yazılarının değişeceğinin göstergesiydi. Tiffauges içinse, bu tümüyle dışsal olay, tersine, kış ve ilkbahar boyunca gerçekleşmiş keşiflerden sonra gelen bir bekleyiş ve olgunlaşma dönemine rastlamıştı. Gazojenli Opel'le yaptığı ve ona her gün Almanya'yı ve Almanları keşfettiren - Almancayı da öğreten - dolanmalarından arta kalan zamanlarında kampta kalıyordu; buna, arada bir Kanada'ya yaptığı ziyaretlerle de çeşni katıyordu. Baharın ilk esintileriyle birlikte Unhold, sanki Kana-

da'da geçirmesi gereken süre tamamlanmış, Tiffauges'un yanındaki görevi de sona ermişçesine, Oberforstmeister'in dediği gibi büyük bir olasılıkla güneye doğru gizemli göçüne çıkarak ortalıktan kaybolmuştu. Bu arada, Unhold'un zamanın derinliklerinden gelen bildirisi, çok daha heyecan verici bir başka bildirinin, Kızılağaçlar Kralı ile onun küçük mahkûmunun - ona karşı duyduğu saygıdan dolayı ona bu adı takmıştı Tiffauges - bildirisinin hazırlanmasını sağlamıştı.

3 Ekim günü, Berlin Spor Sarayı'nda verdiği bir söylevde Hitler dünyaya, Moskova'yı düşürecek, Kızıl Ordu'yu da yok edecek Kasırga harekâtını başlattığını duyurdu. Savaşın muazzam kazanına karman çorman boca edilmiş bir insan ve araç-gereç dalgası, gittikçe daha gençleşen erkekler ve daha yetkinleşen araç-gereçler, yeniden geçmeye başladılar ülke yollarından. İlk göçmen kuşlar çok yükseklerden, gri bulutların oralardan öterek uçmaya başladıklarında, Tiffauges, boğazına bir yumru düğümlenmiş olarak, daha çocukluktan yeni çıkarken biçilen bütün bu gençleri düşünüp efkârlanıyordu. Bu kuşlar ona sanki öldürülenlerin öteki dünyanın gizeminden ürkerek yükseklerden kaçan ruhlarıymış; anayurtlarını, köylerini, kentlerini sevmeye vakit bile bulamayıp, geride bıraktıklarına gözyaşları dökenlerin yalnız ruhlarıymış gibi geliyordu.

Kampın iş verme bürosuna, Arbeitseinsatz'a çağrıldığında ilk donlar bataklıkların yüzeylerini beyazlatmışlardı. Uzun boylu, saçlarına ak düşmüş, geyik boynuzu armalı koyu yeşil üniforma giymiş bir adam bekliyordu onu orada. Tiffauges, kendisini altı ay önce Kanada'da yakalayan Oberforstmeister'i tanıdı.

— Araba bakımından anlayan ve Rominten'de her işimde bana yardımcı olacak biri gerekiyor bana, dedi adam Tiffauges'a. Siz aklıma geldiniz. Kampınızın yönetimi izin kâğıdınızı hazırladı. Ama ben köle istemiyorum. Gelmek isterseniz götüreceğim sizi.

Bir saat sonra, Tiffauges, arkadaşları ve Teğmen Teschemacher'le çabucak vedalaşmış, Oberforstmeister'in yanında, benzinli koca Mercedes'te yerini almıştı.

Savaşın ve erken gelen kışın dondurduğu kırlardan güneye doğru elli kilometre kadar gittiler. Rominten Koruma Alanı'nı çepeçevre saran tahta parmaklıklara geldiklerinde daha akşam olmamıştı. Koruma Alanı'nın ağaç kütüklerinden yapılmış giriş kapısının üstünde gotik harflerle *Naturschutzgebiet Rominter Heide* yazılıydı.

IV
Rominten'in tenobur devi

Burnuna körpe ten kokuları geldiğini
söyleyerek sağı solu kokluyordu.

Charles Perrault.

Resmi plakalı Mercedes'ten bir korucu evinin önünde inip al bir Trakehn atının çektiği bir körüklü arabayla yollarına devam ettiler. Rominten Koruma Alanı'na motorlu araç sokulmuyor, doğanın elden geldiğince korunmasına çalışılıyordu. Çatı çıkıntıları geyik boynuzlarıyla süslenmiş, eski tarz kiremitlerle kaplı verandalı bir villa olan Oberforstmeister'in görev yerinin önünde durduklarında karanlık basmıştı. Tiffauges'un atı çözüp ahıra götürmesi gerekti; bu onun için yeni bir işti; bunu, arabanın avlunun taşlarında çıkardığı sesleri duyup seğirtmiş yaşlı bir uşağın kusur arayan bakışları altında, elinden geldiğince iyi yapmaya çalıştı. Sonra ona tavan arasında küçük bir oda verdiler; uşak ile karısının çorba, domuzyağı, kırmızı lahana ve karaekmekten oluşan yemeklerini mutfakta onlarla paylaştı.

Sonraki haftalar, Oberforstmeister'in koruma alanındaki denetim gezilerine katıldı yaya ya da atlı arabayla. Tiffauges yaşamındaki bu değişikliği, hizmetçilerin oğulları olan ve o gelmeden burada şoförlük-arabacılık-elulaklığı görevlerinin hepsini birden yapan delikanlıyı kısa bir süre önce Rus cephesine gönderen sevk emrine borçluydu. Oğlanın ana-babası ilk başlarda ona pek yüz vermediler, ama düşmanca duygularından çabucak bıktılar; Tiffauges kendini, yavaş yavaş, cephedeki oğulun yaşamına duyulan kaygıyla doğru orantılı bir biçimde el üstünde tutulan bir tür evlatlık kimliğine bürünür buldu.

Kocaman kapılar ardından kapanıp da Rominten'in yemyeşil örtüsünün yabanıl gölgeliğinin altına ilk kez daldığında Tiffauges, biraz alt düzeyde olmasına karşın yörenin cinlerince ve perilerince kabullenilmiş bir büyücünün yönetimindeki bir masal çemberinin içine girmekte olduğunu anlamıştı. Onu ilk karşılayan altın sarısı renginde kocaman bir vaşak oldu: bir ağaç kütüğünün üstüne oturmuştu; Asyalı prenslerinkileri andıran ince bıyıklarının altından gülümseyerek, kulaklarının tepesindeki açık renk kıllardan fırçaları sallayarak, oturduğu yerden, Tiffauges'un önünden geçip gitmesini izledi. Derken bir kunduz çifti, bir akdoğan ile kırışık gözlü, ince uzun sırtlı kocaman gri bir köpek ona bir süre eşlik ettiler. Daha sonra, bu sonuncunun Polonya ovasını sürüler halinde geçerek göçen Sibirya kurtlarından biri olduğunu öğrendi. Ancak, asıl belirgin olan, bitki örtüsünün - kimi kez kötücül, kimi kez iyicil bitki örtüsünün - masalsı varlıklarla olan bağlarıydı. Oberforstmeister ona, altlarında hava perileri, orman perileri uyuyan, kırmızı şapkaları beyaz benekli kocaman mantarları; insanları çıldırtma gücüne sahip, ama 24 Aralık günü üstü Noel gülleriyle kaplanan kara çöplemeyi; çevredeki leşlerin habercisi olan ve çok pis koktukları halde külâh biçimindeki çiçekleri yenen ölüm boruları adlı mantarları; teri kurutan, gözbebeklerini büyüten güzelavratotlarını; kırmızı renkli, şişkin gövdeli Şeytan mantarlarını; özellikle de, yaşlılıktan belleri bükülmüş, saçları apak olmuş, ancak gök gürültüsünü andıran bir sesle konuşan ve başlarına sıçrayarak bütün atları durduran o yumru yumru cüce cinlerin barındıkları, tepeleri karmakarışık kökler ve kökcüklerle kaplı, bayırların yamaçlarına açılan küçük mağaraları gösterdi.

Tiffauges, Oberforstmeister'in ona bu olağanüstü evrenin sırlarını açmasını bekliyordu. Onu, cücelerin kayalardan elmaslar çıkarttıkları mağaralara indirecek ya da billurdan bir lahit içinde dünyalar güzeli

çırılçıplak bir genç kızın uyuduğu, böğürtlenler ile taşkıranotları altına gizlenmiş bir yeraltı şatosuna götürecekti; ya da kimi bitkileri toz haline getirmeyi ve bunlardan bir gençlik ya da aşk iksiri damıtmayı öğretecekti. O bunların gerçekleşmesini beklerken, bu ormanların ve hayvanların gerçek efendisinin kim olduğunu öğrendiğinde saf ve çocuksu ruhu fazla bir düş kırıklığına uğramadı; yalnızca epey şaşırdı; çünkü o, cüce cinlerle, uyuyan prenseslerle, bir çınar kovuğunda bin yıldır taht kurmuş krallarla karşılaşmayı beklerken karşısına Rominten'in masalsı tenobur devi çıkıvermişti, kısa bir süre sonra.

Rominten Koruma Alanı'nı oluşturan yirmi beş bin hektarın yönetimi, villaları kendi korumaları altındaki Revier ormanı içine görülmeyecek biçimde serpiştirilmiş birkaç Forstmeister'ce yürütülüyordu. Ancak buradaki en görkemli yapılar, Koruma Alanı'nın ortasına yapılmış ve birbirlerinden iki kilometre uzaklıkta olan II.Guillaume'un *Jagdhaus*'u ile Hermann Göring'in *Jägerhof*'uydu.

1891 yılında Norveçli bir mimarın bütün parçalarını hazır olarak dışarıdan getirip burada birleştirdiği imparatorluk Jagdhaus'u, üstünde kulecikler olan, boydan boya galerilerle dolu, baştan aşağıya koyu kırmızıya boyanmış, hem Çin pagodalarını hem İsviçre şalelerini andıran, göreni şaşırtan küçük bir şatoydu. Bu garip yapıya kızeyin damgasını vurmak için çatı omurgalarının ejderha başı biçiminde yontulmuş Viking gemisi pruvaları gibi uzatılışlarıysa tüm bu acayipliklerin üstüne tüy dikiyordu. Bir Saint-Hubert kilisesi, Kayzer'in ressamı ve hayvan yontucusu Richard Friese'nin doğal büyüklükteki bir geyik yontusu, aynı biçemdeki hizmet yapılarıyla birlikte imparatorluk malikânesini tamamlıyorlardı.

1936'da, hem Prusya hükümetinin başkanı hem de Reich'ın büyük avcısı - Reichjägermeister - unvanları sayesinde Rominten'de dediği dedik bir adam konumuna gelmiş olan Feldmarschall Hermann Göring, buraya, tümüyle kırsal görünümüne karşın yapısal incelikleriyle imparatorluk Jadghaus'unun safça görkemine fark atan kendi av köşkü Jägerhof'u yaptırtmıştı. Damları saz kaplanmış, dikdörtgen biçiminde alçak yapılar, yarı Akdeniz evimsi, yarı manastırımsı bir iç avluyu çevreliyorlardı. Çatıların üçgenlerine, kısmet ve bereket getirsin diye, Mazurya'nın eskil simgesi olan on çatallı geyik boynuzları konmuştu. İçeride, bir kilise sahını kadar geniş bir oturma odasında, buzultaşlarından yapılmış anıtsal bir şömine ilgi odağını oluşturuyordu; alan, kurşun içine gömülmüş, renklendirilmiş kafes kafes küçük camlı yük-

sek pencerelerle, taç biçiminde lambalarla aydınlatılıyordu; tavansa, büyük bir geminin ters çevrilmiş gövdesini andıracak gibi yapılmıştı. Kimi kez sabahlara kadar oturulan bu odanın çevresine öteki odalar dizilmişlerdi; bütün odaların duvarları ağaç kaplamaydı, her kaplama da ayrı bir ağaçtandı; bu nedenle bunlara dişbudak oda, karaağaç oda, meşe oda, karaçam oda gibi adlar verilmişti. Reich'ın büyük avcısı, Berlin'deki malikânesinde, Schorfheide'deki Karinhall'de, Berchtesgaden'deki köşkünde, hatta, raylar üstündeki gerçek bir sarayı andıran kişisel zırhlı treni *Asya*'ya varıncaya kadar her yerde sergilediği, kişiliğinin ayrılmaz bir yönü olan görkem düşkünlüğünü bu orman havası içinde bile sergilememezlik edememişti. Burası sanki, savaş sayesinde önüne Avrupa'nın en soylu malikâneleri ile müzelerinin kapıları ardına kadar açılmış büyük bir haraminin değerli halılarla, en ünlü ressamların tablolarıyla, kürklerle, biblolarla, yemek takımlarıyla, gümüşlerle, mücevherlerle tıklım tıklım dolu görkemli mağarasıydı. Hitler ile geneykurmayının Rominten'e ancak doksan kilometre kadar uzaklıkta olan kurt yuvası Rastenborg'a yerleşmeleri, Göring için hem III. Reich'ın efendisine karşı görevlerini yerine getirme hem de geyik avcısı ve av eti yiyicisi olarak kendi zevklerini tatmin etme yönünde umulmadık bir fırsat yaratmıştı. Rominten'de sofrası konuklara her zaman açıktı; burada rejimin kalburüstü kişileri ile müttefik devlet adamlarını görkemli bir biçimde ağırlıyor; bunları, ayrıca, her birine bir geyik vurdurarak onurlandırıyordu. Geyiği, konuğun önemine göre, Oberforstmeister'le birlikte önceden seçiyordu. Ama, konuk kim olursa olsun seçilen geyik, her zaman, kendisine ayırdığı krallara layık geyiklerden gözle görülür derecede düşük nitelikte oluyordu.

*

Tiffauges'un ilk görevlerinden biri arazileri Rominten'in batı sınırı boyunca uzanan ve ürünleri, hasat öncesi, Koruma Alanı'ndan gelen yabandomuzu sürülerince mahvedilen köylülerin yakınmalarıyla ilgilenmek oldu. Sürüsündekilere geçit açmaya niyetlenmiş yaşlı bir erkek yabandomuzunun burnuna taş duvardan başka hiçbir engel karşı koyamaz; onun için, tel örgülerde ve çitlerde açılan delikleri görev görevdir diye ellerinden geldiğince onarıyor, ama bunun bir işe yaramayacağını bildiklerinden fazla bir umuda da kapılmıyorlardı. Bu durumu önlemenin tek yolu, Koruma Alanı'ndaki bütün yabandomuzlarını öl-

dürmek gibi görünüyordu; fidanlıkların ve orman içindeki av yollarının zarar görmesini istemeyen orman koruculan da bu çözümü destekliyorlardı. Ancak, büyük avcının karan bu yönde olmamıştı. Bu yürekli, neşeli; tahıl, böcek, leş ayırt etmeden ne bulursa midesine indiren ve ona, ormanda hep aynı geçiş yollarına, aynı otlaklara, aynı dinlenme yerlerine bağlanan geyik ve karacaların ukala ve titizce alışkanlıklarını unutturan ve ne zaman ne yapacağı belli olmayan davranış biçimiyle içini rahatlatan bu obur koca hayvanı çok seviyordu büyük avcı. Bu nedenle karşıt çözümün uygulanmasını, yani Koruma Alanı'nda kalmalarının sağlanması için Rominten'in en doğusundaki bölgenin yabandomuzlarının hoşlanıp terk etmeyecekleri bir duruma getirilmesini buyurmuştu. Bunun için de domuzları mezbahalık atların leşleriyle beslemek düşünülmüştü: atlar, domuzların gelip onları yiyebilecekleri yerlerde öldürüleceklerdi.

Tiffauges'a da, hiç istemediği halde, atları öldürme görevi düşmüştü; bu kasaplık işini, katlanılması güç, ama hiç kuşkusuz anlam yüklü - dolayısıyla da iyicil - bir sınama olarak gördü. Öldürülecek atı yakındaki bir köyden ya da bir haradan - Trakehnen ancak on iki kilometre kadar kuzeydeydi - gidip almak ve at sahibiyle birlikte bir arabayla sungu yerine kadar gitmek gerekiyordu. Zavallı sütçü beygiri genelde o kadar bitkin - öldürülmesine karar verilen günden beri de o kadar az beslenmiş - oluyordu ki, araba neredeyse adım adım ilerliyordu. Hayvan yolda düşer de bayılırsa diye Tiffauges'a bir şırınga ile bir şişe uyarıcı ilaç bile vermişlerdi.

Atı, yarım metre uzaktan, kulağının arkasına 7'lik şarjörlü bir tüfek mermisi sıkarak öldürüyordu. Hayvan, anında, yıldırım çarpmış gibi yığılıp kalıyordu. Sahibi de hemen atın nallarını söküyor, eğer zahmetine katlanmaya değer gibiyse, derisini yüzüyordu. Tiffauges, kendisi ile en yetkin taşıyıcı hayvan olan at arasındaki derin bağı çabucak keşfetmişti; bu da, bu kıyımlara bir tür intihar niteliği katıyor, bir orman köşesinde işlenen devsel bir cinayeti andıran bu pespaye işlemleri izlerken mide bulantısından bayılacak gibi oluyordu. Bir gün, cinayet yerine geri geldiğinde, birkaç domuzluk bir sürünün oraya bırakılmış ölü kısrağın karnını deşerek içini tüm alana dağıtmış olduğunu ve hayvanın leşinin içinde yabanıl bir canlılıkla alt alta, üst üste yuvarlandıklarını gördü. Ama göreceği başka şeyler bunun yanında hiç kalacaktı. Yaşlı ve tek başına dolanan bir yabandomuzunun, daha yeni öldürülmüş bir leşe saldırısına tanık olacaktı örneğin. Yabandomuzu ata, hay-

vanın kıç deliğinden saldırmış, burnu ve dişleriyle vura vura, deliği kafasını içeri sokacak kadar büyütmüştü. Ölmüş, delinmiş, tartaklanmış at, yabandomuzunun hınçlı abanması altında havaya diktiği nallarıyla debelenir gibiydi. Yüreğinden yaralanan Tiffauges, bu gülünç aşağılamada kendisinin de gocunması gereken bir şeyler olduğunu hissediyordu.

*

Yoğun bir yiyecek-içecek akışı ile uşakların büyük telaşı, Reich'ın mareşali ve Luftwaffe'nin baş generali büyük avcının Jägerhof'a geleceğinin belirtileriydi. *Asya*, Tollmingkehnen istasyonunda durduğunda, flamalı Mercedes hemen yaklaşmış, koca şişkoyu aldığı gibi anıtsal şöminesinde gürül gürül bir cehennem ateşi yanan, peri masallarındakileri andıran köşke doğru son sürat götürmeye başlamıştı. Beyaz eldivenler giymiş sofracıbaşılar tiril tiril örtüler örtülmüş, altın işlemeli takımlarla pırıl pırıl donatılmış uzun manastır masasına dallı budaklı şamdanlar diziyorlar, oda hizmetçileri efendinin ipekten ve kürkten yatağını ısıtıyorlar, mutfaktaysa odun ateşinde kızartılmış geleneksel süt domuzu dolmasının yağı ızgaranın altındaki kaba süzülüyordu. Pek belli olmayan bir Bavyera ağzıyla konuşan ve kalınlaşmış sesiyle tüm Jägerhof'ta durmamacasına ahkâm kesen büyük avcının ilk çağrılılarından biri Oberforstmaister'di. En güzel üniformasının içinde cendereye girmiş olan yaşlı adam, büyük avcıyla yaptığı her görüşmeden sonra, kafası şişmiş, duyduklarıyla afallamış bir halde, onu körüklü arabanın al atıyla birlikte ahırda bekleyen Tiffauges'un yanına dert yanmaya gider, tüm kaygılarını ona aktarırdı..

Tiffauges için Reichmarschall'i görme fırsatı ilk kez kışın ortasında ve Rominten'in efendisini çok memnun eden bir olay dolayısıyla çıktı.

Tiffauges, geyikleri beslemeye yarayan şekerpancarı ve mısırla yüklü, iki koca çiftçi beygirinin çektiği bir arabayla Goldap'tan dönüyordu. Atlar gürültüyle solurlar, kabaralı nallarının sesleri de donmuş toprak üstünde çın çın öterken, bir koyun postuna sarınmış olan Tiffauges da, kırağıyla kaplanmış çıplak dalların birbirlerine karışmış süslerinin başının üzerinden ağır ağır geçişlerini seyrediyordu. Bir yandan da, Martine olayı ile bu olay yüzünden patlayan savaşın onu çıkardığı bu uzun Doğu göçünü düşünüyor ve bunun, aynı zamanda

geçmişe doğru yapılan, içinde de doğrudan olmasa bile, Unhold ile turba adamının, daha somut biçimdeyse, önce benzinli, sonra da gazojenli araçlar bırakılarak at arabasına dönüşün aşama aşama yer aldığı, bir tavaf olduğunu düşünüyordu. Haz ve kaygı karışımı bir duyguyla, bu yolculuğunun onu daha da uzaklara, daha da derinlere, daha da saygıdeğer karanlıklara, Kızılağaçlar Kralı'nın sonsuzdan beri var olan gecesine kadar götürebileceğini seziyordu.

İşte tam bu sırada yaşadığı bir olay, aklından geçenlere benzeyen gerçek yaratıklar canlandırma gibi korkunç bir gücü olduğuna kesin olarak inandırdı onu. Sağ tarafında, büyük çam ağaçlarının dalsız gövdeleri arasında, kapkara, ayı gibi tüylü, bizon gibi hörgüçlü, kocaman hayvanlardan oluşan bir sürünün son hızla gittiğini gördü. Tiffauges'un önce boğa sandığı, ama en azından tarih öncesinden kalma boğalar sandığı bu hayvanlar, cilalı taş çağından kalma mağara resimlerindekilere benzeyen, kama gibi kısa boynuzlu, kalın bir yeleyle kamburlaşmış boyunlu Avrupa bizonlarıydı. Ne yazık ki yalnız o görmemişti bizonların geldiklerini. O ana kadar ayakta uyur gibi yürüyen atlar birdenbire, zemberekten boşanmış gibi dörtnala kalktılar, derken gemi azıya aldılar; araba, atların ardında oradan oraya sıçrıyor, yolun üstünde ne varsa süpürerek gidiyordu. Atlarının düştükleri dehşeti paylaşan Tiffauges da onları durdurup durdurmamaya karar veremiyordu, çünkü arkalarında, kaçış yollarını kesebilecek ikinci bir bizon sürüsü daha çıkmıştı ortaya. İlk kümede on iki, ikincisinde on, toplam yirmi iki kadar hayvan saydı; arkada kalmış, daha yavaş koşanların çoğunluğunu, görünüşe göre, dişiler ile yavrular oluşturuyorlardı. Kendilerini kıl payı kurtardılar, bu korkunç görünüşlü, müthiş gürültülü bir küme oluşturan, yolunun üstündeki her şeyi yerle bir eden, sonunda da gelip birinci sürüyle birleşen bu ikinci sürüden. Ne var ki, karşılarına çıkan ilk dönemeç atları çıldırmış arabanın sonu oldu. Dengesini yitiren araba birkaç metre iki tekerleği üstünde gittikten sonra dönemecin dışında devrildi, bu kez de yan yatmış olarak gitmeye başladı; atlar arabayı hâlâ çekiyorlardı, Tiffauges'sa karların içinde yuvarlanıyordu. Kaza sırasında arabadan kurtulan atlardan biri kopan koşumları ardı sıra sürükleyerek kaçtı; arabaya bağlı kalmış olan ötekiyse kendini oradan oraya atıyor, arabanın kasasını çifteliyordu. Tiffauges onu hemen çözdü ve kaçmasına fırsat vermeden sırtına bindi. Başını çevirdiğinde, bizon sürüsünün devrilmiş arabanın başına toplanmış, şekerpancarları ile mısırları uslu uslu gövdeye indirdiğini gördü.

Bu olay olduğunda, Rominten bizonlarının babası da sık sık konuk edildiği Jägerhof'taydı. Bu kişi, Berlin Hayvanat Bahçesi'nin yöneticisi Profesör Doktor Lutz Heck'ti. İspanyol, Camargue ve Korsika boğa türlerini ustaca birbirleriyle karıştırma, bunlar üzerinde birkaç kuşak sürecek bir ayıklama ve ıslah işlemi uygulayarak en son örnekleri ortaçağda görülmüş Avrupa bizonlarını yeniden canlandırma onun fikriydi. Bunu oldukça başarılı bir biçimde gerçekleştirdiğini düşünüyordu ve büyük avcıdan, ukalaca bir sevinçle *Bos Primigenius Redivivus* diye adlandırdığı bu hayvanları Rominten Koruma Alanı'na salma izni koparmıştı.

O günden beri, bu kapkara ve kalabalık sürü Koruma Alanı'na dehşet saçıyordu. Bir bizonun saldırısına uğrayan ve kurtuluşu en yakın ağaçların tepesine tırmanmakta bulan bir küme bisikletçinin başlarına gelenler herkesin ağzındaydı. Yabanıl hayvan öfkesini yerde yatan bisikletlerden çıkarmıştı. Bisikletleri önce ayaklarının altında ezmiş, sonra da boynuzlarına geçirerek birbirlerine girmiş boru ve tekerleklerden oluşan bu ganimeti başında bir taç gibi taşıyarak kasıla kasıla çekip gitmişti.

Göring, Tiffauges'un yaşadığı kötü serüveni duyunca anlatılamayacak kadar sevindi ve olayı kendi ağzından duymak için onu çağırttı. Tiffauges da, böylece, ertesi akşam, sinekkaydı tıraş olmuş, beden ölçüleri onunkilere yakın bir orman korucusundan kalmış yeşil bir üniforma giyinmiş, ayaklarına da siyah çizmeler çekmiş olarak Jägerhof'a çıka geldi. Mutfakta, büyük avcının ilgisini uyandırmış olduğu için ona korkuyla karışık bir saygı gösteren köşk çalışanlarının yanında, uzun süren dört dörtlük bir yemek yedirildi. Sonra, anıtsal şöminenin karşısında, puro dumanları ve likörler arasında laflayan efendilerin keyiflerinin gelmesi beklendi. En sonunda yukarı çağrıldı.

En görkemli üniformalarını çekmiş olmalarına karşın tüm konuklar, büyük avcının cüssesi ile giyim kuşamındaki olağandışılığın ışıltısı karşısında silinmiş gitmişlerdi. Göring'in yüz yirmi yedi kilosu, üstüne kurulmuş olduğu, oymalı ve menevişli arkalığı, başı ve omuzları çevresinde bir ayla oluşturan kocaman bir erken dönem koltuğundan taşmıştı. Göğsü dantellerle süslü, geniş kollu beyaz bir gömlek giymişti; gömleğinin üstünde mor süetten yapılmış bir tür kaftan vardı; kaftanın içinden, ucunda güvercin yumurtası büyüklüğünde bir zümrüt sallanan ağır bir altın zincir çıkıyordu.

Almanca, bu adamlar ile Tiffauges arasına, onların bayağılıklarını

yumuşatan; Tiffauges'unsa Reich'ın ikinci adamıyla konuşurken bir Alman'ın kullanmasına izin verilmeyecek sözcüklerle ve tonda konuşmasını sağlayan, saydam olmayan ama geçirgen bir perde germiş olmasaydı, bu sahne Fransız'ın dayanma gücünü aşardı.

Tiffauges'dan olayın tam nerede ve saat kaçta olduğunu, bizonların sayısını, geldikleri yönü, atların tepkilerini, kendisinin ne yaptığını anlatması istendi. Her yeni ayrıntıda, büyük avcı baldırlarını döverek ulur gibi kahkahalar atıyordu. Derken, Tiffauges'un gözlükleriyle dalga geçmeye başladılar ve gözlerindeki büyütücü camlar yüzünden birkaç tavşanı dev boğalar gibi görmüş olabileceğini söylediler. Tiffauges, birden, III.Reich'ı yönetenlerin saplantılarından birini, onlar için zekâyı, araştırmayı, incelemeyi, borsa oyununu, kısacası Yahudiyi simgeleyen gözlüklü adama karşı besledikleri nefreti keşfetti. Daha sonra, *Bos Primigenius Redivivus*'un babası olan Profesör Doktor Lutz Heck, ilk başta her ne kadar aykırı gibi görünse bile, bu hayvanların, içlerinde evcillik izlerini taşıdıkları sürece tehlikeli olacaklarını açıkladı. Özgürlüklerinden yoksun doğmuş bu hayvanların insandan korkmaları ve insan görür görmez kaçmaları için daha yıllar gerekliydi. Yeni girdikleri yabanıl yaşamlarına ilk günlere oranla daha fazla alışmış olsalar da, bugün bile, bütün bölge verimli otlaklar ve varsıl çiftliklerle doluyken, yiyecek bulamadıkları buz gibi bir ormana niçin salındıklarını anlayamıyorlardı. Bu nedenle, birkaç kez çitleri yıkmışlar, ahırların ve ot ambarlarının kapılarını kırarak kendilerine taze ot şölenleri çekmişlerdi. Bu arada birkaç narin düveyi becermeyi de ihmal etmemişlerdi. İnsanlara karşı saldırganlıklarında, terk edilmiş çocukların kırgınlıkları, küskünlükleri, burkulmaları vardır, diye bağlamıştı sözlerini Profesör Heck; Tiffauges'un yaşadığı olay da bunun en güzel kanıtıydı.

*

Yine de, Rominten'in kral-hayvanı, ormanın yoğunluğu dolayısıyla ancak pusu kurularak ya da sürek avıyla avlanabilen ve büyük avcı için hem sevgisel hem sunusal hem de besinsel bir törenin odağını oluşturan geyikti. Bu törenin yabancılara kapalı bir uygulama ve değerlendirme içeren, dinsel denebilecek bir yanı da vardı: Bu törende, geyiklerin belirli dönemlerde düşürdükleri boynuzlara bakılarak bunların hangi geyiklerden geldikleri belirleniyor ve yorumları yapılıyor-

du; bundan sonra da asıl olay başlıyor, resmi avcılardan oluşan bir jüri, geyiğin ölümünün üzerinden en az sekiz gün geçtikten, boynuz da bu süre boyunca ısıtılmış bir odada iyice kurutulduktan sonra, her geyik boynuzunun almayı hak ettiği "puan"ı hesaplıyordu.

Kış sona ermekteydi. Tiffauges'un temel görevi geyiklerin ormanlarda, korularda düşürdükleri boynuzları toplamak olmuştu. En yaşlı geyikler boynuzlarını tam şubat-mart aylarında değiştirdiklerinden bu toplama işi yılın bu döneminde çok önem kazanıyordu; en genç geyiklerse, kimi kez, daha pek uzamamış boynuzlarını atmak için yaz başına kadar beklerlerdi. Aynı geyiğin boynuzlarının düşmesi arasında genelde iki ya da üç gün olması, toplama işini kolay bir şey olmaktan çıkarıyordu; öyle ki, bulunan her boynuzun düşmüş öteki teki de bulununcaya kadar uzun araştırmalar gerekiyordu; yoksa tek boynuz bir işe yaramıyordu. Bütün iyi niyetli çalışmasına ve bu arama işine karşı duyduğu gittikçe artan tutkusuna karşın Tiffauges, bu konuda özel yetiştirilmiş ve harikalar yaratan iki av köpeğinin yardımı olmasaydı, görevini kesinlikle sonuçlandıramazdı. Bu iki köpek, komşu bir beldeden, sapkınlıklarından biri de köpeklerden nefret etmek ve onların varlıklarına bile tahammül edememek olan Göring yokken getirtilmişlerdi. Daha şaşırtıcı olan bir şey de, Oberforstmeister'in boynuz konusundaki bilgisiydi: Kendisine getirilen her boynuzu, bu Théodore'un 4. başı; bu Çavuş'un 7.'si; bu Poseidon'un 10. başı diye hemen biliyordu. Değişim boynuzları her geyik için ayrı ayrı hazırlanmış panolara, her yılın boynuzları bir önceki yılların boynuzlarının üzerine gelecek gibi; 11. ya da 12. sıraya da öldürülmüş hayvanın boynuzlu kafası konulacak biçimde piramit düzenine göre diziliyorlardı.

O gün Reichmarschall'in öğlene doğru gelmesi bekleniyordu; arabasından inişinde müzikle karşılanması için de Jägerhof'un önünde bir boru takımı yerini almış duruyordu. Tiffauges ile Oberforstmaister, büyük avcının gidişinden beri toplanan değişim boynuzlarını bir masanın üstünde bir araya getirmişlerdi. Bu başlar Rominten'in en doğru ve en özel tarihini oluşturuyorlardı; bunların gerçek niteliklerinin okunması da, ormancılar ile büyük avcı arasında coşkulu tartışmalara yol açıyordu. Buradan alınan sonuçlar da, özellikle, falanca ya da filanca Hochkapitaler'in gelişiminin aşamalarını izlemeyi ve onu hangi mevsim vurmak gerektiğini kesin olarak belirlemeyi sağlıyordu. Bu belirlenemezse, hayvan ertesi yıl kaçınılmaz olarak, 'inişe geçiyordu'.

Flamalarla süslü Mercedes, Jägerhof'un ağaçlarla çevrili büyük yo-

luna girmiş, boru takımındaki çalgıcılar da, hazırolda, çalgılarını tam ağızlarına götürmüşlerdi ki, bir emir subayının arabadan atlayıp arabanın önünde koşa koşa, avaz avaz bağıra çağıra çalgıcılara doğru atıldığı görüldü:

— Boru çalmayın! Aslan bundan nefret eder!

Genel bir şaşkınlık yaşandı; bir an için insanlar kendi kendilerine 'aslan' acaba 'Demir Adam'ın kendisine taktığı yeni bir ad mı diye düşündüler; ama en çok sevdiği bu müzikten birdenbire nefret etmesinin anlaşılacak bir yanı var mıydı?

Gösterişli koca araba yavaşça durdu, dört kapısı da aynı anda açıldı ve arka kapıların birinden bir yabanıl hayvanın uzun bedeninin, bir aslanın, gerçek bir aslanın, bir tasmanın ucunda, beyaz üniformasının içinde top gibi yusyuvarlak duran, ağzı kulaklarında, tasmanın kayışına dolanmış Reichmarschall'i ardı sıra sürükleyerek kayar gibi indiği görüldü.

— Buby, Buby, Buby, diye cilveli sözler çıkıyordu büyük avcının ağzından, korkudan karnı yere sürünür gibi giden koca yırtıcı hayvanın arkasından sürüklenir gibi avluyu geçerken. Dehşet içinde evin içine kaçışmış olan çalışanların ardından onlar da eve girip kayboldular.

Aslana geçici barınak yapılabilecek bir oda arandı harıl harıl, sonunda Göring'in kendi banyo odası, Buby içini, alışık olduğu biçimde eşeleyerek boşaltabilsin diye, duş teknesine bir elarabası kum dökülerek yabanıl hayvan inine dönüştürüldü. Bunlar yapıldıktan sonra, Reichmarschall yine bahçeye çıkarak çalgıcıların karşısında yerini aldı ve birkaç haftadan beri kendisi için prova edilen karşılama müziğini hazırolda dinledi. Mavi ve altın renkli asasını havaya kaldırıp teşekkür ettikten sonra da giysi değiştirmek için dairesine daldı. Bir saat sonra, yaz ve sonbahar aylarında yapılacak av programını belirlemek için Oberforstmeister'la birlikte geyiklerin düşük boynuzlarını inceliyordu.

Akşam, Tiffauges, bir Epinal resmindeki gibi yalın ve çiğ renklerle belleğine kazınan bir sahneye tanık oldu. Soluk mavi renkte şık bir kimono giymiş olan Göring yemek masasına kurulmuştu, önünde de yarım bir yabandomuzu vardı; domuzun bir budunu elinde Herkül'ün topuzu gibi sallıyordu. Yanına oturmuş olan aslan da, et parçasının başının üzerinde dolaşmasını yakın bir ilgiyle izliyor, but kendine yaklaştığında ağzıyla o yöne doğru, ağır ve umutsuz hareketler yapıyordu. En sonunda büyük avcı eti ağız dolusu dişledi; yüzü bir süre dev

budun arkasında kayboldu. Sonra, ağzı doluyken, budu aslana uzattı; o da sivri dişlerini ete geçiriverdi. Bundan sonra, av eti, mis gibi kokan siyah et parçalarını çiğnerken birbirlerine sevecenlikle bakan masallara özgü tenobur iki dev arasında sırayla gidip gelmeye başladı.

*

Hangi geyiğin hangi konuk tarafından vurulacağının konukların toplumsal konumlarına göre belirlenmesi işi, Oberforstmeister'in en güç göreviydi; bu konudaki en ufak bir aksaklık, katlanmak zorunda kaldığı şiddetli fırtınalar kopartıyordu. Feldmarschall von Brauchitch, büyük avcının Koruma Alanı'ndaki geyiklere kıskançlıkla bağlılığından kaynaklanan bu tür üzücü bir olaya yol açmıştı. Bir gün, Wehrmacht'ın başı, toynak izlerinden bir on-çatallı geyiğin, büyük bir olasılıkla da Raufbold'un geçmiş olduğu bir patika bulmuş olan komşu beldelerden birinin Forstmeister'ını yanına alarak akşama doğru köşkten ayrılmıştı. Büyük avcı da, ondan biraz sonra, yanına Oberforstmeister'i alıp, değişim boynuzları incelendikten sonra kurban olarak seçilen iki Hochkapitaler'in yaşadıkları bölgenin yolunu tutmuştu. Jägerhof'a döndüğünde gece olmak üzereydi; arabanın arkasında ikisi de harika boynuzlu yedi yaşında yaşlı bir geyik ile altı yaşında bir başka geyik vardı; yedi yaşındaki yaşlının boynuzu şamdan gibiydi, daha oyuklu olan ötekininkisiyse üç parmaklı bir el biçimindeydi. Büyük avcı, hayatından son derece memnun bir halde, akşam yemeğine hazırlanmak için dairesine çekildi. Bir saat sonra, bu kez de, avladığı geyikle dönen Brauchitsch'in arabasının sesi duyuldu.

Bu gibi durumlarda, gece yarısı, Jägerhof'un, çıralı odunlardan meşalelerle aydınlatılmış iç avlusunda bir "soğuk av yemeği" düzenlenmesi âdettendi. O gece de, neşe içinde yenilip içildikten sonra, avcılar, geleneğe uygun olarak büyüklük sırasına göre dizilmiş üç geyiğin önünde her zaman yapıldığı gibi toplandılar. Geyikleri görür görmez, büyük avcı bunlardan en büyüğünün, yirmi iki çatallı boynuzu en az dokuz kilo çeken Raufbold'un üzerine eğildi. Eliyle, geyiğin boynuzları boyunca uzanan parlak benekleri, boynuzların kafaya bağlandıkları yerlerdeki çıkıntıları, boynuzlar boyunca uzayıp giden olukçukları okşadı. Parmak uçlarıyla, fildişi beyazlıkları boynuz gövdelerinin kahverengisiyle çatışan alt ve üst saldırı çatallarının sipsivri uçlarını yokladı. Doğrulduğunda, yüzündeki oyuncak bebeklerinkileri anıştıran

gülücüklerden iz kalmamıştı; alt dudağını ileri uzatarak somurtuyordu.

— Bu tam da benim vurmayı sevdiğim geyik, dedi.

Bu arada, yarım daire biçiminde dizilmiş on iki çalgıcıdan oluşan boru takımı, Oberforstmeister'in bir işareti üzerine, av hayvanı ölümcül yarayı aldığında çalınan parçayı çalmaya başladı. Bu bitince, Oberforstmeister avcıların ve geyiklerin adlarını, şapkasını çıkartarak törensel bir havada söyledi. Sözlerini birkaç teşekkür ve veda sözcüğüyle bitirdi. Borular, günün sonunu selamlamak için puslu ve boğuk havalarını yeniden çalmaya başladılar; ahşap kilisenin gölgesine gizlenmiş olan Tiffauges da, bu arada, bu yabanıl ve yakınmalı müziğin kendi içinde uyandırdığı anıları bulmaya çalışıyordu. Kendini önce Saint- Christophe'un kapalı sundurmasında, derin ve umutsuz bir ölüm uğultusunu dinlerken; sonra da Neuilly'de rastlantısal olarak duyduğu, ve onu bir mızrak gibi delip geçen, o zamandan beri de bir daha bir eşini yakalayamadığı çığlığı külüstür Hotchkiss'inde deli gibi ses alma aygıtına kaydetmeye çabalarken buluyordu. Bu akşamki müzikte bu çığlıkla yakınlığı su götürmez birtakım yan sesler vardı kuşkusuz, ama dolaylı, yanal ve yapayımsı bir akrabalıktı bu. O akşam, bu ölüm şarkısını ileride de bir gün, bu kez en arı biçimiyle yine dinleyeceği inancı doğdu içine nedense; hem bu ezgi Prusya'nın bu eski toprağında yinelendiğinde, bu kez geyikler için çalınmayacaktı.

— Bu tam da benim vurmayı sevdiğim geyik, diye yineliyordu Göring, tehdit dolu bir ısrarla.

Oberforstmeister tam karşısında durduğu için de onu ceketinin yakasından yakalayıp yüzüne ıslık çalar gibi haykırdı:

— En iyi geyikleri konuklara öldürtüyorsunuz, bense ikinci sınıf hayvanlarla yetinmek zorunda kalıyorum!

— Ama sayın büyük avcı, diye kekeledi Oberforstmeister donuk bir sesle, Feldmarschall von Brauchitsch Wehrmacht'ın başıdır!

— Aptal, diye yanıtladı onu Göring, ben size geyiklerden söz ediyorum! İki tür geyik vardır burada: Reichsjägermeisterhirsch'ler, yani benimkiler! Bir de geri kalanlar! Bunları bir daha karıştırmamayı öğrenin! Bunları söyledikten sonra Oberforstmeister'in yakasını bıraktı ve arkasını dönüp gitti.

*

En soylu Reichsjägermeisterhirsche'lerden biri, hiç kuşkusuz, Oberforstmeister'in neredeyse ay ay gelişim defterini tuttuğu ve yakında Rominten'deki geyik sürülerinin kralı olacak gibi görünen *Şamdan*'dı. Bir akşam, çevrede görüldükleri bildirilen kurtların izlerini sürmek için, yumuşak karda bata çıka yürüyen, sırtına geçirdiği kat kat giysilerin içinde de bir ayıyı andıran Göring'in karşısına birdenbire, buz tutmuş dallar arasında, bir hayalet gibi çıkıverdi Şamdan. Kapkara abanozdan yapılmış bir yontu gibiydi; güçlü boyun kaslarıyla bir buz kristalinin damarları kadar düzgün dağılmış yirmi dört çataldan oluşan boynuzlar taşıyordu. Hayvan bir ağaç kadar büyük ve dikti; üç adamın karşısında duran, sipsivri kulaklı, ayna kadar berrak gözlü, nefes alan canlı bir ağaçtı sanki. Büyük avcının tombul yanakları titremeye başladı:

— Yaşamımın en güzel avı olacak bu; ömrümde gördüğüm en güzel boynuzlar bunlar!

Kolunda kırılmış olarak taşıdığı tüfeğini kapatmış, yavaş yavaş omzuna doğru kaldırıyordu ki, Oberforstmeister, Tiffauges'u şaşkınlığa düşüren bir davranış özgürlüğüyle bu şiddetli isteğe karşı çıktı.

— Sayın büyük avcı, dedi, hayvanı anında kaçırtacak kadar yüksek bir sesle, Şamdan Rominten'in en güzel damızlığıdır. Ona bir mevsim daha yaşama fırsatı verin. Koruma Alanı'mızın geleceği demektir o!

— Ama öyle yaparsam bununla belki de bir daha hiç karşılaşamam, diye gürledi Göring. En azından iki yüz kilo var bu, boynuzları da en az on kilo çeker! Daha ateşli, daha hızlı genç bir geyik boynuzlarıyla karnını deşip her an öldürebilir bunu. Hem boynuzları düştükten sonra, yenileri bu kadar güzel çıkmazsa ne olacak?

– Daha da güzel çıkacaklar, sayın mareşal. Otuz yıllık orman bakıcılığı deneyimime dayanarak söylüyorum, daha da güzel çıkacaklar. Yaşamı konusuna gelince, güvence olarak kendi yaşamımı ortaya koyarım. Başına bir şey gelmeyecek!

— Bırakın, ateş edeyim, diye diretti Göring, onu koluyla yana iterek.

Ama tüfeği omuzladığında Şamdan çoktan gözden kaybolmuştu. Kaçışını kanıtlayan hiçbir gürültü, dallarda hiçbir kımıldanma yoktu. Ormanın içinde, sanki yüksek ağaçlıklı korunun canlı bir yansımasıymış gibi eriyip yok olmuştu. Fırtınanın kopacağını kestiren ve bu gibi durumların atlatılması için ne yapılması gerektiğini çok iyi bilen Oberforstmeister, öfkelendiğinde sağı solu belli olmayan büyük avcıyı hemen, gece bastırmadan, birkaç kilometre ilerideki yüksek fundalık-

lar ve neredeyse geçit vermez küçük fındık ağaçlarıyla kaplı küçük bir vadiye götürdü. Bir tür buzyalağı içine inen, kapkara dikenlerle örtülü bir böğürtlen çalılığını geçmek için karınüstü sürünmek gerektiğinde büyük avcı biraz homurdandı. Ama eski bir patikaya gelip de diz çökerek vadinin dibini dürbünle inceleyince soluğu kesildi. Otuzdan fazla geyik, birbirlerine böğür böğüre yanaşarak dik bayıra sığınmış, orada öylece duruyorlardı; solukları buz gibi havada hafif bir buğu bulutu gibi yükseliyordu. Tehlike uyarısı, daha ilk tüfek patlamadan, sürüye başkanlık eder görünen yaşlı bir kısır maraldan geldi.

Üç adam rüzgârı karşılarına almışlardı; ses de yamaçtan yankılanmış olacak ki, tehlikenin yönünde yanılan hayvan onlara doğru koşmaya başladı. İki yaşındaki genç bir geyiği öldüren ilk mermi, onun üzerinden atladıkları görülen hayvanların koşmalarını yavaşlatmadı. Büyük avcı tüfeğini omuzluyor, ateş ediyor, kovan dışarı fırlayıp döne döne ayaklarının dibine düşüyordu. Kih kih gülüşler ve mutlu kıkırdamalarla kafasını kaldırıp bakıyor, nişan alıyor, yine ateş ediyordu. Maralın arkasından gelen beş yaşlarında bir geyik tam göğsünden vurulup şahlandı, sonra ileri doğru sıçrayıp sürünün önüne yığıldı. Hayvanlar, kaçış yollarının kesilmiş olduğunu ancak o zaman anladılar. Başları dikilmiş, kulakları kısılmış durdular, sonra yeni bir silah sesi henüz altı aylık olmuş gencecik bir geyiği devirince, bu kez ters yüz edip buz yalağının dibine doğru koşmaya başladılar. Sürü, donmuş toprakta çılgınca sesler çıkartan ayaklarıyla karşıdaki buz tutmuş dik bayıra tırmanmaya çabalarken mermi yağmuru yeniden başladı. Dik yamacı aşmak isterken muazzam boynuzlarının ağırlığıyla dengesini yitirip geriye doğru sendeleyen büyük bir geyik, bir maralın üstüne düşerek hayvanın belini kırdı. Kargaşa yüzünden öfkeden çılgına dönen üç genç erkek geyik, kimi kez şahlanıp yerlerinde dans ederek, kimi kez birbirlerini ileri geri sürerek, kilometrelerce uzaklardan duyulacak gibi böğürerek yabanılca dövüşüyorlardı. En sonunda boynuzlarını birbirlerine öylesine sert geçirdiler ki ayrılamadan salkım saçak öldüler.

Kıyım bittiğinde, kanlar içinde yerde yatan on bir erkek geyik ile dört kısır maralın üstlerinden buharlar çıkıyordu. Artık yavru yapamaz olmuş dişilerin vurulmaları iyiydi, çünkü kızışma dönemlerinde erkek geyiklerin güçlerini boş yere tüketiyorlardı. Ne var ki, büyük avcının ilgisini çeken yalnızca erkek geyiklerdi; av bıçağını havada sallayarak bir birine, bir ötekine badi badi koşuşturmasını izlemek olağanüstü bir olaydı. Hâlâ titreyen koca bedenin sıcak butlarını iki yana ayırıyor, iki

elini birden bunların arasına daldırıyordu. Sağ eliyle hayvanların erbezi keselerini çabuk çabuk yarıyor, sol eliyleyse yarık keselerin içini araştırıyor ve pespembe canlı tenden yumurtalara benzeyen geyik erbezlerini topluyordu. Vurulan geyiğin hemen iğdiş edilmesi gerektiğine, yoksa etinin misk keçisininkine dönüşüp yenmeyeceğine inanılıyordu genelde.

Geyik avı gibi, çok eski ve değişmez törensel kurallara göre yapılan ve sayısal değerlere dayanan bir alanla ilgilenenlere son derece doğal gelen bu tepeden tırnağa münasebetsiz açıklamayı Tiffauges, haklı olarak, dudak bükerek karşıladı. Göring'in biraz sonra namusunu kirleteceği hayvanlar kralının göğe doğru kalkmış kocaman beyaz sağrısına bakarken, geyiğin neyin anahtarı olabileceğini; bir de, bu hayvanın Doğu-Prusya hayvan söyleninde son derece önemli olduğu görülen yeriyle ilgili gizi düşünüyordu. Bu sessiz soruyu sanki hemen o an yanıtlamak istermişçesine, mareşal doğrularak konuklara yanına gelmelerini işaret etti. Ayaklarının dibinde, iki boynuzu birbirine hiç benzemeyen son derece çirkin bir geyik yatıyordu. Hayvanın sağ boynuzu, altı yaşında bir geyiğin boynuzuydu; üçü tepede yaba biçiminde toplanmış güzel altı saldırı çatalı vardı. Çok cılız olan sol boynuzuysa sanki dümdüz bir sopaydı: İki yaşındaki çok genç bir geyiğinki gibi incecikti, gevrek bir maddeden yapılmışa benziyordu ve bir çatal ağzı başlangıcıyla bitiyordu. Büyük yabanıl gövdenin başına bir kez daha diz çökmüş olan Göring, konuklarından birine, bakışımsız boynuzları olan geyiklerin erbezlerinin de mutlaka kusurlu olduğunu gösteriyordu: gerçekten de, hayvanın bir erbezi olması gereken biçimde, ötekisiyse iyice cılızdı. Gelişmemiş olan sağ erbeziydi: parmaklar arasından kayıyor ve erbezi kesesinin derisi altında ancak hissedilebilen belli belirsiz bir şişkinlik oluşturuyordu. Tiffauges'la birlikte biraz uzakta durmakta olan Oberforstmeister ona, tüfek saçması, dikenli tel, boynuz darbesi gibi herhangi bir nedenle yaralanmanın ya da bir erbezinin doğuştan kusurlu oluşumunun, her zaman, *karşıt yandaki* boynuzda bir zayıflık ya da garip bir gelişme biçiminde görüldüğünü anlattı. Demek ki, geyik boynuzları yalnızca erbezlerinin özgür ve utkusal gelişmesi değillerdi; yoğun anlamlı simgelere her zaman eşlik eden tersyüz etme olgusuna uygun olarak, ortaya koydukları imge, bir aynada yansırmışçasına tersine çevrilmişti.

Boynuzların, yadsınmaz bir biçimde erkeklik organının kalkık halini yansıtır oluşları, avcılığa ve sürek avı sanatına derinlik bakımın-

dan kaygılandırıcı bir anlam katıyordu. Geyik izlemek, öldürmek, iğdiş etmek, etini yemek, boynuzlarını çalıp bundan ganimet elde etmiş gibi gururlanmak, bunlardan oluşuyordu işte kalkık erkeklik organı taşıyan Melek'in resmi kurban edicisi olan Rominten'in masalsı tenobur devinin beş perdelik söyleni. Aslında, bunlardan daha da önemli bir altıncı perde daha vardı ki Tiffauges bunu birkaç ay sonra keşfedecekti.

*

Oberforstmeister, çileden çıktığı bir gün Tiffauges'a Göring'in *çok büyük* bir avcılık uzmanı olmadığını üstü kapalı da olsa hissettirmişti. Ona göre, Almanya'da avcılık sanatı ve içgüdüsü bakımından ondan çok üstün en az yüz avcı ya da ormancı kolaylıkla bulunabilirdi. Ancak, adalet duygusu onu önemli bir konuda Göring'in hakkını yememeye zorluyordu. Reichmarschall'in temel konulardan birinde eşi benzeri olmayan bir bilgisi ve yeteneği vardı: avın bıraktığı dışkıları okuma konusunda onun üstüne yoktu. İş, hayvanların dışkılarına yazılmış tüm bildirileri çözümlemeye geldiğinde, büyük avcı, nereden ve nasıl edindiği bilinmeyen, kaynağı kendi tenobur yapısının derinliklerinde oluşup oluşmadığı merak konusu olan bir kavrayış ve deneyim sergiliyordu.

Tiffauges, bir ilkbahar sabahı, Rominten'in efendisinin bu dışkı inceleme yeteneğini yakından görme fırsatı buldu: o gün, avcılık törelerine ve ahlâkına uygun davranarak bir sonuç alınabilecek gibi değildi; ancak arazinin durumu hayvanların bıraktıkları dışkıları gözlemlemeye oldukça elverişliydi. Herkese bu alandaki bilgisini göstermek için yanıp tutuşan Göring de giderek yalnızca, hayvanların ağaç diplerine, koruluklara, en çok gelip geçtikleri dere yataklarına bıraktıkları imzalarla ilgilenmeye başladı.

Ders verir gibi, erkek geyiklerin dışkılarının ağır, bir uçlarının iğne gibi sivri olduğunu, aralıklı bırakıldıklarını; marallarınkilerin iki uçlarının da sivri, çiğ yumurta akı gibi yumuşak ve yapışkan, kapkara, birbirlerine benzemez olduklarını gösterdi. İlkbaharın körpe otları ile yeni filizleri, kışın sert ve kuru olan bu dışkıları gevşetip yumuşatır ve onlara yassı tezek görünüşü verirlermiş; yaz gelinceyse, daha da küçülürler ve bir tabanı içbükey, bir tabanı dışbükey, yaldızlı silindirlere dönüşürlermiş. Eylüldeyse, hepsi tespih gibi dizilirlermiş. Yavrulamış

geyiklerin dışkıları çoğu kez kanlı olurmuş. Bir de, gün boyu süren uzun geviş getirmelerden sonra bırakılan akşam dışkıları varmış ki bunlar, sabahkilere oranla daha sert ve daha kuru olurlarmış. Reichmarschall, bu arada, bulduğu dışkıları baş ve işaret parmakları arasında sıkarak bunların kıvamlarını ölçüyor, burnuna bile yaklaştırıyordu: Kokuları zamanla kekremsileştiğinden hayvanın yaşı buradan anlaşılırmış.

Yalnız bunlar değil, tüm hayvan pislikleri, kışın tek ucu sivri olarak kalıptan çıkan, yazın koyunlarınkiler gibi salkım salkım toplanan karaca pislikleri; kışın lobut biçiminde, yazın gevşek tezeğe benzeyen yabandomuzu dışkıları; erkeğinki kuru ve sivri, dağınık ve karamsı, dişininki büyük parlak misketler biçiminde tarlatavşanı pislikleri; ortalarında zeytin yeşili bir benek bulunan fildişi renkli daireler biçimindeki çulluk dışkıları; sülünlerin tünedikleri yerlerin altına yığılmış; çalı horozlarının çam kütüklerinin üstlerine bırakılmış pislikleri; hatta tavşanların sıradan pislikleri bile büyük avcıya ilginç ve yorumlanmaya değer görülüyorlardı.

Üniformasındaki nişanları şıngırdatarak, ağaçtan ağaca, çalılıktan çalılığa seğirten, Paskalya sabahı bahçesinde çikolatadan yumurtalar toplayan bir çocuk gibi sevinç çığlıkları ata ata koşuşturan şişman adama bakarken Tiffauges'un aklına, Nestor ve onun geceleri yaptığı yorumlu dışkılama oturumları geliyordu. Uzun süreden beri yazgının onun için gerçekleştirdiği özel uyarlamalara alışmıştı alışmış olmasına, ama savaş ve tutsaklık dönemlerinde yaşadığı rastlantıların en sonunda onu, erkeklik organı bilimi ve dışkıbilim alanlarında uzmanlığı kanıtlanmış Reich'ın bu ikinci adamının uşağı ve gizli öğrencisi yapmış olması yine de çok hoşuna gitti.

*

Yazın, her zaman gelenlerden farklı bir konuk, ufak tefek, sinir küpü, çalçene, burnunun üstünde kalın camlı gözlüğü olan bir sivil çıkageldi. Bu adam, Göttingen Üniversitesi'nde savunduğu Eski ve Yeni Cermenya Tarihinde Simgesel Mekanizma konulu doktora tezi Alfred Rosenberg'ce ilginç bulunmuş olan Profesör Otto Essig'di. Rejimin resmi filozofu, koruyucu kanatları altına aldığı profesörü, entelektüellere hiç tahammül edemeyen Göring'e zorla davet ettirmişti. Tiffauges, profesörü, Rominten'de kaldığı kısa süre içinde ancak bir kez görebildi

çok çabuk ve çok bilgince konuştuğu için de dediklerinin yarısını anlamadı -, ama yine de onu daha fazla göremediğine üzüldü, çünkü bu gülünç ve sakarlıkta eşi benzeri olmayan kişi, onun çok önemsediği konulardan başka bir şeyle ilgilenmez gibiydi.

Bir akşam, adamın kendisine getirilen geyik boynuzlarına uyguladığı ve her birinin olumlu yönlerini şaşkınlık verici bir kavrayış hızıyla karşılaştırdığı Nadler yöntemi, Prag yöntemi, Alman yöntemi, Madrid yöntemi gibi değişik ölçme yöntemleri konusundaki görüşlerini anlatmasına kulak misafiri oldu. Tiffauges bunların içinde en yalını ve en klasiği olan Nadler yönteminde on dört öğeye not verildiğini ve sonuçta bu notların toplandığını gördü. Bu on dört not şunlara veriliyordu:

— iki boynuz gövdesinin ortalama uzunluğu (katsayı 0,5)

— iki saldırı çatalının ortalama uzunluğu (k.0.25)

— boynuzların kafadan çıktıkları yerlerde bulunan iki halkanın çemberlerinin ortalaması (k.1)

— sağ boynuz gövdesinin dip çemberi (k.1)

— sağ boynuz gövdesinin tepe çemberi (k.1)

— sol boynuz gövdesinin dip çemberi (k.1)

— sol boynuz gövdesinin tepe çemberi (k.1)

— saldırı çatallarından sonraki çatalların sayısı (k.1)

— boynuzların ağırlığı (k.2)

— boynuzların genişliği (0 ile 3 puan)

— boynuzların rengi (0 ile 2 puan)

— boynuzlardaki beneklerin güzelliği (0 ile 2 puan)

— boynuzların tepelerindeki el biçimi çatal demetlerinin güzelliği (0 ile 10 puan)

— boynuz uçlarının sivrilik durumu (0 ile 2 puan)

Prag yöntemi, bunlardan başka, boynuz tepelerindeki çatal demetlerinin uzunluklarının ortalaması ile saldırı çatallarından sonraki çatalların güzelliğini de (0 ile 2 puan) katıyordu değerlendirmeye. Alman yöntemiyse bu son notu dikkate almıyor, ama toplama 0 ile 3 arası bir genel değerlendirme notu ekliyordu.

Geyik boynuzlarının erkeklik organıyla yakından ilgili anlamını artık öğrenmiş olan Tiffauges, böyle gizemli bir alana bile bu derece kesinlik ve incelik getiren bu sayısallığa hayran kalmıştı. Bütün avcılar, yelek ceplerinden, yanlarından hiç ayırmadıkları anlaşılan birer mezura çıkartarak geyiklerin düşürdükleri boynuzları ya da boynuzlu

geyik kafalarını, karşılıklı sayılar haykırarak değiş tokuş ediyorlar, bu arada da, Budapeşte'de her yıl açılan uluslararası fuarda olay yaratmış falanca ya da filanca ünlü geyiğin, örneğin, iki yüz on Nadler puanı toplamış olan Meşale'nin; ya da iki yüz kırk üç Nadler puanlı Osiris'in; ve onu tartışmalı bir toplamla iki yüz kırk sekiz puanla geçen ve avcılık tarihinde gelmiş geçmiş geyiklerin en büyük kafalısı olan Slovenya'da vurulmuş bir geyiğin olağandışı ölçülerini konuşuyorlardı.

Profesör Essig, herkesin soluklanmak için durakladığı bir sessizlik anından yararlanarak, geyik boynuzu üzerine felsefe yapmaya koyuldu. Önce, söz konusu üç ölçüm yönteminde özellikle boynuzların rengi, boynuzlardaki beneklerin ve boynuz tepesindeki el biçimli çatal demetlerinin, Prag yönteminde de üstsaldırı çatallarının (uzunlukları değil) güzellikleri gibi tümüyle niteliksel değerlendirmeler yapıldığını vurguladı. Bu, varlığın sayılara indirgenemeyecek yanı, hiçbir ölçünün kavrayamayacağı somut gerçeğidir, diyordu. İnsan olaylara hayvanların bakış açılarından bakarsa, boynuzların anlamının yalnız dövüş silahı olarak kullanımlarını aştığını görür. Gerçekten de, bir Hochkapitaler geyiğinin dallı budaklı ağacımsı boynuzları, salt kullanımlarındaki etkinlik bakımından değerlendirilirse, işe yaramaz ve hareket rahatlığını önler nitelikte bulunabilirler. Ne var ki, ağırlıkları ve büyüklükleri boynuzları kullanımda az etkili bir silah durumuna soksa da, yaşlı bir on- çatallının boynuzları daha çıkmamış genç bir geyik tarafından güç durumlara düşürüldüğü pek görülmüş değildir. Ağaç boynuzlu yaşlı geyikler için tehlike daha çok karacalardan gelir, çünkü ateşli bir genç karaca büyük bir geyiğin koca cüssesi önünde bile gerilemez, küçük boynuzları da geyikte onulmaz yaralar açabilir. Genç geyikler içinse durum tümüyle farklıdır; işte burada, boynuzların soylulukları oranında artan işlevleri konusuna geliyoruz: Görkemli boynuzlar genç geyiklerde bir tür saygı uyandırır. Böylece, bu boynuzlar, yaşlı geyiklere saldırı etkinliği bakımından kaybettirdiklerini, çevrelerini tinsel olarak etkileme bakımından yüz misli fazlasıyla kazandırırlar. Profesör sözün burasında Göring'e doğru dönüp eğilerek, bir geyiğin boynuzları ile bir mareşalin asası arasında bir koşutluk kurdu: asa da savaşta etkisiz bir silahtı, ancak mareşale verdiği saygınlıkla onu bedensel olarak dokunulmaz kılıyordu. Bunlar dikkate alındığında, diye tamamladı sözlerini, bedenin en alt ve en kuytu çukurunda utangaç utangaç büzülmüş duran erkeklik organı hayvanı toprağa doğru çekerken, bu organın yüceltilmiş ve göğe doğru dikilmiş anlatı-

mı olan boynuz, yaşlı geyiği, ateşli genç geyiklerin ataklıkları karşısında bile bir ışıltı çemberiyle sarar.

Bücür profesör bütün bunları ateşli ateşli söylerken sözlerinin nasıl soğuk karşılandığının farkına varmamıştı. Bu toplulukta, yüzeysellikten ve alışılmış düzeysizlikten uzaklaşan her tür düşünce ve anlatım biçiminin nasıl nefretle karşılandığını daha bilmiyordu. Hayvanların ağırlıklarından, özellikle de bir hayvanın canlı ağırlığı ile net ağırlığı, yani kasap sergenlerinde satılan parçalarının ağırlığı arasındaki farktan konuşuldu. Essig'in bu konuda da bir görüşü vardı; hemen kendi geliştirdiği bir yöntemi anlatmaya girişti. Canlı ağırlıktan yola çıkarak net ağırlığı elde etmek için, diye açıkladı, canlı ağırlığın 4/7'sini almak, buna bu ağırlığın yarısını eklemek ve toplamı ikiye bölmek yeterliydi. Bölmenin sonucu net değeri veriyordu. Göring yöntemi yineletti, sonra cebinden altın bir tükenmez kalem çıkartarak bir sigara paketinin arkasında çabucak bir hesap yaptı.

— Bu durumda, sayın profesör, dedi, canlı olarak yüz yirmi yedi kilo gelen ben, demek kasap sergeninde çeksem çeksem altmış sekiz kilo çekeceğim. Bunu aşağılayıcı mı, yoksa yüceltici mi bulmam gerektiğini bilemiyorum!

Ellerini baldırlarına vura vura içten bir kahkaha patlattı. Konuklar da onu taklit ettiler, ancak gülmelerinde bir tuhaflık, bücür profesöre yönelik bir kınama belirtisi vardı. O da sonunda bunun anladı ve tüm anlatım gücüyle karşı koymak istedi. Rengeyiklerinin türlerinden konuşulurken de lafa karışmasının yerinde olacağını düşünmüş olacak ki İsveç'te her yıl düzenlenen ve Kral V.Gustaf'ın da, seksen iki yaşında olmasına karşın her yıl katıldığı ve yönettiği büyük rengeyiği avıyla ilgili bir fıkra anlattı. Ava katılan konuklara, Majesteleri kralın gözlerinin uzağı pek iyi görmediği, onun için de, av sırasında yakınındaysalar, onu görür görmez 'Ben rengeyiği değilim!' diye bağırmalarının olası bir kazayı önlemek bakımından uygun olacağı gizlice söyleniyormuş. Çok üst düzeyden bir konuk da, avın sonlarına doğru, böyle yapmış ama, dehşet içinde, yaşlı kralın onu duyar duymaz tüfeğini omuzlayıp kendisine doğru ateş ettiğini görmüş. Bereket hafif yaralanmış ve bir sedyeye konularak götürülmüş, av bittikten sonra da, kralla bu olayı konuşma olanağı bulmuş. Kral özür dilemiş. "Efendim," demiş yaralı, "ben Majestelerini görünce '*Ben rengeyiği değilim*!' diye bağırmıştım. Ama, Majesteleri sesimi duyunca yine de benden yana ateş ettiler". Kral bir an düşünmüş. Sonra: "Bakın, dostum,

demiş, kusuruma bakmayın. Kulaklarım da artık eskisi gibi iyi duymuyor. Evet, bağırdığınızı duydum. Ama, '*Ben rengeyiğiyim*!' diyorsunuz sandım. O zaman da, doğal olarak ateş ettim!".

Devrilen çam felaketti. Göring, 1931'de ölen ve bir anıtkabire dönüştürülmüş Karinhall'deki görkemli evinin altına gömülmüş olan ilk karısı İsveçli Karin'in yasını hâlâ tutuyordu. İsveç'le ilgili her şeyi de kutsal kabul ettiğinden V. Gustaf'ı gülünç düşüren fıkra birden buruk bir sessizlik yarattı. Büyük avcı ayağa kalktı ve Essig'e tek söz söylemeden dairesinin yolunu tuttu. Ertesi gün Restenburg'ta bir konferansı olduğu için onu bir daha da görmeyecekti. O konferans için yola çıktığında, profesör de, iki saatten beri, yanında Göring'in kendisine tüm Rominten'deki en yaşlı, en hasta, en 'acayip boynuzlu' geyiği vurdurmakla görevlendirdiği bir Forstmeister'la Koruma Alanı'nın doğu ucundaki Erbershagen korusundaydı.

O sabah olan ve ormanda yaşayan küçük topluluk üzerinde bir deprem etkisi yaratan bir olayın nedenleri hiçbir zaman tümüyle açıklanamadı. Bücür profesöre ayrılmış 'acayip boynuzlu' geyik Forstmeister'in bir gün önceden ayarladığı gibi, iki adamın, şafak çam ağaçlarının tepelerini daha yeni pembeleştirmeye başlarken av arabasıyla gittikleri yerde hazır onları bekliyordu. Hatta, insanı duygulandıran bir iyi niyet gösterisisiyle, bir çayırın ucuna, otuz metre kadar ilerde, ağaçların bittiği yere yapılmış bir gözetleme kulesinin tepesine tünemiş avcıların nişan menzilleri içine kadar da girip durmuştu. Becerikliliğiyle epey gururlanan ve görevinin bu kadar çabuk ve bu kadar başarılı bitecek olmasıyla rahatlayan Forstmeister, '*müşteri*'sine ateş edebileceği işaretini vermişti. Bunun üzerine profesör tüfeğini omuzlamış, ancak o kadar uzun süre nişan almıştı ki Forstmeister hayvanın ağaçların arasına dalıp kaybolmasından korkmaya başlamıştı. Profesör en sonunda ateş etti. Geyik, sanki biri onu tutup hızla yere fırlatmış gibi bir kapaklandı, ama sonra, birden, hiç yaralanmamış gibi dipdiri ayaklanıverdi. İki adam, saçmaların yalnızca hayvanın kafasındaki tek boynuzu - o da eğri büğrü ve ipince biçimsiz bir şeydi - un ufak etmiş olduğunu görmüşlerdi. Tek boynuzu da düşünce sıska bir eşek kadar bile saygınlığı kalmayan, üstelik de yediği darbeyle hâlâ yarı sersemlemiş olan hayvan, başı gözletleme kulesine dönük, orada öylece şaşkın şaşkın durmayı sürdürüyordu.

— Çabuk olun, sayın profesör, kaçmadan vurun onu! diye yalvarıyordu, müşterisi adına utançtan yüzü kızaran Forstmeister.

Bunun üzerine, tüm bölgeyi altüst eden bir yaylım ateşidir başladı. Kuru yapraklara karışmış toprak topakları havada uçuşuyor, kırılmış dallar yere düşüyor, ağaç gövdelerinde sanki bombalar patlıyordu. Yalnızca katır-geyik yaylım ateşten nasibini almaz gibiydi. Sonunda hafif tırısa kalkıp ormanın sınırını oluşturan ağaçların altına doğru giderek gözden kayboldu. O kaybolduktan saniyeler sonra bile yaylım ateşi ortalığı kasıp kavurmayı sürdürüyordu. Forstmeister ayağa kalkmış, ısınma hareketleri yapıyordu.

— Bu kadar gürültüden sonra, dedi somurtarak, bu sabah başka bir şey yapılamaz. Yapılacak tek şey eli boş geri dönmek olacak. Bu akşam Rubbeljack'ı gerçekten hak ettik, diye de ekledi öfkesini gizlemek için gülümsemeye çalışarak.

Rubbeljack, Doğu-Prusya'daki avcılar arasında çok yaygın olan bir şakayla karışık cezalandırma biçimiydi: Bu cezayı yiyen kurbana, temizlenmemiş bir tüfek namlusundan, tüfeğin kamasından boca edilen bir şnaps ve beyaz biber karışımı içirtiliyordu.

Forstmeister, gözetleme kulesinin tepesinden bir türlü inmek bilmeyen profesörü aşağıda beklerken, sabırsızlıktan ıslak otların üstünde tepiniyordu. Onun: "Geyiği yeniden gördüm! İşte orada, gürgenlerin seyrekleştiği yerde! En azından beş yüz metre ileride! Mermiyle ateş edeceğim!", diye bağırdığını duyunca, omuz silkmekle yetindi.

Son bir kez ateş edildi. Bunu bir sessizlik izledi, sonra tüfeği bırakıp dürbüne sarılmış olan profesörün sesi duyuldu:

— Gelin, bakın, Forstmeister, onu vurdum sanırım.

Bu olacak şey değildi, ama Forstmeister, göğüs geçirdi ve kibarlığı elden bırakmadan gözetleme kulesindeki konuğun yanına çıktı. Gerçekten de, bir gürgenliğin içinden geçip ufka kadar giden dar bir yolda yatan bir hayvan görünüyordu dürbünle bakınca. Olağanüstü uzaklıktaydı ve bu uzaklıktan o hayvanı en keskin nişancının bile vuramaması gerekirdi. Oysa orada yatan bir karaltı vardı; bu, profesörün tüm fişeklerini üstüne boşaltıp da vuramadığı geyiğin renginden daha koyu bir lekeydi.

Yürüyerek gürgenliğe gittiler. Geyik, orada, boynuzları olağandışı güzellikte koyu renk bir küçük ağaç gibi dikili, başı ön ayaklarının üstüne uslu uslu konmuş, uyur gibi yatıyordu. Güçlü ve tılmaz gövdesi sanki abanozdan yontulmuştu. Daha soğumamıştı. Mermiyi göğsünün tam ortasına yemişti.

Forstmeister bayılacak gibi oldu. Daha ilk bakışta, bütün orman

bekçilerinin bakmak ve korumakla yükümlü oldukları Rominten'in 1 no.'lu Hochkapitaler'i Şamdan'ı tanımıştı. Şu Essig salağıysa, tüm saygınlığını unutmuş, acayip sesler çıkartarak bu kutlu ölünün çevresinde sanki bir kafa derisi yüzme dansı yapıyordu! Ama emir kesindi: büyük avcının konukları Koruma Alanı'nda görevli herkes için kutsaldılar. Yaptığı şey ne kadar berbat olsa da, Essig suçunun ciddiliğinin farkına varmamalıydı. Bu nedenle, gururdan koltukları kabarmış bir halde Jägerhof'a döndüğünde çok iyi karşılandı; ama bu karşılamadaki gülümsemeler zorlamaydı; su gibi akan şampanya bile *Weidmannsheil*'i söyleyen gırtlaklara tıkanan düğümleri çözememişti.

— Görüyorsunuz işte, diyordu her önüne gelene, ben saçmadan, maçmadan anlamam. Vurdum muydu, mermiyle vururum!

Bu arada, büyük avcının o sırada orada bulunamayışına, bu olayı kendisiyle birlikte kutlayamayışına yanıyordu. Göring ertesi akşam, oldukça geç de olsa dönecekti, ama herkes bücür profesöre onun bir haftadan önce dönmeyeceğini söyledi yeminler ederek. Sonra da, bütün gece çalışıp geyiğin profesöre ganimet olarak verilecek kafasını hazırladılar, ertesi sabah da, onu, bu kadar aceleden şaşırmış ama ağzı kulaklarında bir halde, üzerine bir âşık gibi titrediği, Rominten tarihinin iki yüz kırk Nadler puanı tutan en ağır ve en güzel geyik başıyla apar topar yolcu ettiler.

Göring ancak gece yarısı döndü. Ertesi sabah, saat onda, Oberforstmeister, tören üniformasını giymiş olarak, üzüntüsünü erkekçe bastırmaya çalışan donuk bir yüzle karşısına dikildiğinde Göring, sofraya kurulmuş, tavşan eti ezmeleri, yabankazı kavurmaları, marine edilmiş yabandomuzu yavrusu ve karaca kızartması ile somon füme, Baltık ringa balığı ve jöleli alabalığın çok uyumlu bir biçimde dengelendiği kahvaltısını gövdeye indiriyordu. Brokar bir ropdöşambr giymiş, küçük ayakları samur kürkten terlikler içinde arkaya doğru bükülmüş, bu yiyecek kargaşası ortasında kasım kasım kasılan şişman adamın bu hali Oberforstmeister'a soğukkanlılığını, az kalsın, bir anda yitirtecekti.

— Bu sabah iyi bir haber aldım, dedi hemen Göring. Bücür profesör dün gitmiş. Gayet güzel sepetlemişsiniz. Hiç geyik vurdu mu?

— Vurdu, sayın büyük avcı.

— Emrettiğim gibi acayip boynuzlu bir geyik, bitik kısır bir katır, hasta ve yaşlı bir keçi filan, değil mi?

— Hayır, sayın büyük avcı. Göttingen Üniversitesi'nden Profesör Otto Essig, Şamdan'ı vurdu.

Örtüyle birlikte süpürülüp yerde taşların üstünde parçalanan tabak çanak gürültüsüne başkâhya seğirtti. Göring, gözleri kapalı, bilezikler ve yüzüklerle dolu tombul ellerini bir kör gibi ileriye uzatmış öylece duruyordu.

— Joachim, diye fısıldadı donuk bir sesle, çabuk kâseyi getir bana!

Başkâhya bir koşu çıktı, somakiden kocaman bir kâseyle dönerek bunu Reichmarschall'in önüne koydu. Kâse ağzına kadar değerli taşlarla doluydu; Göring ellerini açgözlülükle bunun içine daldırdı. Sonra, gözlerini açmadan, bedeninde biriken elektrik yükünü dışarı atarak sinirlerini yatıştırma ve rahatlatma gücü olduğuna inandırıldığı grönalar, opaller, zümrütler, turmalinler, yeşimler ve amberlerden oluşan bu harmanı parmakları arasında yavaş yavaş ovalamaya, yoğurmaya başladı. Yeniden morfine başlama tehlikesini atlatamamış olduğundan, bu zararsız, aynı zamanda da gösteriş merakına uygun düşen ilacı kullanmayı yeğliyordu.

— Bana geyiğin başını getirin, diye buyurdu.

— Dün giderken profesör götürdü onu. Bırakmak istemedi, diye bir şeyler geveledi Oberforstmeister.

Göring gözlerini açtı, bakışlarında bir kurnazlık kıvılcımıyla onu süzdü. Sonunda:

— İyi yapmışsınız, diye patladı. Onu burada görmemem hepiniz için daha iyi olacak. Şamdan'ı ha! Rominten'deki tüm sürülerin kralını ha! Ama nasıl oldu da becerebildi bunu, o insanlık kalıntısı herif!

O zaman Oberforstmeister ona Profesör Essig'in inanılmaz av serüvenini, utanç verici bir biçimde tek boynuzundan da edilen yaşlı geyiğin yediği yaylım ateşini, Forstmeister'in umutlarının kırılışını, çok çok uzaklardan göz kararı atılan son kurşunu, ayrıca Şamdan'ın Koruma Alanı'nın bu doğu bölgesine neden gelmiş olduğunun anlaşılamadığını anlatmak zorunda kaldı. Bir tekinin bile gerçekleşmesi olanaksız bu kadar çok rastlantının bir araya gelişi akla alın yazısını öylesine getiriyordu ki, Göring, kendini birdenbire yaşamın gizemiyle karşı karşıya buluvermiş gibi, bitkin, derinden derine de kaygılı bir halde, sustu kaldı.

*

1942 yazının sonundan başlayarak Rominten'dekilerin konuştukları tek şey, Doğu-Prusya Gauleiter'i Erich Koch'un, büyük avcının ona

özel av alanı olarak verdiği Mazurya gölleri yöresindeki üç bölgede düzenlemeyi tasarladığı büyük av oldu. Bu, av hayvanlarını ürkütüp avcılara doğru sürmek için beş yüz atlı ile üç bin yaya yardımcının görevlendirilecekleri çok geniş çaplı bir tavşan sürek avı olacaktı. Rastenburg'un tüm kurmay heyeti ile yörenin ileri gelenleri bu şenliğe katılacaklardı; şenlik, avın kralı seçilenin ödüllendirilme töreniyle sona erecekti.

Bir akşam, Oberforstmeister, Trakehnen'den, İngiliz modeli arabasının ardında boğum boğum kaslı, bol yeleli, kadınsı kalçalı, kapkara, iğdiş edilmiş azman bir atla döndü.

— Bunu size getirdim, dedi Tiffauges'a. Uzun süredir ata binmenizi istiyordum. Gauleiter'in sürek avı bunun için iyi bir fırsat. Ama ağırlığınıza dayanabilecek bir hayvan buluncaya kadar doğrusu canım çıktı! Bu getirdiğim, dört yaşında bir yarımkan. Ardenne cinsiyle karıştırıldığı için biraz kalınlaşmış, ama kemerli alınlığı, abanoz rengi yanar döner tüyleri, tüm iriliğine karşın Kuzey Afrika kökenli olduğunu gösteriyor. Altı yüz kilo filan çekiyordur herhalde, omuzlarına kadar yüksekliği de en azından bir seksen olmalı. Yani, bir zamanların görkemli arabalarını çekmek için biçilmiş kaftan. Öyle uçar gibi hız yapmaz, ama sizin gibi üç kişiyi taşır. Ben denedim. Engelden kaçmıyor, nehirlerden, çalılıklardan filan da yılmıyor. Komutlara hemen yanıt vermiyor, ama dörtnala kalktı mıydı da tank gibi gidiyor.

Tiffauges atını, yalnızlık içindeki yüreğinin küt küt atışları ile onunla birlikte yapacakları büyük şeylerin önsezisinin birbirlerine karıştığı bir heyecanla teslim aldı. Artık her sabah, imparatorluk döneminde binicilik öğretmenliği yapmış olan yaşlı Pressmar'ın bir kilometre uzaktaki yerine gidiyordu. Burada oldukça geniş bir ahır, bir nalbant işliği ve açık bir at eğitim alanı vardı. Azman atını buraya koymuşlardı. Pressmar, atlarla ilgilenen herkesin içinde var olan öğretme isteğini gerçekleştirebilmenin mutluluğuyla, ona hayvanına bakmayı ve binmeyi öğretiyordu. Tımar ettiği, kaşağıladığı, gebrelediği bu saf ve sıcak koca bedenin yakınında bulunmaktan duyduğu sevinç Tiffauges'a ilk önce Rhin yöresinin güvercinlerini ve güvercinlikte geçirdiği tatlı mutluluk saatlerini anımsattı. Ama az sonra bu çağrışımın yüzeysel olduğunu ve bir yanlış anlamaya dayandığını anladı. Atının tüylerini fırçalayıp parlatırken duyduğu şey, aslında, potinlerini ve çizmelerini cilalarken yaşadığı alçakgönüllü doyumların son kerteye ulaşmış biçimleriydi. Rhin yöresinin güvercinleri onun önce fetihleri,

sonra sevgili yavruları olmuşlardı, ama büyük bir özenle atını tımar ederken, sağalttığı gerçekte onun kendi yaralarıydı. Trakehnen'in dev azmanı aracılığıyla sağladığı bu kendisiyle barışma, bu kendi bedeninden hoşlanış, Abel Tiffauges denen bu adama karşı duyduğu daha ne türden olduğu tam biçimlenmemiş sevecenlik, onun için bir keşif olmuştu. Bir sabah, karşıdan gelen bir güneş ışığı ata vurduğunda, atın kehribar siyahı tüylerinde iç içe geçen çember biçiminde mavimsi hareler olduğunu fark etti. Bu Berberi atı, bir mavi attı da aynı zamanda; ona konacak en uygun ad da kendiliğinde belirlenmiş oluyordu: *Mavi Sakal.*

Pressmar'ın binicilik dersleri ilk başlarda çok basit gibiydi, ama aynı zamanda insanı canından bezdirecek kadar da güçtü. Ata eğer vuruluyordu, ama üzengi yoktu. Tiffauges'un kendini bir bel hareketiyle eyerin üstüne çekmesi gerekiyordu; ondan sonra, eğitim alanında, at hafif tırısta giderken, bir kıç-dövme alıştırmasıdır başlıyordu. Ancak bu sayede, o da yeterince yapıldığında, acemi binici eyer üstünde doğru dürüst oturmayı öğrenebilir, diyordu binicilik öğretmeni. Orası belki öyleydi, ama binicinin pestili çıkıyor, apışarası da yara oluyordu.

Pressmar öğrencisini ilk önceleri yüzünde bir hoşnutsuzluk ifadesiyle, öylesine durup, hiçbir şey söylemeden izledi; ender olarak yaptığı uyarılar da pek sevimli şeyler değildi. Binici adayının atın üstünde arkaya oturması, kalçalarını içe çekmesi, ayaklarını öne uzatması, bu duruşu da sırtı ile omuzlarını kabartarak yumuşatması gerekiyordu. Oysa, binici adayı Tiffauges, son derece gergin bir halde, ayaklarını arkaya doğru atıp atın üstüne neredeyse yüzükoyun yatıyordu. Her an aşağı yuvarlanacak gibi oluyordu, Pressmar'a göre de tepetaklak yeri boylamayı hak ediyordu! Tiffauges'sa, bu hırçın muameleye hiç aldırmıyor, Pressmar'ı da yaşamı boyunca olanaklarını kullanmayı bir türlü beceremediği can çekişen dar bir dünyanın dört duvarı içine kendini kapamış korkunç bir kabuklu deniz hayvanı olarak görüyordu. Ama, birlikte saraçlığa kapandıkları bir gün onun atın *gerçeği* üzerine söylediklerini duyunca düşüncesini değiştirdi; bu, bir başka çağdan kalma adamın birdenbire zekileştiğini, canlandığını, düşüncelerini anlatmak için doğru ve renkli sözler bulduğunu gördü. Yüksek bir tabureye tüner gibi yerleşmiş, zayıf bacaklarını birbiri üstüne atmış, çizmesini havada sallayan, tekcam gözlüğü gözüne vidalanmışa benzeyen, II.Guillaume'un binicilik takımının çalıştırıcısı, temel ilke olarak şu görüşle başladı sözlerine: at da, at binen de canlı birer varlık oldukları-

na göre hiçbir mantık, hiçbir yöntem, onlar arasında doğacak gizli anlaşmanın, gizli sevginin yerini alamazdı. Bu gizli anlaşmanın, bu gizli sevginin var olabilmesi için de gereken temel erdem *binicilik duygusu*'ydu.

Bu iki sözcüğe tüm değerini verdirmek amacıyla bir süre sustuktan sonra at eğitimi konusundaki görüşleriyle sürdürdü konuşmasını. Söz özellikle binicinin ağırlığı ile bunun atın dengesi üzerindeki etkisi çevresinde dolandığı ve açıkça taşımaya ilişkin bir alana girdiği için Tiffauges bunları da büyük bir ilgiyle dinledi.

— At eğitimi, diye başladı Pressmar sözlerine, genelde sanıldığından daha güzel ve daha ince bir iştir. At eğitiminin temelinde hayvanı, binicinin ağırlığıyla bozulan doğal hareketlerine ve dengesine yeniden kavuşturma çabası yatar.

"Bir at ile örneğin bir geyiğin güç kaynaklarını karşılaştırın. Geyiğin tüm gücünün omuzları ile boynunda toplandığını göreceksiniz. Atın tüm gücüyse sağrısındadır. Buna karşılık, atın omuzları incedir ve pek göze çarpmaz; geyiğinse sağrısı zayıf ve belli belirsizdir. Zaten atın silahı sağrıdan kaynaklanan çiftesidir, geyiğinkiyse boynundan kaynaklanan boynuz vuruşu. Hareket halindeyken geyik kendini öne çeker. Bu bir tür önden çekişliliktir. Atsa kendini arkadan iter. Aslında at tümüyle, kimi ön organları da olan bir sağrıdır. »

"Oysa bir binici atına bindiğinde ne olur? Duruşuna bir bakın: atın sağrısına yakın oturacağına omuzlarına yakın oturur. Bu durumda ağırlığının üçte ikisi, demin söylediğim gibi, zayıf ve hafif olan omuzlara biner. Gereğinden fazla yük altında kalan omuzlar kasılırlar, omuzların gerginleşmesi de boyuna, başa ve yumuşaklığı, esnekliği, duyarlılığı binek atının tüm değerini oluşturan ağza yayılır. Böyle olduğunda, binicinin altındaki artık onun isteklerine her zaman karşılık vermeyen dengesiz ve kasılmış bir hayvan olur.

"Eğitim işte bu aşamada devreye girer. Bu eğitimin amacı ata, omuzlarını rahatlatmak için, üstündeki binicinin ağırlığını yavaş yavaş olabildiğince sağrısına doğru götürmeyi öğretmektir. Bunun için, atın ağırlığını arka ayakları üstüne daha çok vermesi, ayaklarını atabildiğince ileri atması, bir benzetme yaparak söylemek gerekirse - yanlışsız benzetme olmaz ama yine de benzetirsek -, ön ayakları serbestken tüm ağırlığı arka ayakları üstüne binen kanguru gibi olması gerekir. Eğitim, değişik alıştırma çalışmalarıyla ata, üstüne binenin fazladan ağırlığını unutturmayı, bu ağırlığı hayvana en iyi biçimde sanki doğal-

mış gibi göstermeyi amaçlar. Doğa dışı bir durum, yeni bir düzenlemeyle doğaya uygun bir durum yapılır.

"Bu böyle kabul edildiğinde, at kaslarında var olan gücü yönetme sanatı demek olan biniciliğin temeli de bu kasların toplandığı yer olan sağrının denetimidir. Kalçalar, en hafif topuk bastırmada bile oynamalı; kalçalardaki kas kütlelerinde, tüm bedendeki her şeyin bağlı olduğu, bu kas kütlelerine çabukluk veren tatlı bir esneklik olmalıdır."

Bunları söylerken ayağa kalkmış olan usta binicilik öğretmeni, betimlediği gibi sırtını dikleştirmiş, bakışı yan taraftan kendi sağrısına - anlattığı atlarınkinden farklı olarak kemikli mi kemikli, dirhem eti olmayan kendi sağrısına - dikilmiş, çarpık bacakları düşsel bir atın böğrünü sıkar bir halde, kamçısıyla boşluğu döverek odada fır dolanıyordu.

Pressmar'ın geyik ile atın karşıtlığı konusundaki görüşleri, tüm soyutluk ve inceliklerine karşın, Tiffauges'un o günden sonra Mavi-Sakal'la yaptığı av araştırmaları ve sürmelerinde doğrulanmaya başlamıştı. Göring'in buyruğu doğrultusunda köpek kullanılmadığı için, kendisinden bunların görevlerini yapmasının beklendiğini anlamaya başlayan at, geyikle arasındaki karşıt doğal yapılar dolayısıyla eninde sonunda aralarında bir çatışma çıkması kaçınılmazlaşmış gibi, geyiklerin geçiş yollarını hisseder ve bir tazı ateşliliğiyle yerlerini bulur olmuş gibiydi.

Bir akşam, havasında at sidiğinin şekerli kokusu uçuşan ahırın gölgesinde, bölmelerinde duran atların parlak sağrılarının dalgalı hareketlerini seyrederek vakit öldürürken, birden, Mavi-Sakal'ın kuyruğunun şöyle biraz yandan, kökünden havaya dikilerek kahverengi, küçük, çıkıntılı, sert, tümüyle kapalı, ortası büzgülü bir para kesesine benzer kıvrımlı kıç deliğini açığa çıkarttığını gördü. Derken, bu para kesesi birden, hızlı tempoda filme çekilmiş bir gül tomurcuğu gibi açıldı, bir eldiven gibi tersyüz oldu ve dışarıya pembe ve ıslak bir çiçek tacı çıkardı. Tiffauges bunun ortasından harika bir biçimde kalıplanmış ve cilalanmış, yepyeni dışkı toplarının ortaya çıkarak parçalanmadan, teker teker samanların üstüne düştüklerini gördü. Dışkılama olayında ulaşılan böyle üstün bir yetkinlik düzeyi Tiffauges'a Pressmar'ın kuramlarının kesin bir doğrulaması gibi geldi. Atın tümünün sağrıda toplandığına artık hiç kuşkusu yoktu; bu da sağrıyı bir Dışkılama Perisi, bir Makat ve Omega Meleği, atın özünün anahtarı yapıyordu.

Böylece, hem atın insan üzerinde ilk atalardan beri var olagelmiş

büyüleyici etkisi hem de binici ile binek çiftinin aralarındaki gizli etkileşimin nedeni aydınlanmış oluyordu. Binici, inatçı bir direnmeyle, atın dev gibi ve cömert sağrısının üstüne kendi küçük, böyle harikalar yaratamayan pörsümüş kıçını getirip koyuyor. Bunu yaparken, içten içe, Makat Meleği'nin bu coşkulu yetkinliğinden bir şeylerin kendisine de bulaşacağını ve dışkılamalarını kutsayacağını umuyor. Ama umduğunu bulamıyor: kendi dışkılarının biçimleri birbirlerine hiç benzemiyor, hep keyiflerine göre biçimleniyorlar; kimi kez kupkurular, kimi kezse su gibi, tutulmaz, vıcık vıcık; ama öyle de olsalar, böyle de olsalar, sonuçta hepsi her zaman mide bulandırıcı. İnsan, ancak, atın sağrısı ile insanın kalçaları eksiksiz bir bütünleşmeye ulaşabilirlerse at gibi dışkılayan organlara sahip olabilir. Masallardaki yarı at, yarı insan Kentauros'ların anlamı da işte budur: bu masallarda insan Makat Meleği'nin içinde tensel olarak erimiş gösterilir; binici ile atın sağrısı teke indirgenmiştir, binicinin sağrısı da artık mis kokulu altın elmalarını neşe içinde biçimlendirmektedir.

Atın geyik avındaki temel işlevinin anlamıysa çok açıktı. Bu, kalkık Erkeklik Organı Taşıyan Meleğin Makat Meleği'nce bir köşeye kıstırılması, Alfa'nın Omega'ca kovalanıp öldürülmesi demekti. Tiffauges, bir kez daha, şaşırtıcı bir tersyüz edilme olayıyla karşılaşmanın heyecanını yaşıyordu: Bu ölümcül oyunda, koca kıçlı tabansız hayvan yok edici bir saldırganlık simgesine dönüşüyor, erkekliği başının üstünde dal budak salmış ormanlar kralıysa onun önünde boş yere gözyaşı dökerek aman diliyordu.

*

Eylül ayında, Stalingrad'ı kuşatmak ve düşürmek amacıyla başlatılan büyük taarruz yüzünden Erich Koch sürek avını ertelemek zorunda kalmıştı. Herkes, erken başlayan donlar çok yumuşak geçmiş olan sonbaharı sona erdirirken, ilk karlarla birlikte yaşamın bir kez daha kış uykusuna yatacağını sanmaktaydı. Tam bu sırada, av tarihi aralık başı olarak belirlendi, hazırlıklara da yeniden başlandı. Ama, şenliğin başkonuğu olan Göring bu tarihte kararsızlıklar içinde bocalayan müttefike yeni bir şevk aşılamak üzere İtalya'ya gönderildiğinden hazırlıklara yeniden ara verilmek zorunda kalındı. Sonunda, Gauleiter Erich Koch'un büyük tavşan avı 30 Ocak tarihinde yapıldı.

Tiffauges ayın 25'inde, ilk beş yüz kişilik bindirilmiş av sürücüle-

riyle birlikte yola koyuldu. Toplanma merkezi yüz kilometre kadar güneyde, Mazurya göllerinin ortasındaki küçük Arys kentiydi. Buraya üç günde vardılar. Atlara uygun ahırları olan evlerde kalabilmeleri için onlara konaklama izin belgeleri verilmişti. Yepyeni giysiler ve çizmeler içindeki Tiffauges, sanki fethedilmiş bir ülkedeymiş gibi ona kent halkından istediği birinin evine elkoyma yetkisi veren bu yeni durumun tadını çıkartıyordu. Bu durumda, Alman hâlâ yenen, Fransızsa tutsak olan mıydı? Vitrinleri bomboş dükkânların önünde, eski püskü biçimsiz giysilere sarınmış evkadınlarının oluşturdukları kuyrukların uzayıp gittiği kaldırımlarda çizmelerini çınlatarak yürürken inanası gelmiyordu buna. Yemeğe oturduğunda ona saygı göstererek hizmet ediyorlar; o da, Fransızcaya kaçan şivesi ve Demir Adam'la arasında varlığı herkesçe bilinen ilişkileri sayesinde kimsenin kurcalamaya cesaret edemediği kökenlerini daha da gizemli göstererek çevresindekilere nutuk çekip duruyordu.

Ama içinde fıkır fıkır kaynayan yeni güç ile fethedici gençlik asıl Mavi-Sakal'dan, bacakları arasında yaşadığını hissettiği, onu toprağın ve insanların üzerlerine yükselten bu dev kardeşten kaynaklanıyordu. Kimi kez, Mazurya'ya kadar yaptıkları uzun yolculuk boyunca, sırtını dinlendirmek için hayvanın sağrısına sırtüstü yatıyor, kürek kemiklerinin altında hareket eden kalça kaslarının dalgalanmalarını duyumsarken, gözlerinin üzerinde sallanan arı ve solgun gökyüzünü seyrediyordu. Ya da, tersine, öne yatarak kollarını Mavi-Sakal'ın boynuna doluyor, yanağını da onun parlak ve hareli yelesine dayıyordu. Bir gün, bir köyün pazar kurulmuş meydanından geçerken at birden halkın en kalabalık olduğu yerde durmuştu. Tiffauges, atın belkemiğinin kavisli bir hareketle yükseldiğini hissetmiş, sonra da sanki bir çağlayanın asfaltta şırıldadığını duymuştu. Sidik içinde kalan insanlar, kimi gülerek, kimiyse söylenerek kaçışmışlardı; altından yükselen bal kokulu buharlar içinde kalmış olan Fransızsa orada öylece durmuş, krallığındaki hödük köylülerin suratlarına bir başkası değil de sanki kendisi içini boşaltıyormuş gibi hoş ve baş döndürücü bir izlenime kaptırmıştı kendini.

Av sırasında ona verilen görevse bu kadar onurlu olmadı. Yaya sürücüler ormanlık alanlar ile engebeli arazileri tarıyorlardı. Binicilere de, doğal olarak, ova ile tarlalar verilmişti. Taranan tüm alan dört yüz hektar kadardı; içinde birkaç da göl vardı. Alanın çevresi de tam sınırlanmamış, işaret levhası, flama, ağ filan kullanılmamış, bir "tavşan

çemberi" oluşturulmuştu. Sürücüler ve avcılar, her üç dakikada bir, bir kol sağa, bir kol sola, ikişer ikişer çıkıp ve iki ayrı yoldan aynı toplanma noktasına yöneliyorlardı. Böylece, uçları gittikçe birbirlerine yaklaşan insanlardan muazzam bir yarı çember oluşturuluyor, uçlar da en sonunda daralan bir halka biçiminde kapanıyordu. Birbirlerine çok yaklaşmış olan avcılar, verilen bir işaret üzerine, dairenin içine ateş etmeyi bırakıp yalnız dışına ateş etmeye başladılar.

Tiffauges'un gördüğü tüm kıyımlar içinde en acımasızı ve en tekdüzesi bu oldu. Yerlerinden çıkarılan tavşanlar ok gibi ileri fırlıyorlar, ama hızları ters yönden gelen başka hayvanlarla karşılaştıklarında kesiliyordu. Şaşırıp ne yapacaklarını bilmez bir halde oraya buraya kaçışıyorlar, doğal yörüngelerinin güzelliği yaylım ateşin arttırdığı bir panik havası içinde yok olup gidiyordu. Bu günden Tiffauges'un belleğinde yer eden son imge, avda vurulan bin iki yüz tavşanın yan yana dizilmiş bedenlerinden oluşan pas rengi ve beyaz karışımı muazzam halı oldu. Bu yumuşak mezarlığın ortasında duran Göring - iki yüz tavşan vurduğu için avın kralı seçilmişti -, göbeğini şişirmiş, mareşal asasını sağ eliyle yukarı doğru kaldırmış, görevli fotoğrafçısına poz veriyordu.

Ertesi sabahsa, kara çerçevelerle yayımlanan tüm Alman gazeteleri, mareşal von Paulus'un Stalingrad'da yirmi dört generali ve VI. ordudan hayatta kalan yüz bin askeriyle teslim olduğunu bildiriyorlardı.

*

Rominten'e dönerken, kendisine biraz oyalanma fırsatı veren yol izin belgesinin güvencesiyle Tiffauges, Lyck ve Trenburg'dan geçen kestirme yoldan gitmeyip tüm Doğu- Prusya'nın en fazla tarih yüklü ve en sevimsiz bölgesi olan Mazurya'dan kuzeye doğru giden yola saptı. Bu ıssız ve insanı hüzünlendiren, içlerinde cılız kızılağaç kümeleri biten yarıklarla kaplı, yer yer Sudavlıların - Alman yayılmasına karşı savaşmış en son Slavların - altlarına ölülerini gömdükleri kaya kütleleri yükselen bu geniş fundalıkta, bu toprakları bin yıl boyunca kana boğmuş savaşların lanetinin ağırlığı hâlâ hissediliyordu. Yaşlı Stardo'nun Töton şövalyelerine karşı son direnişinden tutun da Jagellon'un Beyaz-Mantolular ile Kılıç-Taşıyanlar'ı perişan ettiği Tannenberg savaşına, Hindenburg'un Rennenkampf'ın askerlerine karşı kazandığı utkulara varıncaya kadar pek çok savaş görmüş olan bu toprak, üstünde

yer yer yıkık kaleler yükselen, makineli tüfeklerle delik deşik edilmiş bayraklar dikili uçsuz bucaksız bir mezarlıktı.

Tiffauges, Spirding gölünü Tirklo gölünden ayıran dar toprak dil boyunca giderek Drosselwalde köyüne vardı. Ona, yolunun sonunda, daha kendisinin de ne olduğunu bilmediği, ama yaşamını değiştirecek kadar önemli bir amacın varlığını muştulayan bir önseziyle ilerliyordu. Tarihi yapan büyük makinenin boğuk solukları Stalingrad'dan bu yana yerin derinliklerini yeniden sarsmaya başlamıştı. Tiffauges birinin kendisiyle ilgilendiğini, onu yönlendirdiğini, yönettiğini hissediyor ve buna kaygılı bir mutlulukla boyun eğiyordu. Schlangenfliess, Yılan Postu gibi son derece çarpıcı bir adı olan küçük bir köyü geçince birden şaşırıp kalakaldı.

Bu dümdüz yörede dev gibi görünen, buzultaşı kayalarından oluşmuş bir tepeciğin üstünde, Kaltenborn'un bir masayı andıran kütlesel görünümü yükseliyordu. Schlangenfliess'ten gelen Tiffauges, kalenin dik yamaçlarla çevrili burnun tepesindeki güney cephesini görüyordu yalnızca. Yapı, tepeciğin görünümüyle uyum içindeydi ve taşları pas tutmuş, üstünde çıkma mazgalları bulunan, destek duvarının sivri köşesi boşluğa doğru uzanan muazzam bir kulenin üstünde bir gemi pruvası gibi bitiyordu. Tiffauges, yanları korumak için düzenli aralıklarla ağır payandalar ve sivri gözetleme ve barınma kuleleriyle donatılmış duvarın arkasında, iç içe geçmiş gibi görünen büyüklü küçüklü, pencereli, penceresiz birçok çan kulesi, baca, üçgen biçiminde yan duvar, taraça, rüzgârgülü ve çatı görüyordu. Çok sayıda bayrak ve flama da bu görünüme utkusal bir hava katıyordu. Bu yüksek duvarların ardında, dışarıyla ilişkisi koparıldığı oranda yoğunlaşan düzenli bir yaşamın gizlendiğinden emin oluşu onda acıyla karışık bir coşku uyandırıyordu.

Atını şatoya doğru kıvrıla kıvrıla çıkan yola sürdü. Şatonun kuzey cephesini ancak tepeye çıkınca görebildi; burada, giriş kapısının önünde geniş ve düz bir alan vardı. Kasketli bir adam burada karları süpürüyordu. Yapıyı düzenli bir biçimde delen dar mazgallar bu cephenin ürkütücü tekdüzeliğini daha da arttırıyorlardı; büyük gürzlerle savunulan, arada sıkışmış kalmış girişi kütleleriyle sanki ezen kaba görünüşlü, sivri çatılı iki yuvarlak kule için de farklı bir şey söylenemezdi. Bu, hantal, kaba saba, çirkin, kırmızımsı ve siyah renklerde, sevinç ve güzellik kavramlarından nasiplerini almamış kişilerce tasarlanmış ve yapılmış bir kale, bir savaş silahıydı. İçerisiyse, bu kaba ve iç karartıcı

ilk görünümün tersine, Tiffauges'un eski duvarların ardında kıpır kıpır kıpırdandığını hissetmiş olduğu gençlere özgü, neşeli bir canlılığı yansıtıyordu. Kiremitleri cilalanmış çatılar modern silahların parıldadıkları taraçalara doğru eğimleniyorlar; gamalı haçlı kırmızı bayrak demetleri kuzey rüzgârının altında şaklayarak dalgalanıyorlar; arada bir de, bir trompetin ya da bir şarkının yankısı kulaklara kadar geliyordu.

Tiffauges, kapının önünü süpüren yaşlı adamla biraz lafladı, sonra ondan bir ağaca bağladığı Mavi-Sakal'a göz kulak olmasını rica etti ve kalenin içine giremediği için, hiç değilse, gelirken görmüş olduğu büyük kulenin destek duvarına kadar gitmek amacıyla sur duvarı boyunca yürümeye başladı. Kolay değildi yaptığı; kale boyunca, dar bir patika çepeçevre kıvrıla kıvrıla gidiyor, ama yol kayalarla ya da duvar çıkıntılarıyla sık sık kesiliyordu; dolayısıyla yamaçtan aşağıya inmek, engeli aşınca da yeniden yukarı tırmanmak gerekiyordu. Ne istediğini, ne aradığını aslında kendisi de bilmiyordu Tiffauges, ama bir şey olmasını da bekliyordu: bir kabullenme, bir doğrulanma, bir onaylanma anlamına gelecek, yazgının imzasını taşıyan herhangi bir şeyin olmasını. Aradığını büyük kulenin payandasının dibinde buldu; oraya ulaşabilmek için inat etmiş, kulenin taş duvarından sarkan sarmaşıklarla geçişi daha da güçleşen bir böğürtlen, mürver, filbahar, taşkıranotu çalılığını aşmak zorunda kalmıştı. Ama bununla da bitmemişti. Payandanın sivri çıkıntısına ulaşınca, bu kez de oraya yığılmış olan yumuşak karları avuçlarıyla temizlemesi gerekmişti. Karları temizledikçe belirmişti Kaltenborn'un yanıtı gözlerinin önünde: burada, payandanın içine açılmış bir çıkıntılı duvarı omuzlarında taşıyan tunçtan bir Atlas heykeli vardı. Sırtında taşıdığı ağırlığın altında iki büklüm olmuş, harcadığı güçle yüzünü buruşturmuş, diz çökmüş bir dev adamdı bu; sakalı dizlerine kadar geliyordu, ensesi dik bir açıyla öne eğilmişti, yukarıya kaldırılmış kollarıysa taşın içine gömülmüşlerdi. Oldukça sıradan bir heykeldi bu ve buram buram son Alman kayzerinin akademici, cafcaflı sanat anlayışı kokuyordu. Koca kuleyi, onunla birlikte de tüm kaleyi taşır görünen bu yontu kuşkusuz oraya oldukça yeni eklenmişti. Ama bitki örtüsü ve kar altında kalarak gözlerden gizlenmiş oluşu, Tiffauges'un da onu bu ulaşılmaz durumdayken bulup ortaya çıkartışı, Fransıza göre bu devin Kaltenborn'un böğrüne yalnızca onun için yerleştirilmiş olduğunun yadsınmaz kanıtıydı.

Schlangenfliess'e geri dönünce köyün *Üç Kılıç* adlı hanında yemeğe oturdu ve bir testi birayı yudumlarken hancıya şato ile sahibi konu-

sunda öğrenmek istediklerini anlattırdı.

Doğu-Prusyalı soylu ailelerin en çok gurur duydukları şeylerin başında kökenlerinin Töton şövalyelerine kadar gitmesi geliyormuş: imparator II.Frederik ile Papa IX. Gregorius, bu uzak eyaleti, buralarda yaşayan putatapar halkları Hıristiyanlaştırsınlar diye vermişler o zamanlar bu şövalyelere. Ama, her Junker ailesinin kendini dindarca bir tutumla adadığı soy kütüğü belirleme girişimlerinde can alıcı bir nokta varmış, bu da her biri keşiş olan, dolayısıyla da bekârlık yemini etmiş Töton şövalyelerinin, mantıksal açıdan, soylarının bulunmaması gerektiğiymiş. Kaltenborn kontlarının tutkularıysa daha da ileri gidiyormuş; bunlar soylarının, Töton şövalyelerinden de önce yaşamış, bunlardan daha cüretli fatihler oldukları kabul edilen Kılıç Taşıyan şövalyelere kadar çıktığını ileri sürmekteymişler. 1197 yılında, Bremen Üniversitesi'nde öğretim üyesi olan Albert d'Apeldom'ca kurulmuş bir dinsel topluluk olan Kılıç Taşıyanlar, Riga piskoposu Albert de Buxhöwden'in istemiyle askeri bir tarikata dönüşmüşler; piskopos bunlara, beyaz giysilerinin sol yanına konan, kırmızı çuhadan yapılmış iki kılıçtan oluşan bir arma vermiş simge olarak. Tam adlarıyla, bu İsa'nın İki Kılıçlı Livonya Şövalyeleri, Töton şövalyelerinin Prusya'ya gelişlerinden otuz yıl önce Livonya'yı, Kurzeme'yi ve Estonya'yı fethetmişler. Ancak, Litvanyalılar ve Ruslarla yaptıkları savaşlar sonunda zayıf düştüklerinden Töton şövalyelerine onlarla birleşmek için bir heyet göndermişler. Bu birleşme, 1236'da Papa'ca onaylanmış ve Viterbe'de, Tötonların Büyük Başkanı Hermann von Salza'nın huzurunda yaşama geçirilmiş. Kılıç Taşıyanlar, özerk bir askeri tarikat olarak kalmalarına ve Livonya'da bir Landmeister bırakmalarına karşın, bundan sonra, kendi yazgılarını Töton şövalyelerinin yazgılarıyla birleştirmişler ama, kendi kökenlerini Tötonlarınkinden çok daha saygın ve onurlu olduğu inancını için için beslemeyi de sürdürmüşler. Von Kaltenborn şatosunun arması, klasik yalınlığı içinde, bu iki kardeş tarikatın öyküsünü yansıtıyormuş. Von Kaltenborn kontları da *tepe bölümü siyah, alt bölümü gümüş rengi, üstünde havaya kazık gibi dikili üç kırmızı kılıç* bulunan bu armayı taşıyorlarmış giysilerinde. Gümüş rengi fon üstündeki üç kırmızı kılıç, Kılıç Taşıyanların iki kılıcı ile Tötonların bunlara eklenen kılıcını simgeliyormuş. Armanın tepesindeki siyah şerit, beyaz ile kırmızı renklere Prusya bayrağındaki üçüncü rengi ekliyormuş. Üç kılıcıysa, diye övüne övüne anlattı hancı, soy bayrağıyla birlikte, gerçek büyüklüklerinden daha da büyük boyda, şa-

tonun doğuya bakan, altında Atlas yontusu olan kulesinin büyük taraçasının korkuluğunda, uçları gökyüzüne doğru yöneltilmiş olarak görebilirsiniz.

Doğu Prusya'daki şatoların en şanlılarından biri olan Kaltenborn şatosu, yüzyılın başlarında, burada oturmayı sürdüren kontların tüm çabalarına, bu eski teknenin yanlarında zamanın açtığı delikleri ellerinden geldiğince tıkatmalarına karşın yıkılmaya yüz tutmuş bir haldeymiş. Şatonun kurtuluşu, bu büyük av bölgesini çok seven II. Wilhelm'in sayesinde olmuş. 1900 yılında, Selestat yakınlarındaki Haut-Königsburg şatosunun Batı'daki geleneksel düşmana karşı bir meydan okuma anlamına gelecek biçimde onarılmasını buyurmuş olan Kayzer, bir başka kalenin de Slav istilacıya karşı, egemenlik dönemini şanına layık biçimde simgeleyecek gibi, imparatorluğunun Doğu'daki sınır taşını oluşturması gerektiğine karar vermiş. Kaltenborn'un 1914 savaşından az önce sonuçlanan onarım çalışmalarını arkeologlar, Haut-Königsburg şatosunu yeni yapılmış, pırıl pırıl dev bir makete dönüştüren onarım çalışmaları kadar aşırı bularak eleştirmişler; iki şatonun onarım sonuçları arasındaki fark, gezi anıları ile mistik düşlerini bu yapıda kaynaştırmış gezgin şövalyelerce yaptırılmış olan Kaltenborn'un, Arap, Vendik ve Alman mimarlık öğeleri bir arada kullanılan Töton mimarlık tarzında olması, ayrıca çağdaş onarımcıların kendi kafalarına göre uygulamalarına da olanak sağlamasıymış.

Yenileşmiş Kaltenborn kalesi, 1933 yılında, bir S.A. şefi olan Joachim Haupt'un dikkatini çekmiş. Haupt, imparatorluk döneminde subay çocuklarının eğitildikleri Plön'deki ünlü okul örnek alınarak kurulacak ve III. Reich'ın gelecekteki seçkinler kadrosunu yetiştirecek askeri okullarla ilgileniyormuş. Genellikle el konulan şatolara ya da manastırlara yerleşen 'Napola'lar - *nationalpolitische Erziehungsanstalten* -, 30 Haziran 1934'teki 'uzun bıçaklar gecesi'nden sonra Haupt'un gözden düşmesine ve S.A.'ların bir uyku dönemine sokulmalarına karşın yıldan yıla artmışlar. Haupt'un başlattığı girişim, kurulmuş olan kırk napolaya Himmler'in adamlarının el koymasını onaylayan S.S. yüksek düzey kişisi Obergruppenführer August Heissmeyer'ce yeniden ele alınarak sürdürülmüş. Kaltenborn napolası, kâğıt üstünde, soyunun son bireyi olan ve kalenin bir kanadında oturan general kont von Kaltenborn'un yönetimindeymiş. Kont, aslında, Prusya geleneğine bağlı, dolayısıyla da III. Reich'ın yarattığı yeni düzenin albenisine oldukça kapalı yaşlı bir adammış. Bavyera ve Avus-

turya'dan Prusya'nın iyiliğine hiçbir bir şey çıkmayacağına olan inancını da koruyormuş. Tarih ve armacılık alanlarında sürdürdüğü araştırmaları da okulun yönetimini gerektiği gibi üstlenmesini engelliyormuş. Napolanın *Kommandeur*'ü unvanı da zaten ona geçmişine duyulan saygı dolayısıyla, bir de kendi şatosunda oturabilmesi için verilmiş; aslında tüm yönetim, Kaltenborn'daki otuz askeri öğretmen, elli görevli ve astsubay ile dört yüz çocuk üzerinde katı bir disiplin kurmuş olan Sturmbannführer S.S. Stefan Raufeisen'in ellerindeymiş.

*

Rominten'e döndüğünde Tiffauges, bir punduna getirip Oberforstermeister'e kendisini çok derinden etkileyen Kaltenborn kalesinden söz açtı. Bu konuşma sırasında, general von Kaltenborn'un Gauleiter Koch'un onuruna düzenlenmiş büyük avda konuklar arasında olduğunu öğrendi, ancak Oberforsmeister'in yaptığı tüm ayrıntılı betimlemelere karşın adamı belleğinde bir türlü canlandıramadı. Buna başına sanki bir felaket çökmüş gibi üzüldü; o günden sonra, kendisine düşen görevleri canla başla yerine getirse de, aklı fikri hep başka yerde oldu, Mazurya taraflarında, içinde tıklım tıkış bir hapislik yaşanan, ama aynı zamanda şarkılar da söylenen o yüksek duvarların çevresinde uçuşup durdu.

Her ay yaptığı gibi o nisanda da *Ausweis*'ini yeniletmek için Goldap'taki belediye binasına giderken, erken gelen ilkbaharın insanın başını döndürecek kadar hoş havası çevredeki her şeye duygusallık katmaktaydı. Tiffauges da kendisini papatyalarla bezenmiş taze otlar kadar, kayın ve fındık ağaçlarının uçuşan yumacıklarını okşayan ve çam dallarından safran rengi bir ersuyu tozunu havaya yayan ılık rüzgârlar kadar iyi yürekli ve zayıf hissediyordu. Yolun sıcacık tozları içinde bir serçenin eşindiğini, iki küçük okul çocuğunun, sırtlarına sümüklüböcek kabukları gibi konmuş çantalarını tokuşturarak kahkahalar içinde itişip kakıştıklarını gördüğünde duygusallıktan neredeyse ağlayacaktı. Gökyüzünü dolduran cıvıltılar, o sabah alışılmışın dışında bir hareketlilik içinde olan belediyenin abus çehreli binasında da süregider gibiydiler. Daha girişte vestiyerdeki tunçtan askılar, üstlerine asılmış rengârenk başlıklar, küçük paltolar, atkılar ve eldivenlerle dikkati çekiyorlardı hemen; yerde de alt alta, üst üste bir yığın her türden çocuk ayakkabısı ve çizmesi vardı; sanki, Doğu-Prusya ormanlarının

tüm Kırmızı Başlıklı Kızları belediyede bir toplantıya gelmiş gibiydiler. Tiffauges, olağanüstü bir ilkbahar tazeliğinde karabiber ve döl yüklü bir kokunun çekimine kendini kaptırarak evlendirme salonuna giden geniş merdiveni çıktı. Meşeden yapılmış oymalı, cafcaflı kapının önünde durdu: koku buradan geliyordu. İçeriden büyük bir kuş kafesinden gelir gibi cıvıltılar duyuluyor, yayılan körpe kokular onu bırakmamacasına sarıp sarmalıyorlardı. Kapının ağır bakır koluna bastırıp içeri girdi.

Gördüğü şey onu şaşkınlıktan sendeletti, kapının kasasına dayanmak zorunda bıraktı: İçeride, çırılçıplak küçük kızlardan oluşan bir küme kıvıl kıvıl kaynaşıyor ve koca salonun duvarlarını örten koyu renk meşe kaplamalara neşe katıyordu. Kimileri, derisi yüzülmüş kedi gibi bir deri bir kemikti, kimileriyse bir süt domuzu gibi akça pakça ve tombul; içlerinde evde kalmış kızları andıran uzun boylular, bebekler gibi yusyuvarlak şişkolar da vardı; bu küçücük, daha buluğa ermemiş, ufak sabunlar gibi kaygan bedenlerin üstlerindeki tek giysi, ince ince örülmüş ya da badem kurabiyesi biçiminde kulaklarının üstünde kıvrılmış ya da kırılacakmış gibi duran kürek kemiklerinin üstünde özgürce dalgalanmaya bırakılmış saçlarıydı. İçeri girişini kimse fark etmemişti; ancak tümüyle kapalı bir ortamın sağlayabileceği yoğunluğu çevreye yeniden verebilmek amacıyla kapıyı arkasından yavaşça kapattı. Günün başından beri izlediği ve burada doğuş halindeki arılığıyla ele geçirdiği bu tadına doyum olmaz ten ve et kokusuyla ciğerlerini doldurarak gözlerini yarı kapattı; kocaman elleri, Doğu-Prusya'nın bu son bağışını, bütün bu ılık ve elegelmez yiyeceği toplamak ister gibi istemdışı bir hareketle ileriye doğru uzatılmışlardı.

— Sizin burada işiniz yok. Hemen dışarı çıkın!

Bembeyaz ve dapdar bir hastabakıcı giysisine bürünmüş, ciddi ve düzgün yüzlü bir Germania tanrıçası onu bakışlarıyla kurşun yağmuruna tutuyordu. Tiffauges bir çekilme harekâtına başladı ve çaresiz, geri geri giderek kapıyı açtı.

— Kim soktu sizi buraya?

— Koku, diye kekeledi. Küçük kızların tenlerinin inciçiçeği gibi koktuğunu bilmiyordum...

Ausweis'ine onay damgasını vuran memur açıkladı ona bu hoş toplanmanın nedenini. Her yıl 19 Nisan'da, on yaşındaki bütün çocuklar, Hitler Gençliği bünyesine alınmadan önce, bir sağlık kurulundan geçiyorlardı.

— Erkek çocuklar da, diye ekledi memur, meydanın karşısındaki belediye tiyatrosundalar.

— Niçin özellikle 19 Nisan'da yapılıyor? diye sordu Tiffauges öğrenmek için.

Adamcağız ona kulaklarına inanamıyormuş gibi baktı.

— Ayın 20'sinin Führer'imizin doğum günü olduğunu bilmiyor musunuz, dedi ve işaret parmağıyla Adolf Hitler'in duvarda, başının üzerindeki çatık kaşlı çok renklendirilmiş bir resmini göstererek ekledi: her yıl Alman ulusu doğum günü armağanı olarak ona tüm bir kuşak çocuk sunar!

Rominten'e dönmek üzere yola koyulduğunda, Tiffauges'un gözünde büyük avcı, düzenlediği tüm sürek avlarına, gerçekleştirdiği tüm kıyımlara, av sonrası verdiği şölenlere, dışkıbilim ve erkeklik organı alanlarındaki tüm bilgisine ve tenoburluğuna karşın, ninelerin uydurdukları türden masallardan çıkmış yöresel, ufacık bir dev düzeyine inmişti. Doğum günü için kullarından kendisine yapılabilecek en eksiksiz bağışın yapılmasını, tenlerini tek tek yoğurarak toplarına adayacağı, ölüme göndereceği on yaşında beş yüz bin kız çocuk ile beş yüz bin erkek çocuğun kendisine kurban kılığında verilmesini, yani çırılçıplak verilmesini isteyen Rastenburg'un tenobur devi onu gölgede bırakmıştı.

*

Stalingrad'dan ve Goebbels'in Sportpalast'ta tüm Alman halkını topyekûn savaşa çağıran söylevinden sonra, hava Rominten'de de ağırlaşmıştı. Silah altına çağırılanların ayrılmaları boşluklar yaratmıştı. Av ve sofra zevkleri giderek daha az, doğuda kızıllaşmaya başlayan ve artık dışında kalınabilineceğinden pek emin olunamayan büyük boğazlaşma daha çok düşünülür olmuştu. Hava bombardımanları yavaş yavaş kaygı verici olmaya başlıyorlardı; zırhlı tren, hava saldırılarına karşı sığınağı bulunmayan köşke oranla daha güvenceli olduğundan, Göring Koruma Alanı'na daha seyrek geliyordu.

Bir gün, Oberforstmeister Tiffauges'a, çalışanların sayısını en aza indirmesi gerektiğini, bu yüzden de onu Moorhof'taki Stammlager'in Arbeitseinsatz'ının emrine vermek zorunda kalacağını söyledi. Ama, onun gitmek istediği özel bir yer varsa, Reich'ın ikinci adamına yakınlıkları sayesinde bunu da sağlayabileceğini umuyordu. Tiffauges'un

aklına o zaman, general von Kaltenborn'un da çağrılı olduğu ocak ayındaki av ile dönüş yolunda kaleye yaptığı kısa gezi geldi ve napolaya şoför ya da seyis olarak atanmasının yapılıp yapılamayacağını sordu. Neredeyse hiç konuşmayan, her şeyi oluruna bırakan elulağının bu kadar açık bir istekte bulunması Oberforstmeister'ı şaşırttı:

— Son günlerde silah altına almalarda görülen yoğunluk düşünülürse, Reich'ın ikinci adamının tavsiye ettiği, üstelik de askere alınması söz konusu olmayan birini napola yönetiminin elinden kaçıracağını hiç sanmam, dedi. Bu işi telefonla hallederim.

On beş gün sonra, Kaltenborn'a yol izin belgesi hazırlanmış olan Tiffauges, o da napolada görevlendirilmiş olan Mavi-Sakal'la birlikte Rominten'den ayrılıyordu.

V
Kaltenborn'un tenobur devi

Nazlanma körpe oğlan çocuğu, gel benimle.
Goethe.

Kızılımsı kütlesi ufku kapatan şatonun çevresinde karman çorman toplanmış bir yığın yapı, surların içindeki dört hektarlık alanda küçük, kapalı ve yoğun bir yerleşim birimi oluşturuyordu. Giriş kapısının iki yanındaki kulelerden biri araç-gereç deposu olarak kullanılıyordu, ötekiyse kapıcı ile karısının eviydi. Girişten ön avluya kadar giden bir tür yol boyunca karmakarışık bir biçimde birbiri ardı sıra üstü kapalı bir at eğitim alanı ile ahırlar, iki beden eğitimi salonu, revir, otomobiller için bir garaj ile tamirhane, bir kayıkhane, küçük bir kâhyalık binası, dört tenis kortu, küçük bahçeleri içinde iki villa, bir futbol alanı, bir basketbol alanı, içine boks ringi de kurulabilen bir tiyatro ve sinema salonu, bir de savaş eğitimine ayrılmış dikdörtgen bir alan vardı. Şatonun hemen yanındaysa, içinde, kafeslerinin yakınından geçen herkesi

bir uluma konseriyle selamlayan doberman cinsi on bir köpeğin bulunduğu tellerle çevrili bir kulübe, silahların ve cephanelerin konulduğu bir korugan, bir jeneratör grubu, bir de hapishane vardı. Duvarların tümü de, düşünme yetisi burada sanki yalnız onlara tanınmışçasına, özlü sözlerle konuşuyor ve haykırıyor; bayraklar ve süs flamalarıyla şakıyorlardı. Beden eğitimi salonlarından biri: *Ne mutlu taş gibi olana*, diyor, öteki de onu Nietzsche'nin şu sözüyle sanki yanıtlıyordu: *Kahramanı yüreğinden kovma.* Bayramların kutlandığı salonun giriş kapısının üstünde Goethe ile Hitler birlikte yer alıyorlardı. Goethe: *Utanılacak olan yere düşmek değil, yerde kalmaktır,* derken Hitler: *Hak dilenilmez. Savaşarak alınır ancak*, diyordu.

Gözleri tartışmaya yer vermeyen bu yazılardan başka şey görmez, duymaz olan Tiffauges, napolada ilk karşılaştığı insanlara pek o kadar dikkat edemedi. İlk önce, askerlik künyesi ile yol izin belgesini inceledikten sonra ondan, içinde dedeleri ile ninelerine kadar uzanan bitmez-tükenmez bir soru-yanıt çizelgesi doldurmasını isteyen bir kırtasiyeci Unterstrumführer'in karşısına çıkarıldı. Adam, işlemler bitince onu, Mavi-Sakal'ın ahırdaki yeri ile kendisinin kalacağı küçük odayı göstermesi için bir Unterscharführer'e teslim etti. Odaya ulaşabilmek için şatonun silah salonundan geçtiler, gittikçe daralan ve dikleşen bir dizi merdivenden çıkıp bir koridora geldiler; tepeden bir sürü küçük pencereyle aydınlatılan koridora napolada görevli S.S. astsubaylarına ayrılmış küçük odaların kapıları açılıyordu.

— Reichmarschall'in tavsiyesiyle atandığınız için Kommandeur'e gelişiniz konusunda bilgi verildi, dedi. Sizi çağırtacak. Unutmazsa tabii, diye de ekledi hoşgörülü bir gülümsemeyle. Ama Alei sizi bekliyor.

Alei, yani Anstalsleiter, Sturmbannführer Stefan Raufeisen'di. Kafatası, ırkçı kuramcıların öve öve bitiremedikleri yumurta biçiminde, çenesi içeriye doğru çekik, gözleri de Alman Frison cinsi sığırların gözleri gibi birbirlerine yakındı. Fransız, şatonun giriş katındaki yönetim odasına girdiğinde, Alei, içine gömülmüş olduğu bir dosyayı incelemeyi uzunca bir süre daha sürdürdü ve tazılarınkini andıran sarı başını dosyadan ancak son sayfayı da çevirdikten sonra lütfen ona doğru kaldırdı. Bir süre hiçbir şey demeden, kurnaz havalarda baktıktan sonra ağzından üç tümce döküldü:

— Yiyecek ve giyecek işleriyle görevli Hauptcharführer Jocham'ın emrine gireceksiniz. Hauptstrumführer rütbesinin üzerindeki tüm

S.S.'lere selam vereceksiniz. Gidebilirsiniz.

Ağızlarından dirhemle laf çıkan bütün bu adamlar ile duvarları geveze yazılarla dolu bütün bu yapıların varoluş nedeni çocukların nerede bulunduklarını keşfe pek meraklı olmayışına Tiffauges kendisi de şaşıyordu. Şurada ya da burada, bir sandalyeye bırakılmış bir boks eldiveni, bir direğe asılmış bir polis başlığı, bir köşede unutulmuş bir meşin top ya da yeşil çimin üstüne karman çorman atılmış eşofmanlar biçiminde yoğunlaşan kale havasının özelliğinden onların varlıklarını kesin olarak duyumsuyordu. Ama onlar ile kendisi arasında şu anda aşılmaz bir engel olduğunun ve bu engelin aşılması için uzun süre beklemesi gerektiğinin fena halde bilincinde oluşu onu sabırlı kılıyordu. Bu engelin, ilk önce, öğrencilerin yanına kimseyi yaklaştırmayan ve kurumun işleyişini sağlayan S.S. görevlilerinden oluştuğunu ve bu engeli aşmanın çok güç olacağını, daha ilk günlerde, *Kara Kıta* subay ve astsubaylarının her biri ötekinden iç karartıcı üniformalarının üstündeki rütbeleri ayırt etmeyi sağlayan ufacık göstergeleri bellemeye başladığında içi burkularak anladı.

Sıradan bir S.S.-Mann'ın yaka armasında hiçbir süsleme olmadığını, ancak Sturmmann'da (1.sınıf er) bir şerit; Rottenführer'de (onbaşı) iki şerit; Unterscharführer'de (üstonbaşı) bir yıldız; Scharführer'de (çavuş) bir şerit, bir yıldız; Oberscharführer'de (başçavuş) iki yıldız; Hauptstrumführer'de (kıdemli başçavuş) iki yıldız, bir şerit; Unterstrumführer'de (asteğmen) üç yıldız; Oberstrumführer'de (teğmen) üç yıldız, bir şerit; Hauptstrumführer'de (yüzbaşı) üç yıldız, iki şerit; Strumbannführer'de (binbaşı) dört yıldız; Oberstrumbannführer'de (yarbay) dört yıldız, bir şerit; Standartenführer'de (albay) bir meşe yaprağı; Oberführer'de (tuğgeneral) iki meşe yaprağı; Brigadeführer'de (tümgeneral) iki meşe yaprağı, bir yıldız; Gruppenführer'de (korgeneral) üç meşe yaprağı; Obergruppenführer'de de (orgeneral) üç meşe yaprağı, bir yıldız olduğunu bellemek zorundaydı. Yalnızca Reichführer S.S.'in - Heinrich Himmler'in - üniformasında bir meşe yaprağını çevreleyen meşe dallarından oluşan bir taçlı arma vardı.

Armalara oranla daha az çeşitlilik göstermelerine karşın apoletler de karıştırılmayacak gibi değildi. Bunlar, Hauptsturmführer'e kadar altı sıralı bir gümüş telle süslenmişlerdi. Hauptsturmführer'den Standertenführer'e kadar bu teller üç kat artarak tek bir örgü oluşturuyorlardı. Bu örgü Standartenführer'den sonra ikili oluyordu.

Yiyecek ve giyecek işlerinden sorumlu Hauptscharführer Jocham,

kokuları birbirine karıştığı için nitelikleri tam anlaşılamayan hububat çuvalları, sığır eti kutuları, jambonlar, Hollanda peynirleri, reçel kavanozlarıyla, ayrıca dizi dizi battaniyeler, giysi denkleri, hatta gazlı bez rulolarıyla tıklım tıklım dolu ve bu kısıtlama döneminde Ali Baba'nın mağarası kadar varsıl görünen karmakarışık bir yığının üzerinde egemenliğini kurmuş, kırmızı suratlı şişko bir adamdı. Çalışır durumdaki iki arabadan biri Kommandeur'e, ötekiyse Alei'ye ayrılmış olduğundan Tiffauges'a, erzak alışverişi için, iki atın çektiği, yanlarına korkuluklar takılabilen, kemerli bir düzenek sayesinde üstü de örtüyle kapatılabilen dört tekerlekli bir araba verdiler.

Moorhof'tan beri yapmayı öğrendiği işlere daha kırsal olanaklarla ve yaptığı işe daha derin bir anlam vererek yeniden başladı. Çocukların gereksinmelerini sağlamak için çalıştığını aklından hiç çıkarmıyor ve bu besin sağlayıcı *pater nutritor* rolünü, kendi tenobur devlik eğiliminin hoş bir tersyüz edilişi olarak algılıyordu. Pencereleri küçük ve demirden kafesli, kokular içindeki yiyecek, giyecek deposuna arabasını boşaltırken, kolları arasında sıkı sıkı tuttuğu ya da omzundan sallandırdığı domuzyağlarının, un çuvallarının, tereyağların gizli bir simyacılık işlemiyle az sonra şarkılara, hareketlere, çocuk tenine ve dışkısına dönüşeceklerini düşünerek zevkleniyordu. İşi, böylece, yeni bir tür taşıma anlamı kazanıyordu; kuşkusuz türevsel ve dolaylı bir taşımaydı bu, ama daha iyisine ulaşıncaya kadar hiç de küçümsenmeyecek bir olaydı.

*

Sayıları dört yüz olan öğrenciler - bunlara *Jungmann'lar* deniyordu - yüzer kişilik dört takıma ayrılmışlardı; her takımın başında bir yüzlük takımbaşı (*Hundertschaftführer*) vardı; S.S. subayı ya da astsubayı olan erişkin bir eğitmen de ona yardımcılık yapıyordu. Yüzlük takımlardan her biri otuz kadar Jungmann'dan oluşan üç kola (Züge) ayrılıyordu; kollar da kendi içlerinde her biri onar kişilik kümelere (*Gruppen*) bölünüyorlardı. Her kol bir *Zugführer*'in, her kümeyse bir *Gruppenführer*'in komutasındaydı. Her kümenin yemekhanede kendi masası vardı; yatakhanesi de ayrıydı.

"Bundan böyle", demişti Hitler 1935'teki Reichsparteitag söylevinde, "Alman genci bir okuldan bir okula yüksele yüksele büyüyecektir. Onu, daha küçücük bir çocukken ele alıp emeklilik çağına kadar bir

daha bırakmayacağız. Hiç kimse, yaşamının herhangi bir döneminde kendi haline bırakıldığını söyleyemeyecektir".[7] Oysa, - nitelikli görevli yetersizliğinden - on yaşın altındaki çocuklar daha bu çevrimin içine alınamamışlardı. Ama bu yaşa gelir gelmez, kız çocukları *Jungmädelbund*'a, oğlan çocuklarıysa *Jungwolk*'a giriyorlardı. On dört yaşına gelince, kızlar *Bund Deutscher Mädel*'e (B.D.M.), oğlanlarsa *Hitler Jugend*'e (H.J.) alınıyorlardı. Burada on sekiz yaşına kadar kalıyorlar, ondan sonra Çalışma Hizmeti'ne (*Arbeitsdienst*), daha sonra da Wehrmacht'a geçiyorlardı.

Napoladaki Jungmann'larsa daha sürekli ve daha da sıkı bir eğitimden geçmek zorundaydılar. Bunlar, on iki yaşında napolaya alınıyor, okuldan on sekiz yaşında, hem geleneksel okul eğitimi hem de yoğun bir askerlik eğitimi aldıktan sonra çıkıyorlardı. Bu askerlik eğitimi, kendi seçimlerine göre, kara ordusu, Luftwaffe, deniz kuvvetleri ya da Waffen-S.S.'lerle ilgili konularda veriliyordu. Jungmann'ların yarıdan fazlasının gönlünde Waffen-S.S.'ler yatıyordu.[8] Napolaya alınmak için iki yol vardı: adayların doğrudan başvuruları ile köy okullarından yapılan seçimler. Doğrudan başvuranların sayısı, hiç kuşku yok ki, toplamı kırkı geçmeyen napolaları doldurmaya yetecek kadardı, ancak böyle yapıldığında, kentlerdeki varsıl aile çevreleri ile subayların ya da parti görevlilerinin oğullarından pek başkası giremeyecekti bu okullara, oysa Reich'ın halkçı felsefesi toplumun alt kesimlerine açılmayı öngörüyordu. Esnaf, işçi ve köylü çocuklarının da bu okullarda uygun oranlarda varlığını gösteren istatistikler yapılması gerekiyordu. Bu amaçla, köy okullarındaki öğretmenlerden, aday olabilecek nitelikte gördükleri çocukları gezici bir kurula bildirmeleri istenmişti. Merkezlerde toplanan bu çocuklar önce ırk ve dış görünüş açılarından sıkı bir elemeden, sonra da bedensel ve zihinsel testlerden geçiriliyorlardı. Gözlüklüler daha baştan elenmiş sayılıyorlardı. Okula alma yönergesinde bıkıp usanmadan yinelenen temel nitelik *Draufgängertum*'du: yani çocuk her şeyden önce gözü pek olmalıydı ya da başka bir anlatımla, çocukta yaşamı sürdürme içgüdüsünün yok denecek kadar az olması isteniyordu. Kimi sınamalar, örneğin, yüzme bilinsin bilinmesin on metre yükseklikten suya atlamak; görülmez bir tuzak haline getirilmiş hendekler, sivri çubuklarla donanmış geçitler, su birikintileri, gibi engelleri aşmak; bir yapının ikinci katından daha büyük çocukların gerdikleri bir battaniyeye atlamak ya da daha beteri, kendilerinin birkaç saniye içinde kazdıkları bir çukura girip çömelerek palet palete

ilerleyen bir tank dizisinin altından geçmek, Draufgängertum niteliği olmayan adaylar için açıkça intihar demekti. Bunun yanında, zekâ düzeyinin de ortanın çok üzerinde olması için eleme oldukça sıkı tutuluyordu, ancak savaş napoladaki askerlik dışı eğitimin saygınlığına büyük bir darbe vurmuştu. Cephede göreve çağrılmalar, hepsi de S.S. subayı kökenli olan eğitmenlerin sayısını giderek azaltıyordu; Tiffauges da, gelişinden kısa bir süre sonra, Kaltenborn'da bilimsel ve yazınsal eğitimi sona erdiren bir değişikliğe, eğitmen subayların yerine asker olmayan öğretmenlerin getirilişine tanık oldu. Subayların kitleler halinde gidişlerinden doğan boşluğu doldurmak için apar topar sağlanan bu emekli ilk ve ortaöğretim öğretmenlerinin iyi niyetleri ve bilgileri, bu her yeri silahlarla ve ölüm üzerine yitirttiği özdeyişlerle dolu kalede, asker olmayışlarının öğrencilerin gözünde yitirttiği saygınlığı onlara kazandıracak nitelikte değildi. Hepsi belli bir yaşın üzerinde olan, bir zamanlar verdikleri dersler şimdi savaş içinde gülünçleşen, üniformasız oldukları için önemsenmeyen, napoların deli fişek ritmine bir türlü uyum sağlayamayan bu insanlar - içlerinde bir Grekçe öğretmeni ile bir Latince öğretmeni bile vardı - alaya alınıyorlar, yuhalanıyorlar, bezdiriliyorlardı. Hepsi tek tek ortadan kayboldular, bir tek Königsberg Stift'inde Protestan Tanrıbilim derslerini izlemiş, en berbat hakaretlere aldırmayan, inatla direnen ve sonunda bu yabanıl çocuklar kafesinde kendine bir yer edinen papaz adayı Schneiderhan kaldı.

Güne saat altı kırk beşte küçük yatakhanelerin koridorlarında kudurmuşçasına çalan elektrikli zillerle başlanıyordu. O an merdivenlerde ve sabah görüşü yapılan büyük avluda bir kırmızı eşofmanlar koşuşturmasıdır başlıyordu. Bu arada, her yüz kişilik takımın beş dakika süreyle girdiği duşlar, bir cadının mutfağı gibi tütüyorlardı. Saat sekizde herkes bayrağı selamlamak için (*Flaggenparade*) üniformalı olarak giriş kapısının önündeki büyük alanda toplanıyordu. Sonra dağılınıyor ve öğrenciler kendilerini kahve demeye bin şahit isteyen bir sıvı ile iki dilim kuru ekmeğin beklediği yemekhaneye saldırıyorlardı. Bundan sonra, takımları ders ya da etüt için sınıflara, spor alanlarına, beden eğitimi salonlarına; ya da at binme, kürek çekme çalışmalarının yapıldığı kırsal alanlar ile çevredeki göllere; ya da silah kullanma becerilerini geliştirmek için atış standları ile malzemelerin korunduğu işliklere dağıtan inceden inceye düşünülerek hazırlanmış bir çark dönmeye başlıyordu.

Tiffauges, bu hantal makinenin çalışmasını dikkatle gözlemliyordu. Çok sert bir disiplin uygulandığından, öğrenciler de büyük bir özenle seçildikleri için çark gacırdamadan, trompet, fifre, davul, özellikle de rap rap çizme sesleriyle tam hızla dönüyordu. Tiffauges'u en çok etkileyen şey de, her an duyuluveren ve kalenin bir yerinden ya da yakınlarda bir yerlerden birbirlerini yanıtlarmışçasına söylenen, sert ama duru seslerden oluşan, içlerinden güç fışkıran ezgilerdi. Bütün bedenler ile bütün yüreklerin aynı davanın hizmetinde oldukları bu çocuk öğütme değirmeninde günün birinde kendi yerini bulup bulamayacağını merak ediyordu. Makinenin çarklarının dönüşündeki yetkinlik ile bu çarkları harekete geçiren muazzam güç onu hep dışarıda tutacak gibi görünüyodu; ama o, en yetkin düzende bile dişlilerin arasına bir kum taneciğinin girebileceğini, ayrıca yazgının onun hesabına çalıştığını biliyordu.

Katılmaya can attığı napolanın çetin, zorlu yaşamının dışında tutulduğu bu dönemde, kaledeki küçük evlerden birinde oturan, revirden sorumlu *Heimmutter* Frau Emilie Netta'nın yanında bir tür barınak bulmuştu kendine. 1940'ta kocası savaşta öldüğünden beri dul olan bu kadının üç oğlu vardı; bunlardan ikisi Rus cephesinde dövüşüyordu; en küçükleriyse napolada Jungmann'dı. Yüklendiği görev gereği olmaktan çok Kaltenborn'da yerleşmiş bir tür gelenek uyarınca, isteyen herkes iznini filan almadan, hatta bir gerekçe bile göstermeden, revirde olsun, evinde olsun, gelip onun yanına girebiliyordu; Frau Netta'nın kapısı herkese her zaman açıktı. Tiffauges, kısa sürede onun tuğla duvarlı ve sıcak mı sıcak, mis gibi cila ve kırmızı lahana kokan mutfağını keşfetti. Canı istediğinde gidip orada bir köşeye oturup uzun süre öyle hareketsiz ve sessiz kalıyor, zamanın sarkaçlı duvar saatinin çalışmasına ve ocağın ateşindeki tencerenin pişme ritmine uyarak akıp gidişini dinliyordu. Kimi kez bir çocuk içeriye fırtına gibi dalıyor, sorununu hazımsızlık, yırtılmış bir giysi, hemen yazılması gereken bir mektup, haksız yere alınmış can sıkıcı bir ceza - hararetli hararetli anlatıyor ve çözümünü sağlayıp gidiyordu. Kaledeki tek kadın olan Frau Netta'nın bu çevrede Jungmann'ların oluşturdukları küçük topluluğu da aşan bir etki alanı vardı. Astsubaylar ve subaylar da onun kararlarına uyuyorlardı; herkes, Alei'nin bile onunla doğrudan çatışmak istemeyeceğinden emindi. Kâhya Jocham da, bu nedenle, Frau Netta'nın yanında geçirdiği zaman için Fransıza serzenişte bulunmayı düşünmedi.

Tiffauges giderek, her şeyiyle savaş eksenine oturtulmuş, her karışından insan sevgisinin köküne kibrit suyu döken bir yaklaşım yükselen bu yerleşim biriminde bir kadının - özellikle de bu kadının - ne işi olduğunu merak etmeye başladı. Emilie Netta da, kocası gibi Slav kökenliydi. Her şeyin ırk süzgecinden geçirildiği üst düzey çevrelerde aleyhine olacak kısa boyu ile genellikle bir başörtüsü içine hapsettiği koyu renk saçları, burada, onun bir özelliği sayılıyorlardı; bu da Frau Netta'nın Kaltenborn'daki ayrıcalıklı yerinin başka bir kanıtıydı. Onun napolanın ideolojisini paylaşıp paylaşmadığını Tiffauges bir türlü anlayamadı sözlerinden. Ama davranışları, onun, bütün varlığıyla buranın bir parçası olduğunu gösteriyorlardı. Oysa o, bitkiler, hayvanlar, göller ve ormanlar üzerine içinde doğuştan var olduğu sezilen bilgisiyle - bu yüzden mantar toplama seferlerinin başında her zaman o oluyordu -, revirde gösterdiği içgüdüsel bakıcılık ve iyileştiricilik yetenekleriyle, yaşamın en somut yanına kök salmış gibiydi. Tiffauges'un bunu anlamaya başlaması için, Frau Netta'nın cephedeki oğullarından birinin, Harkov kentinin General Koniev komutasındaki ordularca geri alınışı sırasında kaybolduğu haberinin geldiği güne kadar beklemesi gerekti. Alnının kötü yazısı, Frau Netta oğlunun ölüm haberini veren, yalancı umutlar, gülünç şan ve şeref palavraları dolu mektubu okurken onun kadının yanında olmasını istemişti. Kadın hiçbir heyecan belirtisi göstermedi. Yalnızca, hareketleri biraz daha ağırlaştı, bakışı biraz daha sabitleşti. Tiffauges'un onu dikkatle izlediğinin farkında olduğu için de, sonunda, ezberlenmiş bir dua mırıldanır gibi, tınısız bir sesle:

— Yaşam ve ölüm, ikisi de aynı şey, dedi. Ölümden nefret eden ya da korkan, yaşamdan da nefret eder ya da korkar. Tükenmez bir yaşam çeşmesi olduğu için doğa her anın boğazlandığı bir yerden, büyük bir mezarlıktan başka bir şey değildir. Franzi şu an herhalde ölmüştür. Ya da bir tutsak kampında ölecek. Metin olmak gerek. Çocuğunu taşıyan kadın onun yasını da taşımak zorundadır.

Konuşması, içeriye doluşup çevresini saran ve hep bir ağızdan konuşan bir küme Jungmann'ca kesildi; o da, acısını belli etmeden, ondan beklenen şeyleri yaptı, ondan beklenen sözleri söyledi.

*

Şatonun sağ kanadında, birinci kattaki üç oda, Ahnenerbe derneğince görevli olarak gönderilmiş olan Sturmbannführer Profesör Doktor

Otto Blättchen'e ayrılmıştı. Küçük ve sivri kapkara sakallı, yumuşak bakışlı kocaman gözlü, çinmürekkebiyle çizilmişe benzer yılan gibi kıvrılan kaşlı, koyu esmer kafalı bu beyaz gömlekli Mefistofeles, sanki S.S.'lerin laboratuvarda üretilmiş ender rastlanacak bir türüydü. Bir yıl önce, Strasbourg Üniversitesi Anatomi Kürsüsü Başkanı Profesör August Hirt ona, Ahnenerbe içinde gerçekleştirmesini istediği son derece nazik bir görev verdiğinden beri mesleğinde hızla yükselmeye başlamıştı. Üst düzey devlet yöneticileri, yeryüzündeki tüm kötülüklerin tek nedeni olarak Yahudiler ile Bolşevikleri gördükleri için, bunların ortak kökenlerinin bir Yahudi-Bolşevik ırkında belirlenmesinin ilginç olacağını düşünmüşlerdi. Bunun üzerine de Blättchen, hem Yahudi hem de halk komiseri olan örnekler toplamak üzere Reich'ın sınırları içindeki Rus tutsak kamplarında görevlendirilmişti; ancak tüm halk komiserlerinin tutsak edilir edilmez öldürülmeleri için Wehrmacht'a emir verilmiş olduğundan çelişkili bir görevdi bu.

Bütün bir kış boyunca kimse bir daha Otto Blättchen'in adını duymadı, ama Paskalya yortusu öncesi Ahnenerbe yöneticilerine, birden yüz elliye kadar numaralanmış ve üstlerinde *Homo Judaeus Bolchevicus* yazılı etiketler bulunan yüz elli cam kavanoz ulaştı. Adamlar şaşırmışlardı. Her kavanozda, formik aldehit içinde yüzen son derece iyi korunmuş bir insan başı vardı.[9]

Bu başarısı sayesinde, Profesör Doktor Otto Blättchen, Sturmbannführer yıldızlarını almakla kalmamış, tüm Doğu topraklarının - Doğu-Prusya, Polonya ve S.S.C.B.'nin işgal altındaki bölgelerinin de - en yetkin uzmanı sıfatını kazanmıştı; bunun üzerine, Ahnenerbe de onu Kaltenborn'a sürekli olarak atamıştı; burada, adayları seçme kuruluna başkanlık ediyordu ya da ettiğini sanıyordu. Çünkü çok geçmeden Tiffauges, Blättchen ile Alei arasında açık bir sürtüşme olduğunu görmüştü. Raufeisen ırkbilimciyi aklı karmakarışık, asalak bir şarlatan olarak görüyor, Blättchen de Alei'ye bilgiden nasibini almamış, yontulmamış, küfelik kaba bir asker muamelesi yapıyordu; ama ikisi de S.S. düzeninde aynı rütbede olduklarından, birbirlerine katlanmak zorundaydılar. Ne var ki, Alei'nin bir üstünlüğü vardı: napoladaki tüm çalışanlar onun buyruğu altındaydılar; kulesinde tek başına kalmaya itilmiş olan Blättchen'se birinin kendisine yardımını ancak çalışma saatleri dışında, o da bin bir rica ve minnetle sağlayabiliyordu. İşte bu durumda, Fransız tutsağın kendisine çok büyük yardımları olabileceğini keşfetmekte gecikmedi ve onu, görevinin dışında kalan zamanlarda

elden geldiğince uzun süre kendisine bağlama yolunu aradı. Tiffauges, en sonunda, *Kaltenborn Irkbilim Merkezi*'ne verilmiş olan üç odanın; Blättchen'in küçük odasının, çalışma odasının, özellikle de beyaz lakeden yapılmış büyük laboratuvarın gediklisi oldu. Laboratuvar, bilinmez bir nedenle yapay mermerden bir havuzla süslenmiş olan ve profesörün içinde büyük bir tutkuyla yüz kadar kırmızı balık beslediği Batı kulesinin taraçasına açılıyordu.

— *Carassius auratus*, öteki adıyla *Cyprinopsis auratus*, dedi profesör parmağını havaya kaldırarak, Tiffauges havuzun yanına ilk kez geldiğinde. Yaratıcı Çin biyolojisinin bir başyapıtıdır, bu küçük yaratıklar. Bunlar, Asyalı barbarlar seçme ve melezleme yoluyla altın balığı üretmeyi becerebildiklerine göre, bize de dünyaya egemen olacak benzersiz insanı, *Homo Aureus*'u, Altın Adam'ı üretme görevi düştüğünü bana anımsatmak için buradalar, Tiffauges; benim amacım da, burada, işte, bana getirilen çocuklarda seçme ve üreme eylemini doğrulayacak altın pulu aramak olacak.

Blättchen için yılın en büyük anı, her zaman oburca bir sabırsızlıkla beklediği yeni toplanmış çocukların Kaltenborn'a gelişleriydi. Kayıt işlemi bittikten az bir süre sonra bütün çocuklar, ırk belgelerinin hazırlanması için ona getiriliyorlardı. Sturmbannführer Profesör Doktor da hemen ölçü pergellerini, solunum ölçme aygıtlarını, renk cetvellerini, renkli ayıraçlarını, mikroskoplarını çıkartıp artık yardımcısı olmuş Tiffauges'la birlikte çocukları tartmaya, ölçmeye, biçmeye, ayarlamaya, etiketlemeye, sınıflandırmaya başlıyordu. R. Martin'in *Lehrbuch der Anthropologie* adlı kitabındaki klasik yüz yirmi veriye kendisi de bir dizi özellik eklemişti ve bundan dolayı da kasım kasım kasılıyordu.

Tiffauges bu sayede saç bakımından insanların düz saçlı, dalgalı saçlı ve kıvırcık saçlı olduklarını; temelde, burgaçlı, kıvrımlı ya da kemer biçimli olmak üzere üç tür deri oluğu bulunduğunu; gövdenin üstüne oranla bacakların kısa ya da uzun oluşlarına göre insanın kısa bacak ya da uzun bacak sayıldığını; başın uzun ya da yassı oluşuna göre uzun kafa ya da kısa kafa; genişliğine göreyse geniş kafa ya da dar kafa diye adlandırıldığını; burnaysa, inceliğine ya da kalınlığına göre yüksek burun ya da basık burun dendiğini öğrendi. Ama Blättchen asıl, ırkın *kan tayfı* diye adlandırmış olduğu şeyi heyecan ve saygı içinde anlatırken şairleşiyordu neredeyse. Landsteiner'in keşfettiği dört kan grubu - A, B, AB ve O - ile bunlara eklenen iki Rhesus -

pozitif ve negatif - ona sonsuz ayırtılı bileşimler yaratmanın kapılarını açıyordu. Toplanan bütün bu veriler, ölçüler, ortalamalar, Blättchen'in çalışmalarında, içeriksiz bir nesnellik içine gömülüp gitmiyorlar, tam tersine, bunların her birini iyiliğin ya da kötülüğün göstergesi yapan, iyilik ve kötülük ilkelerinin karşıtlığı üzerine kurulmuş güçlü bir ahlâk anlayışı, güçlü bir manikeizm sayesinde, içsel bir ivme kazanıyorlardı. Bu nedenle, Blättchen, başın yatay eksenini ölçerken, yuvarlak kafaları, yani brakisefalleri, yumurta biçimindeki kafalardan, yani dolikosefallerden ayırmakla yetinmiyordu. Tiffauges'a, zekânın, gücün, sezginin dolikosefallere özgü üstün yetenekler olduğunu, Fransa'nın başına gelen felaketlerin bu ülkeyi hep Edouard Herriot, Albert Lebrun ya da Edouard Daladier gibi yuvarlak kafaların yönetmiş olmasından kaynaklandığını anlatıyordu; bu arada, gerçeklerden uzaklaşmama kaygısıyla, yuvarlak kafaların en yuvarlak kafalısı olmasına karşın Almanlarla işbirlikçilik yapan iyi Pierre Laval ile dolikosefalliğinden kuşku duyulması olanaksız kötü Léon Blum'un adlarını da saymamazlık etmiyor, ancak bunları kurala aykırı durumlar olarak değerlendiriyordu.[10]

Dolayısıyla, Blättchen'in insanbilimsel çizelgelerinin, her biri kesin bir kusur sayılan lanetlenmiş nitelik tanımlamaları içermesi doğaldı. Örneğin, çocuklarda erişkinlerden daha iyi görülebilen, bedenin kutsal bölgesinde rastlanan morumsu bir benek olan 'Moğol lekesi' bu lanetli niteliklerden biriydi. Sarı ve siyah ırklarda sık görülen, beyazlardaysa pek rastlanmayan bu leke, ırk kuramcılarına göre yüz kızartıcı bir damgaydı ve şeytanın izi gibiydi. Sami ırkından gelenlerin altı sayısı biçimindeki burunları; Kızılderililerin, maymunlarınkileri andıran tutma yetenekli ayakları; başlarının arkası ense çizgileriyle aynı dikey doğrultuyu izleyen Balkanlar'daki Dinar bölgesi toplulukları ile Ermeni toplulukların içeri çekilmiş artkafaları; Pigme ırklarının özelliği olan kemer biçiminde parmak izleri; göçebe, Çingene ya da Yahudi halklarda daha sık görülen aglütinojen B grubu kan da aynı nitelikteydi.

Ne var ki, cebir formüllerine girebilecek özellikteki bütün bu sayısal verilerin varlığına karşın, Blättchen, incelediği örneğe kimi kez içinden geldiğince, herhangi bir kanıt ya da deneyle doğrulanmayan, ama genelde hiç şaşmayan sezgisel, içgüdüsel yaklaşımıyla da eğiliyordu. Kapkara gözleriyle çocukların hareketlerini, yüzlerindeki anlatımları, genel davranışlarını inceden inceye gözlemliyor ve bu incele-

me sonunda da, her zaman, yanılmaz kesin sonuçlara ulaşıyordu. Ama en başarılı olduğu konu ırkları kokularıyla algılamaydı; her ırkın kendisine özgü bir kokusu olduğunu söylüyor, ter ve yağ bezlerinin salgıladıkları uçucu alkaliler ile yağ asitlerinden zencileri, sarı ırktan olanları, Yahudileri ya da Kuzeylileri tanıyacağını ileri sürüyordu.

Tiffauges, bir yandan Blättchen'i dinler ve kendisine fırlatıp atar gibi söylediği sayıları not ederken, bir yandan da, dinamometreyi ya da Broca pergelini birlikte kullanırlarken, onu inceliyor, sonuçları kaydediyor, düşünüyordu. S.S.'ten kuşkusuz müthiş tiksiniyordu. Ama, napolayı - disipliniyle, üniformalarıyla, hançereleri yırtarcasına söylenen marşlarıyla onun anarşist eğilimlerine, inançlarına tümüyle karşıt da olsa -, körpe ve masum tenleri egemenliği altına sokacak ve yüceltecek bir mekanizma olarak gördüğü için, ona her alanda ödün vermek zorunda kalıyordu. Blättchen'in sürekli olarak sadizmin ve suçun sınırlarında dolaşan manyakça bilgisi yüzünden, bu kabullenme de, bu yüceltme de zaman zaman doruk noktalarına varıyorlardı, ama büyük avcı sayesinde erkeklik organı konusuyla; Pressmar sayesindeyse binicilik kuramları alanıyla kurduğu yakın ilişki Fransızın ses çıkarmadan sabretmesini sağlıyordu. Evrimindeki tutarlılık, özellikle de geyiklerden ve atlardan çocuklara geçerek gerçekleştirdiği atılım da genel yönelimi doğrultusunda ilerlemekte olduğunu gösteriyordu. Şimdi yapması gereken şey, Rominten'de nasıl en umulmadık bir biçimde tümüyle Tiffauges'ca meyveler toplamışsa, burada da, içinde bulunduğu durumdan daha güçlü bir konuma geçmek ve bir yolunu bulup Blättchen'in yetkisini ele geçirerek bunu kendi amacı yönünde kullanmak olacaktı. Blättchen'in çalışmalarına bir süre için bu koşullarda katılmak durumundaydı, ama S.S. doktorun, eninde sonunda, yerini ona bırakmak üzere ortalıktan kaybolacak geçici bir simge olduğuna kesinlikle inanıyordu.

Savaşın başından beri ilk kez biraz boş zaman ve rahatça bir ortam bulduğundan, bir okul defteri satın aldı ve bu ruh hali içinde *Ürkünç Yazılar*'ına yeniden başladı.

*

Ü.Y. Bu sabah şilte teslim almak için Johannisburg'taydım. Nedenini bilmiyorum, Adolf-Hitlerstrasse'de ordu birliklerinin büyük geçit töreni. Kalabalık. Kalabalığın üniformalı - yani bir örnek-

leştirilmiş, türdeşleştirilmiş, aynı kumaşın, aynı meşinin, aynı demirin içine sokulmuş - olan yarısı 'uygun adım' - yani aynı yürüyüş biçimiyle, yolun üstünde feldgrau halkalarını art arda yayan dev bir kırkayak gibi - ilerliyor. Bu kalabalık, milyonlarca Almanı yoğurup bunlardan, Wehrmacht'ı, karşısında kimsenin duramadığı, uyurgezere benzer bu koca yaratığı oluşturan değişimin çok başarılı bir örneği. Koca yaratığın içinde sarmaladığı bireyler, - bir balinanın midesindeki sardalye sürüleri gibi - şimdiden birbirlerine bitişmişler, yapışmışlar, hazmedilmek üzereler.

Bu olgu, kalabalığın öteki yarısında, düzensiz ve çok renkli bir biçimde kaldırımlarda, ağaç altlarında karman çorman toplanmış asker olmayan öteki yarısında daha başlangıç aşamasında. Yine de, koca yeşil yılanın hazım salgısı, güçlü dalgalar halinde, geçici özgürlüklerini hâlâ koruyan bu küçük yaratıklara kadar da ulaşmakta. Bu hüzünlü ve yinelene yinelene belleğe yerleşen müzik, ilerleyen birliklerin rap rap ayak sesleri, aynı dalgalanma hareketiyle düzenli olarak inip kalkan yürüyüş kolları, rüzgârın altında birbirlerini ipeksi ipeksi okşayan gamalı haçlı bayraklar; büyüleyerek göz boyayıp dolduruşa getirmeyi amaçlayan bu törensellik insanların sinir sistemlerini derinliğine etkiliyor, özgür karar verme yetilerini felce uğratıyordu. Adına vatanseverlik denen doyumsuz ve zehirli bir büyü aracılığıyla ölümcül bir uyuşuklukla içleri gıcıklanıyor, gözleri yaşarıyor, hareketsiz kalıyorlardı. *Ein Volk, ein Reich, ein Führer.*

Ne var ki, Reich'ın tek bir parçadan oluşan kütlesinde şimdiden geniş çatlaklar oluşmuş; dönüş yolumda karşılaştığım umulmadık bir olay bunun neredeyse gülünç bir kanıtını serdi gözlerimin önüne. Spirding gölünün kıyısına oturtulmuş bir oyuncağı andıran Seegutten adlı küçücük bir köyde oldu. Buradaki bir çiftçiden altı çuval patates alacaktım. Ama herifçioğlu güçlük çıkarmaya başladı, el koyma belgesinin belediyede damgalatılmasını istedi. Tamam. Belediye, bugünün neoklasik tarzında yeni yapılmış küçük bir yapı. Arabamın atını yularından bağlayıp giriş merdivenlerine doğru yapının duvarı boyunca yürüyordum. Birden açık kapıdan gelen ve son derece bozuk bir Almancayla sağa sola bağırıp çağıran, zart zurt eden tanıdık bir ses duydum. Durup dinledim.

— Kabul, trenler ne zaman kalkabiliyorlarsa o zaman kalkı-

yorlar, benzin yok hiçbir yerde, buharlı otobüs de arızalı, diye ateş püskürüyordu ses. Ama bütün bunlar önceden bilinmeyen şeyler değil ki! Siz, cephedeki askerler, bizleri cephe gerisinde keyif sürüyor sanıyorsunuz! Ama biz de bombalanıyoruz, bizim de düzenimiz bozuldu, biz de acımızdan ölüyoruz! Birliğine dönmede gecikmeni mazur göstermemi istiyorsun demek! Yani iznini yirmi dört saat uzatmanı benim üstlenmemi. Bu belediye başkanının yetkisi içinde değildir, oğlum!

Bu öfkeli patlamalara arada bir köylü şiveli genç bir sesin çekingen eveleme gevelemeleri karışıyor, bu da belediye görevlisini iyice çileden çıkarıyordu.

Giriş merdivenlerini çıkarken kiminle karşılaşacağımı biliyordum ve Johannisburg'daki geçit töreninden sonra yazgının benim için hazırladığı bu muazzam güldürünün tadını çıkarıyordum.

— Tiffauges! Olamaz!

Moorhof'un delisi Victor beni büyük bir sevgiyle bağrına bastı, sonra feldgrau'daki izinli genç askeri omzuna bir şaplak indirerek gönderdi; delikanlı ortalıktan hemen kayboldu. Ondan sonra beni çalışma odasındaki bir koltuğa doğru sürükledi. Sorularını, önce Rominten'de kaldığım süre içinde olup bitenleri biraz ayrıntılı bir biçimde anlatarak yanıtlamaya başladım. Ama, gözlerime dikili gözlerine, gülümseyen gergin yüzündeki anlatıma karşın Victor'un beni hiç dinlemediğinin hemen farkına vardım ve sözü kısa kestim. Herkes üzerinde genellikle büyüleyici bir etki yaratan Göring adı bile bu dikkat kesilmişlik numarası yapan maskenin sağırlığını delemiyordu. Aslında benim de derdim miydi? Beni asıl onun başından geçenler ilgilendiriyordu.

Victor önce Altheider Forst'da odunculuk, sonra Meuer See kıyısında balıkçılık, Frauenfliess harasında at bakıcılığı, en sonunda da Seegutten'de bıçkıcılık yapmış. Burada, balıkçılık ile bıçkıcılık birbirlerinden ayrılmazmış, çünkü marangozhanenin büyük bir işliği ağaç kabuklarından balık sandıkları yapmaya ayrılmışmış. Seegutten'den her gün ortalama beş yüz kilo yılanbalığı, tatlısu levreği, turnabalığı, özellikle de yarı füme ringa balığı gönderiliyormuş. Birden heyecanlanan Victor, üstüme atılarak ellerime sarıldı.

— Odun yok mu odun, dostum, dedi, inan olsun odun gibisi yok!

Ondan sonra da bana işletmenin her biri en çok on dört bıçaklı, beş yuvarlak testereli iki Kirchner makinesi ile bir sarkaçlı parçalara ayırma ve bir parke makinesi, bir bileme işliği olduğunu söyledi. Daha sonra, iki, üç, dört, hatta beş tekneyle çıkılan ve bir günde ağla on üç ton balık tutulan masalsı balık avı öyküleri anlattı! O da, Victor olarak, eğer bir beyefendi, Seegutten'in gerçek efendisi olmuşsa, bunu odun ile balığa borçluymuş.

Oduna şöyle borçluymuş: Kaldığı barakada gülüşmelere, kendisiyle dalga geçmelere filan aldırmadan, her akşam, büyük bir titizlikle çalışarak, bir ahşap işçiliği başyapıtı yaratmış; Hindenburg'un Tannenberg'deki anıtkabrinin tıpa tıp benzeri bir maket. Victor'un bu konuyu seçmesi ve bunu yapması bir rastlantı mıydı, kulağına bir yerlerden bir şeyler mi çalınmıştı, yoksa bir önsezi miydi? Orası belli değil. Ama sonuçta, nasıl olmuşsa olmuş, mareşalin Königsberg'e çekilmiş olan oğlu General Oskar von Hinderburg'un günün birinde Seegutten'e geleceği tutmuş. Victor da ona maketini armağan etme iznini koparmış ve o an bu an, bambaşka biri olmuş.

Balığa borcu da şu: Bir önceki kış, buzun üstünde balık tutuyormuş; bir aralar hava ısındığından buz pek güvenceli değilmiş. Bunu bile bile arkadaşlarıyla birlikte paten kaymaya gelen patronunun on bir yaşındaki küçük kızının az daha yaşamına mal olacak kazayı gören tek erişkin o olmuş. Çözülmekte olan buz çocuğun ağırlığına dayanamayıp kırılmış, Victor da, sırf orada bulunduğu, yanında da bir ip olduğu için çocuğu kurtarabilmiş.

Ondan sonra da talih yüzüne gülmeye başlamış. Patron onu sağ kolu yapmış, Seegutten'in belediye başkanı olduğu için de Victor'u belediye sekreterliğine atamış. O andan sonra, bu gibi durumlarda hep olageldiği gibi, yöre erkekleri cepheye gittikçe, yaşam koşulları da ağırlaştıkça, Victor'un bağımsızlığı ve yetkileri arttıkça artmış. Besin kartlarını artık o dağıtır olmuş, doğumu nüfusa o kaydediyormuş, gerektiğinde de - biraz önce tanık olduğum gibi - izne gelip de kaytaranları fırçalıyormuş. Bana bütün bu olağanüstü olayları anlatırken bir yandan da deli kahkahasını patlatıyordu!

O konuştukça, içimi iki yönlü bir tedirginlik kaplamaktaydı. Onun ulaştığı bu küstahça başarı, Almanya'ya geldiğimden beri benim ulaşmayı arzuladığım şeydi ve bunu görmek içime acı bir

kıskançlık duygusu yayıyordu. Ama beni asıl üzen şey, Victor'un bu başarıyı deliliğine borçlu oluşuydu; Victor'a Socrate'ın koyduğu ve beni derinden etkilemiş olan tanı geliyordu aklıma: o bir dengesiz; onun başarıya ulaşmasını sağlayacak ortam ancak savaşla ve bozgunla altüst olmuş bir ülkede olabilir. Ben de sonuçta bir başka Victor değil miyim? Benim de tek umudum yazgının darbelerinin Kaltenborn'u bana özgü deliliğin düzeyine ve eline düşürmesi değil mi?

*

General kont Herbert von Kaltenborn, hem ciddilikten uzak saydığı S.S. üniformalarına hem de napolada kızağa çekilmesine karşı tavrını sergilemek amacıyla üstünde gri lodenden bir pelerin, başında da bir Tirol şapkasıyla dolaşırdı, genellikle. Böyle sivil havasına büründüğünde üniformalı halinden çok daha da askerce bir görünüşü oluyordu. Ortanın altında bir boyu olmasına karşın uzun boyluymuş gibi duruyor, François-Joseph tarzı bir bıyıkla yalınlaştırılmış dört köşe yüzü de, yaşamını üzerine kurmuş olduğu katı ve sınırlı fikirlerle ilişkisiz yumuşak bir anlayışlılık havası alıyordu.

Onu ilk gördüğünde, Tiffauges ahırın duvarının yanında atları tımar ediyordu. Kont onu onun dilinde çağırmış ve bu fırsattan yararlanarak Fransızca bilgisini göstermekten memnun bir halde, onunla birkaç cümle konuşmuştu. Ondan sonra da, Tiffauges'un, bir kasaptan yarım sığır almak üzere arabayla Lötzen'e gittiği eylül ayı içinde bir güne kadar onu sanki tümüyle unutmuştu.

Tiffauges Lötzen'de dükkânı mühürlenmiş bulmuştu. Kasabın karaborsa yaptığı için tutuklandığını söylediler. Yöreyi dolaştığı için Tiffauges, her şeyi yıkan bir savaşın yıprattığı bir ülkenin her geçen hafta biraz daha nasıl kötüye gittiğini, çöktüğünü gözleriyle görüyordu. Uzun bir süre yalnızca Almanya'nın batısının bombalanması, Doğu-Prusya'yı, K.L.V. örgütünün (Kinderlandverschickung) yerle bir edilen büyük kentlerden trenler dolusu çocuk gönderdiği ayrıcalıklı bir bölge durumuna getirmişti. Ama doğuda, ilkbahardan beri, bombardıman uçaklarının batıda yarattıkları tehlikeden daha büyük bir tehlike belirmişti ve Doğu-Prusya, yavaş yavaş, ama kaçınılmaz bir biçimde, Reich'ın lanetlenmiş toprağına dönüştüğünün ayırdına varmaya başlıyordu. Gauleiter'ce konulan ve her ne pahasına olursa olsun uyulması

gereken, evleri terk etme ve gidiş hazırlığı yapma yasağına karşın, en varsıllar, en fazla hareket olanağına sahip olanlar akın akın batıya gidiyorlardı; her şeylerini götüremiyorlardı, onun için de, felaket bekleyenler ile umutlarını hâlâ yitirmeyenler arasında yoğun bir alışveriş başlamıştı. Polis, ihbarlara, söylentilere ya da basın kampanyalarına göre kanıt var mı yok mu diye pek titizlenmeden harekete geçiyordu; hapishaneler doluyordu; bu arada N.S.D.A.P.'nin büyük tenorları kürsülerde yeri göğü inletiyorlardı, ama hiçbir şey, batıda Mussolini'nin düşüşü ve İtalya'nın teslim oluşunun, doğuda Wehrmacht'ın Ukrayna'da geri çekilişinin, özellikle de günlük gazetelerin askerlere ayrılmış ölüm ilan sayfalarını her gün daha fazla kaplayan kapkara küçük dikdörtgen mozaiklerin yarattıkları kargaşayı durdurmaya yetmiyordu.

Oysa, Mazurya bölgesinin kırları hiçbir zaman bu yaz sonundaki kadar güneşli ve güzel olmamışlardı. Görevini bitmiş sayan Tiffauges, Löwentin, Woynowo ve Martinshagen göllerinin kıyılarında oyalana oyalana Kaltenborn'a dönüyordu. Su o kadar berraktı ki havada uçuşan balıkçıl kuşlar ile kapkara derinliklerin üstünde kayan gümüş rengi balıklar sanki aynı maddenin içinde hareket eder gibiydiler. Dubalara bağlı kayıklar, sanki uçlarına ip takılmış balonlar gibi boşluğa asılmışlardı. Çiçek içindeki bir kolza tarlasını yağmalayan bal arılarının yeri göğü dolduran vızıltısı, bir çiftlik avlusundaki biçer-döverin dingin homurtusu, bir nalbant örsünden gelen bir çınlama, bir ağaçkakanın bir karaçamın gövdesini gagalarken çıkardığı sese varıncaya kadar her şey, onu izleyen, çevreleyen ve önceleyen canlı ve dingin bir eşlikçiler alayı oluşturuyordu. Bu görkemli hava Lötzen'de karşılaştığı ağulu havayla çelişkili değildi. Tersine, Almanya'nın çöküşü belli olurken doğanın kendisine için yenenlere yaraşır bir karşılama töreni hazırlaması çok mantıklı görünüyordu.

İşte, kendini tam bu yengi havasına kaptırmış giderken, kaleye birkaç kilometre kala gördü Kommandeur'ün yolun kenarında duran eski siyah Limuzinini. Araba arıza yapmıştı ve yaşlı adam, otomobilin içinde, yardım aramaya gitmiş olan şoför-emir erinin dönüşünü, baston yutmuş gibi hareketsiz bekliyordu. Tiffauges onu kendi yanına, at arabasının kanapesine buyur ederek şatoya getirdi. Kısa yol boyunca Kommandeur'ün kendisine sorduğu bir iki soruya verdiği kısa yanıtları anımsamıyordu. Onun için, birkaç gün sonra, general onu çalışma odasına çağırtıp sıradan bir sorunu çözdükten sonra ona:

— Geçen gün şatoya dönerken size Prusya'nın üzerinizde bıraktığı

genel izlenimi sormuştum. Bana, siyah ve beyaz bir ülke, demiştiniz. Bununla ne kastediyordunuz, diye sorunca epey şaşırdı.

— Köknarları, kayın ağaçlarını, kumları, turbalıkları, diye sıraladı duraksa duraksaya.

General onu kolundan tutarak silahlar ve bayraklarla kaplı bir duvarın önüne götürdü.

— Prusya toprağı siyah ve beyazdır, iyi görmüşsünüz, dedi. Bu yüzden Doğu-Prusya bayrağının renkleri de siyah ve beyazdır; bu da Töton şövalyeleri ile onların dört eşit siyah parçaya ayrılmış beyaz paltolarına bir göndermedir. Ama, Kılıç Taşıyanları da unutmamak gerekir; onlar olmasaydı Prusya soğuk ve verimsiz kalırdı.

— Evet, generalim, diye doğruladı Tiffauges, onlar bu toprağın ruhu oldular!

Bunu söyledikten sonra, hancıdan öğrendiklerini, Albert d'Apeldom'u, Albert de Buxhöwden'i, iki eflatun kılıç altında Livonya, Kurzeme ve Estonya'yı birleştiren o dünyanın ucundaki imparatorluğu, sonra Gothard Kettler'i, Doğu-Prusya'nın büyüklüğünü pekiştiren Hermann von Salza'nın Töton şövalyeleriyle kaynaşmasını bir çırpıda su gibi anlattı.

Kommandeur'ün keyfine diyecek yoktu.

— Onun için, diye noktaladı konuşmayı, Töton şövalyelerinin siyah ve beyaz renklerine Kılıç Taşıyanların kırmızı rengini de eklemek gerekir. Bu renk demin sözünü ettiğiniz kumlar ve turbalıklardaki tüm canlıları simgeler.

Tiffauges'un aklından, Prusya'nın gerçekten de ona, Moorhof'un siyah toprağı ile karını yaşattıktan sonra, her zaman, yürekleri pıt pıt atan bir sürü sıcak yaratıklar gönderdiği; önce Kanada'nın Unhold'unu, göçmen kuşları, Rominten'in geyiklerini, bir yerde kendisinden farksız olan Mavi-Sakal'ı, Goldap'ın kız çocuklarını, son olarak da, Kaltenborn'un Jungmann'larını, tek hançereden çıkarmışçasına arı ve madeni bir sesle marşlar söylerken, kulenin altındaki avluyu tek kişiymişçesine uygun adımlarla döverken gördüğü ve duyduğu bu birbirlerine yapışmış sıralardan oluşan, o kıpır kıpır ve solgun kitleyi gönderdiği geçti.

Kommandeur onu kiliseden geçirerek taraçaya çıkardı; burada öbek öbek, orman ve göllerle kaplı dingin ufku olağanüstü keskin ağızlarıyla üç kez yırtan tunç kılıçların önünde durdular.

— Bu kılıçlardan her biri atalarımdan birinin adını taşır, diye açık-

ladı. Şu ortadaki, öleceği savaştan önce kendisine şövalyeler cennetinde yerinin hazır olduğunu bildirmek için Meryem Ana'nın göründüğü Hermann von Kaltenborn. Batı yönündeki, İsa'nın gerçek bir yiğidi olan ve bir günde kendi eliyle on bin Prusyalıyı vaftiz eden Wiprecht von Kaltenborn. Son olarak da, doğu yönündeki, 1914 Ağustosunda, burada, Mareşal Hindenburg'un emrinde savaşan ve kendi topraklarını Slavlardan kurtaran babam Veit von Kaltenborn'un kılıcı.

Bu arada eliyle, insanüstü kılıçların yeşile çalan madenlerini sevecenlik dolu bir saygıyla okşuyordu. Kapalı avludan, Jungmann'ların bir ağızdanmış gibi çıkan sesleri saldırgan dalgalar halinde yükseliyordu.

'Titresin yaşlı dünyanın çürümüş kemikleri!
Başlıyor savaş. Yendik korkuyu. Bizi bekliyor utku!
Yürüyeceğiz, yürüyeceğiz, yürüyeceğiz, paramparça olacak her şey ayaklarımızın altında!
Bugün Almanya bizim, bizim olacak yarın bütün dünya!'[11]

Ü.Y. Fransa'da, müthiş hoşgörüsüz, birden parlayıveren, öfkesi burnunda, sağa sola sürekli lanetler yağdıran biriyken, Alman toprağına ayak bastığımdan beri nasıl böyle sabırlı ve uslu olabildiğimi kimi kez merak ediyorum. Bunun nedeni, burada sürekli olarak, hemen her zaman belirgin, *anlamlı bir gerçek*'le karşılaşmam; anlaması güçleştiğinde de, bunun nedeni bu gerçeğin daha da derinleşmiş, belirginlik bakımından yitirdiğini varsıllık bakımından kazanmış oluşu. Fransa, hiçbir anlam aktarmayan bir çölden türeyen, tüm inançlarıma sövgü niteliğindeki ilkel belirtilerle geliyordu sürekli üstüme. Burada olan biten her şey de iyi, her şey de doğru değil, doğal olarak; nerede! Ama bana burada sunulan içerik o kadar ince, aynı zamanda o kadar da ciddi ki, biraz sertçe gelse bile üstüme kızmaya ne vakit buluyorum ne de güç.

Şu Blättchen denen adam örneğin, iğrenç bir inatla tepemin tasını attırmaya uğraşıyor. En hoşlandığı işlerden biri yabancı kökenli coğrafya ve soy adlarını - Lehce ya da Litvanyaca olanları - arı mı arı Almanca oldukları hemen anlaşılan adlara dönüştürmek. Manyakça bir sezgiyle, en masum görünüşlü yer adlarının arı olmayan kaynaklarını bulup çıkarıyor ve Reichführer'ine

mektup üzerine mektup yazarak bu kabul edilemez durumları ihbar ediyor, yabancı kökenliler yerine kullanılacak, kulağa - en azından kendi kulağına - daha hoş gelecek yeni adlar dizisi öneriyordu. Bu garip alışkanlığına kendisini öylesine kaptırdı ki şimdi de aklını benim adımla bozdu! Ama burada söz konusu olan Lehce ya da Litvanyacayı Almancayla değiştirmek değilmiş. Tiffauges'un *Tiefauge*'nin bozulmuş biçimi olduğuna, dolayısıyla da içinde tarihin derinliklerinden gelen bir nedenle daha da saygınlık kazanan bir Töton kökeni bulunduğuna inandırmış kendini. Artık bana her yerde Herr Tiefauge demeye başladı, kimi erinçli anlarındaysa, adımı soylulaştırıyor; Herr *von* Tiefauge oluyorum.

— Kanınızın arılığını kanıtlayan şey, atanıza Tiefauge, yani derin göz, çukuruna gömülmüş göz adının verilmesine yol açan özel belirtinin sizde hâlâ en üst derecede var oluşudur, dedi bana. İnsan sizi gördüğü zaman, Herr von Tiefauge, bu adın veriliş nedenini öyle iyi anlıyor ki acaba bu bir takma ad mı diye düşünüyor!

Geçen gün daha da ileri gitti; kendimi tutmasam patlayacaktım. Her şey ters gidiyordu, incelediğimiz oğlan çocuğu *ostich* özellikler gösteriyordu, yani kısa boyluydu; güçlü ve boğum boğum bir kas yapısına bakılırsa öyle de kalacaktı; aşırı brakisefaldi (88,8), basık burunluydu, deri rengi mattı, AB kan grubundandı, Blättchen bu çocuğu seçip napolaya gönderenlere verip veriştiriyordu. Bense ölçümlerde sürekli yanılıyordum, sonunda bir de kan grubu belirleme tüpü kırdım. İşte o zaman Blättchen bana hakaret etti. Yok, öyle açık açık değil! Yalnızca adıma bir harf ekleyerek.

— Daha dikkatli olun, Herr Triefauge! dedi.

Triefauge'nin hasta göz, ağlamaklı, tam olarak da çapaklı göz demek olduğunu anlayacak kadar Almancam var! Korkunç miyopluğum ve onsuz hiçbir şey göremediğim kalın camlı gözlüğüm yüzünden bu tür hakaretlere karşı duyarlıyımdır. Profesör Doktora neredeyse dokunacak kadar yaklaştım, yüzümü yüzüne doğru yanaştırarak ağır ağır gözlüğümü çıkardım. Genelde kalın lombozlarının ardında iki yarık gibi duran kısık gözlerim faltaşı gibi açıldılar, yuvalarından fırlayacakmış gibi doldurdular çukurlarını ve masallarda bakışıyla insan öldüren ejderin yaptığı

gibi sersemletici bir inatla dikildiler Profesör Doktorun yüzüne.

Bu hareketi yapmak aklıma nereden geldi bilmiyorum. İlk kez deniyordum, ama sonuç o kadar olumlu oldu ki, yine yapacağım. Blättchen'in rengi uçtu, geri geri gitti, bir özür geveledi, çocuğun incelenmesi bitinceye kadar da başka bir şey söylemedi.

*

Tiffauges, ilerleyişinin her aşamasında oluşan yazgısal değerin, bir sonraki aşamada doğal olarak aşılacağını, ama bu değerin tam olarak doğrulanmasının ancak varlığını bu yeni evrelerde de sürdürmesiyle tam olarak kanıtlanacağını düşünmüştü her zaman. Bu nedenle, Rominten'deki edinimlerinin Kaltenborn'da tamama erip ermeyeceği konusunda, ya gerçekleşmezse diye, biraz kaygılıydı. Ancak bu kaygısı daha ekim ayında, yiyecek sağlama son derece güçleşip başvurulacak en son çareler gündeme geldiğinde ortadan kalktı. Birkaç gün için bir yerlere giden Alei, dönüşünde Königsberg'de Gauleiter'la görüştüğünü açıkladı. Erich Koch ona, Jungmann'ların askerlik eğitimlerinin sürdürülmesi için silah ve cephane, gittikçe sıklaşan hava saldırılarına karşı koyabilmek için bir D.C.A. bataryası gönderme sözü, daha sonra da, napolanın günlük yiyecek düzeyini iyileştirmek için, o andan geçerli olmak üzere, Johannisburg'un tüm av alanlarında avlanma izni vermişti. Alei bu sürek avlarını, hem yiyecek sağlama işinde görevli hem de Reichsjägermeister'in eski av uşağı olduğu için Abel Tiffauges'un sorumluluğuna bıraktı. Ancak Gauleiter, gerçek bir av izni vermediğini, avda ateşli silah kullanılmayacağını belirtmişti. Bu durumda avı kıstırmak ve işi silahsız halletmek ya da daha basit bir yöntemle, avı tuzağa düşürmek gerekecekti. Buysa bir elle verirken ötekiyle almak demekti. Yine de, Tiffauges, bu kısıtlamayı kabullendi ve kendisine yüz kişilik bir takımın verilmesini istedi; bu isteği yerine getirilir getirilmez de küçük kementlerle Sostroszner Bruch'un tavşan kaynayan arazisinde ve tavşan inlerinde çok verimli tuzak avları düzenledi. Frau Netta'ysa - ona da yüz kişilik bir takım eşlik ediyordu -, Drosselwald ormanında mantar toplama işini yürütüyordu. O sonbahar genelde Doğu rüzgârları estiğinden kuru ve serin gitmiş olan hava Frau Netta'nın işini verimsizleştirirken Tiffauges'un işine yarıyordu. O yıl sabah donları erken başladılar, ilk kar da, bir daha kalkmamak üzere kasımın ilk günlerinde bir yağdı pir yağdı.

Ü.Y. Bu sabah, çok güneşli bir havadan sonra, ovaya birdenbire gece indi. Batıda beliren tuhaf, kapkara, madensel bir bulut ağır ağır bize doğru geliyordu. Çok yakından bildiğim o kozmik yürek daralması, o atalardan kalma ürperti geçti içimden, ama bu kez benden taşarak insanlara, hayvanlara, her şeye ulaştı. Birdenbire de hava, neşeyle her yana uçuşan binlerce kar teneciğiyle hareketlendi. Renk ayırtıları olmayan bu görünüme uygun, siyahın şaşırtıcı bir biçimde beyaza dönüşümü, tersyüz edilişi. Kurşun gibi duran bulut demek bir tüy torbasıymış! 'Karın gizli siyahlığı'ndan söz eden Yunan acunbilimcisi hangisiydi?

*

Noel gecesi, genelde sakin ve güneşli geçen bir yılın anısını belleklerden silmek istercesine bir karayel fırtınası patladı. Öğleyin, tümüyle bakır rengine çalan bulutlardan oluşmuş bir kapak bir ufuktan ötekine gökyüzünü kaplamıştı. Çok yükseklerden, korku içinde bağrışarak sürüklenen deniz kuşlarının geçtikleri görülüyordu. Uyuyan ova birden canlanır ve bir karabasanın kıskacıyla boğuşur gibi oldu. Sakin ve olaysız geçmiş geceler boyunca her yeri kaplamış olan kar havalandı ve beyaz karanlıklardan oluşan bir kale duvarı gibi yörenin üstüne üstüne ilerledi. Fırtına donmuş göllerin üstünde önüne kattığı kırılmış dalları, kütükleri, köklerinden sökülmüş ağaçları, hatta kayaları sürüklüyordu. Kale, yüksek bir burnun en tepesinde olduğu için, bütün girişleri, koridorları, fenerleri, çanları, çan kulelerinin tepesindeki oklarıyla fırtınanın *çalgı*'sına, dev bir arpa dönüştü. Rüzgâr gülleri insan sesleri gibi sesler çıkararak inliyor, kapılar var güçleriyle duvarları tokatlıyor, görülmeyen kurt sürüleri koridorlarda uluyarak son hızla gidiyorlardı.

Bunlar olurken, Julfest töreni için bütün Jungmann'lar silah salonunda, binlerce ışıkla pırıl pırıl aydınlatılmış bir Noel ağacının çevresinde toplanmışlardı. Ancak kutlanan İsa'nın değil, bu kış gündönümünde küllerinden yeniden beliriveren Güneş Çocuk'un doğumuydu. Güneşin, yörüngesindeki en alçak noktaya, günün de en kısa süresine ulaşması, bunu tanrı-yıldızın ölümüne yol açabilecek tehdit edici kozmik bir yazgı olarak görenleri üzüntüye boğuyordu. Yeryüzünün sefilliğini, gökyüzünün konuk barındırmazlığını dile getiren cenaze ezgileri, ölünün ışıksal erdemlerini yüceltiyor, yeniden insanların arasına

dönmesi için ona yakarıyorlardı. Bundan böyle, günler ilk önceleri belli belirsiz, kısa bir süre sonra da utkusal bir biçimde gecelerden zaman almaya başlayacakları için, duaları kabul edilmiş oluyordu.

Alei, bundan sonra, Reich topraklarının üstüne yayılmış öteki kırk napolanın, Plön, Köslin, İlfeld, Stuhm, Neuzelle, Putbus, Hegne, Rufach, Annaberg, Ploschkowitz... napolalarından Kaltenborn'a yollanmış iyi dilekleri yüksek sesle okudu. Okuduğu her addan sonra çocuklardan biri arkadaşlarının oluşturdukları yarı çemberden çıkıp büyük çamın yanına gelerek çamda yeni bir mum yakıyordu. Derken, bir sessizlik oldu, fırtınanın uğultusu duyuldu ve Alei birdenbire, sanki bir anda esinlenmiş gibi haykırdı:

— Cennet kılıçların gölgesindedir!

Sonra, sakin bir sesle, her insan tipinin, aynı zamanda bir simge olan ayrıcalıklı bir araçla kişiliğine kavuştuğunu söyledi. "Doğal işlevleri yazı yazmak olan yazarlar vardır," dedi; "kişiliklerini sabanlarının demiri başında bulan köylüler, amblemleri gönye olan mimarlar, yönelimlerinin simgesini örste gören demirciler vardır." Kaltenborn'un Jungmann'larıysa hem Reich'ın genç savaşçıları oldukları için hem de şatonun armasının özelliği dolayısıyla iki yönden kılıca bağımlıydılar. Kılıçla ilgisi bulunmayan her şey onlara yabancı olmalıydı. Kılıçtan başka bir silaha başvurmak onlar için kalleşlik ve döneklik demekti. Büyük İskender'in yaşamındaki Gordion düğümünün öyküsü akıllarından hiç çıkmamalıydı. Frigya'da Gordion kentinin akropolündeki Jüpiter tapınağının içinde saklı, ülkenin ilk kralından kalma bir savaş arabası varmış. Saygın bir bilicinin dediğine göre, Asya, boyunduruğu arabanın okuna bağlayan ve uçları görünmeyen düğümü çözenin olacakmış. Asya'da imparatorluğu kurmak isteyen, ancak bu çetin sınama karşısında güç durumda kalan, sabrı da tükenen İskender bir kılıç vuruşuyla arabanın iki parçasını birbirinden ayırmış. Bu örneğin gösterdiği gibi, her sorunun iki çözümü olurmuş: uzun, yavaş ve korkak çözüm ile anında sonuç veren, çarpıcı kılıç çözümü. Jungmann'lar, amaçlarıyla aralarına bir düğüm girdiğinde, İskender'in yaptığı gibi hemen kılıçlarına sarılmalıymışlar.

O konuşurken, fırtınanın oluşturduğu koçbaşları kalenin duvarlarını sarsmayı, çam ağacındaki küçük alevleri titretmeyi sürdürüyorlardı. Silah salonunun yüksek penceresi, dünyanın sonunu haber verir gibi görünen bir borayla paramparça olunca, bütün mumlar birden söndü, çocukları gürültülü bir karanlık örttü. Sarı bir gözü andıran bir tek yıldız deliyordu, Doğu'da, uğuldayan karanlıkların derinliğini.

Ü.Y. Bir yığın çocuk ile bir avuç erişkini alıp götüren bu bayraklarla donanmış, avaz avaz, rengârenk koca atlıkarıncanın basamağına atlamadan önce epey vakit harcamışım. Şimdi, bindikten sonra, nasıl çalıştığını daha iyi anlıyorum. Gördüğüm kadarıyla burada zamanın yörüngesi -düz bir çizgi değil- bir *çember*. Burada tarihin içinde değil, takvimde yaşanıyor. Böyle olunca da, geçmişin sürekli yenilendiği bir düzen bu, atlıkarınca imgesi de bunu çok güzel anlatıyor. Hitlercilik her türlü ilerleme, yaratı, keşif, el değmemiş bir gelecek kurulması düşüncesine karşıdır. Hitlerciliğin belirgin niteliği geçmişle köprüleri atma değil, tam tersine, geçmişi yeniden kurma, ırka, atalara, kana, ölülere, toprağa... tapınmadır.

Ermişleri anma günleri, bayramları kendine özgü bir şehitler çizelgesine göre belirlenmiş olan bu takvimde 24 Ocak, yaşı dolayısıyla tüm gençlik örgütlerinin ermiş koruyucusu sayılan genç Herbert Norkus'un 1931'de yitirildiği gündür ve bu hiç değişmeyecektir.

Jungmann'lara, bir kez daha, Schenzinger'in Norkus'un yaşamından esinlenerek yazdığı romandan filme çekilmiş *Hitlerjunge Quex*'i oynatıyorlar, bunların, filmi daha önce gördükleri için şiddetli itirazlarına karşın. Başrole neden o oyuncuyu seçtiklerini bir türlü anlayamadım. Gerçek Norkus'tan çok daha genç, çıtkırıldım, biraz kızımsı, biraz hanımevladı, daha baştan kurban olmaya, bıçağın altına yatmaya aday bir çocuk bu. Buna karşılık, onu öldürecek olan sosyalistlerse gerçek erkekler gibi giyinmiş, sigara, içki içen, kadınlarla düşüp kalkan erken gelişmiş yarmalar. Bu çıtır çıtır yenecek, körpe mi körpe, saf mı saf anasının kuzusu ile Hitler'in yücelttiği 'meşin gibi dirençli, tazı gibi ipince, Krupp çeliği gibi sert' delikanlı arasında dağlar kadar fark var. Filmin yönetmeninin, Alman çocuklarının yerlerinde duramayan, fetih iştahları kabarmış çocuklar değil de, resmi görüşün tam tersine, masumlukları yüzünden başlarında her zaman bir toplu kıyım tehlikesi dolaşan çocuklar oldukları kanısına benden on yıl önce varmasını çok ilginç buldum.

Filmden sonra, sabaha kadar, ölüye saygı nöbeti tutuluyor. Davullar, bıkıp usanmadan *Kara Birlik*'in ölüm ezgisini vuruyorlar: sağdaki başdavullar iki uzun vuruş yapıyorlar, soldaki başdavullar üç kısa vuruş; bunları tüm ötekiler beş kısa, üç kısa, iki

kısa vuruşla yanıtlıyorlar. Yürümekte olan yazgının kütlesel dansına öykünen, akla ölümü getiren, belleğe kazınan tamtam sesleri. Bu ağıt birden, boruların ulumalarıyla kesiliyor. Sessizlik. Gecenin içinde genç bir sesin haykırışı duyuluyor. Bir başka ses onu yanıtlıyor. Sonra üçüncü bir ses yükseliyor.

— Bu akşam, arkadaşımız Herbert Norkus'un anısını kutluyoruz!

— Soğuk bir tabutun başında tutmuyoruz saygı nöbetimizi. Burada, kurban verilmiş bir arkadaşımızın çevresinde omuz omuzayız ve şunu söylüyoruz:

— Biri, bizim bugün yapmaya çalıştığımızı bizden önce yapma yürekliliğini gösterdi. Sesi sustu, ama örneği yaşıyor!

— Çevremizde pek çok kişi ölüyor, ama pek çok kişi de doğmakta. Yaşayanları ve ölüleri kucaklayan yeryüzü hepsi için uçsuz bucaksızdır. Ne var ki, ağabeylerimizin kahramanlıkları ancak onlara öykünenlerin dövüşünde yaşar.

— On beş yaşındaydı. Sosyalistler bıçakladılar onu, 24 Ocak 1931 günü Berlin'de, Beusselkietz mahallesinde. Herbert Norkus yalnızca Hitlerjunge'lik görevini yapıyordu; bu yüzden yöneldi düşmanlarımızın kini ona. Cesedi, sonsuza kadar, Marksistlerle aramızda bir büyük engel oluşturacak!

Şimdi de, *Genç bir ulus saldırıya geçmek için doğruluyor...* marşını söylüyorlar. Buz kristalleri kadar arı sesler soğuk havada yükselirken gamalı haçlı sancak bir ışıldağın dar ışık demeti içinde yanan bir ahtapot gibi gönderinde kıvrılıp bükülüyor.

*

Stefan Raufeisen

Ostfriesland'da, Emden'de, 1904'te doğdum. Hollanda kentleri benzeri, yarı tecimsel, biri kenti Ems'e, ötekiyse Dortmund'a bağlayan iki kanal dolayısıyla da yarı liman, hali vakti yerinde insanların oturdukları küçük bir kentti bu. Babamınsa yoksulların oturdukları bir mahallede kasap dükkânı vardı; yoksullar et yemedikleri için biz de yoksulduk. Babamın Siegfried amca diye bir kardeşi vardı; o da kasaptı, ama Kiel'de, Schlesvig-Holstein'de, üstelik de amirallik mahallesindeydi dükkânı. Siegfried 1910'da ölünce, onun yerini almak için hemen buraya göçtük.

Kuzey Denizi kıyısındaki uyuşuk ve tertemiz küçük kentin havası ile Baltık Denizi'ndeki, ayaklanmalar ve çatışmalarla kaynayan amirallik limanının havası arasındaki farkı açık seçik algılayamayacak karar gençtim o zamanlar, ama daha sonraları, sıcak mı sıcak bir siyasal ortamın içinde büyüdüm. Almanya'nın geleceğinin denizlerde olacağına kadar verdiği için Kayzer Kiel'i ayrıcalıklı kenti yapmıştı. Buraya sık sık gelirdi, ama buradaki varlığı en görkemli biçimini, haziran ayının sonunda yapılan, *Kieler Woche* dediğimiz uluslararası tekne yarışlarına kendisinin özel olarak başkanlık ettiği önemli haftamızda alırdı.

1914'te babam askere alınıp bir denizaltına verildi. *U-Boot*'uyla birlikte kayboldu 1917'de. Tarihte çoğu kez yenilenen acımasız bir mantığa uygun olarak, Kayzer'in tahtını deviren en sert darbe Kiel'den geldi. 1918 Kasımında Deniz Kuvvetlerine bağlı birliklerin ayaklanmasıyla II.Reich'ın ölüm çanı çalındı. Çalınmasına çalındı, ama sonuçta hak da yerini buldu: Alman donanmasını ortadan kaldıran ve Alman bayrağını dünya denizlerinden kovan silah bırakışma ve barış anlaşması da Kiel'i, tersaneleri ve dokları ani bir ölüme mahkûm etti. Ailenin işlettiği kasap dükkânı da can çekişiyordu. Ama bana vız geliyordu. On beş yaşındaydım. Domuz olmadığı için sosislerimi, imparatorluğun ortadan kalkmış süvari birliğinin atlarından yapıyordum, ama aklım başka yerdeydi. *Göçmen Kuşlar* (Wandervögel) tutkusu düşmüştü yüreğime...

Wandervögel hareketi, temelde, genç kuşağın kendisinden önceki kuşaklarla arasındaki bağları koparması demekti. İstemiyorduk biz bu yitirilmiş savaşı, bu sefaleti, bu işsizliği, bu siyasal kargaşayı. Bize kabul ettirmeye, benimsetmeye, üstümüze yıkmaya çalıştıkları iğrenç mirası babalarımızın yüzlerine fırlatıyorduk. Onların, başa gelen çekilir düşüncesi üzerine kurulu ahlâk anlayışlarını, korseler içindeki karılarını, duvar halılarıyla, perdeli kapılarla, püsküllü şeritli kapitone puflarla doldurulmuş boğucu dairelerini, duman püskürten fabrikalarını, paralarını toptan reddediyorduk. Kollarını birbirlerinin omuzlarına atarak şarkılar söyleyen, üstleri başları dökülen, başlarına delik deşik; ama çiçeklerle süslenmiş şapkalar geçirmiş, bütün varları yokları omuzlarındaki gitarlar olan küçük kümeler oluşturmuş, pınarlarla, su perileriyle dolu büyük ve arı Alman ormanını keşfetmiştik. Bir deri bir kemik, kir pas içinde ama coşku dolu, samanlıklarda, ahırların yemliklerinde yatıyorduk; ama yine de mutluluğumuza diyecek yoktu. Bizi

birleştiren en önemli şey hepimizin aynı kuşaktan oluşumuzdu. Mason localarınınkini andıran bir gençlik dayanışması sürdürüyorduk. Yol göstericilerimiz de vardı, doğal olarak. Adları Karl Fischer, Hermann Hoffmann, Hans Blüher, Tusk'tu. Küçük dergilerde bizler için anlatılar ve şarkılar yazıyorlardı. Ama aramızda lep demeden leblebiyi anladığımız için doktrine filan gereksinimiz yoktu. Onları Kiel'de hiç görmedik.

Baldırıçıplaklar mucizesi işte tam bu sırada gerçekleşti. Nerede akşam, orada sabah dolanıp duran biz öğrenciler, birden, bize bir kardeş gibi benzeyen, ancak Nazi ideolojisine bağlı olan *Baldırıçıplaklar Birliği*'ni keşfettik; bir de, ülkülerimiz ve yaşam biçimimiz yüzünden, gücünü örgütlenmesinden ve devinimsizliğinden alan bir toplumun dışında kalmak zorunda olmadığımızı. Baldırıçıplaklar, toplum yapısını doğrudan tehdit eden ihtilalci bir güçle donanmış Wandervögel'lerdi.

Düşler artık bitmişti. Sokak dövüşü başlıyordu. Birden, kasap dükkânım bir anlam kazandı: loncanın siyasal sorumlusu oldum. Afişler yapıştırıyor, doğru düşünmeyenlerin evlerini pisletiyorduk; Kiel'de, askerliği ve savaşı eleştiren *Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* adlı bir filmin oynatılmasını engelledik. Belediye, hiçbir ayrım yapmadan, Nazilere de, Sozilere de[12] darbe üzerine darbe vuruyordu. Bir gün Hitler Gençliği üniformasının giyilmesini yasakladılar. Bunun üzerine, benim kümemdeki tüm kasap delikanlılar sokaklarda iş giysileriyle yürüdüler; kan lekeleri içinde kaba kumaştan beyaz önlüklerin bellerine geçirilmiş koca bıçakları gören burjuvaların ödleri koptu. Sozilerin toplanma işareti olarak kullandıkları bir fifre takımları vardı. Biz de bizimkileri kurduk; sonuçta, bir sürü çatışmadan sonra, fifre Nazileştirildi.

Ama hiçbir gün 1 Ekim 1932 gününden daha görkemli olmadı. Baldur von Schirach, Nazi gençliğinin ilk kongresinin (*Reichjugentag der N.S.D.A.P.*) o gün Potsdam'da toplanmasına karar vermişti. Parti, toplam bin kadar katılımcı bekliyordu ve bunların barınmaları için otuz sekiz dev çadır kiralanmıştı. Ama o gün Reich'ın tüm eyaletlerinden yüz binin üzerinde genç kız ve delikanlı koşup geldi. Tıklım tıklım dolu trenlerle, yürüyerek, bisikletle, kamyonların üstünde salkım salkım, açtıkları bayrakları dalgalandıra dalgalandıra geliyorlardı. Görülmemiş, duyulmamış bir karmaşa! Dostlukla karışan görkem! Yiyecek içecek hiçbir şey yoktu. Yorgunluksa, insanüstü. Hepimizin sinirleri gerilmişti; şarkılarla, haykırışlarla, yürüyüşlerle esrimiştik. Evet, yürüyüş! Söylenimiz olmuştu, afyonumuz olmuştu yürüyüş! Marschi-

eren, marschieren, marschieren! İlerleme, fetih, aynı zamanda da toplanma, toplantı simgesi olan yürüyüş bacaklarımızı, tekerlekler kadar, makine kolları kadar sert, kuru, tozlu bacaklarımızı bizlerin temel siyasal organı yapıyordu.

Altmış bin delikanlı Schützenwiese'de, elli bin genç kız stadın içinde sıra sıra dizilmişti. Yedi saat sürdü şeref tribününün önünden geçmemiz. Bizler, genç Kiel'liler, içlerinde en güzelleri, en yabanıllarıydık. Güneşten yanmış kaslarımızla gurur duyduğumuz için gömleklerimizin kollarını sıvamış, çoraplarımızı da bileklerimize kadar indirmiştik. Şeref tribününün önünden fifrelerin kopardıkları tiz bir gök gürültüsü içinde geçmiştik ki, Führer'in bir yaveri koşarak yanımıza geldi.

— Führer beni kim olduğunuzu öğrenmek için yolladı! dedi.

— Onun hizmetinde, onun için ölüme baş koymuş Kiel'li Hitler-Junge'ler olduğumuzu söyle ona![13]

Bu yanıtta ne büyük bir sevinç, ne büyük bir kendini ölüme, özveriye adamışlık vardı!

Dört ay sonra, Adolf Hitler Reich'ın şansölyesi oluyordu.

*

Ü.Y. Bu sabah Blättchen bana *Napolalar Genel Denetmenliği*'nden gelen ve adaylar arasından Jungmann seçimi yapılırken dikkat edilmesi gereken ilkelere ilişkin bir genelge uzattı. Burada özellikle: 'Seçimler sırasında kuzey ırktan (*fälisch*) olan çocukların, bedensel ve ruhsal bakımlardan yavaş geliştikleri olgusunun dikkate alınması' gerektiği söyleniyordu. 'Seçiciler, bu çocukların, yaşıtları Doğu- Baltıklı ve Alpli (westisch) gençlerle yapılacak karşılaştırmalarda gözlenecek uyuşuk görünümleri ile az gelişmiş zekâ durumlarının aldatıcılığına kanmayacaklardır. Gerçekte, hemen kavrayan zekâ ile taşı gediğine koyan hazırcevaplık ("işte ağzı laf yapan biri döktürmüş bunu!") genelde Alman ırkının anlığına aykırı bir erken gelişmenin belirtileridir. Derinliğine yapılacak bir inceleme, bu doğrultudaki insanbilimsel özellikleri her zaman doğrulayacaktır'.[14]

— Bakın, Herr von Tiefauge, diye girdi hemen söze Blättchen, Tiffauges yazıyı okuyunca, bu kısa yazıyı yazanı, konuyu derinliğine kavramış oluşu ve yürekliliği bakımından ne kadar övsek azdır. Ulusların hep kendilerinde en az bulunan bir erdemi ken-

dilerine mal ettiklerine, baş tacı ettiklerine hiç dikkat etmiş miydiniz? Fransızların kibarlıkları denen şey, aslında, her fırsatta, özellikle de kadınlar söz konusu olduğunda ortaya çıkıveren kaşarlanmış bir cıvıklıktan başka nedir? İspanyolların toz kondurmadıkları onur duygularınıysa, İberya ırklarında engellenmez bir biçimde yayılan ihanet ve ahlâk düşkünlüğü gerçeği yalanlıyor. İsviçrelilerin dürüstlüklerine gelince, İsviçreli konsoloslar vakitlerinin çoğunu kaçakçılıktan içeri düşmüş vatandaşlarını kurtarmaya harcıyorlar; İngilizlerin soğukkanlılıklarıymış, nerede! Bunların kudurgan ve kör kinlerini bilen bilir! Hollandalıların temizlikleriymiş; bunların askerlerinin konakladıkları yerlerden insanın burnunun direğini kıran leş gibi kokular çıkar! İtalyanların neşeleri... gidin, yerinde görün, kendiniz karar verin! Almanya da bu kuralın dışında değil. Buraya geldiğinizden beri, bizim her şeyi akla dayanarak yaptığımızı, örgütlenme ve üretkenlik duygularına sahip olduğumuzu işitmişsinizdir sabah akşam. Gerçekteyse, Herr von Tiefauge, Alman ruhu karanlık bir karmaşadır! Kuzeyli çocuğu sönük ve geç kavrar yapan şey erken büyüyememesi değildir. Hiçbir olgunluk derecesi onu hiçbir zaman Akdeniz ışıksallığına sokamaz. Mantık, iyice Balkanlılaşmış Dinar kökenli Alplilerle, Ortadoğu ve Mısır'dan katkılarla bin kez melezleşmiş, kısacası tüm Avrupa-Afrika karışımının tortusu, ne olduğu belirsiz bir harman olan eskil Yunanların icadıdır. *Arılık saydam değildir*, Herr von Tiefauge, işte birbirimizin yüzüne söyleme yürekliliğini göstermemiz gereken gerçek budur! Kuzeyli çocuk, dıştan bakıldığında, aptal görünür, ama, yaşamsal güçlerin derinden fışkırmasıyla doğrudan bağıntılı olduğu için böyledir. Varlığının *Urgrund*'undan yükselen ve ona nasıl davranması gerektiğini söyleyen içsel uğultuyu dinlediği için uyuklamadadır. Hiç kimse bir Alman kadar duyumsayamaz her şeyin ırksal özsuyunu gizlice hazırlayan kara kaynakların anlamını. Bu *Urinstinkt* çoğu kez onu en beter yanılgılara düşebilecek uyuşuk bir hödük yapar, ama arada bir benzersiz şeyler yarattığı da olur!

*

Ü.Y. Almancada büyük ilerleme göstermeme karşın, bu dili çok geç öğrenmeye başladığım için onu hiçbir zaman Fransızca gibi konuşamayacağım kesin. Buna pek üzülmüyorum. Almanca düşündüğüm, konuştuğum ya da düş gördüğümde düşüncem ile sözüm arasında - son derece az da olsa - kalan mesafe, bana tartışılmaz yararlar sağlıyor. İlk önce bu nedenle saydamlığını bir ölçüde yitiren dil, konuştuğum insanlar ile benim aramda bir tür duvar örüyor ve bana, çok yararıma olan beklenmedik bir güvence veriyor. Fransızca söyleyemeyeceğim kaba deyimler, itiraflar, o kaba Cermen diline bürününce dudaklarımdan kolayca dökülüveriyorlar. Bütün bunlara, Almancayı iyi bilmemem yüzünden zorunlu olarak basit sözcüklerle konuşmam da eklenince, ortaya Fransızca konuşan Tiffauges'dan çok daha hoyrat, patavatsız, yontulmamış biri çıkıyor. Son derece önemli bir dönüşüm... en azından benim için.

Almanca'da ulama diye bir şey yok. Sözcükler, hatta heceler, sınırlarını birbirlerine karıştırmadan çakıl taşları gibi yan yana diziliyorlar. Oysa, bir gevşeme tehlikesi taşısa bile, belli bir akıcılık Fransızca tümceyi hoş bir süreklilik içine sokar. Almanca, bir yapı kurma oyununun kilere benzer sağlam parçalardan oluştuğu için, her zaman tümüyle çözümlenebilen sonsuz sayıda bileşik sözcük yapımına izin verir; Fransızcadaysa, aynı yaratılar ne idüğü belirsiz bir çorbaya dönüşüverirler. Bunun sonucu olarak da, çabuk çabuk ve buyurgan bir edayla konuşulduğunda Almanca tümce bir anda kulağı tırmalayan, havlamayı andıran bir şey oluverir. Ancak yontular ile robotlar uyum sağlayabilirler bu dile. Sümüksü, ılık yaratıklar olan bizlerse, Orta- Fransa'nın yumuşak dilini yeğliyoruz.

En akıl almayacak şeyse, Almanca sözcüklerin nesnelere, hatta insanlara yakıştırdıkları cins. Cinssiz sözcüklerin dile katılımı ilginç bir gelişme olmuş, ama yerli yerinde ve dikkatli kullanılmaları koşuluyla. Böyle olacak yerde, genel bir kötücül cins değiştirme isteminin dili kasıp kavurduğu görülüyor. Fransızcada dişil olan ay, Almanca'da eril bir yaratık olmuş, eril olan güneşse, dişil bir yaratık. Fransızca'da dişil olan ölüm, eril olmuş; yine dişil olan yaşamsa, cinssiz. Dişil olan sandalye de erilleştirilmiş, delice bir şey; buna karşılık, eril olan kedi dişilleştirilmiş, bu akla yatkın, gerçeğe uygun. Ama çelişki doruk noktasına

Alman dilinin dört elle sarıldığı kadının kendisinin (Weib, Mädel, Mädchen, Fräulein, Frauenzimmer) *cinssizleştirilmesiyle* ulaşıyor.

*

Jungmann'ların en büyükleri on yedi, on sekiz yaşlarındaydı. Daha gerçekten çocukluk çağında olanların yanında bu erginlerin, bu delikanlıların varlığı Tiffauges'un körpelik konusundaki ödünsüz beklentisine ters düşmekteydi. Bunların varlıkları, yemekhanelere, yatakhanelere ve tüm kuruma, Tiffauges'un midesini bulandıran, Kaltenborn'la arasına olmaması gereken bir duvar ören bir erkeklik ve askerlik havası yayıyordu. Ne var ki, onun yöneliminin önüne bu derece kesin bir biçimde çıkan bir engel eninde sonunda yok olmaya mahkûmdu. Silah altına çağrılmış sınıflar, Gauleiter'in göndermeye söz vermiş olduğu silahlar geldiğinde, bulundukları yerlerde eğitilebilirlerdi. Alei da bunun düşünü kuruyor, silahlandırılmış ve eğitimleri tamamlanmış genç askerlerden oluşan bir birliğin Kaltenborn'da kalmasını sağlayabileceğini umuyordu. Ama tüm girişimlerine karşın silahların teslimi gecikiyordu. Derken 1 Mart günü kaçınılmaz olay gerçekleşti. On altı ve on yedi yaşlarındakilerden oluşan yüzer kişilik iki üst birlik, hemen orduya katılmak üzere bir emirle kaldırıldı. En büyükler Wehrmacht'a, daha genç olanlarsa bir yoğunlaştırılmış eğitim kampına (*Wehrertüchtigungslager*) gidiyorlardı. Onlarla birlikte atanan on S.S. astsubayı da napoladan ayrılacaktı..

*

Ü.Y. Gelecek hafta o mezbahaya gönderilecek büyükler şatonun önündeki alanda hazırlıklarını tamamlıyorlar. Çizmelerini, pantalonlarını giymişler, ama sabah karanlığının ayazında üstleri çıplak. Güç çalışması ile genel hareketi birleştirmek isteyen Stefan, kalaslarla oynama üzerine kurulu bir çalışma tasarlamış. Yaklaşık on metre uzunluğundaki her kalas on iki kişiden oluşan bir kümece taşınıyor. Her küme kalasını havaya kaldırıyor, indiriyor, bir omzundan ötekine geçiriyor, önce dikey olarak, sonra sağa doğru havaya fırlatıyor, sağdaki küme de kalası yakalamak zorunda. Yanlış bir harekette, kuşkusuz birilerinin kafası patlaya-

cak, bir kulak kökünden biçilecek ya da bir omuz kırılacak, ama bu türden tehlike olasılıkları yöneticilerimizin hoşuna giden şeyler.

Bütün bu delikanlılar on beş - on sekiz yaş arasındalar, çoğunun çenesinde ve yanaklarında ustura izleri görülüyor. Yine de, bu gövdelerin hepsinin, kemerlerin, pantalonların, çizmelerin kaba saba görünümleri yanında iyice belirginleşen heyecan verici bir körpelikte olduklarını açık yüreklilikle kabul etmek gerek. Bu bembeyaz göğüslerde tek tüy bile yok, koltukaltlarının çoğunda da daha tüy bitmemiş. Uçlarına madalyon takılı birkaç zincir de, akla, Kazak savaşçıların kılıç vuruşlarından çok annelerin öpüşlerini getiriyor ve süt beyazı boyunlara çocuksu bir hava katıyor.

Yirmi yaşındaki birinin kolu, on iki yaşındaki birinin bacağının tensel karşılığı sayılabilir, ama buna pek bel bağlamamak gerek. Belden aşağısında, çocuksu arılıktan eser kalmaz, orada yalnız o siyahlık ve utanmaz erkeklik vardır...

*

Kaltenborn'a 'çocuksu arılığını' yeniden kazandıran, ama insan gücünü yarıya indiren ve kurulu düzeni bozan bu kan kaybından az sonra, Stefan bir savaş kurulu topladı; Tiffauges da, Blättchen ile S.S.'lerin ve daha görevden alınmamış sivil öğretmenlerin arkalarına saklanarak izledi bu toplantıyı. Astsubayların gidişinin öğrencilerin kurumun somut yaşamına daha fazla katılımlarıyla kapatılacağını açıkladı Stefan. Bunun için çalışma birimleri kurulacak ve bunlar mutfaklarda, çamaşırhanede, ahırlarda sırayla görev alacaklar, odun ve yiyecek - içecek sağlama işi de nöbete bindirilecekti. Yeni öğrencilerin devşirilmesiyse daha ciddi bir sorundu. Kaltenborn, burada kalan öğrenci sayısını eksiltmeyerek birinci sınıf napolalar arasındaki yerini korumalı, savaş dolayısıyla karşılaşılan güçlükler yüzünden amacından uzaklaşmamalıydı. Kuşkusuz, ilke olarak, her napolada Reich'ın tüm eyaletlerinden gelen çocukların bulunması ve çok yerel devşirmelere gidilmemesi isteniyordu. Ancak, içinde bulunulan durum ivedi çözümler gerektiriyordu. Bu nedenle Alei, oradaki bütün görevlilerden, yüzer kişilik iki birliğin ordu emrine verilmesiyle oluşan boşluğu dolduracak uygun gençler bulmak üzere bölgeyi kendilerinin araştır-

malarını istedi. Bu yolla getirilecek adayları sınavdan geçirme işiniyse kendisi ile Profesör Doktor Blättchen üstlenecekti.

Tiffauges'a napolanın sınıfı da, amacı da vız geliyordu. Ama, körpeliklerini yitirmiş, dolayısıyla da onun sevecenliğini uyandırmaz olmuş büyük çocukların gidişlerine sevinmiş olsa da, Kaltenborn'un cıvıl cıvıl, yoğun, güzel varsıllığını yitiren havasındaki elle tutulur *gevşeme*'yi de üzüntüyle karşılıyordu. Bu yüzden, kurumun önceki toplam öğrenci sayısına ulaşmasını canı gönülden diliyor, ama Alei'yinin çağrısından olumlu bir sonuç çıkacağını da sanmıyordu. Aslında bu çağrının bu işten hiç anlamayan, bilinçsiz adamların başlarının üzerinden - belki yalnızca Blättchen biraz içindeydi işin, ama o da ne ahlâksızca ve ne sapkınca! - doğrudan kendisine yönelik olduğunu ve yazgının, bu aşağılık herifleri silip süpürdükten sonra, kralı olmak üzere doğduğu ülkenin anahtarlarını ona teslim edeceği zamanın kesinlikle geleceğini anlamıştı.

Ü.Y. Beklenen oldu: on astsubayın gidişi ve çocukların napolanın somut işleyişine katılışları, hepimizi tutsağı haline getirmiş olan o tıkır tıkır işleyen makinenin çalışmasında düzeltilmez bir bozukluk yarattı. Varlıklarını hâlâ sürdüren birkaç nirengi noktası - yoklamalar, bayrak töreni ve öteki törenler - dışında, napolanın ne son derece iyi düzenlenmiş çalışma programı ne de disiplini kaldı ayakta. Bu özgürlüğe kavuşma, benim için çalıbülbüllerinin gırtlaklarını yırtarcasına karşıladıkları, sertleşmiş karın altından görülmez ırmakları şırıldatan ilkbahardan ayrılmaz bir şey. 1 Ocak'ta başlamaz yıl, 21 Mart'ta başlar. Nasıl olmuş da bu derece yanılarak, insanların takvimini mevsimlerin çevrimini ayarlayan büyük kozmik saatten koparmışlar?

Başlayan bu yılın beni nerelere götüreceğini kuşkusuz bilmiyorum. Ama, şu Blättchen - şu buram buram cinayet kokan herif-, bu konuda yüreğimi altüst edecek, muazzam bir açıklamayla karşılaşabileceğimi sezdiriyor bana: burada benim açlığıma ve özlemlerime yanıt veren ya da yanıt verir görünen her şeyin, ama her şeyin gerçekte bunların kötücül tersyüz edilmesi olmadığını kim bilebilir?

Bu sabah tahtaya şunları yazdı:

canlı = kalıtım + çevre.

Sonra, birincinin altına şu denklemi koydu:

var olmak = zaman + uzam.

En sonunda da *çevre* ile *uzam*'ı bir çember içine alıp buna *Bolşeviklik* adını verdi. Ayrı kalan *kalıtım* ile *zaman* da *Hitlercilik* başlığı altında topladı.

— İşte, diye başladı konuşmasına, 20.yüzyılın büyük tartışmasının terimleri. Kömünistler canlı varlıktaki kalıtımsal birikimi yadsırlar. Onlara göre her şey eğitimin sonucudur. Bir domuz tazı değilse eğer, bu bir toplumsal haksızlıktır, suçlusu da domuzun yetiştiricisidir. Hele, hele, hele! Bir de durmadan ermiş Pavlov'larının laflarına sığınırlar! Yaşamımızdaki her şeyin, çocukluğumuzun ilk yıllarında başımızdan geçen mutlu ve mutsuz olaylarla belirlendiğini ileri süren Yahudi Freud da, aynı doğrultuda gider, daha da etkili bir biçimde. Geleneği ve soyu olmayan piçlerin, göçebelerin, köksüz, kozmopolit kentlilerin felsefesidir bu. Yaşlı Alman toprağına doyumsuzca kök salmış olan çiftçiler ile yerleşiklerin öğretisi olan Hitlercilikse bu savın terimlerini tersine çevirir. Bizim için her şey bilinen ve değişmez yasalar uyarınca kuşaktan kuşağa aktarılan kalıtım dağarcığındadır. Bozuk kan ne düzeltilebilir ne de eğitilebilir; onun için yapılacak tek şey, vakit geçirmeden onu yok etmektir.

"Eski Rejim'in soyluluk felsefesinin bizim düşüncelerimizi önceden oluşturduğuna dikkatinizi çekerim. Soyluluk düşüncesinde, insan soylu olarak ya 'doğar' ya da 'doğmaz'; hiçbir başarı, hiçbir yetenek soylu olmayanın soylu olmadığını unutturmaz. Soy ne kadar eskiye giderse, değeri de o kadar artar. General kont von Kaltenborn gibi insanların bizim ırkçılığımızın öncüleri olduklarını çekincesiz kabul ediyorum. Ama onlar gelişimin doğal akışını izleyemediler. Biyoloji, nöbeti Gotha'dan artık devralmalıdır. Soyluluk unvanları yerlerini kromozomlara bırakmalıdırlar. *Kan tayfı*, Tiefauge, kan tayfı, işte bizim içimize yerleşmiş tanrı bu! Eski soyluluğun eski armalarının yerine biz en özel, en yaşamsal neyimiz varsa onu, kan dolu, yumuşacık, kıpır kıpır tüm iç organlarımızı koyduk! İşte bunun için de kan dökmekten çekinmiyoruz. Anlıyorsunuzdur umarım: *Blut und Boden*. İkisi birbiriyle tutarlı. Kan topraktan gelir ve oraya döner. Toprak kanla sulanmalıdır, kanı çağırır toprak, kan ister.

Kan da toprağı kutsar ve döller!"

Bense, onun bu anlamsız sözlerini dinlerken, benim göçebe, köksüz Habil'in ırkından geldiğimi düşünüyor, Rabbin Kabil'e şunları söylediğini anımsıyordum: 'Ne yaptın? Kardeşinin kanının sesi topraktan bana bağırıyor. Ve şimdi sen toprak tarafından lanet edildin, o toprak ki kardeşinin kanını senin elinden almak için ağzını açtı...'.[15]

*

Hava kararır kararmaz, bütün Jungmann'lar kalenin önündeki alanda, oluşturdukları dörtgenin kale yönündeki yüzünü açık bırakacak biçimde, yanaşık düzende toplanıyorlar. Orada, çevresine meşaleler ve bayraklar dikilmiş alçak bir seki, yakarma ayininde kiliselerdeki sunağın gördüğü işlevi yapıyor. Sekinin bir yanında, Alman piyadelerinin on beşinci yüzyıldan kalma siyah-beyaz alacalı kocaman davullarını sol bacaklarına koymuş genç davulcular, öteki yanında, çalgılarının bakırdan ağızlarını kalçalarına dayamış genç borucular sessizce bekliyorlar.

Boruların birden patlayan tiz sesleri. Davulların, gecenin içinden tehdit edici bir kasırga gibi dalga dalga yükselen, sonra uzaklarda yitip gitmiş gibi duyulmaz olan gümbürtüleri.

Bir ihanet ve ölüm öyküsü anlatılıyor, tek tek seslerin ateşli ateşli okudukları suçlayıcı ayetlerle.

— İşte boru ve davul takımları susuyorlar; sonsuz sıralar oluşturan insanlar saygı duruşuna geçiyorlar; bayraklar öne doğru eğiliyorlar vatan için ölenlerin ruhlarını selamlamak için.

— Şu saatte, Reich'ın ilk askeri olan Albert Leo Schlageter'i anıyoruz.

— Schlageter, Kara-Orman'ın güneyindeki Schönau'da yaşayan köklü bir köylü ailesinden geliyordu. Cesedi de orada yatıyor. Savaşa gönüllü gider ve birçok kez yaralanır; Versailles Diktat'ından sonra Baltık ülkelerindeki milis güçleri ile Yukarı Silezya'daki sınır koruyucularına katılır.

— Ama batıda, fırtına patlar ve yıldırım çarpar bu örnek savaşçıyı. Fransız birlikleri, hukuku ve barışı çiğneyerek Ruhr bölgesini istila ederler. Direniş her yerde alevlenir. Schlageter ilk safta çarpışır. Yaman eylemlerle, arkadaşlarıyla birlikte, düşmanın iletişim ve takviye hatlarını felce uğratır.

— Bir kalleşlik sonucu Fransızların eline düşer!

— Biz Almanya'yı seven gençler, bayrağımıza bir sözcük yazdık: *dövüş*! Korkak ve uyuşuk olan her şeyin yanması gerek! Kanımızdan ve toprağımızdan geliyor haklılığımız. Parlak alev ılımlıları yakıp tüketecek! Çürümüş, kurtlanmış olan her şeyi kıralım! Vatanı kölelikten kurtaralım! Alman ulusunu oluşturalım döve döve örslerimizde! Biz Almanya'yı seven gençler, bayrağımıza bir sözcük yazdık: *dövüş*!

— Schlageter bir saniye bile duraksamadı, felakete uğramış halkının çağrısı yankılandığında. Cephede teğmen, Baltık eyaletleri batarya başı, nasyonal-sosyalist davanın yılmaz savunucusu, Ruhr bölgesindeki direnişin başı; her zaman en yüce özveriye hazır.

Görüyor musun doğuda kızardığını şafağın?
Özgürlük güneşidir bu doğan.
Dirsek dirseğeyiz, yaşamda da, ölümde de.
Neden bu kuşku hâlâ? Bırakalım tartışmayı,
Akan Alman kanıdır damarlarımızda.
Silaha sarıl halkım, silaha sarıl halkım![16]

— Schlageter bir askeri mahkeme karşısına çıkarılır. Düsseldorf ile Duisburg arasındaki, Kalkum'da, Haarbach köprüsünü havaya uçurmaya girişmekle suçlanır. Ruhr bölgesinin 11 Ocak'ta işgalinden sonra, istilacılar, çaldıkları kömürün nakli için bütün trenlere el koymuşlardır. Schlageter, demiryollarına saldırılar düzenleyerek bu talanı engellemeye karar verir. 26 Şubat'ta, Ruhr'daki Fransız ordusunun generali sabotajcıların idam edilmesi emrini çıkarır. Schlageter kurşuna dizilmeye mahkûm olur.

— 26 Mayıs 1923 günü şafak vakti, güçlü bir muhafız takımı onu, bugün adını taşıyan bir çarmıhın yükseldiği Golzheim fundalığındaki bir taşocağına götürür. Ellerini arkasından bağlarlar. Diz çöktürmek için vururlar ona. Ne var ki, tüfeklerin namluları karşısında tek başına kalınca, anlağında bir Andreas Hofer'in *Asla*'sı çınlar. Ayakta ölmek ister, dövüştüğü gibi. Doğrulur. Ölümcül yaylım ateşi patlar şafağın sessizliğinde. Bedeni son bir kez şiddetle şahlanır, sonra yüzüstü yere düşer.

— Burada, taşlar üstünde öldürüleri, bir zamanlar bize benzeyen biri yatıyor. Güneş söndü, tüm umutlarımızı bağladığımız bu ölünün önünde acıyla parçalanıyor içimiz. Tanrım, yolların karanlık! Yiğit bi-

riydi o. Bayraklarımıza yas tülleri sarıyoruz, ama o, büyük kahramanlıklarla donanmış olarak atalarına kavuştu. Bu ölüye gönülden bağlıyız. Onun istenci bizim istencimiz, onun yazgısı bizim yazgımız. Onu yitirmiş olsak da vatan için ölümsüzdür o, mezarının dibinden gelen sesi de zaten: ben aranızdayım! Yaşıyorum!, diyor.

*

Çocukların Kaltenborn'daki görevlilerce devşirilme girişimleri hiç de parlak sonuçlar vermedi. İçlerinden pek çoğu silah altına çağrılıp gittikten sonra geride kalan, fazla çalışmaktan bitkin düşmüş, yarın ne olacağını bilmeyen, herhangi bir taşıma yöneliminden de yoksun bu adamlar, kısa ya da uzun vadede nasıl olsa terk edip gidecekleri ve aralarında çok geçmeden çözülüp gideceğini konuştukları bir kuruma yeni adaylar sağlama işine pek önem vermiyorlardı. Bağnaz inancını yitirmeyen Raufeisen bu laçkalaşmayı lanetliyor, Blättchen'se kendisine arada bir getirilen örneklerin insanbilimsel açıdan niteliksizliklerinden yakınıyordu.

O gün Tiffauges, Mavi-Sakal'a yeni nallar taktırmaya gittiği Nikolaïken'den dönüyordu. O yıl biraz gecikmiş olan ilkbahar birdenbire o kadar şen ve şakrak bir biçimde kaplayıvermişti ki her yeri, Tiffauges, kendisini sevindirecek bir olayın hazırlanmakta olduğundan hiç kuşku duymuyordu. Pırıl pırıl nallarıyla kurum satan iğdiş at, nallarını yolun taşlarına tak tak vuruyor, Tiffauges da, geçmiş yaşamının en üzünçlü, en acımasız olaylarını sağlıksız bir albeniyle kuşatan özleme kendini kaptırmış, Pelsenaire'in kıvılcımlar saçan demir kabaralı postallarını düşünüyordu. Kaltenborn'a bir mil uzaklıktaki Lucknain gölünün kıyısına geldiğinde de aklına, hâlâ göğsü biraz kabararak anımsadığı, Nestor'un Alcyon marka bisikleti gelmişti ki birden, kıyıdaki ağaçlara dayalı altı bisiklet gördü. Gidonları inek boynuzu biçiminde yukarı doğru kıvrık, kontrpedal, kadrolarına da tahta saplı modası geçmiş pompalar takılı şu ağır ve hantal Alman yapısı bisikletlerdi bunlar. Ağaçların dalları arasından, suyun oluşturduğu aynanın ışıltıları ile haykırışlar, kahkahalar, şıpırtılar geliyordu ona kadar.

Yere inerek Mavi-Sakal'ı küçük bir çayıra saldı; iki dakika sonra, içinden ışık demetleri ve canlı çalkantılar geçen berrak sulara bir sıçrayışta dalmıştı bile. Atlayışını, çocukların tam ortalarında su yüzüne çıkacak gibi ayarlamıştı. Onu çığlıklar ve kahkahalarla karşıladılar.

Üç yüz kilometre uzaktaki Marienburg'dan geliyorlardı; yortu tatilinden yararlanarak Mazurya ormanları ile göllerini dolaşıyorlardı bisikletle. Tiffauges onlara Kaltenborn'u, beden eğitimi salonları, kapalı atış yerleri, atları, tekneleri, silahlarıyla kaleyi, Jungmann'ların orada sürdükleri coşkulu yaşamı anlattı ve onları, kendi yaşlarındaki yüzlerce arkadaşla birlikte akşam yemeğine ve gece yatısına şatoya davet etti.

Marienburg adını duyunca Raufeisen sevinçten ve övünçten titredi. Töton şövalyelerinin tarihsel ve tinsel kentiydi burası; çok iyi korunmuş şatosu da, mimarlık alanında, hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde, Doğu-Prusya'nın en gurur verici başyapıtıydı. Her yıl 19 Nisan'da, orada, şövalyelerin büyük salonunda, Baldur von Schirach, on yaşındaki tüm genç Almanlar'a sesleniyor ve onları yaşam boyu Führer'e bağlayan tümce kalıbını söylüyordu mikrofona. Blättchen yeni gelenleri incelerken kendini tutamayıp coşku naraları atıyordu. En ünlü örneği Hindenburg olan Doğu-Baltık-Borreby çeşitlemesinin bu derece arı örneklerini böyle yakından görmesi şimdiye kadar kısmet olmamıştı. Oğlan çocukların aileleri ve kentlerindeki yetkililerle bir dizi telefon konuşması yapıldı, karşılıklı mektuplar yazıldı. Çocuklar Marienburg'u yaşamlarında bir daha hiç görmeyeceklerdi.

Bu usta işi balık avından sonra Alei, Tiffauges'u çağırttı. Fransızın yeteneklerini o güne kadar tam değerlendirememiş olduğunu kabul etti. Tiffauges, Kaltenborn'a peynirden ya da bakla çuvallarından daha iyisini getirebileceğini kanıtlamıştı. Alei ona, kuşkusuz, herhangi bir resmi yetki veremezdi, ama onu bütün yöreyi, bölge kazan o kepçe dolaşarak napolaya alınabilecek genç adayların araştırılmasıyla görevlendiriyordu. Durumu Johannisburg, Lyck, Lötzen, Sensburg ve Ortelsburg'daki Kreisleitung'lara bir genelgeyle bildirecekti, gerekirse daha uzaktakilere de genelge gönderirdi. Tiffauges, yalnızca sonuçlara bakarak karar verecek olan Alei'ye hesap verecekti.

Blättchen'in, yükseltilmesinden dolayı yardımcısını kutlayacak vakti olmadı. Kısa bir süreden beri, Reichführer S.S.'in kendi girişimiyle başlatılan ve kod adı *Hasat Harekâtı* olan[17] geniş bir uygulamadan söz ediliyordu. Konu, Merkez Ordu Grubu'nun işgal ettiği yörelerden, on ile on dört yaş arasında kırk - elli bin kadar Rutenyalı beyaz çocuğun seçilerek Almanya'ya getirilmesi ve bu amaç için özel olarak düzenlenmiş köylere yerleştirilmesiydi. Doğu'daki İşgal Edilmiş Topraklar Bakanı olan Alfred Rosenberg, bu tümüyle S.S. nitelikli uygula-

mayı hazırlayıp başlatanlara karşı son derece aptalca bir anlayışsızlıkla bir kez daha direniyor, bu kadar genç çocuğun Reich için olumlu bir el emeği katkısından çok bir yük olacağını ileri sürüyor, hiç değilse on beş ile on yedi yaş arasındakilerle yetinilmesini öneriyordu. Himmler'in gönderdiği özel görevliler ona, boş yere, sabırla, burada kaba bir işgücü aktarmasının değil, iki topluluğun biyolojik derinliklerinde gerçekleşmiş olanın aktarımının söz konusu olduğunu, bunun da, Slav komşunun canlı güçlerinin bir daha yerine konmayacak kesin bir biçimde zayıflatılmasını amaçladığını açıklamaya çalışmışlardı. Sonuçtaysa, Ostministerium'u dışlamaktan başka yol bulunamamıştı.

Bu aşamada akıllarına Otto Blättchen ve onun yüz elli Yahudi-Bolşevik başı uygulamasındaki parlak hizmetleri gelmişti. Böyle bir durumda Rus - Polonyalı karışımı ırk konusundaki bilgisinin harikalar yaratacağına hiç kuşku yoktu.

16 Haziran'da Kommandeur ve Alei'yle vedalaşıyor ve kırmızı balıklarını - *Cyprinopsis auratus*'larını - mühürlü bidonlara koyduktan sonra, onu almak için gönderilmiş külüstür Opel'in bütün eşyalarını alamayışına söylene söylene ortalıktan yok oluyordu. İki gün sonra da Tiffauges, Alei'yinin oluruyla, *Irkbilim Merkezi*'nin üç odasına yerleşiyordu.

Profesör Doktor Strumbannführer'in bırakıp gittiği insanbilimsel ölçülerle ilgili bir sürü ıvır zıvırın ortasında, 'laboratuvar'da yalnız kalıp, kendisini buranın efendisi olarak bulduğunda Tiffauges, sinirden, içine hem bir utku hem de yazgının bu yeni oyunu karşısında beliriveren bir sıkıntı duygusu karışan çılgınca bir gülmeye tutuldu.

*

Ü.Y. Bu akşam, çocuklardan oluşan takımlar, gecenin ılık ve mis kokulu karanlığında gündönümü ateşleri yakmak için Seehöbe'ye, Spirding gölü kıyılarına, Tirklo gölünün karşı yakasına, hem kendilerinin hem de başka takımların yakacakları ateşlerin görülebileceği yerlere dağıldılar.

Bu güneş bayramının gizli bir üzgünlüğü var. Gencecik yaz, daha doğuşu kutlanır kutlanmaz eksilmeye başlıyor, öyle gözle görülür, açık seçik bir biçimde değil, ama her gün bir iki dakikası kemiriliyor. Çocuklar da böyledirler işte, sağlıklarının doruk noktasında içlerinde çöküşün bütün tohumlarını taşırlar. Bunun

tersine olarak da, yılın tam karşıt noktasında Noel yortusu, Adonis'in yeniden doğuşunun neşeli oyunu kışın en karanlık ve en nemli döneminde kutlanır.

Jungmann'lar, rüzgârın dumanı ve kıvılcımları çıkartması için bir yanı açık bırakılmış bir dörtgen oluşturarak oturuyorlar odun yığınının çevresine. İçlerinden en küçüğü ileri çıkarak odun yığınına doğru yürüyor. Elinde bir ateşböceği kadar titrek ve hafif bir ateş parçası var, öyle belli belirsiz ki hepimiz korkuyoruz küçük adam görevini yerine getiremeden elindeki ateşin sönmesinden. Gerçekten de, çocuk, içinden yapraklı dal demetleri çıkan çıralı ağaç kütükleri yığınının önünde diz çöktüğünde ateş görülmez oluyor. Odunlar, öfkeli bir çatırtıyla alev alınca, çocuk geriye sıçrıyor. Berrak sesler yükseliyor, ani alev yansımalarıyla itilen karanlıklar içinden.

Ulus ulusa yaraşır, alev de aleve!
Göğe kadar yüksel, kutsal yangın,
Ağaçtan ağaca sıçra uğuldayarak!

Sıralar bozuluyor ve herkes elindeki meşaleyi tutuşturmak için ateşe yaklaşıyor. Sonra, artık dans eden alevlerden oluşan dörtgen yeniden kuruluyor.

Karanlıkların içinde, uzaklarda başka takımların yaktıkları ateşler görülüyor; çıtı pıtı bir çocuk selamlıyor bu ateşleri:

Bizi geceden kurtaracak eşiğin parıldayışına bakın. Onun ardında ışıl ışıl bir zamanın şafağı söküyor şimdiden. Geleceğin kapıları açıktır yürekleri vatan sevgisiyle yananlara. Hâlâ karanlık olan toprağı yaşatan şu ışıklı noktalara bakın. Eski, acı yüklü öykülerle dolu Mazurya çağımızı yanıtlıyor ve binlerce kardeşlik ateşiyle yanıyor. Bu ateşler yılın en aydınlık gününü muştuluyorlar, yaratıyorlar.

Başlarında meşe dallarından yapılmış birer taç olan üç Jungmann ateşe doğru ilerliyor:

— Bu tacı savaşta ölenlerin anısına kurban ediyorum.
— Bu tacı nasyonal-sosyalist devrimin alnına koyuyorum.

— Bu tacı Alman gençliğinin vatan coşkusuyla gelecekte yapacağı özverilere adıyorum.

Bütün öteki çocuklardan oluşan koro yanıtlıyor onları:

— Biz hem ateşiz hem odun yığını. Hem alev hem de kıvılcımız. Karanlığı, soğuğu ve nemi gerileten ışık ve sıcaklığız.

Alev alev yanan odun yığını bir kıvılcım seli gibi çöktüğünde, dörtgen hareketleniyor. Jungmann'lar ateşin çevresinde halka olup dönüyor ve sırayla alevlerin üstünden atlıyorlar.

Bu kez ne yoruma gerek var ne de şifre anahtarına. Gelecek zaman ile ölümü böyle inatla birbirine karıştıran, çocukları art arda bir kor yığınına atan bir tören, ne eksik, ne fazla, şarkılarla türkülerle en sonunda ulaşacağımız masumlar kıyımının, kıyametin açık seçik bir canlandırılışı, buna şeytanca bir çağrı.

Kaltenborn gelecek yaz gündönümünü kutlarsa şaşarım.

*

O günden sonra Tiffauges, kapkara koca atının sırtında, Mazurya'nın her yerinde, batıda Königshöbe yaylalarından doğuda Lyck bataklıklarına kadar dolaşırken, güneyde de kimi kez Polonya sınırına kadar uzanırken görülmeye başlandı. Kaltenborn armalı yetki belgesiyle donanmış olarak belediye başkanlıklarına gidiyor, köy okullarını tarıyor, öğretmenlerle konuşuyor, çocukları inceliyordu; görevi ailelere yaptığı bir ziyaretle tamamlanıyordu. Bir parlak vaatler ve üstü kapalı tehditler karışımından oluşan konuşmasının sonucunda, bunlar çocuklarının napolaya katılımı düşüncesine ender olarak karşı çıkıyorlardı. Sonra, Tiffauges doludizgin Kaltenborn'a dönüyor ve onun kararlarını onaylayarak uygulamaya koyan Raufeisen'a raporunu veriyordu. Ancak, bozgun yüzünden yaşamı kararmış bu ülkede, aşılması her zaman çok güç olan açık ya da kapalı direnişlerle karşılaşmıyor da değildi. Tahmin edileceği gibi, en güç yakalanan avlar da, şu ya da bu nedenle en fazla değer verdiği çocuklar oluyorlardı.

Johannisburg kumlarının içerilerine doğru uzun, dar ve kıvrımlı bir dil gibi giren Beldahn gölünün sonunda, bir balıkçı kulübesinde aileleriyle birlikte yoksul bir yaşam sürdüren bir ikizi de bu gezileri sırasın-

da saptamıştı. Tiffauges'u her zaman büyülemişti ikizlik. Bu özellik ona, tenin, ruha kendi kuralını kabul ettirerek onu kaprislerine boyun eğdirdiği bir derinlikte yatan yaşamsal bir güç gibi görünüyordu. Bir varlığın tüm sırlarını ister istemez bir başka varlığa açan, onu bu varlığın *alter ego*'su, *öteki ben*'i yapan bir doğa kaprisi. Bunun yanı sıra, Haïo ile Haro tilki yavruları gibi kızıl saçlı, süt gibi bembeyaz tenli, kepekte yuvarlanmış gibi de çilliydiler. Tiffauges onları gölün kıyısında saz toplarken gördüğü gün, aklına, Blättchen kendisine anlattığında hemen öfkeli bir horgörmeyle karşı çıkmış olduğu o şaşırtıcı kuram gelmişti: buna göre, yalnızca iki insan ırkı vardı, bunlar da, hücre düzeyine kadar kendini derinlemesine belli eden kızıl ırk ile aynı pigmentin dozunun son derece incelikli bir ayarlanması olan sarışın - esmer bütünüydü.

Tüm beklentilere karşın, ikizlerin alınışında Tiffauges anababanın, aşılıncaya kadar büyük güçlükler çektiren edilgen direnişiyle karşılaştı. Uzun süre Almancayı anlamıyormuş gibi yaptıktan sonra - kendi aralarında bir Slav ağzı konuşuyorlardı -, Tiffauges'un açıklamalara karşın, on iki yaşındaki çocukların askere alınamayacak kadar küçük olduklarını sürekli yineleyerek geri zekâlılara özgü bir anlayışsızlık örneği gösterdiler. Tiffauges çevre köyleri dolaşmış, ama eli boş dönmüştü. Pek akılları yatmayan böyle bir işe doğrudan karışmak istemeyen belediyeler, gölün bu bölgesinin kendi yetki alanları içine girdiğini yadsıyorlardı. Fransızın fişeklemesiyle Raufeisen'in Johannesburg Kreisleitung'unu devreye sokması gerekti, sonuçta da belediye başkanının kendisi getirdi çocukları Kaltenborn'a.

*

Ü.Y. Telefon edip ikizlerin kesin olarak alındığını bildirdiler. Johannisburg Kommandatur'unun bir arabası onları Kaltenborn'a getiriyormuş. Bir saat sonra burada olacaklar.

O an, ne olduğunu iyi bildiğim bir ateş bastı her yerimi. Tüm bedenim, başta çenelerim olmak üzere zangır zangır titriyor; tetanos titremesine benzer bir şey bu. Dişlerimi birbirine çarptıran, ağzımın içine küçük salya demetleri fışkırtan çenelerimin böyle titremesini elimden geldiğince engellemeye çalışıyorum. İçgüdüsel olarak karşı koymaya çabalıyorum, ama sonra da kendimi

kapıp koyveriyorum yaşanacak çok büyük bir mutluluğun habercisi olan bu duyguya. Daha var olmayan, ama elde edileceği kesinleşmiş avı bu bekleyiş, yaşamın bana verebileceği en güzel şey, belki de.

İşte geldiler. Kreisleiter'in hantal Mercedes'i avluda dönüp kapının önünde duruyor. İkizler birbirleri ardı sıra arabadan çıkıyorlar, birbirlerine o kadar benziyorlar ki sanki aynı çocuk iki kez eğilerek taşlara atlıyor. Ama ikisi de buradalar, kızıllıkları ile beyazlıklarını daha da belirginleştiren, siyah kadifeden kısa pantalon, omuz kayışıyla çaprazlama kesilmiş kahverengi gömlekten oluşan Hitlerci Gençlik üniforması içinde yan yanalar.

Haftalardır, yalnız bu iki özel çocuğun durumunun değil, genelde ikizlik olgusunun benim için neden bu kadar çekici olduğunu, beni niçin bu derece etkilediğini merak ediyorum. İkizlik denen şey, Kaltenborn'daki dört yüz küçük adamın, bir araya geldiklerinde, kendi kişiliklerinin basit toplamından oluşan yoğunluğunun tartışmasız çok üzerinde yoğunlukta ortak bir kitle oluşturmaları gereğini öngören kuralın ayrıcalıklı bir uygulamasından başka bir şey değil, kuşkusuz. Burada, bu çeşit birbirlerine karşıt kişilikler büyük ölçüde ortadan kalkıyor, geriye bir tek çıplak ve kütlesel kalabalık kalıyor. Ruh demek olan kişilik tene sızar; teni delikli, hafif, soluk alır verir kılar, mayanın hamura ruh katışı gibi. Kişilik silindiği an, tensel külçe doğuştaki arılığına ve ham ağırlığına döner.

İkizler, tenin bu ruhtan arındırılma sürecinde daha da ileri giderler. Burada artık söz konusu olan ruhların içinde kişiliklerini yitirdikleri çelişkili bir kargaşa değildir. Gerçekte, doğru dürüst giyinmek, tenlerine ruh katmak için bu iki bedenin de kafasında bir tek kavram vardır. Dolayısıyla, çevreye boş veren bir utanmazlık-arlanmazlıkla açılıp saçılırlar, derilerinin kaymak kıvamındaki renklerini, pespembe yumuşacık tüylerini, kaslı ya da yağlı tenlerini başka *kimsenin aşamayacağı* bir hayvansı çıplaklıkla sergilerler. Çünkü çıplaklık bir durum değil, bir niceliktir, böyle olunca da hak bakımından sonsuz, uygulamadaysa sınırlıdır.

İkizlerin laboratuvarda hemen başladığım incelemesi bu görüşleri doğruladı. Haïo ile Haro, ağır, olaylar karşısında tepki göstermeyen, yavaş soluk alan, epey yağ bağlamış lenfatik tipte-

ler. Kafatasları brakisefal (90,5), çıkık elmacık kemikli geniş yüzler, yabanıl hayvan kulakları, yassı burunlar, ayrık dişler, hafif çekik yeşil gözler. Sonuç olarak, üzerilerinden aynı anda hem uyuşukluk hem kurnazlık akan, sıradan bir zekâ yansıtan, yoğun bir içgüdüsel yaşamın etkisinde oldukları anlaşılan biraz *hödük* suratlar. Sarsılmaz bir dengeye sahip oldukları görülen, yere sağlam basan bedenler. Yuvarlak omuzlar, epey yağ bağlamış olduklarından bayağı gevşemiş göğüsler. Göğüs kafesinin geniş açıklığı tam bir kubbe oluşturuyor; buna karşılık, kasıklar ve apış arası oyuğuysa, alt doruğunda ters çevrilmiş bir zambakla, cinsel organla damgalanan tepeye doğru sivrileşen bir kemer. Bu bakışımlı iki yay arasında, karnın üç düzlemi, bedenin biraz göbekli oluşuna karşın insanı şaşırtacak kadar iyi durumda. Geniş ensenin altında, etli, yağ bağlamış, ekmek içi gibi bembeyaz, yumurta biçiminde bir sırt, belin bittiği yerde kaybolan bir vadiyle ikiye ayrılmış. İyice kavisli böğürler kalçaların aşırı çıkıntılarını ortaya çıkarıyor. Kısa, küt parmaklı, avuçları kaslı eller. Kalın bilekli, ağır bacaklar; geniş ve yassı kapaklı dizler iyice ileriye çıkıklar; bu durum, ayağın üstüne dengesiz bir biçimde, üst tarafı öne çıkıntılı olarak yerleştirilmiş uyluğun etli kütlesini belirginleştiriyor.

Bembeyaz derinin üstünde çiller her yere serpiştirilmiş, dökülmüş, yayılmış gibiler; kollarda ve ensedeyse, coğrafya haritaları gibi kenarları tırtıklı lekeler oluşturuyorlar. Bir ağın düğümleri kadar düzgün mor renkli bir damar örüsü baldırların iç yüzünü kaplıyor.

*

Ü.Y. İkizlerin gelişlerinde onlara sahip olmanın verdiği sabırsızlıkla aceleye gelen inceleme sırasında fark edememişim bu sabah bir mutluluk ışıltısıyla gözlerimin önüne seriliveren mükemmelin mükemmelini, harikalar harikasını.

Boşuna olduğunu bildiğim halde, onları birbirlerine karıştırmamamı sağlayacak - ufacık da olsa - bir farklılık bulma oyunu oynayarak oyalanıyordum. Aslında, bir farklılık var; birlikte geçirdiğimiz birkaç günden sonra, Haro'yu Haïo'dan ilk bakışta ayırt ediyordum. Ama bu ayırt etme belirgin, kesin birtakım gös-

tergelerden çok çocuğun genel havasına, hareketlerine, varoluş biçimine dayanıyor. Haro'da, Haïo'nun daha ağır ve sanki düşünsel temposunda bulunmayan bir atılganlık, bir girginlik var; hareketlerinde de daha bir açık seçiklik. Bu çiftte, girişimleri yapanın Haro olduğu, gerektiğinde komutayı onun ele aldığı, Haïo'nunsa, bu çok yakın ve canı tez kardeşe her zaman düş gücü ve düşünüp taşınma silahlarıyla karşı koymayı bildiği anlaşılıyor.

Kesin ayrım göstergesine, kişiölçümsel, az sözcükle tanımlanabilen göstergeye gelince; onu buldum, ama boş yere aradığım yerden çok daha arı, çok daha soyut, çok daha ruhsal bir düzeyde. Bir çocuğun yüzünün, burnunun ortasından geçen dikey bir düzlemle iki ayrı parçaya ayrılması durumunda, genelde ne kadar benzeseler de, sol yarı ile sağ yarının, ufak tefek de olsa, epey farklılıklar gösterdiğini uzun zaman önce anlamıştım. Çocuk, sanki aynı modele göre tasarlanmış, ama farklı esinlenmeleri karşılayan - sol geçmişe, düşünceye, heyecana; sağsa geleceğe, eyleme, saldırıya - ve yaratının son aşamasına kenetlenmiş iki parçadan oluşan bir şey. Bedenin karşı kutbunda, apış arasının tepesi ile erbezlerinin ortasından geçen, makatın üst kenarından başlayıp erkeklik organını saran derinin altından ucuna kadar giden amber kokulu ve pütürlü kabarık deri yolu da, kendine özgü kaba ve çarpıcı bir biçimde, oğlan çocuğunun, bir deniz kabuğu ya da iki parçası ortadan birbirine yapıştırılan plastik bebekler gibi, epey sonradan kaynaştırılmış iki çenetten yapılmış olabileceğini getiriyor akla.

İşte bugüne damgasını vuran olağanüstü olay: hiç tartışmaya yer vermeyecek biçimde, Haro'nun sol yarısı Haïo'nun sağ yarısının, sağ yarısı da kardeşinin sol yarısının eşi. Bunlar, öteki ikizler gibi sırt sırta getirilerek değil, yüz yüze olarak üst üste konacak *ayna-ikizler*. Eskiden beri, özellikle fotoğrafçılığın bana ayrıcalıklı bir örneğini gösterdiği tersyüz etme, karşılıklı yer değiştirme, üst üste bindirme işlemlerine karşı son derece büyük bir ilgi duymuşumdur. Kafamı sürekli kurcalamış olan bu izlek, burada doğrudan çocuk tenine kazınmış olarak bir kez daha çıkıyor karşıma!

Onları yan yana oturtmuştum ve bir yüzün ya da bir bedenin bende her zaman uyandırdığı, bir sır karşısında olduğum duygu-

suyla inceliyordum onları; ama bu kez, karşımdaki maskenin ne yaparsam yapayım ısrarıma aldırış etmeyeceği üzüntüsünü duymadan, hatta, tersine, sırrı bulacağım umuduyla. Tam bu sırada, Haïo'nun alnında, saatin akrep ve yelkovanının döndükleri yönde kıvrılan bir saç tutamının Haro'nun alnında ters yöne kıvrıldığını gördüm. Bu ilk, ama zayıf ışık bana iyileşmiş bir yara izinin de bir tür benmiş bu -, aynı biçimde, Haro'nun sağ, Haïo'nunsa sol yanağında olduğunu gösterdi hemen. Ama, o andan sonra çığ gibi büyüyen keşifler arasında kuşkusuz en uyarıcısı, onların çilleri oldu.

Daha önce Blättchen zamanında başvurmuş olduğum Königsberg İnsanbilimleri Enstitüsü'ne telefon edip buluşumu anlattım. Ayna-ikizlerin varlığını hemen doğruladılar; oldukça ender görülen bu olayın *ab initio*, yani hemen başlangıçta değil, oldukça ileri bir aşamada, embriyon farklılaşmaya başladığında gerçekleşen bir ayrılmadan kaynaklandığının düşünüldüğünü söylediler. Bizim bölgeye yapacakları görev gezisinde benim ikizlerimi de görmeye gelecekler.

*

Jungmann'lar, kendilerine aylardır armağan olarak verileceği vaat edilen harika oyuncağa en sonunda, temmuz ayı içinde kavuştular. Bu, ikili dört ağır makineli tüfek, hızlı atışlı - dakikada iki yüz ile üç yüz atış - 2 santimetrelik dört hafif top, bir 3.7'lik top, özellikle de uzun menzilli 10.5'lik üç toptan oluşan bir D.C.A. bataryasıydı. Bunlardan başka bir dinleme detektörü de (Horchgerä) verdiler; ancak bataryaya dokunmadan önce bu uçaksavar takımını tamamlayacak ışıldakların gelmesini beklemek gerekecekti. Flak, kaleye bir kilometre uzaklıktaki Drosselwalde köyünün üstündeki bir tepedeki çam ormanına gizlendi; buradan, gerektiğinde, doğudan gelebilecek düşmanın ilerleyeceği Arys yolunu ateş altına alabilecekti. Batarya, iki eğitimci subayın yönetiminde, değişik yüzlük birliklerden alınmış dört takımca sırayla kullanılıyordu.

O günden sonra, göğü beyaz yumaklarla dolduran ve görkemli patlamalarıyla savaşın yakınlığını hatırlatan deneme atışları birbirini izlemeye başladı; mermi parçalarının, şatonun damlarında bile takırdadıkları duyuluyordu kimi zaman. Tiffauges, batarya başındaki birliklerin

azıklarını aksatmadan çıkarıyordu yanlarına. Çocukları, çamların altına dağılmış, şortlarıyla güneşte yanarken ya da tam tersine, miğferli, keçe kulaklıklarla sağırlaşmış, uluyan, gürleyen topların çevresinde iş başında buluyordu. Şimdiye kadar hiç bu kadar eğlenmemişlerdi, tek yakınmaları, canlı hedef görevi yapacak bir uçağın gökte daha görülmemiş olmasıydı.

*

Ü.Y. İlk bakışta yersiz bir benzetme gibi görülse de, savaş ile çocuk arasındaki derin bağı kimse yadsıyamaz. Muazzam ağızlarını ağaçların arasından yükselten, ateş kusan o canavarımsı çelik putları mutlu bir esriklikle besleyen, onlara hizmet eden Jungmann'ları görmek bu yakın ilişkiye çürütülemez bir kanıt. Zaten çocuklar hep top, tüfek, kılıç, tank gibi oyuncaklar ya da kurşun askerler, bir katilin sahip olması gereken silahları aldırmak için tuttururlar. Büyüklere öykünüyorlar da ondan, demek geliyor insanın dilinin ucuna, ama acaba gerçek bunun tersi mi diye kendi kendime soruyorum, çünkü erişkinler savaşa ender olarak giderler; gittikleri yer daha çok işyerleri ya da daireleridir. Onun için, savaşın, aslında, erişkinlerin *çocuklaşmalarını*, oyuncak silahlar ve kurşun askerler yaşına gönül rahatlığıyla geri dönmelerini sağlamak için çıkarılıp çıkarılmadığı takılı aklımda. Büro şefliği, kocalık, aile babalığı gibi yükümlülüklerinden bıkmış silah altındaki erişkin, tüm görevlerinden ve niteliklerinden sıyrılarak, özgürleşmiş ve kaygısızlaşmış durumda, yaşıtı arkadaşlarla, çocukluğundaki oyuncakların büyütülmüş örnekleri demek olan toplar, tanklar ve uçaklar kullanarak eğlenir.

İşin acıklı yönü, bu geriye dönüşün tam olarak gerçekleşemeyişi. Erişkin, çocuğun oyuncaklarını geri alıyor, ama onda artık bunlara ilk anlamlarını veren oyun ve öykü uydurma içgüdüsü kalmamıştır. Erişkinin kaba elleri arasında, insanın tenini, kanını yiyip bitiren kötücül urların canavarımsı boyutlarına bürünüyor bu oyuncaklar. Erişkinin öldürücü *ciddiliği*, taklidi, yani tersyüz edilmiş imgesi olduğu çocuğun oyun oynadığı sıradaki *ağırbaşlılığı*'nın yerini alıyor.

Eğer şimdi, hasta bir düşgücünün tasarlamış olduğu, çılgınca bir çabayla gerçekleştirilmiş bu aşırı büyültülmüş oyuncaklar ço-

cuğun eline verilirse ne olur? Drosselwalde sırtlarında - ayrıca Kaltenborn napolasında ve tüm Reich'ta - görülenler olur: erişkin ile çocuk arasındaki ideal ilişkiyi tanımlayan taşıma eylemi, bu kez, canavarımsı bir biçimde, çocuk ile erişkin oyuncak arasında kurulur. Oyuncak, artık, çocuk tarafından *taşınmaz;* kırılmak için çocuğun yok edici ellerine verilmiş kurgusal bir nesne olmaktan çıkar, yerlerde sürüklenmez, itilmez, kakılmaz, devrilmez, yuvarlanmaz. Oyuncak çocuğu taşır olur, tankın içine gömülen, uçağın pilot kabinine kapatılan, ikili makineli tüfeklerin dönen kulelerinin içine hapsedilen çocuğu artık o taşır.

Burada şimdi ilk kez temel nitelikte olduğu konusunda en ufak bir kuşkum bulunmayan bir olguya değiniyorum, bu olgu da, *taşımanın kötücül tersyüz etmeyle altüst oluşu.* Simgesel kurgulamamın bu iki imgesinin eninde sonunda bir yerlerde kesişmeleri kaçınılmazdı. Bu bağlaşmanın sonucunda ortaya çıkan yeni imge, bir çeşit *türevsel-taşıma* oluyor böylece; bunu özellikle bir çeşit diye nitelendiriyorum, çünkü bu sapma olayının başka türleri de olabilir.

Sistemime yeni bir parça eklendi. Ne olduğunu daha tümüyle kavramış değilim. Önemini ölçmem için değişik bağlamlarda uygulanışını görmem, kendini göstermeye başlamasını izlemem gerek.

*

Temmuzun ikinci haftasında bölgede az rastlanan şiddette ve Kaltenborn için feci sonuçlar yaratmasına ramak kalan bir fırtına patladı. O gün, elektrik yüklü bir yazın ağır sıcağında herkesin biraz ferahlaması amacıyla Alei, Spirding gölünde bir tekne oyunu düzenlemişti. Her birinde dört Jungmann olan yüz küçük yelkenli bir kıyıdan ötekine gidip gelerek birkaç kilometrelik bir alanda su üstünde yüzen, içlerine iletiler konup numaralandırılmış şişeleri bulmaya çalışıyorlardı. Olabildiğince çok şişe toplamak, sonra da her şişedeki ileti parçalarından yararlanarak şifreli tüm iletiyi yeniden oluşturmak gerekiyordu. Gittikçe artan bir şiddetle suyun yüzeyini süpüren yakıcı rüzgârlarla yelkenlerini doldurarak, çarpışmadan hızla giden, ileti taşıyan bir şişeyi yakalamak için bir çocuğun, şişe yanından durmadan geçerken içinden yarı beline kadar sarktığı tekneleri görmek harika bir şeydi. Ama saat beşe

doğru hava birden kararda ve bir bora gölün sularını kabarttı. Alei hemen iskeleye dönüş işareti verdi. Alabora olan, ancak herhangi bir zarara uğramayan dört yelkenli dışında kalan tekneler çabucak palamarlandılar; bu sırada birden bastıran ve tufanı andıran bir sağanaktan korunmak için herkes sundurmaların altına kaçışıyordu. 3. yüzlük birlikten bir yelkenlinin dönmemiş olduğunun farkına o zaman varıldı. Yağmur perdelerinin kudurmuşçasına birbirleriyle kesiştikleri bu kurşun rengi alacakaranlıkta görüş uzaklığı neredeyse sıfırdı. Alei, gölün kıyısındaki belli başlı köylere telefon ettirdi, sonra da kıyı koruma gemisiyle gölü düzenli bir biçimde taramaya başladı. Ancak bir sonuç alınamadı; ertesi gün güneş, her zamanki durgunluğuna kavuşmuş, ama ıssız bir göl üzerinde doğdu.

Tiffauges'un aklına o zaman köylere uzak kıyıları on bir dobermanla araştırmak geldi. Çocukların varlıklarına ve kokularına alışmış olan bekçi köpekleri, neşeli ama ahenksiz bir havlama konseri vererek başladılar araştırmaya; Tiffauges'sa onları Mavi-Sakal'ın üstünde güçlükle izliyordu. Sonunda dört çocuğu, yelkenlilerinin parçalandığı bir derenin kayalık ağzında sağ salim, ama iliklerine kadar ıslanmış durumda bulan köpekler oldu.

Tiffauges, bu deneyin meyvelerinden yararlandı. Köpekler Jungmann'ları tanıdıklarına ve bulabildiklerine göre, içgüdüleri belki napolaya girecek yaşta ve nitelikteki bütün oğlan çocuklarını bulmaya da yarayabilirdi. Devşirme seferlerine köpekleri de götürerek bunu kanıtladı. Her köyün girişinde köpekler, evler ile bahçeler arasına dağılıyorlardı; bir kapının, bir parmaklığın önünde ya da bir ağacın altında kıpırdamadan durup birtakım sesler çıkarmaya başladıklarında, devşirmeciye ilginç birini bildiriyorlar demekti; hemen hiç yanılmıyorlardı. Tiffauges, bu seferlere çıkarken yanına uzun av kamçısını alıyor, ceplerine de taze et parçaları dolduruyordu; köpekleri, yanlışlarını cezalandırarak, güzel buluşlarını ödüllendirerek eğitiyordu. Mevsim yazdı; öğretmenler de askere gitmiş oldukları için okullar boşalmış; çocuklar oraya buraya dağılmışlardı; bir tek kişinin her yerde gözü kulağı olamazdı; köpeklerin devşirme işine beklenmedik katkıları bu nedenle çok önem kazanmıştı. İşin tehlikeli yanı, böyle sürekli uluyan kapkara bekçi köpekleri ile gecerengi atının üstündeki bu yağız çehreli binicinin halka sundukları hoyrat ve renkli gösteriydi. Korkutma kimi kez yararlı sonuçlar veriyordu, ama 20 Temmuz günü yapılan suikastın gösterdiği gibi, öldürmeye kadar gidebilecek tepkileri göze almayı da gerektiriyordu.

O hafta son derece verimli geçmişti, Tiffauges da, Erlenau belediyesi sınırları içinde yaşayan 1931 doğumlu tüm oğlan çocuklarının Alei'ye gösterilmesini sağlamış, köyden şatoya dönüyordu. Ağır ağır bir fidelikten geçiyordu ki kulağının iki parmak yanından bir ıslık sesi işitti ve o an önünden geçmekte olduğu genç bir kayın ağacının gövdesi görülmez bir orakla biçilmiş gibi devriliverdi. Bir saniye sonra ateş edildiği andaki patlama sesini duydu. Mavi-Sakal, binicisini neredeyse üstünden atacak kadar sıçramıştı yana doğru. Tiffauges ilk önce, ateş edilen yöne doğru köpekleriyle atılmayı düşündü, ama bu, bu kez daha yakından atılacak ikinci bir mermiye hedef olmak demekti; ayrıca suçluyla karşılaşsa ne olacaktı? Atını mahmuzladı ve kendine yapılan bu suikasttan kimseye tek sözcük bile söylememeye karar vererek Kaltenborn'a döndü.

Atından inerken Alei çalışma odasının penceresinden işaretle onu çağırdı. Ona, teksir makinesiyle ucuz bir kâğıda üstünkörü çoğaltılmış bir metin uzattı.

Gelhenburg, Sensburg, Lötzen ve Lyck bölgelerinde oturan tüm annelere yönelik uyarı!

KALTENBORN'UN TENOBUR DEVİNE KARŞI
DİKKATLİ OLUN!

Çocukları elde etmeye çalışıyor. Bölgelerimizde dolanıp çocukları çalıyor. Eğer çocuğunuz varsa, Tenobur Devi aklınızdan hiç çıkarmayın, çünkü o onları hiç çıkarmıyor aklından! Çocukların tek başlarına evden uzaklaşmalarına izin vermeyin. Onlara, mavi bir ata binmiş, ardında da bir köpek sürüsü olan bir dev gördüklerinde kaçıp saklanmalarını öğretin. Evinize gelirse, tehditlerine direnin, vaatlerine kanmayın. Annelerin davranışını hep şu düşünce yönetmeli: Tenobur Dev çocuğunuzu götürürse, onu bir daha HİÇ göremezsiniz!

*

Gitmeden az önce Blättchen Tiffauges'a, laf arasında : "Nikolaiken ormanında yaşayan kömürcülerden birinin oğlundan söz ettiler bana", demişti. "Saçları kar gibi beyaz, gözleri menekşe rengi, kafatasının

yatay ölçüsü de 70 cm dolayındaymış. Gidip bir görseniz iyi olur. Adı Lothar Wüstenroth. Ana-babası şimdiye kadarki çağrılarımı yanıtlamadılar". Tiffauges, yörenin en yoksul, ulaşımı da en güç olan bu bölgesine ilk kez geliyordu. Sağır olduğu hemen anlaşılan, sürekli sırıtan, guatrlı bir adamın yönettiği derme çatma bir sala binip gölün karşı kıyısına geçmesi gerekmişti. Mavi- Sakal sala binmemek için direnmiş de direnmiş, sonunda çaresiz kalınca, kendini birbirlerine bağlanmış kütüklerden yapılmış uyduruk sala öyle bir atmıştı ki az daha suyu boylayacaktı. O da binince, guatrlı adam, küçük bir motoru çalıştırmış, motorun yaylım ateşine benzer pat patları gölün tüm kıyılarında yankılanmıştı. Gözleri sanki yuvalarından fırlamış olan at, kısa yolculuk sırasında ön ayaklarıyla salın kütüklerini deli gibi dövdü durdu. Çok sayıda oluşları insanda bir cüceler köyüne geldiği izlenimi yaratan odun kömürü yığınlarının çevresinde çalışan kapkara adamları gördüğünde Tiffauges'un aklına Blättchen'in sözleri geldi. Adamlardan birkaçının yanına gidip Wüstenroth adını söyledi. Adamlar yüz göz hareketleriyle tanımadıklarını ve bir şey yapamayacaklarını anlattılar; en sonunda biri çıkıp beş altı kilometre uzaktaki Bärenwinkel denen bir yeri tarif etti.

Tiffauges atını, içinde yer yer yeni dikilmiş tek tük fidanlar da bulunan bir kesim ormanına sürdü; ormandan sonra, Mavi-Sakal'ın dizlerine kadar gelen, bata çıka güç bela ilerlediği menekşe rengi fundalıklar, daha sonra da kum ocakları başlıyordu. Sonra yeniden orman başladı, yer yer odunkömürü yığınlarıyla, korulukların, çalılıkların yeşil gölgesine alışmış gözleri kamaştıran yeni açılmış tarlaları ve geniş açıklıklarıyla. Tiffauges bir yığının yanında çalışan birkaç adamın yanına gitti. Gelişinin ilk farkına varan bir çocuk oldu; yani boyuna bosuna bakılırsa bir çocuk olmalıydı bu; çünkü o da ötekiler gibi pantalonunun üstüne çuvaldan yapılmış geniş kollu bir kazak giymişti. Tiffauges tam ona da aynı şeyi soracaktı ki birdenbire gereksizleşen sorusunu tuttu. Çocuk, kuruma bulanmış yüzünü ona çevirmişti: dağlalesi rengi iki göz yüzündeki kapkara maskeyi mor bir ışıkla deliyorlardı.

— Lothar Wüstenroth, dedi Tiffauges, hem soru hem de saptama karışımı bir tonda.

Çocuk şaşırmış görünmedi, belki yalnızca dağlaleleri daha bir belirginleştiler o kara maskenin üstünde. Ağır ağır başındaki yün külahı çıkarttı; bu kez, platin beyazlığında düz saçlı bir baş serildi gözler önüne.

Tiffauges kendini sonucu belli olmayan uzun pazarlıklara hazırlamıştı. Şimdiye kadar yaşadığı deneyler ona devşirme işinin Jungmann'ların toplumsal çevreleri basitleştikçe güçleştiğini göstermişti. Yüksek burjuvazi, veletlerini kabul ettirebilmek için napolaların kapılarını aşındırırken - Gençlik İşleri Başkanlığınca en fazla değer verilenler bunlardı- işçi ve köylü aileleri araştırmalara karşı ürkek bir tavır ve düşmanca bir güvensizlik besliyorlardı. Ama Wüstenroth çifti, Tiffauges'u şaşkınlığa düşüren bir davranışla onun bütün önerilerini kabul ediverdi. O kadar çabuk kabul etmişlerdi ki Tiffauges bir ara 'Acaba ne dediğimi iyi anladılar mı?' diye bile düşünmüştü. Her türlü yanlış anlamayı önlemek için onları Warnold belediyesine - en yakındaki bucağa - götürdü; burada yazman onlara Tiffauges'un söylediklerini çevirdi; temel noktaları açıkça belirtti.

Bärenwinkel'e dönerken Tiffauges, birçok çocuk meleğin bir ağızdan söyledikleri bir Tanrı'ya şükür ezgisiyle coşmuştu, çünkü son anda Lothar'ı hemen o akşam Kaltenborn'a götürmesi kararlaştırılmıştı, o da kendini şimdiden batan güneşin görkemli ışığında, mor gözlü, apak saçlı çocuğu geniş paltosunun altında sımsıkı sarmış, Kaltenborn'a doğru dörtnala gider gibi görüyordu. Ama bu görüntüden vazgeçmek zorunda kaldı, çünkü o yokken Lothar kömürcü köyünden ayrılıp gitmişti. Onu Warnold'a doğru giderken görenler olmuştu; üstüne başına biraz çekidüzen verdikten sonra ana-babası ile yabancının yanına gittiğini sanmışlardı. Tiffauges, geç vakit, eli boş, yüreği üzünç ve öfkeyle çarparak Kaltenborn'a dönmeye karar verinceye kadar da çocuk ortalıkta görünmedi.

Warnold belediyesinin Wüstenroth'larla ilişki halinde kalması ve Lothar dönünce Kaltenborn'a haber ulaştırması kararlaştırıldığı için Tiffauges onun napoladaki yerini önceden hazırlamış, hangi yüzlük birlikte yer alacağını, yemekhanedeki masasını, yatakhanedeki yatağını belirlemiş, giysilerini, çamaşırlarını, yemek takımını, hatta ona törenle verilecek kısa kılıca varıncaya kadar her şeyini hazır etmişti. Ama günler geçiyor, Warnold'a ne zaman telefon edilse kaçamak vaatlerle, aldatıcı sessizliklerle yanıt veriliyordu. Umutsuzluğa kapılmak ve unutmak yerine Tiffauges inançlı bir bekleyiş içine girdi. Yaşamındaki bütün öbür olaylar rastlantısal olabilirlerdi, ama Lothar'ın ortadan kayboluşu böyle olamazdı. Düş kırıklığı, dev bir el bulutlar arasından uzanıp menekşe gözlü çocuğu burnunun dibinden, gözlerinin önünden alıvermiş gibi şiddetli ve kaçınılmazdı. Eğer Lothar o gün Tiffau-

ges'un elinden kurtulmuşsa bunun tek nedeni onun Kaltenborn'a girişinin çok önemli oluşu, yazgının da bunu olağanüstü birtakım durumlarla sarmalayışıydı.

Bu durumların hepsinin bir araya gelmesi için ağustos ayının sonunu beklemek gerekti. O gün, yüzlük bir birlik Johannisburg ormanında düzenlenen bir sürek avı için gölü geçmişti; av, boyunları bordalardan sarkan ve boynuzları suyun yüzeyine değen geyikler ve karacalarla ağırlaşmış yelkenlilerin görkemli dönüşleriyle bitmişti. Doğuda Tiffauges, Mavi-Sakal ve köpeklerle desteklenen çocuklar, tüylü ya da tüysüz her türden av hayvanını kıyıya doğru sürmek için korulukları ve çalılıkları kolaçan ediyorlardı. Ateşli silahları yoktu, yanlarında yalnızca kamaları ile kocaman kalın sopalar, bir de kement ve ağlardan oluşan takımları vardı. Ava katılanların sayıları ile çeviklikleri, yöntem ile deneyim yerine geçiyordu; yıllardır avlanılmadığı için av hayvanlarının yörede son derece bol oluşu da, alelacele hazırlanmalarına karşın, neşe içinde yapılan bu sürek avlarının her zaman verimli oluşlarının nedenini açıklıyordu. Ama o sabah, korular sakin ve sessizdi; küçük av hayvanlarının ortalıkta görülmeyişleri, ormanın sıklaştığı yerlere ya da baltalıklara sığınmış büyük av hayvanlarının varlığını bildirir gibiydi. Sürek avı, çocukları neşelendirici bir şey olmadan bir saat kadar sürdü, en sonunda bir gürgen ağacına konmuş koca bir çalıhorozunun gürültülü gürültülü kanat çırparak havalanışıyla canlandı. Fırlatılan bir odunu tam isabet yiyip tepetaklak yere inen kuş bütün hızıyla bir böğürtlenliğe doğru sekerek seğirtti, ama tam buraya girecekken dobermanlardan birinin bir ağız vuruşuyla öldü kaldı. Bir hindi kadar büyük, olağanüstü güzel bir hayvandı bu; iki çocuğun taşıdığı bir sırığa astılar onu.

Avın doğal olarak biteceği kıyıya doğru yaklaşıyorlardı ki birden herkes, bir patikanın çakılları üstünde tıkırdayan toynak sesleriyle hareketsizleşip durdu. Tiffauges köpekleri susturdu; bu arada dikkati bir an, kulakları ileriye doğru dikilmiş, kesik kesik soluyan, kasları titreyen, duruşundan heyecan akan Mavi-Sakal'a takıldı. Derken önlerinden birden, yabanıl bir şimşek gibi, ardında iki dişi geyikle bir onçatallı erkek geyik geçti. Kementler vınladı, birkaç çocuk bir sonuç alamadan izlemeye çalıştılar geyikleri. Tiffauges onları çabucak geride bıraktı, çocukların sesleri arkalarda kayboldu. Mavi-Sakal'ın boynuna yatmış, çoktan gözden kaybettiği köpeklerin havlamalarına göre yön belirleyerek doludizgin gidiyordu.

İlk saatler kendiliğinden oluşuveren bir oyun güzelliğindeydi. Geyikler büyük bir çeviklikle uçar gibi, dere tepe düz gidiyorlar, bir elin parmakları gibi bir arada koşan köpekler de, on bir gırtlaktan yırtılırcasına çıkan haykırışlarıyla onları izliyorlardı. Tiffauges Mavi-Sakal'ın dizginlerini serbest bırakmıştı; at da tüm cüssesiyle çalılık malılık demeden dümdüz gidiyor, karşısına hendek, devrilmiş ağaç gövdesi ya da çit filan çıkınca da dört nalını yere çılgın gibi vurarak üstlerinden atlıyordu. Binici, kimi kez bir çam ağacının iğneli dallarından tokat yememek ya da bir meşenin alçak dalına çarpıp kendinden geçmemek için gözlerini kapatarak başını eğiyordu. Kendini hareketlerine uydurduğu alev alev yanan ve köpüren koca bedenden o derece yakın ve yakıcı bir yaşam yayılıyordu ki Tiffauges ister istemez kör bir güvenle bağlanıyordu ona.

Onçatalın, boynuzlarını yüzen bir şamdan gibi dimdik tutup yüzerek geçtiği bir göl girintisinin kıyısında yetişti köpeklere. İki dişi geyik görünürde yoktular; Tiffauges, köpeklerin onçatalı bırakıp ikinci derecede önemli hayvanların ardına takılmamış oluşlarına hayran kaldı. Geyik, üstünden sular akarak karşı kıyıya çıkarken köpekler de hep birden atıldılar sığ sulara; Mavi-Sakal da onları izledi ve yürüyerek geçti karşıya. Sonra, gittikçe seyrekleşen ormanda yıldırım gibi koşan, gözlerini kan bürümüş kapkara iz sürücülerin ulumalarından anlaşıldığı üzere kovalamaca yeniden başladı. Tiffauges onları, bir dizi sürülmüş tarlayı geçtikten sonra bir fındıklığa daldıklarında yeniden gözden yitirdi. Sonra köpekler, gırtlaklarını yırtarcasına havlayarak korulukları, çalılıkları, menekşe rengi fundalıkları, adatavşanı inleriyle delik deşik kumlu alanları kolaçan etmeye başladılar; Tiffauges birden, sürek avının sona ermek üzere olduğunu ve hayvanın durup yüzünü kendisini kovalayanlara döndüğü anın geldiğini anladı; çünkü köpeklerin seslerini yine eskisi gibi duyuyordu, ama bu sesler perde ve tını değiştirmiş gibiydiler, sanki daha bir çınlamalıydılar, aynı zamanda da daha pes ve daha bir uyumsuz. Bunlar, izleme çabasına eşlik eden birörnek havlamalar değillerdi artık; geyiğin öldürülmesinden önceki ölüm şarkısıydı bu.

Köpeklerin durduklarını anlamış gibi tırıs gitmeye başlamış olan Mavi-Sakal'ı mahmuzladı. Bir koruluğun ucunu dönünce, nadasa bırakılmış uçsuz bucaksız tarlalar çıktı önüne; tarlaların sonunda erguvan rengi bir kayın ağacının eğri büğrü kesiti yükseliyordu. Hafif bir dört nalla ağacın dibini sarmış ve anlaşılmaz bir biçimde kocaman dallara

doğru havlayan köpeklerin yanına gitti. Mor gözlü bir çocuk çömelmiş duruyordu ağacın çatalında; iki eliyle dallara sarılmıştı.

— Köpeklerden korkuyorum, diye bağırdı Tiffauges'a, sesini duyurabileceği uzaklıktan. Çağırın onları!

Ama Tiffauges istese de ayaklarının dibinde kıyamet koparan on bir bekçi köpeğini oradan uzaklaştıramazdı. Mavi-Sakal'ı ağaca yaklaştırıp hayvanın sağrısında ayağa kalktı. İğdiş at, birazdan gerçekleşecek taşıma töreninin değerini ölçmüşçesine, çevresinde kara dalgalar gibi sıçrayan köpeklerin bütün itişip kakışmalarına karşın bir heykel hareketsizliği içinde durdu. Kaçıp ağaca tırmanmış ve orada kıstırılmış olan Lothar, tekmeler savurarak Tiggauges'un kendisine yaklaşmasını engellemeye çalışıyordu. Avcı sonunda onu bir bacağından yakalamayı becerip kendine doğru çekti. Çocuk dengesini yitirip kollarına düştüğünde sevinci o derece büyük oldu ki, genç avının elîne kanatıncaya kadar saplanan dişlerini hissetmedi bile.

*

Ü.Y. At yalnızca Dışkılama işleminin totem-hayvanı ve taşıma alanının en üstün hayvanı olmakla kalmaz. Bir Makat Meleği, ayrıca, bir kaçırma aracı da olabilir ve bu durumda - taşınan binici de avını kucağında taşıdığı için - bir *üstüntaşıma* düzeyine ulaşabilir. Dahası da var: kaçırma olayı üstüntaşıma elde edildikten sonra da gerçekleşebilir, örneğin, *Kızılağaçlar Kralı* şiirinde olduğu gibi, insanüstü bir varlık binicinin kucağında götürdüğü çocuğu onun elinden çekip alırsa. Goethe'nin bu baladında, bir baba çocuğunu paltosunun altına sıkıca sararak fundalıklarda atıyla kaçar; Kızılağaçlar Kralı da çocuğu elde etmek için onun aklını çelmeye çalışır, sonunda da onu güç kullanarak kaçırır; işte bu, taşımanın üçüncü gücüne çıkarılışının belgesidir. Bu, kuzeyin kuzeyinin büyüsüyle akkorluk gibi doruğa ulaşan Christophe-Alburquerque'in Latin tarzındaki söylenidir. Bu arada, benden başkasında bulunmayan deham, Makat Meleği'nin izini sürdüğü ve sonunda ölümü bekler hale getirdiği Kalkık Erkeklik Organı Taşıyan Meleğin kovalandığı sürek avına bir katkı getiriyor ve bu ava, geyiğin çocuğa dönüştürülmesi olgusu ile bunu izleyen üstüntaşıma törenini eklemiş bulunuyor. Bu yeni gelişme, değişik türler oyununda yeni bir sayfa açıyor, kerevetine de Kaltenborn'da çıkacak.

Raufeisen, uzun süre, Kommandeur'ün Tiffauges'u kimi kez niçin ivedi olarak şatoya çağırtıp onu saatlerce tuttuğunu ve ondan ne istediğini merak etti durdu. Onuruna yediremediğinden Fransızı sorguya çekemiyor, toplumsal aşama düzenine karşı duyduğu saygı da generalden hesap sormasına izin vermiyordu. Aslında, Kaltenborn yolunda karşılaşmaları ve arabayla şatoyà dönüşlerinden beri yaşlı soylu, Tiffauges'un simgesel göstergeler ve imgelerle dopdolu dünyasında, kendi uğraşlarına oldukça yakın, ilgi duyduğu yeni bir araştırma alanı keşfetmişti. Dairesinde tek başına, kimseyle görüşmeden yaşadığı, napoladaki tüm çalışmaların, bayramların dışında tutulduğu için, Tiffauges'un saygılı ve onu ciddiye alan tutumundan, ayrıca da, Fransız ve rütbesiz oluşunu, soylu olmayışını unutturan kimi sözlerinin düşündürdüklerinden hoşlanıyordu. Çünkü Tiffauges, yaşamında ilk kez kaygılarının, sevinçlerini ve keşiflerini yalnız kendisine saklamaktan vazgeçiyordu. Kommandeur'e itiraflarını sınırlı tutuyordu kuşkusuz - tenobur soyu ile onu yazgıya bağlayan gizli ortaklık konusunda hiçbir şey söylememişti -, ama daha fazlasını öğrenebilme umuduyla ona kötücül ve iyicil tersyüz etmeden, doyum noktasına ulaşmadan, taşıma ile bunu simgeleyen kahramanlardan söz etmişti.

Bu görüşmelerde Kommandeur de anılarını, çocukluğunu, Kayzer'in oğullarıyla birlikte öğrenim gördüğü Plön askeri okulunda geçen gençliğini, sarayda yetişmiş bir Junker için bile boğucu olan Königsberg'deki garnizon yaşamını anlatmıştı. Burada o kadar sıkılmıştı ki, kaçıp kurtulmak için Boxer ayaklanmasının yarattığı fırsatın üzerine balıklama atlamıştı. Potsdam'da, daha çiçeği burnunda bir teğmenken, Alman elçisi Ketteler'in öldürülmesinin öcünü alan ve Pekin'de tutsak tutulan yabancı elçilik görevlilerini kurtaran Feldmarschall von Waldersee'nin komutasındaki uluslararası savaş birliğine katılmıştı. 1914 savaşına, yaşıyla açıklanamayan, ama Alman saldırısının ilk başarılarının haklı çıkardığı bir coşkuyla atılmıştı. Ama, süvari alaylarını olmayacak durumlara düşürmeye, siperlerin çamurunda zırhlı süvariler ile piyadeleri bir araya getirmeye başladıklarında, olayların düzenindeki temel bir şeyin, en esnek, en ince, en parlak yayın kırıldığını anlamıştı. Uğranılan bütün bu düş kırıklıkları, sonra da bunları izleyen bozgun, ona göre bu temel yanlışın kaçınılmaz sonuçlarıydı.

Daha sonra, Kayzer'in tahttan çekilişini, sosyalist dönemin çalkantılarını, kendisinin de bir parçasını oluşturduğunu hissettiği bir dünya-

nın yok oluşunu gören erken yaşlanmış bir adamın ilgisizliği içinde izlemişti. O zamandan beri, arma sanatı girmişti yarısaydam bir perde gibi, gerçek ile onun arasına.

— Ne varsa, simgelerdedir, diyordu. 1919'da Weimar Belediye Tiyatrosu'nda toplanan ulusal meclis - Weimar'da! Üstelik de bir tiyatroda toplanan! Maskaralığın böylesi görülmüş şey değil!-, 1848 barikatlarında zehirli bir çiçek gibi açmış olan siyah- kırmızı-altın rengi yatay şeritli bayrağı ulusun yeni simgesi yapmak için, ta Töton şövalyeleri birliğinden yâdigâr siyah- beyaz-kırmızı şanlı imparatorluk sancağını reddedince anladım ülkemin tüm görkeminin bir daha doğmamak üzere gömüldüğünü. Bunu yapmak, bir utanç ve çöküş dönemini resmen açmak demekti. Simgelere karşı suç işleyeni yine simgeler cezalandırırlar! Tiffauges, siz bir simge okuyucususunuz, gördüm bunu, kanıtladınız bunu bana. Almanya'da, her şeyin bir simge, bir kapalı anlatım olduğu bir arı özler ülkesi keşfettiğinizi düşündünüz. Böyle düşünmekte haklısınız. Zaten, gece uçuşan kelebeğin eninde sonunda onu esriten ve öldüren ışık kaynağını bulması gibi, yazgının damgasını taşıyan adamın yolunun sonu da kaçınılmaz olarak Almanya olur. Ama daha öğreneceğiniz çok şey var. Şimdiye kadar, bir sınır taşının üstündeki harfleri ve sayıları okur gibi şeylerin üstünde keşfettiniz göstergeleri. Bu, yalnızca, simgesel varoluşun zayıf yanıdır. Göstergelerin her zaman zararsız ve zayıf soyutlamalar olduklarını sanmayın sakın. Göstergeler güçlüdürler, Tiffauges, sizi onlar getirdiler buraya. Göstergeler çabuk kızarlar. Aşağılanan *simge, şeytan imgesi* oluverir. Işık ve uyuşum merkeziyken, birden, karanlıkların ve çatışmanın gücü olur çıkar. Doğal yöneliminiz size taşımayı, kötücül tersyüz edilmeyi ve doygunluğu keşfettirmiş. Şimdi bu simgeler mekanizmasının doruğunu, *bu üç imgenin kıyametle eşanlamlı olan tek bir imgede birleşmesi*'ni öğrenmeniz gerek. Çünkü, göstergenin bir yaratık tarafından bir erin taşıdığı bir sancak gibi taşınmaktan vazgeçtiği korkunç bir an vardır. O an, gösterge özerkliğini ele geçirir, simgelenen şeyden kurtulur; korkunç olan da *o şeyin yükümlülüğünü kendisi üstlenir*. O zaman vay haline o şeyin! İsa'nın çarmıha gerilişini anımsayın. Uzun saatler boyunca İsa taşımıştır çarmıhını. Sonra onu taşıyan çarmıh olmuştur. Böyle olunca da tapınağın tülü yırtılmış ve güneş sönmüştür. Simge, simgelenen şeyi yiyip bitiriyorsa, çarmıh taşıyan çarmıha gerilen oluyorsa, kötücül bir tersyüz edilme taşımayı altüst ediyorsa, dünyanın sonu geliyor demektir. Çünkü o zaman, üzerinde hiçbir şeyin ağırlığı

kalmayan simge gökyüzünün efendisi olur. Gitgide çoğalır, her şeyi istila eder, her biri artık hiçbir şey anlatmayan bin anlama bölünür. Aziz Yuhanna'nın İncili'ni okudunuz mu? Bu kitapta, göğü tutuşturan korkunç ve görkemli sahneler, düş ürünü hayvanlar, yıldızlar, iki yanı keskin kılıçlar, taçlar, burçlar, karman çorman başmelekler, krallık asaları, tahtlar ve güneşler vardır. Bütün bunlar birer simgedir, bütün bunlar tartışmasız birer şifredir. Ama anlamaya çalışmayın, yani her göstergenin belirttiği şeyi bulmaya çalışmayın. Çünkü bu simgeler şeytan imgeleridir: artık hiçbir şey simgeleyemezler. Onların doygunluğundan dünyanın sonu doğar.

Sustu ve gece rüzgârının yumuşacık bir hışırtıyla okşadığı bir bayrağın gönderi görülen pencereye doğru birkaç adım attı.

— Burada beni kendi şatomda, gamalı haçlı bayraklar ve flamalarla dolu bir ortamda görüyorsunuz, diye sürdürdü konuşmasını. 1933'te yeni şansölye Weimar'ın üç rengini kaldırıp atarak yerine Bismarck imparatorluğunun renklerini getirince, itiraf ederim ki bir an için umuda kapılmıştım. Ama ne yaptığını görünce - ortasında, içinde siyah gamalı bir haç çizili beyaz bir daire bulunan şu kırmızı bayrağı görünce - en kötü şeylerin olacağına şüphem kalmadı. Çünkü, dengesini her an yitirecek gibi kendi çevresinde fırıldak gibi dönen, çengel ayaklarıyla hareketinin önüne çıkacak her şeyi tehdit eden bu örümcek, dinginlik ve huzur saçan Malta haçının resmen karşıtıydı! Rezalet doruğa, geleneksel simgeleri yeniden canlandırma girişimlerini sürdüren III.Reich'ın, Prusya armalarındaki kartala eski saygınlığını vermek istemesiyle çıktı. Arma terimcesinde sağın sol, solun da sağ olduğunu eminim biliyorsunuzdur, öyle değil mi?

Tiffages başını evet anlamında salladı. Bu kuralı aslında ilk kez duyuyordu, ama duydukları, simgelerle uğraştığından beri her zaman karşılaştığı sağın sola, solun sağa tersyüz edilme olayına o kadar uyuyordu ki, ona bildiği bir şeymiş gibi gelmişti.

— Bu tersine çevrilmeyi, işin kolayına kaçarak, eminim sonradan buldukları bir şeyle açıklıyorlar. Kalkanın üstündeki arma, diyorlar, karşıda duran birinin bakış açısından değil, kalkanı sol kolunda taşıyan şövalyenin bakış açısından okunmalıdır. Gerçek arma geleneğinde Prusya kartalının başının *sağa dönük* oluşu tartışma götürmez. Oysa, pençelerinde meşe yapraklarından, içine gamalı haç çizili bir taç taşıyan III.Reich'ın kartalına bir bakın: başı *sola dönük*. Bu *tersine çevrilmiş* bir kartal, soylu ailelerin soysuzlaşmış ya da düşmüş kollarında

ancak rastlanan gerçek bir sapkınlık. Partinin hiçbir üst düzey yetkilisi bu rezalete bir kılıf uyduramıyordu; ne diyebilirdi ki! Bu yanlışı, Propaganda Bakanlığında bayrağın desenini çizenin yapmış olduğu ima ediliyordu yalnızca. En sonunda Goebbels bir açıklama bulmuş: III.Reich'ın kartalı doğuya, tehdit ettiği ve saldırdığı S.S.C.B.'ye doğru bakıyormuş. Gerçekse bambaşka, Bay Tiffauges.

Sonra, Fransız'ın iyice yakınına sokulup ona, ıslık gibi çıkan, alçak bir sesle, artık onunla paylaşacağı korkunç sırrı açıkladı:

— Gerçek, III.Reich'ın, başlangıcından beri oyuna egemen olan simgelerin ürünü olduğudur. Hiç kimse, 1923 enflasyonunun, şu para olmaktan çıkmış kâğıt paraların, bir çekirge bulutunun yok edici öfkesiyle tüm ülkenin üzerine çöken, artık hiçbir şey simgelemeyen para simgelerinin, aslında çok şey söyleyen uyarısını anlamadı. Tam da bir doların 4,2 milyar mark ettiği bu yıl, Hitler ile Ludendorf yürümüşlerdir, bir avuç yandaşlarıyla, Münich'te Odeon meydanına, Bavyera hükümetini devirmek için. Sonrasını biliyorsunuz: Hitler'in yanındakilerden on altısını biçen yaylım ateşini, Göring'in ağır yaralanışını, ölümcül bir yara alan Scheuber- Richter'in düşerken sürüklediği Hitler'in omzunun çıkışını. Ondan sonra, Führer'in *Mein Kampf*'ı yazdığı Landsberg kalesinde on üç ay tutsaklığını. Ama bütün bunlar ikinci derecede olaylar. Zaten Almanya'da olan biten her şeyde insan, artık ikinci derecede. Münich'te, bu 9 Kasım 1923 günü önemli olan tek şey bir bayraktı; on altı cesedin ortasında bir kan gölünün içine düşmüş, kana bulanmış ve kutsanmış, suikastçıların gamalı haçlı bayrağı. Bundan sonra bu kanlı bayrak - *die Blutfahne* - Nazi partisinin en kutsal anmalığı olacaktır. 1933'ten beri her yıl iki kez sergilenir. Önce 9 Kasımda, Münich'te Feldherrnhalle üzerine yürüyüş ortaçağdaki Çarmıha gerilme oyunlarında yapıldığı gibi yeniden canlandırıldığında; ama asıl eylülde, Nuremberg'de yapılan ve Nazi anma ve kutlama törenlerinin doruğunu oluşturan Reichsparteitag'da. Burada, Blutfahne, sayısız dişiyi dölleyen damızlık bir hayvan gibi bu tohumlamaya can atan yeni bayraklarla ilişkiye girer. Ben bu sahneye tanık oldum, Bay Tiffauges, ve sizi temin ederim ki armaların gerdeğe girme törenini gerçekleştiren Führer'in yaptığı hareket, boğanın kamışını ineğin dölyoluna sokan üreticinin hareketinin tıpa tıp eşi. Ondan sonra, her adamın bir bayrak taşıdığı orduların geçit töreni başlıyor; bunlar artık *bayrak orduları*, rüzgârla dalgalanan ve kabaran, bayraklardan, flamalardan, kurum bayraklarından, amblemlerden, süs bayraklarından uçsuz bu-

caksız bir deniz. Gece, bu kutsamanın sonunda meşaleler yakılıyor, çünkü onların ışığı gönderleri, bayrakların kumaşlarını ve onların tepesindeki tunçtan imgeleri alev alev aydınlatırken belirsiz bir sona yönelmiş insan kitlesini toprağın karanlıklarında boğuyor. En sonunda, bu dinsel töreni yönetmek için Führer anıtsal sunağın üstünde ilerlediğinde, yüz elli D.C.A. ışıldağı bir anda yanıyor ve Zeppelinwiese'nin üzerinde, sekiz bin metre uzunluğundaki sütunları kutlanan törenin yıldızsal anlamını gösteren ışıktan bir katedral kuruyor.

'Prusya'yı seviyorsunuz, Bay Tiffauges, çünkü, kuzeyin kuzeyinin ışığı altında göstergelerin bambaşka bir parlaklıkta olduğunu düşünüyorsunuz. Ancak daha, simgelerin bu ürkünç çoğalmasının insanı nereye götürdüğünü göremiyorsunuz. İmgelerle dopdolu gökyüzünde, kıyamet şiddetinde, hepimizi içine gömecek bir kasırga hazırlanıyor!'

*

Ü.Y. Bu gece saat üçe doğru, genel alarm. İlk kez, çocukların 'maskaralık' dedikleri ve bir Prusyalı astsubay beyninin yumurtlayabileceği en isyan ettirici angaryalardan biri olan şeyi izliyorum. Aslında, Raufeisen, Kaltenborn'da disiplinin sapır sapır döküldüğünün ve napolanın denetimini elinden kaçırdığının farkında. Onun için de, arada bir savurduğu şiddetli darbelerle kudurmuşçasına tepki gösteriyor.

Çocuklara, üç dakikalık bir süre içinde, savaş kılığında, avluda düzen içinde toplanmaları emri verilmiş. Geç kalanlara ceza yağıyor. Sonra, denetimin ardından, kılıkları istenen gibi olmayanlara da yeniden ceza yağıyor. Yeni bir emir verildiğinde çeyrek saattir hazıroldalar. İki dakika içinde herkes şimdi bulunduğu yerde olacak, ama bu kez Jungvolk üniforması giymiş durumda. Merdivenlerde dörtnala koşuşmalar. Yatakhanelere hücum. Dolapların çevresinde itişip kakışmalar. Ağzını açana ceza yağmuru, sonra geç kalanlara, ondan sonra da Alei'yinin gözüne giyimlerinde yönetmeliğe uygun olmayan bir ayrıntı çarpanlara. Yeniden çeyrek saat hareketsiz duruş. Rahat. İki dakika içinde herkes burada olacak, bu kez çıkış giysileriyle. Ondan sonra beden eğitimi eşofmanlarıyla. Ondan sonra tören üniformasıyla. Dişleri sıkılı, hepsi küçük robotlar olmaya çalışıyorlar, ama içlerinde öfkeden ağlayanlar olduğunu görüyorum.

Yatağımdan kalkmayabilirdim. Ama bu giysiler geçidini de kaçıramazdım. Çocukların, bana istemeden sundukları bu gösteride, kişiliklerinin değişik kılıklara nasıl uyduğunu gözlemliyorum tutkuyla. Kişilikleri giysilerinin ardından belirmiyor; duvarın kalınlığına göre sesin az ya da çok duyulması gibi olmuyor. Yok, her seferinde kişiliklerinin yeni bir çeşitlemesi gösteriliyor, tümüyle yeni, önceden kestirilemeyecek, ama bir önceki kadar, çıplaklık kadar eksiksiz bir kişilik. Şu dile ya da bu dile çevrildiğinde büyüsünden bir şey yitirmeyen, ama her seferinde yeni, şaşırtıcı hoşluklar kazanan bir şiir.

Tüm giysiler insan bedeninin en yaygın anahtarlarıdır. Bu düzeyde bunların bir anahtar mı, yoksa bir şifre çözme kafesi mi oldukları pek belli olmaz. Bedence taşındıkları için genelde anahtar sayılırlar; ama aslında, bedeni kimi kez *in extenso*, yani *eksiksiz* bir çeviri gibi örten, hatta yorumlanan metinden daha kapsamlı, uzun bir açımlama gibi tümüyle kucaklayan şifre çözme kafesine benzerler. Ama bu açımlama, üstünkörü, gevezelikten öteye gitmeyen, uçarı, simge açısından değersiz bir açımlamadır.

Giysi, bir anahtar ya da bir şifre çözme kafesidir, ama daha çok da bedenin *çerçevesidir*. Baş, üstte şapkayla, aşağıdaysa yakayla *çerçevelidir*; dolayısıyla da açımlanmıştır, yorumlanmıştır. Kollar, giysi kollarının uzun ya da kısa, dar ya da bol oluşuyla ya da hiç olmayışıyla farklılaşırlar. Kolu sıkıca sardığında, kısa kollu giysi kolun çevresini kavrar, pazıyı, koldaki öteki kasların yumuşak kabarıklığını ortaya çıkartır, omuzun tensel yuvarlaklığını belirginleştirir, ama bunu arsızlık olsun diye, temasa davet etmek için yapmaz. Bol bol döküldüğündeyse, kolun yuvarlaklığını gizler, onu daha ince gösterir, ama davetkâr genişliğiyle, kola sahip olacak ve gerektiğinde omuza kadar çıkacak öpücüklere bir çağrı anlamı taşır. Kısa pantalon ile şosetse dizi çerçeveler ve uzun ya da kısa oluşlarına göre farklı farklı yorumlarlar dizi. Biraz uzun bir kısa pantalon ve yine biraz uzun bir şosetle yakından çerçevelendiğinde diz, sert ve kuru bir hareket kolu işlevine indirgenmiş olur. Güç, etkinlik ve tene ilgisizlik anlatır. Şoset uzun değilse ya da kıvrılarak ayakkabının üstüne düşmüşse, baldırın körpeliği tümüyle belirir ve dizin sertlik hevesine karşıt bir değer oluşturur. Bu imge, açık bir biçimde, kaygısız ve

sevimli birinin kendisine zorla kabul ettirilmek istenen bir uygulamaya karşı, farkında bile olmadan, yalnızca giymeye zorlandığı giysileri kullanış biçimiyle direnişini ve bu uygulamanın yenilgisini gösterir. Dizin hemen altında duran, iyice yukarıya kadar çıkan, hatta dizi bir parça örten bir şoset ile çok kısa, uyluğu iyice gösteren bir pantalonun birlikteliğiyse daha uyumludur. Bu durumda, çerçevelenen ve yüceltilen uyluktur; diz artık onun önemsiz bir dayanağı durumunda kalır. Bu, şahane bir çözümdür, giysinin süssüzlüğü ile tenin coşkulu kutlanışını birleştiren bir çözümdür; hem düzene uyınadır hem de bacağın en dolu, en yumuşak ve en davetkâr yerinin övülüşüdür. Küçük delikanlıların değişik giysilerinde, özellikle de Jungvolk üniforması ile spor kılığında uygulanmıştır bu, yanılmaz bir içgüdüyle. Ne var ki, uzun şoset işlevini çoğu kez yerine getiremez. Yeteri kadar uzun olmazsa, iyi çekilmemişse ya da düşmüşse, bacağı fazla çıplaklaştırır ve yorumlanamaz duruma düşürür. O zaman, çökmek üzere bulunan tüm yapıyı *in extremis*, *son anda* yakalamanın tek umudu, ona yokluğunu çektiği güçlü dayanağı verecek kadar *dikbaşlı*, oldukça inatçı ve vurdumduymaz olması gereken ayakkabıdır.

*

Ü.Y. Lothar Wüstenroth. 19 Aralık 1932'de, Bärenwinkel denen yerde doğmuş. Boy: 148 cm. Ağırlık: 35 kg. Göğüs çevresi: 77 cm. Kafatası yatay ölçüsü: 72.

Bir yay gibi ince ve hareketli; ipince oluşu, şaşkınlık verecek kadar dolu kas yapısına olağanüstü bir değer katıyor. Tepe noktası sivri, iyice açık bir kemer biçiminde göğüs kafesi. İşte, Blättchen'in aklına gelmemiş olan, ama gövdenin yapısını tümüyle etkileyen bir özellik. En kötü örnek sayılan deneklerde göğüs kafesi, önde insana birleşecekmiş gibi gelen kaburgaların birbirlerine yaklaşmasıyla neredeyse kapanacak gibidir. Genellikleyse, göğüs kafesinin ön açıklığı üçgen biçimindedir ve tersine dönmüş bir V oluşturur. Kimilerinde bu V'nin kolları kavisli olabilir, bu biçim tam bir kubbe kemerine ne kadar yaklaşırsa görünüş o kadar uyumlu ve hoş olur. İnsanın tüm *esinlenme* derecesi, alnın yüksekliğinden ya da ağzın biçiminden çok, göğüs

kafesinin bu açıklığından anlaşılır. Burada sözcüklerle oynamıyorum. Bu düzeyde, özanlam ile imgesel anlam mantıksal olarak birbirlerine karışmaktalar; ancak, gözden kaçırılmaması gereken şey *esprit / ruh* sözcüğünün *spiritus*'tan geldiği ve bunun ilk anlamının da *nefes, rüzgâr* olduğu.

Uzun olmayan, estetik amaçla yalınlaştırılmış izlenimi veren bir yüz; ince ağzın, belli belirsiz burnun ve gözlerin mor gölcüklerinin deldiği kemik maskesi ile bu maskeyi daha da küçükmüş gibi gösteren, buranın âdeti *Topfschnitt* denen kâse biçimi tıraşla yuvarlaklaştırılmış platin rengi saçlardan ağır bir başlık. Bu örnek baş oldukça, insan güzelliğinin altın kuralını koymak için Blättchen'in insanbilimsel âlet edevatına hiç gerek yok. Bu güzelliğin nedeni, *kafatasının yüze oranla daha büyük oluşunda.* Çocuğun, güzellik açısından erişkine üstünlüğü de buradadır. Kafatası çocukta en büyük aşamasına ulaşır; ondan sonra neredeyse hiç büyümez. Tersine, yüz, en azından alan olarak bir kat büyür, bu yüzden de güzellik uçup gider. Çünkü, yüzün kafatasına oranla daha fazla büyümesiyle baş hayvan türüne yaklaşır. Gerçekten de, hayvanlarda kafatası-yüz oranı tersinedir: bir köpek başı, bir at başı salt yüzdür - yani tümüyle alındır, göz oyuklarıdır, burundur, ağızdır -; katafası hemen hemen hiç yoktur. Bu arada, genel olarak güzelliklerine hayran olunan erkekler ile kadınların kafatası ile yüz arasındaki bu çocukluk oranından - ya da oransızlığından - bir şeyler korumuş olduklarını belirteyim. Hayvandan insana giden çizgi üstünde, çocuk erişkinin ötesindedir ve bir aşırıinsan, bir insanüstü kabul edilmelidir. Zekâyla ilgili olarak da aynı sonuç kabul ettirmiyor mu kendini? Zekâyı *yeni* şeyler öğrenme, ilk kez karşılaşılan sorunlara çözümler bulma yetisi olarak tanımlarsak, kim çocuktan daha zeki olabilir? Hangi erişkin, eğer çocukluğunda öğrenmemişse, yazı yazmayı, daha da öteye, *ex nihilo, sıfırdan başlayarak,* daha önce öğrenilmiş bir dilden yola çıkmadan konuşmayı öğrenebilir?

Ben bu satırları yazarken, o uslu uslu bekliyor; ağırlığını canlı ve kırılgan bir sütuna benzeyen sol bacağının üstüne vermiş, yumuşak ve hareketsiz sağ uyluğu da ona bir karşıtlık oluşturarak duruyor. Armut biçiminde cinsel organ: penisin başı ile erbezleri kasık kemiğine kaynamış o dar sapa doğru yönelen birtakım kıv-

rımlarla, neredeyse üç eşit kütle halinde birleşiyorlar.
Başımı kaldırıyorum, bana gülümsüyor.

*

Çocuklar şatonun, bu gece için büyük ve karanlık bir amfiteatra dönüştürülmüş, alçak sesli konuşmalar ve bastırılan kahkahalarla uğuldayan şövalyeler salonunda toplanmışlar. Alçak bir podyum dört meşaleyle aydınlatılmış; meşalelerin ışığı, nervürleri demet halinde sütunların üstüne düşen kubbeleri hareket ettiyor. Her şey her zaman olduğu gibi önceden ayarlandığı halde, sır iyi saklanmış; onun için Kommandeur'ün birdenbire generallere özgü tören üniformasıyla görünmesi şaşkınlık dolu bir sessizlik yaratıyor. Napolada arka planda gölgede sürdürdüğü yaşamı, herhangi bir özelliği olmayan sivil giysileri, kendisini çevreleyen gizem, her şey, herkesin - en gençlerin bile - saygınlığının ve unvanlarının S.S.'lerin o içkarartıcı böbürlenmelerini gölgede bıraktığını bildiği bu adamın bu akşamki katılımına olağanüstü bir çekicilik katıyor. Konuşmaya başlıyor, sessizlik daha da belirginleşiyor, çünkü sesi boğuk, ancak duyuluyor. Alacakaranlığa gömülmüş çocuk kalabalığı, söylediklerini duymak için ona doğru eğiliyor sanki. Ama, yavaş yavaş sesinin tonu yükseliyor, tınısı güçleniyor, andığı ulu kişilerin adları ortamı sarıyor.

— Jungmann'lar, diyor, bu gece, yeni meslek yaşamınızın doruk noktası olan bir tören yapılacak. İçinizden üçüne *Seitengewehr* verilecek. Haïo, Haro ve Lothar, bundan böyle sol yanınızda, kılıç taşıyacaksınız; yaşamınızı ve ölümünüzü yönlendirecek Kan ve Onur'un çifte korumasını taşıyacaksınız. Bu tören, başka hiçbir yerde, Kaltenborn kontu, Livonya'da İsa'nın Çifte-Kılıç şövalyesi, Kılıç-Taşıyanlar tarikatı başrahibi, imparatoru seçmeyle yetkili yedi seçmenden biri olan Pomerelya seçicisi, Riga başhekimi atam Hermann tarafından yaptırılmış bu kubbeler altındaki kadar ciddi bir yankı uyandıramaz. O sizin de koruyucunuz ve efendinizdir, çünkü sizler de birer küçük Kılıç-Taşıyan'sınız ya da bu gece olacaksınız. Onun için, yaşayacağınız her durumda şu soruyu yanıtlayabilmeniz: *Benim yerimde olsaydı büyük Hermann ne yapardı* sorusunu yanıtlayabilmeniz için onun kim olduğunu ve nasıl yaşadığını bilmeniz gerek.

'Dönemindeki tüm şövalyeler gibi Hermann von Kaltenborn da yüreğini önce Doğu'nun korkunç güneşinde döverek getirmişti tavına.

Büyük Haçlı seferlerinin bütün acılarını ve bütün sevinçlerini yaşadı. Ama o - arkadaşlarının çoğunun yaptığı gibi - yalnızca kâfirleri ikiye bölmekle yetinmiyordu. Sağlık konusunda bilgili bir keşiş olduğu için hastaları ve yaralıları tedavi etmeyi de biliyordu; bu sayede, Doğulu büyücülerin kendisine verdikleri, Riga Piskoposluk Sarayında onu ünlü yapan kimsenin bilmediği yara merhemleri ve macunlar getirdi dönüşünde bölgelerimize. XIII. yüzyılın başında, Baltık Denizi kıyılarından Narva ve Peipus gölü kıyılarına varıncaya kadar tüm kuzeyin kuzeyinin sınırlarının Kılıç-Taşıyanlar egemenliğine girmesini sağlayan bütün dövüşlere katıldı. Kılıç-Taşıyanlar bir avuçtular, birkaç yüz kişiydiler, sizden, bu salonda toplanmış olan Jungmann'lardan ne daha fazlaydılar, ne de daha az. Ama birer devdiler! Hiçbir şeyleri yoktu, ne zenginlikleri, ne de kadınları; kendilerine özgü bir yoksulluk, bir temizlik, bir itaat antları bile yoktu. Tek karıları olan kılıçlarını yanlarına koyup silahlı olarak uyurlardı; kuralları o kadar katıydı ki annelerini, kız kardeşlerini bile öpemezlerdi. Haftada iki gün, süt ve yumurtayla beslenirlerdi, cumaları hiçbir şey yemezlerdi. Başkanlarından hiçbir şey saklamazlardı, aldıkları her haberi başkanlarına da bildirirlerdi. Fil kadar iri atları üstünde savaşa gittiklerinde, zırhları ve silahlarıyla o kadar kocaman görünürlerdi ki her biri gezici bir kaleyi andırırdı. Ama, zırhlarının altında, görülmeyen omuzları ve sırtları kan içinde olurdu, çünkü savaşmadan önce dövüş havasına girmek için birbirlerini kamçılarlardı...

'Başlarında içlerinden en büyüğü, Hermann von Kaltenborn yürürdü ve ondan öyle güçlü bir ermişlik ışığı yayılırdı ki çevreye, yolunun üstündeki kâfir ormanın bin yıllık meşeleri bile diz çökerlerdi o geçerken. Hermann, kışı bütün öteki daha ılıman mevsimlere yeğlerdi, çünkü soğuğun sertliği ahlâkın katılığını simgeler; çünkü ormanların yaprak dökmüş halleri ermiş yaşamını anımsatır; ayazın temizlediği gökyüzünün temizliği inanç sayesinde tenden arınmış ruhun temizliğine benzer. Kışı yeğlemesinin bir nedeni de, sertleşen toprakların, sağlamlaşan bataklıkların ve donan göllerin arabalarının ve toplarının geçişini sağlamasıydı.

'Ağaçlar içinde en sevdiği çamdı, çünkü çam güçlüdür ve dimdiktir, yeşildir ve cilalıdır; çünkü adalet dağıtan bir kurum gibi düzenli olarak kat kattır; çünkü, tek sözcükle o, ağaçların en Alman olanıdır.'

Kommandeur uzun süre böyle konuştu; geçmişi, bugünü, geleceği birbirlerine karıştırarak, Jungmann'ların sol kalçalarında taşıdıkları

küçük kılıçlar ile büyük taraçanın korkuluğunda gökyüzünü tehdit eden iki yanı keskin dev gibi kılıçları karşılaştırarak; Panzerdivion'ların S.S.C.B.'ye karşı sürdürdükleri savaş ile Alman şövalyelerinin Slavlara karşı çarpışmalarını, iki Tennenberg savaşını, 1410'da, Polonyalıların ve Litvanyalıların sayıca üstünlükleri karşısında yenik düşen Tötonlar ile Kılıç-Taşıyan şövalyelerin sonu olan savaşı, 1914'te, Hindenburg'un Almanlarının Samsonov'un Ruslarını perişan ettikleri şanlı öç alışı karşılaştırarak uzun uzun konuştu. Sonunda, Fransa ile Almanya'nın, kutsal topraklardan dönen kendi keşiş-şövalyelerine karşı tutumlarını anlattı ve bunların karşıtlıklarını dile getirdi: Töton şövalyeleri, imparatorlarının ve papalarının onlara verdikleri, eyaletleri üzerindeki haklarını simgeleyen Marienburg'u inşa ederlerken, iftiralar altında ezilen Fransız Temple tarikatı şövalyeleri, Güzel Philippe'in hazırlattığı odun yığınları üstünde diri diri yanarak can vermişlerdi. Onun için, Alman şövalyelerinin ruhu bu toprağın üstünde ve bu duvarların içinde yaşamayı sürdürürken, Fransa, düzenci Kralın suçunun günahını hâlâ çekiyordu. Ama, diye not etmişti Tiffauges, Kommandeur, bir kez olsun, kaleyi omuzlarında taşıyan, çalılıklar ve karlar altında kalmış Atlas'a gönderme yapmadı.

Bu konuşmadan sonra, bütün Jungmann'lar ağaya kalkarak K. Hofmann'ın şiirini okuyorlar:

Kanla dolu bayrakları açın
Göğe kadar yükseltin alevi[18]

eski kubbeler de madensel seslerin saldırısı altında titriyorlar. Sonra, o üç acemi çocuğun bağlı olduğu yüzlük takım, sabaha kadar tören nöbeti tutmak için kalenin önündeki alanda toplanıyor.

Bu da kolay iş değil, çünkü Doğu'ya doğru açık bir yarım daire biçiminde durarak güneş doğuncaya kadar uyanık kalmaları gerekiyor. Ateşten küre Nickelsberg tepelerinin ardından göründüğünde Jungmann'lar hep bir ağızdan bir marş söyleyecekler. Sonra yüzlük takım, tarikata girmeye hazırlanan üç adaya, Kılıç-Taşıyanları olmayı kabul etmekle Führer'e karşı yükümlendikleri mutlak bağlılığı anımsatacak ve onlardan, kendilerinde III.Reich için, soru sormadan ölme gücü bulmuyorlarsa, bulundukları sıradan çıkarak gitmelerini isteyecek. En sonunda da onlara, ilk güneş ışıklarının şanlı ortamında törenle kılıç kuşatacak.

Onları bir araya getiren bu törende bir keramet olmalıydı ki Haïo ile Haro, bundan sonra Lothar'dan ayrılmaz oldular. Sakin, sessiz ve her zaman aylak ikizler, nereye gitse, ne yapsa, sinirli, sürekli konuşan, yorulmak bilmez Lothar'ın yanı başındaydılar. İlk başlarda, Jungmann'lar, tüm topluluğun uyduğu kesin kurallara aykırı düşen bu üçgene karşı çıkmışlardı. Ama üç yeni Jungmann kendilerine yönelik imalara ve alaylara o derece aşılmaz bir kaygısızlıkla karşı koymuşlardı ki saldırılar bir sonuç vermemiş, üçlü de tartışılmaz bir olguya dönüşmüştü.

Onları özellikle gözlemleyen Tiffauges, ikizlerin sessiz ve içgüdüsel bir özveriyle ak saçlı çocuğa *hizmet ettiklerini* kolayca görmüştü. Telaşsızca, ama duraksamadan, bir tür yanılmaz önseziyle, bu ikisi, her zaman ve her yerde Lothar'ın gelip içine girerek rahatlattığı ideal çerçeveyi oluşturuyorlardı. Bayrak töreni ya da yoklama için içtimalarda, atlı gösterilerde, aletli atletizm ya da altı milimetreye indirilmiş Mauser-HJ atış çalışmalarında alana ilk önce Haïo ile Haro gelirlerdi; hafif, içi içine sığmayan, aceleci Lothar da yerini onların arasında bulurdu.

Gri ve puslu bir sabah, Alei çocukları spor alanında çalıştırıyordu. Kırmızı eşofmanlar soluk ışıkta beyaz kumun üstünde parlak benekler gibi görünüyorlardı. Tiffauges, piramit hareketini yapan üçlünün önünde durdu; Lothar amuda kalkmıştı, sağında Haïo, solunda da Haro onu tutuyorlardı. Bütün Jungmann'lar böyle üçlü kümeler oluşturmuşlardı, ama, iki yanında ayna-ikizler duran ak saçlı çocuğun oluşturduğu tam dengeli, tam oturmuş, tam bakışımlı biçimle karşılaştırıldığında, hepsinin bir şeyleri eksikmiş, acayip bir yanları varmış gibi geliyordu insana.

— Bak sen şu üçüne, daha önce de dikkatimi çekmişlerdi! Ne yaparlarsa, hep birlikteler, Kaltenborn'un kılıçları gibi.

Tiffauges, demirli bastonuna dayanarak yaklaşan Kommandeur'ü duymamıştı. Dönüp onu selamladı.

— Evet, diye sürdürdü konuşmasını Kommandeur, birbirlerine öyle uyumlular ki sanki güzel ve eskil bir armadan çıkmış gibiler!

Alei'yinin verdiği bir işaret üzerine her kümenin ortasındaki oğlan çocuğu ayaklarının üstünde sıçrayıp ötekilerle birlikte hazırolda hareketsiz durdu.

— Arkadaki şu beyaz yüzey, şu kırmızı kesitler, size bir şeyler anımsatmıyor mu, Tiffauges, diye sürdürdü konuşmasını yaşlı adam,

düşüncesini izleyerek. Sizi, benimkini anımsatan, kurala uygun, örneğin, *tepe şeridi siyah, alt bölümü gümüş rengi, üstünde havaya kazık gibi dikili üç kırmızı soylu çocuk* figürlü bir armayla benim hizmetimde bir şövalye yapmama ne derdiniz? Hiç fena olmaz! Hem bu çocukları buraya getiren de zaten siz değil misiniz?

Bu şaka, Fransızın kafasını kurcalayan şeylerle öylesine derinden örtüşüyordu ki, Tiffauges, davranışının bir tehdit gibi yorumlanabileceğini aklına bile getirmeden, düşünceli bir havayla ağır ağır Kommandeur'e yaklaştı.

— Şuna da dikkat edin ki, dedi yaşlı adam ona hiç aldırmadan, arma sanatında sık sık bitkilerden, özellikle de hayvanlardan yararlanılmasına karşın, insan figürü ender olarak kullanılır. Neden? Ben bu soruyu kendi kendime sordum. Kuşkusuz Prusya armasında gürzleri yere konmuş iki yabanıl adamının tuttuğu bir kalkan var. Arada bir, bir Mağripli kafasına ya da yarı-insan yarı-hayvan düş ürünü hayvanlara, insan başlı ve at gövdeli, kadın başlı ve aslan gövdeli yaratıklara, deniz kızlarına ya da kadın başlı canavar kuşlara rastlandığı da olmuyor değil. Ama erkek, kadın, çocuk, benim bildiğim kadarıyla hiç yok ya da ender olarak var.

Gerisin geriye dönmüş, basacağı yerleri seçerek şatoya doğru ağır ağır yürümeye başlamıştı. Birden durdu.

— Durun, aklıma bir şey geliyor. Canlı bir varlığın bir armaya resmedilmesi gizli bir *kurban edilme* düşüncesine bağlı olamaz mı? Kısacası, olayın kaynağına gidersek, totem-hayvan, sahip olunan, öldürülen, yenen bir hayvandır ve erdemlerini işte bu nitelikleri sayesinde aktarır armanın taşıyıcısına. Zaten, en tanınan, en kutsal insan amblemi nedir, söyler misiniz, lütfen? Çarmıha gerilmiş İsa! Kurban edilmenin en üst derecede simgesi! Bu böyle olunca, armalarda bir kartalın ya da bir aslanın törenle kurban edilişinin, ya da bir ejderhanın ya da yarı-insan, yarı-boğa bir canavarın öldürülüşünün ya da bir zencinin ya da yabanıl adamın köleleştirilişinin anımsatılması, bu yaklaşımın mantığı içine giriyor. Ama resmedilen bir savaşçı, bir kadın, özellikle de bir çocuk olursa, iş değişir! Demek benim şu tepe şeridi siyah, alt bölümü gümüş rengi, üstünde havaya kazık gibi dikili üç kırmızı soylu çocuk figürlü armamla az kalsın bir tenobur devin armasını veriyormuşum size! Bakın siz şu işe!

*

Ü.Y. Mavi-Sakal'la Ebenrode'den dönerken bisikletli bir çocuğa yetişiyorum. Onu geçmemek için Mavi-Sakal'ı yavaşlatıp, hafif bir tırısla gidiyorum. Ne oluyor? Bisiklet yüksekliği ve uzunluğu olan, ama genişliği olmayan bir nesne. Ona biner binmez, beden, bütün çizgileri belirginleşmiş bir yandan görünüme indirgeniyor. Durulaşıyor, fazlalıkları atılıyor, ayrıntılı ama derinliksiz bir çizime dönüşüyor. Bir alçak kabartma, bir madalya oluveriyor. Bir aynanın bize iç yüzünü gösterdiği bir tek bacak var. Ayak yere değmiyor. Baldırın, dizin, uzun uyluğun katıldığı, küçük kalçaların selenin üstündeki heyecan verici oynayışlarıyla sona eren yetkin bir dairesel hareketle dönüyor. Kaslar gözle görülür biçimde, hareketli bir anatomi masasının üstündeymişler gibi, tekdüze bir çevrim uyarınca çalışıyorlar. Hiç hareket etmeyen gövde, kulaklara kadar yükselmiş omuzlarla, sanki küçümseme ya da korku yansıtan bir görünüm sergiliyor.

Ohldorf köyünün girişine gelince küçük bisikletlim duruyor, bisikletini desteği üstüne oturtup uzaklaşıyor. Büyü bozuldu. Üçüncü boyut ona yeniden sahip oluyor. Yürüyüşün düzensiz hareketleri çizgilerini bozuyorlar. Hakkında birtakım niyetler beslemeye başlayacak kadar hoşuma gitmiş olan bu çocuk, bisikletten inince sıradan biri oldu. Küçümsenecek kadar değil tabii, ama özel girişim gerektirecek kadar da hiç değil.

Ne oluyor? Erişkinler üzerinde hiçbir etkililiği olmayan bisiklet, çocuk bedeni üzerinde bir şifre çözme kafesi gibi sanki: özünü ayrıştırıp açıklama aşamasını başlatıyor. Bu, Kommandeur'ün oldukça karanlık birtakım sözlerini de açıklamakta. Bisiklet deneyi, ilk önce, çocuğun, kurban edilmesi zorunlu kılındığı oranda korkunçlaşan *armasal yönelimi*'ni ortaya koyuyor. Ondan sonra da, özün ancak bir özel anlamını veren *anahtar* ile özün tümüne sahip olan ve bu özü açıklanmış olarak sezgimize sunan *kafes* arasındaki farkı daha iyi anlatıyor. Taşımasal nitelikte bir fark bu, çünkü anahtar kendi özü tarafından taşınır - kilidin anahtarı taşıması gibi -; oysa akkor halindeki demir çubuklar, inanç kurbanının cesedini nasıl üstlerinde taşırlarsa, şifre çözme kafesi de özünü üzerinde öyle taşır. Şimdi bütün iş, Kommandeur'un çarmıh taşıyandan çarmıha gerilene geçişi gerçekleştiren kötücül tersyüz etme diye tanımladığı anahtardan kafese geçişi anlamaya kaldı.

Bu adamcağız bana söylediklerinden çok daha fazlasını biliyor kuşkusuz. Bana karşı gösterdiği yakınlıktan yararlanarak İlk fırsatta, bütün bildiklerini söyletmek benim elimde.

*

Tiffauges'un Kommandeur'e bir şey soracak vakti olmadı. 20 Temmuz suikast girişiminden sonra, şimdiye kadar eşi benzeri görülmemiş bir tutuklama ve idam dalgası yayılmıştı Almanya'nın, özellikle de suikastın yapıldığı Doğu-Prusya'nın üzerine. Polis terörü, gözü dönmüş bir biçimde, yalnız suikasta katılanların değil, onlarla birlikte ailelerinin, dostlarının, en uzak tanıdıklarına varıncaya kadar herkesin tepesine biniyordu. Gestapo raporlarında, durmadan, Yorck, Moltke, Wizlleben, Schulenburg, Schwerin, Stülpnagel, Dohna, Lehndorff... gibi Prusya'nın en soylu ailelerinin adları geçiyordu.

Bir sabah, flaması kılıfıyla kapatılmış bir araba durdu şatonun kapısının önünde. İçinden sivil giyinmiş iki adam indi. General kont von Kaltenborn'la gizli bir görüşme yaptılar. Sonra yanından ayrıldılar, ama kaleden çıktıktan sonra gitmeyip giriş kapısının önündeki alanda beklemeye başladılar. Bir saat sonra, on bir sularında, çevredeki çocuklar, şaşkınlık içinde, Kommandeur'ün tören üniformasıyla dışarı çıktığını gördüler. Gözleri ilerilerde bir yerlere dikilmiş, hızlı hızlı, makineleşmiş adımlarla yürüyordu. Tüm anayolu selamlara karşılık vermeden geçip kendisini bekleyen perdeleri indirilmiş arabanın içine gömüldü; araba da Schlangenfliess yönünde gözden kayboldu.

Güvenebileceği tek insanın da gidişi Tiffauges'u derinden etkiledi. Kommandeur'ün ürettiği varsayımlar, çevresine yaydığı geçmiş zamanları çağrıştıran büyüklük havası, Fransıza aşılamak istediği olayları açık seçik görme ve bunlar üzerinde düşünme çabası, Tiffauges'un bedensel açlıklarını aşmasını sağlamışlardı. Yaşlı adam ortalıktan çekildikten sonra, Tiffauges, *Ürkünç Yazılar*'ından da anlaşıldığı gibi, kimi kez inanılmaz inceliklerle, güç içgüdüsüne bıraktı kendini tümüyle. Genel durumun her gün biraz daha kötüleşmesi istediğini yapmakta ona giderek artan bir özgürlük sağlıyordu. Hitler'in, bozgunu önlemek için kadın, çocuk, yaşlı demeden herkesi silah altına alarak halk şahlanışını (*Volkssturm*) ilan etmesi, onun yükselişinin yeni bir aşamasını oluşturdu. Kommandeur'ün gidişinde kuşkusuz parmağı olan Raufeisen subayların, astsubayların, adamlarının, sivil yardımcı-

larının bir biri ardına elinden alındığını görüyordu. Emrinde yalnızca "çocuk bahçesi" diye adlandırdığı şeyden başka bir şeyin kalmayışı kudurtuyordu onu. Jungmann'ların hiç olmazsa son saldırı için eğitilmelerini ve silahlandırılmalarını istiyordu. Bu amaçla sık sık Himmler'in kurmay merkezinin bulunduğu Possessern'e gidiyor, dönünceye kadar da napolada günlük yaşamın düzenlenmesinde tüm yetkiyi Fransız'a bırakıyordu.

*

Ü.Y. Üç günden beri bodrum katındaki bir odada, Ebenrode'li berber ile çırağı, yalnız atlar için kullanıldığını sandığım elektrikli dev kırkma aygıtlarıyla küçük adamların yelelerini mahvediyorlar. Berber beş aydır ortalıkta görünmemişti, bu yüzden çocuklar önlerini görmek, hatta yemek yemek için yüzlerini kapatan bir saç perdesini elleriyle açmak zorunda kalıyorlardı. Bu hoyratça genel kırkma olayı aklıma geldikçe yüreğim daralıyor, olayı sürekli savsaklıyordum; onun için bu ihmalde benim de payım vardı kuşkusuz. En sonunda kaçınılmaz olaya boyun eğdim; ama şimdi bundan elde edebileceğim tüm yararı keşfediyorum.

İlk önce belirlediğim şu: saçlar kendi hallerinde güzel olabilirler kuşkusuz, ancak yüzle ilişkilerinde hep *olumsuz* etkileri vardır: anlatımı zayıflatır, yüz çizgilerini yumuşatır, yüzün tümüne sanki bir silgi çekerler. İkincisi de şu: saçın çirkin yüze yararı dokunur; tepesinde bolca saç olursa, çirkin bir yüz saçsız haline göre daha az çirkin görünür. Çirkin insanlar çoğunlukta oldukları için de saç genelde kelliğe yeğlenir. Çok güzel bir yüze gelince, güzel bir yüz saçlar içinde boğulmadığında çok şey kazanır. Birbirlerinin tıraşlanmış enselerine tokatlar şaplatarak güle oynaya bodrumdan çıkan çocukların yüzlerinin çarpıcı güzelliği karşısında afalladım kaldım. Kılıcı ve mermerden maskeyi anıştıran, çıplak, fazlalıklardan arınmış, her çizgisi belirgin, heykelimsi bir güzellik. Bir gülüşle ısınıp canlandı mı da, ne kadar güzel konuşuyor, ne kadar da iletişime açık oluyor yüz!

Bunu görünce, aşağıya inip bu değişimi izlemeye başladım. Saç kütlesinin içinde, enseden alına kadar soluk renkli uzun yollar açan kırkma aygıtını seyrettim. Kırkma aygıtı geçti mi, kafa derisinin sırları, biçimsizlikleri, yara izleri, özellikle de saçların

dikiliş biçimi gözler önüne seriliyor. Çocukların omuzlarından ipeksi lüleler halinde yuvarlanan saçlar, kokulu bir hasat gibi kaplıyorlar yeri; berberse, işi bitince, süpürgesiyle bunları saygısızca itekliyordu odanın dibine. Hemen bu kızıl sarı renkli altınların saklanmasını buyurdum. Hepsi çuvallara doldurulacak. Bunları ne yapacağımı daha bilmiyorum.

*

Ü.Y. Çocukların saçlarının kesilmesini incelerken, saçların genelde artkafanın tam tepesindeki bir merkezden sarmal bir biçimde dağıldıkları dikkatimi çekti. Bu noktadan çıkıyorlar ve merkezkaç bir burgaç çizerek kafanın tümüne yayılıyorlar. 'Başak', sarmalın ortasındaki saçlarca oluşturuluyor, bunlar dolanma hareketine katılmayan tek saçlar.

Birden, geçen hafta Jungmann'ların getirdikleri ve yemekhanedeki bir masanın üstünde sergilenen geyik postu geldi aklıma. Titrek ışık altında, değişik yönlere giden çeşitli kıl bölgeleri olduğu açıkça görülüyordu. Hatta, kılların merkezden uzaklaşmalarına ya da merkeze doğru gelmelerine bağlı olarak, merkezkaç ya da merkezcil, aynı burgaç olayı bile vardı. Başka yerlerde, kılların kimi kez bir tepe noktası boyunca birbirleriyle çatışmalarıyla, kimi kezse kılsız bir ayırım çizgisinin iki yanında birbirlerinden uzaklaşmalarıyla oluşmuş büyük kıl örtüleri gözlemleniyordu. Dr. Blättchen'in kimi sözleri de geldi aklıma; ona göre insanlarda ayılardaki ya da köpeklerdeki kadar kıl vardı, ama bunlar - bedenin kimi bölgeleri dışında kalanlar - o kadar küçük ve renksizdiler ki ancak büyülteçle görülebilirlerdi. Birden, çocukların kıl haritalarını inceleme ve değişik yapıları birbirleriyle karşılaştırma merakına kapıldım.

Bu amaçla, çok tüylü, tüyleri de karşıdan vurmuş batan gün ışığında altın ve gümüş pullarla kaplı gibi görünen üç denek seçtim. Her birini sırayla çağırdım laboratuvara ve pencere ile arama yerleştirerek her yerlerini büyülteçle santimetre santimetre inceledim.

İlginç, ancak bir denekten ötekine değişmeyen sonuçlar aldım. Bir kez daha, Jungmann'lar sanılabileceğinden daha bağdaşık ve birörnek çıktılar.

Bedendeki tüm kıllar, yönelmelerine göre iki kümeye ayrıl-

mış sarmallı alanlar halinde düzenlenmişler: gözün iç büklümünde, koltuk altında, kasık kıvrımında, kalçanın iç büklümünde, ayak ile elin üstünde ve tabii artkafada birbirlerinden uzaklaşan burgaçlar var; çene büklümünün altında, dirseğin ucunda, göbekte, cinsel organın başlangıç yerindeyse, tersine, burgaçlar aynı yöne dönükler. Böğürlerde koltukaltı burgacını kasık burgacına kavuşturan bir yol gidiyor; bu yol boyunca kıllar birbirlerinden uzaklaşıyorlar. Gövdenin önünde ve arkasındaysa, tersine, belkemiği ile göğüs kemiği boyunca, kılların aynı yöne dönük oldukları ve ortada uzamış bir başak oluşturacak biçimde birbirleriyle çatıştıkları görülüyor.

Çoğu durumda, bu coğrafya ancak büyülteçle ve yavaş yavaş, özel bir aydınlatma altında bulunup çıkartılıyor ortaya. Ama, insanın dudaklarını derinin üstünde hafifçe dolaştırmasıyla - hem de ne kadar daha dokunaklı, duygulandırıcı bir biçimde! -hemen öğrenilebilir. Tüylü örtü, dudakların değişine sert ya da ipek gibi yumuşacık bir okşamayla karşılık vererek yönelimini belirliyor.

*

Ü.Y. Ellerimin kocaman ve sakar oluşlarına yaşam boyu çok hayıflanmışımdır, ama iyi bir iş başardıklarında da haklarını yememek gerek. Parmaklarım bir bluzun yakasından, bir kısa pantalondan içeri kayıvermeyi becerebilen hokkabaz parmakları kadar becerikli ve çabuk değiller diye üzülmekle kuşkusuz haksızlık ediyordum onlara. Kocaman ellerim bu tür dokunmalara uygun olmasalar bile onların da kendilerine göre birtakım becerileri yok değil. Çok kısa bir zamanda, Rhin yöresinin güvercinlerini yetkin bir çabuklukla tutmayı öğrenmişlerdi. Ellerimin kuşlara karşı bir eğilimleri olduğu o kadar belliydi ki, onlara doğru uzandıklarında güvercinler - yabancı güvercinler bile -, kaçmazlardı.

Çocuklara gelince, onları tutma becerim de gerçekten olağanüstüdür! Benim bir küçük adamı ellememi görenler bunu hoyratça ve laubalice bulabilirler. Ama o küçük adam yanılmaz. Daha ilk dokunuşta, bu açıkça kabalığın altında kocaman ve sevecen bir becerikliliğin gizlendiğini anlar. Onların canlarını acıtacakmış gibi görünen en sert hareketlerimde bile gizli bir yumuşaklık vardır. Doğaüstü yazgım, çocuğun ağırlığı, bedeninin

dengesi, ağırlık merkezleri, tüm eklem ve bükülme yerleri, kaslarının titreyişleri, kemiklerinin hareketli sertliği konularında doğuştan bilgili kılmış beni. Dişi kedi, yavrusunu ensesinden yakaladığı gibi götürür hoyratça. Paket taşır gibi. Ama küçük kedi zevkten mırıldanır, çünkü acıtıyormuş gibi görünen bu davranışın altında candan ve anasal bir uzlaşma vardır.

Yabancı bir çocukla karşılaştığımda ilk hareketin elimi ensesine, ensesinin biraz altına koymak olur. Narin ya da kaslı, kıvırcık saçlarla ya da kısacık tüylerle kaplı, dik ya da eğik bu temel kök hem başın hem de bedenin anahtarıdır. Ne tür bir direnişle karşılaşacağımı ya da ne tür onamalar bekleyebileceğimi hemen söyler bana. Böyle bir davranış bağlayıcı değildir, bir halt karıştırılmadan geri çekilebilir. Ama doğal bir biçimde çok güzel açılımlarla sürebilir, sırtı ele geçirebilir, omuzlara kadar uzanabilir, yerden kaldırma, kavrama, taşıma için denge noktası olan bele kadar inebilir.

Ellerim taşımak, havaya kaldırmak, alıp götürmek için yapılmışlardır. Ellerin bilinen iki duruş biçiminden - avuçların yukarıya ya da yere doğru dönük duruşları - yalnızca yukarıya doğru dönük duruşları uygun düşer benim ellerime. Hatta onların olağan duruşları da böyledir, avuçları göğe doğru açık, parmakları bitişik ve ileriye doğru gergin. Avuçlarımın yere dönük oluşu rahatsızlık verir bana, kaslarıma kramplar girer. Taşıyıcı ellerdir, ellerim, tek sözcükle! Hem yalnız ellerim değil, bütün bedenim, başta da uzun mu uzun boyum, hamal sırtına benzer sırtım, Herkül'e özgü gücüm, çocukların hafif ve küçücük bedenlerine uyumlu taşıyıcılardır. Benim büyüklüğüm ile onların ufaklıkları, doğanın birbirlerine en yetkin biçimde uydurduğu iki parça. Bütün bunlar, sonsuzdan beri öngörülmüş, istenmiş, düzenlenmiş, dolayısıyla da kutlu ve tapılası.

*

Ü.Y. En üst düzey toplanma yeri olan kalede çocukların eksiksiz sayımına bir tören havası vermek gerek. Alei'yinin olmadığı zamanlar yönettiğim akşamları kapalı avluda yapılan yoklamaların tek amacı bunu gerçekleştirmek. Bunları, uygulamada en ufak bir aksaklık olmayacak, rastlantıya da yer verecek biçimde düzenledim.

Çocuklar üç kılıçlı taraçanın altındaki avluda özgürce oynuyorlar. Ben de, vitrayları batan güneşin son ışıklarını dalgalandıran küçük kilisede, düşünceye dalmış, bekliyorum. Kendimi, sesten bir tütsü gibi bana doğru yükselen ve beni alıp, Neuilly deneyimlerimin de ötesine, Saint-Christophe kolejine kadar götüren bu çığlıklar, bağrışlar, çağrışlar senfonisine kaptırmışım. Doğu-Prusya seslerinin gerçekten de Fransız seslerinde olmayan bir boğuk, keskin yanı var, ama ben asıl bunda buluyorum Almanya'nın bana nasip ettiği bu öz temizliğini ve burada oluş nedenimi.

Vakti gelince, kendimi törenin çarkına kaptırmış bir halde ilerliyorum taraçada. Hermann ile Wiprecht'in arasında göründüğümde, gürültü bir anda kesiliyor, elimi Hermann'ın kılıcının ucuna koyunca da sıraya giriyorlar. Dört yüz çocuk, avluya ancak sığan, son derece sıkışık dikdörtgen bir kütle biçiminde onluk kırk sıra oluşturuyorlar. Göz açıp kapayıncaya kadar böyle düzenli sıra olabilmeleri için aylar boyu acımasız bir 'drill'den geçmiş olmaları gerek. Öyle ki, dört yüz yüzün tümünün eksiksiz olarak bana dönmüş olduğunu ve onlara yönelik bakışımı bana dört yüz kez geri gönderdiklerini görmesem, sıraya girerken avlunun taşlarını işaret noktası alıyorlar diyeceğim. Onlar sıraya girince, bir el hareketiyle, küçük askerlerimin kurmuş oldukları olağanüstü sessizliği bozup her yeri çın çın öttüren Doğu-Prusya ulusal marşını söyletiyorum:

Yumruğumuz mızrağı kavramış, atlarımızın dizginleri öbür elimizde, gidiyoruz doğuya doğru biz, Batı'nın çocukları, Töton şövalyelerinin yapıtını tamamlamaya.

Fırtına uğulduyor, yağmur kamçı gibi dövüyor bizi, sırıl sıklam atlar tökezliyor. Yine de atla gidiyoruz, bir zamanlar şövalyeler ile köylülerin yaptıkları gibi, inancımızın toprağına doğru.

Dörtnala ilerliyoruz tozlar içinde, şimşek gibi geçiyoruz, bakışlarımız doğuya yönelik, ufku gözleyen Kaltenborn'un kulelerine doğru.

Pas tutmuş saban ile kılıcı yeniden dövdük. Kılıç elde, saban toprakta, güneş yarın bizim için doğacak.[19]

Buluğa ermemiş, madensel ve keskin sesler bana doğru fışkırıyorlar. Acılı bir sevinçle deliyorlar içimi, yüreğim daralıyor, çünkü kan ve ölüm var bu karşı konulmaz atılımda. Sonra, yoklamanın güzel ve uzun duasına geliyor sıra. Yalnızca çocukların adları ile memleket adlarının haykırıldığı bu törene, soru ile yanıtı düzenli sırasından çıkartarak rastlantısallık katmak, her seferinde değişen bir biçim vermek istedim. Dikdörtgen oluşumunda herkesin yeri önceden belli olmadığından her Jungmann her akşam başka bir yerde oluyor. Yoklama da şöyle yapılıyor: en son sıranın soldan birincisi sağındakinin adını ve memleketini söylüyor, o da 'Burada!' diye yanıtlıyor, sonra da sağındakinin adı ile memleketini söylüyor ve ilk sıranın sağdan birincisine kadar bu böyle sürüp gidiyor, sonuncunun yanıtıyla da işlem tamamlanıyor.

Böyle bir yoklamanın, amacı içtimaya katılmayanları belirlemek olan öteki yoklamalardan farklı olduğu ve bu işlevi yerine getirmediği ortada. Ama böyle bir yoklamadan benim beklediğim de zaten bunun tersi; yani, dar duvarlar arasına hapsedilmiş, her an her şeye hazır dört yüz kişiliğin eksiksiz, tam, çevrimsel bir gösterisi. Sırası gelince üstüne gereken ad konacak, sürekli yenilenen seslerle haykırılan, insanın aklına neler neler getiren bu adlardan daha hoş bir müzik olamaz benim için. Ottmar aus Johannisburg, Ulrich aus Dirntal, Armin aus Königsberg, İring aus Marienburg, Wolfram aus Preussisch Eylau, Jürgen aus Tilsit, Gero aus Labiau, Lothar aus Bärenwinkel, Gerhard aus Hohensalzburg, Adalbert aus Heimfelden, Holger aus Nordenburg, Ortwin aus Hohenstein... Bir bedenin ağırlığı ile Prusya toprağının bir köşesinin kokusunu birleştiren varsıllıklarımın bu sayımı hiç bitmesin istiyorum.

Yoklamayı bir dakikalık sessizlik izler. Sonra, dört yüz çocuk, geriye dönerek yüzlerini benim gibi güneşin doğduğu yere çevirirler; artık, altın sarısı bir başak ve arız tarlasını andıran, egemenliğim altına girmiş ve uygun kutlama biçimini yaratmamı bekleyen saçlarını görürüm yalnızca. Derken koro yeniden, bir ağızdan, sert ve parlak ses piramidini kurar. Ruhlarını kendine doğru çeken doğudaki büyük ovanın şarkısını söylerler:

Dikin bayrakları doğu rüzgârına,
Doğu rüzgârı dalgalandırır ve yükseltir onları.
Sefer boruları çalınsın, kanımız da beklesin onun işaretini,
Alman yüzlü toprak yanıt verecektir bize. Pek çok Alman kanıyla suladığı için onu, yanıt vermemezlik edemez!
Dikin bayrakları doğu rüzgârına, çırpınsınlar yeni seferler için.
Güçlü olalım, doğuda egemenlik kuran her tehlikeye hazırlıklı olmalıdır.
Dikin bayrakları doğu rüzgârına, daha da büyültür onları doğu rüzgârı...[20]

*

Ü.Y. Bu sabah, asıl mesleği hallaçlık olan, ama kendisine yün verilirse evindeki örgü tezgâhında kumaş da dokuyan Frau Dorn diye bir kadının oturduğunu öğrendiğim Birkenmühle'ye gittim. Savaş insanları öyle ilkel bir yoksunluğa düşürüyor ki artık yalnızca koyun yetiştirenler sırtlarına bir şeyler geçirebilecekler! Benim koyunum yok, ama onun yerine küçük adamlarım var. Onların saçlarından kolsuz bir palto ya da bir kısa ceket yaptırma düşüncesi gelmişti aklıma. Benim altın postum, hem aşk hem gösteriş pelerinim olacaktı bu. Kalplerinin üstüne koydukları bir madalyonda sevdikleri kadının saçından yalnızca bir buklecik taşıyan pısırık sevdalı erkekler geldikçe aklıma, acıyarak gülüyorum onlara!

Tüm bedeni bacak, kol ve burundan oluşan kadana gibi bir kadındı Frau Dorn. Ne olduğu belirsiz bir üniforma giymiş bir atlı evinin önünde durunca tarifsiz bir kuşkuya kapıldı. Atımdan inip ona örgü örüp örmediğini sorduğumda da karşımda düşmanca bir sessizlik içine gömüldü. Burada, çok uzun zamandan beri, zorunlu olmayan her şey yasaktı, bu yüzden örgü örme herhalde korkulacak bir işti! Konuşmayı hangi düzeyde sürdürmeyi düşündüğümü ona göstermek için kaputumun altından bir torba çıkarttım, mutfağa girince de torbanın içinden bir karaca budu. Biraz rahatlar gibi oldu. Bunun üzerine, baştan beri arkamda sürüklediğim çuvalın ağzını biraz açarak içindeki çocuk saçlarını gösterip, ona bu saçlardan elimde çok miktarda bulunduğunu ve

bunları örmesini istediğimi söyledim. Kadın ansızın, nedenini anlayamadığım şiddetli bir tepki gösterdi. Birden titremeye başladı ve 'Yok, yok, yok' diyerek elleriyle aynı anda hem budu, hem saç çuvalını, hem de beni itmeye çalıştı ve geri geri kaçıp arka taraftaki küçük bir kapıdan çıktı, gözden kayboldu; meyve bahçesinden gelen ve gittikçe uzaklaşan bir dörtnal sesi duydum.

Saç çuvalımı görünce neden bu kadar korktu ki? Elimde budum, bir de, daha uzun süre bu halde kalmasından korktuğum altın postumla sersemlemiş bir halde çıktım evden.

*

Ü.Y. Büyük kırkılmadan kalan bütün saçlarla bir şilte yaptırdım, bir de yorgan ile yastık. Frau Netta denen o salak kadın saçları önce yıkayalım diye tutturdu!

Bu, ham kuzu yününden daha yumuşak, ama onun kadar mis kokulu yünün içinde olağanüstü bir gece geçirdim! Gözümü bir saniye bile kırpmadım tabii. Çocuk yapağısının kokusu anında başıma vurdu desem yeridir; mutlu bir sarhoşluk içine attı beni. Sevinç, gözyaşları, sevinç gözyaşları! Gecenin ikisine doğru, saçların bu saçma sapan kumaş kılıflarına da tahammül edemez oldum. Şilteyi de, yorganı da, yastığı da yırttım, hepsini Blättchen gittiğinden beri boş duran balık havuzuna boşalttım. Ondan sonra da, bir zamanlar yumuşacık tüylerle dolu güvercinliğimde yaptığım gibi, bu yeni tür yuvamın içine gömüldüm. Hepsi buradaydılar, bütün gözdelerim; yüzüme saçlarını bastırarak tanıyordum her birini. Hinnerk'i saçlarındaki biçilmiş kuru ot kokusundan tanıdım, Armin'i perçemlerinin mavimsi yansımalarından, Ortwil'i ondan başkasında olmayan külrengi sarışınlığından, İring'i dokunmaya bile gelmeyecek kadar ince buklelerinden evet, küçük meleklerinkileri andıran buklelerinden -, Haro'yu altın sarısı rengindeki, bakır kadar sert kıllarının demirli kokusundan tanıdım, Baldur'u, Lothar'ı ve bütün ötekileri tanıdım. Sonra, tümünü kollarımla sarabilmek için hepsini birbirine karıştırdım, kucakladım, yoğurdum. Bunu yapınca da hıçkırıklarla sarsıldım; ondan sonra, bu aşırı heyecan içinde acaba aklımı mı oynatıyorum diye merak etmeye başladım. Hâlâ da ediyorum.

Ömrü billah, su katılmış, tatlı, hafif bir elma şarabından başka bir şey içmemiş, yedi sülaleden beri böyle kaşarlanmış, ama birdenbire, kendisine 70 derecelik zehir zıkkım bir içki sınırsızca içirilen bir alkoliğin durumuna düştüm.

Uykusuz geçen bu geceden sonra, kükreyerek kalktım bu sabah yataktan.

*

Ü.Y. Durmak bilmeyen kaynaşmaları ve çığlıklarıyla dolduruyorlardı kapalı avluyu. Kısa süren sert bir itişme: bir küçük bana doğru savruluyor, içgüdüsel bir taşımasal hareketle havada yakalıyorum onu. Kocaman ellerim, üstünde yalnızca fındık renginde iki gözün kurtulmak için sağa sola kaçamak bakışlar fırlattıkları bu yuvarlak ve gürbüz kafayı yakalıyor. Bir göl gibi berrak ve derin bu ruh aynasının üzerine eğiliyorum. Çok yükseklerde süzülen, ama sudan bir aynanın üzerine gelince baş dönmesine kapılarak dengesini yitirip düşen bir şahinim ben. Bir deniz kabuklusu kadar taze ağız aralanıyor.

Kenarları kabarık dudakların üstünde kuru deriden çıkıntılı adacıkların ayırdığı, içleri kırmızı düz çatlaklar olduğunu görüyorum.

— Dudakların acıyor mu?

— Evet, efendim.

— Arkadaşlarınınkiler de böyle mi?

— Bilmiyorum.

— Git, öğren!

Özgürlüğüne kavuşmuş, ama bu tuhaf buyruğumdan afallamış bir halde, havuza salınan bir balık gibi kayboluyor kalabalığın arasında. Ama, bir dakika sonra, ona ancak kardeşi olabilecek kadar benzeyen bir Jungmann'la dönüyor. Bunun ağzıysa baştan aşağıya yara bere içinde, kimi çatlaklarda akıntı bile var.

Hemen o akşam, Arys'teki eczacıdan küçük bir kavanoz tatlı bademyağı ile kakaoyağı karışımı aldım. Akşam yemeğinden sonra, büyük yemekhanede garip ve hareketli bir bir tür dinsel tören sahnelendi. Çocuklar önümden sırayla geçiyorlar, ben de onları yağlıyorum... Her biri durup ağzını bana uzatıyor. Sol elim, işaret ve başparmaklarım birleşmiş olarak, krallara yaraşır kutsayıcı bir hareketle havaya kalkıyor. Biraz kalktıktan sonra

hareketsiz kalıyor, Ürkünç elim, Solak elim, Dâhi elim, Piskopos elim, İncil Gerçeklerinin Yed-i Emini elim: çocuklar elime doğru eğilerek adak adayanların bir ermişin mucizeli heykelini öpüşlerini andıran bir biçimde, önümden geçerken, gecenin kudas töreni niyetine, bir parça kutsal yağ alıyorlar. Ender olsa da - pek fazla değil, tam gerektiği kadar! - başlarını geriye atan ya da ret anlamına yana çeviren sapkınlar da yok değil içlerinde.

Taşıma olgusunun, kendisine hizmet edildiği ve özveride bulunulduğu oranda sahip ve egemen olunmasını isteyen çok anlamlı hoş bir belirtisi!

*

Ü.Y. Duş salonunun, bana her zaman taşıma olgusunun karşıt ve tamamlayıcı kutbu olarak görünen *hava yoğunluğu*'nu yaratmada büyük olanaklar sağlayacağının farkına vardım. Burası on ikiye yirmi metrelik, girişinde de bir vestiyer olan büyük bir oda. Kapaktaşı döşenmiş yere su boşaltma oyukları kazılmış, tavanda da çiçek gibi serpilmiş altmış tane duş başlığı var; kazanı da içinde olan beş tonluk bir depodan gelen suyun akışı vestiyerin bulunduğu odadan ayarlanıyor.

Çocuklar duşa yüzlük kümeler halinde gönderiliyorlar. Bundan böyleyse, sıcak suyu idareli kullanmak için hepsi birden girecekler duşa. Onlara şimdiye kadar bir subay ya da bir astsubay eşlik ediyormuş, erkekçe bir arkadaşlık havasında. Artık onlarla yalnız ben birlikte olacağım.

Bir süredir kömür yerine odun kullanılmaya başlandığından suyun sıcaklığını 40 dereceye çıkarmak için ateşin bütün gece boyunca yanması gerekiyor. Beş kez kazanı doldurmaya indim; Nestor'un Saint-Christophe'un kazan dairesinde dumandan boğularak ölüşü hiç çıkmadı aklımdan, alevler içinde geçen bütün bu gece boyunca. Çocukların saat sekizde, Frühstück'ten önce duşa gönderilmeleri kararlaştırılmıştı. Çıplak ayaklarının taşlar üstünde çıkardıkları patırtılı seslere karışan berrak seslerinin müziği merdiveni doldurduğunda çoktan uzanmış yatmıştım ben, duşlardan akan kaynar suyun altına, daha baştan soluğu tıkanmış ve körleşmiş bir halde, çırılçıplak. Duş başlıklarından püskürtülen şiddetli yağmurun altında mutlu bir kaynaşma, itişip kakışmalar,

kahkahalar, her şeyi sütümsü bir karanlık içinde boğan kızgın buhar dalgalanmaları. Bedenler bu buhar içinde eriyorlar, sonra, çok kısa süren bir düşte olduğu gibi, bir an için belirip yine eriyorlar. Bütün bu çocuklar, yenmeden önce dev bir kazanda haşlanıyorlar; onları çok sevdiğimden girdim ben de bu kazanın içine; onlarla birlikte ben de pişiyorum. Birçok kez çocukların ayakları altında kala kala, üstüme yuvarlanan ıslak bedenlerin ağırlıkları altında ezile ezile, uzun yıllardır, tam tamına da savaşın ilanından beri unutmuş olduğum bir eski dostla, *meleksel*'le karşılaştım. Ama buğuda pişmiş, dolayısıyla da *gösterge değişimi*'ne uğramış bir melekseldi bu: artık beni bir yürek darlığı uçurumuna atan ağır bir baskı olmaktan çıkmış, lekesiz bulut burgaçları üzerinde görkemli bir yükselişe dönüşmüştü; öyle ki, kaburgalarıma kadar genişlemiş kalbimin boğuk ve şiddetli atışları olmasaydı, ulaştığım yüceliğin aşamalarına eşlik eden bu dramatik tamtam olmasaydı, sıradan bir soluk alıp verme sorunu bile sanılabilirdi. Dinin bize vaat ettiği tenin yeniden dirilişinin düşünü kuruyorum, ama değişime uğramış, körpeliğin ve gençliğin doruğunda bir tenin düşünü. Esmer ve kirlenmiş erişkin tenimi tümüyle serip yayıyorum, kırış kırış olmuş koyu esmer yüzümü uzatıyorum bu püsküren kaynar buharların altına; yol yol olmuş kapkara suratımı daldırıyorum bu incecik suyun içine; çirkinliğini gidermek için sunuyorum onu bu canlı püskülcüklere!

*

Ü.Y. Geceler serinlemeye başladığı, kalorifer de kömürsüzlükten yakılmadığı için, sekizer kişilik küçük yatakhanelerden vazgeçip büyük şövalyeler salonunu yatakhaneye dönüştürmek ve burayı dökme sobalarla ısıtmak zorunda kalındı. Çocuklar, kendilerine azabilme olanağı veren bu değişikliği coşkuyla karşıladılar. Bana gelince, bunda, kendi saygılı ve kaygılı yalnızlığımı iççekişler, düşler, korkular, kendini bırakmışlıklar dolu bu büyük gecesel toplulukla karşılaştırma fırsatı görüyorum.

Çocuklar kendileri üstlendiler küçük karyolaları yan yana bitiştirerek dizme işini; böylece, her yerini yalınayak, hoşlanarak dolaştığım bir tür yükseltilmiş taban, şilte döşeli beyaz bir yol oluşturuldu. Bu, nereden bakılırsa bakılsın, deyimin geleneksel

anlamıyla, yatakhane olmaktan çok tam bir uyku alanı.

Uyku alanı harikalar yarattı. Çocuklar burada umduklarından da çok azdılar. Olağanüstüydü! Beyaz yataklar serili yaylanan büyük ovada dört bir yana alabildiğine çılgınca koşuşmalar; tepe aşağı yuvarlanırken zevkten çığlıklar atan savaşçı kümelerini biçen yastık ve yorgan dövüşleri; karyolaların altında biten vahşice kovalamacalar; üst üste konmuş şiltelerden yapılmış yumuşacık bir kaleye yapılan kudurgan saldırılar; bütün bunlar, pencereleri kapatan kalın perdeler ardında, hayvansal ısının doruk noktasına ulaştığı boğucu bir sera havası içinde oluyordu.

Bense, çekildiğim bir köşede kendimi unutturmayı başarmış, bu savaş oyunlarını izliyordum. Çocukların bütün gün boyunca antitank çukurları kazdıklarını ve tüm güçlerini harcadıklarını biliyordum. Birkaçı, pusuya yattıkları yerlerde uyuyakalmışlardı bile. Çocuklardaki canlılığın azalmaya başladığını görünce, salonu aydınlatan yetmiş beş lambayı birden söndürerek şamatayı sona erdirdim. Hemen devreye giren yetmiş beş gece lambası, yatakhanede geceden daha uyuşturucu mavimsi ve titrek bir hava yarattı. Orada burada, dalaşmayı hâlâ sürdüren birkaç kudurgana karşın gürültü patırtı çabucak dindi. O zaman hissettim işte ben de gözkapaklarımın ağırlaştığını. Ben, gece yaşayan, uykusuz, gececi ben, işte bunu, sırtı bir duvar köşesine dayalı, bir yatağın yanına diz çökmüş, ilk uyuyanlardan biri olacağımı aklıma bile getirmemiştim; bu, belki de, akşamın en iyi ve en ders alınacak sürprizi. Geceleri uyuyamayışımın nedeni belki de her zaman dört yüz çocukla yatmak için yaratılmış oluşumdur.

Ama içimde oraya yalnız uyumak için gitmediğimi düşünen biri daha olacak ki gecenin ortasında birdenbire uyandım, hem de bütün uykumu almış olarak. Ayışığı altındaki büyük yaylaya her türlü yatış biçiminde serilmiş bütün bu bedenler etkileyici bir tuhaflıktaydılar. İçlerinde birbirlerine kardeşçe, sanki korkmuş gibi sarılmış kümeler, aynı makineli tüfekle taranarak yıkılmış gibi yatan sıralar vardı: ama en hüzün vericileri tek başlarına olanlar, hayvanlar gibi tek başlarına ölmek için bir köşeye kadar sürünmüş olanlar ya da tersine, son nefeslerini arkadaşlarına ulaşma çabasında vermiş olanlardı.

Akşamın neşeli kargaşasından sonraki bu kıyım görünümü

aklıma, yazgının, tehdidini acımasızca hissettiren ve adına kötücül tersyüz etme denen bir yönünü getirdi. Kommandeur'ün bana yaptığı uyarılar her zaman dolaylı ve simgeseldi. Bu akşamki dersse, ürkütücü bir kesinlikte. Ortaya çıkarıp akkor haline getirdiğim tüm bu özler, yarın, hatta bu akşam *gösterge değiştirebilir* ve onları ulaştıracağım görkemli coşkuyla orantılı cehennemsel bir ateşte yanabilirler.

Ama bu önsezilerin bana verdikleri hüzün o kadar yüce ve o kadar soyluydu ki, uyuyan çocuklarımın üzerlerine eğildiğimde hissettiğim o ağırbaşlı sevinçle rahatça uyuşuyordu. Sevecenlikle kanatlanmış bir halde, uyku alanına neredeyse değmeden, birinden ötekine gidiyordum; her birinin kendine özgü yatış biçimini saptıyor, kimi kez de, bir kumsalda, gizli ve nemli yüzünü keşfetmek için bir çakıl taşı nasıl ters çevrilirse öyle yaparak, bir uyuyanı yüzünü görmek için ters çeviriyordum. Biraz ötede, birbirlerine sarılmış ikizleri birbirlerinden ayırmadan kucağıma alıyordum; başları, iç çekerek, yavaşça omuzlarıma düşüyorlardı. Benim nemli ve esnek koca bebeklerim, *ölü ağırlıkları*'nızın özel niteliğini hiç unutmayacağım! Ellerim, kollarım, belim, kaslarımın her biri onların başka hiçbir şeyle kıyaslanmaz özgül ağırlıklarını bir daha unutmamak üzere belletdiler...

*

Ü.Y. Daha sonra, bu unutulmaz geceden çıkarmam gereken dersler üzerinde düşünürken, çocukların uykuda aldıkları sayısız yatış biçimlerinin sonuçta üç büyük türde toplanabileceğini gördüm.

İlk önce *sırtüstü* yatış durumu var; bu durum çocuğu ayakları bitişik, yüzü göğe dönük, her şeye dindarca hazırlanmış yatan küçük bir heykel yapıyor; bu durumda yatışın akla dinlenmeden çok ölümü getirdiğini kabul etmek gerekir. Bu sırtüstü yatış durumuna karşıt olarak *yan* yatış durumu var; dizler karına doğru çekilmiş, bütün beden yumurta biçiminde toparlanmış. Bu, öteki üçü içinde en çok görünen yatış durumu bu; dölütsel yatış biçimi, dolayısıyla da doğum öncesi zamanlara bir göndermeye içeriyor. Biri yaşam sonrasını, öteki yaşam öncesini yansıtan bu yatış durumlarının tersine, *karınüstü* yatış durumu şu anda dünyada yaşanana tümüyle adanmış tek yatış biçimi. Bir tek bu yatış,

uyuyanın üstünde yattığı *yer*'e önem - *ama temel bir önem* - verir. Aslında hepimizin malı bir yeryüzü toprağı olması gereken bu yerde uyuyan kişi, hem ona sahip olmak, hem de ondan kendini korumasını istemek için tüm ağırlığıyla abanmakta üstüne. Bu yatış biçimi, hem tensel tohumuyla toprağı döllendiren dünyasal sevgilinin yatış biçimidir hem de acemi erlere mermiler ve şarapnellerden korunmak için öğretilen en uygun yatış biçimi. Karınüstü uykuda baş bir yanak üstüne, daha doğrusu bir kulak üstüne, sanki yer dinlenecekmiş gibi yan konur. Son olarak da, belki Blättchen'in işine yarar diye, bu yatışın uzun kafaların dinlenmeleri için en uygun biçim olduğunu belirtelim. Yeni doğmuş çocukları, başlarını bir şakak üstüne koyarak karınüstü yatırma alışkanlığının - kafa kemiklerinin o çağdaki yumuşaklığı dikkate alındığında - uzun kafalar üretmeye katkıda bulunduğu bile düşünülebilir.

*

Ü.Y. Dün, dizginleri ve eyeri çıkarılmış, duvardaki bir halkaya yalnızca yularından bağlanmış Mavi-Sakal'ıma bakıyordum. Böyle tüm koşumlarından soyutlanınca, hayvan kendini koyveriyor; başı düşüyor, kulakları katır kulakları gibi bir hal alıyor, beli çöküyor, bitkin, cansız, ölgün bir şey olup çıkıyor. Ama başına başlık, burnuna burunluk takılıp da sırtına eyer vuruldu mu, hemen toparlanıyor, eşinip zıplayıp hoplamaya başlıyor, başını kaldırıyor, gözlerinin feri geliyor, kulakları dikiliyor... Hüzünlü hüzünlü, çekingen çekingen, boyumu bosumu, gücümü kuvvetimi nerelere saklayacağımı bilemez, bacakları gevşemiş, kolları sarkmış bir halde dolaşan ben de, ancak sırtımda bir çocuk olursa, bacakları belime bir kayış gibi dolanırsa, gövdesi sırtıma eyer gibi vurulursa, kolları da boynuma sarılırsa, kahkahalarını başımın üzerinde bir taç gibi taşırsam kendim oluyorum, gücümü yeniden kazanıyor, şen şakrak biri oluyorum.

*

Ü.Y. Erişkinlerin cansız et paketlerine, yağ depolarına benzeyen, deve hörgüçleri kadar yürek karartıcı kıçlarına karşılık canlı, titrek,

her an uyarılmış gibi, kimi kez solgun ve çökük, ama bir an sonra gülümser ve safça iyimser, yüzler kadar anlatımlı çocuk kıçları.

*

Ü.Y. Saat altı, güneşin ilk ışıkları doğudaki kulelerin cilalı kiremitlerini tutuşturmaya başladılar bile. Onun okşamasıyla uyku alanındaki dört yüz penis heyecanlanıyor, olası bir açılıma, güneşe, renklere, kokulara, kalkık erkeklik organı taşıyan meleğin *temel kıl ormanı*'na ulaşma düşüyle, hep birden küçük kör başlarını kaldırıyorlar. Ama, bu sabah heyecanı geçince, gölgeye, özveriye, cinsellik zindanlarına atılmaya mahkûm edilmiş olarak yeniden eski uyuşukluklarına dönüyorlar ve ancak türün sürdürülmesi denen şeyin hizmetinde canlanıyorlar. Taşıma devreye girmedikçe, bu böyle kalacak... Saint- Christophe'un büyük ödülünün anlamının bu olmadığını kim söyleyebilir? Onun sopası, Tanrı-çocuğu omuzlarında taşıdığı için çiçeklenip meyve vermedi mi birden?

Ü.Y. Çocukların kulak diplerinin salgıladığı, arılarınkini andıran altın rengindeki balın tadı, benden başka herkesi iğrendirecek yüce bir acılıkta.

***

VI
Yıldıztaşıyan

"Ve gece yarısında vaki oldu ki, RAB, Mısır diyarında bütün ilk doğanları vurdu".[21]

Çıkış, XII, 29

1944 yılının Doğu-Prusya'daki son çarpışmaları Kaltenborn'un yüz kilometre kadar kuzeydoğusundaki Goldap kentinde oldu. 22 Ekim'de General Çerniakovski komutasındaki 3. Beyaz Rusya cephesi birliklerince ev ev ele geçirilen kent, 3 Kasım'da General Decker'in 29. Panzerkorps'unun bir karşı saldırısıyla geri alındı. Bunu izleyen ve 13 Ocak 1945'te başlatılacak yeni Sovyet saldırısına kadar süren bir durulma dönemi, halkın kendisini tehdit eden tehlikenin büyüklüğü ile Nazi hükümetince bol keseden vaat edilen güvencelerin gerçek yüzünü görmesini sağladı. Doğu-Prusya'nın Kızıl Ordu tarafından işgal edilebileceğini düşünmek bile Nazilerce bozgunculuk ve ihanet suçu sayılıyordu. Sovyetlerin önlerine katıp sürdükleri Doğulu sığınmacıların - ilk önce Beyaz Rusyalı köylüler, sonra Litvanyalılar, Memel yö-

resi halkı, en son olarak da Doğu-Prusyalı ilk Almanlar'ın - yollar boyunca oluşturdukları uzun kafileleri Alman halkının bir uyarı gibi görmesi bile kesinlikle yasaktı. Kasaba meydanlarında ve kent parklarında, gitme hazırlığına kalkıştıkları kesinleşmiş yurttaşlar sallandırılıyorlardı. Bu yüzden, Kızılordu Wehrmacht'ın terk ettiği bölgeleri ele geçirdiğinde afallamış bir halkla karşılaştı. Sovyet askerleri girdikleri çiftliklerde hayvanları ahırlarda bulduklarını, şöminelerin alev alev yandığını, ocaklarda da çorba tencerelerinin fokurdadığını anlattılar. Yöredeki dar ve seyrek yollarda, karakışın kutuplara özgü soğuğu altında, batıya doğru kaçan her uyruktan sığınmacı ile cepheye giden ya da cepheden dönen Wehrmacht kafilelerinden oluşan karmakarışık yabanıl bir kalabalık vardı.

Dış olaylara büyük ölçüde yabancı kalmasına karşın Tiffauges bu içler acısı göçe iki kez tanık oldu. İlk kez, 1944 Noel yortusundan az önce, Arys'ten Lyck'e giden yolda. Bir ordu birliği ağır ağır Lyck'e doğru gidiyordu, ters yönde ilerleyen sığınmacı kafilesiyse soğuktan felç olmuş gibiydi. Arys yönünde bir yerlerde yol tıkanmış olmalıydı; erkekler bu duruştan yararlanarak atların koşumlarını, denklerin durumlarını gözden geçirmeye koyuldukları; çocuklarsa yolun çevresindeki yamaçlar ile korulara oynamaya gittikleri için, arabalar hareketsizliğin etkisinde eriyip dağılıyor gibiydiler. Tiffauges, hafif bir dörtnalla kafile boyunca Arys yönüne doğru gitti ve bin beş yüz metre sonra, birbirine girmiş iki at arabasının çevresinde kümelenmiş, sivillerden ve askerlerden oluşan bir kalabalık ona daha epey uzaktan tıkanmanın nedenini gösterdi. Buz tutmuş kısa bir yokuşta kayan bir askeri araba bir köylünün arabasına öyle talihsiz biçimde çarpmıştı ki bu arabanın oku orduya ait atlardan birinin göğsüne mızrak gibi saplanmıştı. Can çekişen hayvan, sağında birlikte koşulu olduğu ata, solda da öteki arabanın atına asılı olarak dizlerinin üstüne düşmüştü; öteki iki at, bu kördüğümden kurtulabilmek için durmadan sağa sola çifteler atıyor, şahlanıyorlardı.

Gözlerinin önünde sergilen bu göç Tiffauges'u derinden etkilemişti. Fransızların 1940'taki göçleri bunun yanında turistik bir gezi gibi kalıyordu. İçinden, yineleye yineleye, Kutsal Kitap'taki '*Kaçışınız kışın ortasında olmasın diye yakarın*' duasını okuyordu. Göğsünden kazığa geçirilmiş at imgesi belleğine bir daha silinmemek üzere kazındı; bu olayda - ne yazık ki çözümleyemediği - bir simgenin varlığını, daha da öteye, bilmediği, ama Kaltenborn armalarıyla ilişkili bir yan

olduğunu sezmişti. Buna karşılık, sığınmacıların kafilesi en sonunda yeniden yola koyulduğunda gördüğü şeyinse hiçbir simgesel yanı yoktu, dehşetin ta kendisiydi: buz tutmuş yola yapışmış bir insan cesediydi bu; tank paletleri, kamyon, araba tekerlekleri ve çizmeler altında binlerce kez ezilmiş, yassılaşmış, ufalanmış, bir halı kalınlığında kalmış, kabaca insan biçiminde kesilmiş bir halıya dönüşmüş, üstünde hayal meyal yandan bir yüz, bir göz ile saç perçemleri seçilen bir insan cesedi.

Birkaç gün sonra, Lötzen yolu üstünde Rhein'de onu daha da derinden sarsacak bir şeyle karşılaşacaktı. Uzaktan, bir tutsak kafilesinin geldiğini görmüştü: başlarına atkılar sarmışlar, onun üstüne de yün asker başlıkları geçirmişler, ayaklarına çizme niyetine kundak gibi gazete kâğıtları ya da çaputlar sarıp bağlamışlar, küçük tahta patenler ekleyerek kızağa dönüştürdükleri sactan ya da mukavvadan bavullarını bir ipin ucunda artları sıra çekerek ilerliyorlardı. Yüzlerceydiler, belki de bin kadar, ama öteki sığınmacılar gibi düşünceli ve sessiz değillerdi; tersine, laflayarak, şakalaşarak yürüyorlardı; kalçalarının üstünde de şişkin erzak torbaları sallanıyordu. Yanına geldiklerinde kim olduklarını anlamıştı Tiffauges, ama duyduğu ilk Fransızca tümce yüreğini yine de cız ettirdi. Onları selamlamak, nereden gelip nereye gittiklerini sormak için ağzını açtı, ama utanca benzer bir yumru düğümlenmişti boğazında. Birden aklına şoför Ernest, Maubergli Mimile, Pantinli Phiphi, Socrate, özellikle de deli Victor geldi. Fransa'ya doğru neşeli neşeli yürüyen, karakışın ortasında, çaputtan ve kâğıttan çizmelerle savaşın altüst ettiği iki bin kilometreye yakın yolu tepmeye hazırlanan bu adamlara katılmasına hiçbir engel yoktu... Gözlerini yere indirerek kendi çizmelerine, daha bu sabah kendi elleriyle boyayıp parlattığı simsiyah, yumuşacık, Kaltenborn şatosunun efendilerine özgü güzel çizmelerine baktı. Şimdi tutsaklar tam onun önünden geçiyorlardı, onu Alman sandıkları için alçak sesle konuşuyorlardı aralarında; yalnız içlerinden Phiphi'ye benzeyen ufak tefek esmer biri geçerken ona:

— Fritz kaput! Sovietski her yerde, überall! dedi.

Vatandaşlarıyla daha bu ilk karşılaşmasında karşısına çıkıveren bu Paris tarzı gırgır geçme birden Tiffauges'a, kendisini neşeli ve şamatacı arkadaşlarından her zaman ayırmış olan aşılmaz mesafeyi anımsattı. Gürültülü gürültülü başını eğip kaldırarak sabırsızlığını belirten Mavi-Sakal'ı geri döndürdü ve Kaltenborn'un yolunu tuttu. O artık çevresin-

de çöküp giden bu Prusya'nın malı olduğu için bu karşılaşmayı çabucak, tümüyle unutacaktı, ama yine de, şatoya kadar, bataklıklara gömülmüş, kendisini insanların ve zamanın tüm saldırılarından koruyan ağır bir çamur örtüsüne bürünmüş Kızılağaçlar Kralı'nın imgesi çıkmadı aklından.

*

Ü.Y. Bu sabah Gumbinnen. Ayakkabı tamircisinin dükkânı önünde kadınlar ve yaşlılardan oluşan bir bekleme kuyruğu uzanıyor; herkesin elinde bir eski oto lastiği parçası var. Dükkânın içine giren, son demlerini yaşayan ayakkabılarını ayaklarından çıkartıp tamircinin yeni pençe niyetine lastiği ayakkabısının tabanına çivilemesini bekliyor...

Gücümün artışıyla orantılı olarak Alman ulusunun her yerde birden yıkılışını izliyorum, hem tedirginlik hem de sevinç içinde. Küçük çocuklar ülkenin içlerine doğru gönderildiler. Daha büyükler D.C.A.'larda yardımcı (*Flakhelfer*) olarak görev almaya çağrılıyorlar, bu yüzden okullar birer ikişer kapanıyor. Yalnız kantonların merkezlerindeki (*Kreisorte*) postahaneler çalışıyor; bir mektup ya da paket göndermek için insanlar kilometrelerce yol tepiyorlar. Belediyelerde bir yaşlı adam hem belediye başkanlığı, hem belediye başkan yardımcılığı, hem de yazmanlık yapıyor; bütün yaptığı da en kaçınılmaz işlemler: Yiyecek belgelerinin dağıtımı, ailelere içlerinden birinin savaş alanında öldüğünü bildirmek gibi; Gauleiter'ın isteğiyle evlenme törenleri de görevleri arasında. Çöken büyük Reich gelecek kuşaklarının yasal biçimde oluşmasını istemekte. Yüz kilometre çapındaki alanda tek doktor kalmadı.

İnsanların, arada bir, yaşamın güçleştiğinden yakındıkları duyuluyor. Gerçekteyse yalınlaşıyor yaşam, ama yalınlaştıkça daha sertleşiyor, daha buruklaşıyor. Modern yaşamın yönetimsel, tecimsel ve öteki tüm mekanizmaları, insanlar ile onları çevreleyen şeyler arasındaki sürtüşmeleri yumuşatan küçük birer yaymış meğer. Halk giderek çıplak gerçekle karşılaşıyor.

Çökmekte olduğu için bu ülke beni gittikçe daha yakından etkiliyor. Ayaklarımın dibine çırılçıplak, zayıf, kendini teslim etmiş, yoksul mu yoksul bir halde düşüşünü görüyorum. Tepe-

taklak giderken, daha önceleri hep sakladığı kıçını birdenbire açıp gözler önüne seriyor. Sırtüstü dönmüş, yerin karanlıklarından ve koruyucu yakınlığından birdenbire yoksun kalmış, göğe çevrili yumuşak beyaz karnını çevreleyen altı bacağıyla havada kürek çeken bir böcek gibi. Allak bullak olmuş ulusun solgun karnına sinmiş nemli toprak ve canlı çürük kokusu duyuluyor sanki. En yumuşak ve duyarlı yerlerini çizmelerimin altına seren Prusya'nın bir zamanlar hep canlı ve sıcak olan, savunmasız büyük cesedi yatıyor burada. Buyurgan sevecenliğimin gereklerini bu ülkeye ve onun çocuklarına kabul ettirmek için bütün bunların yaşanması gerekiyordu.

*

Raufeisen sekiz gün ortadan kayboldu. Sonra, bir akşam, Wehrmacht kamyonlarından oluşan bir kafilenin başında çıka geldi; kamyonlar şatonun avlusuna üç bin Panzerfaust ile bin iki yüz antitank mayını boşalttılar. Hafifliklerine ve basitliklerine karşın bir kişinin kullandığı olağanüstü etkili küçük roketatarlar olan Panzerfaust'lar, istilacının zırhlı araçlarına karşı tek başlarına çarpışanlar için en uygun silah nitelikleriyle tam zamanında ortaya çıkmışlardı. Çukur imla haklı mermi bir zırhlı araca vurup patladığında saniyede binlerce metre hızda ve binlerce derece sıcaklıkta yakıcı bir gaz ile erime halinde bir maden çekirdeği püskürtüyordu. Delinen zırhın oyuğundan tankın içine sıvı maden akıyor, içeridekileri yaralıyor ya da öldürüyor, kabindeki yağ ve benzin buharları alev alıyordu. Ne var ki Panzerfaust'ların menzilleri seksen metreyle sınırlıydı, bu yüzden eğitmenler nişancının hedefe cesareti elverdiği ölçüde yaklaşması gereği üzerinde ısrarla duruyorlardı. On beş metre, en uygun uzaklık budur, diye yineliyorlardı, ama bu, kahramanlık, çılgınca bir yüreklilik, ağır tankın karşısında bilinçsizliğe yakın bir soğukkanlılık gerektiren bir uzaklıktı.

Onun için Raufeisen, şatonun kara tahta konmuş bir salonunda yapılan kuramsal bilgi aktarma oturumları boyunca zırhlı canavarı çocukların anlaklarında evcilleştirme çabasına girişmişti.

— Tank sağır ve yarı kördür, diyordu her sözcüğü tek tek vurgulayarak. Siz duyarsınız, o hiçbir şey duymaz. Motorun gürültüsü, zırhın içine hapsolmuş tankçıların kendilerine yöneltilen ateşin türünü ve nereden geldiğini anlamalarını bile engeller: otomatik silah mı, topçu

ateşi mi, uçak saldırısı mı ayırt edemezler.

'İyi göremez. Nişan alamaz, görüş açısı sınırlıdır; birçok yeriyse hiç göremez; bu ölü bölgeler, görüşünün sıfır olduğu yerler de özellikle tanka en yakın olan noktalardadır. İlerlerken sallanması da, ayrıca, gözlem işini iyice engeller. Geceleri kule kapağı ve mazgal kapakları açık ilerlemek zorundadır. Tank aynı anda her yöne ateş edemez, yakınına da ateş edemez.

Tankın ateş edemediği ölü bölgelere bir de kulesinin kendi çevresinde tam bir dönüş yapabilmesi için en az otuz saniye gerektiğini eklersek, bunlar, gözüpek bir piyadenin kendini tehlikeye atmadan hareket etmesi için yeter de artar. Tankın türüne göre, topunun ateş edemediği ölü bölge yedi ile yirmi metre arasında değişir; otomatik silahlarının ölü açısıysa beş ile dokuz metre arasındadır. Ayrıca, tankın hareket halindeyken hedef gözeterek ateş etmesi olanaksızdır. Topuyla nişan alarak ateş edebilmesi için durması gerekir, bu da seçkin piyadenin beklediği andır'.

Bundan sonra, tankın, nişancının hedef alması gereken en zayıf altı noktasını sayıyordu; bunlar cer sistemi, karnı, havalandırma sistemi, motoru, kulenin ağzı ile mazgallarıydı.

O anlattıkça, çocukların gözlerinde son derece güçlü, ancak ağır, gürültülü, sakar, miyop ve sağır bir masal hayvanı canlanıyor ve onu, her zaman avladıkları kızıl ve siyah renkli av hayvanlarına benzer bir şey gibi düşünüyorlardı. Çocuklar için geyiklere oranla daha tehlikeli bir av hayvanıydı bu kuşkusuz, ama yaklaşması ve öldürülmesi daha kolaydı; bir tür azman yabandomuzuydu kısacası, ama işte o kadar. Bu arada, yakında yaşayacakları bu güzel av seferlerini düşünerek zevkten gülüşüyorlardı.

Eichendorf'un uçsuz bucaksız fundalık arazisinde, kabaca tank biçiminde örülmüş duvardan hedeflere yapılan gerçek Panzerfaust atışları çocukları daha katı bir gerçekle yüz yüze getirdi. Ateşleme anındaki patlamayı, ateş edenin ensesinden fışkıran alevi, biraz dar bir açıyla atıldığında yere vurduğu zaman patlamayan roketin karda zıplayarak giderken çıkardığı uğultuyu, hedefe vuruş anındaki etkiyi, duvarcıklardaki tuğlaları konfeti gibi çevreye saçan o ateş kargısını gören çocuklar kendilerine bir ölüm oyuncağı verilmiş olduğunu ve kendileri için yeni bir dönemin başladığını hemen anladılar. İlk kaza da zaten iki gün sonra oldu ve Jungmann'lardan biri, Hellmut von Bibersee yaşamını yitirdi.

Geri tepmesiz topların çalışma ilkesine göre, ateşleme basıncı iki eşit basınca bölünür ve bunlardan biri mermiyi ileri doğru fırlatırken öteki geriye doğru atılır; bunun da havada yok olması gerekir. Ateş eden ile yardımcıları için en tehlikeli şey, korkulacak hiçbir şey olmadığı düşünülen yöne doğru borunun arkadan kustuğu bu kocaman alevdir. Ateş edenin arkasında, çok yakınında, bir engel olursa, bu alev öldürücü parçacıklar halinde geri gelir. Ama asıl tehlikede olan ateş edenin arkasında duran yardımcıdır, çünkü alev üç metre uzaklığa kadar öldürücüdür.

Tiffauges, bir Panzerfaust'un arkasından çıkan alevle Hellmut'un başının uçtuğunu ve cesedinin şatonun küçük kilisesinde bir sedyede yattığını öğrenince hemen oraya giderek gecenin bir bölümünü ölünün başucunda yalnız geçirdi.

*

Ü.Y. Yattığı beyaz çarşafın üstüne çinmürekkebiyle çizilmiş gibi duran bu zayıf bedeni, bir ağacın yapraksız dallarındaki kabarıklıklar gibi şurada burada yuvarlak çıkıntılar yapan kas kütleleriyle yüklü bu kemikten yapıyı günün ilk ışıklarına kadar gözlemlemekten alamadım kendimi. Bu tuhaf imge, bu başsız cesette insana özgü hiçbir şeyin kalmamış olduğunu gerektiği kadar hissettirebiliyor mu acaba? İnsana özgü hiçbir şey demekle, onu erişkinlerin didişmelerine bağlayan hiçbir şey demek istiyorum. Helmutt von Bibersee artık Helmutt değildi; artık hiçbir yerden de gelmiyordu. Gökyüzünden bir göktaşı gibi düşen ve toprağa karışacak olan varlığın özüydü. Ölüm, canlıyken hiç olmayan bir doluluk veriyordu tenine. Tandonları, sinirleri, içorganları, damarları, onu ısıtan ve sıvı dolaşımını sağlayan bütün bu gizemli mekanizma, artık yalnızca biçim ve ağırlık olan bağdaşık ve sert bir kütleye dönüşmüştü. Sanki derin bir nefes almış gibi kabarmış göğüs kafesi ile hafif inişli karnı bile üstlerine vurulunca doluluk sesi veriyorlar ve insanın, nefesini tutan ve birazdan verecek birine vurduğunu düşünmesini engelliyorlardı. Düşüncem, doğal olarak, ağırlık - ölü ağırlık - kavramı çevresinde gelişiyordu; kaçınılmaz olarak da taşıma eylemiyle sonuçlanacaktı.

İnsan başının bedeni havaya kaldıran, dikey durumda tutan, böylece beden ağırlığının büyük bölümünü ortadan kaldıran içi

tin (spiritus, rüzgâr) dolu küçük bir balon olduğunu düşünmüşümdür hep. Beden, baş sayesinde tinselleşir, tenden soyunur, özdeksellikten kurtulur. Başsız kalıncaysa, tersine, birden son derece nesneleşir, o zamana kadar olmadığı kadar ağırlaşarak yere düşer. Her zaman tinsel bir bölünme ile buna orantılı tensel bir ağırlaşma içeren ikizlik olayı, ölümün yeniden *mutlak* durumu'na dönüştürdüğü bu olgunun *görece* bir örneğini vermişti bana. Tüm gücünü yitirmiş bu gevşek bedenin, hareketsizliğine karşın, daha da dolmuş gibi görünmesinin nedeni bu.

Gözlerimi boyun yerini kaplayan korkunç yaraya dikerek küçük ölüyü kollarımda kaldırdım. Kaldırır kaldırmaz da, tüm gücüme ve olayı beklememe karşın, kollarımdaki yükün ağırlığı altında sendeledim. Bu başsız cesedin, canlı ağırlığının üç ya da dört katı ağırlaşmış olduğunu burada açıkça söylüyorum.

Taşımanın esrimesiyse, Kıyamet'in toplarının her saniye nabız atışları gibi sarstığı kapkara bir göğe taşıdı beni.

*

Ü.Y. Gecenin ortası. Hepsi buradalar, uyku alanının üstüne toplanmışlar, kendilerine yapılabilecek her şeye boyun eğmiş bir halde. Ne yapmalıyım? Tüylü ve sakar koca bir gecekelebeği gibi, bir birine, bir ötekine uçuyorum hantal hantal; arzumu, gönlümü de etkileyen bu yakaran susuzluğu nasıl gidereceğimi bilemeden. Pervane, aşkla kanatlanıp uçar elektrik ampulüne doğru. Yanına gelince, onu dayanılmaz bir biçimde çeken şeyin en yakınına gelince, ne yapacağını bilemez olur. Gerçekten de kelebeğin ne işine yarar elektrik ampulü?

Aslında, aklımdan hiç çıkmayan bir şüpheden kurtulmaya çalışıyorum; içimde öyle bir saplantıya dönüştü ki bu şüphe, sonuçta onun bu gecenin gizliliği içinde bu kâğıda dökülmesine göz yumacağım. Helmutt'un cesedinin yanı başında geçirdiğim gece bana, uyku alanının üstünde güzel güzel horlayan, acayip sesler çıkaran bu çocuklarınkinden daha ciddi, daha mermerimsi bir tenden zevk alma duygusunu bir daha geçmemek üzere aşılamış olabilir mi?

*

Ü.Y. Üzerime çöken en ağır uğursuzluklardan biri - başımın üzerinde dolaşan en ışıklı kutsamalardan biri demek daha doğru olacak belki de? - her soruma ya da her isteğime yazgının er geç bir yanıt vermesi. Bu tür darbelere, bunları uzun süreden beri yediğim için alışık olduğum halde, bu yanıt, hemen her yinelenişinde, gücüyle şaşırtıyor beni.

Kaltenborn'un kapalı kutusuna hapsetmiş olduğum bu çocukları ne yapmalı? Artık, tiranın elindeki mutlak erkin onu eninde sonunda neden çıldırttığını biliyorum. Çıldırmasının nedeni elindeki erki nasıl kullanacağını bilemeyişi. Sınırsız bir yapabilme erki ile sınırlı bir beceri arasındaki dengesizlikten daha büyük gaddarlık olamaz. Eğer yazgı, yoksul bir düşgücünün sınırlarını patlatmaz, kararsız bir istenci belli bir yola sokmazsa.

Dünden beri çocuklarımı nasıl kullanacağımın zalim ve harika yolunu biliyorum.

Raufeisen, Führer'in verdiği sonuna kadar direniş buyruğuna Kaltenborn'un da uyması için tüm çabasını harcıyor. Helmutt'un ölümü Panzerfaust atış eğitiminde herhangi bir aksama yaratmadı. Yüzlük birlikler, atış eğitimi ile antitank mayınları döşeme işinde dönüşümlü olarak görev alıyorlar. Tellerminen denen bu arazi mayınları en az kırk kilo basınç altında patladıkları için kullanımı ötekilere göre daha tehlikesiz. Buna karşılık, her biri on beş kilo çekiyor; dolayısıyla da onları kamyonlardan alıp seçilen yerlere, bir yarma harekâtında düşman tanklarının girecekleri 'zorunlu geçitler'e kadar taşıyan Jungmann'ların güçleri ve dayanıklılıkları bu arada ciddi bir sınamadan geçiriliyor. Bu geçitlerde mayınlar, iki yüz ya da üç yüz metre genişlikte bir alana, iki metre cepheye üç mayın gelecek biçimde, beşli kümeler halinde döşeniyor.

Wehrmacht'ın bize birkaç günlüğüne ödünç verdiği, kasasına, bütün bir kenti havaya uçurabilecek beş yüz ağır mayın yüklenmiş kamyonlardan birini hiç çekinmeden kullanmıştım. Daha önce de iki kamyonluk mayın dağıtıldığı için beni yirmi kadar çocuk beklemekteydi. Yönetmeliğe göre, her adamın bir mayın - bir tek mayın - taşıması ve en yakın öteki taşıyıcılardan en az kırk metre uzakta tek başına yürümesi gerekiyor. Mayınların dağıtım işinin başında bulundum, sonra da, yapacak başka bir şeyim olmadığından, çocukların ne yaptıklarını da merak etti-

ğimden, ayrıca ilgi göstermiş olmak için, son taşıyıcının ardına takıldım.

Bu son taşıyıcı, Wurtenberg yöresinden Ulm'lu Arnim'di. Kısa boylu, tıknaz, yuvarlak kafalı, sert kafataslı ufak tefek bir Schwaben köylüsüydü. Gözlerinin açık yeşil, tüylerinin de altın sarısı oluşu S.S. seçicilerine tüm öteki özelliklerini bağışlatmıştı. Schwaben köylüleri, Fransa'nın Auvergne bölgesindeki köylülerin benzerleridirler, ama sarışınları; üstelik onlar da, Almanya'da, cimri, kinci, basit ve pis bilinirler. Ama ben bu Arnim'i gücü dolayısıyla çok seviyordum; özellikle de bacaklarında toplanmıştı gücü; bacakları ağırlığına oranla çok yapılıydılar ve onun, - dıştan ağır gibi görünen, ama bacaklarına çok hafif gelen yükleri - sanki eğleniyormuş gibi uçarcasına, her adımda neredeyse zıplaya zıplaya taşımasını sağlıyorlardı.

Ancak bu kez esnek yürüyüşüyle gitmiyordu Ulm'lu Arnim, çünkü sağ kolunun ucunda ağır ölüm diskini, dengesini bozan ve onu, boş kolu ip cambazları gibi yatay uzatılmış olarak sola yatırtan daire biçimindeki zırhlı sacı taşıyordu. Küçük küçük, çabuk adımlarla ilerliyordu, ben de, yönetmeliğe karşın ona yardım etme niyetiyle yanına yaklaşmaya başladım. Yüz metre kadar gittikten sonra durdu ve mayının çok ince ve çok keskin sapına sarılı bezden tutacağı yerine yerleştirdikten sonra el değiştirdi. Daha da hızlı küçük adımlarla yeniden yola koyuldu; bu kez sağ kolunu uzatıyordu boşluğa. Sonra yine durdu, beni görünce gülümsedi ve yorgunluğunu anlatmak için yanaklarını şişirdi. En sonunda da, kuşkusuz daha az yorucu, ancak bize öğretilen mayın döşeme ve temizleme yönetmeliğine hiç mi hiç uymayan bir yöntem uygulamaya başladı. Mayını iki eliyle altından tutarak, gövdesini de biraz geriye atarak, karnına dayalı taşımaya başladı. İki kez durduğu için ona epey yaklaşmıştım, patlama olduğundaysa ondan ancak on metre kadar uzaktaydım.

Hiçbir şey duymadım. Çocuğun bulunduğu yerde birdenbire bembeyaz bir ışıltının alevlendiğini gördüm, hemen sonra da, kıpkırmızı bir kasırga, buharlaşmış şiddetli bir kan sağanağı beni sarmalayıp yere fırlattı. Bir süre baygın kalmış olmalıyım, çünkü bana sanki hemen birileri yanıma gelip beni götürdüler gibi geldi, bu da olacak şey değil. Revirde beni sapasağlam bulunca çok şaşırdılar: her yanımı kaplayan kanın bir damlası bile benim

değildi. Bir alyuvarlar sisi halinde ufalanmış olan Arnim'in kanına bulanmıştım yalnızca.

Helmutt'un cesedinin başında geçirdiğim gecenin ardından gelen bu acımasız vaftiz beni bambaşka biri yaptı.

Karşımda birdenbire kıpkırmızı büyük bir güneş doğdu. Bu güneşse bir çocuktu.

Al renkli bir kasırga fırlatıp tozun toprağın içine attı beni, Şam yolunda ışık Saul'ü nasıl çarptıysa öyle. Bu kasırgaysa bir oğlan çocuğuydu.

Lal rengi bir tayfun yüzümü toprağa gömdü, genç papaz adayı, kendisine papazlık payesi verecek din adamının görkemi karşısında nasıl yere çivilenirse öyle. Bu tayfunsa Kaltenborn'lu bir küçük adamdı.

Kızılağaçlar Kralı olma düzeyine eriştiğimi doğrulayan erguvan kırmızısı bir paltonun dayanılmaz ağırlığını hissettim omuzlarımda. Bu paltoysa Schwaben'li Arnim'di.

*

Ü.Y. Epeydir derlenmiş toparlanmış, dinç ve görevc hazır olmama karşın, geçerli bir neden olmadan kendimi Frau Netta'nın insana huzur veren ellerine bıraktım. Şimdi düşündükçe, beni garip coşkulara sürükleyen şekerli ve saldırgan eter kokulu bodrum katının revire dönüştürülmüş bu bölümünü o güne kadar keşfe girişmemiş oluşuma şaşıyorum. Yaralanmış, açılmış ten sağlam tenden daha fazla tendir; yaralı tenin kendine özgü giysileri, yani pansumanları vardır: Bunlar da sıradan giysilerden çok daha anlamlı şifre çözme kafesleridir. Bu tedirginlik ve esrime karışımı hava beni anında, Pelsenaire'in yaralı dizini bana ağzımla yıkattığında bir süre yattığım Saint-Christophe'un revirine götürdü.

Bugün, Tanrı'ya şükür, bu bahtsız ama çok geniş kapsamlı olayın her yönüyle aydınlatılmasına dayanacak kadar güçlü ve bilinçliyim. İçimdeki suskun ve utangaç yana gerçeği itiraf ettirebilmek için yine de yılların geçmesi gerekti. Ama haksızlık etmeyelim ve tarihleri karıştırmaktan kaçınalım: Ateşler içinde, zangır zangır titreyerek Pelsenaire'in ayaklarının dibine yığılıp kaldığımda, bana neler olduğunu çözümlemeyi elbette düşünmüyordum. Yaşamımdaki olayları, bunları yorumlamaya kalkışa-

mayacak kadar anı anına yaşıyordum. Zaten o zaman yorumlamaya kalksaydım, bunları sinirlerimin yıpranmış oluşuyla, tepeme çökmüş dertlerin çokluğuyla açıklardım ancak. Yine de, revirde kaldığım oldukça uzun süre içinde - sanırım on beş gün kadar - gözlerimin açılması gerekirdi; ne var ki kendi hakkımda gereğinden fazla şey öğrenme korkusu bunu engelledi.

Bugün, ama yalnızca bugün, bu kriz üzerine gerçeği yazabilecek duruma geldim ve bunu elimden geldiğince az sözcükle yapıyorum: dudaklarım, Pelsenaire'in yarasının dudaklarına değdiklerinde beni perişan eden şey aşırı bir sevinç, dayanılmayacak kadar şiddetli bir sevinç, daha önce ve daha sonra tüm yaşadıklarımdan daha acımasız ve daha derin bir yanma, ama zevkten yanıp tutuşma hissiydi. Hâlâ tümüyle kendi sevecenliği üzerine kapalı bakir organizmamın böyle şiddetli bir etkiye dayanması düşünülemezdi.

Daha sonraki revir günleri de bu dayanılmaz deneyimin biraz yumuşatılmış, sulandırılmış, sanki daha sevecenleştirilmiş bir yinelemesi gibi geçti. Her şeye bulaşan, yiyeceklere kadar sinen, ikircillik dolu, tatlımsı eter kokusu beni hem mutlu hem de kaygılı hafif bir esriklik içinde yaşatıyordu. Ama benim için asıl çekici olan, bu ateşli saatleri ısıtan ve aydınlatanlar pansumanlardı; meraktan yanıp tutuşarak önce bandın, sonra pamuk tampon ile gazlı bezin tek tek kaldırılışını izliyor, en sonunda da, üstüne gazlı bezin izi çıkmış beyazlaşmış derinin ortasında yaranın yüzünü görüyordum. Haç biçimi çatılmış bantlarla yaranın üstüne konmuş dörtgen biçiminde gazlı bez, en baş döndürücü farbalalı giysilerden daha çok gıcıklıyordu yüreğimi. Yaranın kendisiyse, biçimiyle, derinliğiyle, hatta kabuklaşma evreleriyle, arzumun önüne en iştah açıcı bedenin yalın çıplaklığından çok daha varsıl, çok daha umulmadık bir besin sunuyordu. Yaranın kapanma evreleri süresince değişik kabuklanma biçimleri vardır: kimi kez kopartılan ve altından kan sızıntıları içinde yeni bir yara çıkan; kimi kezse kendiliğinden düşen ve altında yeni doğmuş, pembe ve saydam bir parça deri görülen kabuklar. Yarayı mikroplardan arındırmak için kullanılan bütün ilaçlar yaraya tahrik edici bir yapmacıklık havası verirler. Oksijenli suyun oluşturduğu sütümsü yolların üstünde tentürdiyot, sanki kınayla yapılmış düşsel bir makyaj gibi durur. Ama hiçbir ilaç, - hiç acı vermediği, yakma-

dığı için etkisiz olduğundan kuşkulanılan - yeni bir ilacın, krom-merkürün parlak al rengiyle baş edemez. Kimi yaralar, ince dudaklı, doğrucu ağızların yalın ve kesin çizgilerine benzerler kuşkusuz; ama bunların sayısı yok denecek kadar azdır. Yaraların çoğu, orospu suratları gibi sırıtkan, yüzü gözü karmakarışık, alanıp pullanmış olurlar.

*

Ü.Y. Bu sabah, dört yüz çocuk, kalenin önündeki düzlükte yanaşık düzende toplanmıştı. Tüm hazırlıklarını yapmışlardı, soğuğa karşın yalnız siyah şortlarını giymişlerdi, üstleri ve bacakları çıplaktı. Kaufeisen'se, saat on birde Johannisburg Kommandatur'unda olması gerektiğinden, başına miğferini geçirmiş, kemerlerini kuşanmış, çizmelerini çekmiş, gözüne monoklünü takmış, kamçısını koltuğunun altında esneterek sinirli sinirli dolanıyordu. Onu, bu silahsız masumların önünde böyle savaş beygiri gibi koşumlarını takmış görür görmez tahmin ettim ruhunu kaplayan iğrenç duyguyu! Kısa bir emir verdi, bütün sıralar domino taşları gibi öne yattılar; ortalıkta, tırpancı geçtikten sonra tarlaya yayılan biçilmiş buğday ya da ot demetleri kadar düzgün serilmiş çok sayıda bedenden başka bir şey kalmadı. O zaman, bedenlerin ortasında yürümeye başladı, bedenlerin *arasında* değil, *üstünde*. Çizmeleriyle, bir eli, bir kalçayı, bir enseyi, ayağının altına ne gelirse ezerek bu insandan halının üstünde yürüme cüretini gösterdi. Hatta bir ara, bu tırpanlanmış çocuk tarlasının ortasında, kamçısı koltuğunun altına sıkıştırılmış, bacakları iki yana açılmış olarak durup sigara bile yaktı...

Şeytanca bir içgüdüyle, *karşı-taşımacı* eylemin gerçek formülünü buldun, Kiel'li Stefan, bu yüzden acımasız bir biçimde öldürülmenin kaçınılmaz olduğunu bildiriyorum sana!

*

Estonya'dan Reval ve Pernan'dan, Letonya'dan Riga ve Libau'dan, Litvanya'dan Memel ve Kowno'dan geliyorlardı, çevrelerine kimseyi yaklaştırmayan bir S.S. birliğinin gözetiminde; özellikle geceleri yol aldıkları için de öteki sığınmacılardan daha az dikkat çekiyorlardı. On-

ları ay ışığında hayaletlere özgü bir sessizlik içinde geçerken gören yaşlı bir köylü kadın, Doğu'daki mezarlıklarda yatan ölülerin kalkarak, kabirlerine saldıran düşmanın önünden kaçtıklarını anlattı. Başka tanıklar da, usturayla kazınmış başların altında ölü kafatasları olduğunu doğruladılar, ama çizgili pijamalar giydirilmiş tahtadan kuklalar gibi sallandıklarını, kimi kez de birbirlerine zincirlenmiş olduklarını eklediler. İçlerinden biri yorgunluktan yere yıkıldığında, en yakın görevli gelip ensesine bir kurşun sıkarak onun işini bitiriyordu; bu gizli göç, böylece, ardında birtakım izler de bırakıyordu.

Tiffauges, Kızılordu gelmeden önce, Doğu'daki ölüm fabrikalarından, madenlerden, taşocaklarından, gettolardan ve toplama kamplarından apar topar boşaltılanlardan oluşan bu kafilelerle hiç karşılaşmamıştı. Ama, bir işle kuzeye, Augerburg'a kadar çıktığı bir gün, yolun kenarındaki hendekte eski bir pelerinin altına saklanmış bir ceset görünce Mavi-Sakal'ı durdurdu. Bu, cinsiyeti ve yaşı belli olmayan, tanınması olanaksız, kimliği ancak sol bileğine dövmeyle kazılmış bir numara ile giysisinin sol tarafına dikilmiş kırmızımsı bir Davut yıldızı üstündeki J harfiyle bulunabilecek birinin cesediydi. Atına bindi, ama iki kilometre sonra, bir sınır taşına yaslanmış çuvallardan oluşan bir bohçanın önünde yeniden durdu. Bu kez bir çocuktu bu; başında da, bir araya getirilerek dikilmiş üç parça keçeden bir başlık vardı. Nefes alıyordu, daha yaşıyordu. Tiffauges onu hafifçe sarstı, ona sorular yöneltti. Ama bir şey elde edemedi. Çocuk ölüme yakın bir uyuşukluk içindeydi. Onu kollarına alıp havaya kaldırdığında yüreği daraldı Tiffauges'un: çocuk, sanki başının çıktığı o kaba kumaş dengin içinde hiçbir şey yokmuş gibi inanılmaz derecede hafifti. Atı en ağır yürüyüşüyle sürerek Kaltenborn'un yolunu tuttu. Kaleye daha yirmi kilometre vardı en azından; oraya, istediği gibi, gün doğmadan varırdı.

Gerçekten de bir saat sonra berrak kuzey gecesi, ışıltıları ve gizemleriyle sarmıştı onu. Mavi-Sakal, sakin ve düzenli bir yürüyüşle ilerliyor, yolu kaplayan buz örtüsü de nallarının vuruşları altında yıldız yıldız çatlıyordu. Bu dönüş, verimli bir avdan sonra, kucağında sarışın ve körpe bir avla Kaltenborn'a at üstünde o fırtınalı dönüşlerine hiç benzemiyordu. Bu kez, ona naralar, çılgınca kahkahalar attıran her zamanki taşımasal esrikliğe kapılmamıştı. Başının üzerinde yıldızlardan oluşan büyük bir hayvan sürüsü gökyüzündeki sirkte Kutupyıldızının çevresinde ağır ağır dönüyordu. Büyük Ayı ve Arabası, Zürafa ve Vaşak, Koç ve Yunus, Kartal ve Boğa; Tekboynuzlu At ve Başak gibi,

Kanatlı At ve İkizler gibi kutsal ve doğaüstü yaratıklarla iç içeydiler. Tiffauges, bu ilk yıldız taşıma eylemini gerçekleştirirken önünde yepyeni bir çağ açıldığını da usul usul hissediyor ve bir dinsel törendeymişçesine ağır ağır ilerliyordu. Koca paltosunun altındaki Yıldız-Taşıyan çocuk arada bir dudaklarını oynatarak ona bilmediği bir dilde bir şeyler söylüyordu.

Şatonun çatısının büyük bir bölümü aralıklı döşenmiş kiremitlerle kaplanmış olduğu için damın altına gece kuşları istedikleri gibi girip çıkıyorlardı. Ama, bir çatı bölmesinin bir köşesinde, ısıtma ve pis su borularının kesiştiği bir noktada, gaz sobasıyla sera sıcaklığı sağlanabilecek kulübemsi kapalı bir yer vardı. Tiffauges, korumasına aldığı çocuğu oraya, depoya yığılı eşyaların arasında bulduğu bir kamp yatağına yerleştirdi. Sonra mutfağa inip sütlü bir irmik lapasıyla geri geldi, ama tüm çabasına karşın çocuğa bir şey yediremedi.

O günden sonraki yaşamı, kalenin içindeki ve dışındaki alışılmış uğraşları ile Efraim'in yıpranmış, canı çekilmiş bedenini tüm gücüyle yaşama döndürmeye çalıştığı bu şiltelerle beslenmiş, sımsıcak hücre arasında geçmeye başladı. Anlaksal gelişimi bedensel cılızlığıyla ters orantılı, sekiz yaşında da, on beş yaşında da olabilecek bu çocuğun yaşını anlamak olanaksızdı. Tiffauges, revirde özel bir sabun bulmuştu; Efraim'in bit yuvasına dönüşmüş, kabuklarla kaynaşan saçlarla mide bulandırıcı bir hale girmiş başını usul usul yıkıyordu bununla. Ama onu asıl kaygılandıran çocuğun ishaliydi: iskeleti andıran bedeni sancılarla iki büklüm oluyor, Tiffauges'un altına sürdüğü tabağa üstü çizik çizik kanlı beyazımsı dışkılar fışkırtıyordu. Sonra su istiyordu, çok su, durmadan su; Tiffauges yanında olmadığı zamanlarsa, tek başına sürüklene sürüklene gidiyordu, hortumlar, baltalar, mızraklar ve kovalar bulunan yangın söndürme takımlarının yanındaki büyük bakır musluğa kadar. Sonra, karabasanlar ve görünmez düşmanlarla yaptığı dövüşlerle kesilen uykulara dalıyordu. Tiffauges, kimsenin dikkatini çekmeden hastayı besleyebilmek için onun kaldığı yere küçük bir mutfak kurmuştu; böylece ona et suları, sebze haşlamaları yapabiliyordu.

Çocuğun onunla konuşmaya başlaması için iki gün geçmesi gerekti. Tiffauges'un, içlerinden yalnızca Almanca kökenli olanları anladığı, İbranice, Litvanyaca ve Lehçe sözcükler karışımı bir Yidiş konuşuyordu çocuk. Ama anlaşabilmek için sınırsız zamanları ve bitmez tükenmez sabırları vardı; çocuk, derisi leke leke olmuş, kocaman gözlerinin

kapladığı ince yüzünü ona çevirdiğinde, kendi dünyasını tüyler ürpertici bir benzerlikle yansıtan, ama onun dünyasının tüm göstergelerini tersyüz eden başka bir dünyanın kurulmakta olduğunu gören Tiffauges çocuğun anlattıklarını, sırf kulak kesilerek, tüm benliğiyle dinliyordu.

Kendini tümüyle savaşa vermiş, savaşın coşkusuna kaptırmış onun bildiği Almanya'nın altında, canlıların yerüstündeki dünyalarıyla rastlantısallıklar dışında - hiçbir ilişkisi olmayan bir toplama kampları ağının ayrı bir yeraltı dünyası oluşturduğunu keşfediyordu yavaş yavaş. Wehrmacht'ın işgal ettiği tüm Avrupa'da - özellikle de Almanya, Avusturya ve Polonya'da - bin kadar köy, belde, yer, yüksek yönetim birimleri ve başkentleriyle, ayrıca alt-birimleri, iletişim kavşakları ve seçme-ayırma merkezleriyle ülkenin altını boydan boya kaplayan bir cehennem coğrafyası oluşturuyordu. Schirmeck, Natzviller, Dachau, Neuengamme, Bergen-Belsen, Buchenwald, Oranienburg, Theresienstadt, Mauthausen, Stutthof, Lodz, Ravensbrück... Efraim'in ağzında bu adlar, bildiği tek toprak olan bu ölüler toprağındaki nirengi noktalarıydı. Ama bunlardan hiçbiri, Polonya'daki, Katowiçe'nin otuz kilometre güneydoğusundaki, Almanların Auschwitz dedikleri, onun da yakından bildiği Oswiecim kadar kara bir ışıltıyla parlamıyordu. Burası Avrupa'nın her noktasından gelen kurban kafilelerinin yöneltildikleri, iğrençliğin, acının ve ölümün başkenti, *Anus Mundi*'ydi, *Dünyanın Makatı*'ydı. Efraim buraya o kadar küçük gelmişti ki sanki orada doğmuş gibiydi; toplama kamplarında yaşayanların gözlerinde ölümcül bir saygınlık kazanmış olan bu uçurumun dibinde büyümüş olmaktan neredeyse gurur duyar gibi de bir hali vardı. Estonya'nın Wehrmacht'ca işgalinden sonra, 1941 yılının temmuz ayında *Gizli Servis*'ce tutuklanan ana-babasıyla birlikte doğruca Auschwitz'e gönderilmişti. Hayvan furgonları içinde oraya gelişlerinden aklında yalnızca karanlık gökyüzünde sosisten yapılmış bir tespihe benzeyen yere bağlı balonlar dizisi kalmıştı. S.S.'ler çok kalabalık olan sürünün ilerlemesini üstlerine kocaman sopalar yağdırarak sağlıyorlardı. Sonra duşa sokulmuşlar, hepsinin saçları kazınmış, mikroplarından arındırılmışlardı; sonra, giyinmeleri için bir partal giysi yığınından istediklerini almaları emredilmişti; çocuklar çok eğlenmişlerdi.

— Kadın giysileri giyme oyunu oynamıştık, kimi çocuklar ayaklarına iki tane sağ ya da sol ayakkabı giyip hafifçe topallayarak koşuyorlardı. Purim'deydik sanki![22]

Efraim, kampa bu gülünç varışı anımsarken, cırlak bir sesle gülmeden edemiyordu. Sonra onu, bir daha hiç görmeyeceği anne ve babasından ayırarak on altı yaşın altındaki çocukların, hatta birkaç da bebeğin tıkıştırılmış olduğu bloklara yerleştirmişlerdi. Bir eski öğretmen onlara derse geliyordu; bir ödevin konusunu hiç unutmamıştı: Yerçekimi ortadan kalksaydı, ne olurdunuz? Yanıt: Hepimiz Ay'a uçardık! Efraim bunu duyunca kahkahayı basmıştı! S.S.'ler onlara genelde kötü davranmıyorlardı. Çocuklar saçlarını kestirmeyebiliyorlardı. Onlara bir pingpong masası, hatta Kanada'dan gelmiş bir balya giysi bile vermişlerdi.

Efraim ilk kez Kanada sözcüğünü söylediğinde, Tiffauges kötücül büyük tersyüz etmenin gümbür gümbür, resmen ilan edildiğini anladı. Kanada onun kişisel düşünün bir eyaleti, Nestorsal çocukluğu ile Prusya'daki ilk tutsaklık aylarının sığınağıydı. Efraim'den açıklamasını istedi.

— Kanada mı? diye karşılık verdi, bu kadar bilgisizliğe şaşıran Efraim. Kanada, Auschwitz'in hazine dairesiydi. Tutuklular, en değerli şeylerini, değerli taşlarını, altın paralarını, mücevherlerini, saatlerini üzerlerinde taşırlardı, anla işte. Gaz odasında öldürüldükten sonra, giysileri, ceplerinde ve astarlarındaki her şeyle birlikte Kanada denen özel bir kulübeye konurdu.

Tiffauges, sahip olduğu en gizli ve en mutlu şeyin bu korkunç dönüşümünü itiraz etmeden kabullenemezdi.

— Ama neden, neden bu kulübelere Kanada diyordunuz?

— Kanada bizim için varsıllık, mutluluk, özgürlük demek de onun için! Anlıyor musun, bana hep: 'Mutlu olmak istiyorsan, Kanada'ya göçmen git. Dedenin kardeşi Jehuda'nın Toronto'da bir giysi fabrikası var. Varsıl biridir o, bir çok da çocuğu vardır', dendi. Ben de Kanada'ya gitme düşleri kurdum durdum. Kanada'yı Oswiecim'de buldum.

— Başka neler vardı Kanada'da?

— Giysi dolu odalar, yalnız gözlük dolu, kelebek gözlük dolu, hatta monokl dolu odalar vardı. Ha, bir de tıka basa yalnız saç dolu bir kulübe vardı. Kullanılabilmeleri için en az yirmi santim uzunluğunda olmaları gereken kadın saçları. Saçları daha kesilmemiş uzun saçlı kadınların başlarının ortasında ince bir yol traş ediliyordu, kaçarlarsa tanınsınlar diye. Vagon vagon götürüyorlardı saçları. Rusya'daki Alman askerlerinin çizmelerinin üstüne korumalık yapıyorlarmış onlarla.

Tiffauges bunları dinlerken, ister istemez kendisini, bir eliyle saç

dolu çuvalı sürükler, öteki eliyle de Frau Dorn'a karaca budunu önerirken görüyor ve başıyla, elleriyle, bütün bedeniyle 'olmaz, olmaz, olmaz' diye diye geri geri kaçan iri yarı kadının dehşeti geliyordu aklına. Auschwitz saçlarından söz edildiğini duymuş, kendisinin de içine ölü kokusu sinmiş bu büyük işletmede çalıştırılmak istendiğini sanmış olmalıydı.

Sonra Efraim kimi kez altı saat süren ve tutukluların, ısı ne olursa olsun, bitinceye kadar ayakta hareketsiz durmak zorunda bırakıldıkları yoklama işkencesini anlattı. Tiffauges bunda, onun napoladaki çocuklara uyguladığı sevecen yoklama töreninin şeytanca tersyüz edilişini sezinledi. Toplama kamplarında, kaçmak isteyen tutukluları yakalayıp parçalamak için yetiştirilmiş dobermanlarının işlevleri ona, bunun üzerine, bu korkunç benzerliği, onun kişisel cehennemini oluşturan bu *karşı-benzerliği* doruğuna çıkarmaya yönelik fazla önemsenmeyecek bir nokta gibi göründü. Buna karşılık, duş odası haline sokulmuş gaz odalarını öğrenmek yıktı onu.

— Sonunda, diye anlatıyordu Efraim, yirmi çocuk bulduğumuz bir at arabasıyla bir *Rollkommando* oluşturduk. At, bizdik! Arabayı kampın içinde her yöne götürüp getiriyor, geniş yollarda dörtnala bile kalkıyorduk. En önde hep ben koşardım, oku sağa ya da sola iterek arabayı hep ben yönlendirirdim. Çamaşır, battaniye, odun taşırdık. Kampın her yerine girer çıkardık, her şeyi görürdük. Ölüme gönderileceklerin seçimine tanık oldum. Bir kez bir kadına bir ruj verdim, yanaklarına sürüp daha az hasta görünsün diye. Bir kış günü, bir kapo, ısınalım diye bizi gaz odalarına soktu. Duş havası verilmiş c ..ardı bunlar. Ölüme gidecek olanların giysileri çıkarttırılıyordu. Bu insanlar, giysilerini koydukları yeri unutmamaları için uyarıldıktan sonra soyunduruluyorlardı. Havlu bile veriyorlardı onlara. Ondan sonra, odaya ne kadar fazla insan girebilirse kadın, erkek demeden tıkıştırılıyordu. Öyle ki sonunda kapolar, kapıları kapatabilmek için omuzlarıyla içeri itiyorlardı onları; küçük çocuklarıysa ötekilerin başları üstüne fırlatıyorlardı. Duşların delikleri yoktu. Duş gibi oyuk olduklarını gördüm, ama delik değillerdi. Gaz verdikten sonra kapıları açtıklarında, en güçlülerin, yerden yükselen öldürücü buhardan kaçmak için ötekilerin üstüne tırmanmış oldukları görülüyordu. Altta çocuklar ve kadınlar, üstte en güçlü erkeklerden tavana kadar bir yığın oluşuyordu.

Yaşının ve Rollkommando'sunun ona sağladığı kolaylıklara karşın Efraim, uçsuz bucaksız ölüm başkentinde olan biten her şeyi görmüş

olamazdı. Ama duymak için kulakları vardı, ayrıca söylentiler de kampta çabucak yayılıyordu. Efraim, Dr. Mengele'nin tutuklular üzerinde tıp deneyleri yaptığı B mahallesinin varlığını da biliyordu. Mengele'nin ikizler konusuna tutku derecesinde bir ilgi duyduğunu ve erkek ya da kız ikizleri deneyleri için ayırmak amacıyla gidip yeni gelen kafilelerden bunları aldığını anlatmıştı Tiffauges'a. Mengele'nin ikizlere ilgisinin nedeni, aynı anda ölen iki ikizin otopsilerinin çok önemli oluşuydu; böyle bir durumun doğal yaşamda gerçekleşmesinin olanaksızlığı açıktı. Bu rastlantının yerini Dr. Mengele'nin eli alıyordu. Çok yükseklerde uçan uçaklarda görülen ani basınç düşüşü arızalarının fizyolojik sonuçlarına çare bulmak amacıyla tutuklular üzerinde gerçekleştirilen bir dizi boşlukta ölüm deneylerinden de konuşuluyordu Auschwitz'de. Kobay görevi gören insan, basıncın bir anda sıfıra indirilebildiği bir tür sandığa kapatılıyordu. Aygıtın camlı lomboz deliğinden, kurbanın burnundan ve kulaklarından kan fışkırdığı, bu sırada tırnaklarının alın derisine saplandığı ve yavaş, ama sürekli bir hareketle yüzünü örten tenden maskeyi yüzdüğü görülüyordu.

Tiffauges, dehşet içinde, Efraim'in uzun içdöküşlerini dinledikçe, Kaltenborn'da düşlemiş olduğu Taşımasal Kent'e temelde tümüyle uyan bir Cehennem Kenti'nin acımasız bir biçimde tuğla tuğla yükselmekte olduğunu görüyordu. Kanada, saçlardan yapılan dokumalar, yoklamalar, doberman köpekler, ikizlik ve hava yoğunluğu üzerine araştırmalar, özellikle de, aldatıcı duş odaları, onun bütün buluşları, bütün keşifleri tersyüz edilmiş ve cehennemsel bir boyuta çıkarılmış olarak yansıyorlardı korkunç bir aynadan. Daha sonra, S.S.'lerin en çok saldırdıkları, köklerini kazımak istedikleri iki halkın Yahudi ve Çingene halkları olduğunu öğrenecekti. Böylece, burada, yerleşik ırkların göçmen ırklara karşı besledikleri bin yıllık kini de doruğuna ulaşmış olarak buluyordu. Yahudiler ve Çingeneler, göçmen halklar, Habil'in çocukları, kendisini tüm yüreğiyle, tüm gönlüyle bağlı, dayanışma içinde hissettiği bütün bu kardeşler, Auschwitz'de çizmelerini çekmiş, miğferini giymiş, bilimsel bir biçimde örgütlenmiş bir Kabil'in darbeleri altında kitle halinde ölüp gidiyorlardı. Tiffauges'un ölüm kamplarından çıkaracağı sonuç tamamlanmıştı.

Giriş kapısının üstünü, insanlarla alay edercesine süsleyen *Çalışma özgürlüktür* (Arbeit macht frei) yazısının altından geçen tutukluların çoğu için ölüme son durak olan Auschwitz, kimileri içinse, anlaşılmaz bir biçimde onları hem yok etmek, hem de onlardan en fazla iş elde

etmek isteyen bir yönetimin keyfine göre başka kamplara ya da işliklere, fabrikalara gönderildikleri bir kavşak oluşturuyordu. 1944 yılının baharında, Efraim, ufak bir kafileyle doğduğu Litvanya'sına doğru yola çıkıyor ve orada Kaunas kampına düşüyordu. Aslında kısa bir süre içindi bu, çünkü daha ağustos ayının başında Sovyet birlikleri yaklaştıkları için kamp boşaltılıyor, bu kez yürüyerek, güneybatıya doğru yeni bir göç başlıyordu. Zavallı sürü, bir geçici kamptan bir başkasına dolaşacak, en sonunda da Tiffauges'un Efraim'i bulduğu Angerburg eyaletinden geçecekti.

*

Nazi üst yönetimi, Doğu-Prusya'da simgesel düzeyde olumsuz yankılar yaratacak bir girişimi, Tannenberg'deki anıtkabirde, komuta ettiği Prusya alaylarının sancakları ortasında yatan Mareşal Hindenburg'un küllerinin batı Almanya'ya taşınmasını elinden geldiğince geciktirmeye çalıştı. Bu taşıma işi Ocak 1945'te, iki buçuk aylık sakin bir dönemden sonra, tam Sovyetler Alman hatlarına karşı geniş bir saldırı başlattıklarında gerçekleştirildi. 13 Ocak günü, bir soğuk dalgası gölleri ve bataklıkları zırhlı araçların geçebilecekleri duruma getirdiğinde, üç yüz elli topçu bataryasının desteğindeki iki ağır tank tugayı, arkalarında on üç piyade tugayıyla, Gumbinnen ile Ebenrode arasındaki Alman savunmasını delip geçti. Rominten ormanı işgal edildi, av köşkleri yakıldı. Bölge insanları, karlar altındaki tarlalar ile donmuş göllerin üstünde deli bakışlı, darmadağınık yeleli, sağrılarının sağında stilize edilmiş bir ren geyiği boynuzu damgası olan at sürülerinin özgürce dörtnala koştuklarını gördüklerinde Trakehnen imparatorluk haraları diye bir şeyin artık kalmadığını anladılar. Ayın 27'sinde, Sovyet ordusu Königsberg kapılarına dayandığında, Alman istihkâm birlikleri bunkerleri ve Hitler'in Rastenburg'daki Wolfsschanze yerleşimlerini havaya uçurdular. Varzin'de, demir şansölyenin gelini, Baron von Bismark'ın yaşlı karısının kralın 1866'da Sadowa galibine vakfettiği şatoyu ve toprakları terk etmeyi reddettiği anlatılıyordu. Adamlarından, kaçmadan önce ona bir mezar kazmalarını istemişti yalnızca, sonra da yaşlı bir hizmetkârla şatosunda kalmıştı; incecik, ama gözüpek haliyle, tacı andıran bembeyaz saçları ve elindeki saplı gözlüğüyle, geldiğinde sağ kalmayacağını bildiği kızıl dalgayı bekliyordu.

Oysa Sovyet ordusunun ilerleyişi tüm ülkeyi aynı anda silip süpü-

rerek gelişen sürekli bir çizgi halinde değil, daha çok sonuna kadar sürdürülen ve kimi kez yüzlerce kilometre içerilere kadar giden yarma harekâtları biçiminde oluyordu. Dolayısıyla çok sayıda direniş adacığı ilerleyen galiplerin arkasında kalmıştı ve bunlar Hitler ölünceye kadar direnme, asla teslim olmama buyruğunda ısrar ettiği sürece de varlıklarını sürdüreceklerdi. Bu nedenle, 1944 Ekim'inin başından beri Doğu-Prusya'yla bağlantısı kesilmiş olmasına karşın Libau limanı sayesinde denizden yiyecek ve silah sağlayan Letonya'da üslenmiş kuzey ordusu grubu ateşkes anlaşmasına kadar dayanacaktı. Königsberg kalesi de 10 Nisan'da teslim oldu ancak; 8 Mayıs'ta Wehrmacht'ın tümüyle teslim oluşu sırasında bile, özellikle Hela yarımadası ve Danzig'in doğu kıyısında önemli direniş noktaları hâlâ ayaktaydı.

Bu kıyamet günlerinde napolaların yerine getirmeleri gereken görevlerse, bunların başı olan S.S.Obergruppenführer Heissmeyer'ce belirlenmişti: 2 Ekim 1944 tarihli bir genelgede, düşmanın ulaşması durumunda, genellikle yerleşim yerlerinden uzakta kurulmuş olan bu napolaların ordunun korumasına bel bağlamadan özerk direniş yuvalarına dönüştürülmeleri için tüm önlemlerin alınması gerektiği bildirilmişti.[23] Bu yüzden, Königsberg napolası komutanı, başlarına büyük gelen miğferleri her ateş edişlerinde gözlerine kadar düşen ve hareket rahatlıkları kaybolan bir çocuk birliğini savunma hattına yerleştirdiğinde, bu durum çok doğal görünmüştü. Saldırılardan önce askerlere dağıtılan içki ile sigara yerine bu çocuklara şeker ve çikolata dağıtılmıştı.[24]

22 Ocağı 23 Ocağa bağlayan gece, Kaltenborn'un güney taraçasından görülen ufuk büyük bir aydınlıkla tutuştu. Lyck kentiydi yanan. Derken, iki gün iki gece boyunca, Kaltenborn'un duvarları altından bozguna uğramış, geri çekilen birlikler geçtiler. Savaşın ilk yılından kalma eski M-2 tankları, içleri yaralı dolu dörder ya da beşer kamyon çekiyorlardı; kamyonlar da, son demlerini yaşayan motorlarıyla tanklara yardımcı olmaya çalışıyorlar, buz tutmuş tekerlek izleri içinde sarsıla sarsıla kayıyorlardı. Fransa savaşına katılmış B.M.W. marka sepetli motosikletler, kasaları çıkarılmış otobüsler, her adımda başlarını sallayarak burunlarından ikili bir hava buharı püskürten ayı gibi tüylü atların çektikleri üstleri örtülü arabalar, en arkada da, birliklerinden ayrı düşmüş, pılı pırtılarını önlerinde sürdükleri çocuk arabalarına yüklemiş piyadeler geçtiler önlerinden, git gide daha perişanlaşan bir halde. Raufeisen, Wehrmacht'ın batışını gözleriyle görmesinler diye

Jungmann'ların kaleden çıkmalarını yasaklamanın daha doğru olacağını düşünmüştü.

Sonra ses seda kesildi. Ancak 1 Şubat'ta alınabilen ilk haberler verdiler harita üstünde yeni cepheyi çizme olanağını. Bu hat, Kulm'dan başlayıp Graudenz, Marienwerder ve Marienburg'dan geçerek Danzig'e gidiyor ve Kaltenborn'un iki yüz kilometre batısında kalıyordu. O zaman, kalenin cephenin gerisinde, çarpışmaların geçici olarak durduğu bir cepte tek başına kalmış olduğu açıkça belli oldu.

*

Tiffauges bütün bu olup bitenlerle fazla ilgilenmiyordu. Vaktinin çoğunu, biraz canlanmış olan ve içinde tuhaf bir biçimde kıpır kıpır, hatta kimi kez neşeli bir yaşam alevi dolaşan Efraim'in yanında geçiriyordu. Bir gün, onu omuzlarına oturtup şatonun çatı katında, yuvarlak pencerelerle garip bir biçimde aydınlatılan bu muazzam, darmadağınık dekorda dolaştırmış, pencerelerin önünde durarak ona Kaltenborn'un çevresindeki uçsuz bucaksız ormanları, gölleri, bataklıkları göstermişti. Efraim bundan çok hoşlanmıştı ve o günden beri Tiffauges'u her görüşünde bu insan sırtındaki gezisini istiyordu.

— İsrail'in Atı, götür beni, diyordu ona, bana ağaçları göster, 15 Nisan[25] gecesinin geldiğini bildirecek olan buzların çözülmesini izlemem gerek.

Bu oyunun tehlikeleri yok değildi; Tiffauges'da, bu sarı kafalı av hayvanları yuvasının göbeğinde yıldıztaşıyan çocuğun ne büyük tehlikeler altında olduğunu biliyordu. Ama, çocuğun üzerinde varlığını hâlâ sürdüren bu tehditler, Efraim'in içinden geçip geldiği cehennemin yanında pek sönük kalıyorlardı.

İsrail'in Atı, şatonun kuzey kanadına kadar bir koşudur tutturduğu bir akşam, çatıdaki sandık odalarından birine birkaç şilte koymaya gelmiş bir S.S.-Mann Rinderknecht'le gerçekten de burun buruna geldi. Karşılıklı bir saniyelik bir duraksama oldu, sonra Tiffauges, vakit yitirmemek için Efraim'i yere bile bırakmadan, S.S.'i eğitim giysisinin yakasından yakaladığı gibi havaya kaldırıp duvara yapıştırdı; göğsünü idam ipini andıran kollarının mengenesi içine alınca da adamın kaburgaları çatırdadı. S.S.'in debelenmeleri git gide zayıflıyor, allak bullak olmuş suratı moranıyordu ki Efraim tiz bir çığlık atarak yumruklarıyla bineğinin başına vurmaya, bir yandan da omuzlarında

var gücüyle tepinmeye başladı. Korku ve öfkeden gözü dönmüş olan Tiffauges, ne olursa olsun aldırmayacaktı, ama çocuk debelene debelene kendini sırtından yere atıp yuvarlanarak bir köşede sinirli hıçkırıklarla büzülüp kaldı. O zaman Tiffauges avını bıraktı; adam bir fok balığı gibi soluyarak duvara dayalı kalmıştı; gidip çocuğun yanına diz çöktü.

— Behemot, onu öldürme! diye yineliyordu hıçkırıklar arasında çocuk. Rab'bın askerleri İsrail halkını kurtarmaya gelecekler, ama sen, öldürme, hayır, öldürme! Sana yemin ederim ki kimseye bir şey söylemeyecek!

Tiffauges bunun üzerine S.S.'le ilgilenmeden Efraim'i çatıdaki yerine götürdü: çocuk haklı olabilirdi, ama tehlike yine de çok büyüktü. İlk kez önemli bir konuda isteğini Fransız'a kabul ettiriyordu. Tiffauges'un, korumasına almış olduğu bu çocuğa giderek daha çok boyun eğeceğinden kuşkusu kalmamıştı. Yazgının gücünün onda kendisindekinden daha çok olduğunu hissettiği için kabullendi bunu. Yine de, Behemot'un kim olduğunu ve çocuğun ona niçin bu adı taktığını öğrenmek istedi. Hemen ertesi gün sordu bunu ona.

— Gücün yüzünden, İsrail'in Atı, diye yanıtladı onu. Bir gün Rab, kasırganın içinden Eyub'a şunları söyledi:

İşte bak, seninle beraber yarattığım behemot;
Sığır gibi ot yer.
İşte bak, kuvveti belindedir,
Kudreti de karın adalelerinde.
Kuyruğunu erz ağacı gibi diker;
Butlarının sinirleri örülmüştür.
Kemikleri tunçtan borulardır;
Kaburgaları demir çubukları gibi.
Allah'ın baş eseri odur;
Yaratanı onun kılıcını vermiştir.
Gerçek onun yiyeceğini kendisine dağlar getirir,
O dağlar ki, bütün kır hayvanları orada oynaşırlar.
Sidre çalılıkları altında yatar,
Kamışlarla örtülü yerde, bataklıkta.
Sidreler onu gölgeleriyle örterler;
Onu vadinin söğütleri kuşatır.[26]

Efraim, Eyub'un Kitabı'ndaki bu ayetleri Talmud okuyanların yaptıkları gibi okumuştu. Okumasını cinlerinkini andıran gülüşüyle tamamladı.

Gözlerinin önünde hemen, *sazların ve bataklıkların gizi içinde yatan* Kızılağaçlar Kralı'nın imgesi canlanan Tiffauges, çocuğun, tanrısının sonunda zafere ulaşacağına olan kesin inancına hayranlık duyuyor ve bir alev odağına yaklaşır gibi, peygambere inancının yaydığı ışıktan yararlanmak için ona yakınlaşıyordu. Bir gün, ilçe merkezindeki su dağıtım şebekesi bombalanarak kullanılmaz hale geldiği için su kesildi. Sonra azar azar akmaya başladı musluklardan, ama kırmızımsı bir rengi vardı ve eviyeler ile lavabolarda bir pas izi bırakıyordu. Efraim buna hiç şaşırmadı: Mısır'ın ilk felaketi, ülkenin bütün sularının kana dönüşmesi olmamış mıydı? Zaman olgunlaştı, vakit geldi, diye yineliyordu; kurtuluş da yaklaşıyordu.

*

Mart ayının sonunda soğuk birdenbire kesildi. Bir rüzgâr ve yağmur fırtınası tüm ülkeyi baştan başa süpürdü, bulut bulut sığırcık sürülerini, yağmurkuşlarını, kırkuşlarını karmakarışık taşıdı, buzları çözülen göllerin sularını deli gibi kabarttı, köylerin alçak kesimlerindeki sokakları seller altında bıraktı. Derken rüzgâr dindi ve yükseklerde V biçimi düzenlerde geçen yabankazları görüldü. D.C.A. bataryasında görevli çocuklar kendi alanlarından geçen bu canlı hedeflere ateş etmeden duramadılar. Top mermisi, birbirlerine yakın uçan kuşların ortasında patladığında, kuşların tümü bir tüy bulutu içinde darmadağın oluyor, ateş edenler de bunu avaz avaz haykırarak kutluyorlardı.

Raufeisen, olası bir Sovyet saldırısını geciktirecek bu erken buz çözümünü sevinçle karşıladı. Ama daha o gece, tomurcuklanmış çiçekler ve mis gibi kokularla dolu gecenin sessizliğinde, uzaklardan, Rus tanklarının paletlerinin belirgin, kuru, dehşet verici tıkırtıları duyuldu, ilk kez. Bu konuda ufak bir kuşku olsaydı bile, bir Trakehnen al atına eyersiz binmiş, ama çıplak ayaklarında anlaşılmaz biçimde mahmuzlar olan genç bir köylünün gelişiyle dağıldı bu. On beş kilometre kadar uzaklıktaki, neredeyse tümüyle boşaltılmış, kendisinin birkaç yaşlıyla ve hayvanlarla kaldığı büyük bir köy olan Arys'ten geliyordu. Sovyetler üç saatten beri oradaydılar ve onu yakından izliyor olmalıydılar. Raufeisen hemen, hazırlatmış olduğu savaş yerlerine ge-

çirtti kümeler ve birlikler halinde görevlendirilmiş Jungmann'ları.

Tank dizilerinin her birinden ayrı ayrı çıkan ve anlaklarda yer eden o aralıksız, ısrarlı, gıcırtılı müzik olmasaydı, bekleyiş çok daha uzun gelecekti herkese. Sonunda, alacakaranlık inerken, kalenin önündeki alanda iki tank göründü; bütün ışıkları sönük olarak surlara doğru ilerlediler. Bunlar T-34'lerdi, yani Sibiryalı köylülerin yaptıkları kalınderililer, inanılmayacak kadar kaba saba, birbirlerine iyi kaynatılmamış zırh tabakaları başparmak büyüklüğünde çapaklarla dolu, paletleri sarılmış halılar kadar geniş, yere yakın ve arkaya doğru uzar biçimli, ama soğuğa ve çamura bana mısın demeyen, Asya'nın sınırlarından beri Hitler'in Panzerdivision'larını altlarında eze eze ağır ağır gelen tanklar.

Durdular, farlarını yakıp ardında kimse yokmuş gibi duran kale duvarını ışıklarıyla boydan boya taradılar. Tankların arkasında, göller ve su dolu hendeklerle kaplı bu bölgelerde çok tutulan, hem karada hem suda giden Amerikan malı küçük otomobillerden biri vardı. Bundan bir subay indi ve gelip tankların önünde durdu; öyle bir yerde durdu ki, kesiti farların ışık demetleri içinde tümüyle görünüyordu. Elinde bir sesyükseltici vardı. Bu subay, Stalingrad'da dövüşmüş, Minsk cephesinde madalyayla ödüllendirilmiş, erleri ve arkadaşları arasında yürekliliği ve şansıyla ün salmış olan Teğmen Nikola Dimitriev'di. Elektrikli huniyi yüzüne yaklaştırarak Ukraynalıların şakrak aksanıyla Almanca konuştu:

— Silahlı değilim! Burada yalnızca çocuklar olduğunu biliyoruz. Teslim olun! Size hiçbir kötülük yapılmayacaktır. Kapıları açın...

Sözleri, bir makinelinin yan kulelerin birinden gelen yaylım ateşiyle kesildi. Sesyükseltici yere düşerek karda yuvarlandı, Teğmen Dimitriev ellerini göğsüne götürdü. Ama, tankların farları söndüğü için düştüğü görülmedi. Karanlık, anında, her yönden tanklara yöneltilmiş yoğun bir roket ateşinin alevleriyle yeniden delindi. Dizel motorlar uğuldadı ve iki canavar acele bir çekilme hareketine girişti. Ama içlerinden birinin paleti kopmuştu bile; birden yana savruldu ve öteki tanka bir örs sesi çıkararak bindirdi. Tanklar, tüm parçalarını tek tek yok eden mermi yağmuru altında, birbirlerine meydan okuyan iki boğa gibi hareketsiz durdular. Böğürlerinden kapkara bir duman seli çıkıyordu. Yarım saatlik bir sessizlik oldu, sonra, surlara doğru ateş eden 155'lik bir topun gürlemesi havayı sarstı; buna, tüm yapıların paramparça olan camlarının billur müziği eklendi. Bir an sonra, kuşku-

suz Sovyet kafileleriyle dolu olan Schkangenfliess yolunu bir uçtan bir uca döven Flak bataryasının daha uzaktan gelen gürlemesi duyuldu.

Raufeisen surları sonuna kadar savunma düşüncesinde değildi. İlk çatışmadan sonra bunları terk ederek atışlarını Sovyet zırhlı araçlarının zorlayacakları girişte ya da duvarlarda açılacak oyuklarda yoğunlaştırmayı öngörmüştü. Ama hesaplarında temel bir öğe eksikti: kaleyi kuşatanın ateş gücünü değerlendirmemişti. Eski duvarlara yöneltilen topçu ateşinin yoğunluğu onu şaşkına çevirdi. Sovyet topçusu kaleyi, surlarda kolayca savunulabilecek oyuklar açmak yerine bütün surları duvar duvar, duvar parçaları alttaki yapıların üstüne devrilecek gibi, kuralına uygun bir biçimde yıkıyordu. Bir saat sonra, sehpalı kamyonlara yerleştirilmiş iki dört namlulu ağır makineli tüfek, hangarların altında kendilerini güvenceye alarak mevzilenip şatonun cephesindeki tüm kapı ve pencereleri ateş altına alıyor; bu sırada, Panzerfaust'lar için küçük hedefler oluşturan havan topu takımları da yapıların çevresine dağılıyorlardı. Savunma mevzileri korunamaz duruma düşmek üzereydi. Kuşatma altındakilerin yapabilecekleri tek şey, kuşatanların zırhlı araçlarına ve kundağı motorlu topçu bataryalarına değişik ve öngörülmez noktalardan saldırarak bunları yıpratmak amacıyla kalenin dışına dağılmış olan özel piyade komandolarına ulaşmayı denemekti.

Tiffauges, şık Kaltenborn efendisi giysilerini çıkartmış, üstünde iki koca K.G. harfi olan yırtık pırtık eski Fransız tutsağı giysilerini giyiyordu ki ilk havan mermileri dama yağmaya başladılar. Bir köşe odanın önünden geçerken paramparça olmuş kapıdan bir an gözüne ilişenler onu bir anda tavan arasına çıkarttı: pencerenin kara dörtgenine doğrultulmuş bir F.M.'nin kundağı üstünde üç Jungmann'ın cesetleri alt alta, üst üste yığılmıştı. Tavan arasındaki odalardan birinde, bir şilte yığınından boğucu bir duman çıkıyor ve damda açılmış, içinden yıldızlı gökyüzü görünen büyük deliklere karşın yer hizasında yayılıyordu. Tiffauges, Efraim'in uyduruk odasına koştu. Yahudi çocuk odasında, üstüne dört köşe beyaz bir bez örttüğü sallanan küçük bir masanın önüne oturmuştu. Örtünün üstünde ekmek dilimleri, bir koyun kemiği, otlar, şarapla kırmızılaştırılmış suyla dolu bir bardak vardı.

— Efraim, gitmemiz gerek, diye haykırdı odaya girerken. Sovyetler şatoyu yıkıyorlar.

— Bu 15 Nisan gecesinin öteki gecelerden farkı ne? diye sordu ona ciddi ciddi Efraim.

— Gel, kaybedecek bir dakikamız bile yok!

— Behemot, Rabbin başyapıtı, sorumu yanıtla: 'O gece, Mısır'dan çıktık' de bana. Bu gecenin öteki gecelerden farkı ne?

— O gece, Mısır'dan çıktık, diye yanıtladı boyun eğen Tiffauges.

Ama bir yer sarsıntısı ayaklarının altındaki döşemeyi sarstı, tavandan üstlerine bir kireç yağmuru yağdı.

— Benimle gel, Efraim, gitmemiz gerek!

— Peki, gidelim, dedi çocuk önündeki masayı kendinden uzaklaştırarak. Rabbin askerleri Mısırlıların ilk çocuklarını öldürüyorlar, ama bizim kaçışımızı da koruyacaklar. Benimle birlikte Seder'in masasına oturmak istemiyorsun ama bırak, hiç olmazsa Agada'nın ilk ayetlerini okuyayım.

Gözlerini yumdu, dudakları kıpırdamaya başladı. Birkaç el bombası daha patladı; ardından da top seslerinden daha kaygılandırıcı bir sessizlik çöktü. Tiffauges sabırsızlandı.

— Agada'nı omuzlarımda tamamlarsın. Haydi, İsrail'in Atı'na atla! diye buyurdu çocuğun yanına diz çökerek.

Omuzlarına tünemiş Efraim'in başı kapıya çarpmasın diye eğilerek çıktı odadan; her yandan yankılanan makineli tüfek sesleri şatoya saldırının başlamış olduğunu gösteriyordu. Tavan arasının sol kanadı alev alev yandığı için geri dönmek zorunda kaldı. Ana merdivenden inmesi ve dövüş seslerinin geldiği ana yapılardan geçme tehlikesini göze alması gerekiyordu. Tiffauges, adım başı ölmüş Jungmann'larla karşılaşıyordu: tek başlarına ya da küme halinde, bir yerlerine bir şey olmamışçasına, uyur gibi yatıyordu kimileri yerde - yüreği parçalanarak uyku alanı geliyordu aklına -; kimileriyse kolları, bacakları kopmuş, parampara olmuş, tanınmaz bir haldeydiler. Rusça haykırılan buyruklar ve tabanca sesleri yüzünden bir kat yukarı çıkmak zorunda kaldı. Kommandeur'ün çalışma odasının kapısı açıktı. Hemen içeri daldı. Kılıçların bulunduğu taraçayı yukarıdan gören büyük pencere dipte büyük bir oyuğa dönüşmüştü. Tiffauges, güç toplamak için bir duvara sırtını dayadı. İşte tam o sırada yükseldi *çığlık*. Hemen tanıdı bu çığlığı ve onu böyle salt anlığında ilk kez duyduğunu anladı. Bir ana sesin çevresinde oluşan, kimi tuhaf bir sevinci, kimi acıların en dayanılmazını dile getiren yan seslerle dolu bu gırtlaktan gelen ve perdeden perdeye dolaşan uzun yakınma onun, Saint- Christophe'un buz gibi koridorlarında geçen acılı çocukluğundan, büyük geyiklerin ölümlerini kutlamak zorunda bırakıldığı Rominten ormanının derinlik-

lerine kadar içinde tuttuğu çığlıktı. Ama, yaşamının oldukça uzak dönemlerinden gelen bu yankılar, kılıçlar taraçasından son derece açık bir biçimde yükselen aşkın ezginin olsa olsa bir dizi deneme çalışmaları gibi kalmışlardı. Yazgısının temel sesi olan, bu yaşam ile ölüm arasına asılı haykırışı özgün haliyle ilk kez duyduğunu biliyordu. Bir kez daha - geri çekilen Fransız askerleriyle karşılaştığı gün olduğu gibi, ama çok daha inandırıcı bir biçimde - balçıktan kefenine bürünmüş Kızılağaçlar Kralı'nın dingin ve etten kemikten arınmış yüzü geldi aklına, başvurulacak son çare ve son barınak olarak.

— Duydun mu, dedi. Biri can çekişiyor galiba taraçada. Bir şey görüyor musun?

Eğilince, taraçanın parmaklığını görebilen Efraim, patlamaların sürekli titreştirdikleri yıldızlı karanlıkta seçebildiklerini anlattı. Üç kılıç, evet, oradaydı, ama her biri ağır brokardan yapılmış, kaba ve siyah kıvrımlı üç bayrağın gönderi olmuşçasına, karanlık ve kalın biçimler taşır gibiydi üstünde.

Yeniden büyük merdivene yöneldi. Tam birinci katın sahanlığına geliyordu ki yakınlarda patlamalar olunca hemen bir köşeye saklandı. Sovyet askerleri - gördüğü ilk Sovyet askerleriydi bunlar - sendeleyen, yere kapaklanan, tekmelerle yeniden ayağa kaldırılan bir adamı götürüyorlardı ite kaka. Bir itmeyle adam iyice yaklaşınca, Tiffauges bir an kendisine doğru uzanmış, patlamış bir gözünden yanağına kanlı ve donuk bir sıvı akan, dayaktan şişmiş bir surat gördü. Raufeisen'i tanıdı. S.S. bir kez daha kapaklandı ve iki eliyle merdivenin tırabzanına tutunarak doğrulmak istedi. Askerlerden biri tabancasının namlusunu ensesine dayadığında diz çökmüş durumdaydı. Boğuk bir patlama oldu, şiddetle ileri atılan Raufeisen'in başı korkuluğun duvarına çarpıp geri geldi. Sonra cansız beden basamaklardan aşağıya doğru kaydı. Bunu gören Tiffauges, Efraim'in cılız dizlerini elleriyle tutup öne çekerek ensesini, onların korumasına daha çok girmek istercesine, çocuğun baldırları arasına daha da bir soktu. Bu arada, çocukluğundan gelen bir türnce yankılanıyordu anlağında: *...alın yazılarının ortak oluşunun ve çocuğun masumluğunun tanrısal bağışlamada bir güvence ve bir salık verme sayılarak kendisini de kurtarması amacıyla.*

Merdiven hâlâ geçilecek gibi değildi. Yine bir kat yukarı çıkmak, belki küçük kiliseye gitmek, büyük taraçada saklanmak gerekecekti. O an aklına estiği gibi, düşünmeden hareket ediyordu. Küçük kilisenin tavanının bir bölümü çökmüştü, ama büyük taraçanın kapısı ardına

kadar açıktı. Tiffauges taraçaya koştu. Birkaç adım atmıştı ki gördüğü şey karşısında bulunduğu yere çakılıp kaldı.

Erimeden kalmış bembeyaz bir kar örtüsü taraçanın döşemesini kaplıyordu. Parmaklıklı korkuluk da bembeyazdı; yalnız üç kılıcın olduğu yerde, her kılıcın altında, erguvan rengi bir palto serilmiş gibi, geniş kan lekeleri vardı. Üçü de oradaydılar, Haïo, Haro ve Lothar; kızıl saçlı ikizler sadık arkadaşlar olarak eşlik ediyorlardı ak saçlı çocuğa: üçü de omegalarından alfalarına doğru kılıçlara geçirilmişlerdi; üçünün de gözleri boşluğa faltaşı gibi açılmıştı; kılıçların uçları her birinde farklı bir yara açmıştı. Kılıcın ucu Haïo'da sol kürek kemiğinin üstünden öyle bir çıkmıştı ki, çocuk sanki yana doğru bozulan dengesini bulmak için bir dizini kaldırıp başını öteki yana eğmiş gibiydi. Gece rüzgârlarının titreştirdiği pıhtılaşmış bir kan akıntısı, korkunç bir kasılmayla katılaşıp kalmış ayak başparmaklarından birini taraçanın korkuluğuyla birleştiriyordu. Haro'ya gelince, boğazının solundan çıkıp kulağına kadar giden kılıç yüzünden başını sağa, Lothar'dan yana eğmiş gibiydi. Yumrukları sıkılmış, dizleri hafifçe kıvrılmıştı, göğe doğru yükselen bir yüksek atlayıcının atılım durumundaydı. Lothar'ın başı arkaya devrilmişti. Ağzı açıktı, dişleriyle ağzından çıkan kılıcın ucunu ısırıyordu. Kendisini boydan boya geçen o yüce kılıcın en yetkin kılıfıymış gibi dümdüz, bacakları bitişik, kolları bedenine yapışık durumda, kazığa geçirilmiş gibiydi. Yıldızlar yok olmuşlardı, çocukların çarmıhı kapkara bir gök üzerinde yükseliyordu. *Tepe bölümü siyah, alt bölümü gümüş rengi, üstünde havaya kazık gibi dikili üç kırmızı soylu çocuk,* diye mırıldandı Tiffauges.

Taraçayı zangır zangır sallayan bir patlama kiliseyi un ufak etti; Tiffauges ile Efraim, taş ve kiremit parçalarıyla makineli tüfek yağmuruna tutulmuş gibi oldular.

— Efraim, dedi Tiffauges, gözlüğüm parçalandı. Hiçbir şey göremiyorum. Bana yol göster!

— Ziyanı yok, İsrail'in Atı, kulaklarından tutar sana yol gösteririm!

İzli mermilerden bir tespih ateşten gözyaşları gibi dizildi ağaçların üzerinde.

— Efraim, kara gökte sıkılmış bir yumruk görüyorum. Sıkıldıkça kan damlaları akıyor içinden.

— Gidelim, Behemot, galiba sen 'meschugge'leşiyorsun! Çıldırıyorsun!

— Efraim, kutsal kitaplarda, başının ve saçlarının kar beyazı, gözlerinin ateş yalazı, ayaklarının demirci fırınında kızdırılmış tunç gibi olduğu, ağzından iki ucu da keskin bir kılıç çıktığı söylenmez mi?

— Behemot, eğer hemen geri dönmezsen, kulaklarını kopartacağım senin!

Tiffauges uslu uslu boyun eğdi ve o andan sonra Yıldıztaşıyan'ın ayakları ve elleri arasında küçük bir çocuk gibi oluverdi. Daha on metre gitmemişlerdi ki makineli tüfeklerini üstlerine doğrultmuş bir küme Sovyet askeri durdurdu onları. Efraim'in *Voïna prani! Franzouski prani*! diye haykıran titrek çocuksu sesiyle geri çekilip Çocuktaşıyan'a yol açtılar.

Yalnızca Atlas kulesi ile sağ kanadı yıkılmamış görünen şatoda çarpışmalar durmuştu. Sovyet müfrezeleri koruluklara ve fundalıklara dağılmış Jungmann komandolarını tek tek halletmeye girişmiş olmalıydılar; uzaktan uzağa yaylım ateşi sesleri geliyordu. Tiffauges yanan binaların yanından geçti, makineli tüfekle taranarak öldürülmüş on bir dobermanın Kaltenborn'un son av tablosunu oluşturduğu köpek kulübelerinin parmaklıklarının yanından süzülerek kurtarıcı batıya yönelir gibi görünen Schlangenfliess yoluna çıktı. Okyanusun ortasına düşmüş ve kurtuluş umudu olmadığı halde içgüdüsel olarak yüzen bir kazazede gibi, bu vartadan sıyrılabileceğine inanmadan, onu *kurtarabilecek* hareketleri öylesine yapıyordu. Yedi kat göğe kadar yükselen, kıvılcımlarla ışıl ışıl olmuş duman şeritleri çıkararak meşaleler gibi yanan evlerin gündüz gibi aydınlattıkları Schlangenfliess'i geçti. Geçince zifiri bir karanlık içinde kaldı. Gözlüğü olmadığından, gözleri de karanlığa alışamadığından hiçbir şey göremeden birkaç adım atmıştı ki, Efraim birden iki kulağını da aynı anda çekti.

— Dur, Behemot! Dinle!

Durdu. Dinledi. Gecenin sessizliği içinde, çok sayıda araçtan oluşan hareket halindeki bir tank kafilesinin paletlerinden çıkan tehdit edici berrak madensel ses onlara kadar açık seçik geliyordu. Ancak bir kilometre kadar önlerinden atılan kırmızı bir fişek hışırtılı bir ıslık sesi çıkararak karanlıkta bir eğri çizdi. Onun neredeyse hemen ardından da ilk top mermilerinin ıslıkları geldi; mermiler yola düştüler. Demek Flak bataryası daha düşmemişti ve piyadenin işaretine uygun biçimde yolu dövüyordu.

— Yoldan ayrılmamız gerek, diye karar verdi Efraim. Soldan, fundalıktan gideceksin; tank kafilesinin yanından dolaşıp arkasına geçeceğiz.

Hiç tartışmadan, Tiffauges soldaki bayırdan aşağıya doğru saparak yolun kıyısında toplanmış kirli kar birikintilerinden geçti ve ayaklarının altında fundalığın yumuşak ve kalleş toprağını hissetti. Bodur bir ağaç yüzünü tırmalayınca, ellerini ileriye doğru uzatarak körler gibi yürümeye başladı. Uzun süre böyle yürüdü; yolu döven topların gürültüsü kulaklarına belli belirsiz bir fırtına sesi gibi gelmeye başlayıncaya kadar yürüdü. Bastığı yer yavaş yavaş süngerimsileşmeye başlıyordu, her adımda ayaklarını yerin emmesinden kurtarmak için çaba göstermesi gerekiyordu. Sonra ellerine küçük bir koruluğun ağaçlarının dalları ve gövdeleri değdi; o zaman bataklıklarda yetişen kara kızılağacı tanıdı. Durmak, geri dönmek istedi; ama karşı koyamadığı bir güç onu omuzlarından itiyordu. Ayakları, su içinde yüzen fundalıkta giderek daha fazla gömülmeye başladıkça da, incecik, tüy gibi olmasına karşın çocuğun üstünde kurşundan bir kütle gibi ağırlaştığını hissediyordu. İlerledikçe bacakları balçığa daha çok batıyordu; onu ezen yükün ağırlığı da her adımda artıyordu. Artık, karnını, göğsünü ezen yapışkan direnişi yenmek için insanüstü bir çaba göstermesi gerekiyordu, ama o, böylesinin daha iyi olduğunu bildiği için, sürdürüyordu çabasını. Başını son kez Efraim'e doğru kaldırdığında, ağır ağır dönen altı uçlu bir altın yıldız gördü yalnızca kapkara gökyüzünde.

Notlar

1 - *Kitabı Mukaddes. Eski ve Yeni Ahit*'in (İbrani, Kildani ve Yunani Dillerinden Son Tashih Edilmiş Tercüme...)sinden alıntı. Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1995, s.2, (*Tekvin, Musa'nın Birinci Kitabı*, Bap 1) (Çevirenin notu).
2 - *Aynı yapıt*, s.4 (Tekvin, Musa'nın Birinci Kitabı, Bap 4) (Ç.n).
3 - Aynı yapıt, s.514-515 (*Eyub*, Bap 17; 7,13,14) (Ç.n.)
4 - *Aynı yapıt*, s.522 (*Eyub*, Bap 26; 5-10) (Ç.n.)
5 - J.-R.Tournoux, *Pètain et de Gaulle*, Paris, Plon'dan alıntı.
6 -

KIZILAĞAÇLAR KRALI

GOETHE

Kim bu atlı, rüzgârı geceye katmış giden?
O atlı bir baba;
Kucağında hasta oğlu
Sımsıkı, sıcacık sarmış onu.

— Neden sakladın oğlum yüzünü? Nedir korktuğun?
— Bak işte baba, orada Kızılağaçlar Kralı
Sırtında pelerini, başında tacı.
— Oğlum sistir senin pelerin sandığın.

— 'Gel tatlı çocuk, gel benimle!
Ne oyunlar oynarız seninle.
Orada, kıyıda ne çiçekler açıyor, bilsen
Annem altınlar giydirir sana istersen'.

— Baba, baba, duymadın mı hâlâ,
Neler diyor Kızılağaçlar Kralı bana usulca?
— Tamam oğlum, telaşlanma, bunlar senin kuruntun,
Kuru yaprakların hışırtısıdır duyduğun.

— 'Nazlanma körpe oğlan çocuğu, gel benimle
Katıl bizdeki eğlenceye.
Dans eder kızlarım, şarkılar söyler,
Bir dediğini iki etmezler'.

— Baba, baba görmedin mi daha
Kızılağaçlar Kralı'nın kızlarını kuytuda?
— Gördüm oğlum, gördüm tabii;
Yaşlı söğütler birer insan sanki.

— 'Sevdim seni, çekti güzelliğin beni;
Zorla götürürüm sen istemezsen gelmeyi'.
— Babacığım, tuttu, götürüyor beni Kızılağaçlar Kralı!
Yardım et, çok yakıyor canımı!

Dehşete kapılan baba sürüyor atını hızla,
İnleyen çocuk kollarında.
Çiftliğe ulaştığında binbir güçlükle,
Oğlu can vermişti bile.

(Almancadan çeviren: Dürrin Tunç)

7 - W. Klose'nin *Generation im Gleichschritt* (Stalling yayınları) adlı yapıtından alıntı.
8 - Bkz. Horst Ueberhorst'un *Napolalar* üzerine temel yapıt olan kitabı: *Elite für die Diktatur* (Droste yayınları).
9 - *Nürnberg Duruşması*, Cilt:XXXIII, s.71.
10 - Bkz. Alfred Rosenberg, *Der Mythus des XX. Jahrhunderts.*
11 - Bkz. Werner Klose, yukarıda anılan yapıt.
12 - *Sozi*: Sosyalistlere takılan ad. Rakiplerinin adları olan Nazi de bu ad üzerinden oluşturulmuştur.
13 - Bkz. Werner Klose, yukarıda anılan yapıt.
14 - *Elite für die Diktatur*, yukarıda anılan yapıttan alıntı.
15 - *Kitabı Mukaddes*, s.4 (*Tekvin, Musa'nın Birinci Kitabı*, Bap 4 (Ç.n.)
16 - A. Pardun, *Nürnberg Duruşması*, Cilt XXXIII, s.71.
17 - *Heuaktion: Nürnberg Duruşması*, Cilt XXV, s.88
18 - K. Hofmann, Nürnberg Duruşması, Cilt XXXIII, s.71.
19 - Eberhard Marschall. H.J.Gamm'ın Der braune Kult başlıklı yapıtından (Rütten & Leoning yay.) alıntı.
20 - a.g.y.
21 - Kitabı Mukaddes, s.65. Yukarıda ayetin tümü değil, yazarın verdiği kadarı aktarılmıştır. (Ç.n.).
22 - Purim : çocukların değişik kılıklara girdikleri Yahudi bayramı. Ayrıntılar, Paris Çağdaş Yahudi Belgeleri Merkezi'nden, CCCLXI-32 sayılı belgeden alınmıştır.
23 - Elite für die Diktatur'da (yukarıda bilgi verilen kitap) alıntı yapılan Heissmeyer'in mektubu.
24 - Bkz. Diekert-Grossmann, Der Kampf um Ostpreussen (Grâfe & Unzer yay.).
25 - Metinde 'Nissan' (Ç.n.).
26 - Kitabı Mukaddes, s.537, (Eyub, Bap 40, 15-22) (ç.n.).

Abel Tiffauges ve erkeğin analık eğilimi

Philippe de Monès

Erkeğin yüce eğilimi onun bir çocuktaşıyan olmasıdır; bunun açıkça ortaya çikması için bu güzel kitapta cinsel sapkınlıklar, utanmazlıklar, göstergelerin tersyüz edilmeleri gibi birçok skandal olması gerekecekti. Eğer Skandal hem engel hem tuzak anlamına geliyorsa, bir noktaya takılıp sendelemiş olmamıza ve kendimizi bambaşka bir yerde yitmiş bulmamıza şaşırmamak gerekecektir. "Kötü huylu" sapkınlıklar için böyledir bu: öncelikle bunlara takılır ayağımız, ancak onlar yaşamın bir parçasıdırlar ve "iyi huylular" da bir başka biçimde yoldan çıkarırlar insanı.

Gerçek skandal körpe ten meraklısı çocuk yiyen tenobur masal devi değildir pek; Oidipus üçlemesini sevecenliğiyle darmadağın eden ana-erkektir, çocuktaşıyandır. Oğlanların kapatıldığı çeşitli yerlerde

kendilerinden yararlanmak üzere üst üste yığılmış ve henüz ergenliğe ulaşmamış çocukların yüceltilmesi de değildir pek; gerçek skandal insanın hizmet etmek üzere seçmiş olduğu cildi yaralarla kaplı bir yıldıztaşıyanla karşılaşmadır. Tarihi yönlendiren ne Hitler zorbasıdır ne de bir çocuğu iyileştirmek isterken tarihin gerçekleşmesini engelleyen Rasputin.

Her türlü ayrımı yıkan bu sapkın yapı ardında yanmış bir toprak, çölleşmiş bir dünya mı bırakır? "Gerçek yaşamla benzerlikleri" ortaya çıkaran bir ışık ve uyum dünyasının yarar getiren keşfi midir bu? Skandalı yaratan kişiye yazıklar mı olsun yoksa ne mutlu mu ona? Taşımanın hayran olunası belirsizliği. Bizi bir hamlede gizemli çözümüne götüren hayran olunası öykü aynı zamanda. Birkaç satırda, dekorlar yerleştirilmiş, roller dağıtılmıştır. İnsanın ilk örneği olan Adem'in yeniden biçimlendirilmesine çerçevelik edecek cinsellikten uzak dünyada, artık varlığı değil de türe ait olan ve onu erkekliğe mahkûm eden cinsellik birden bire ayraç içine konmuştur, onunla birlikte ondan oluşmuş olan kadın da. Kız çocuğu bir "yanlış pencere"dir, bundan böyle ondan söz edilmeyecektir.

Er meydanında erkek ve çocuk -erkek çocuğu- kalır. Niteliklerinin doluluğundan yoksun kalmış, "kuşaklar öncesi atalarından sürüp gelmiş bir insanüstü yaşam özlemi taşıyan", dünya kadar yaşlı, kısır bir canavar olan erkek. On iki yaşındaki çocuk: "Denge ve aşılamaz gelişme noktası."

*

Bütünlüğün kapalı dünyası.

On iki yaş, lirizme pek eğilimleri olmasa da ruhbilimciler bu çağı zerafet çağı olarak adlandırdılar, bu atlama ve oyun döneminde varlık, ortadan bölen ve alfayı omegadan yani başı sondan ayırarak hayran olunası birliği bozan ergenlik canavarının "masumları kırıp geçirmesinden" önce son doluluk dönemlerini yaşar.

Bu hayvanlara özgü birlik, bedenin tüm parçalarını eşit derecede canlandıran bu soluk, çocuğu hayvanların dünyasına doğal bir biçimde sokarak, tüm simgesel bağlantılara, tüm biçim değiştirmelere olanak sağlayarak "körpe ten"den söz etmeye izin verir. Halk şarkıları, peri masalları bunlarla doludur; yaban kuğuları, beyaz marallar,

bunlar hep avlanan ve yenilen hayvanlardır; kimi zamansa "yırtıcı hayvanların avladığı sarışın av hayvanları."

Dünya adına her şey simge ve simgelerle anlatılmış ders alınacak öykülerdir. *İnsan ve doğa arasında aracı olan "göstergetaşıyan" çocuk, çözmesini bilene taşıdığı iletiyi verecek, ona dünyaya sahip olmayı ve yazgının anahtarını sağlayacaktır. Bakışın, Tiffauges'daki "yazgının yönlendirdiği göz"ün ağır basan önemi buradan gelir. Tiffauges için göstergelerin çözümlenmesi yaşamın büyük işidir; ve çocuk yiyen tenobur masal devlerine özgü eğilimidir bu onun, çünkü* göstergelerin ortaya çıkabilmek için tene gereksinmeleri vardır. *Yontacağı, eşeleyeceği, egemenliği altına alacağı ve aynı zamanda yüceltece ği tene.*

Ancak çocuklar çevik, cin gibi varlıklardır, zariflikleri de öylesine geçicidir ki onları yakalamak olanaksızdır. Dört bir yandan gelen rüzgârlarla savrulmaları, yalnızca "artık solunamayacak kadar yoğunluğu azalmış bir atmosfere" yer bırakır. Tiffauges'daki kapalı dünyaya, kuruma, kurbanlarını sayabileceği, onların hesabını tutabileceği ve tüm duyularını sarhoş etmeye yetecek yoğunluğa ulaşana kadar onları üst üste yığabileceği "oğlan çocuklarının kapatıldığı yerlerin" her türüyle güzelliğe doymuş bu atmosferde insanın kendisinin de eridiği yanılsamasına duyduğu tutku da buradan gelir. "Tüm bu çocuklar yenilmeden önce dev bir kazanda kaynarlar, ama ben de sevgiyle kazana attım kendimi ve onlarla birlikte pişiyorum." Bu çocuk evreninin içinde, simyacı Tiffauges onu akkor oluncaya değin ısıtarak, aradığını bulabilmek için tüm sapkınlıkları, göstergelerin her türlü kesişmesini kendine hak görebilir; bunda, iki nedenle, ancak bir noktaya değin başarılı olacaktır.

Öncelikle hayvana özgü birliğin içinde bir başka çatırdama vardır ki bu kez bu çatırdama yeniyetmenin bedeninde cinsel aygıtın işlemeye başlamasından kaynaklanmaz; henüz ergenliğe ulaşmamış çocuğa özgüdür; bu çatırdama Tiffauges'un zihninde çocuklar için kurmuş olduğu ve içinde birbirinin yerini alabilecek çocukların pek uslu bir biçimde sıralandığı kutsal anıtı yıkacaktır -bu yapıda "çocukların hepsi ona aynı derecede özellikten yoksun görünüyorlardı"- daha da iyisi, bu çocuk resimleri "gerçek nesneyi düşsel güce yükselterek" gücünü on kat arttırıyordu; küçük yıldıztaşıyanın dünyaya açılan zekâsının ortaya çıkışıdır bu. Bu olay baş ile beden arasındaki, ruh ile ten arasındaki ağırlık *dağılımını kökten değiştirecektir. Bu, kesinlikle Başka olan,*

biricik varlığın yoğun sunumu da onu bu adsız, Tiffauges tarafından sabırla toplanmış "çocuk sürüsü"ne katılamaz kılar. Kızılağaçlar Kralının yiyip bitirici açlığının kuşkusuz bu iyi huylu sapkınlığı da avcıyı zorla boyunduruğu altına alır, toprağını parçalar, onun göstergeler dizgesini bozar, ona alışılmış yolların dışında yolunu şaşırtır, gözünü kör eder ve onu yok eder. Yoksa kurtarır mı onu? Genç binicisinin ağırlığının altına süzülmeden önce, Saint-Christophe kolejinin eski öğrencisi Tapınakta on iki yaşındaki İsa'ya övgüler düzen olağanüstü ilahiyi ve ilahiyatçıların kâh eğlenceli, kâh küçümsemeli, kâh şaşkınlık gösteren, hepsinden öte de nasıl altüst olduklarını yansıtan şu "Li'le boy, how old are you?" *haykırışını anımsayacaktır belki de. Gerçekten de acıyı tanıyan ve kendisinin yüce özveriye adanmış olduğunu bilen bu kötü huylu çocuğun ışığının yayılmasını ermiş Christophe'un sırtında taşıdığı şu öteki çocukla nasıl karşılaştırmamazlık edebiliriz? Tiffauges'un kendisi de bu karşılaştırmayı yapacaktır.*

Tiffauges'un başarısızlığının öteki nedeni arzunun niteliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü arzu nesnesi hep sahte bir nesnedir; ya da daha doğrusu, onun arkasında hep daha eski bir şey vardır, o da bu daha eski şeyin yerini alır ve onu böylece zorunlu olarak yeri doldurulamaz kılar. Tiffauges tarafından kapatılan bu çocuklar insanın kendi yansımasını yakalamak ve geçmişinin dağıtmış olduğu ilk birliği yeniden bulmak için yaptığı denemelerdir. Arzusunun içine onu ters yönde oyan bir özlem çöreklenir (tıpkı A.T'nin yazgısında olduğu gibi. Ürkünç yazı, sağ elin çiziktirdiğini bozacaktır) ve bu özlemle doyumun özü akar ve yiter. "Gelişme ters yöne döner," Tiffauges'un uyanıklılığı ve gücüne karşın, bir şey gelip kaçar ondan hep; çocuklar hem oradadırlar hem de orada yokturlar - büyük bir bölümlerine ulaşamıyorum, size emanet onlar Nestor- az sonra bu yararsız nesnelerin biriktirilmesinin ne anlama geldiği pek iyi bilinemeyecektir artık: "Kaltenborn'un kapalı kutusuna kapatmış olduğum bu çocukları ne yapmalı?"

Tiffauges için yoklamada hep bir çocuk eksik olacaktır, o olmadığında "tüm çocuklar eksiktirler ve bu çocuk Tiffauges'un kendisidir. Bu çocuğun eksikliğinin çaresi de yoktur. Palsenaire'in yarasıyla altüst olmuş Mabel'in arkasında çocuk yiyen bir canavara dönüşmüş Mabel'in kendisinin açıkça gördüğü bir başka Abel, çok daha eski bir Abel, sevilmeye ilişkin temel özleminin kendini bütünüyle bir şeye vermekten hep kaçacağı ve Tiffauges'u bitmek bilmeyen bir göçebeliğe

mahkûm eden bir Abel gizlenir. Yitik kuzuyu kaygıyla aramaktır bu; çünkü o kuzucuk olmadan sürü pek de değer taşımaz sonuçta. "Sanki yirmi yıl sonra onun mutsuzluğunu benim erkek omuzlarımın üstüne alabilir ve onu güldürebilir, güldürebilirdim!"

Böylece Tiffauges'un "bütünlüğün kalıcı mührüyle" mühürleyerek kendi dünyasına egemen olma girişimi sahte bir utkuyla çözülür. Öteki Çocuk da Çocuk Ben de ondan kaçarlar. Çocuk bedenleriyle sağlamış olduğu bu inanılmaz uzlaşmayı tehlikeye düşürmek zorunda kalmadan, kendi merkezinin kendisinin dışında bulunduğunu ve kendisine bağlı kalınması gereken, gücü sınırsız efendininse çocukların en güçsüzü olduğunu başka yollardan keşfeder.

Taşımanın açık dünyası.

Umutsuzluk veren bütünlük izleğinin yanı sıra ama ondan bağımsız olarak "bir çocuk ile bir yetişkin arasındaki şu küçük birleşme" üzerine kurulmuş Taşıma izleği daha kitabın başından beri kendini hissettirir. Büyük sayının sıkıştırılmasına biricik olanın ağırlığı denk düşer; belli sınırlar içine hapsedilmiş atmosfere de geniş ufuklar ve boyun eğmiş, kendi isteğiyle boynunun çevresinde çıplak ve kirli uyluklarını sıkan dalgacı bir genç binicinin sessiz hizmetkârı olmuş devin dingin mutluluğu. Bütünlük izleğini "çok güzel bir biçimde tamamlayıcı" bir izlek diye düşünür Abel Tiffauges. Tam olarak değil kuşkusuz, açık olanın kapalı olanla, sınırsız alanla çevresi kuşatılmış alanın karşılaştığı gibi ya da. Nasıl olursa olsun - zaten onu en kötü ve en iyi gizilgüçleriyle dolduran da budur- Taşımanın sunduğu imge bir analık imgesidir. Çocukla kurduğu ilişkiye "hepsi de babalık ya da cinsellik izleri taşıyan kolay yolları" katarak, ne efendi ne sevgili olan Tiffauges tüm zamanların büyük taşıyıcı kahramanlarına, Atlas'a, Herkül'e, Nestor'a, Christophe'a ve -en büyüğü olan- Rasputin'e ulaşır ve Nestor'un ardından da erkeğin yüce eğilimini keşfeder: çocuk-taşıyan, ana-erkek olmaktır bu.

Abel Tiffauges'un ortalama yazgısında ilk çatlağı oluşturan bu açınlama gerçekleşir gerçekleşmez, bu "sönmüş erkek", bu "uyurgezer" birden bire yıldızlar ve gezegenler evrenindeki kökenini bulur: "Dünya henüz yalnızca bir ateş topuyken (...) onu alevlendiren ruh (...) benim ruhumdu." Hiçbir düşünce yapısı, hiçbir kurum, hiçbir

törel düzgü onun Tanrının Yasasına boyun eğmesini sağlayamıyordu. Tarihten ve kendi yaşadıklarından kopmuş olarak zamanın ölçüsünden de sıyrılır: "İlksiz ve sonsuzluğumu keşfediyorum, o hem anababam hem de benden sonraki kuşaklar yerine geçiyor." Varlığının, onunla toprak anayı (die Muttererde) *birleştiren analık yanı onu kaygı verici bir büyü, içe doğuşlar, gizli haberleşmeler dünyasına, "şimşekler ve çığlıklar"la dolu bir dünyaya yerleştirir.*

Bu aynı zamanda yalnızca anayı ve çocuklarını içine alan ve yavrularından birinin alınması söz konusu olduğu anda onu bir dişi kaplana dönüştüren çok özel bir dünya. Kaltenborn canavarının çocukları onları doğuranlardan ne tür bir sertlikle söküp aldığını görmek yeter. Devin bu "acımasız yanı" analık ruhunun oluşturucularından biridir.

Çocuk dünyaya getirmenin bu gözü dönmüşçesine kendine mal etmeyle, haklı olarak, hiçbir ilgisi yoktur: daha iyisi, "türün yayılmasını taşıyarak sağlamak gibi ağır bir iş" ürkütür. Çocuk yapmak başka şeydir; bu başlatıcı bir nitelik taşır. Ancak başlatılanın biçimini kökten değiştirmeye değin gidebilir. Abel, Nestor tarafından dünyaya getirtilmiştir; ermiş Christophe'un efsanesi ile Nestor'un yazgısını birleştiren derin ilişkiyi aydınlatmak için tüm yaşamı yetmeyecekti ona. Abel bu yazgının kendisine emanet edildiği ve onu gerçekleştiren kişidir. Doğurtulması gerçekten de tensel olmuştur: "Bu küçük bedene tüm tohumlarımı ektim" diyecektir Nestor ve "ağır ve nemli kocaman elinde" arkadaşının güçsüz yumruğunu uzun uzun tutmasıyla Tiffauges'un ikinci doğumu gerçekleşir. Sırası geldiğinde, Abel de çocuklarının tenini kendine katmaya, "bir tür bulaşmayla" kendi yazgısının gelişimine, sonunu çabuklaştırsa da, onların tenini de sokmaya kalkışacaktır.

Bu çocuk yapmanın anahtarı sevecenliktir: erkeğin şu olağanüstü sevecenliği; yeter ki bu sevecenlik erkekliğin törel buyruklarıyla yağmalanmış, beşikte boğulmuş olmasın. Tüm kötü huylu sapkınlıkların kökeni, erkek sevecenliğinin erkeklik yararına bu biçimde yön değiştirmesi de orada değil midir?

Abel Tiffauges kendini "yumuşak, sevecenliğe susamış koca bir dev" olarak tanımlar. Kocaman elleri beşiktirler, geniş kalçaları yorulmadan uzun süre taşıyabilmek için yaratılmışlardır. Bir bedeni nasıl kavramak, tutmak gerektiğini bilir, bedenin tüm denge noktalarını, en küçük eklemleri tanır, adalelerin titreyişine, kirişlere, içorgan-

larına, sırtında taşıdığı "tüm bu gizli makineler bütününe" dikkat eder. Çocukları beslemeyi sever, bedenlerin içinde mideye girmiş olan yiyecekleri "şarkılara, devinimlere, tenlere ve dışkılara" dönüştüren bilgin simyanın sesini dinler. Yaraları sarmayı, hayvan olsun ya da çocuk olsun hastalara bakmayı sever; dışkıları karşısında hiçbir tiksinti duymaz ve Nestor o kocaman kaba etlerini büyük bir nezaketle kendisine uzattığında hiç çekinmeden arkasını temizler. Daha iyisi, daha sonraları bunda İsa'nın ayak yıkama deviniminin önbelirtisini bulacaktır. Ancak sevecenlik yalnızca taşıma eylemi içinde gelişir, kendinden geçmeye değin ulaşır: Bir çocuğu taşımanın bu kadar güzel bir şey olduğunu bilmiyordum. *Tiffauges'dan iki yüz yıl önce, Marly parkındaki bir gezintiden sonra, Sophie Volland, Diderot'ya şunları yazıyordu:*

"Düşüncenin yalınlığı, gücü ve yüceliğiyle beni çarpan bir heykel gördük. Sırtında bir çocuk taşıyan yarı insan yarı at biçimindeki bir masal yaratığı bu. Bu çocuk küçük parmaklarını yırtıcı hayvanın başına yaklaştırıyor ve onu bir tek saçını tutarak yönlendiriyor. Masalsı yaratığın yüzünü görmek gerek; başını çevirişini; anlatımındaki kendinden geçmişliği; zorba çocuğa duyduğu saygıyı. Ona bakıyor ve neredeyse yürümeye korkuyor. Bir ötekisi daha da fazla hoşuma gitti; bu da kollarında tuttuğu yeni doğmuş bir çocuğun üzerine sevgiyle eğilen yaşlı bir kır tanrısı."

Canavarın omuzlarının üstüne tünemiş bu küçük binici, onun hassas boynunu koruyan bu çıplak uyluklar, "yaprak açan" bu genç "sopa", bundan böyle Makat Meleğinin alnını süsleyecek şu "temel çalılık", - geyiğin böylece çocuğa dönüşümü ve her annenin kendisinde olmayan erkeklik organına çocuğunda sahip olduğunu düşleyebileceği gibi, Tiffauges da yücetaşıyıcı kuralları düşleyebilir; işte, düşmüş kadın olmadan, insanlığı başlatan Adem'in birliği yeniden kurulmuştur. Abel "hem erkek hem dişi olan büyük atasının esrimesini" keşfeder böylece. Üzgün ve rahatsız, boyu yüzünden önü tıkanmış olan Abel ancak "bir çocuk bedeniyle koşumlanmış, bacaklarıyla kolanlanmış, gövdesiyle eyerlenmiş, kollarıyla ensesinden yakalanmış, gülüşüyle taçlanmış olduğunda" barışır kendi kendisiyle. Üreme organlarıyla ilgili olmayan bu cinsellik yalnızca penis coşkusuyla doldurulmamıştır; bu coşku bedenin tüm öteki parçalarına olağanüstü bir genel-duyumsal ve adaleduyumsal duyarlılık derecesi bırakır; dudakların, ellerin, omuzların, kocaman kalçaların sevecenliğini bırakır: in-

sanı sarhoş eden büyük bir mutluluktur bu. Bir "şehvetle kendinden geçme, tüm varlığımın birliğiyle patlayan bir kahkaha"

Ne var ki esrime sonunda analık duygusunun bir başka yanına, ölüm sezgisine varacaktır. Her ananın içinde çarmıhtan indirilmiş İsa'yı dizlerinin üstünde taşıyan bir Meryem vardır. Çocuğunun tenini yücelte yücelte, ondan bir yanıt isteye isteye, orada ta derinliklerde bulduğu şey küçük bir kadavradır. Beşik görevi gören elleri bir gömüttür aynı zamanda. Elleri hiçbir zaman ölü çocuğu taşırken olduğu kadar yumuşak, dokunuşu hiçbir zaman o kadar yerinde olmamıştır. Bir de asla yitip gideceği anda olduğu kadar ona ait olmamıştır bu beden. Neredeyse insanın kendi kendine şunu itiraf etmeye cüret etmesi gibi bir günah eğilimi de bundan ileri gelir: "Helmut'un ölü bedeninin yanında geçirdiğim gece bana daha sert, daha mermersi bir ten isteği vermiş olabilir mi?"

Abel Tiffauges sonuna değin bu "hayran olunası belirsizliğin" içinde kalabilecek midir? Sevecenliğin ve ölümün analarda birleşmesi, ne denli egemen olma isteğinin izini taşırsa taşısın yine de yazgısını çabuklaştıracak başka açınlamalara açık kapı bırakır.

Omega'nın törel dünyası.

Ana sevecenliğinin eril evreni yalnızca Omega'nın üstünlüğüyle varlığını sürdürebilir. Erkek cinsel organı, yani kadına cinsellik düzlemindeki basit gönderim ortadan kaldırılmıştır. Ya da daha doğrusu, istendiğinde alınacak ya da bırakılacak bir nesne gibi kendini dışarı atılmış olarak bulur: ona sahibiz, ama hiç de o değiliz. Tiffauges'da da böyledir bu, onun cinsel organı henüz ergenleşmemiş bir çocuğunkinden daha önemli değildir, fotoğraf makinesi avla beslenen bakışın etkilerinin hızını keserek "deri bir kılıfın içine konmuş (...) uyluklarının arasına kemerle tutturulmuş kocaman bir cinsel organın yerini tutacaktır". Ama Tiffauges'un dünyasına egemen olan ne kalkmış erkeklik organının niteliği ne de "Babanın adı"dır: Kalkmış Erkeklik Organı Taşıyan Melek, Makat Meleği tarafından kovalanacak ve yenilgiye uğratılacaktır; varlığın birliği Omega tarafından yeniden ele geçirilecektir.

Erkek çocuklarının küçük cinsel organları "cinsellik zindanlarının kör kuyusuna" atılmayı beklerken körü körüne ve bir şeye yaramadan

dikileceklerdir. Oysa ki kaba etler "bir yüz gibi güleç, heyecana hazır ve anlatım doludur"

Kaba etler mi? Daha çok bir karşı-yüz. Onlar göz gibi ya da ağız gibi tanımaya yarayan bir alet değildirler. Ben onları bilmez ve küçümser; açgözlülük yok, değer savında olmak yok. Bakışı olmayan bu ikili kütle yalnızca ten olan şeyin tüm dürüstlüğüyle başkalarının bakışlarına sunarlar kendilerini. Yine de simgesel açıdan cinsel organdan ne kadar da fazla varsıldırlar! "Saflığı", "iyiliği", "alçakgönüllülüğü" dile getirirler. Dışkı işlevine, onun gerektirdiği çömelmeye, dizleri gökyüzüne diken ve Omega'yı da beslediği toprağa doğru indiren bu "tersine diz çökmeye" bağlanan alçakgönüllülük değil de yalnızca güçsüzlük, insanın kırılganlığı, her türlü şiddete açıklık, bakışla, objektifle... ya da kılıçla engelleri yıkarak girme: "İlk kez kaba etlerini gördüğümde onu sevmeye başladım; çünkü bu kaba etler onda silahlanmamış olanı, çok kolaylıkla yaralanabileni gösteriyorlardı bana."

Bozgun sırasında Prusya için de aynı şey söz konusuydu: "Bu ülke devrilirken hep daha önceden gömülmüş, ama birdenbire ayakları çıplak olarak gün ışığına çıkmış temellerini sergilemektedir sanki. Bu ülkeyi ve onun çocuklarını benim kaçınılmaz sevecenliğimin zorunluklarına boyun eğdirmek için bundan fazlası gerekirdi."

Gerçekten de Omega izleğine, bu izleğin uyandırdığı merkezsel bir imge, yara ve acıma imgesi eklenir. Dudaklar, tüm dudaklar saplantı olur: "Dudaklarımın Palsenaire'in yarasının dudaklarıyla karşılaştığı anda, beni kırıp geçiren şey..." Abel Tiffauges'un "kutsayıcı ve haşmetli" bir el devinimiyle tatlı bademyağı sürerek yağladığı, erkek çocuklarının kışın soğuktan çatlamış dudakları. "Alnının ortasında tek gözü olan devin kenarları bastırılmış gözkapaklarıyla, sıkıştırılmış birleşme yerleriyle..., edilgenliğe indirgenmiş; yara bere içinde kalmış ten, göremeyecek, ancak görülebilen, acılı, açık tek göz demek olan makat biçiminde irinli yaralardır dudaklar. Genç yatılı öğrencilerin az tüylü bedenini tatlı bir okşayışla keşfeden dudaklar...

Sonuçta, alfa ve omegayı birleştirecek katıksız gösterge erkek çocuğunun kaba etlerinin derinliğinde gizlenmiş bu sıcak yaranın üstüne kondurulmuş bir öpücüktür. Katıksız sevecenlik imgesidir bu. Ama aynı zamanda katıksız acıma imgesidir; çünkü kılıç, erkekliğin simgesi olan bu "kutsal kılıç" "kusursuz kınını" bulabilecek ve kendi tarzıyla birliğin yolunu çizecektir. Omega işte varlığın bu temel yaralanabilirliğini simgeler ve "bir anlamda törel" anlatımını kazandırır ona. Ger-

çekten de kötü huylu sapkınlıkların en korkuncu Omega aracılığıyla kılıçlar taraçasında, şu çocuklara özgü Golgotha'*da gerçekleşecektir; bir çığlık yükselir oradan, bu kez bir ölüm çığlığı: "Tiffauges bu çığlığı hemen tanıdı ve onu katıksız saflığı içinde ilk kez duyduğunu anladı. Bu, ilkil durumuyla yazgısının temel sesi olan ölüm ve yaşam arasında askıda kalmış olan uğultu(ydu)."*

Ölüm ve biçim değiştirme.

Şam yollarında ışığın yıldırım çarpmışa döndürdüğü Saul gibi şimşeklerin kırmızıya boyadığı bir kasırga beni toz toprağın içine attı. Bu kasırga yeniyetme bir erkek çocuğuydu. *Arnim'in ölümünden ve Abel'in onun kanıyla kutsanmasından hemen sonra - "beni tepeden tırnağa kaplayan bu kanın tek damlası bile benim değildi" - her şey hızlanır. İzlekler birbirlerine çarparlar, birbirlerini devirirler, birbirlerini ısıtırlar, Tanrıların olağanüstü bir şafağında patlak verirler. Yazgı tamamlandıkça tüm aygıt sallanır. Taşıyıcı kale karşıtına dönüşür ve alevlerin içinde yitip gider. Kâhin kör olur; Çocukları yiyen devin, o hizmetkârın, omuzlarının üstünde kendisini yönlendiren küçük yıldıztaşıyanla birlikte yıkıntıların arasından çıktığı görülür. "Son barınağı" olan bataklık kömüründen yapılmış kefenin içindeki çocuğun bedeninin altına sokulacaktır.*

Sımsıkı bir biçimde birbirine karıştıktan sonra Cermen Ülkesinin ve Abel Tiffauges'un dramları böylece aynı anda son bulurlar.

Ne olup bitti? Ve gerçekten nerede olup bitti bu?

Tiffauges'un yazgısı aynı anda birçok düzlemde sahnelendi, hepsi de bu yazgının çözümlenebilmesi için gereklidirler. Bir müzik partisyonu gibi okunmalıdır bu yazgı; beş satırlık porteler üstüne yazılmıştır, ancak sanatçı kibar olduğu için bu portelere anahtar koymamıştır; böylece herkes onu kendi tarzında anlama özgürlüğüne sahip olacaktır.

İlk çizgi, temel ses, bir tür sürekli bas oluşturur. Titreşimler doğrudan doğruya tarih kadar eski topraktan, toprak anadan yükselirler; yoğunlukları oluşmaya başlar, giderek artarak *doruk noktasına ulaşır ve çevrimsel bir hızla birdenbire düşer: Tiffauges'un yazgısı bu çevrimlerden birinin içine yazılır. Bu her şey bir yana niteliksiz âşıkta yazgı, doruk noktasına kanla kutsanmada ulaşan ve orada patlak*

veren taşıma ilkesi üzerine kurulu bir dünyanın giderek artan dikleşmesiyle birlikte uzun bir kozmik orgazmı andırır: "Taşımanın sağladığı esrimeye gelince beni alıp kapkara bir gökyüzüne götürdü." Derhal her şey çöker ve turba bataklıklarının dinginliğine huzur gelir. Toprakla sürdürülen kesintisiz ilişki besinleri dönüştüren küçük günlük çevrimlerle sağlanır; bunun önemi kitap boyunca belirtilmiştir. Ve nasıl ki dışkı toprağı verimlileştirerek yeni filizlenmeler sağlarsa aynı biçimde Taşımanın kanlı çöküşü de Atlas'tan Tiffauges'a giden çizgi üzerinde, başka taşıyıcı devler oluşturacaktır. Bu devlerin hiç değişmeyen görevi gökyüzü ve toprak arasında hem bir uzaklığın hem de bir ilişkinin varlığının sürdürülmesini sağlamaktır.

İkinci çizgi daha başından temel düzlemden ayrılır. Çok eski bir alçaltıcı tutumdan kalkarak baş döndürücü bir kendinin kılma ve egemen olma arzusu içinde gelişip şu ölümcül gözleme varır: her türlü kendinin kılma boştur ve insan hiçbir şeye egemen olamaz; hiç değilse dokunduğumuzu taşlaştırmadıkça ve kendimiz hakkında bir düşünce oluşturana kadar. Tiffauges'un yazgısının Faust tarzı çizgisidir bu, Spengler'in anladığı anlamda, istemli ve acıklı, bile isteye acıklı çizgisi: içindeki taş yürekli adamın kesin utkusuna inanarak "Don Juan, benim" der Onu karanlıklara sürükleyecek şövalyeyse kendi yüzüne sahip olacaktır.

Bu kendine kıyan yazgı boyunca, yukarıdaki çizgi üstünde ne türde olduğu yavaş yavaş ortaya çıkacak bir dizi çığlık işitilir. Bu öncelikle okuldaki bahçe saçağının altında küçük Mabel'in yaşama korkusunu dile getiren çığlığıdır ve sonraları yetişkin Tiffauges umutsuzluk bağırtıları içinde aynı çığlığı atacaktır. Sainte-Croix koleji öğrencilerinin "mutlu ve katıksız yakarışı" gelip bu çığlıklara eklenir ve onları bastırır. Bu yakarış onu bir mızrak gibi deler ve Tiffauges ilk kez, aynı zamanda da son kez olarak bu yakarış ile çocukların kıyımı arasında bir bağ kurar. Tiffauges'un büyük bir korkuyla önce kendi varlığında duyumsadığı ve daha sonra yaşam dolu genç tenlerde keşfettiği bu çatlak onun gözünü acıma dünyasına açacaktır.

Dördüncü çizgide, Tiffauges'da İsa'nın günah eğilimi olarak adlandırabileceğimiz şey resmedilir: sonunda aynı toprakta avcı ile avlananı, efendi ile uşağı, erkek ile çocuğu birbirine karıştırarak kurban etmek isteme günahıdır söz konusu olan. Taşımanın utkusu! Aydınlanma, turba bataklığında taşlaşmış Kızılağaçlar Kralını ve onun yanında yatan o üstünde bir dirhem et olmayan "çocuksu ve hüzünlü" yüzü hayranlıkla seyrederken gerçekleşecektir. Tiffauges "korkunç ama

özgür bir biçimde seçilmiş" ölümü, kuşkusuz Nestor'un ermiş Christophe'u kurtarmak için kendiliğinden seçmiş olduğu bu ölümü İsa'nın havarileriyle birlikte yediği son yemekle, İsa'nın çektiği azapla karşılaştıracaktır. İsa, ana-erkek bütünlüğü içinde, hem Tanrının kuzusu hem de peygamberdir. "Yük hayvanı ve kutsal ekmek kabı" olan İsrail'in Atı da "simge"nin "şeytan imge" üzerindeki kesin utkusunu ve insanlığın kurtuluşunu sağlamak için bu ölüme kafa tutmaya hazır olacaktır.

Bu fazlasıyla istemli, fazlasıyla uyanık yazgının çözümlenmesi için son bir çizgi daha gerekir, o da görünmezi görme çizgisidir. Artık orada kendisinin yaşadığını görmek ya da yazgının göstergelerine dikkatle bakmak söz konusu değildir; göz, avla yaşayan, iyelik duygusu güçlü, yiyip bitirici bir devdir. Taşımanın iki önemli karar anında Nestor ve Abel gözlüklerini yitirirler ve kör gözlerle binicilerine verirler kendilerini.

Kör olma ve kendini bırakma, görünmezi görmenin zorunlu koşullarıdırlar. Ayrıca insan ancak böyle düş kurabilir. Bu acımasız ve kaba dünyada, kahramanların her biri kendi ülküsel dünyasını, adanmış topraklarını, kendi Kanadasını *kurar; "gülünç felaketleri önemsizlikle damgalayan şu öte dünya" olacaktır bu hep, tüm kişisel düşlerin ve beklentilerin içine atıldığı söylensel bölge olacaktır. "Tanrı tanığımdır ki asla Dünyanın Sonu için dua etmedim" diye haykırır Tiffauges. Büyük İslam filozofları "ışık ülkesi" olan Doğu ile özdeksel, algılanabilir bir dünya olan Batı arasında bir geçiş dünyasının kendi gizemli coğrafyaları içinde varolduğunu belirtmişlerdir. Zaman ile ilksizlik-sonsuzluk arasındaki bu aracı krallık gönül gözüyle görme olaylarını, şu ruhun her şeyiyle hem özne hem sahne olduğu tüm bir oyun tekniğini geçerli kılmak için zorunludur. Her birimizin kendi içinde düşlediği ve arzuladığı her şey şu andan başlayarak, ama tarihlendirilebilecek zamanın dışında kalarak işte bu gizemli toprakta, Hurkalya'da biçim alır ve kurulur. Yazgı hem değişik zamanlarda hem de birçok evrende sahnelenir. Geçmiş arkamızda değil de ayaklarımızın altındadır, toprağımızsa geçmişin içine bırakıldığı gömüttür sanki; geçmiş de bu gömütten çıkmalı ve dirilmelidir. İşte bunun için Hurkalya Gönül Gözüyle Görülenler ülkesi ve Diriliş ülkesi olarak tanımlanmıştır.*

Abel Tiffauges, yazgısı olduğunu düşündüğü şeyi tamamlayarak yok olduğu anda bile kara gökyüzündeki altın yıldızı son bir kez hayranlıkla seyrettiğinde bunu daha önceden biliyordu kuşkusuz.

Kendisiyle birlikte alıp götürdüğü şey görünmezi görme yetisinin indirgenemez nesnesidir. Bu nesne "Kâinat'ın başyapıtı" olan çocuğun bitmek tükenmek bilmez gönül gözüyle görme gücüdür ve algılanabilir evrenin tüm gösterge ve simgeleri bu nesne üzerinde toplanmıştır; güzelliğin kırılganlığıdır bu nesne; varlığın acımaya ve hizmete uyandıran yarasıdır; aynı anda hem tıpkısı hem de yadsınamaz bir biçimde Başkası olan kişinin omuzlar üstündeki ağırlığıdır.

Taşımanın sağladığı birleşme ya da karşı-yazgı: birbirinden ayrılmayan çocuk ve hizmetkârı yansıtan bu iki ilk örnek niteliğindeki imge tarih yapmak gibi can sıkıcı bir işi erkeklik taşeronuna bırakır. Yine de tarihin yüzünü değiştirmekle yükümlü olan bu iki imgedir.

Philippe de Monès

Çev: Sündüz Öztürk Kasar

Daha önce *Veda Yemeği*, *Cuma*, *Çalı Horozu* ve *Altın Damla* adlı kitaplarını yayımladığımız, Fransız edebiyatının büyük yaratıcılarından Michel Tournier'nin en önemli romanlarından biri olan *Kızılağaçlar Kralı*'nı sunuyoruz bu kez.

Kızılağaçlar Kralı, herkesin kendi halinde bir oto tamircisi sandığı, oysa masallardaki tenobur devleri çağrıştıran, kökeni yıldızlar ve gezegenler evreninde olan, zamanın ölçüsünden sıyrılan, ancak güncel olaylar içinde de yaşamak zorunda kalan Abel Tiffauges'un İkinci Dünya Savaşı öncesi Fransası'nda başlayan ve savaş boyunca Fransa, Almanya ve Prusya'da süren olağanüstü serüvenini anlatır.

"Yarısı etten-kemikten, yarısı mermerden bir heykel" olan, "et seven, kan seven, ten seven", körpe çocuklarıysa bambaşka duygularla seven Abel Tiffauges, ruhunun dünyanın oluşumu kadar eski olduğuna ve sonsuza kadar yaşayacağına, kendisi ile Yazgı arasında bir tür ortaklığın varlığına, yeryüzündeki tüm olayların onun yaşamındaki gelişmelere göre biçimlendiğine inanır. Öyle ki, Saint-Christophe koleji o haksız yere cezalandırıldığı için yanar; İkinci Dünya Savaşı o haksız yere tutuklandığı için çıkar...

Kızılağaçlar Kralı başlığı ile roman kahramanının adı Abel Tiffauges, daha baştan, okuru bir göstergeler, simgeler, alegoriler, mitler ormanı içine sürükler: başlık, Goethe'nin ünlü baladından alınmıştır ve bir babanın kucağından oğlunu kapan doğaüstü bir çocuk avcısına gönderme yapar; bu simge roman içinde bir başka anlam daha kazanacaktır. Abel, Kutsal Kitapların bilinen öyküsüne göre, kardeşi Kabil tarafından öldürülen göçebe Habil'dir; Tiffauges'sa, korku öykülerinde Mavi Sakal'a dönüşen Gilles de Rais'nin şatosunun bulunduğu yörenin adına bir gönderme.

Abel Tiffauges'un olağandışı serüveni, ayrıca İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın perde arkası üzerine gerçek bir belgesel niteliğindedir.

Bize, mitler dünyasından seslenerek yepyeni öyküler anlatan, hayal gücümüzün sınırlarını zorlayan bir başyapıt...

AYRINTI•ROMAN
ISBN 975-
AYRINTI•EDEBİYAT 1
ISBN 978-975-539-137-1
9 789755 391373